

שבוע פרשת תזריע-מצורע

(27 April - 03 May 2025)

כ"ט ניסן - ה' אייר תשפ"ה

מפרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להנחת תפילין במשך כל היום כולו (מנין החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמנחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ
 יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דַגְגֵךְ וְתִירְשֶׁךְ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי
 עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֹתֶךָ, וְאִכְלֹתָ וּשְׂבַעְתָּ: הַשְּׂמֵרוּ לָכֶם
 פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
 וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְהָרָה אִפֵּי יְיָ בְכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם
 וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם
 מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָחָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם: וּשְׂמַתֶּם
 אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם
 לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וּלְמַדְתֶּם
 אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ
 בְּדַרְךָ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ,
 וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתָּיִכֶם לְתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל
 הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם
 לְדַרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכַּנֵּף פִּתְּלֵי תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם
 לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ, וְעִשִׂיתֶם
 אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר
 אִתָּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל
 מִצְוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר
 הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי
 יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַד בְּמִוֶּדֶ:
 מַעֲוָה לְהַתְּפַלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי
 שְׂמַתְחֵל לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
 יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֵּינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבְנָה בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרְתְךָ:
 אֶךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְשִׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמנו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה'
 הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמַתִּי
 בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
 התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת
 של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
 ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל
 ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
 בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִילִין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר פָּחַר בְּנוּ מִכָּל
 הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן
 הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם מְלֻכּוֹתָ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל
 מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ
 הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ: וְשָׁנַתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ
 בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדַרְךָ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וּקְשַׁרְתֶּם
 לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתֶּם עַל
 מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׂמַעוּ אֵל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
 אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס . . . שכן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בהדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו יהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכה

א שיר המעלות הבטחים בְּיַד כְּהַר־צִיּוֹן לֹא־
יִמוּט לְעוֹלָם יֹשֵׁב: בַּירוּשָׁלַם הַרִים סְבִיב
לָהּ וַיִּי סְבִיב לְעִמּוֹ מִעֵתָה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי
לֹא יִנּוּחַ שְׁבֵט הַרְשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים
לְמַעַן לֹא־יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ
יִדְיָהֶם: ד הִיטִיבָה וַיִּ לְטוֹבִים וְלִישָׁרִים
בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמַּטִּים עֲקֻלְקוֹתָם וְיֹלִיכֶם וַיִּ
אֶת־פְּעָלֵי הָאָוֶן שְׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

קכד

א שיר המעלות לְדָוִד לֹלִי וַיִּ שְׁהִיָּה לָנוּ יִאֲמַר־נָא
יִשְׂרָאֵל: ב לֹלִי וַיִּ שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוֹם עַלִינוּ אָדָם:
ג אֲזִי חַיִּים בְּלַעֲוֵנוּ בְּחַרּוֹת אַפָּם בָּנוּ: ד אֲזִי חַמִּים
שְׁטַפּוֹנוּ נַחֲלָה עֵבֶר עַל־נַפְשָׁנוּ: ה אֲזִי עֵבֶר עַל־
נַפְשָׁנוּ חַמִּים הַיְדוּנִים: ו בְּרוּךְ וַיִּ שְׁלֵא נִתְּנָנוּ טָרַף
לְשִׁנֵּיהֶם: ז נַפְשָׁנוּ כְּצַפּוֹר נִמְלְטָה מִפֶּחַ יוֹקְשִׁים
הַפַּח נִשְׁבֵּר וְאִנְחָנוּ נִמְלְטָנוּ: ח עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם וַיִּ עֲשֵׂה
שָׁמַיִם וְאָרֶץ:

נקודות משיחות קודש - מזמור קכד מתוך "תהילות מנחם"

א - שיר המעלות לדוד לולי הוי' שהי' לנו יאמר נא ישראל

הכוח לעבור את הגלות בשמחה

ב. וצריך להבין, בשלמא לדעה שיעקב אמר בבית לבן את "כל ספר התהלים", מובן שהוא קיבל כח מזה, כי בהיותו שם הי' במעמד ומצב שאינו יכול ללמוד תורה בעיון (עכ"פ כפי שהי' "טמון בבית עבר"), ולכן אמירת "כל ספר התהלים" שעלי' נוטלים שכר "כנגעים

המשך בעמוד 235

ברכת האילנות

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה וַיִּ אֱלֹהֵינוּ מְלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֵא
חָסַר בְּעוֹלָמּוֹ כְּלוֹם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת
בְּהֶם בְּנֵי אָדָם**

ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה ד').

תוכן עניינים

מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- 236..... שולחן ערוך עם הערות וציונים
 238..... שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי'
 242..... לקוטי תורה.

אדמו"ר האמצעי

- 245..... תורת חיים.

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- 245..... דרך מצוותיך.

אדמו"ר מוהר"ש

- 247..... תורת שמואל תרל"ג.

אדמו"ר מוהרש"ב

- 247..... ספר המאמרים - המשך תער"ב.

אדמו"ר מוהרי"צ

- 249..... ספר המאמרים - תרפ"ט
 250..... לקוטי דיבורים - בלה"ק.
 252..... רשימות אדמו"ר מוהרי"צ - אבות החסידות.
 254..... אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ.

הוספות

- 41..... ילקוט לוי יצחק על התורה
 42..... נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח.
 196..... נביאים וכתובים.
 205..... עין יעקב - מסכת ברכות.
 255..... נקודה משיחת קודש מעובדת.
 256..... חומש לקריאה בציבור.
 267..... קריאת התורה למנחה בשבת קודש.
 269..... ביאורים לפרקי אבות - פרק ב'.
 270..... לוח זמנים
 271..... סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש.

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה אשה כי תזריע וילדה זכר ג'
 שבת פרשת תזריע-מצורע, ה'תשמ"ח..... 5

התוועדויות

- שיחות (ליל ומוצאי) ב' אייר, ה'תשמ"ח..... 11
 שיחת שבת פרשת תזריע-מצורע, ה'תשמ"ח..... 21

לקוטי שיחות

- פרשת תזריע, כרך כז, א..... 33
 פרשת תזריע, כרך כז, ב..... 38

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- 44..... חומש יומי - פרשת תזריע-מצורע.
 76..... לוח לתהלים היומי.
 77..... תניא יומי.
 88..... לוח 'היום יום'.

רמב"ם

- 91..... הלכה יומית לעיון ברמב"ם.
 95..... שלושה פרקים ליום.
 142..... פרק אחד ליום.
 164..... ספר המצוות.
 166..... מסכת סוטה לימי ספירת העומר.

לימוד מזהיל לפי ימים

- 198..... משניות עם ביאור קהתי - מסכת עבודה זרה.
 206..... גמרא עם ביאור - מסכת מכות/שבועות.
 238..... שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי'.

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות המוציאים לאור,
 שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

נאמר בתחילת פרשת השבוע, פרשת תזריע:

1 **אִשָּׁה פִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר גּוֹי¹**, והכתוב ממשיך ומפרט את דיני
2 הטהרה והקרבנות של יולדת זכר ושל יולדת נקבה **וּמִבְּאֵר בְּזָה**
3 **בְּלִקוּטֵי תוֹרָה²** ספר המכיל מאמרי חסידות של אדמו"ר הזקן על

5 פרשיות התורה (והמועדים) של

6 החומשים ויקרא, במדבר ודברים (ושיר

7 השירים) והוא ספר המשך לספר 'תורה

8 אור' המכיל מאמרי חסידות של

9 אדמו"ר הזקן לפרשיות התורה

10 בחומשים בראשית ושמות,

11 **פְּרֻשְׁתָּנוּ²** במאמר לפרשת השבוע

12 פרשת תזריע (**הַחֲסִידִי'שֶׁע**

13 **פְּרֻשָּׁה** הפרשה החסידית, כפי שנהוג

14 לקרוא למאמרי החסידות של אדמו"ר

15 הזקן בספרים 'תורה אור' ו'לקוטי

16 תורה), **דְּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³**

17 בגמרא **אִשָּׁה מְזַרְעַת תַּחֲלָה -**

18 **יּוֹלֶדֶת זָכָר, וְטַעַם הַדָּבָר**

19 ככתוצאה מהשפעה מצד האשה יש

20 לידה של זכר הוא, **כִּי כָל**

21 **הַעֲנִינִים שֶׁבְּקִדְשָׁה כְּלוּלִים**

22 **זֶה מְזָה, וְגַם דְּבָרִים שֵׁשׁ בָּהֶם**

23 לכאורה תוכן שונה ואפילו הפכי,

24 לאמיתו של דבר קשורים זה בזה

25 וכלולים זה מזה כמו, למשל

26 ה'התכללות' שבספירות העליונות, וכן

27 במקביל להם בנפש האדם, מידות

28 הגבורה והחסד הן שונות ואפילו

29 הפכיות זו מזו ובכל זאת קיימת בהן

30 התכללות ויש 'גבורה שבחסד' ו'חסד

31 שבגבורה' **וְכֵן אִישׁ וְאִשָּׁה**

32 **דְּהִינּוּ זָכָר וְנִקְבָּה, וְהֵם חֶסֶד**

33 עניינו של האיש, בחינת המשפיע,

34 **וְגִבּוּרָה, עֲנִינָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה בְּחִינַת הַמִּקְבֵּל, הֲרֵי הֵם כְּלוּלִים זֶה מִזֶּה,**

35 **וּבְהִתְגַּלְוֹת** לאחר ששני העניינים כלולים זה בזה בעולם, בפנימיות

36 הרברים, כך הוא גם כאשר הם באים לידי גילוי ולידי ביטוי **הֲרֵי בְּחֶסֶד**

37 **מִתְגַּלְהַ הַגִּבּוּרָה, כְּאִשֶּׁר יֵשׁ גִּילּוּי וְהַשְּׁפָעָה שֶׁל חֶסֶד, יֵשׁ בְּכֵן גַּם גִּילּוּי**

38 של הגבורה שבחסד (המצמצם את ההשפעה לפי יכולת הקליטה של המקבל

ביאור בדרך אפשר

39 את ההשפעה ומכווין אותה למקום הראוי וכו') **וּבִגְבוּרָה מִתְגַּלְהַ**

40 **הַחֶסֶד** וכאשר יש פעולה של מידת הגבורה יש בכך גם גילוי של החסד,

41 כמבואר בחסידות לגבי 'גבורת גשמים' וכד'. **וּכְמוֹ שֶׁהוּא עֵינִין**

42 **הַהֲתַלְלוֹת פְּעוּלָם בְּפִשְׁטוּת, בְּגִשְׁמִיּוֹת, שֶׁבְּצַד דְּרוֹם שֶׁהוּא יְמִין**

43 **וְחֶסֶד, כְּמַבּוּאָר ב'פֶּתַח אֱלִיהוּ -**

44 **'חֶסֶד דְּרוּעָא יִמְנָא, חֶסֶד זְרוּעַ יְמִין**

45 **(וכמבואר בחסידות על הכתוב 'ויסע**

46 **אברהם הלך ונסוע הנגבה' שעבודתו**

47 **של אברהם אבינו מתוארת כנטיעה**

48 **לצד הנגב, צד דרום, כי מידתו היא**

49 **מידת האהבה והחסד) הֲרֵי**

50 **בְּהִתְגַּלְוֹת הוּא צֶדֶד דְּרוֹם תִּקְוָה**

51 **הַחֵם, וְלִכְּנָן הַפּוֹשִׁים הַגֵּרִים**

52 **בְּרוּם הָעוֹלָם שְׁחוֹרִים, וְגַם אוֹר**

53 **הַרוּם שֶׁל הָעוֹלָם אֵינּוּ מִיִּשְׁבֵּב כֹּל**

54 **כֵּן כְּמוֹ אוֹר הַצִּפּוֹן, הֲרֵי שֶׁהַחֶסֶד**

55 **שֶׁבְּדָרוֹם כְּלוּל מִגְּבוּרָה,**

56 **שְׁחָרוֹת כְּמַבּוּאָר בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת**

57 **שֶׁחֶבֶע הַלְבָּן קָשׁוּר בְּמִידַת הַחֶסֶד**

58 **וְהַעֲדָר הַיִּשׁוּב עֵינִין שֶׁל צִמְצוּם**

59 **וְחוֹסֵר שֶׁפֶע, וְלֹאֲיִדָּף גִּיסָא, מִצַּד**

60 **שֵׁנִי, בְּצַד צְפוֹן שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהוּא**

61 **שְׂמָאל וְגִבּוּרָה, כְּמוֹכֵן גַּם מֵעֵינִין**

62 **שְׂמָאל דּוּחָה (גְבוּרָה) וְיִמִּין מִקְרַבַּת**

63 **(חֶסֶד) הֲרֵי הַהִתְגַּלְוֹת שֶׁבְּחֶלֶק**

64 **הַצִּפּוֹן שֶׁל הָעוֹלָם, הַשִּׁיךְ לְמִידַת**

65 **הַגְּבוּרָה, הוּא חֶסֶד שֶׁהֶאֱנָשִׁים**

66 **שֶׁם בְּצַד צְפוֹן הֵם לְכִנִּים, וְכוּ**

67 **בְּחֶלֶק הַצִּפּוֹנִי שֶׁל כְּדוּר הָאָרֶץ עֶקֶר**

68 **הַיִּשׁוּב שֶׁל שְׂבָעִים אֲמוֹת⁴.**

69 **[וּבְשִׁטֵּי רִוּחוֹת הַצִּפּוֹן וְהַדְּרוֹם**

70 **אֵלוּ נִכְלָלוֹת כָּל אֲרָבַע**

71 **הַרְוּחוֹת, גַּם מִזְרַח וּמַעֲרָב, כִּי**

72 **מִזְרַח נִקְרָא פְּנִים, חֶלְחַק הַקְּדָמִי (כְּמוֹ בְּסוּפָא יִפְרַצַּת יִמָּה (מַעֲרָב)**

73 **וְקִדְמָה (מִזְרַח) וְצִפּוֹנָה וְנִגְבָּה (דְּרוֹם) וּמַעֲרָב נִקְרָא אַחֲוֹר, וְלִכְּנָן דְּרוֹם**

74 **הוּא יְמִין, וְצְפוֹן הוּא שְׂמָאל], וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא גַּם**

75 **לְמַעַלָּה בְּאֻלְמוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם הַקְּב"ה, שְׂגַם בְּעֵינֵין זֶה**

76 **מִצִּינּוֹ הַתְּכַלְלוֹת שֶׁל חֶסֶד וְגִבּוּרָה הֵן בְּתוֹכָן הָעֵינִין וְהֵן בְּהִתְגַּלְוֹת, שִׁישׁ שֶׁם**

בס"ד. שבת פרשת תזריע

מצורע ה'תשמ"ח.

(הנחה בלתי מוגה)

1 **אִשָּׁה פִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר גּוֹי¹**, וּמִבְּאֵר בְּזָה

2 **בְּלִקוּטֵי תוֹרָה²** פְּרֻשְׁתָּנוּ² (הַחֲסִידִי'שֶׁע

3 **פְּרֻשָּׁה), דְּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³ אִשָּׁה מְזַרְעַת**

4 **תַּחֲלָה - יּוֹלֶדֶת זָכָר, וְטַעַם הַדָּבָר הוּא, כִּי כָל**

5 **הַעֲנִינִים שֶׁבְּקִדְשָׁה כְּלוּלִים זֶה מִזֶּה, וְכֵן אִישׁ**

6 **וְאִשָּׁה דְּהִינּוּ זָכָר וְנִקְבָּה, וְהֵם חֶסֶד וְגִבּוּרָה, הֲרֵי**

7 **הֵם כְּלוּלִים זֶה מִזֶּה, וּבְהִתְגַּלְוֹת הֲרֵי בְּחֶסֶד**

8 **מִתְגַּלְהַ הַגִּבּוּרָה, וּבִגְבוּרָה מִתְגַּלְהַ חֶסֶד. וְכְמוֹ**

9 **שֶׁהוּא פְּעוּלָם בְּפִשְׁטוּת, שֶׁבְּצַד דְּרוֹם שֶׁהוּא יְמִין**

10 **וְחֶסֶד, הֲרֵי בְּהִתְגַּלְוֹת הוּא תִּקְוָה הַחֵם, וְלִכְּנָן**

11 **הַפּוֹשִׁים שְׁחוֹרִים, וְגַם אֵינּוּ מִיִּשְׁבֵּב, הֲרֵי שֶׁהַחֶסֶד**

12 **שֶׁבְּדָרוֹם כְּלוּל מִגְּבוּרָה, שְׁחָרוֹת וְהַעֲדָר הַיִּשׁוּב.**

13 **וְלֹאֲיִדָּף גִּיסָא, בְּצַד צְפוֹן שֶׁהוּא שְׂמָאל וְגִבּוּרָה,**

14 **הֲרֵי הַהִתְגַּלְוֹת הוּא חֶסֶד שֶׁהֶאֱנָשִׁים שֶׁם הֵם**

15 **לְכִנִּים, וְכוּ עֶקֶר הַיִּשׁוּב שֶׁל שְׂבָעִים אֲמוֹת⁴.**

16 **[וּבְשִׁטֵּי רִוּחוֹת אֵלוּ נִכְלָלוֹת כָּל אֲרָבַע הַרְוּחוֹת,**

17 **כִּי מִזְרַח נִקְרָא פְּנִים, וּמַעֲרָב נִקְרָא אַחֲוֹר, וְלִכְּנָן**

18 **דְּרוֹם הוּא יְמִין, וְצְפוֹן הוּא שְׂמָאל], וְעַל-דִּרְךָ-**

19 **זֶה הוּא גַּם לְמַעַלָּה בְּשָׁמַיִם שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם**

20 **הַקְּב"ה, שִׁישׁ שֶׁם מ"ה שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד, וְיִשׁ**

34 **וְגִבּוּרָה, עֲנִינָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה בְּחִינַת הַמִּקְבֵּל, הֲרֵי הֵם כְּלוּלִים זֶה מִזֶּה,**

35 **וּבְהִתְגַּלְוֹת** לאחר ששני העניינים כלולים זה בזה בעולם, בפנימיות

36 הרברים, כך הוא גם כאשר הם באים לידי גילוי ולידי ביטוי **הֲרֵי בְּחֶסֶד**

37 **מִתְגַּלְהַ הַגִּבּוּרָה, כְּאִשֶּׁר יֵשׁ גִּילּוּי וְהַשְּׁפָעָה שֶׁל חֶסֶד, יֵשׁ בְּכֵן גַּם גִּילּוּי**

38 של הגבורה שבחסד (המצמצם את ההשפעה לפי יכולת הקליטה של המקבל

(1) ריש פרשתנו (תזריע יב, ב). (2) תזריע יט, א ואילך. (3) ברכות ס, א. נדה לא, א. (4) לקו"ת שם. סע"ד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

וכיון שהזכר הוא העליון ההשפעה שלו גוברת והאשה יולדת זכר (על-דרך 43
מאמר רבותינו ז"ל בגמרא, לענין ברכות "הכל הולך אחר 44
החתום"⁵, נוסח החתימה של הברכה, וגם כאן הזכר הוא אחרון ולכן 45
השפעתו גוברת). ואחר-כך דוחה אדמו"ר הזקן ב'לקוטי תורה' פרוש 46
זה של אנשי המדע, ומפרש 47
כפשוטו, שמזרע האשה פא 48
הזכר וכו'. 49
והנה זה פשוט שיש מקום 50
גם לפרוש הראשון, אותו דוחה 51
אדמו"ר הזקן, כיון שהוכח 52
בתורה, וכמבאר במכתב 53
אדמו"ר⁶ ארזני אבי מורי ורבי, רבי 54
לוי יצחק, אביו של הרבי, שקל מה 55
שנאמר בתורה, אפלו 56
ההלכה שאמרו עליה 57
"בדו"ת היא", דבר לא נכון, 58
כלם ממש אמר ה', והוא 59
הקדוש-ברוך-הוא עצמו אמר 60
ש"בדו"ת היא", וכן 61
הדברים של חכמינו ז"ל שנסארו 62
ב"תויבתא" בקושיא, ואין להם 63
חסבר, כלם אמרם ה', והוא 64
הקדוש-ברוך-הוא אמר גם-כן 65
ה"תויבתא" שדבר זה קשה ואין 66
לו הסבר וכו', והינו שהכל גם 67
הדבר המוקשה וגם הקביעה שוו 68
קושיא הוא חלק מהתורה 69
שהיא נצחית. ואם פן הוא 70
בנוגע לדברים בגלגל בחלק 71
הגלוי שבתורה, על-אחת- 72
פמה-וכמה שכן הוא 73
בפנימיות התורה, שגם 74
ה'קסלקא-דעתא' הדברים שעלו 75
על הדעת שפנה, גם אם לבסוף נדחו 76
ולא התקבלו, הוא חלק מהתורה 77
שהיא נצחית וכו', אלא 78
שלמעלה ברוחניות המסקנא 79
היא פדעה השניה. 80
אבל לכאורה עדין דורש 81
באור, גם אם הפירוש הנדחה 82
ורחיינו הם חלק מדברי התורה, עדיין תמוה מדוע הביא אדמו"ר הזקן 83
תחלה את פרוש הפלוסופים ודחה אותו, ולא הביא 84

מ"ה שהוא בחינת חסד, ויש שם כ"ן שהוא בחינת גבורה, 1
כאשר שם הוי' כתוב במילוי אותיות אל"ף, היינו יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א, 2
הגימטריא של האותיות הללו היא מ"ה (45), וכאשר שם הוי' כתוב במילוי 3
אותיות ה"א, היינו יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה הגימטריא של האותיות הללו היא 4
ב"ן (52). ומבואר בקבלה וחסידות 5
ששם מ"ה, ענין החסד, משפיע לשם 6
ב"ן, ענין הגבורה ויהי יש בחינת 7
ב"ן שבמ"ה, ומ"ה שבב"ן 8
והוא ענין התכללות הגבורה (ב"ן) 9
בחסד (מ"ה) והתכללות החסד (מ"ה) 10
בגבורה. 11
וכנה יוכן התוכן הפנימי של מה 12
ש"אשה מזרעת תחלה - 13
יולדת זכר", שאין זו סתירה ואין 14
זה פלא, הגם ש'אשה' ו'זכר' שונים 15
בענינים ובתכונותיהם כשם שהחסד 16
והגבורה שונים, כמבואר לעיל, פי 17
ענין ההשפעה ("תזריע") 18
שבאשה הוא בחינת חסד 19
שבה, ואמנם ענינה של האשה הוא 20
גבורה אבל בגבורה נכלל גם חסד, 21
ולכן האשה "יולדת זכר" 22
שהוא בחינת חסד וכו', ולפי 23
זה, מבאר שם במאמר הנזכר 24
ב'לקוטי תורה' גם הענין 25
בעבודת הרוחנית של האדם 26
העובר את ה' שצריכה להיות 27
התפללות המדות וכו' ועבודת 28
ה' צריכה להיות בהתכללות חסד 29
(אהבה, השפעה) וגבורה (יראה, 30
צמצום). 31
והנה בתחלת הדרוש המאמר 32
ב'לקוטי תורה' שם מביא פרוש 33
אחר בדברי רז"ל הנ"ל 34
("אשה מזרעת תחלה - 35
יולדת זכר"). והפלוסופים 36
אנשי המדע נדחקו לישוב, כי 37
לפי שאשה מזרעת תחלה, 38
וההשפעה מצד האשה באה ראשונה, 39
הרי טפת הזכר באה 40
לאחרונה ועל-אף גבר' (מושב שבמקורו נאמר לגבי דיני תעובת בשר 41
וחלב או איסור והיתר, והכוונה שהנמצא למעלה גובר על הנמצא למטה), 42

(5) ברכות יב, א. 6) לקוטי לוי"צ אגרות ע' רסו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מְלִכְתַּחֲלָה אֶת הַפְּרוּשׁ שְׁמִסִּיק כְּוִתִּיהָ שֶׁמִּסְקָנָה כְּמוֹהוּ. וּבִפְרָט
 2 שְׁזָהוּ פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁכִּדְבַר הַזוֹהַר דְּלִית תַּמָּן לֹא קָשְׁיָא
 3 שאין שם בחלק הסוד של התורה לא קושיא וכו'7 ולא מחלוקת (והזוהר
 4 מדמה זאת לעץ החיים שאין בו טוב ורע כמו בעץ הדעת, אלא כולו חיים)?
 5 וְהִנֵּה לְכַאוּרָה הִיָּה אֶפְשָׁר
 6 לומר, שֶׁהִטְעַם שֶׁהוּבָא פְּרוּשׁ
 7 זֶה לַמִּרוֹת שֶׁנִּדְחָה הוּא פְּדִי לַיָּדַע
 8 לדעת, להודיע שֶׁפְּרוּשׁ זֶה נִשְׁלַל,
 9 וְכִמּוֹ הִטְעַם בְּנִגְלָה בְּחֵלֶק הַפֶּשֶׁט
 10 וההלכה, החלק הגלוי של התורה,
 11 לְהִבְאֵת הַדְּעָה הַנִּשְׁלָלָת. אָבֵל
 12 אִי־אֶפְשָׁר לומר כֵּן, שֶׁהִרִי
 13 הַפְּרוּשׁ שֶׁנִּדְחָה הוּא הַפְּרוּשׁ
 14 הָרֵאשׁוֹן בְּלִקוּטֵי תוֹרָה,
 15 וְהִרִי זֶה גּוֹפָא עֲצֻמוֹ הוּא תַּכָּן
 16 הַחֲלוּקִים הַהַבְדֵּל בֵּין שְׁנֵי
 17 הַפְּרוּשִׁים, שְׁלֹפֵי הַפְּרוּשׁ
 18 הָרֵאשׁוֹן - הָאֲחֵרוֹן גּוֹבֵר
 19 (וְלֹכֵן "אֵשֶׁה מִזְרַעַת תַּחֲלָה - יוֹלְדֵת זָכָר",
 20 יוֹלְדֵת זָכָר", כִּי הַזָּכָר
 21 שְׁבִסּוּף שֶׁהִשְׁפַּעְתּוּ בָּאָה אַחֵר
 22 הַהִשְׁפַּעָה שֶׁל הָאִשָּׁה גּוֹבֵר),
 23 וְלִפְרוּשׁ הַשְּׁנִי - הָרֵאשׁוֹן
 24 גּוֹבֵר, שְׁלֹכֵן מָה שֶׁ"יוֹלְדֵת
 25 זָכָר" הוּא מִשׁוּם שֶׁהַזָּכָר
 26 נִבְרָא מִזְרַע הָאֵשֶׁה שֶׁהִזְרִיעָה
 27 וְהִשְׁפִּיעָה תַּחֲלָה. וּמִזֵּה שֶׁלִּפִּי
 28 הַפְּרוּשׁ הַשְּׁנִי, הַפְּרוּשׁ לֹא נִדְחָה אֵלָּא
 29 נִשְׂאָר לְמִסְקָנָה, הָרֵאשׁוֹן גּוֹבֵר מוּבֵּן
 30 גַּם בַּתּוֹרָה, שֶׁהַפְּרוּשׁ
 31 הָרֵאשׁוֹן שֶׁלִּפִּי הַפְּרוּשׁ הַשְּׁנִי עֲצֻמוֹ
 32 יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן עַל הַשְּׁנִי וְהָאֲחֵרוֹן לֹא
 33 נִשְׂאָר רַק בְּכַדִּי לְשַׁלֵּל אוֹתוֹ,
 34 אֲלֵא שְׁבוּ בַּפְּרוּשׁ הַשְּׁנִי בְּעֲצֻמוֹ
 35 יִשְׁנוּ עֲנִיָּן חִיּוּבֵי וַיִּישׁ לומר,
 36 שְׁזָהוּ גַם־כֵּן עִמָּךְ הַפְּנוּנָה
 37 בְּמָה שֶׁכָּתוּב בְּמִכְתָּב
 38 אַדְמוּר' ר' לוי יצחק אביו של
 39 הרבי, הַנּוֹכַח לְעִיל שְׁגַם
 40 ה'קְסִלְקָא־דְּעֵתָא' מָה שֶׁעָלָה
 41 הַדְּעָת בַּתְּחִילָה וּלְבִסּוּף נִדְחָה וְכוּ'
 42 הוּא חֵלֶק בַּתּוֹרָה, שֶׁהַפְּנוּנָה
- אֶת הַפְּרוּשׁ שְׁמִסִּיק כְּוִתִּיהָ. וּבִפְרָט
 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה, דְּלִית תַּמָּן לֹא קָשְׁיָא וְכוּ'7.
 וְהִנֵּה לְכַאוּרָה הִיָּה אֶפְשָׁר לומר, שֶׁהִטְעַם
 שֶׁהוּבָא פְּרוּשׁ זֶה הוּא פְּדִי לַיָּדַע שֶׁפְּרוּשׁ זֶה
 נִשְׁלַל, וְכִמּוֹ הִטְעַם בְּנִגְלָה לְהִבְאֵת הַדְּעָה
 הַנִּשְׁלָלָת. אָבֵל אִי־אֶפְשָׁר לומר כֵּן, שֶׁהִרִי
 הַפְּרוּשׁ שֶׁנִּדְחָה הוּא הַפְּרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן בְּלִקוּטֵי
 תוֹרָה, וְהִרִי זֶה גּוֹפָא הוּא תַּכָּן הַחֲלוּקִים בֵּין שְׁנֵי
 הַפְּרוּשִׁים, שְׁלֹפֵי הַפְּרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן - הָאֲחֵרוֹן
 גּוֹבֵר (וְלֹכֵן "אֵשֶׁה מִזְרַעַת תַּחֲלָה - יוֹלְדֵת זָכָר",
 כִּי הַזָּכָר שְׁבִסּוּף גּוֹבֵר), וְלִפְרוּשׁ הַשְּׁנִי -
 הָרֵאשׁוֹן גּוֹבֵר, שְׁלֹכֵן מָה שֶׁ"יוֹלְדֵת זָכָר" הוּא
 מִשׁוּם שֶׁהַזָּכָר נִבְרָא מִזְרַע הָאֵשֶׁה שֶׁהִזְרִיעָה
 וְהִשְׁפִּיעָה תַּחֲלָה. וּמִזֵּה מוּבֵּן גַּם בַּתּוֹרָה, שֶׁהַפְּרוּשׁ
 הָרֵאשׁוֹן לֹא נִשְׂאָר בְּכַדִּי לְשַׁלֵּל אוֹתוֹ, אֲלֵא שְׁבוּ
 בְּעֲצֻמוֹ יִשְׁנוּ עֲנִיָּן חִיּוּבֵי וַיִּישׁ לומר, שְׁזָהוּ גַם־כֵּן
 עִמָּךְ הַפְּנוּנָה בְּמָה שֶׁכָּתוּב בְּמִכְתָּב אַדְמוּר' שְׁגַם
 ה'קְסִלְקָא־דְּעֵתָא' וְכוּ' הוּא חֵלֶק בַּתּוֹרָה,
 שֶׁהַפְּנוּנָה בְּזָה הִיא שְׁיִשׁ בּוֹ גַם עֲנִיָּן חִיּוּבֵי. וַיִּישׁ
 לומר, שֶׁהִטְעַם שֶׁהוּבָא ה'קְסִלְקָא־דְּעֵתָא' כֵּן
 הוּא, מִשׁוּם שֶׁבְּמִכְתָּב זֶה גּוֹפָא מְבָאָר עֲנִיָּן
 הַתְּפִלּוֹת הַגְּבוּרוֹת וְהַחֲסִדִּים, וְלֹכֵן מְבִיא
 בַּתּוֹרָה (בְּמִכְתָּב זֶה) עֲנִיָּן שְׁלִילֵי בַּתּוֹרָה, שֶׁמִּמֶּנּוּ
 נִלְמַד אֵיךְ שְׁגַם בּוֹ יִשְׁנוּ עֲנִיָּן חִיּוּבֵי.
 וְהִנֵּה בְּמִכְתָּבֵי חֲסִידֵי ה'שְׁלֵאֲחֵרֵי־זֶה מְבָאָר עֲנִיָּן
 הַמִּילָה וְהַחֲתוּנָה וְכוּ'. וּמִכֵּיּוֹן שֶׁהַלְקוּטֵי
 תוֹרָה' נִסְדָּר עַל־יְדֵי נְשִׂיא בִּישְׁרָאֵל (ה'צִּמְח
 צְדִק'⁹), נְשִׂיא בְּדוֹרוֹ שֶׁהַנְּשִׂאוֹת שְׁלוֹ הִיא
 נְשִׂאוֹת נְצִחִית (וְהַחֲתוּנָה שְׁלוֹ הֵן הַחֲתוּנָה
 נְצִחִיּוֹת) עַל כֵּל הַדְּוֹרוֹת, וּבִפְרָט שְׁנִסְדָּר כֵּן בְּדְפוּס
 אֲשֶׁר כֵּל עֲנִיָּן שְׁבִדְפוּסֵי הַרִי
 הוּא לְדוֹרוֹת¹⁰, מוּבֵּן מִזֵּה, שְׁגַם סָדֵר זֶה הוּא
 בְּדִיּוּק. כִּי דְּוָקָא לְאַחֲרֵי שְׁלֵמוֹת

(7) זח"ג ככד, ב (ברע"מ). הובא ונת' באגה"ק סכ"ו. (8) כ, א ואילך. (9) "היום יום" יד אדר א. (10) אגרות קודש אדמו"ר מוהר"י"צ ח"ב ע' שפב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הַעֲבוּדָה ד' אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְכוּ', דְּהִינּוּ
 2 הַתְּפִלּוֹת הַגְּבוּרוֹת (אשה) וְהַחֲסָדִים (זכר), בְּאִים לְאַחֲרֵי-זֶה
 3 לְבַחֲיַנַּת הַמִּילָה וְעִנְיָן הַנְּשׂוּאִין וְכוּ', כִּפִּי שִׁמְשִׁיךְ וּמְבָאָר.
 4 וְהַעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה הַעוֹלָם-הַזֶּה בְּכָלל הוּא בְּמַצֵּב שֶׁל
 5 גְּבוּרוֹת וְכוּ' יֵישׁ בוֹ צִמְצוּם וְהַעֲלָם
 6 שֶׁל הָאוֹר הָאֱלוּקִי בְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, 1
 7 בְּצוּרָה מוּחֲשִׁית, וְכַמְּפָרֵשׁ ב' עֵץ
 8 חַיִּים¹¹ מִכְּתַב הָאֲרִיז'ל וְהוּבָא
 9 בְּסִפְר הַתְּנַיָא¹², אֲשֶׁר
 10 הִקְלִיפּוֹת גּוֹבְרוֹת בּוֹ בְּעוֹלָם הוּא.
 11 אֲבָל מִזְּה גּוֹפָא עֲצָמוּ שְׁעִנְיָן
 12 זֶה עַל מַצְבוֹ שֶׁל הַעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא
 13 עִנְיָן הַגְּבוּרוֹת, הוּבָא בְּתוֹרָה,
 14 שֶׁהַתּוֹרָה הִיא כְּלָה טוֹב, הָרִי
 15 מוֹבָן, שְׁגַם בְּזֶה עִנְיָן הַגְּבוּרוֹת
 16 עֲצָמוּ יִשְׁנוּ עִנְיָן שֶׁל טוֹב,
 17 וְכַמּוּבָא ב' לְקוּטֵי תוֹרָה
 18 שְׁמִם¹³ עִנְיָן "חֹשֶׁף שְׁבִטוֹ"
 19 וְנִמְנַע מִלְּיַסֵּר אֶת בְּנוֹ (לְצוּרִךְ חִינוּכּוֹ)
 20 שׁוֹנָא בְּנוֹ¹⁴, שְׁיֵשׁ מַעֲלָה
 21 עִנְיָן טוֹב וְרַצּוֹי בְּעִנְיָן "שְׁבִטוֹ",
 22 וְהַמַּעֲלָה הִיא שֶׁבְּגִבּוֹרָה שֶׁל
 23 הַשִּׁימוּשׁ ב' שְׂבִטוֹ זֶה נִכְלָל עִנְיָן
 24 הַחֲסָד. וְעַל-יַדֵּי הַהַעֲלָם
 25 וְהַסְתָּר שִׁישׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה כֶּתֵּת
 26 בְּאִים אֶל הַגְּלוּי דְלַעֲתִיד,
 27 בִּימֹת הַמִּשְׁחָה, שְׁאֵז יִהְיֶה עִנְיָן
 28 הַמִּילָה עֲלֵיו מְדוּבָר בְּפִרְשָׁה זוֹ
 29 וּבַמַּמְרֵי פִרְשָׁה זוֹ ב' לְקוּטֵי תוֹרָה
 30 בְּשִׁלְמוֹתוֹ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב¹⁵
 31 בְּתוֹרָה הַבְּחִטּוֹת עַל לַעֲתִיד לְבוֹא
 32 וְיָמַל ה' אֶלְקִיךָ אֶת לְבָבְךָ
 33 וְאֵת לְבַב יִרְעֶף¹⁶, וְעַל-דֶּרֶךְ-
 34 זֶה עִנְיָן הַחֲתָנָה דִּישְׂרָאֵל
 35 וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא שֶׁל בְּנֵי
 36 יִשְׂרָאֵל וְהַקְדוּשָׁא-בְּרוּךְ-הוּא
 37 בְּשִׁלְמוֹתָהּ, יִהְיֶה גַם הוּא לַעֲתִיד
 38 לְבוֹא, כְּדָאִיתָא כִּפִּי שְׂמוּבָא בְּמִדְרָשׁ¹⁷ עַל הַפְּסוּק¹⁸ בּוֹ הַקְדוּשׁ

ברוך הוא ואמר לרעייתו, כנסת ישראל, והיה ביום ההוא גו' בכוא
 הגאולה, תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי ואישי הוא
 קשר חזק יותר ופנימי יותר מ'בעלי'. שלעתידי לבא יהיה ענין
 הנשואין בין הקדוש-ברוך-הוא ובני ישראל (לא רק ארוסין שהוא
 רק השלב הראשון וההנחה וההקדמה
 לענין הנישואין), והיה אז
 לעתיד לבוא יחוד והתכללות מ"ה
 (חסד, המשפיע) וב"ן (גבורה,
 המקבל) בשלמותו, עד ששם
 ב"ן עולה לשם ס"ג הגימטריא
 של שם הוי' במילוי יו"ד (הו ואי הו)
 היא ס"ג ולעתידי לבוא שם ב"ן יתעלה
 לשם ס"ג להיות "עטרת
 בעלה" 19 של שם מ"ה²⁰,
 תמורת זאת שכעת שם ב"ן (האשה)
 מקבל משם מ"ה (האישי, הבעל)
 לעתידי לבוא האשה תהיה 'עטרה'
 ומקור שפע לבעלה ועד שעולה
 שם ב"ן לשם ע"ב, הגימטריא
 של שם הוי' במילוי יודיין" (יוד,
 הוי, יוד, ה"י) בחינת משפיל
 לאיתן האזרחי²¹ (עם כל
 הפרושים ב'איתן האזרחי"
 'איתן' לשון חזק, 'איתן' לשון ישן
 ועתיק ועוד), כמבאר במאמר
 כ"ק מו"ח אדמו"ר²² (בשם
 אדמו"ר הנזקן), אודות הקשר
 של שם ע"ב לאיתן שהוא ענין
 פנימיות החכמה, והעלייה של שם ב"ן
 לשם ע"ב לעתידי לבוא תהיה גם
 לענין העמוק והפנימי של בחינת
 'איתן', וכאמור, בגלל עלייה זו נעשית
 בחינת האשה למעלה, שם ב"ן,
 'עטרה' ל'בעלה' בחינות שכעת הן
 מעליה והיא מקבלת מהן ועד
 שעולה שם ב"ן להיות עטרה
 לעצמותו ומהותו ותברך עצם
 המהות של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו.

(11) שער מב (דרושי אבי"ע) ספ"ד. (12) פ"ו (י, סע"ב ואילך). (13) יט, ג. (14) משלי יג, כד. (15) נצבים ל, ו. (16) ראה אגה"ק ס"ד. לקו"ת ראה יח, סע"ג ואילך. ועוד. (17) שמו"ר ספט"ו. במדבר"ר פ"ב, ח (בסופו). (18) הושע ב, יח. (19) משלי יב, ד. (20) ראה סה"מ תקס"ח ע' תקלו ואילך. ע' תקמד. סידור עם דא"ח קלב, ב. אוה"ת בראשית מ, ב. ס' הליקוטים - דא"ח צ"צ, ערך לע"ל ע' תרג ואילך. וש"נ. (21) תהלים פט, א. (22) ד"ה לעולם יהא אדם תש"ג (ס"ע 72 ואילך). וראה קונטרס

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והנה הגבורות הנ"ל שבעולם הזה (כמובא לעיל מ'עץ חיים' ומספר
 2 התניא) הוא דבר שבעבר, אבל עכשו לאחרי שפכר היו
 3 צרות ובפרט בדורות אלו, ובפרט בדור הקודם, שבו היו צרות
 4 גדולות במיוחד, כידוע, הרי "לא תקום פעמים צרה"²³, וכל-
 5 שפן וקל-יחמר יותר
 6 מפעמים, ובטח יהיה מעתה 1 והנה הגבורות הנ"ל הוא דבר שבעבר, אבל
 7 ולתמיד טוב וחסד על ישראל, 2 עכשו לאחרי שפכר היו צרות ובפרט
 8 ואמתית ענן זה של הטוב 3 בדורות אלו, ובפרט בדור הקודם, הרי "לא
 9 האמיתי לבני ישראל יהיה בכיאת 4 תקום פעמים צרה"²³, וכל-שפן וקל-יחמר יותר
 10 משיח צדקנו, שאז יהיה "אף 5 מפעמים, ובטח יהיה מעתה טוב וחסד על
 11 רק טוב לישראל", והטוב יהיה 6 ישראל, ואמתית ענן זה יהיה בכיאת משיח
 12 מתחיל החל מענן התורה, 7 צדקנו, שאז יהיה "אף טוב לישראל", מתחיל
 13 כמאמר חכמינו ז"ל בפרקי אבות אין 8 מענן התורה, אין טוב אלא תורה²⁴, והינו
 14 טוב אלא תורה²⁴, והינו 9 שתהיה התורה בהבנה והסברה תורה
 15 שתהיה התורה בהבנה 10 חדשה מאתי תצא²⁵. ובפרט על-ידי עבודת
 16 והסברה והשגה, וכדברי הנביא 11 האדם באפן הפצת המעינות חוצה, שהתורה
 17 אודות התנלות התורה לעתיד-לבוא 12 נמשכת בכחינת "חוצה", והינו "חוצה" שמחוץ
 18 תורה חדשה מאתי תצא²⁵. 13 לאדם, וגם כולל "חוצה" שבאדם עצמו, רמ"ח
 19 ובפרט החידוש בגילוי התורה 14 אברים ושס"ה גידים, ולמעלה מזה במחשבה
 20 לעתיד-לבוא יהיה במיוחד על-ידי 15 דבור ומעשה שבו, ולמעלה מזה מדות שבו²⁶,
 21 עבודת האדם באפן הפצת 16 ולמעלה מזה גם המוחין שבו, כמבאר ב'לקוטי
 22 המעינות חוצה, שהתורה 17 תורה' קרוב לתחלתו²⁷, שגם עשר כחות הנפש
 23 נמשכת ובאה ליד גילוי בכחינת 18 אינם הנפש עצמה, ועצם הנפש הרי היא
 24 "חוצה", והינו "חוצה" 19 מאחדת עם עצמותו ומהותו יתברך, שעל-ידי
 25 שמחוץ לאדם, וגם כולל 20 כל זה באים לגאלה האמתית והשלמה, ואתם
 26 "חוצה" שבאדם עצמו, שהם 21 תלקטו לאחד אחד בני ישראל²⁸. ובפרט על-ידי
 27 רמ"ח אברים ושס"ה גידים, 22 למוד התורה שהיא בדגמת "ואתם תלקטו
 28 החלקים החיצוניים של האדם (שגם 23 לאחד אחד בני ישראל"²⁹. וכמו הלמוד בספר
 29 הם יושפעו מהתורה) ולמעלה 24 לקוטי תורה, דגמת "ואתם תלקטו לאחד אחד
 30 מזה במחשבה דבור ומעשה 25 בני ישראל", ועל-דרך-זה למוד הרמב"ם שגם
 31 שבו, ולמעלה מזה מדות 26 ספרו הוא לקוט, ועל-דרך-זה למוד המשנה
 32 הרגשות שבו²⁶, ולמעלה מזה 27 שחבר רבנו הקדוש שגם היא לקוט³⁰ (ולהעיר
 33 גם המוחין השכל שבו, 28 אבות שלומדים היום, היא במאמר רבנו הקדוש, רבי אומר כו), ועל-ידי כל
 34 כמבאר ב'לקוטי תורה' קרוב 29 זה באים אל קיום היעוד³¹ "מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה" וכו'
 35 לתחלתו²⁷, שגם עשר כחות 30 שמיעת חמשה קולות חתן-וכלה, שפנגד חמשה קולות שבהם נתנה
 36 הנפש היינו השכל (שיש בו שלושה 31 הקדמת הרמב"ם לספרו יד החזקה. 31) ברכת "שבע ברכות" - ע"פ ירמי' לג, י"א. 32) ברכות ו, ב.
 37 חלקים - חכמה בינה דעת) והמידות 32
 38 (שיש בהן שבעה חלקים - חסד, 33
 39 גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, 34
 40 מלכות) אינם הנפש עצמה, 35

לימוד החסידות פ"ג. ג. 23) ל' הכתוב - נחום א, ט. 24) אבות פ"ו, ג. ועוד. 25) ישע' נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג. 26) ראה אה"ת (יהל אור) לתהלים ע' תנה. 27) ויקרא ד, ב. 28) ישע' כז, יב. 29) ראה בהבא לקמן, קונטרס משיחת ש"פ שמות ש.ז. 30) הקדמת הרמב"ם לספרו יד החזקה. 31) ברכת "שבע ברכות" - ע"פ ירמי' לג, י"א. 32) ברכות ו, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 משמחו, מה שכרו, אמר רבי יהושע בן לוי: זוכה לתורה שניתנה בחמשה
 2 קולות, שנאמר ויהי ביום השלישי
 3 בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וענן
 4 כבד על ההר וקול שופר... ויהי קול
 5 השופר... והאלוקים יעננו בקול"
 6 ויקוים מה שכתוב³³ בנבואת
 7 ירמיה קהל גדול ושובו הנה,
 8 לארץ ישראל, לא רק "שובו"

9 בלשון עתיד היינו שעתידים לשוב אלא בלשון עבר, שכתב באו
 10 הנה, וגם מה שכתוב "תורה
 11 חדשה מאתי תצא" בלשון
 12 עבר, יקיים ויהפוך לעבר שכתב
 13 יצאה, והעקר הוא שיהיה כל
 14 זה תכף ומיד ממש, בעגלא
 15 דינן במהירות (מהר לפי המושגים)
 16 שלנו.

1 ויקוים מה שכתוב³³ קהל גדול ושובו הנה, לא
 2 רק בלשון עתיד אלא בלשון עבר, שכתב באו
 3 הנה, וגם מה שכתוב "תורה חדשה מאתי תצא"
 4 בלשון עבר, שכתב יצאה, והעקר הוא שיהיה
 5 כל זה תכף ומיד ממש, בעגלא דינן.

(33 ירמ' לא, ז.

המשך ביאור למס' מכות ליום שני עמ' א

1 חייב על אכילתו בגבולין כאילו נכנס לירושלים, כך גם אין
 2 לפדותו, כדין כל מעשר שנכנס לירושלים.
 3 לתירוץ זה של רבינא אין לחלק בין מחיצה לאכול למחיצה
 4 לקלוט, וגם אין אומרים שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו, אלא
 5 לעולם פירות שנכנסו בטבלם וחזרו ויצאו, אין חייבים על המעשר
 6 שהופרש אחר כך אם אכלו בגבולים, וכן ניתן עדיין לפדותם וגם
 7 ללא שנאמר שלא גזרו חכמים באופן זה, וכדעת בית הלל
 8 שבברייתא השנייה.

36 מגיעים לשורש השער, אינו השחתה. רבי אליעזר אומר, אפילו
 37 לקטו לשיער הזקן כמלקט - מלקחים שלוקטים בהם שיער, או
 38 כרתיטני - מעצד שמחליקים בו פני העץ, חייב, כיון שגם זה
 39 נחשב לגילוח.

גמרא

40 שנינו במשנה שהקורח בראשו מתוך צערו על מת חייב מלקות.
 41 הגמרא מביאה ברייתא לבאר מקור ופרטי דין זה: תנו רבנן, נאמר
 42 בפסוק אצל כהנים (ויקרא כא ה) 'לא יקרחו', ויבול שאומר שאפילו
 43 קרחה ארבע וקמש קריחות בצערו על המת לא יהא חייב אלא
 44 מלקות אחת, תלמוד לומר בהמשך הפסוק 'קרחה', ובא ביתור זה
 45 לחייב מלקות על כל קרחה וקרחה שעושה. ומה שנאמר בהמשך
 46 'בראשם' מה תלמוד לומר, לפי שנתאמר אצל ישראל (דברים יד א)
 47 'לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת', ויבול שאומר
 48 שלא יהא חייב מלקות אלא על קרחה בין העינים - בשערות
 49 הראש סמוך למצח בלבד, כפי שנאמר 'בין עיניכם', מניין לרבות
 50 שאם קרחה בכל מקום הראש שחייב מלקות, תלמוד לומר אצל
 51 כהנים 'בראשם', ובא בזה לרבות שעל כל מקום הראש חייב אם
 52 קורחה בו.
 53 שואלת הברייתא: ואין לי שחייב על כל מקום בראש, אלא
 54 בפניהם שבהם נאמר פסוק זה, והטעם לומר שרק הכהנים חייבים
 55 על כך, משום שריבה קרחה בניהם מצות יתירות שאינם בישראל,
 56 כגון איסור טומאת מת ונישואי גרושה ועוד, וישאל מנין שחייבים
 57 על קריחה בכל מקום בראש. משיבה הברייתא: נאמר באן
 58 בישראל 'קרחה' ונאמר לחלו בכהנים 'קרחה', ודורשים בגזירה
 59 שוה, מה לחלו בכהנים חייב על כל קרחה וקרחה, וחייב על כל
 60 מקום הראש כבין העינים, אף באן בישראל חייב על כל קרחה
 61 וקרחה וחייב על הראש כבין העינים. ועוד דורשים מגזירה שוה זו,
 62 ומה לחלו בישראל היינו דווקא כשקורח מחמת צערו על מת, כפי
 63 שכתוב (ויקרא יד א) 'לא תשימו קרחה בין עיניכם למת', אף באן
 64 בכהנים אינם חייבים אלא כשקורחים מחמת צערם על מת.
 65 מבררת הגמרא: הני - אלו הארבע וקמש קריחות שנאמר
 66 בברייתא שלומדים מהפסוק שחייב על כל אחת ואחת חייב דמי
 67 - באיזה אופן מדובר, אילימא - אם נאמר שעשה זאת קרה אחת
 68 זה וקמש התראות נפירות על כל קריחה וקריחה, פשיטא שחייב
 69 על כל אחת ואחת, שהרי מעשים חלוקים והתראות חלוקות.

9 חייב על אכילתו בגבולין כאילו נכנס לירושלים, כך גם אין
 10 לפדותו, כדין כל מעשר שנכנס לירושלים.
 11 לתירוץ זה של רבינא אין לחלק בין מחיצה לאכול למחיצה
 12 לקלוט, וגם אין אומרים שמתנות שלא הורמו כמי שהורמו, אלא
 13 לעולם פירות שנכנסו בטבלם וחזרו ויצאו, אין חייבים על המעשר
 14 שהופרש אחר כך אם אכלו בגבולים, וכן ניתן עדיין לפדותם וגם
 15 ללא שנאמר שלא גזרו חכמים באופן זה, וכדעת בית הלל
 16 שבברייתא השנייה.

משנה

9 המשנה מונה חייבי מלקויות נוספים שיש בכל אחד מהם חידוש.
 10 נאמר בתורה (דברים יד א) 'בנים אתם לה' אלהיכם, לא תתגודדו ולא
 11 תשימו קרחה בין עיניכם למת', והיינו, שאסור לתלוש שערות
 12 הראש או לעשות חבורות בעצמו מחמת צער על מת. ועוד נאמר
 13 (ויקרא טו כז) 'לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך',
 14 ופירושו, שאסור להסיר את השיער שבצידי הראש, ובוזה להשוות
 15 את המצח וצידי הראש לאחורי האזניים. ופאת הזקן אסור
 16 להשחית עד שרשי השיער. במשנה ובגמרא להלן מתבארים פרטי
 17 איסורים אלו ואיך לומדים אותם מהפסוקים.
 18 הקורח קרחה בראשו - תולש שיער ראשו מתוך צערו על המת,
 19 והמקור פאת ראשו - שנטול את שערות פאת ראשו ועל ידי זה
 20 נעשה היקף ראשו שוה, והמשחית פאת זקנו בתער, והשורץ
 21 בצפורני ידיו או בכלי את פניו או שאר בשרו שריטה אחת מתוך
 22 צערו על המת, חייב מלקות על כל אחד מאיסורים אלו.
 23 המשנה מפרשת אופנים שנחשב כעובר כמה פעמים על
 24 האיסורים האמורים: שרץ שריטה אחת מתוך צערו על המשחית
 25 מתים, או ששרט קמש שריונות מתוך צערו על מת אחד, חייב על
 26 כל אחת ואחת, כלומר, על כל שריטה ועל כל מת.
 27 על הקפת הראש חייב שתים - שתי מלקויות, אחת על הפאה
 28 שמפאן - מצד אחד, ואחת על הפאה שמפאן - מצד שני.
 29 על השחתת הזקן חייב חמש מלקויות, שתים מפאן - מצד אחד של
 30 הפנים, ושתיים מפאן - מהצד השני של הפנים, ואחת מלמטה
 31 בסנטר. רבי אליעזר אומר, אם נמולו פולן - כל פאות הראש או כל
 32 פאות הזקן באחת - בבת אחת, אינו חייב אלא מלקות אחת.
 33 ומוסיף תנא קמאי ואינו חייב על השחתת הזקן עד שימולנו בתער
 34 שדרך לגלח בו ומגיע חוד הסכין לבשר, שבאופן זה משחית את
 35 הזקן עד שרשו, אך במספרים שהחוד אינו נוגע בבשר ואינם

התוועדויות

בס"ד. שיחות (ליל ומוצאי) ב' אייר ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

- א. ב' אייר הוא יום ההולדת של אדמו"ר מהר"ש¹, שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הוא נכדו וממלא-מקומו.
- ולהעיר, שקלסתר פניו של כ"ק מו"ח אדמו"ר היה דומה לקלסתר פניו של אדמו"ר מהר"ש², כידוע הסיפור באחד מזקני החסידים מזמנו של אדמו"ר מהר"ש, שנכנס לכ"ק מו"ח אדמו"ר, ובראותו תואר פניו – התעלף... וכששאלוהו אחר-כך לפשר הדבר, הסביר, שבראותו תואר פני כ"ק מו"ח אדמו"ר, ראה לנגד עיניו תואר פני רבו, אדמו"ר מהר"ש!...
- ומובן, שיום ההולדת של נשיא בישראל – שמזלו גובר³ – פועל פעולתו בנוגע לכל בני-ישראל, ולכן יש לנצל יום סגולה זה⁴ – "אחת בשנה" – כדי להתבונן ולהוסיף בהליכה "בדרך ישרה אשר הורנו.. ונלכה באורחותיו", באופן ד"נצח סלה ועד"⁵.
- ובלשון הידוע⁶ – "החי יתן אל לבו", היינו, שצריך לקחת מה שנותנים לו ("יתן" דייקא, "כל הנותן בעין יפה הוא נותן"⁷) מן המוכן ("כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"⁸), וליתן אל לבו, אשר "לבא פליג לכל שייפין"⁹, שנמשך ופועל בכל אברי הגוף, כל מציאות האדם, מכיון שחודר בפנימיותו, עד שנעשה דם ובשר כבשרו, כשיטת חסידות חב"ד שצריך להיות באופן ד"יתפרנסון"¹⁰ דוקא, בדוגמת אכילה ושתייה שנעשית דם ובשר כבשרו.
- ב. ולכל לראש – ההוראה הכללית של 'בעל יום ההולדת' אודות ההנהגה באופן ד"לכתחילה אריבער"¹¹:
- "אריבער" פירושו – שההנהגה היא באופן של הרמה והגבהה. ובה גופא – "לכתחילה אריבער". היינו, שההנהגה באופן של הרמה והגבהה היא (לא רק לאחר משך זמן, לאחר כמה וכמה עניני עבודה, אלא) תיכף ומיד בתחילת עבודתו.
- זאת ועוד: "אריבער" – כולל הרמה והגבהה גם ביחס לענין הכי גבוה, ובלשון הכתוב – בנוגע לחג הפסח דמיניה אזלינן – "מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות"¹², היינו, שהדילוג הוא על-גבי ולמעלה ("אריבער") אפילו ביחס להרים.
- וי"ל, קרוב לוודאי, שגם הדיוק ד"לכתחילה אריבער" כולל הרמה והגבהה ביחס לענין הכי גבוה.
- יש לקשר ענין זה עם כללות ענין הנשיאות – כי "נשיא" הוא מלשון התנשאות (הרמה והגבהה),

(6) קהלת ז, ב.

(7) ראה ב"ב נג, רע"א, וש"נ.

(8) פירש"י ר"פ משפטים.

(9) ראה זח"ג קסא, רע"ב. רכא, ב.

(10) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35.

וש"נ.

(11) אג"ק אדמו"ר מהור"י"צ ח"א ע' תרין. - ומקדים: העולם

סבור שלכתחילה צריך לילך "ארונטער", ורק כשאין אפשרות

אחרת הולכים "אריבער", ואילו אני סבור - אומר אדמו"ר

מהר"ש - שצריך לילך לכתחילה "אריבער".

(12) שה"ש ב, ח.

(1) ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 7-5. "היום יום" ב' אייר.

(2) להעיר מהענין ד"חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח, א.

נדרים מט, ב) - אפילו אצל כל אדם, ועאכו"כ אצל חכמי הדור,

ונמשך גם לבניו ונכדיו כו'.

(3) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח. ובקרבן העדה - הביאור

בענין המזלות, נכלל בקונטרס משיחת אחרון של פסח (ע"ד

ההנהגה ביום הולדת) ס"ד, עיי"ש.

(4) במכ"ש וק"ו מתורת הבעש"ט (כש"ט הוספות סקכ"ז

ואילך. וש"נ) שמכל דבר בעולם שיהודי רואה או שומע, צריך

ללמוד הוראה בעבודתו לקונו.

(5) אגה"ק סז"ק (קמו, א).

1 וכמו שכתוב במלך "משכמו ומעלה גבוה מכל העם"¹³, שזהו ענין "אריבער", ועל-אחת-כמה-וכמה
 2 "נשיא" של תורת החסידות¹⁴, שענינה לפנינו משורת הדין, "אריבער" בתורה גופא; אלא, שבנוגע לאדם
 3 סתם צריך להמתין משך זמן וכמה וכמה ענינים כו' עד שמגיע לדרגה של נשיאות, ואילו כאן החידוש
 4 הוא שענין הנשיאות הוא מתחילת עבודתו, "לכתחילה אריבער".

5 וענין זה מודגש בלידת אדמו"ר מהר"ש ביום ב' אייר – כידוע פתגם הצמח צדק¹⁵ אודות הולדתו
 6 ב"תפארת שבתפארת", היינו, שתיכף ומיד בלידתו (עוד לפני התחלת כל ענין של עבודה¹⁶) ישנו כבר
 7 בגלוי ענין "תפארת שבתפארת" – כפי שספרו בו ביום כל בני דורו, והוסיפו לאחרי-זה (בנוסח ה'ריבוננו
 8 של עולם) ש"על-ידי-זה יושפע שפע רב"¹⁷ בכל העולמות¹⁸, שאין לך "לכתחילה אריבער" גדול מזה!
 9 וכאמור, נשיא ישראל פועל על כל בני-ישראל – שהרי נשיא הוא (לא רק באופן של התנשאות, אלא)
 10 גם מלך¹⁹, שמשפיע מעניניו לכל בני המדינה – שגם אצלם יהיה ענין "לכתחילה אריבער", היינו, נוסף
 11 לכך שהעבודה התמידית ("תמידים כסדרם") היא באופן של עליה בקודש, תהיה גם תחילת העבודה
 12 באופן ד"אריבער", עד לאופן של נשיאות, "נשא (אפילו) את ראש", ועל-אחת-כמה-וכמה בכל שאר
 13 עניניו, ולא עוד אלא שפועל זאת בכל הסביבה כו'.

14 ג. ויש להוסיף ביאור בנוגע לקשר ושייכות ופעולת נשיא ומלך על כל בני ישראל:

15 ב'המשך ההילולא' שלו²⁰ מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, את ענין מדת הנצח – "נצח ישראל
 16 לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם"²¹ – שבשביל הנצחון מבזבו המלך סגולות האוצרות דהון
 17 יקר הנאסף והנקבץ כמה שנים מדור אחר דור, אשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס וחתום
 18 מעין כל רואה, הנה בעת ניצוח המלחמה הוא מבזבו כל האוצרות, ונותנם לכל אחד ואחד מאנשי החיל,
 19 שבהם ועל-ידם נעשה הנצחון, "נצח ישראל".

20 כלומר, גם הענינים הכי נעלים ויקרים של המלך, אוצרותיו ואוצרות אבותיו המלכים כו', שלא זו
 21 בלבד שאינו משתמש בהם אפילו להנהגת המלכות, אלא גם אינו מראה אותם לאף אחד – הרי, שבביל
 22 הנצחון, לא זו בלבד שמגלה ומראה את האוצרות, אלא עוד זאת, שנותנם לכל אחד ואחד מאנשי החיל,
 23 ועד לאופן של בזבו האוצרות.

24 ודוגמתו בנמשל – שבשביל ענין הנצחון, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים²², מגלים את כל האוצרות
 25 כו' עד לאופן של בזבו, שזהו ענין גילוי ו"הפצת המעיינות חוצה", שהמעיינות עצמם באים באופן של
 26 הפצה גם במקום ה"חוצה", מלמעלה מעלה עד אין קץ, למטה מטה עד אין תכלית.

27 וענין זה מודגש במיוחד אצל השלוחים, בגלוי ובפועל, אנשי החיל שעוסקים בגילוי נקודת היהדות
 28 ד"נצח ישראל".

29 וכאן המקום להזכיר אודות פעולתם של השלוחים – הפעולות הגדולות שכבר עשו, ביחד עם
 30 ההחלטות הטובות להוסיף כמה פעמים ככה.

(17) לא רק "שפע" סתם, אלא "שפע רב".
 (18) הן העולמות התחתונים, עד למטה מעלה שאין למעלה הימנו.
 (19) כמ"ש "יחזקאל לז, כד-כה) "ועבדי דוד מלך עליהם",
 "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", ומזה מובן גם בנוגע לכל מי
 ש"שמו אשר יקראו לו" – "נשיא".
 (20) ד"ה באתי לגני השי"ת פי"א.
 (21) ש"א טו, כט. וראה סה"מ תרכ"ו, ע' שכת. ועוד.
 (22) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פל"ד, ובכ"מ.

(13) ש"א ט, ב. וראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשסד, ב. ועוד.
 (14) ובפרט שהנשיא מכניס את עצמותו בתורתו (ע"ד שבת
 קה, א), כולל גם הוראותיו – תורה מלשון הוראה (רד"ק תהלים
 יט, ח. ועוד), וכפס"ד הרמב"ם (סוף הל' תמורה) ש"רוב דיני
 התורה אינן אלא . . . לתקן הדעות וליישר כל המעשים".
 (15) שנמסר לנו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ונתפרסם
 גם בדפוס (נסמן בהערה 1) – הוראה לדורות ולנצח נצחים (ראה
 אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שפב).
 (16) לא רק עבודה שלו, אלא גם עבודה בכלל, כמו פעולת
 "שיר המעלות" וכיו"ב.

ולהעיר, שאף שהמדובר אודות חוג מסויים שהם שלוחים בפועל ובגלוי – הרי כללות ענין השליחות
 שייך לכל אחד ואחד מישראל, כפי שמבאר רבינו הזקן²³ בענין "כברו את המצוות שהן שלוחי"²⁴,
 שעל-ידי קיום המצוות, "שהן שלוחי", נעשה כל אחד ואחד מישראל "שלוחו של אדם (העליון)
 כמותו"²⁵, ועד "כמותו דהמשלח ממש"²⁶ (כמדובר כמה פעמים), שהרי השליחות לעשות לו יתברך דירה
 בתחתונים, נעשית על-ידי כל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים והטף, שכל אחד במסילתו יעלה,
 ועד שמסילתו נעשית דרך הרבים, ועד לכל בני-ישראל כולם יחדיו, כמובן מפסק-דין הרמב"ם²⁷ שעל-ידי
 "מצוה אחת", "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".
 ובהדגשה יתירה בשנה זו: 'שנת הקהל' – "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף"²⁸, ששומעין
 פרשיות התורה מפי המלך, "כאילו . . . מפי הגבורה שומעה"²⁹, ושנת תְּשׁוּמָה וְתַשׁוּמָה – שמחה שפורצת
 כל הגדרים וההגבלות³⁰.

* * *

ד. נוסף על כללות ענין יום הולדת אדמו"ר מהר"ש שישנו בכל שנה ושנה – יש להתעכב על הענינים
 המיוחדים בב' אייר בשנה זו:
 לכל לראש – קביעותו בימי השבוע, ביום השלישי, שהוכפל בו כי טוב³¹, טוב לשמים וטוב לבריות³².
 כמדובר כמה פעמים, שאין הכוונה שחלק מהיום הוא באופן ד"טוב לשמים", וחלקו באופן ד"טוב
 לבריות", אלא שכל רגע ורגע ביום השלישי "הוכפל בו כי טוב", ובשניהם נוסף עליו מיוחד מצד
 התגברות המזל כו', ובאופן ד"לכתחילה אריבער".
 ועוד ועיקר – בנוגע למספר השנים שמתחיל ביום ההולדת בשנה זו, התחלת שנת המאה-חמשים-
 וחמש (ב' אייר תקצ"ד – ב' אייר תשמ"ח).
 ועל-פי מנהג אמירת קאפיטל תהלים המתאים למספר השנים – ששייך גם לאחרי ההסתלקות, בעולם
 האמת, כידוע³³ סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות יום ההולדת של אביו (כ"ק אדמו"ר נשמתו-עדן) לאחרי
 הסתלקותו, בענין סדר אמירת תורה בעולם האמת על פסוקי הקאפיטל המתאים למספר השנים שמתחיל
 ביום הולדת זה – הרי בנידון-דידן, לאחרי מאה וחמשים שנה שמסיימים כל ק"נ מזמורי ספר תהלים,
 חוזרים ומתחילים עוד פעם מהתחלת ספר תהלים (באופן נעלה יותר – "כפלים לתושיה"³⁴), ועל-פי-זה,
 המזמור שמתחיל ביום ההולדת בשנה זו, התחלת שנת קנ"ה, הוא – מזמור חמישי שבספר תהלים.
 ובהתאם לכך, יש להתעכב על הפסוקים במזמור זה, כולל ובמיוחד – ביאור הקשר והשייכות להוראה
 הכללית של בעל יום ההולדת, "לכתחילה אריבער", כדלקמן.
 ה. במזמור חמישי³⁵, נאמר "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך גו"³⁶:
 "חסדך" – לא רק חסד סתם, אלא "חסדך" – קאי על "חסדו של הקב"ה", חסד שלמעלה ממדידה
 והגבלה, כמובן גם מדברי הגמרא³⁶ אודות הפלאת עילוי "כי לעולם חסדו"³⁷, "כ"ו דורות שברא הקב"ה
 בעולמו כו' וזן אותם בחסדו", שלכן האריכו ימים ושנים בריבוי מופלג.

(31) פירש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

(32) קידושין מ, א' וראה אה"ת בראשית לג, ב. ועוד.

(33) סה"מ פר"ת בהוספות ע' שנו.

(34) ראה שמור"ר רפמ"ו.

(35) פסוק ח.

(36) פסחים קיח, א.

(37) תהלים מזמור קלו.

(23) לקו"ת ויקרא א, ג.

(24) תנחומא ויגש וא"ו.

(25) ברכות לד, ב - במשנה. וש"נ.

(26) שו"ת הריב"ש סרכ"ח. ועוד.

(27) ה"ל תשובה פ"ג ה"ד.

(28) וילך לא, יב.

(29) רמב"ם ה"ל חגיגה פ"ג ה"ו.

(30) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז, ס"ע רכג ואילך.

1 ויתירה מזה – "ברוב חסדך", היינו, שב"חסדך" (חסדו של הקב"ה) גופא, הרי זה באופן של ריבוי
2 ("ברוב"), שבזה מודגש ענין "אריבער", כי כל זמן שאין זה באופן ד"אריבער", אין זה עדיין "רוב
3 חסדך".

4 וענין זה הוא בהדגשה יתירה כשמתחילים לומר מזמור זה (ובפרט בפעם השניה) – נתינת-כח לכל
5 אחד ואחד מישראל, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולה על הזולת (ובפרט ב'שנת הקהל', "הקהל את
6 העם, האנשים והנשים והטף"), שיקויים בהם "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך" (כדברי דוד המלך, "נעים
7 זמירות ישראל"³⁸, בשם כל אחד ואחד מישראל³⁹), שכל אחד ואחד מישראל זוכה לבוא לביתו וארבע
8 אמותיו של הקב"ה, לבית המקדש, ובאופן ד"לכתחילה אריבער" – "ברוב חסדך".

9 וסיום המזמור – "כצינה רצון תעטרנו":

10 "צינה" – הוא ענין של מקיף, "דומה הוא למגן"⁴⁰, "המקפת שלש רוחותיו של אדם"⁴¹. וגם
11 "תעטרנו" הוא ענין של מקיף – "תסובכנו"⁴¹, בדוגמת העטרה שמסבכת את הראש⁴⁰.

12 אמנם, עטרה מסבכת את הראש בלבד. ואילו בנידון-דידן, העטרה מסבכת את כל מציאות האדם
13 ("כצינה גו' תעטרנו"). ובזה גופא – לא רק מקיף סתם, "כצינה", אלא "כצינה גו' תעטרנו", בחינת
14 המקיף דמקיף.

15 ומוכן, שחיבור כל הענינים ביחד – לא רק "כצינה" בפני-עצמו, "רצון" בפני-עצמו, ו"תעטרנו"
16 בפני-עצמו, אלא "כצינה רצון תעטרנו", שפירושו: "כמו שהצינה מסבכת את הגוף, כן תסובכנו ברצון"
17 – הרי זה באופן ד"לכתחילה אריבער".

* * *

18 ו. נהוג להתעכב גם על השיעורים בתורה השייכים לב' אייר בקביעות שנה זו – שיעורים שעמהם
19 ובהם צריכים לחיות (כהוראת רבותינו נשיאינו⁴²), באופן שזה חודר גם בחיי הגוף ממש.

20 ולכל לראש – בפרשת השבוע, שתחילתה – "אשה כי תזריע וילדה זכר": לידה – מורה על ענין
21 הגאולה, כידוע⁴³ שגלות נמשל לעיבור, וגאולה ללידה. ובזה גופא ישנם שני אופנים – "אם נקבה תלד"⁴⁴,
22 או "וילדה זכר":

23 החילוק שבין גאולה בבחינת נקבה, לגאולה בבחינת זכר, הוא – על-דרך המבואר במכילתא⁴⁵ "כל
24 השירות לשון נקבה, חוץ משירה דלעתיד בלשון זכר", "כלומר, שהנקבה יש לה צער לידה, אף כל
25 הנסים יש אחריהם צער, חוץ מלעתיד שאין אחריה צער", וזהו עליו הגאולה העתידה לגבי הגאולה
26 ד"מי צאתך מארץ מצרים" – שרק הגאולה העתידה תהיה גאולה שאין אחריה גלות.

27 וטעם החילוק – כמפורש בכתוב "אשה כי תזריע (אזי) וילדה זכר", מה-שאיין-כן כשה"איש מזריע
28 תחילה", שאז "יולדת נקבה"⁴⁶:

29 הגאולה ב"מי צאתך מארץ מצרים" – מכיון שהיתה באופן של אתערותא דלנילא, "איש (זה הקב"ה)
30 מזריע תחילה", לכן היתה הגאולה באופן של נקבה, שיש אחריה צער (גלות);

31 מה-שאיין-כן הגאולה העתידה – מכיון ש"תכלית השלימות.. של ימות המשיח ותחיית המתים . .
32 תלוי במעשיו ועבודתו כל זמן משך הגלות" (כמבואר בתניא⁴⁷), היינו, "אשה (כנסת-ישראל) כי תזריע"

44 יב, ה.

45 בשלח טו, ה, הובא בתורה ה"ג ונאמר - פסחים קטו.

כ.

46 ברכות ס. א. וש"נ.

47 ריש פרק לו.

38 ש"ב כג, א.

39 ראה שהש"ר פ"ד. ד (א).

40 מצו"צ עה"פ.

41 פרש"י עה"פ.

42 "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

43 תו"א ר"פ וארא. ובארוכה - תו"ח שם.

- (תחילה), אתערותא-דלתתא דוקא (שתחילתה בענין הביטול, "אשה", בחינת מקבל) – אזי "וילדה זכר",¹
 גאולה שאין אחריה גלות, ועד שבטלה אפילו האפשרות לענין הגלות – מכיון שמהפכים את ענין הגלות²
 ועושים ממנו גאולה, אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא⁴⁸, כמודגש בכך שבתבית "גאולה" ישנן³
 אותיות "גולה", אלא שעל-ידי המשכת האל"ף, "אלופו של עולם", נעשה מ"גולה" "גאולה"⁴⁹.⁴
- וההכנה לזה – על-ידי-זה שכל אחד ואחד מתעסק בגאולת עצמו, בני ביתו, וכל האנשים נשים וטף⁵
 שבסביבתו, שתהיה אצלם גאולה פרטית ("פדה בשלום נפשי"⁵⁰) על-ידי העבודה בתפילה (או לימוד⁶
 התורה כו'), כמבואר ב'אגרת הקודש'⁵¹ ש"כל ניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל, יוצא⁷
 מהגלות והשביה לפי שעה, בחיי שעה זו תפילה ועבודה שבלב", שעל-ידי-זה ממהרים ומזרזים עוד⁸
 יותר את ה"פדה בשלום נפשי" של כללות בני-ישראל, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי ב'שערי תשובה'⁵²
 שענין "פדה בשלום נפשי" לאמיתתו ובשלימותו יהיה בגאולה העתידה, גאולה שאין אחריה גלות.¹⁰
- ז. שיעור היומי ברמב"ם: בשיעור היומי ברמב"ם נתבארו פרטי דיני איסור דם ואיסור חלב⁵³.¹¹
- וביאור תוכן הענין בעבודת האדם – "לתקן הדעות"⁵⁴: בדם וחלב מצינו דבר והיפוכו (לכאורה):¹²
 בנוגע להדיוט – הרי זה דבר המושלל לגמרי, איסור חמור. ואילו בנוגע לקדושה – הרי אדרבה, עיקר¹³
 עבודת הכהנים בהקרבת הקרבנות הוא בהקרבת חלב ודם, כלשון הכתוב בהפטרות פרשת כהנים (פרשת¹⁴
 אמור'⁵⁵) – דקאי על כל אחד ואחד מישראל, "ממלכת כהנים"⁵⁶ – "ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם"⁵⁷.¹⁵
- ומהטעמים שבדבר – כמבואר בספרים⁵⁸ להדגיש שעיקר חיות האדם, שזהו ענין חלב ודם, צריך¹⁶
 להיות (לא בעניני חול, עניני הרשות, אלא) בעניני קדושה, כאמור, "להקריב לי חלב ודם",¹⁷
 ובפרטיות יותר – שני הענינים "דם" ו"חלב": "דם" – הוא ענין החיות, "הדם הוא הנפש"⁵⁹, היינו,¹⁸
 החיות המוכרחת לקיום כל מציאות הגוף, מהראש עד הרגל (כולל גם שערות וצפרניים כו'), שכל זה¹⁹
 נעשה על-ידי הילוך וסיבוב הדם מהלב לכל אברי הגוף⁶⁰; ו"חלב" – הוא ענין השומן – עניני תענוג.²⁰
- [ועל-דרך מה שכתוב בנוסח ברכת "בורא נפשות" – "חסרונן" ו"להחיות", "חסרונן.. צרכי סיפוקן²¹
 שהם חסרים וצריכים להם לצורך קיום חיותם", ו"להחיות בהם, הם שאר הדברים שבראם להתענג בהם"⁶¹,²²
 כמובא גם בדרושי חסידות]⁶²,²³
- וזוהו ענין "להקריב לי חלב ודם" – שהקרבת לה' צריך להיות הן בנוגע לדם – החיות המוכרחת, והן²⁴
 בנוגע לחלב – ענין התענוג, ליתן את שניהם (הכוללים כל מציאות האדם) להקב"ה, ובסגנון אחר –²⁵
 "תמידים כסדרם (עבודה המוכרחת) ומוספים כהלכתם" (הוספה לשם תענוג).²⁶
- ה. ענין נוסף השייך לב' אייר בשנה זו – שלקראת יום זה, יום השלישי שהוכפל בו כי טוב, יום²⁷
 הולדת אדמו"ר מהר"ש, יצא לאור – בהשגחה פרטית – ספר מאמרים של אדמו"ר מהר"ש של שנה²⁸
 שלימה (שנת תרל"ד).²⁹
- ויש לקשר ענין זה עם כללות ענין יום ההולדת – כי מאמרים אלו היו עד-עתה בכתב-יד, ולא הגיעו³⁰

והנשים והטף", לחנך כולם בענין זה, ומתוך שמחה - תשמח ותשמח.

(56) יתרו יט, ו.

(57) יחזקאל מד, טו.

(58) ראה לקו"ת פינחס עח, סע"א ואילך, ובכ"מ.

(59) פ' ראה יב, כג.

(60) ראה אגה"ק סל"א.

(61) ב"י ושו"ע אדה"ז או"ח ס"ו רז.

(62) לקו"ת ויקרא נב, א.

(48) ראה זח"א ד, א.

(49) ראה ויק"ר ספ"ב. לקו"ת בהעלותך לה, ג. ובכ"מ.

(50) תהלים נה, יט.

(51) ס"ד (קה, סע"ב).

(52) ד"ה פדה בשלום פי"א.

(53) הלי' מאכלות אסורות פ"ד.

(54) ראה רמב"ם שבעה ערה 14.

(55) כולל גם - "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים"
 (ר"פ אמור ובפירש"י), היינו, שגם החינוך הוא באופן כזה,
 ובהדרגה יתירה בשנה זו, "שנת הקהלי", "הקהל את העם, האנשים

1 אלא ליחיד סגולה בלבד, ועתה יצאו לאור עולם (דוגמת ענין הלידה שיצא לאור העולם⁶³), ובאופן
2 של דפוס, לדורי דורות⁶⁴.

3 ועד כדי כך מודגשת ה'השגחה פרטית' שבזה – שהמאמר הראשון הוא על הפסוק⁶⁵ "בראשית ברא
4 אלקים את השמים ואת הארץ", שתוכנו, לידת ובריאת מציאות העולם כולו, על-דרך ובדוגמת לידת איש
5 פרטי.

6 ולכן, מן הראוי לחזור נקודה או תוכן מהמאמר הראשון בספר המאמרים הזה, כדלקמן.

7 ט. בתחילת המאמר, מבאר שהפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" קאי (גם) על
8 בריאת עשר הספירות, וזה-לשונו:

9 "הפירוש הפשוט (ד"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ") שתחילת בריאת העולם היה
10 השמים והארץ.. אך אם היתה הכוונה על פירוש זה הפשוט לבד, היה צריך לכתוב בראשית ברא אלקים
11 את העולם, ברא שמים וארץ, ואז היתה תיבת "בראשית" דבוקה לתיבת "ברוא", או היה אומר בתחילה
12 ברא אלקים את השמים ואת הארץ.. כי לשון הכתוב לומר על ההקדם לשון תחילה, ומפני מה נאמר
13 כאן בראשית ברא?"

14 ומתוך, "אלא הכוונה יש לומר, שקודם כל יצירת הנבראים פרטיים, מספר התהוות האצילות".

15 וממשיך לפרט בלשון הכתוב – "וזהו אומרו בראשית, היינו, בחינת חכמה, כמו שכתוב וירא ראשית
16 לוי⁶⁶, ראשית חכמה"⁶⁷. ואומרו "בראשית", היינו ב' ראשית⁶⁸, חכמה עילאה וחכמה תתאה".

17 וממשיך בכתוב "ברא אלקים" – דקאי על בחינת בינה ודעת. "ואמר אחר-כך את השמים ואת הארץ,
18 היינו כי "שמים" הוא בחינת אש ומים, רומזים לבחינת מדות עליונות דאצילות. ו"הארץ" היא בחינת
19 המלכות, היינו בחינת חכמה-תתאה כמו שהיא בפני-עצמה בלתי כלולה בחכמה-עילאה כו", כי מה
20 שנאמר לעיל שתיבת "בראשית", ב' ראשית, קאי על חכמה-עילאה וחכמה-תתאה, הרי זה חכמה-תתאה
21 (בחינת מלכות) כפי שכלולה בחכמה-עילאה, אבל חכמה-תתאה כפי שעומדת במקומה, בספירת המלכות,
22 הרי היא בחינת ארץ.

23 ומסיים: "ונמצא פירוש הכתוב בראשית ברא כו", שגם כל בחינות עשר ספירות ברא אלקים כו",
24 וממשיך לבאר בפרטיות שבחינת החכמה דאצילות הוא ענין בריאה יש מאין ("והחכמה מאין תמצא,
25 שזהו ענין בריאה יש מאין"), שלכן נופל על זה הלשון "ברא", שפירושו בריאה מאין ליש⁶⁹.

26 ולהעיר, שהפירוש ש"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" קאי על עשר ספירות, נאמר
27 בזהר⁷⁰, אלא שבמאמר זה מוסיף ההוכחה וההכרח מלשון הכתוב עצמו – שמכיון שלא נאמר "בראשית
28 ברוא כו" ברא כו", או "בתחילה ברא כו", כ"אם "בראשית ברא כו", על כן צריך לומר, שמלבד הפירוש
29 הפשוט, רמז הכתוב שלפני יצירת כל הנבראים נבראו עשר ספירות.

30 וממשיך לבאר הצורך בהתהוות עשר ספירות, לפני יצירת כל הנבראים – ש"ענין הספירות.. הם כמו
31 כלי האומן שהאומן פועל בהם פעולתו".

32 דלכאורה נשאלת השאלה: "מאחר שהגשמיות נמשך דוקא מאור-אין-סוף ברוך-הוא ה'סוכב כל
33 עלמין', מאין יהיה התהוות ריבוי המדרגות, שיש ברואים הרבה בדומם-צומח-חי-מדבר, וכל אחד ואחד
34 משתנה ואינו שוה לחבירו, הלא אין-סוף ברוך-הוא ה'סוכב כל עלמין' הוא אחדות פשוט בתכלית
35 הפשיטות, ואיך יומשך ממנו ריבוי המציאות בהתחלקות מאד?"

(67) תהלים קיא, יו"ד.

(68) פירש"י עה"פ, ועוד.

(69) ראה רמב"ן עה"פ.

(70) ח"א רנו, ב. נת' בד"ה בראשית ברא תרנ"א (סה"מ תרנ"א

ע' פט ואילך).

(63) להעיר ממארו"ל (גדה ל, ב) "כשהולד במעי אמו . . . נר

דלוק לו על ראשו כו' ומלמדין אותו כל התורה כולה".

(64) ראה אג"ק שבהערה 1.

(65) בראשית א, א.

(66) ברכה לג, כא.

1 ולכן מקדים ומבאר ענין התהוות עשר ספירות, היינו, ש"ההמשכה מאור-אין-סוף ברוך-הוא נמשך
2 על-ידי המדות . . והמדות הם בהתחלקות רב זה מזה.. ולפי שהמדות מתכללים זה מזה, ויש בהם פרטי
3 מדות רבות שונות . . לכן כמו-כן הם ריבוי מיני הנמצאים שונים כנבראים גשמיים המתהווים
4 מאור-אין-סוף ברוך-הוא על-ידם". ועל-פי-זה מובן, שעשר הספירות הם על-דרך-משל "כלי האומנות"
5 שבהם ועל-ידם נעשה התהוות כל פרטי הנבראים, עד לשמים וארץ גשמיים בעולם הזה התחתון שאין
6 תחתון למטה ממנו.

7 וממשיך בכתוב שלאחרי-זה: "והארץ היתה תוהו", "פירושו: שזהו כמו נתינת טעם, למה ברא תחלה
8 העשר ספירות ושיהיו כלולים זה מזה, עד שבהם ועל-ידם יהיה ריבוי הנבראים, לפי ש"הארץ היתה
9 תוהו", והיינו בחינת עולם התוהו שקדם לעולם התיקון, ונודע כי בתוהו היה ריבוי האור ומיעוט הכלים,
10 והיו בבחינת נקודות זו תחת זו, והיינו שלא היה בהם ענין ההתכללות.. ולכן מצד תוקף המדות דתוהו
11 שלא היה בהם התכללות, ומצד ריבוי האור דתוהו היה בהם שבירת הכלים, לזה כדי שיהיה קיום העולם
12 ובירור בחינת התוהו, ברא תחילה עשר ספירות בריבוי הכלים ושיהיה התכללות המדות זו בזו, עד
13 שעל-ידי-זה יתקיימו האורות ויהיה ריבוי התהוות הנבראים, מחמת ריבוי מזגי המדות זו בזו כו".

14 י. וביאור הענין בעבודת האדם:

15 סדר הבריאה [ש'תוהו] קדם ל'תיקון', "הארץ היתה תוהו", ואחר-כך נברא עולם התיקון, עשר ספירות
16 באופן של התכללות כו', "כדי שיהיה קיום העולם ובירור בחינת התוהו" [שיך ונוגע גם לעבודת האדם
17 – כי מציאות העולם ('עולם התיקון') מצד-עצמה היא במעמד ומצב של תחתון שאין תחתון למטה ממנו,
18 באופן של "תוהו", אלא שכוונת הבריאה היא "לא תוהו בראה לשבת יצרה"⁷¹ – שעל-ידי "מעשינו
19 ועבודתינו", יפעלו ישראל שהעולם יהיה במעמד ומצב ד"לשבת יצרה", ובלשון הידוע – לעשות לו יתברך
20 דירה בתחתונים, דירה ומושב ("לשבת") לו יתברך.

21 וזהו גם תוכן ענין "הפצת המעיינות חוצה" – כי "חוצה" מצד-עצמו הוא במעמד ומצב של "תוהו",
22 ועל-ידי-זה ש"יפוצו מעינותיך חוצה", נעשה גם ב"חוצה" מעמד ומצב ד"לשבת יצרה".

23 ויש להוסיף, שתורת החסידות מדגישה שענין "לשבת יצרה" גופא, לא יהיה באופן של "תוהו",
24 היינו, בבחינת מקיף בלבד, אלא שיומשך ויחדור בפנימיותם של הנבראים, שמים וארץ וכל צבאם. היינו,
25 שמציאות הנבראים חדורה בכוונת "לשבת יצרה", עד לאופן ד"יתפרנסון", שנעשה דם ובשר כבשרו.

26 ועל-פי-זה מובנת ההוראה בעבודת האדם לקונו: כאשר יהודי יוצא לעולם, ורואה את השמים ואת
27 הארץ וכל צבאם – עליו לדעת, שתפקידו ושליחותו הוא לפעול בהם הענין ד"לשבת יצרה", בהתאם
28 לרצונו של בורא העולם ומנהיגו.

29 וענין זה יכולים וצריכים לפעול בכל הנבראים, כולל גם אומות העולם, החל משבע מצוות שנצטוו
30 בני נח, בתחילת הבריאה⁷². והעיקר, לאחרי הציווי שנוסף במתן תורה – "שיקבל אותן ויעשה אותן מפני
31 שציוה בהן הקב"ה בתורה, והודיענו על-ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן"⁷³.

32 וכמדובר כמה פעמים, שיכולים וצריכים להסביר הדברים באופן שיתקבלו אצל אומות העולם, ועד
33 – כפי שראו במוחש במדינה זו, שנשיא המדינה הכריז ופרסם בכל המדינות כולן, שיש להחדיר את
34 התודעה (החל מחינוך הקטנים וקטני קטנים) אודות שבע המצוות שציוה בורא העולם ומנהיגו, מצוות
35 שבהן תלוי קיום העולם על-פי מוסר, צדק ויושר, שזהו תוכן ענין "לשבת יצרה".

71) ישע' מה, יח. והמצוה השביעית שנוספה לנח (רמב"ם הל' מלכים רפ"ט).

72) ובפרטיות יותר: שש מצוות שנצטווה אדם הראשון, (73) רמב"ם שם ספ"ח.

73) רמב"ם שם ספ"ח.

1 יא. ובכל זה נוספת הדגשה יתירה בקשר עם פרסום והדפסת המאמר הנ"ל (תחילת הספר כולו) –
2 בהשגחה פרטית – לקראת ב' אייר:

3 מאמר (וספר) זה יצא לאור עולם, בפעם הראשונה מכתב־יד־קודש של נשיא ישראל, אשר "טוב עין
4 הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"⁷⁴ – פסוק שנאמר על משה רבינו⁷⁵, הנשיא ורועה הראשון, "רעיא
5 מהימנא"⁷⁶, ועל־דרך־זה בנוגע לכל נשיאי ישראל, "אתפשטותא דמשה שבכל דרא"⁷⁷ (ועל־אחת־כמה־
6 וכמה כאשר "אתפשטותא דמשה" היא באופן ד"לכתחילה אריבער"), "שנתן מלחמו לדל", "מלחמו"
7 דייקא, היינו, לא רק לפי ערך ה"דל", אלא לחם שלו ממש, כולל גם נתינת־כח לכל ההולכים בדרכיו,
8 שיוכלו להפיץ ענין זה גם ב"חוצה", ועד שמפיצים את המעיין עצמו, ומביאים אותו למקום ה"חוצה".
9 ובפרט בעמדנו ביום הולדתו – כולל גם הלילה שלאחרי היום, שהרי בקדשים הלילה הולך אחר
10 היום⁷⁸, שלכן מקטירים בלילה אברים וחלבים⁷⁹ שנשארו מקרבנות היום⁸⁰ (ודוגמתו בזמן הזה, בתפילת
11 ערבית⁸¹ שהיא כנגד הקטר אברים וחלבים⁸²) – שמכיון שמזלו גובר, אזי ישנה נתינת־כח מיוחדת לעסוק
12 בכל ענינים אלו, ובאופן ד"לכתחילה אריבער".

13 ולכן, כדאי ונכון שיתחילו את הפעולה בזה על־ידי הלימוד בספר המאמרים שיצא לאור עולם בפעם
14 הראשונה, ובאופן ד"עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"⁸³ [כידוע מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו,
15 שנתן ללמוד ברבים לקראת חגיגת י"ב תמוז הראשונה, שתחילתו "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"⁸⁴],
16 לימוד ברבים (עשרה), ובאופן ד"עוסקים בתורה", היינו, לא כמו "שכיר" שלאחרי שעות העבודה פונה
17 לענינים אחרים. אלא כמו "בעל עסק", שמונה בעסק באופן תמידי (אפילו בעת השינה כו'), ובוודאי
18 ישפיעו גם על כל הסביבה, החל מהלימוד עצמו, לא רק "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", אלא כמה
19 עשירות כו', ובאופן שהולך ומתפשט.

* * *

20 יב. כרגיל בכגון־דא – לסיים בענין הצדקה, לתת לכל אחד ואחת, האנשים והנשים והטף⁸⁵, 'שליחות
21 מצוה' לצדקה.

22 ויש לקשר שליחות זו עם המדובר לעיל (סעיף ג) בענין השליחות, ושייכותה לכל אחד ואחת
23 מישראל. ובפרטיות יותר – בקשר ובשייכות לענין הגאולה – כמדובר כמה פעמים⁸⁶, "ש"שליח" בתוספת
24 יו"ד (קיום השליחות בכל עשר כחות נפשו) בגימטריא "משיח". ובהדגשה יתירה בשליחות בענין הקשור
25 עם גאולה – מצות הצדקה, "גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה"⁸⁷.

26 יג. ויש להוסיף ולקשר ענין הצדקה עם המדובר לעיל (סעיף ה) אודות מזמור תהלים של בעל יום
27 ההולדת שמתחיל בשנה זו – שסיומו וחותרו "כצינה רצון תעטרנו":

28 נתבאר לעיל שענין "תעטרנו" אינו רק עטרה על הראש, אלא "כצינה גו' תעטרנו", שמקיף את כל
29 מציאות האדם, מהרגל עד הראש, כולל גם העטרה שעל הראש כו'.

(טאו"ח ר"ס רלה), ועכ"ל, שניתנו כחות מחודשים לכאו"א
מישראל - לא רק כהן ולוי, אלא גם ישראל - להקטיר אברים
וחלבים דקרבות היום (בעבודה הרוחנית).

(82) ברכות כו, ב.

(83) אבות פ"ג מ"ו.

(84) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' פב, וש"נ.

(85) כולל גם בתור באי־כחם של כלל ישראל, שהרי זכין
לאדם שלא בפניו (עירובין פא, ב במשנה. וש"נ).

(86) לקו"ש חכ"ה ע' 326. ועוד.

(87) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מת, ב).

(74) משלי כב, ט.

(75) נדרים לח, א.

(76) ראה תניא רפמ"ב.

(77) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

(78) חולין פג, סע"א. תמורה יד, א.

(79) להעיר, ש"אברים" שייכים למבנה הגוף, דבר המוכרח.

ו"חלבים" הם בחי' השומן והתענוג - ע"ד המדובר לעיל (ס"ז)

בענין דם וחלב (בשיעור היומי ברמב"ם), "תמידים כסדרם

ומוספים כהלכתם".

(80) תמורה, שם.

(81) ואף שתפילת ערבית רשות, הרי האינדא קבעה חובה

- 1 ודוגמתו בענין הצדקה – שיש בה שני קצוות: מחד גיסא – נעשית ב"ממונו של אדם, שמעמידו על
 2 רגליו"⁸⁸, להיותו למטה מן הרגלים, ולאידך גיסא – נעשה על-ידי-זה "כובע ישועות בראשו"⁸⁹,
 3 שה"כובע" הוא על הראש, בדוגמת ה"עטרה".
- 4 והעיקר – שעל-ידי-זה נעשה ענין הישועה ("ישועות"), גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח
 5 צדקנו, שאז יקיים אצל כל אחד ואחד מישראל מה שכתוב "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך גו'" –
 6 לבית-המקדש, עד לקודש-הקדשים, שהרי כל ישראל הם "ממלכת כהנים", ואיתא במדרש⁹⁰ שפירושו
 7 "כהנים גדולים", וכפסק-דין הרמב"ם⁹¹ "לא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו
 8 אותו וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים".
- 9 יד. ויהי-רצון שהסיוס וחזותם בענין הצדקה, יפעל את קירוב הגאולה, כאמור "כובע ישועות בראשו",
 10 ועוד לפני-זה – שמעמידו על רגליו, שכאשר נמצאים עדיין בעקבות (רגלי) משיחא, עומדים בכל התוקף
 11 ד"לכתחילה אריבער" ללכת בריקוד (ברגלים) לקבלת פני משיח צדקנו.
- 12 וכל זה – באופן של זריזות, ובפרט על-ידי הנתינה לצדקה בזריזות⁹², שהרי "מגיד דבריו ליעקב,
 13 חוקיו ומשפטיו לישראל"⁹³, וממילא, גם פעולתו של הקב"ה בקירוב הגאולה צריכה להיות באופן של
 14 זריזות, זריזות יתירה על המוכרח, מפני ש"כלו כל הקיצין"⁹⁴, ובאופן ד"לכתחילה אריבער", ביטול כל
 15 הגבלות הזמן, "לא עיכבן כהרף עין"⁹⁵, תיכף ומיד ממש.
- 16 ו"כן תהיה לנו" – גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו
 17 ובבנותינו"⁹⁶, "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף", "קהל גדול ישו בו הנה"⁹⁷, שבאים "עם ענני
 18 שמיא"⁹⁸ לארצנו הקדושה, ש"ירחיב ה' אלקיך את גבולך"⁹⁹, ארץ עשר אומות¹⁰⁰ (על-דרך ענין "עלי
 19 עשור"¹⁰¹, כינור של עשר נימין¹⁰², נוסף על שלימות כינור של שמונה נימין¹⁰³), לירושלים עיר הקודש,
 20 ש"הוא יכוננה עליון"¹⁰⁴, לבית-המקדש ולקודש-הקדשים – "אבוא ביתך".
- 21 ובפרט בעמדנו ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב – שממנו באים תיכף ומיד ממש לגאולה השלישית
 22 ובית-המקדש השלישי, עד לקודש-הקדשים, כמבואר ב'לקוטי תורה'¹⁰⁵ ש"קודש הקדשים" (קדשים לשון
 23 רבים, וקודש-הקדשים, בחינה שלישית) קאי על ג' ראשונות, כולל גם קיום היעוד¹⁰⁶ "ביום השלישי יקימנו
 24 ונחיה לפניו" – "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁰⁷, ו'בעל יום ההולדת' בתוכם, ויתירה מזה – מכיון שמזלו
 25 גובר, הולך הוא בראש, על-דרך סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות אמירת התורה ביום הולדת של אביו
 26 – שכל הנשיאים באים לשמוע ממנו מאמר חסידות¹⁰⁸.

(88) פסחים ק"ט, א. וש"ב.
 (89) ישע"נ, יז. וראה אגה"ק ס"ג.
 (90) ראה אגדת בראשית פ"ט [פ]. בעה"ט עה"פ (יתרו יט, 108) ערכין יג, ב.
 (101) הל' שמיטה ויובל בסופן.
 (91) ראה שו"ע יו"ד ר"ס רמז. אגה"ק סכ"א.
 (92) תהלים קמז, יט. וראה שמו"ר פ"ל, ט.
 (93) סנהדרין צז, ב.
 (94) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.
 (95) בא יו"ד, ט.
 (96) ירמ' לא, ז.
 (97) דניאל ז, יג.
 (98) שופטים יט, יח.
 (99) פירש"י עה"פ.
 (100) תהלים צב, ד.
 (101) עטרות (ר"פ שמיני ובפירש"י).
 (102) תהלים פז, ה.
 (103) פקודי ה, א.
 (104) הושע ו, ב.
 (105) ישע"י כו, יט.
 (106) ומזה מובן גם בנוגע ללימוד תורתו של בעל יום ההולדת - איזה ענין שיהי' מתורתו, שתורה אחת היא, ובפרט תורתו האמורה בענין הולדת הבריאה כולה, "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", מהתחלת סדר השתלשלות, עשר ספירות, עד לעוה"ז התחתון שאין למטה ממנו (כנ"ל ס"ט בארובה) - ע"ד האמור לעיל (סי"ג) בענין הצדקה, שהיא תחת רגליו של אדם, תחתון שבתחתון, ופועלת עד לבחי' "כובע ישועות בראשו".

1 "המעשה הוא העיקר"¹⁰⁹ – שכל זה יקויים במעשה בפועל ממש, ובאופן גלוי ממש, "מראה באצבעו
 2 ואומר זה"¹¹⁰, "הנה אלקיננו זה גוי" זה הוי' קוינו לו"¹¹¹, שתי פעמים "זה"¹¹², באופן ד"כפלים לתושיה",
 3 כי "לא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריק"¹¹³, שרואים בעיני בשר את עצמותו ומהותו יתברך
 4 ממש ממש, ויהי-רצון שזה יהיה – כאמור – במעשה בפועל ממש.

(109) אבות פ"א מ"ז.

(110) ראה העניית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פירש"י בשלח טו,

(111) ישעי' כה, ט.

(112) שמו"ר שם.

(113) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).

המשך ביאור למס' מכות ליום חמישי עמ' ב

וכן נגלתה רוח הקודש בבית דינו של שלמה המלך, דבתיב (מלכים
 א' ג כו) כאשר באו לפני שלמה שתי נשים עם תינוק חי ותינוק מת,
 וכל אחת טענה שהחי שלה, פסק שלמה שיגזרו את התינוק החי
 ויחלקוהו ביניהם, ואחר שאמרה אחת מהן שיתנוהו לשניה כדי
 שלא ייהרגוהו, נאמר 'וַיִּצְנֶן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תִּנּוּ לָהּ אֶת הַתֵּיִל הַחַי
 וְהַמֵּת לֹא תִמְתוּהוּ, (כ"י) הִיא אִמּוֹ'. לכאורה שלמה הוא שאמר
 'היא אמו', אך אם כך יש להקשות מָנָא יָדַע שלמה שכך הוא, ואף
 שנראה הדבר שהיא אמו כיון שאמרה להשאירו בחיים, דְלָמָא
 אֲעִירָמָא מֵעֵרְמָא – שמה עשתה כך בערמה כדי שיחשוב שלמה
 שהיא אמו, אלא ודאי שלמה אמר רק לתת לה את הילד, וְיָצֵאת
 בַּת קוֹל לְקִיִּים דְּבִרְיָו, וְאִמְרָה 'הִיא אִמּוֹ'.
 הגמרא מקשה על הוכחת רבי אלעזר מן הפסוקים: אָמַר רַבָּא,
 מָמַאי – מנין לך להוכיח מפסוקים אלו שיצאה בת קול, והרי ניתן
 לפרשם כפשוטם, לגבי יהודה ניתן לומר שהוא זה שאמר 'צְדָקָה
 מִמְּנִי, וְמֵה שְׁהִקְשִׁית מֵהֵיכֵן יִדַע, דְלָמָא [–שמא] יְהוּדָה, כִּיֵּן דְהָשִׁיב
 דְרַיָּי וְיוֹמֵי – שחשב חודשים וימים מאז שבא עליה, וְאִתְרַמֵּי –
 ולפי החשבון הודמן כדבריה שממנו היא מעוברת, על כן אף
 שיתכן שבא עליה גם אדם אחר, דְהוּיֵן מְחֻקֵּינָן – מה שראינו
 בעינינו אנו מחזיקים שכך היה, וְדִלָּא הוּיֵן לֹא מְחֻקֵּינָן – ומה שלא
 ראינו אין אנו מחזיקים מספק שכך היה, ולפיכך אמר יהודה
 שממנו היא מעוברת.
 עוד מקשה רבא: שְׂמוּאֵל נָמִי – גם לגבי שמואל אפשר לומר
 שישראל אמרו 'עד' ולא הבת קול, ומה שהקשית מדוע נאמר
 'ויאמר' בלשון יחיד, בְּלוֹחַ וְיִשְׂרָאֵל קָרִי לְהוּוּ הפסוק בְּלִשׁוֹן יְחִידִי,
 דְבִתְיָב (ישעי' מה יז) 'יִשְׂרָאֵל נוֹשָׁע בָּהּ'.
 ועוד מקשה רבא: שְׂלֹמָה נָמִי – גם לגבי שלמה ניתן לפרש שהוא
 זה שאמר 'היא אמו' ולא הבת קול, ומה שהקשית מהיכן ידע,
 מְדָהָא קָא מְרַחֲמָא – מכך שאשה זו ריחמה על התינוק, וְהָא לֹא
 קָא מְרַחֲמָא – והשניה לא ריחמה עליו, הבין שלמה שזו שריחמה
 היא אמו.
 מכח קושיות אלו מסיקה הגמרא שרבי אלעזר לא למד את דבריו
 מפסוקים אלו, אֲלָא נְקָרָא – כך הוא קיבל מרבותיו, שבת קול היא
 שאמרה אצל יהודה 'ממני', אצל שמואל 'עד', ואצל שלמה 'היא
 אמו'.
 אגב ששינוי במשנה שהקב"ה הרבה מצוות לישראל, מבאר
 הגמרא כמה הם: דְרַשׁ רַבִּי שְׂמֵלָא, שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת
 נִאֲמְרוּ לוֹ לְמִשְׁה, שְׁבַחֵם שֵׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְהִמֵּשׁ לְאוּרֵי, מִמְּנֵן
 יְמוֹת שְׁנַת הַחֲמִי, וְקִאֲתִים וְאַרְבָּעִים וְשְׂמוֹנֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּגֵנְד
 אִיבְרִיו שְׁל אֲרַב.
 הגמרא מביאה מקור לכך מן הפסוק: אָמַר רַב הִמְנוּנָא, מָאי קָרָא –
 היכן מרומז דבר זה בתורה, שנאמר (דברים לגד) 'תוֹרָה צִוָּה לְנוּ מִשְׁה
 מוֹרִשָּׁה קְהֵלֵת יַעֲקֹב', 'תוֹרָה' בְּגִימְטְרָא

1 ועוד אָמַר הפסוק 'ח' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל, וכיון שמלאך בירך כך את
 2 גרעון מוכח שאף מן השמים הסכימו לדבר זה.
 3 ואף לגבי הַקָּאָת מְעִשֵׁר הַסְכִּימוּ מן השמים שיביאו ישראל את
 4 המעשרות אל בית ה', דְבִתְיָב (מלאכי ג' א) שאמר ה' לישראל 'הִבִּיאוּ
 5 אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר, וְיִהְיֶה טָרֵף כְּבִיתִי, וּבְחֻנּוּנֵי נֶאֱמָר
 6 אָמַר ה' צְבָאוֹת, אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְצוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרְיֹקוֹתֵי
 7 לָכֶם פְּרֻכָה עַד פְּלִי דֵי', ומכיון שאף ה' ציווה להביא את המעשרות
 8 אל בית האוצר דהיינו בית המקדש, מוכח שהסכים לתקנה זו.
 9 שואלת הגמרא: מָאי 'עד פלי דֵי'. משיבה הגמרא: אָמַר רַמִּי פַר רַב,
 10 הכוונה היא שיתן ה' ברכה כה גדולה, עַד שִׁכְּלוּ [–שיתעייפו]
 11 שְׂפִתְיָכֶם מְלוֹמַר דֵי, שתאמרו כך פעמים רבות כיון שלא תוכלו
 12 לקבל את השפע הגדול.
 13 אגב שלמדנו על דברים שעשו בית דין של מטה והסכימו עמם
 14 מלמעלה, מביאה הגמרא מאמר נוסף מעין זה: אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר,
 15 בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הוֹפִיעַ [–נגלה] רִיחַ הַקּוֹדֵשׁ בְּבֵית דִּין בְּשַׁעַת הַצּוֹרֵךְ
 16 כְּדִי לְהוֹכִיחַ וּלְקַיֵּם אֶת דְּבָרֵיהֶם, כְּבִית דִּינֵי שְׁל שָׁם, וְכְבִית דִּינֵי שְׁל
 17 שְׂמוּאֵל הַרְמַתִּי, וְכְבִית דִּינֵי שְׁל שְׂלֹמֹה.
 18 כְּבִית דִּינֵי שְׁל שָׁם הוֹפִיעָה רִיחַ הַקּוֹדֵשׁ, דְבִתְיָב (בראשית לו כח) כאשר
 19 בקש יהודה לשרוף את תמר כלתו כיון שזינתה, ושלחה לו תמר
 20 את החותמת, הפתילים והמטה שנתן לה כשכב עליה, 'וַיִּבֶר
 21 יְהוָה, וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמְּנִי'. לכאורה פירוש דבריו הוא, צדקה תמר
 22 בדבריה וממני היא מעוברת, אך אם כך יש להקשות מָנָא יָדַע –
 23 מנין ידע יהודה שאכן ממנו היא מעוברת, דְלָמָא כִּי הִכִּי דְאִוֹל אִיהוּ
 24 לְבָבָה – שמה כשם שהוא הלך אליה ובעלה, אִוֹל נָמִי אִינֵשׁ אַחֲרֵינָא
 25 [לְבָבָה] – הלך גם אדם אחר ובעלה, וממנו היא מעוברת. אלא
 26 ודאי תיבת 'ממני' אינה מדברי יהודה, שהוא אמר רק 'צְדָקָה'
 27 שבתא אליה, וְיָצֵאת בַּת קוֹל וְאִמְרָה 'מִמְּנִי יָצֵאוּ כְּבוֹשִׁים' – מאינתי
 28 יצאו הדברים הנעלמים הללו, שגורתי שיצא זרע מבין שניהם כיון
 29 שתמר זכתה שיצאו ממנה מלכים, ועל כן בא עליה יהודה שהיה
 30 מלך.
 31 וכן נגלתה רוח הקודש בבית דינו של שְׂמוּאֵל, דְבִתְיָב (שמואל א' יב
 32 ג) שאמר שמואל לעם בשעה שהמליך את שאול, 'הִנְנִי עֲנִי בִי
 33 [–העידו בין נגד ה'] וְנִגַּד מִשִּׁיחוּ, אֶת שׂוֹר מִי לְקַחְתִּי וְחִמּוֹר מִי
 34 לְקַחְתִּי, וְאֶת מִי עֲשִׂתִּי, אֶת מִי רְצוֹתִי, וּמִיֵּד מִי לְקַחְתִּי כִּכֹּר
 35 וְאֲעֵלִים עִינֵי בּוֹ, וְאֲשִׁיב לָכֶם. וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂתֵנוּ וְלֹא רְצוֹתֵנוּ וְלֹא
 36 לְקַחְתִּי מִיֵּד אִישׁ מֵאִמּוֹה. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, עַד ה' בְּכֶם וְעַד מִשִּׁיחוּ הַיּוֹם
 37 הַזֶּה כִּי לֹא מִצְאֲתֶם בְּיַדִּי מֵאִמּוֹה, וַיֹּאמֶר עַד'. לכאורה פירוש וַיֹּאמֶר
 38 עַד' הוא שענו העם שאכן הם עדים בדבר שלא מצאו ביד שמואל
 39 מאומה, אך אם כך יש להקשות, מהו 'וַיֹּאמֶר' בלשון יחיד, הרי
 40 'וַיֹּאמְרוּ' מִכְּעֵי לִיָּה – היה הפסוק צריך לכתוב 'וַיֹּאמְרוּ' בלשון
 41 רבים, אלא ודאי לא העם אמרו 'עד', אלא יָצֵאת בַּת קוֹל וְאִמְרָה
 42 'אֲנִי עַד בְּדָבָר זֶה', שלא לקח שמואל דבר מידי העם.

בס"ד. שיחת שבת פרשת תזריע-מצורע ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

- א. בהמשך להמדובר בתקופה האחרונה, אודות ענין "והחי יתן אל לבו"¹ בקו השמחה והטוב כו' –
 הרי, לכל-לראש צריכה להיות הוספה בענין התורה, שנקראת "חיים"², היינו, שעל-ידי התורה נעשה ענין
 "והחי יתן אל לבו", תוספת חיים³, בקו הטוב – "אין טוב אלא תורה"⁴ ובקו השמחה – "פיקודי ה'
 ישרים משמחי לב"⁵.
- ומהאופנים בהוספה בתורה – כמאמר המשנה⁶ "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", לימוד התורה
 בעשרה (ברבים) דוקא.
- ובהקדמה: מכיון ש"כל ישראל בחזקת כשרות"⁷, הרי מובן וגם פשוט, שכל אחד ואחד מהעשרה
 יושב ועוסק בתורה בכל רגע פנוי (כפי שמאריך רבינו הזקן בתחילת ספר התניא, בגודל חומר ביטול
 תורה אפילו לרגע אחד), ולא עוד, אלא ש'גוזל' מהזמן שעוסק בעניני העולם (על-פי 'שולחן ערוך') כדי
 להוסיף עוד יותר בלימוד התורה⁸.
- וכמו-כן מובן שלימוד התורה שלו (גם ביחיד) הוא באופן של "עסק" – כפי שמבאר כ"ק מו"ח
 אדמו"ר נשיא דורנו⁹ במעלת ה"עסק" בתורה, לא רק לימוד סתם, אלא באופן של "עסק", מיוסד על
 דברי ה'בית-חדש'¹⁰ בפירוש נוסח ברכת התורה (לפי כמה נוסחאות) "לעסוק בדברי תורה".
- ואף-על-פי-כן, ישנה מעלה גדולה יותר – "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", לימוד התורה ברבים
 (בעשרה) דוקא, כלומר, אף שלא נוסף בכמות הלימוד (שהרי גם לפני-זה למד תורה בכל רגע פנוי),
 וגם בנוגע לאיכות הלימוד למד כבר באופן של "עוסק בתורה", מכל-מקום נוספת איכות מיוחדת ונעלית
 יותר מצד מעלת קדושת עשרה מישראל, ולכן צריך כל אחד ואחד להשתדל ללמוד תורה ברבים (בעשרה)
 דוקא, ולא "ללמוד ענין אחר, כ-אם בדבר שהציבור עסוקין בו", כפי שמבאר רבינו הזקן ב'אגרת
 הקודש'¹¹.
- ולהעיר, שהמאמר ששלח כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, בקשר עם חגיגת י"ב תמוז הראשונה –
 חג הגאולה לכללות ישראל, כפי שמדגיש במכתבו¹² (המצורף למאמר) ש"לא אותי בלבד גאל הקב"ה
 ב"ב תמוז, כ-אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה"
 (כל הסוגים שבישראל) – הוא: המאמר¹³ "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"¹⁴, שבו נתבאר גודל עליו
 לימוד התורה בעשרה (ברבים) דוקא.
- ב. ומכאן באים לקשר ושייכות להתוועדות זו – התוועדות בלתי רגילה (בזמן בלתי רגיל):
- מכיון שכל המאורע (עליו נאמר "והחי יתן אל לבו") הוא ענין בלתי רגיל, לכן צריכה להיות הוספה

(8) ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 312. ועוד.

(9) סה"מ קונטרסים ח"א רנח, א ואילך. תרפ"ח ע' קיב. ע'
 קצו. ועוד.

(10) אר"ח סמ"ז (ד"ה ונוסחא).

(11) סכ"ג (קלו, א).

(12) אג"ק שלו ח"ב ע' פ. וש"נ.

(13) ל' המכתב הנ"ל.

(14) נדפס בס"מ תרפ"ח ע' קמח.

(1) ל' הכתוב - קהלת ז, ב.

(2) אבות דר"נ ספ"ד.

(3) ראה אבות פ"ב מ"ז (פרק דשבת זה): מרבה תורה מרבה
 חיים.

(4) שם פ"ו מ"ג.

(5) תהלים יט, ט.

(6) שם פ"ג מ"ו.

(7) רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב.

- 1 בלתי רגילה גם בעניני חיים, טוב ושמחה, ולכל-לראש – ההוספה בתורה, כדרשת חכמינו ז"ל¹⁵ "ראה
2 חיים עם אשה – זו תורה", באופן של טוב ושמחה (כנ"ל סעיף א).
- 3 וענין זה נעשה (גם ובמיוחד) על-ידי התוועדות – שכמה וכמה מישראל מתאספים ועוסקים בתורה
4 יחדיו, "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה", ובזה גופא – מתוך התוועדות של שמחה, שבזה מודגשת
5 יותר השמחה שבתורה.
- 6 ג. ובכל זה נוספת הדגשה יתירה בשנה זו – 'שנת הקהל', ושנת תשמח:
- 7 התוכן ד"הקהל" הוא – "הקהל את העם, האנשים והנשים והטף גו' למען ישמעו ולמען ילמדו גו'
8 את כל דברי התורה הזאת"¹⁶, כלומר, אף שגם לפני-זה כל אחד ואחד מהם עסק בתורה (האנשים והנשים
9 והטף, כל חד לפום שיעורא דיליה), כאמור, ש"כל ישראל בחזקת כשרות", עד לחזקת קדושה כו',
10 מכל-מקום נוסף עילוי גדול יותר על-ידי פעולת "הקהל את העם", שזהו גם תוכן לימוד התורה ברבים
11 דוקא.
- 12 וכן בנוגע לשנת תשמח – שצריכה להיות הוספה יתירה בענין השמחה, ובזה גופא – תְּשַׂמַּח וּתְשַׂמַּח,
13 הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לאחרים.
- 14 ומכיון שכן, הרי בשנה זו יש הדגשה יתירה בנוגע להתוועדות של שמחה של כמה וכמה מישראל,
15 שבה עוסקים בדברי תורה – שעל-ידי-זה נעשים שני הענינים, "הקהל" ושמחה גם יחד.
- 16 ד. ויש להוסיף עוד ענין עיקרי במעלת ההתוועדות – מלבד כללות העילוי ד"עשרה שיושבים ועוסקים
17 בתורה": מהענינים העיקריים בהתוועדות הוא – שבה מודגש ענין אהבת ישראל ואחדות ישראל, אשר
18 על-ידי-זה מבטלים את סיבת הגלות¹⁷, ובהיבטל הסיבה – בטל בדרך ממילא גם המסובב, הגלות.
- 19 [ולהעיר, שאף שישנו הפתגם הידוע¹⁸ שאצל חסידים אין "בדרך ממילא", אלא צריך להיות ענין של
20 עבודה כו' – הרי, בהאמור אודות ביטול הגלות "בדרך ממילא", אין הכוונה לשלול הצורך בענין
21 העבודה, אלא אדרבה – שהעבודה תוכל להיות בענינים נעלים יותר, ענינים הקשורים ושייכים לגאולה
22 (לא רק ביטול הגלות), מכיון שלא יצטרכו לעבודה בשביל ביטול הגלות, כי זה יהיה בדרך ממילא],
- 23 ובדרך ממילא יתבטלו גם כל הענינים הבלתי-רצויים (כולל הענין שעליו נאמר "והחי יתן אל לבו"),
24 ולא רק באופן שלא נשאר מהם רושם כלל, אלא יתירה מזה – שנהפכים לטוב, על-דרך פסק-דין הרמב"ם¹⁹
25 ש"כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי
26 ששון ושמחה", עד לשלימות השמחה – "שמחת עולם על ראשם"²⁰.
- 27 ויש לומר (אף שלא מצינו בפירוש) שכן הוא גם בנוגע לתורה – "ראה חיים.. זו תורה" – שלאחרי
28 הירידה בשבירת הלוחות, הרי, לא זו בלבד שלעתיד-לבוא יהיו לוחות ראשונות ולוחות שניות באופן
29 שלא ישאר רושם כלל משבירת הלוחות, אלא יתירה מזה, שהירידה (בשבירת הלוחות) עצמה תהפך
30 לטוב.
- 31 ה. ויהי-רצון – והוא העיקר – שמהדיבור בענינים אלו, נבוא תיכף ומיד לקיומם בפועל ממש, ביטול
32 הגלות וביטול כל הענינים הבלתי-רצויים, והפיכתם לטוב ושמחה, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי
33 משיח צדקנו.

(18) סה"ש ה'ש"ת ע' 57 תש"ב ע' 119.

(19) הל' תעניות בסופן.

(20) ישע"י לה, יו"ד. נא, יא.

(15) ראה קידושין ל, ב. וראה אג"ק אדמו"ר שליט"א ח"ה ע'

רסו.

(16) וילך לא, יב.

(17) ראה יומא ט, ב.

1 וכל זה – באופן של זריזות, שהרי "אלקיכם כהן הוא"²¹, ו"כהנים זריזין הם"²², ובפרט לאחר ש"כלו
 2 כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"²³, שהיא "בשעתא חדא וברגעא חדא"²⁴.

3 כולל גם (ואדרבה – לכל לראש – כמו שכתוב²⁵ "מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל")
 4 ביחס להקב"ה, כביכול, הן בנוגע לענין התשובה, שנעשית "בשעתא חדא וברגעא חדא", ותיכף ומיד –
 5 הגאולה, גאולת השכינה (כביכול) ביחד עם גאולתם של ישראל,
 6 ובפשטות – ש"מיד הן נגאלין"²⁶, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁷, "קהל גדול ישובו
 7 הנה"²⁸, לארצנו הקדושה, שיתווסף בה העילוי ד"ירחיב ה' אלקיך את גבולך"²⁹, ושם גופא – לירושלים
 8 עיר הקודש, שיתווסף בה העילוי ד"וראמה"³⁰, עד לבית-המקדש וקודש-הקדשים שבו נמצאים הלוחות
 9 (לוחות שניות ושברי לוחות ראשונות³¹), אשר גם בהם יתווסף עילוי גדול יותר (כנ"ל סעיף ד).
 10 והעיקר – כאמור – שכל זה יתקיים תיכף ומיד, בפועל ממש למטה מעשרה טפחים, ובאופן הנראה
 11 והנגלה לעיני בשר, עדי קיום היעוד³² "ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך", בעגלא דידן
 12 ממש.

13 ו. כללות ענין "החי יתן אל לבו" קשור גם עם תורת והוראת רבינו הזקן³³ ש"צריכים לחיות עם
 14 הזמן", היינו, "לחיות" עם פרשת השבוע שקוראין ולומדים באותו זמן, ובפרט ביום השבת שבו קוראין
 15 כל הפרשה כולה.

16 ובהדגשה יתירה בשבת זו – שקוראין שתי פרשיות שמחברים יחדיו, ואם-כן נוסף עוד יותר ב"חיות"
 17 בעניני התורה, מכיון שצריכים "לחיות" עם עניני התורה של שתי פרשיות.

18 ובפרטיות יותר: מכיון שיש שנים שבהם קוראין כל אחת משתי פרשיות אלו בפני-עצמה, כל פרשה
 19 בזמן מיוחד (שבת) בפני-עצמה, מוכח שהם שני ענינים (ואופני עבודה כו') שונים בזמנים שונים.

20 [הן אמת שמכיון שמדובר אודות שתי שבתות (שבועות) הסמוכות זו לזו, בוודאי יש השפעה הדדית
 21 ביניהם – לא רק באופן שהזמן המוקדם משפיע על הזמן שלאחריו, אלא גם שהזמן המאוחר משפיע
 22 על הזמן שלפניו, כדמוכח מזה שבכמה וכמה ענינים צריכה להיות הכנה לזמן שלאחרי-זה, היינו, שהזמן
 23 המאוחר משפיע על הזמן שלפניו – אבל אף-על-פי-כן הרי הם שני ענינים בזמנים שונים כו'.]

24 וביחד עם זה, מכיון שבשנה זו (וכיוצא בזה) קוראין שתי הפרשיות ובאופן שמחברים אותן יחדיו
 25 – צריכה להיות הוראה ולימוד "לחיות" ("והחי יתן אל לבו") עם שתי הפרשיות, הן בנוגע לתוכן שתי
 26 הפרשיות, והן בנוגע לחיבורן יחד.

27 וכל זה צריך להיות באופן המובן ושייך לכל אחד ואחת מישראל, "האנשים והנשים והטף", ובאופן
 28 שיומשך במעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר"³⁴, "היום לעשותם"³⁵, "היום" כפשוטו, כדלקמן.

29 ז. ובהקדמה – שבכל אחת משתי הפרשיות יש ריבוי ענינים עד אין סוף, ועל-אחת-כמה-וכמה
 30 כשמחברים שתיהן יחד, ולכן יש להתעכב על התוכן המרומז בשמות הפרשיות.

31 ובנידון-דידן, בשמות הפרשיות מודגש לא רק שהם ענינים שונים, אלא יתירה מזה – ענינים הפכיים,
 32 שלכן חיבורם יחד הוא ענין של חידוש:

(21) סנהדרין לט, סע"א.

(22) שבת כ, א. וש"נ. רמב"ם הל' שבת פ"ג ה"כ.

(23) סנהדרין צז, ב.

(24) זח"א קכט, סע"א.

(25) תהלים קמו, יט. וראה שמו"ר פ"ל, ט.

(26) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ו.

(27) בא יו"ד, ט.

(28) ירמ' לא, ז.

(29) שופטים יט, ח ובפירש"י.

(30) זכרי' יד, יו"ד. וראה ב"ב עה, ב.

(31) ראה ברכות ח, ב. וש"נ.

(32) ישע"ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).

(33) "היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(34) אבות פ"א ס"ז.

(35) ס"פ ואתחנן.

- 1 "תזריע" – "אשה כי תזריע גו" – הוא ענין ישוב העולם ("לשבת יצרה" 36), ובישוב העולם גופא –
 2 "וילדה זכר", אשר מכיון ש"איש דרכו לכבוש" 37, נעשה על-ידו ישוב העולם בשלימות.
- 3 ולאידך, שמה של הפרשה השניה קשור עם ענין בלתי-רצוי 38, כמבואר במדרשי רבותינו ז"ל 39 שנקרא
 4 על שם "מוציא שם כו" (אותיות ר' ע' – היפך הטוב), שתוכנו – היפך ישוב העולם (כפשטות הענינים
 5 – שמבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו 40), שלכן גם עונשו הוא במדה זו – "בדד ישב, מחוץ
 6 למחנה מושבו" 41, "חוץ לשלוש מחנות" 42.
- 7 ועל-פי-זה צריך להבין: (א) מהי ההוראה משמה של הפרשה השניה, (ב) ועוד ועיקר: איך יתחברו
 8 שני ענינים אלו יחדיו?
- 9 ח. ונקודת הביאור בזה: כללות עבודת האדם נחלקת בשני קוין; עבודה בקו של חיוב – "עשה
 10 טוב" 43, שזהו ענין "תזריע", ישוב העולם, ועבודה בקו של שלילה – "סור גו" 43, לסור ולהתרחק מענינים
 11 בלתי-רצויים, שזהו תוכנה של הפרשה השניה, להרחיק הענינים שהם היפך ישובו על עולם.
- 12 ושני עניני שתי הפרשיות ("סור מרע ועשה טוב") שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים
 13 והטף – דמכיון ששניהם נאמרו בתורה, ובלשון ציווי 44 [הן הענין ד"תזריע", והן ענין הפרשה השניה,
 14 שבו נאמר הציווי "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"] לכל אחד ואחת מישראל, בוודאי שהם בכוחו
 15 וביכלתו של כל אחד ואחת מישראל – "איני 45 מבקש כו' אלא לפי כוחי" 46.
- 16 ובפרטיות יותר: בכחו של כל אחד ואחד מישראל לפעול בענין ישוב העולם ("תזריע"), למלא כוונת
 17 הבריאה על-ידי קיום תורה ומצוות, הן בנוגע לאנשים, הן בנוגע לנשים – במצוות השייכות אליהן, כולל
 18 גם לימוד ההלכות הצריכות להן (כפי שמבאר רבינו הזקן בהלכות תלמוד-תורה סוף פרק ראשון), נוסף
 19 על כללות ענין "נשים במאי זכיין, באקרויי כו' ובאתנויי כו' ונטרין לגבריייהו כו" 47, והן בנוגע לטף,
 20 מצד חינוך כו'.
- 21 ויש להוסיף ולהעיר מדיוק "אשה כי תזריע", "אשה" דייקא – שענין זה שייך אצל כל אחד ואחד
 22 ממש, כי ענין הלידה ("וילדה"), ועל-אחת-כמה-וכמה "וילדה זכר", שלימות ישוב העולם על-ידי "איש
 23 (ש)דרכו לכבוש" – שייך רק לאחרי שנעשה בן עשרים, גיל "יוצא צבא בישראל" 48 ולכל הפחות –
 24 לאחרי שנעשה בן י"ג שנה, שנעשה מחוייב במצוות;
- 25 אבל ענין "אשה כי תזריע" – מכיון שתכונת האשה, "מקבל", ישנה אצל כל אחד ואחד מישראל ממש,
 26 למגדול ועד קטן, כי בשעה שנולד הרי הוא תיכף ומיד בתנועה של "מקבל", לכן תיכף ומיד שייך אצלו
 27 ענין "תזריע".
- 28 וכמו-כן בכוחו של כל אחד ואחד מישראל לפעול בענין "סור גו", להרחיק ולבטל הענינים
 29 הבלתי-רצויים שיהיו "מחוץ למחנה", ועד לתכלית השלימות – להפכם לטוב וקדושה.

(36) ישע"י מה, יח. וראה גיטין מא, רע"ב.

(37) יבמות סה, ב. וש"נ.

(38) ולכן, בכמה קהילות קדושות בישראל ("נהרא נהרא ופשטי") אין קורין לפרשה זו בשמה, אלא בשם "פרשת טהרה". אבל בקהילות שקורין גם פרשה זו כשם שמופיע בתחילת הפרשה, ובפרט בקריאת התורה שקורין שם זה בפירוש - הרי זה ענין בלתי-רצוי (וראה לקו"ש ח"ז ע' 100 ואילך).

(39) ראה ערכין טו, ב. ויק"ר פט"ז, ג.

(40) וכן הוא ברוחניות הענינים – כידוע שכללות סדר השתלשלות העולמות כו' קשור עם ענין "הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה לקנות לו שם" (קה"ר פ"ז, א (ב)). "שם טוב", וממילא ענין "מוציא שם כו" (היפך הטוב) הוא היפך ישוב העולם (גילוי

והמשכת אלקות בעולם).

(41) פרשתנו (תזריע) יג, מו.

(42) פירש"י עה"פ.

(43) ל' הכתוב - תהלים לד, טו. לז, כז.

(44) הכולל גם הבטחה (ע"ד המבואר בתו"א תשא פו, ג).

(45) תנחומא נשא יא. במדבר"ר פי"ב, ג.

(46) דאף שבמתן-תורה "על כל דיבור ודיבור פתחה נשמתן"

(שבת פח, ב. שמור"ר פכ"ט, ד), הרי לאח"ז ניתנה להם כל התורה

כולה באופן שיוכלו לקבל, ועד – באופן של "יחוד נפלא שאין

יחוד כמוהו כו" (תניא פ"ה).

(47) ברכות יז, א. וש"נ.

(48) במדבר א, ג. ועוד.

- ט. והנה, שני קוין אלו הם שני אופני עבודה שונים, ולכן יש מקום שיהיו בשני זמנים שונים, היינו, ¹ משך זמן שמתעסק (בעיקר) בקו החיוב, "עשה טוב", ומשך זמן שמתעסק (בעיקר) בקו השלילה, "סור גו" מענינים בלתי-רצויים. ²
- ובענין זה ישנו חידוש בחיבור שתי הפרשיות (המודגש בשנה זו) – שיש לעסוק בשני אופני עבודה ⁴ אלו (לא רק בזמנים שונים, אלא גם) בעת ובעונה אחת, על-דרך ובדוגמת חיבור שתי הפרשיות יחד, שאין ⁵ זה באופן שחלק מסויים בשבוע שייך לפרשה הראשונה, וחלק מסויים בשבוע שייך לפרשה השניה, אלא ⁶ באופן שכל רגע ורגע במשך השבוע כולו – מהרגע הראשון של סיום הפרשה שלפני-זה, עד לרגע ⁷ האחרון, שלאחריו מתחילה הפרשה שלאחרי-זה – שייך לשתי הפרשיות כפי שהן מחוברות. ⁸
- ויש להוסיף, שענין זה הוא בהדגשה יתירה בדורנו זה, עקבתא דמשיחא – שאין פנאי להמתין לעשות ⁹ כל עבודה ועבודה בזמן מיוחד בפני-עצמו, אלא יש למהר ולסיים את כל עניני העבודה, שלכן נוגע ¹⁰ ביותר להדגיש את הפעולה בשני הקוין יחד. ¹¹
- י. ובאותיות פשוטות – בנוגע למעשה בפועל: חיבור שתי הפרשיות מלמדנו שעבודת שלילת הענינים ¹² הבלתי-רצויים (הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע לפעולה עם הזולת) אינה דורשת יגיעה והתעסקות ¹³ בפני-עצמה בזמן מיוחד כו', כִּי-אם שעל-ידי העבודה בקו החיוב ("תזריע") נעשה בדרך ממילא ביטול ¹⁴ ושלילת הענינים הבלתי-רצויים, עד להפיכתם לטוב, שאז יכולים להוסיף עוד יותר בעניני חיוב (כנ"ל ¹⁵ סעיף ד). ¹⁶
- והעילוי שבזה – לא רק בנוגע לעבודה בקו החיוב (שיכולים להוסיף בה יותר, כנ"ל), אלא גם בנוגע ¹⁷ לעבודה ביחס לענינים הבלתי-רצויים עצמם, שגם היא חדרה בקו הימין (מה-שאינ-כן בעבודה בכל קו ¹⁸ בפני-עצמו – שמודגש חילוק "ימין מקרבת ושמאל דוחה"⁴⁹), נוסף לכך שההתעסקות בשני הקוין (יחד) ¹⁹ היא "בשתי ידיים", על-דרך מה שכתוב⁵⁰ במשה רבינו (בנוגע לתלמידו יהושע, ש"לא ימיש מתוך ²⁰ האולה"⁵¹) "ויסמוך את ידיו", "בשתי ידיו"⁵², שמזה נמשך גם אצל כל אחד ואחד מישראל (מצד ניצוץ ²¹ משה שבקרבו⁵³), גם בנוגע לפעולתו עם הזולת ("והעמידו תלמידים הרבה"⁵⁴). ²²
- יא. ויהי-רצון שעל-ידי מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים, נזכה בקרוב ממש לגאולה באופן ²³ ד"ילדה זכר" – "שיר חדש"⁵⁵, לשון זכר, דקאי על השיר בגאולה העתידה, שאין אחריה גלות⁵⁶, להיותה ²⁴ גאולה נצחית. ²⁵
- ולהעיר, ש"נצחית" הוא גם מלשון "נצחון", אשר גם בזה ישנם שני קצוות, מעלת הנצחון, והענין ²⁶ הבלתי-רצוי שהוצרכו ללחום עמו עד לנצחון, ועל-פי האמור לעיל, גם הנצחון הוא באופן שלא נשאר ²⁷ רושם כלל מענין המלחמה, ונשאר רק הענין הטוב שבנצחון – ששרשו ממדרגה נעלית ביותר⁵⁷, ובשבילו ²⁸ מבזבזים כל האוצרות כו' ונותנים לכל אחד ואחד מאנשי החיל (על-ידי פקיד החיל – נשיאי ישראל, ²⁹ עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), כמבואר בארוכה ב'המשך ההילולא'⁵⁸. ³⁰
- ו"כן תהיה לנו" – שבימי הגלות האחרונים נמשכים ומתגלים כל האוצרות כו' לכל אחד ואחד ³¹ מישראל, בכל המצטרך להם, בגשמיות וברוחניות, וברוחניות ובגשמיות גם יחד. ³²

(49) סוטה מז, א. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד הי"ז.

(50) פינחס כז, כג ובפירש"י.

(51) תשא לג, יא.

(52) כולל גם – שפעולת שתי הידים היא בקו הימין, אלא

שב"ויסמוך את ידיו" מדובר בענין שהוא מלכתחילה רק חיובי,

"עשה טוב", והחידוש הוא – שגם פעולת "סור גו" חדרה בקו

הימין.

(53) שפעולתו גם בעבודה בפועל ממש – "ליראה את ה' גו"

(ראה תניא רפמ"ב).

(54) אבות פ"א מ"א.

(55) תהלים צו, א. קמט, א.

(56) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים

קטז, ב.

(57) ראה לקו"ת פרשתנו (תזריע) כא, ב.

(58) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת פ"א.

1 וכפי שאומרים בנוסח ה"רבונו של עולם" שלאחרי ספירת העומר – "יושפע שפע רב בכל העולמות",
 2 שענין זה מודגש בכל ימי הספירה, ועל-אחת-כמה-וכמה לאחרי שעברו "שלשה שבועות" (בספירה
 3 היום⁵⁹), שאז ישנו ענין ה"חזקה" ("בתלת זימני הוי חזקה"⁶⁰) גם במנין השבועות ("מצוה למימני יומי,
 4 ומצוה למימני שבועי"⁶¹), ומתכוננים ל"ג בעומר, "הוד שבהוד", שבו נשלם בירור עיקרי המדות
 5 (כללות ענין ספירת העומר)⁶².

6 ולהעיר, שגם ב"ג בעומר מודגש חיבור של קצוות – כידוע⁶³ של"ג בעומר קשור עם ענין "שבת
 7 אחים גם יחד"⁶⁴. ומודגש גם בספירת "הוד שבהוד"⁶² שמחד גיסא הרי זו דרגה הכי תחתונה, שאין בה
 8 גילוי המוחין והמדות, כ-אם באופן של הודאה בלבד, ובזה גופא – הודאה שבהודאה. ולאידך גיסא,
 9 בדרגה תחתונה זו מאיר גילוי הכי עליון, שלכן ביום זה היתה ההילולא דרבי שמעון בן יוחאי, "יום
 10 שמחתו"⁶⁵, ונעשה יום שמחה לכלל ישראל, "זמן שמחתנו".

11 והעיקר – שמהדיבור בכל ענינים אלו, נזכה תיכף ומיד לקיומם בפועל ממש, ובאופן של אור וגילוי,
 12 כמודגש גם בענין "ספירת העומר", "וספרתם הוא לשון בהירות, כמו אבן ספיר"⁶⁶, ועד ש"מראה באצבעו
 13 ואומר זה"⁶⁷, ושתי פעמים "זה"⁶⁸, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו
 14 ממש.

* * *

15 יב. מאמר דיבור-המתחיל "אשה כי תזריע" גו'.

* * *

16 יג. נהוג בכל התוועדות ביום השבת-קודש ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין בהערות
 17 אאמו"ר על הזוהר בפרשת השבוע, וענין בשיעור היומי ברמב"ם (ונוסף לזה, להשלים הביאור בענינים
 18 שדובר אודותם לפני-זה ונשארו באמצע כו').

19 בנוגע לפירוש רש"י – יש לבאר ענין "והחי יתן אל לבו" בנוגע לפירוש רש"י הראשון בהתחלת
 20 הפרשה: "א"ר שמלאי: כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו
 21 נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף", כדלקמן.

22 ונוסף לזה, יש להתעכב על אחד מפירושי רש"י שהעירו אודותם – על הפסוק⁶⁹ "ואם פרוח תפרח
 23 הצרעת גו' לכל מראה עיני הכהן", "פרט לכהן שחשך מאורו":

24 ראיית הכהן – נזכרה כמה פעמים בפסוקים שלפני-זה, ורש"י אינו מפרש מאומה, מכיון שמובן
 25 בפשטות ש"וראה הכהן" שייך רק בכהן שיכול לראות. ואם-כן, מדוע בפסוק זה – "לכל מראה עיני
 26 הכהן" – הוצרך רש"י לפרש "פרט לכהן שחשך מאורו", מאי קמ"ל? ! וכפי שיתבאר לקמן.

27 יד. בהערות אאמו"ר⁷⁰ מובא מאמר הזוהר⁷¹ "רבי יהודה פתח ואמר: אל⁷² תראוני שאני שחרחורת

(65) ראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז.

(66) לקו"ת אמור לה, ב.

(67) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג. פירש"י בשלח טו, ב.

(68) שמו"ר שם.

(69) תזריע יג, יב.

(70) לקוטי לוי"צ ריש פרשתנו (ע' עדר).

(71) ח"ג מה, ב.

(72) שה"ש א, ו.

(59) דאף שהספירה היא בלילה - שייכת היא גם לכל היום כולו, שלכן אם שכח לספור בלילה, סופר ביום (בלי ברכה). וממשיך לספור (בברכה) בלילות שלאח"ז (שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט סכ"ד).

(60) ב"מ קו, רע"ב. וש"ג. ולהעיר מתו"א יתרו סז, ג. קט, ג.

(61) מנחות סו, א.

(62) סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר (דש, א).

(63) ראה זח"ג נט, רע"ב.

(64) תהלים קלג, א.

1 ששזפתני השמש וכו", ובהערה שלאחרי-זה מבאר ש"שחרות" רומז על תוקף הדין, ומציין למבואר
 2 ב'לקוטי תורה' בענין "שחורה אני".

3 ויש להוסיף ולהעיר גם מהמבואר ב'לקוטי תורה' ריש פרשתנו בענין שחרות הכושים כו' (כמוזכר
 4 לעיל – במאמר). ויש לבאר גם הלימוד וההוראה בעבודת האדם לקונו, "והחי יתן אל לברו", כדלקמן.

5 טו. בנוגע לשיעור היומי ברמב"ם – ישנו ענין של "סיום" – סיום הלכות מאכלות אסורות: "וכל
 6 הנזהר בדברים אלו (בענין הנקיות כו') מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו וממרק נפשו לשם הקב"ה,
 7 שנאמר⁷³ והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני".

8 ובהקדמה – שלא מצינו במפרשי הרמב"ם ביאורים על סיומי ההלכות בעניני אגדה ומוסר כו', אף
 9 שגם בענינים אלו יש צורך בביאור והסבר, ועל-דרך-זה בנידון-דין, שלכאורה אינו מובן:

10 ב'ספר המצוות' שורש ד', כותב הרמב"ם ש"יש בתורה עשין ולאויין שאינם על דבר מסויים, אלא
 11 כוללים כל המצוות כולן. . (ש) אין מקום למנות את הציווי הזה כמצוה בפני עצמה, לפי שאינו מצוה
 12 לעשות איזה דבר מסויים". ומביא דוגמא ממה שכתוב "קדושים תהיו", "והתקדשתם והייתם קדושים"⁷⁴
 13 – ש"הם ציוויים לקיים כל התורה, כאילו אמר היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו כו'".

14 ועל-פי-זה אינו מובן, איך לומדים מפסוק זה ציווי פרטי – ענין הנקיות, כמו: "אסרו לאכול בידים
 15 מסואבות מזוהמות"⁷⁵ (כפי שדרשו חכמינו ז"ל⁷⁶ "והתקדשתם, אלו מים ראשונים. והייתם קדושים, אלו
 16 מים אחרונים"), וכן שאר הפרטים שמביא הרמב"ם, ומסיים ש"כל הנזהר בדברים אלו כו' שנאמר
 17 והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני" – בה בשעה שפסוק זה הוא ציווי כללי הנוגע לקיום כל
 18 התורה כולה? וכפי שיתבאר לקמן.

19 טז. כאן המקום להזכיר אודות אלו שהכינו דבר המשמח עבור מסיבות והתוועדויות בקשר עם
 20 פעולות בענין "והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני", על-ידי כללות מעשינו ועבודתינו בעניני
 21 תורה ומצוות.

22 ויש לומר, שבפסוק זה נרמזים שלושת הקוין: תורה תפילה (עבודה) וגמילות-חסדים: "כי קדוש אני"
 23 – קאי על ענין התפילה, שבה מודגש ביטול מציאותו של האדם להקב"ה, "כי קדוש אני". וענין
 24 "והתקדשתם והייתם קדושים" – קאי על תורה ומצוות שבהן מודגשת פעולת האדם. ובוה גופא –
 25 "והתקדשתם" קאי על פעולת האדם מצד-עצמו, ואילו "והייתם קדושים" קאי על נתינת-כח מלמעלה,
 26 שזהו החילוק בין מצוות ותורה: "והתקדשתם" – פעולת האדם מצד-עצמו – קאי על קיום המצוות
 27 (גמילות-חסדים – כללות כל המצוות), "והייתם קדושים" – נתינת-כח מלמעלה – קאי על התורה.

28 וכרגיל בכגון-דא – אלו שהכינו קנקני המשקה עבור פעולות אלו, יעלו למעלה, כולל גם עליה
 29 למעלה ברוחניות, כהכנה לפעולה בנוגע לציבור, ויכריזו פרטי הדברים, ויזמינו את כל המסובים להשתתף
 30 בגופם או בנשמתם ובמונם כו'.

31 ויהי-רצון שעל-ידי-זה יתוסף עוד יותר בענין "והריקותי לכם ברכה עד בלי די"⁷⁷, ולכל לראש –
 32 בנוגע להצלחה בפעולות אלו, בתוככי שאר פעולות כלל ישראל.

33 [לאחרי חלוקת המשקה – התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "והריקותי לכם ברכה"].

* * *

76) ברכות נג, סע"ב.

77) מלאכי ג, יו"ד. וראה שבת לב, סע"ב. וש"נ.

73) שמיני יא, מד.

74) קדושים יט, ב.

75) שם הלכה ל.

- 1 יז. הביאור בפירוש רש"י: בטעם השינוי בפסוק זה משאר הפסוקים שלפני-זה, שבהם נזכר אודות
 2 ראיית הכהן – רצו לומר שמכיון שבפסוק זה מדובר אודות ראיית צרעת ש"כסתה גו' מראשו ועד רגליו",
 3 יש צורך בראיה חזקה מתוך השתדלות יתירה כו', ולכן מפרש רש"י שבמקרה כזה יש צורך בכהן שכח
 4 הראיה שלו הוא בתוקף יותר, "פרט לכהן שחשך מאורו".
- 5 אבל, הסבר זה אינו נכון, כי בצרעת ש"כסתה גו' מראשו ועד רגליו" אין צורך שיתוסף באיכות הראיה,
 6 ראיה חזקה ביתר השתדלות וכיוצא בזה, כִּי־אם הוספה בכמות בלבד, היינו, שבמקום לראות חלק קטן
 7 בגוף, יצטרך לראות את כל הגוף, "מראשו ועד רגליו", שהחילוק ביניהם אינו אלא שבשכיל ראיית כל
 8 הגוף יש צורך במשך זמן ארוך יותר, ותו לא מידי⁷⁸.
- 9 ועל כן צריך לומר, שהכרחו של רש"י (לפרש כאן "פרט לכהן שחשך מאורו") אינו מצד תוכן הענין,
 10 כִּי־אם מפני דיוק הלשון (שמעתיק רש"י בפירושו) "לכל מראה עיני הכהן":
- 11 הלשון "לכל מראה עיני הכהן" (ולא "למראה עיני הכהן"), מדגיש, שבענין זה לא מספיק ראיה סתם,
 12 אלא יש צורך בראיה כזו שהיא "לכל מראה עיני הכהן", היינו, שכח הראיה של הכהן הוא בשלימותו, כל
 13 כח הראיה, "פרט לכהן שחשך מאורו", "חשך" דייקא (ולא "סומא"⁷⁹), שנחלש כח הראיה, כמו אור
 14 שחשך קצת, ואם־כן אין זה "לכל מראה עיני הכהן".
- 15 יח. והנה, על-פי האמור שהלימוד הוא מדיוק לשון הכתוב (ולא הכרח מצד תוכן הענין שבפסוק זה)
 16 – צריך עיון ובירור, אם פסוק זה בא ללמדנו בנוגע לכללות ענין ראיית הכהן (לא רק במקרה המיוחד
 17 שבו מדובר בפסוק זה – "כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו"), שכהן שחשך מאורו אינו יכול לראות
 18 נגעים, או שזה דין מיוחד ב"כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו".
- 19 אמנם, ענין זה לא שייך לפירוש רש"י על התורה – מכיון ש"אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"⁸⁰,
 20 ובנידון־דין, שהפירוש "לכל מראה עיני הכהן" הוא "פרט לכהן שחשך מאורו", ואין ענינו לכתוב פסקי
 21 הלכות, אם פסוק זה בא ללמד על כללות ענין ראיית הכהן (כפי שלמדים בדרך ההלכה⁸¹) אם לאו.
- 22 וכמו־כן לא צריך רש"י לבאר הטעם ש"לכל מראה עיני הכהן" נאמר בפסוק זה דוקא [בין אם זה
 23 דין מיוחד בנוגע ל"כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו" – מהו הטעם שבמצב זה דוקא דרושה ראיה
 24 מיוחדת, ובין אם למדים מזה בנוגע לכללות ענין ראיית הכהן – מהו הטעם שדין זה כתבה התורה בפסוק
 25 המדבר אודות "כסתה הצרעת גו' מראשו ועד רגליו"] – כשם שאינו צריך לבאר טעם השינויים בפרטי
 26 ההלכות בשאר ענינים, כִּי־אם "פשוטו של מקרא".
- 27 יט. ויש להוסיף בהאמור לעיל, בנוגע לכללות ענין ראיית הכהן – שבדרך לימוד "פשוטו של מקרא"
 28 מסתבר לומר שלא זו בלבד שאין צורך בשלימות כח הראיה של הכהן ("פרט לכהן שחשך מאורו"),
 29 אלא יתירה מזה, שאין צורך בראיית הכהן כלל, אלא יכול להיות גם על-ידי כהן סומא.
- 30 ובהקדמה: בכמה ענינים שהתורה מזכירה בהם פעולה שצריכה להיות באחד מאברי הגוף (כמו,
 31 "וראה הכהן" – ראיה בעינים, וכיוצא בזה), מצינו שגם כאשר על-פי הלכה למדים שדין זה אינו שייך
 32 במי שחסר אצלו אבר זה, לא מזכיר רש"י לימוד זה בפירושו על התורה.
- 33 ולדוגמא: בבן סורר ומורה – "היה אחד מהן (אביו או אמו) גדם או חגר או אלם או סומא או חרש,
 34 אינו נעשה בן סורר ומורה, שנאמר⁸² ותפשו בו – ולא גדמים, והוציאו אותו – ולא חגרים, ואמרו –
 35 ולא אלמים, בננו זה – ולא סומים, איננו שומע בקולנו – ולא חרשים"⁸³. ואף-על-פי-כן, רש"י אינו

(81) ראה תו"כ עה"פ.

(82) תצא כא, יט.

(83) רמב"ם הל' ממרים פ"ז ה"י (מסנהדרין עא, סע"א -

במשנה).

(78) שהרי, ע"פ פש"מ אין צורך שיראה "מראשו ועד רגליו"

בבת אחת. וכיו"ב.

(79) שאצלו לא שייך כלל "וראה הכהן", לא רק "לכל מראה

עיני הכהן".

(80) פירש"י בראשית ג, ה.

1 מזכיר ענין זה בפירושו על התורה, כי בדרך לימוד פשטות הכתובים, יכול ענין זה להתקיים גם אם אביו
 2 ואמו גדמים או חגרים כו' – על-ידי אחר (וכיוצא בזה).

3 ועל-דרך-זה יש לומר בנידון-דידן, שאף שנאמר "וראה הכהן", מכל-מקום יכול הדבר להתקיים גם
 4 על-ידי כהן סומא – כשאחר רואה ואומר לו מה שראה, כי העיקר הוא שהטומאה והטהרה תיקבע על-פי
 5 כהן ("גזירת הכתוב הוא, שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על-פי כהן"⁸⁴), ואין הכרח שהכהן יראה
 6 בעצמו את הנגע.

7 ויש להביא ראייה לדבר – מזה ש"כהן שאינו יודע לראות (שאינו בקי בדיני מראות נגעים), החכם
 8 רואהו ואומר לו: אמור טמא, והכהן אומר טמא. אמור טהור, והכהן אומר טהור וכו'"⁸⁵ (שגם דין זה
 9 לא הביא רש"י, מכיון שמובן מעצמו מפשטות הכתובים), ומזה מובן, שכשם שאין צורך שידע דיני
 10 מראות נגעים, כמו-כן אין צורך שיראה בכלל, דזיל בתר טעמא, שהעיקר הוא שהכהן יאמר טמא או טהור
 11 על סמך ידיעת החכם, ועל-דרך-זה יכול לומר טמא או טהור על סמך ראייתו של אחר.

12 ועל-פי-זה, בפסוק "ואם פרוח תפרח גו' וכסתה גו' לכל מראה עיני הכהן", יש חידוש מיוחד שצריך
 13 להיות "לכל מראה עיני הכהן", "פרט לכהן שחשך מאורו", היינו, שצריכה להיות ראיית הכהן דוקא,
 14 ולא עוד אלא ראייה בשלימותה, "לכל מראה עיני הכהן". ויש להאריך בכל זה, ו"תן לחכם ויחכם עוד"⁸⁶.

15 כ. הביאור בפירוש רש"י הראשון, "א"ר שמלאי כו'", "ב"החי יתן אל לכו" – נכלל בשיחות דלעיל.
 16 כא. הביאור בנוגע להערות אאמור"ר על הזוהר בענין "אל תראוני שאני שחרורת גו'" בעבודת האדם:
 17 הפירוש הפשוט ב"אל תראוני שאני שחרורת שזפתני השמש", הוא – שאין להסתכל ("אל
 18 תראוני") על זה שיהודי נמצא במעמד ומצב של שחרות כו', מכיון שאין זה אלא מפני סיבה צדדית,
 19 "שזפתני השמש", אבל מצד העצם והפנימיות שלו הרי הוא בתכלית השלימות⁸⁷.

20 ויש להוסיף בזה בעומק יותר: פעולת "שזפתני השמש" באופן בלתי-רצוי – בהכרח שיש לה שורש
 21 ומקור בקדושה [ואדרבה, ככל שתגדל הירידה למטה, הרי זה מורה ששורש הענין הוא בדרגה נעלית
 22 ביותר, כידוע⁸⁸ שכל הגבוה ביותר, יורד למטה ביותר], הן בנוגע לשמש עצמה, והן בנוגע לתכונת
 23 השיזוף שכתוצאה מזה "אני שחרורת".

24 והענין בזה – כמבואר ב'לקוטי תורה' בענין "שחורה אני ונאווה", ש"השחרות הוא מבחינת החושך,
 25 ישת חושך סתרו"⁸⁹ היינו, דרגה נעלית בקדושה שהיא למעלה מגילוי אור, שמזה נמשך ונשתלשל בחינת
 26 החושך ד'לעומת-זה', כדי להפכו לקדושה, עד לבחינת החושך דקדושה, "ישת חושך סתרו".

27 ויש לקשר זה עם המבואר ב'לקוטי תורה' בפרשתנו⁹⁰ בענין התכללות החסדים והגבורות כו',
 28 שעל-פי-זה יש לומר, שגם בחושך כלול ענין האור. ואדרבה, שורש החושך הוא בבחינה שלמעלה מאור
 29 וגילוי, "ישת חושך סתרו".

30 ודוגמתו בנפש האדם – שמצב השחרות, ש"האהבה.. היא מסותרת שאינה נראית ונגלית בלב, וגם
 31 היא מכוסה בלבוש שק שמלובשת בנפש הבהמית"⁹¹, קשור עם השחרות דקדושה, עצם הנשמה שלמעלה
 32 מענין הגילוי, כי כל הענינים הבלתי-רצויים "אין פועלים בנפש אלקית עצמה בנקודת אהבתה שהיא
 33 תשאר בקיומה וחזקה"⁸⁹, ואדרבה, על-ידי "יכול למשול ולשלוט ברוחו ולהפך לבו מן ההיפך אל ההיפך
 34 כו"⁹⁰.

(88) ראה שערי אורה שער הפורים, ד"ה יביאו לבוש מלכות

פ"ב ואילך. פ"ב ואילך. ועוד.

(89) תזריע יט, א ואילך.

(90) שה"ש ו, א.

(91) שם ה, ד.

(84) פירש"י תזריע יג, ב.

(85) רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ט ה"ב (ממשנה נגעים רפ"ג).

תור"כ תזריע שם).

(86) משלי ט, ט.

(87) ע"ד משנת"ל בנוגע לדברי ר' שמלאי, אודות שייכותו

העצמית של כאו"א מישראל לתורה.

- 1 כב. ויש להוסיף – לאלו ש"תואנה הם מבקשים", באמרם שאין זה אלא בדרך הדרוש וכו' – שמפורש
2 הדבר ב'תוספות' בשם ה'ירושלמי':
- 3 בנוגע לכריעה במודים – איתא בירושלמי⁹² והובא ב'תוספות'⁹³ ש"כד מטי מודים, הוא כרע מגרמיה",
4 היינו, שהכריעה במודים אינה מצד ההתבוננות כו', אלא מצד הרגילות בלבד.
- 5 ואין צורך בראיות והוכחות מדברי ה'ירושלמי' וה'תוספות' – שהרי זה מעשים שבכל יום, והלוואי
6 שלא יקרה כמו שזה קורה: ישנם דברים פשוטים ביותר, שאילו היה האדם מתבונן בהם כדבעי, אזי היה
7 . מתענף! ולדוגמא: באמירת "מודה אני לפניך" – אילו היה מתבונן ש"מלך מלכי המלכים הקב"ה
8 עומד עליו ורואה כמעשיו", ועל-אחת-כמה-וכמה בהמשך התפילה – "הודו לה' קראו בשמו", פסוקי
9 דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע, עד לתפילת העמידה.
- 10 וכתורת הבעל-שם-טוב⁹⁴ ש"זהו חסד גדול מהשם-יתברך שאדם חי אחר התפילה, שלפי דרך הטבע
11 היה לו למות.. מכח הכוונות הגדולות שהוא מכוין". והדברים אמורים (לא רק בנוגע לתפילת נעילה
12 ביום הכיפורים, אלא) בנוגע לכל תפילה שבכל יום!
- 13 ואף-על-פי-כן בנוגע לפועל, ידע איניש בנפשיה מדת כוונתו בתפילה... ועד כדי כך, שיש מציאות
14 ש"כרע מגרמיה", לא מוחזן ולא מדות כו', כ"אם כריעה שמצד הרגילות כו'.
- 15 ולאידך גיסא, הרי זה מדגיש את מעלתו של כל אחד ואחד מישראל – שגם במצב כזה שהתפילה
16 היא בלי כוונה, יש אצלו ענין הכריעה וההשתחוואה מצד עצם מציאותו, "כרע מגרמיה", היינו, שבכריעה
17 זו שאינה מצד ההתבוננות כו' (להיותו במצב של שחרות), מתבטא הביטול מצד עצם הנשמה שלמעלה
18 מהבנה והשגה כו'.
- 19 כג. הביאור בשיעור היומי ברמב"ם ב"החי יתן אל לבו" – יובן בהקדים כמה דיוקים בדברי הרמב"ם:
20 (א) בסיום הלכות מאכלות אסורות, מביא הרמב"ם גם את סיום הכתוב "כי קדוש אני" – ואילו ב'ספר
21 המצוות' מביא רק "והתקדשתם והייתם קדושים", ואינו מביא את סיום הכתוב "כי קדוש אני"?
- 22 (ב) "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו" – מדוע כתב קדושה ואחר-כך טהרה, הרי קדושה היא
23 למעלה מטהרה, "טהרה מביאה כו' לידי קדושה"⁹⁵, וכפי שמצינו בהלכה⁹⁶ שטבילה וטהרה (סתם) לא
24 מהני לקדוש?
- 25 (ג) ואחר-כך ממשך "וממרק נפשו כו'", מלשון רחיצה, כמו "ומורק ושוטף במים"⁹⁷ – דלכאורה,
26 לאחרי ש"מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו", מהו הצורך ב"ממרק נפשו"?
- 27 (ד) מהו הדיוק "ממרק נפשו לשם הקב"ה"?
- 28 כד. ויש לומר הביאור בכל זה ב"החי יתן אל לבו":
- 29 "והתקדשתם והייתם קדושים" הוא אמנם ציווי כללי בנוגע לקיום כל התורה, אבל מה שכתוב בסיום
30 הכתוב "כי קדוש אני", הרי זה מוסיף עוד ענין בנוגע לקיום כל התורה – שכללות העבודה בקיום תורה
31 ומצוות צריכה להיות מצד "כי קדוש אני".
- 32 ובלשון הרמב"ם – "לשם הקב"ה":
- 33 עבודת ה' יכולה להיות בכמה אופנים, עבודה מיראת העונש, או כדי לקבל שכר, או אפילו שעובד
34 את ה' בגלל שנתן לו כל הטובות כו'. אבל ישנו אופן עבודה נעלה יותר – עבודה לשמה, "לשם הקב"ה",
35 ובלשון הרמב"ם בסוף הלכות תשובה – עבודה מאהבה.

(92) ברכות פ"ב סה"ד.

(93) חגיגה יח, רע"ב - במשנה. רמב"ם הל' שאר אבות

הטומאות פי"ג ה"ב.

(94) צו ו, כא.

(95) שבת ק"ח, סע"ב. ר"ה טז, ב. ב"ב קסד, סע"ב.

(96) צוואת הריב"ש סל"ה.

(97) משנה סוף סוטה. רמב"ם הל' טומאת אוכלין בסופן.

1 ויש לומר, ש"לשם הקב"ה" הוא ענין נעלה יותר אפילו מעבודה מאהבה, כי גם אהבה היא גדר וציוור
 2 מסויים כו'⁹⁸, ולכן תכלית השלימות היא – לא (רק) מפני שאוהב את הקב"ה, כי"אם "לשם הקב"ה".
 3 כה. והנה, אף-על-פי שהעבודה "לשם הקב"ה" הוא ענין כללי, הרי זה בא לידי ביטוי גם בענין פרטי
 4 – "נקיות יתירה":

5 תוכן "נקיות יתירה" הוא – שנוסף על כללות עבודתו בקיום תורה ומצוות, קיום כל מצוות-עשה
 6 וזהירות ממצוות לא-תעשה, הרי הוא מוסיף גם ב"נקיות יתירה" (שלא לאכול בידים מסואבות וכיוצא
 7 בזה).

8 וענינו בעבודה בנפש האדם, "לתקן הדעות"⁹⁹ – שגם לאחר שמקיים כל עניני תורה ומצוות, 'עשה'
 9 ו'לא-תעשה', מצד הציווי "והתקדשתם והייתם קדושים", מתעלה לדרגה נעלית יותר, ש"מביא קדושה
 10 וטהרה יתירה לנפשו, וממרק נפשו לשם הקב"ה", היינו, שמטהר את עצמו מ"מציאותו", שבעבודתו
 11 יורגש רק הענין ד"כי קדוש אני" (למעלה מ"והתקדשתם והייתם קדושים", קדושת האדם) – "לשם
 12 הקב"ה".

13 ועל-פי-זה מובן גם הסדר: "קדושה (ואחר-כך) טהרה כו' (ואחר-כך) ממרק נפשו" – כי, ככל
 14 שמתעלה לדרגה נעלית יותר, מרגיש יותר את החסרון שבעבודתו עד עתה, ולכן גם לאחר הקדושה
 15 צריך להיות אצלו ענין של טהרה, ולא עוד אלא שצריך להיות "ממרק נפשו" – עד שיזכה לעבוד עבודתו
 16 "לשם הקב"ה".

17 כו. ויש להביא דוגמא לכל האמור לעיל:

18 ענין הנקיות הוא אחד החילוקים שבין תלמיד-חכם לעם-הארץ – שהרי "תלמיד-חכם שנמצא רכב
 19 על בגדו כו'¹⁰⁰, "של בנאין (תלמיד-חכמים) מצד אחד, ושל בור משני צדין"⁹⁹. ומזה מובן, שכאשר
 20 מתעלה לדרגה נעלית יותר ב'תלמיד-חכם', נדרשת ממנו נקיות יותר, גם מענינים שלפני-זה לא היו
 21 נחשבים אצלו כ"רובב".

22 ויש להוסיף ולהמתיק עוד יותר: אמרו חכמינו ז"ל¹⁰¹ "איזהו עם-הארץ וכו' אפילו קרא ושנה ולא
 23 שימש תלמיד-חכמים, הרי זה עם-הארץ", היינו, שגם לאחר שנתעלה בלימוד התורה, "קרא ושנה",
 24 נחשב עדיין ל"עם-הארץ" כל זמן שלא שימש תלמיד-חכמים.

25 והנה, מעניני שימוש תלמיד-חכמים – עליו אמרו חכמינו ז"ל¹⁰² "גדולה שימושה של תורה יותר
 26 מלימודה" – ש"מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא"¹⁰³, היינו, להוליך בגדיו אחריו לבית המרחץ.

27 ולכאורה, אינו מובן: שימוש תלמיד-חכמים באופן הכי נעלה הוא – בלימוד התורה, שנעשה "תלמיד
 28 המחכים את רבו"¹⁰⁴, עד כדי כך ש"מתלמידי יותר מכולם"¹⁰⁵, אשר שימוש כזה הוא ענין נעלה
 29 באין-ערוך לגבי שימוש הולכת הבגדים לבית המרחץ! ?

30 ואף-על-פי-כן, מדגישים חכמינו ז"ל מעלת שימוש תלמיד-חכמים בהולכת הבגדים לבית המרחץ –
 31 כדי לרמז, שגם לאחר השלימות בלימוד התורה, "תלמיד המחכים את רבו", צריך להיות "קדושה וטהרה
 32 יתירה לנפשו, וממרק נפשו לשם הקב"ה", דבר הבא לידי ביטוי בענין הנקיות והטהרה, שזהו ענין
 33 ההליכה לבית המרחץ, נקיות וטהרה בגשמיות, ועל-אחת-כמה-וכמה ברוחניות. עד כדי כך, שאפילו
 34 שימוש תלמיד-חכמים לשאת את בגדיו לבית המרחץ, יש בו עליו (בפרט מסויים) לגבי "לימודה"

98 אפילו כאשר אהבה היא באופן שכוללת גם ענין היראה.

99 ראה רמב"ם ה' תמורה בסופן.

100 שבת קיד, א.

101 ברכות מז, ב. וש"נ.

102 שם ז, סע"ב.

103 עירובין כז, ב. וש"נ. וראה רמב"ם ה' ת"ת פ"ה ה"ח.

הל' עבדים פ"א ה"ז.

104 חגיגה יד, א.

105 תענית ז, א. וש"נ. רמב"ם ה' ת"ת ספ"ה.

- 1 (כולל גם הלימוד באופן ש"מחכים את רבו"), מכיון שענין זה קשור עם שלימות העבודה (לאחרי ש"קרא
2 ושנה כו") – "ממרק נפשו לשם הקב"ה".
- 3 ועוד דוגמא כללית – ממאמרו של רבי זירא¹⁰⁶, "אם ראשונים בני מלאכים – אנו בני אנשים, ואם
4 ראשונים בני אנשים – אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא¹⁰⁷ ושל רבי פנחס בן יאיר"¹⁰⁸,
5 היינו, שאמר על כל בני דורו, כולל גם רבו, ואפילו אלו שהיו גדולים יותר מרבו, גדולי האמוראים,
6 שלאחרי גודל מעלתם בלימוד התורה כו', הרי לגבי דרגת הקדושה וטהרה יתירה של "ראשונים",
7 נחשבים הם "כחמורים", ובזה גופא – "לא כחמורו של... רבי פנחס בן יאיר", שה"חומר" שלו היה מזוכך
8 כל-כך שהרגיש מעצמו במאכל שאינו מעושר!
- 9 ויתירה מזה – בנוגע לכללות ענין לימוד התורה בזמן הזה – ש"התורה שאדם למד בעולם הזה, הבן
10 הוא לפני תורתו של משיח"¹⁰⁹, היינו, שלאחרי כל העילוי וההפלאה של לימוד התורה במשך כל הדורות,
11 הרי זה בבחינת "הבל" לגבי תורתו של משיח, לאחרי שלימות הקדושה וטהרה דלעתיד-לבוא, שאז
12 יהיו כל הענינים "לשם הקב"ה" בתכלית השלימות.
- 13 כזו. וההוראה מזה בעבודה בפועל – מובנת בפשטות – שנוסף על כללות "מעשינו ועבודתינו" בקיום
14 תורה ומצוות, צריכה להיות השתדלות יתירה בדברים אלו שעל-ידם "מביא קדושה וטהרה יתירה לנפשו
15 וממרק נפשו לשם הקב"ה".
- 16 ובפשטות – להוסיף ביתר שאת וביתר עוז ב"מעשינו ועבודתינו" בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיה,
17 מתוך "קדושה וטהרה יתירה.. לשם הקב"ה", ובפרט בימינו אלו, עקבתא דמשיחא, שבהם מודגשת יותר
18 ההכנה לשלימות דלעתיד-לבוא.
- 19 ולכל לראש – ההוספה בלימוד התורה, כולל גם לימוד שיעורי הרמב"ם, אשר "סיום" הלכה אחת
20 (ובנידון-דין, סיום הלכות מאכלות אסורות) הוא זמן המתאים לעורר ולזרז אודות כללות לימוד שיעורי
21 הרמב"ם שלושה פרקים ליום, כהמנהג שנתקבל ונתפשט אצל מאות ואלפים מישראל, והולך ומתפשט
22 עוד יותר.
- 23 וכמין-כן יש לעורר גם אודות הענינים שהזמן גרמא – הן בנוגע לפעולות המיוחדות בל"ג בעומר,
24 יום שמחתו של רבי שמעון בן יוחאי, ובהדגשה יתירה בשנה זו, 'שנת הקהל' – "הקהל את העם, האנשים
25 והנשים והטף" (עם מחיצות כו', כמוכן וגם פשוט), והן בנוגע לפעולות בקשר לענין החינוך בימי הקיץ,
26 כמדובר כמה פעמים.
- 27 ומכאן באים גם לפרקי אבות שלומדים בשבת זו – פרק שני, שהוא בדוגמת "חודש השני", התחלת
28 כללות תקופת ימי הקיץ.
- 29 אמנם, מכיון שהקהל התעיף כבר... יפסיקו עתה בניגון שמת, ואחר-כך יתבאר ענין בפרקי אבות
30 של שבת זו, פרק שני.
- 31 ויהי-רצון – והוא העיקר – שתיכף ומיד זוכים לענין "שלישי", בית-המקדש השלישי וגאולה
32 השלישית, במהרה בימינו ממש.
- 33 כח. הביאור בפרקי אבות – נדפס לעיל.
- 34 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לשליח-ציבור שי', לנגן "יהי-רצון כו' שיבנה בית המקדש", ואחר-כך
35 הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

108 ראה חולין ז, סע"א ואילך.
109 קה"ר רפ"ב. שם פי"א, ה.

106 שבת קיב, ב.
107 ראה אבות דר"ג ספ"ח.

לקוטי שיחות

פרשת תזריע

כרך כז, א

מתורגם ללשון הקודש

- 18 זאת, לעניין קודש ומקדש עדיין נשארה הטומאה (ולכן הוא
19 אסור בקודש וליכנס למקדש כו') –
- 20 אלא, הפוך, מצד השלילה, כחסרון בטהרה: משום
21 שחסרה אצלו גמר הטהרה הנעשית על-ידי הקרבן.
- 22 וכפי שהרמב"ם אומר בתחילת העניין בפירושו¹¹:
23 "ולמה נקראו 'מחוסרי כפרה'? שכל אחד מהן אף על פי
24 שטוהר מטומאתו וטבל והעריב שמשו עדיין הוא חסר ולא
25 גמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו,
26 וקודם¹² שיביא כפרתו אסור הוא לאכול בקדשים (כמו
27 שביארנו בפסולי המוקדשין)". כלומר, האיסור הוא לא
28 משום שהוא עדיין טמא, אלא משום שחסר בטהרתו¹³.
- 29 [הוכחה נוספת להבדל האמור: את הדין של איסור
30 כניסה למקדש למחוסרי כפרה, לומדת הגמרא¹⁴ מהפסוק
31 "עוד טומאתו בו"¹⁵ – לרבות מחוסרי כפרה, ואילו
32 הרמב"ם⁹ לומד זאת, כנ"ל, מהפסוק "וטהרה, מכלל
33 שעדיין לא גמרה טהרתה"¹⁵].
- 34 ויש מכך נפקא-מינה והבדל להלכה לפועל: מכיוון
35 שהרמב"ם לומד שמחוסר כיפורים אינו טמא (אלא רק
36 ש"לא נגמרה טהרתו"), לכן פוסק הרמב"ם שמחוסר

א.

מחלוקת בהגדרת "מחוסר כיפורים"

- 1 מן הפסוק בסוף פרשת יולדת¹ "וכפר עליה הכהן
2 וטהרה" לומדת הגמרא²: "וטהרה מכלל שהיא טמאה",
3 כלומר, מחוסר כיפורים (לאחר ש"טבל ועלה" ו"העריב
4 שמשו" – לפני שהביא את כפרתו) נחשב טמא לגבי כמה
5 דינים: א) עדיין קיים עליו האיסור של "בכל קדש לא תגע
6 גו"³, אכילת קדשים⁴. ב) אם שימש בבית-המקדש הוא
7 חייב מיתה⁵ (משום "טמא ששימש במיתה"⁶). ג) הוא,
8 המחוסר כיפורים, פוסל את העבודה⁷.
- 9 הרמב"ם בספרו 'היד החזקה' מביא דרשה זו בשני
10 מקומות – א) לגבי מחוסר כיפורים שעבד ש"עבודתו
11 פסולה"⁸, ב) לגבי איסור הכניסה למקדש (מעזרת ישראל
12 ולפנים)⁹ – אך בשינוי לשון: "וטהרה מכלל שעדיין לא
13 נגמרה (גמרה)¹⁰ טהרתה".
- 14 מלשון הרמב"ם מובן, כי הגדרת החסרון במחוסר
15 כיפורים אינה מחמת שקיימת אצלו טומאה במובן "חיובי"
16 – כלומר: אף שמצד אחד על-ידי שטבל והעריב שמשו
17 הוא נטהר לגבי כמה עניינים (כולל אכילת תרומה), עם

13 ראה גם שו"ת הרדב"ז (ללשונות הרמב"ם) סי' אלף תעט (קו).
וראה ס' מעשה נסים ס"ג תשובת ר"א בן הרמב"ם: אך כי חסר להם
טהרה השלימה אשר ישלימם באיזה ענינים. אלא שלדעתו – ע"ז הוא
גם בטבול יום. ע"ש (וראה לקמן בפנים ובהערה 16, 21). וראה (ובהבא
לקמן) ביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ רס"ג ח"ג עונש נח נט (פד, ב
ואילך).

14 נזיר מה, א. מכות ח, רע"ב.

15 חקת יט, יג.

15* וכמודגש בשינוי לשון הרמב"ם באותה ההלכה גופא (בהל'
ביאת מקדש פ"ד שם): טבול יום שעבד שעדיין טמא הוא שנאמר ובה
השמש וטהר מכלל שעדיין לא טהר. אבל מחוסר כפורים .. שנאמר ..
וטהרה מכלל שעדיין לא נגמרה טהרתה (וכמ"ש הרדב"ז שם*). וצע"ק
ל' הרמב"ם בפיה"מ זבחים רפ"ב.

1 פרשתנו יב, ח.
2 יבמות עד, ב. סנהדרין פג, ב. זבחים יט, רע"ב.
3 פרשתנו שם, ד.
4 יבמות שם ושם עה, א (וש"ג). פרש"י פרשתנו שם.
5 סנהדרין שם, א.
6 סנהדרין שם, ב.
7 זבחים שם.
8 הל' ביאת מקדש פ"ד ה"ד וה'.
9 שם פ"ג ה"ז.
10 לשונו בפ"ג שם.
11 ריש הל' מחוסרי כפרה. וראה גם בהכותרת שם: שתקריב ..
כשתטהר .. ואחר שיקריבו קרבנותיהן תגמר טהרתן.
12 וצ"ע מאי קמ"ל בסיומו: וקודם כו' בקדשים.

* ברד"ז שם מדייק שינוי לשון הרמב"ם שם בין טבול יום ומחוסר כפורים אבל דייק "דגבי טבול יום כתב ובה השמש וטהר מכלל שנעדיין לא טהר". ולא הלשון
שנעדיין טמא הוא" שברמב"ם. ואולי כי מדגיש בניקר – השינוי בדרשת הכתוב שברמב"ם. ואכ"ת.

20 טמאה" – יש לומר²⁵: בפירושו הקודם על המילים אומר
 21 רש"י: "ימי טהרה"²⁶ – ימי טוהר שלה"; הוא אומר שתם
 22 "ימי טוהר" ולא "ימי טוהר" אצל בעלה²⁷ וכיצא בזה.
 23 מכך מוכח, שימים אלו הינם לחלוטין "ימי טוהר" שנגמרו
 24 בשלימות. ואם כן, אזהרת הפסוק²⁸ "בכל קדש לא תגע
 25 ואל המקדש לא תבוא עד מלאות ימי טהרה", היא מחמת
 26 (שעדיין לא קיימים – מילואים, כלומר) סיבה צדדית
 27 שבעטיה אסור עליה לגעת "בכל קודש" ולהכנס למקדש.
 28 נמצא, כי לפי פירוש רש"י – פשוטו של מקרא –
 29 טומאת לידה פוקעת מיד לאחר 7 (או 14) ימים, ועל אחת
 30 כמה וכמה לאחר 33 ימים, לפני שהיא מביאה את הקרבן
 31 – ומטעם זה מובן, מדוע לא שייך לומר עליה את הלשון
 32 "שהיא טמאה".

33 [על פי זה מובנת לשון רש"י – בדיבור המתחיל "בכל
 34 קדש": "לרבות את התרומה (שהיא אסורה באכילת
 35 תרומה בכל 33 הימים) לפי שזו טבולת יום ארוך שטבלה
 36 לסוף שבעה, ואין שמשו מעריב לטהרה עד שקיעת החמה
 37 של יום ארבעים, שלמחר תביא את כפרת טהרתה" –
 38 שלכאורה מה צורך יש בהדגשה "שלמחר תביא את כפרת
 39 טהרתה"?^{28*} –

40 אלא בכך מתכוון רש"י להשוות בין הדינים: כשם
 41 שאיסור אכילת קדשים לאחרי מלאות ימי טהרה (לפני

1 כיפורים שאכל קודש¹⁶ או שימש – אינו חייב מיתה או
 2 כרת.
 3 לעומת זאת הראב"ד סבור שמחוסר כיפורים חייב
 4 מיתה, וכפי שהוא משיג¹⁷ על דברי הרמב"ם: "והא
 5 אמרינן במכות¹⁸ 'עוד טומאתו בו' – 'לרבות מחוסר
 6 כיפורים' .. ועוד 'וטהרה' כתיב ביולדת, מכלל דעד השתא
 7 (=שעד עכשיו) טמאה היא; ואמרינן בזבחים¹⁹ 'מחוסר
 8 כיפורים דזב כזב דמי' (=זב שעדיין לא הביא את קרבנו
 9 והוא מחוסר כיפורים, נחשב כזב. ויתירה מזו): ובתוספתא
 10 דזבחים מונה אותו עם אותן שבמיתה²⁰ –
 11 משום שהראב"ד סובר, כי הגדר של מחוסר כיפורים
 12 הוא, אשר כל עוד לא הביא את כפרתו – עדיין נשארת
 13 מן הטומאה הקודמת (ורק נפקע חלק הטומאה שעיקב
 14 מאכילת תרומה)²¹.

ב.

מרש"י על התורה מוכח שטומאת הלידה פוקעת לפני
 "ימי הטהרה"

15 גם רש"י בפירושו על התורה מביא את הדרשה על
 16 המילה "וטהרה"²², אך הוא משנה מלשון הגמרא (אך גם
 17 לא כותב כמו הרמב"ם), וזה לשונו: "וטהרה, מכלל שעד
 18 כאן (היא²³) קרויה²⁴ טמאה".

19 העובדה שרש"י לא אומר כלשון הגמרא "מכלל שהיא

שם איסור לכך מביא קרבן להכשירו". עיי"ש בארוכה. ומתוך שם
 הסתירה בדברי הרמב"ם ברין ביאת מקדש ואכילת קדשים. אבל ראה שם
 לפני דכיל טבול יום ומחוסר כפורים בידך "אם עדיין נשאר עליו שם
 טמא או הוא דבר חדש". עיי"ש. וראה גם שו"ת צפע"נ (ווארשא) סק"ט
 ס"ו (צ, א). ושם: אם התורה חלקה לפרטים דטבילה מהני לחולין ולמעשר
 והעריב שמש לתרומה וכפרה לקדשים, או לאחר טבילה נולד דבר חדש
 שם טבול יום, ולאחר העריב שמש נולד דבר חדש מחוסר כפורים כו.

22 פרשתנו יב, ז. וראה לקמן סעיף ד – הטעם שמשנה גם בזה
 ממ"ש בגמ' עה"פ שלאחריו.
 23 כ"ה בדפוס ראשון ושני דפרש"י.

24 כ"ה בדפוסים שלפנינו. וכ"ה גם בהנסמן בערה הקודמת
 ובמפרשי רש"י.

25 בכל הבא לקמן ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 90
 ואילך ובהערות שם.
 26 שם, ד (ד"ה ברמי טהרה).

27 כמ"ש ברמב"ן, בחיי וטור הארוך כאן (פסוק ה).
 28 שם.
 28* דאם כוונת רש"י רק (כפשוטו) לשלול טעות שהערב שמש
 הוא בליל טבילתה (ככל טבול יום) – מספיק לכתוב בקיצור "עד שקיעת
 החמה של יום ארבעים" (או "עד שקיעת החמה של יום הבאת כפרת
 טהרתה", ע"ד לשון רש"י ביבמות עד, ב ד"ה כיון).

16 ולהעיר אשר במ"ש בהל' פסוה"מ פי"ח הי"ד לענין מחוסר כפר
 באוכל קודש "ואינו חייב כרת שנאמר (צו ז, כ) וטומאתו עליו עד שתהי'
 כל טומאתו עליו" – שם קאי גם על טבול יום (והאוכל קדש אחר שטבל
 קודם שיעריב שמשו או* קודם שיביא כפרתו לוקה) ובטבול יום כתב
 הרמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"ד ה"ד) שעדיין טמא הוא שנאמר .. מכלל
 שעדיין לא טהר, כנ"ל ברדב"ז שם. וראה לקמן הערה 21.
 17 הל' ביאת מקדש פ"ד שם. וראה גם השגות הראב"ד להל' ביאת
 מקדש פ"ג ה"ט. ובהשגות הראב"ד (הל' פסוה"מ שם) השיג ג"כ עמ"ש
 הרמב"ם שם "ואינו חייב כרת" – "זה שבש שכבר כתבנו למעלה שהוא
 בכרת".

18 שם (וראה פרש"י שם).
 19 יז, ב.

20 וראה כס"מ הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ט (וכ"ה ברדב"ז שם),
 דהרמב"ם פסק כהמ"ד דמחוסר כפורים דזב לאו כזב דמי. עיי"ש**.
 ומה שהקשה בהל' ביאת מקדש פ"ד שם, דהרמב"ם סותר עצמו, דבפרק י"ט
 מהל' סנהדרין (ה"ב) "מנה מחוסר כפורים בכלל מחוייבי מיתה שחייבים
 מלקות" – ראה כס"מ הל' סנהדרין שם (בשם מהרי"ק) דט"ס הוא, וצ"ל
 "יתר בגדים". ועד"ז הוא ברדב"ז שם.

21 וראה צפע"נ הל' נזירות פ"ט ה"ט – כת, ד ואילך (ועד"ז בהל'
 מאכלות אסורות פ"י ה"ב) באופן אחר קצת, במחוסר כפורים, "אם לכך
 יש עליו שם איסור משום דצריך להביא קרבן או להיפך משום שיש עליו

(* ברמב"ם שם ליתא. אבל כ"ה בסמ"ה הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ט. ובכ"מ.

(** לכאורה צריך לומר דמפרשים ע"ד פרש"י וזבחים יז, ב בפי' כזב דמי ולא כזב דמי. ולא כפי' התוס' שם ד"ה קטבר. וראה רדב"ז שם. ואכ"מ.

25 (צדדי) – הרי אין כאן ענין של "קרויה טמאה" אלא איסור
 26 לאכול בקדשים עד שהיא מביאה את קרבנה.
 27 מכך מובן שלפי פשוטו של מקרא הגדר של 'מחוסר
 28 כיפורים' הוא באופן שלישי: טומאת לידה נפקעת מיד
 29 לאחר שבעת הימים (והימים שלאחר מכן הינם "ימי טהרה
 30 שלה"), ולכן אי אפשר לומר עליה "שהיא טמאה"; אך
 31 לאידך, הטעם שהיא אסורה לאכול בקדשים עד שהיא
 32 מביאה את קרבנה, הוא לא מחמת הצורך בתוספת טהרה
 33 שעל-ידי הקרבן, אלא כתוצאה מדין מיוחד ביולדת³²,
 34 שאפילו לאחר שטומאתה פוקעת – נשאר עדיין שם
 35 טומאה, "קרויה טמאה", עד שהיא מביאה קרבן לטהרתה.
 36 וזה מה שאומר רש"י – לא כלשון הגמרא "מכלל
 37 שהיא טמאה" – אלא משנה ומדגיש: "וטהרה, מכלל שעד
 38 כאן (היא) קרויה טמאה", כלומר: (א) היא רק "קרויה
 39 טמאה", (ב) אך זהו המשך למצבה הקודם "עד כאן –
 40 (היא) קרויה טמאה"³³.

ד.

רש"י מרמז את ההוכחה מן הפסוק "וטהרה ממקור דמיה"

41 את ההכרח לכך בפשוטו של מקרא – יש לומר, כי
 42 רש"י מרמז עליו, על-ידי שינוי נוסף מדברי הגמרא:
 43 בגמרא נאמרה הדרשה "מכלל שהיא טמאה" על המילה
 44 "וטהרה" שבסיום הפרשה – "וכפר עליה הכהן וטהרה".
 45 אך רש"י אומר זאת על הפסוק הקודם³³ "והקריבו לפני
 46 ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה"³⁴.
 47 ולכאורה: מכיוון שרש"י לומד "מכלל שעד כאן (היא)

1 שהיא מביאה את הקרבן) הוא רק מפני שחיוב הקרבן
 2 מעכבה מלאכול קדשים (אף שאינה טמאה), בדומה לכך
 3 איסור אכילת תרומה ב-33 הימים – אינו מחמת שהיא
 4 טמאה, אלא משום שחיוב כפרת טהרתה מעכב אותה ואינו
 5 מניח לכך שה"הערב שמש" של הימים הקודמים (לפני
 6 הערב שמש של יום הארבעים) יתיר לאכילת תרומה].
 7 וזהו טעם החילוק בין לשון רש"י בפירושו על התורה
 8 ולשון הגמרא: לפי פירוש רש"י על התורה – פשוטו של
 9 מקרא – לא ניתן לומר על יולדת מחוסרת כיפורים את
 10 הלשון "טמאה" (משום שגם קודם, לפני 'הערב שמש'
 11 (=השקיעה) של יום הארבעים, היו אצלה "ימי טהרה שלה");
 12 לעומת זאת לפי שיטת הגמרא, 33 הימים הינם אצלה ימי
 13 טומאה²⁹ (גם בנוגע לתרומה) ולפני שהיא מביאה כפרתה –
 14 "היא טמאה"³⁰ (בנוגע לאכילת קודש וכניסה למקדש)³¹.

ג.

לפי רש"י חידוש ביולדת

15 אך צריך להבין, לאידך: מכיוון שלפי שיטת רש"י
 16 טומאת הלידה כבר פקעה – אם כן, לפי זה גם לא
 17 מתאימה לשונו ("מכלל שעד כאן) קרויה טמאה"? רש"י
 18 היה צריך לומר בדומה ללשון הרמב"ם "מכלל שלא
 19 נגמרה טהרתה" וכיוצא בזה.
 20 וממה נפשך: אם רש"י לומד, שהחיוב המוטל עליה
 21 להביא קרבן מעכב את טהרתה (זאת אומרת, שהיא עדיין
 22 לא טהרה בפועל) – הרי אין זה רק שהיא "קרויה טמאה",
 23 אלא היא טמאה בפועל; ואם נאמר, לאידך, שהטומאה
 24 נפקעה, והדין שאסור לה לאכול בקדשים הוא איסור

(ושם) מיוחד ביולדת. ולהעיר מצפצפ"ג הל' נזירות שם, דס"ד (גם) לדעת הרמב"ם יולדת שאנו.

33 משא"כ בלשון "היא טמאה" שבש"ס – יש לומר, דהוי טומאה השווה בכל מחוסרי כפורים (והרי למדו מ"וטהרה מכלל שהיא טמאה" לכל מחוסר כפורים). והיינו דלאחר טבילה והערב שמש לא נשארה עליהם מעין טומאה שהי' בהם לפני, אלא יש עליהם טומאה השווה בכל מחוסרי כפרה. ולהעיר מובחים ז, ב (שהובא בשו"ג להערה 20) ותוס' שם. וכן הנסמן בהערה 21. ואכ"מ.

33* יב, ז.

34 כ"ה גם בדפוס ראשון ושני, שפרש"י ד"ה וטהרה בא לפני ד"ה אחד לעולה (שבפסוק ח). ודוחק גדול לומר שהכוונה בפרש"י לטהרה שפסוק ח (ואף ש"ל לכאורה, דמכיון שכבר הביא בד"ה שלפניו "שנאמר וכפר עלי' הנהן וטהרה", לכן מפרשו מיד (אבל ראה נחלת יעקב וצירה לדרך שם, שתיבת "הכהן" בפרש"י, היא ט"ס ורש"י קאי על פסוק ז' שמפרשו) – מובן שדוחק גדול הוא ואין זה דרכו של פרש"י עה"ת (לל).

29 ראה יבמות עד, ב (בדברי אביי) "עד מלאות ימי טהרה כיון שמלאו ימי טהרה". ולכאורה גם רבא לא פליג על דרשה זו. וראה הערה 31.

30 בפרש"י יבמות עה, א ד"ה וטמא: אף לאחר ביאת המים קראו טמא – וקאי על טבול יום. אבל* מובן דשאני ל' "קראו" דקאי על הנאמר במקרא, מלשון "קרוי" שקאי על האשה. ועד"ז יש לחלק ממ"ש רש"י שם עד, סע"ב ד"ה קרי כאן "והאי מחוסר כפורים טמא מקרי כדכתיב וטהרה מכלל שריא טמאה".

31 וזה ש"מלאו ימי טהרה" לפני שהביאה כפרתה (ראה הערה 29) – הוא רק לגבי אכילת תרומה, אבל לגבי קודש "היא טמאה". וכמו האיסור בתרומה לפני הערב שמש לאחר טבילה להש"ס דהוי טמאה לתרומה אף דלמדו בגמ' שם "ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים הא רחץ טהור" – לאכילת מעשר. וראה תוד"ה מכלל שם. תוד"ה טבול יום סנהדרין שם. פרש"י יבמות שבהערה הקודמת. פרש"י שם עג, רע"א. וראה פרש"י יומא מג רע"ב. ועוד. ואכ"מ.

32 דלדעת הרמב"ם, כל מחוסרי כפורים חד שם וסוג אחד הוא, והיינו עדיין לא גמרה טהרתה; משא"כ לדעת רש"י עה"ת י"ל דזהו דין

(* נוסף על המובן (ומדובר ב'פ' שפרש"י על הש"ס הוא ע"פ פשוטו דש"ס ופירושו עה"ת – ע"פ פשוטו"מ.

27 המתעוררות בפשוטו של מקרא – מדוע לא מוצאים שרשי
 28 יבאר את הטעם מדוע בכלל יולדת צריכה להביא חטאת
 29 לכפרה? איזה חטא היא עשתה שהיא זקוקה עליו לכפרה?³⁵
 30 [וזוהי שאלה הדורשת תירוץ בפשוטו של מקרא,
 31 ונשאלת אכן על-ידי כמה וכמה ממפרשי התורה. ויתירה
 32 מזו: מוצאים בפירושו רש"י לעיל, אודות קרבן עולה שבו
 33 נאמר³⁶ "ונרצה לו לכפר עליו" – ורש"י מפרש ומבהיר:
 34 "על מה הוא מרצה לו כו' על עשה ועל לאו כו'".
 35 ופשוט, שאי אפשר לומר שרשי סומך על הביאור
 36 בגמרא³⁷, שזהו משום ש"בשעה שכורעת (האשה) ללדת
 37 קופצת ונשבעת כו'". ובפרט שהוא אפילו לא מרמז!
 38 חייבים איפוא לומר, שה'בן חמש למקרא' מבין זאת
 39 מעצמו, לפי פשוטו של מקרא שהוא כבר למד, כדלקמן.

ו.

בכל לידה יש מהעונש על חטא עין הדעת ומכאן הצורך בכפרה

40 כאשר לומדים את פרשת היולדת, "אשה כי תזריע
 41 וילדה... וטמאה... כימי נדת דוותה"³⁸ – הדבר מזכיר מיד
 42 את הצירוף של אשה לידה וצער, הבא כעונש על חטא,
 43 בפרשת בראשית, שם הקדוש-ברוך-הוא אמר לחוה לאחר
 44 שחטאה בעץ הדעת: "אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך
 45 והרונך בעצב תלדי בנים"³⁹. כל לידה (הבאה כתוצאה
 46 מהריון "ותהר ותלד") – היא באופן של (עצבונך והרונך
 47 "צער העיבור"⁴⁰) "בעצב תלדי בנים" "צער הלידה"⁴⁰ –
 48 שיש בה חלק מהעונש על חטא עין הדעת.
 49 ועל פי זה מובן טעם הטומאה – של יולדת⁴¹ (אפילו
 50 בלא דם⁴²) בפשוטו של מקרא: מכיוון שלידה היא בצער
 51 כתוצאה מחטא עין הדעת, היא מביאה גם כן טומאה⁴³.

(39) בראשית ג, טז. וראה בחיי פרשתנו עה"פ כלי יקר ריש פרשתנו ועוד.
 (40) לשון רש"י בראשית שם.
 (41) להעיר (ע"ד ההלכה) ממ"ש הצפע"נ ה' איסור' (סג, ד) אם הולד גורם או הלידה גורמת הטומאה.
 (42) פרש"י ריש פרשתנו ד"ה כימי.
 (43) להעיר משייכות חטא וטומאה – בפשט"מ בפסוקים הסמוכים

1 קרויה טמאה" – שגם קודם לא הייתה כאן טומאה, אלא
 2 רק "שם טומאה" – היה מתאים יותר להביא את הדרשה
 3 על המילה בסיום הפרשה "וטהרה" (בה האות ה"א
 4 הראשונה מנוקדת בציר"ה), מאשר להביא זאת על המילה
 5 "וטהרה (ה"א בפת"ח) ממקור דמיה", דבר המהגיש את
 6 פעולת הטהרה מטומאה?
 7 אלא הביאור בזה: לולא הפסוק "וטהרה ממקור
 8 דמיה" היינו לומדים שהאיסור לאכול בקדשים כלל לא
 9 קשור עם טומאה, כי אם הוא איסור צדדי בלבד, הנובע
 10 מכך שחסרה לה פעולת הקרבן;
 11 אך מכיוון שהפסוק מדייק "וטהרה ממקור דמיה",
 12 נמצא שהטהרה שחסרה לה היא – לא רק משום שעדיין
 13 לא הביאה את הקרבן, אלא – שעדיין נשארה טומאה
 14 "ממקור דמיה".

15 אך כיצד מתיישב הדבר עם כך שהפסוק אומר שכבר
 16 33 הימים הקודמים הינם "ימי טוהרה"? חייבים איפוא לומר,
 17 כי "מכלל שעד כאן (היא) קרויה טמאה": אף על פי
 18 שהטומאה נפקעה כבר, אך שם הטומאה עדיין נותר עליה.

ה.

הטעם שנותר עליה 'שם טומאה'

19 אך עדיין אין מובן:
 20 (א) רש"י אינו ספר של טעמי הלכות – ומה נוגע
 21 בפשוטו של מקרא לומר שטעם האיסור לאכול בקדשים
 22 הוא מכיוון ש"עד כאן (היא) קרויה טמאה"?
 23 (ב) מכיוון שטומאת יולדת כבר נפקעה – מדוע עדיין
 24 נותר עליה "שם טומאה" עד שהיא מביאה קרבן?
 25 הדבר יובן בהקדים התמיהה: כבר דובר כמה פעמים
 26 שרש"י בפירושו על התורה מתרץ את כל השאלות

(35) ואין לומר שלדעת רש"י הפירוש ב"כפרה" כאן* הוא לא כפרה על חטא, כ"א לשון קנח והעברה של הטומאה (כמו שפי' בדעת זקנים בעה"ת פרשתנו יב, ח) – דהרי כאן נאמר ב' לשונות "וכפר... וטהרה", שמוזה מובן ש"וכפר" אינו ענין הטהרה**.
 (36) ויקרא א, ד.
 (37) נדה לא, ב (הובא בכמה מפרשי התורה כאן).
 (38) ל' מדה וחולי (פרש"י).

(* אבל להעיר מפרש"י לעיל (וישלח לב, כא); וראה בעיני שכל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים כולן לשון קנח והעברה הן. – ולהעיר ג"כ שהקדמת רש"י שם היא "ונראה בעיני" ולא ודאות גמורה.

(** בבעה"ת שם מביא: וכן וכפר על המטהר דמיוצו וכן וכפר על הבית דנגיעתו וכן וכפר עליו דגבי זב דבכל אלו לאו כפרה ממש כו'". אבל: בנוגע לזב וזבה שנאמר (מצודת טו, טו, ל) "וכפר עליו... מזוהב... וכפר עליו... מזוהב... וטהרה וכיר"ב, כמו כאן) – יש לומר שגם לפרש"י הוא קנח והעברת הטומאה (ואף שנעין הטהרה כבר נזכר בפסוקים לפ"ז (טו, יג, כח) – הרי בפסוקים אלו מוסיף "וכפר לפני ה' מזוהב... לפני ה' מזוהב טומאתה"). ובנוגע לנגעים (נגעי אדם ונגעי בתים) שנאמר (שם, יד, כ, ג) "וכפר... וטהרה" – הרי מפורש בפרש"י (ר"פ מצודת יד, ד) שנגעים באים על חטא – לשון הרע וגסות הרוח (ובפשטות גם נגעי בתים בכלל זה. ורא"ז סוחר מה שפרש"י יד, לד) "בשורה הוא להם", כמשנ"ת לקמן ע' 107 ואילך ובהערות שם).

30 במצב של טהרה כדי לאכול בקדשים (מלבד לפני העליה
31 לרגל, ש"חייב אדם לטהר עצמו ברגל"48).

32 אך מכיוון שהעובדה שהיא "קרויה טמאה" עד עתה
33 קשור בכך שחסר בכפרתה - הרי מובן, שהיא צריכה
34 להזדרז ככל האפשרי להתכפר.

ה.

התשוקה לצאת מיד ממצב של קרויה טמאה

35 חכמינו ז"ל⁴⁹ אומרים שהקדוש-ברוך-הוא "מה שהוא
36 עושה הוא אומר לישראל לעשות". ומכך מובן, שכשם
37 שהקדוש-ברוך-הוא רוצה שיהודים לא יהיו אפילו במצב
38 של "קרויה (בלבד) טמאה", ויביאו קרבן לכפרתם,

39 כך נוהג הקדוש-ברוך-הוא עם בני ישראל: שכאשר
40 הם בגלות, והריהם רק בבחינת "קרויה טמאה"

41 [וכפסך דין הרמב"ם⁵⁰ אשר כל יהודי בכל מקום ובכל
42 זמן - הרי רצונו (ועל פי תורת אמת) - לעשות רק את
43 רצון השם - ואם הוא עושה לפעמים אחרת הרי זה רק
44 מצד אונס, ובפרט לאחרי כל הגזירות וההשמדות האימות
45 והנוראות, "חבלי משיח" שהיהודים כבר עברו, ובפרט
46 בדורנו זה האחרון⁵¹]

47 מוציא הקדוש-ברוך-הוא את עם ישראל ממעמד ומצב
48 של "קרויה טמאה"⁵² - וחסו-חלילה חסו-שלום לומר
49 שמישהו או משהו יכול לעכב אותו - והדבר מתרחש
50 בזריזות הכי גדולה,

51 רק שרצונו הוא, אשר גם אצל בני ישראל תהיה תשוקה⁵³
52 לצאת בזריזות "מיד" - בלשון הרמב"ם⁵⁴ - מהגלות, ממצב
53 של "קרויה טמאה", ולבוא לגמר טהרתן - כפרתן,

54 ובאה הגאולה באופן של "ארו עם ענני שמיא (=הנה,
55 עם ענני השמים)"⁵⁵, "אחישנה"⁵⁶ ("ב"אחישנה"⁵⁷), מיד
56 ממש, בעגלא דידן.

(משיחת ש"פ תזריע תשמ"א)

1 ומה מובן מדוע יולדת צריכה להביא קרבן חטאת
2 לכפרתה: מכיוון שבכל לידה (אצל כל אשה) יש מחטא
3 עץ הדעת - היא צריכה להביא על כך כפרה⁴⁴.

4 [ובדומה למה שרש"י פירש קודם לכן בנוגע לחטא
5 העגל: "וביום פקדי ופקדתי⁴⁵ - תמיד כשאפקוד עליהם
6 עוונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העוון הזה עם שאר
7 העוונות ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת
8 מפרעון עוון העגל"].

ז.

החייב להביא את הקרבן במהירות האפשרית

9 לפי ביאור זה בטומאת לידה, יובן גם מה שרש"י
10 מפרש על המילה "והקריבו" - "מי שהוא בא לכפר בו
11 הטהרה תלויה", שטהרת האשה היולדת תלויה דווקא
12 בקרבן חטאת שבה לכפרה ולא בקרבן עולה⁴⁶

13 - משום⁴⁷ שהטמאה באה על-ידי ענין שדורש כפרה,
14 ולכן הטהרה מהטמאה קשורה עם כך שהיא מביאה את
15 כפרתה.

16 ועל פי הנ"ל יומתק ויובן ההמשך בפירוש רש"י,
17 שתיכף לאחר פירושו הנ"ל על המילה "והקריבו" (בו הוא
18 מדגיש שטהרת יולדת קשורה עם כפרתה) - הוא ממשיך
19 "וטהרה, מכלל שעד כאן (היא) קרויה טמאה": לאחר
20 שיודעים שטומאת יולדת קשורה עם חטא עץ הדעת ולכן
21 טהרתה קשורה בכפרתה, מובן, אשר "עד כאן (היא) קרויה
22 טמאה": אפילו לאחר שהטמאה פקעה ממנה, אך כל זמן
23 שחסרה לה כפרתה, הרי עדיין היא "קרויה טמאה".

24 ובכך יובן למה נפקא-מינה ואיוו השלכה מעשית יש
25 לכך - גם על פי פשוטו של מקרא - ש"עד כאן (היא)
26 קרויה טמאה": אילו האיסור של אכילת קדשים היה רק
27 מצד זה שעדיין חסר בגמר טהרתה - יש מקום לכך
28 שהאשה לא תזדרז להביא את קרבנה רק בכדי שתוכל
29 לאכול בקדשים. שהרי, לא מוצאים חיוב על יהודי להיות

לפני זה: ולא תטמאו בהם - בכל השרץ (יא, מג"מ).

(44) ראה גם הנסמן בהערה 39.

(45) תשא לב, לד.

(46) ולהעיר ממנחות ד, ב ובפרש"י שם ד"ה לא יביאו. ואכ"מ.

(47) אף ש"ע"ד ההלכה - כ"ה בכל מחוסרי כפרה (ראה רמב"ם הל'

מחוסרי כפרה פ"א ה"ה. צפע"נ שבהערה 21).

(48) פרש"י לעיל שמיני יא, ח. רמב"ם הל' טומאת אוכלין פט"ז ה"ט

ויר"ד. וראה שם ה"ח ואילך. מו"נ ח"ג פמ"ז.

(49) שמור"ר פ"ל, ט.

(50) הל' גירושין ספ"ב.

(51) כמו שהאריך כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחות וכו' וכמה פעמים (ראה

(לדוגמא) ג' הכרויים ("קול קורא") דשנת תש"א (אגרות קודש אדמו"ר
מהור"י"ץ ח"ה אגרת א'תמז. א'תנה. א'תפ).

(52) ראה יחזקאל לו, כה (ובפי' הרד"ק).

(53) ראה שבת לא, סע"א: צפית לישועה. ועוד. והרי התשוקה גופא
מקרכת וממהרת ביאתו (ראה שיחת אחש"פ תרצ"ט).

(54) הל' תשובה פ"ז ה"ח.

(55) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

(56) ישעי' ס, כב. סנהדרין שם.

(57) ולהעיר מהרד"ק (ישעי' שם) בהמשך פירושו ל"בעתה": ויש
לפרש כשיגיע עתה אחישנה לגמרה מחרה כי לא יאריך זמן מעת החל

הישועה עד כלותה.

לקוטי שיחות

פרשת תזריע

כרך כו, ב

מתורגם ללשון הקודש

הרמב"ם⁹ שאף ב"חוקי התורה", אשר "גזירות הם", בכל²⁴
 זאת "ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו²⁵
 טעם תן לו טעם", ובמיוחד טעם שקשור ל"תיקון²⁶
 הדעות", כדברי הרמב"ם¹⁰, ש"רוב דיני התורה אינן אלא²⁷
 עצות .. לתקן הדעות וליישר כל המעשים", או בלשון²⁸
 הפסוק¹¹ "ויצונו ה' .. את כל החוקים האלה ליראה את²⁹
 ה'", הוראה בענין של יראת שמים.³⁰

ב.

גם הטומאה תלויה בכהן

החידוש העיקרי בתורה, ש"הטומאה והטהרה תלויה³¹
 בכהן", אינו מתבטא, בפשטות, רק בטהרת המצורע, אלא³²
 בעיקר בכך שהכהן מטומאו:³³

כי טהרת המצורע יכולה להיות רק לאחר שהיתה³⁴
 טומאת מצורע לפני כן. ולכן יש לומר, שהעובדה שטהרת³⁵
 המצורע "תלויה בכהן" היא תוצאה מכך שטומאת³⁶
 המצורע "תלויה בכהן". כלומר, כיון שהטומאה נקבעת רק³⁷
 על פי אמירת הכהן, לכן גם הטהרה מטומאה זו יכולה³⁸
 להיווצר דוקא על ידי אמירתו של הכהן.³⁹

ואם כך, קשה יותר להבין: אם החידוש הוא בקשר⁴⁰
 לטהרה, ניתן להבין מדוע היא תלויה דוקא בכהן¹², שהרי⁴¹
 הכהונה קשורה למצב של טהרה, כפי שקובעת ההלכה¹³,⁴²
 שלכהן אסור להיטמא, ולכן דוקא הכהנים "משפיעים"⁴³
 טהרה לישראל.⁴⁴

אך מדוע דוקא הכהן יביא לידי כך, שהיהודי יהיה⁴⁵
 טמא?⁴⁶

א.

ראייה על ידי חכם, קביעה על ידי כהן

1 בענין טומאת "נגעים" יש שני דינים כלליים¹:

2 (א) ראיית הנגע, כדי לקבוע אם זהו נגע טמא אם לאו,
 3 חייבת להיעשות על ידי חכם, אשר "יורנו² רבו ויהיה
 4 בקי בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי אדם כולם ובנגעי
 5 בגדים ובנגעי בתיים", והחכם אינו חייב להיות דוקא כהן,
 6 אלא "הכל³ כשירין לראות את הנגעים".

7 (ב) "הטומאה והטהרה תלויה בכהן"⁴: אף לאחר
 8 שהחכם קבע שזהו נגע טמא, אין המנוגע נטמא עד
 9 שכהן אומר "טמא (אתה)", וכן לגבי טהרתו, שאף לאחר
 10 שהאדם, או הבגד, נרפאו מן הנגע, הם נשארים
 11 "בטומאתו עד שיאמר לו כהן טהור אתה"⁵.

12 אמירת הכהן היא תנאי מעכב לקביעת הטומאה
 13 והטהרה, אף כאשר "כהן⁶ שאינו יודע לראות", ו"אפילו⁷
 14 היה הכהן קטן או שוטה", הרי הוא "סומך על דברי
 15 החכם" – "החכם רואה ואומר לו אמור טמא, והכהן
 16 אומר טמא, אמור טהור..."⁶.

17 יש להבין:

18 (א) אם הכהן בין כך ובין כך "סומך על דברי החכם"
 19 – מדוע חשובה דוקא אמירת הכהן?

20 (ב) מהו המיוחד בטומאת צרעת, שדוקא בטומאה זו,
 21 קובעת התורה חידוש זה, ש"הטומאה והטהרה תלויה
 22 בכהן"?

23 אמנם, זוהי "גזירת הכתוב"⁸, אך ידועים דברי

(9) סוף ה'ל' תמורה. ולהעיר מרמב"ם סוף ה'ל' מקואות: ואעפ"כ רמו יש בדבר כו'.

(10) ה'ל' תמורה שם (בסוף ההלכה).

(11) ואתחנן ו, כד. וראה לעיל ע' 87.

(12) וכבר האריכו בכמה מפרשים בהטעם שטהרת מצורע היא ע"י

כהן דוקא (לדוגמא – ראה כלי יקר פרשתנו יג, ב). וראה ע"ד החסידות – לקר"ת פ' מצורע. ובכ"מ.

(13) ר"פ אמור. וראה מו"נ ח"ג פמ"ז, שהטעם לזה הוא – כדי

שיהי' הכהן מוכן תמיד לשרת במקדש. וראה חינוך מצוה רסג. ועוד.

(1) בהבא לקמן – ראה רמב"ם ה'ל' טומאת צרעת פ"ט ה"א-ג.

(2) ל' הרמב"ם שם ה"ב, ע"פ תו"כ מצורע (יד, נד-ז).

(3) רמב"ם שם ה"א (ממשנה נגעים רפ"ג. תו"כ פרשתנו יג, ב).

(4) שם ריש ה"ב (ממשנה שם). וראה תו"כ ופרש"י פרשתנו שם.

תו"כ ר"פ מצורע.

(5) רמב"ם שם ה"ג (מתוספתא נגעים פ"א, י).

(6) רמב"ם שם ה"ב (ממשנה נגעים שם. תו"כ פרשתנו שם).

(7) רמב"ם ותו"כ שם. וראה כסף משנה לרמב"ם שם ה"א. ואכ"מ.

(8) פרש"י פרשתנו שם. ולהעיר מרמב"ם סוף ה'ל' מקואות.

ג.

דוקא איש החסד קובע "טמא"

1 ויש לומר, שאחד ההסברים לכך הוא:

2 בטומאת מצורע מוצאים חומרה שאינה קיימת
3 בטומאות אחרות – "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"¹⁴,
4 הטמא נשלח אל מחוץ לשלש המחנות¹⁵. ואף שם –
5 "בדד ישב – שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו"¹⁶,
6 כלומר, מקומו של המצורע הוא אפילו מחוץ למחנה של
7 טמאים אחרים.

8 זוהי המשמעות הרוחנית של טומאת צרעת – זוהי
9 טומאה חמורה כל כך, שבגללה האדם הטמא הוא
10 לחלוטין מחוץ למחנה הקדושה, הוא כאילו מנותק ר"ל
11 מהשתייכותו לישראל גוי קדוש.

12 ועל כך אומרת התורה, שרק כהן רשאי לפסוק שיהודי
13 אחר הוא כאילו מנותק ח"ו ממחנה הקדושה:

14 מהותו של הכהן היא¹⁷ "לברך את עמו ישראל
15 באהבה"¹⁸, הכהן הוא "איש החסד"¹⁹, אשר מברך את
16 ישראל, ובאהבה, כידוע²⁰, שזהו תנאי הנרחבי בכרכת
17 כהנים, שהיא חייבת להיעשות באהבה, ואם חסר תנאי
18 זה אצל הכהן המברך ח"ו, הרי זו סכנה עבורו, ודוקא
19 משום שהכהן הוא "איש החסד" סומכת התורה רק עליו
20 לגבי קביעת "פסק" לגבי יהודי, ש"מחוץ למחנה
21 מושבו".

22 לפי זה מובן גם המשך הפסוק²¹: "הכהנים .. במ
23 בחר ה' אליך לשרתו ולברך בשם ה' ועל פיהם יהיה כל
24 ריב וכל נגע" – דוקא משום ש"בם בחר ה' .. לברך בשם
25 ה' (לכן) ועל פיהם יהיה .. כל נגע".

ודאי וודאי צריכה להיות קביעתו של הכהן מבוססת
26 רק על התורה²², ולכן, צריכה ראיית הנגע להיעשות
27 בראש ובראשונה על ידי חכם בחכמת התורה ו"בקי בכל
28 הנגעים..."²³, ואשר קבל זאת מפי רבו.

29 אך כדי לקבוע זאת כפסק דין למעשה, יש צורך
30 דוקא בכהן איש החסד. כי דוקא הוא חש בחומרה הרבה
31 של הוצאת פסק דין כזה על יהודי אחר, ומשום כך
32 הוא לא יחסוך כל מאמץ, ויחקור וידרוש הרבה אצל
33 החכם, לגבי פסק דין התורה, והוא יעורר את הענין של
34 "ושפטו העדה – והצילו העדה"²³.

35 בדומה לידוע²⁴, לגבי "אין חכם כבעל הנסיון"²⁵,
36 שכאשר לומדים ענין מסויים מתוך ידיעה שמלימוד זה
37 נובעת הוראה ופסק דין למעשה, מעמיקים יותר בעמל רב
38 עד שמגיעים לאמיתות הענין.

39 וכאשר לאחר היגיעה והחקירה והדרישה מחליט
40 הכהן איש החסד וקובע "טמא", הרי אז ברור²⁶, שזהו
41 פסק דין אמיתי של תורה. ויחד עם זאת בטוחים, שהכהן
42 ישקיע את כל כוחותיו²⁷ כדי שתהיה לאחר מכן טהרת
43 המצורע²⁸.

ד.

חוסר אהבת ישראל – נגע

45 מכך נלמדת הוראה ברורה:
46 כאשר רואים אצל יהודי אחר דבר שלילי ר"ל, עד
47 כדי כך שנראה שהלה נמצא במצב שפל כל כך עד כדי
48 ש"הוציא את עצמו מן הכלל"²⁹ – אין הוא ראוי ח"ו
49 להיות בתוך מחנה ישראל –
50 אומרת התורה, שאפילו חכם גדול ובקי בכל התורה
51 כולה, ולפי שיקול דעתו בחכמת התורה ראוי הלה לפסק

(23) מסעי לה, כד-כה. וראה פסחים יב, רע"א. ר"ה כו, רע"א. סנה' א, טס.

(24) ראה בארוכה המשך תרס"ו ע' שצ ואילך.
(25) עקידה פ' נח (שער יד ד"ה [הקדמה] השלישית).

(26) ואף דגם כהן קטן ושוטה די – כנ"ל! והביאור – הפס"ד בפועל מונח צ"ל ע"י דיבור במוצאות הפה הגשמי – וצ"ל ע"י גשם של איש דחוט (אף דההוראה היא דהחכם).

(27) ועד אשר בשביל זה – "ויצא אל מחוץ למחנה – חוץ לשלש מחנות" (מצורע יד, ג ופרש"י. וראה ש"ך עה"ת על הפסוק).

(28) ולהעיר שלח"ע "מוצה לטהרו" (ל' התור"כ סוף פרשתנו), משא"כ "לטמא" (ראה מו"ק ז, ריש ע"ב. משנה למלך לרמב"ם כאן ה"ב).

(29) ל' ההגדה ב"בן רשע" (ממכילתא ס"פ בא. ירושלמי פסחים פ"י ה"ד).

(14) פרשתנו יג, מו.
(15) רש"י עה"פ (מתור"כ שם. וראה פסחים סז, א).
(16) רש"י עה"פ (מפסחים שם. ועד"ז בתור"כ שם). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ב (ע' 83 ובהערה 49) שהכוונה, שמובדל שם גם ממצורעים אחרים.
(17) להעיר מעקב (י, ח) ובפרש"י שם.
(18) נוסח הברכה לפני נשיאת כפים (סוטה לט, א).
(19) ראה ברכה לג, ח. וראה זח"א בהשמטות רנו, סע"ב. זח"ג קמה, ב ואילך. ועוד.
(20) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סק"ח ס"ט ע"פ זח"ג קמו, ב. וראה שם (רע"מ) קמה, א: בעינא טבא.
(21) שופטים כא, ה.
(22) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"י ע' 236 ואילך.

16 לשון הרע על יהודי אחר, אשר לשון הרע היא "אף-על-
 17 פי שאומר אמת"³⁴, אשר על כך ניתן עונש של נגעים,
 18 צרעת³⁵, אלא הוא אף "מוציא שם רע", "אומר³⁴ שקר ..
 19 על חברו".
 20 ומהי תקנתו? – "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו":
 21 כל עוד לא ירגיל את עצמו להביט על יהודי אחר בעין
 22 טובה, עליו להבדיל את עצמו³⁶ מיהודים אחרים, ולא
 23 לפגוע בהם בדברי לשון הרע ובהוצאת שם רע!
 24 רק כאשר יתרפא מ"נגע" זה, הרי אז "ושב ורפא לו".
 25 ועל ידי אהבת ישראל אמיתית, ובאופן של אהבת
 26 חנם, מתבטל הגורם לגלות, שנאת חנם³⁷, שנקראת
 27 הצרוע³⁸, ואז באה מיד הגאולה האמיתית והשלימה על
 28 ידי משיח צדקנו, ובמהרה בימינו ממש.
 (משיחת ש"פ תולדות תשמ"ה)

1 של "מחוץ למחנה מושבו" – הרי לפני הוצאת קביעה
 2 כזו על יהודי אחר, חייב האדם לבחון את עצמו היטב
 3 מהו מצבו במדת החסד ואהבת ישראל. ואם אהבת ישראל
 4 האמיתית אינה מושלמת אצלו ח"ו, אין לו הצדקה כלל
 5 לקבוע פסק כזה על יהודי אחר! ייתכן שקביעתו אינה
 6 נובעת משיקול דעת של תורה בלבד, אלא ממדות שאינן
 7 כל כך מזוככות וכדומה!³⁰
 8 התורה קובעת, שה"נגע" בלבד אינו יוצר את
 9 הטומאה³¹, אלא קביעתו ואמירתו של הכהן – איש החסד
 10 – "טמא אתה", היא הקובעת את טומאת המצורע. יוצא
 11 מכך, שמי שאינו כהן, איש החסד, וקובע לגבי יהודי
 12 אחר "מחוץ למחנה מושבו" – הרי הוא אומר דבר שקר,
 13 ולפיכך הוא "מצורע" – מוציא שם רע, כדברי חז"ל³² על
 14 הפסוק³³ "זאת תהיה תורת המצורע" – "זאת תהיה
 15 תורתו של מוציא שם רע": לא זו בלבד שהוא מדבר

וש"נ.

(35) ערכין שם. שם טז, א (ובכ"מ בדחז"ל). פרש"י פרשתנו יג, מו.
 רמב"ם סוף ה' טומאת צרעת.
 (36) ראה ערכין טז, ריש ע"ב. פרש"י ורמב"ם שבהערה הקודמת.
 ולהעיר מרמב"ם ה' דעות (שם ה"ו) "שאסור לדור בשכונתם כו".
 (37) יומא ט, ב.
 (38) ויק"ר סוף פרשתנו.

(30) ראה לקו"ת נשא כה, רע"ג. דרמ"צ פט, ב. וראה מאמרי אדה"ז
 תקס"ה ריש ע' ריד. ועוד.
 (31) ראה מצורע (יד, לו) בנגעו בתים, ובפרש"י שם: שכל זמן שאין
 כהן נזקק לו אין שם תורת טומאה (וראה מפרשי רש"י בפרש"י שם, לה.
 תוי"ט לנגעים פ"ב מ"ה). ולהעיר מרמב"ם ה' תרומות פ"ז ה"ט.
 (32) ערכין טז, ב. וראה לקו"ת ר"פ מצורע (ע"ד החסידות).
 (33) ר"פ מצורע.
 (34) רמב"ם ה' דעות פ"ז ה"ב. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו סוסי.

המשך ביאור למס' מכות ליום ראשון עמ' 1

17 תאכלנו, והיינו שכבר היה בירושלים, אז קרינו ביה את האזהרה
 18 'לא תוכל לאכול בשעריך, שמוזרחים על אכילתו, וכל היכא דלא
 19 קרינו ביה 'לפני ה' אלהיך תאכלנו, שעדיין לא היה בירושלים,
 20 לא קרינו ביה את האזהרה 'לא תוכל לאכול בשעריך'.
 21 הגמרא מקשה מברייתא שבה משמע שיש מלקות גם על אכילת
 22 מעשר שני שעדיין לא נכנס לירושלים: מיתבי, רבי יוסי אומר, בהן
 23 שעלתה בידו ו-שקטף ונטל לאכול תאנה של תבל, ובא להפריש
 24 ממנה תרומות ומעשרות בכדי לאוכלה, ואמר, תאנה זו תרומתה,
 25 תחול בעוקצה ו-בסמוך למקום בו היא מחוברת לעץ, שאותו
 26 מקום יהיה תרומה, מעשר ראשון בצפונה של התאנה ומעשר שני
 27 לדרומה, ואתה שנה היא שנת מעשר שני, והוא – הכהן, נמצא
 28 עתה בירושלים ומוותר באכילת מעשר שני, או שנת מעשר עני,
 29 ולא אמר 'מעשר שני לדרומה' אלא 'מעשר עני לדרומה', ואז
 30 אפשר לומר שהוא נמצא אפילו בנבולין ו-מחוץ לירושלים,
 31 שמעשר עני נאכל בכל מקום. ונמצא שהפריש הכל, מלבד
 32 תרומת מעשר. ולאחר מכן אכלה הכהן לתאנה,

1 לדרוש 'ממך' מפיולואד, דהיינו מכל מילוי שלך, ומשאו של אדם
 2 נחשב מילוי, ועל כן אם הוא בפנים ומשאו בחוץ אי אפשר עוד
 3 לפדותו.
 4 הגמרא מביאה טפק בענין זה: בעי רב פפא, אם האדם בפנים והוא
 5 קניף ליה – מחזיק את משאו פקניא – בקנה ארוך שבידו, מאי האם
 6 נאמר שחיון שאינו על כתיפו אינו נחשב ממילואו והרי הוא
 7 כמוטל לארץ ונפדה, או שמא כיון שהוא מחזיקו בקנה שבידו יש
 8 להחשיבו כמילואו ואינו נפדה. מסיקה הגמרא: תיקו.
 9 דין גוסף אודות אכילת מעשר חוץ לירושלים: אמר רבי אפי אמר
 10 רבי יוחנן, מעשר שני מאימתי תיבין עליו כשאכלו מחוץ
 11 לירושלים, משראה פני החומה, שנכנס לירושלים, שאם חזר ויצא
 12 ואכלו מחוץ לירושלים, לוקה, מאי טעמא, דאמר קרא (שם יב יח)
 13 'לפני ה' אלהיך תאכלנו (שנה בשנה)', והכוונה למעשר שני,
 14 וכתבי בפסוק הסמוך (שם יז) (כי) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר
 15 דגנה ותרשף ויצהרך, כל היכא דקרין ביה – כל היכן שאפשר
 16 היה לקרוא ולקיים בו, במעשר, את הפסוק 'לפני ה' אלהיך

ילקוט לוי יצחק על התורה

והנה מצינו שמושה בתפלתו על מרים שתתרפא מצרעתה אמר שם⁶ אל נא רפא כו', והשיב לו הקב"ה⁷ ואבי ירק ירק כו' תסגר שבעת ימים כו', מדת ק"ו. מאחר שמושה הזכיר שם אל, הנה לנגדו הוא מדת ק"ו⁸, לכן אמר לו הקב"ה ק"ו.

ומושה מספרו⁹ אל שדי הוא מדת ק"ו, אל עם דיו¹⁰ לבא מן הדין כו', כי שדי פירושו שאמר¹¹ די. ולכן השיב לו הקב"ה ואבי כו' הלא כו' תסגר ז' ימים, שהוא מדת ק"ו עם דיו.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד שנח. קנו.

(6) בהעלותך יב, יג. "ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה".
(7) ראה בבא קמא כה, א. "דתניא מדין קל וחומר כיצד (בהעלותך יב, יד) 'ויאמר ה' אל משה ואבי ירק ירק בפני הלא תכלם שבעת ימים' ק"ו לשכינה ארבעה עשר יום, אלא דיו לבוא מן הדין להיות כנדון". עיי"ש.

(8) ראה אור תורה המצויין בהערה 1 לעיל. וז"ל: ואביה ירק ירק וגו' הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י"ד יום. וקשה למה לא נכתב בתורה מה שהשיב הקב"ה למשה ק"ו לשכינה י"ד יום, מה השיב לו מדרך הראיות. ותיירץ כי ב"ג מדות התורה נדרשת, והא' הוא קל וחומר, והוא כנגד המדה א"ל. ומשה אמר א"ל נא רפא וגו', לכך השיב הקב"ה וגו'. עיי"ש.

(9) "משה" בגי' 345, וכן א"ל (31) + שדי" (314) = 345. ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ד סי' יח. כד. חלק ה סי' צט.

(10) היינו, "משה" מספרו "אל-שדי", שם ואותיות "אל" מורה על "קל וחומר" ("אל" ר"ת אולפנא ולימוד, וק"ו שהוא ג"כ ענין שכלי), ושם "שדי" מורה על "דיו" (כלומר שהשיב הקב"ה למשה במדת ק"ו בצירוף עם דיו בדיוק כפי שמו – "משה" – שהוא בגי' "אל שדי").

ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ה סי' מח.

(11) שד"י פירושו "שאמר די". ראה חגיגה יב, א. בראשית רבה פ"ה, ח. פמ"ו, ג.

שמות ל"ד, ו - ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת

עו

רמזים, המדה הראשונה מ"ג מדות הרחמים "אל", היא כנגד המדה הראשונה מ"ג מדות שהתורה נדרשת "קל וחומר", א"ל ר"ת אַלְף לְמֹד מְלִשׁוֹן אוֹלְפָנָא וְלִמּוּד

הנה י"ג מדות¹ שהתורה נדרשת בהן הם לנגד י"ג מדות הרחמים, א"כ מדת ק"ו שהיא המדה הראשונה היא לנגד תיקון הראשון שם אל² שבי"ג מדה"ר,

כי אל⁴ הוא אלף למד, אַלְף פִּירוּשׁוֹ אוֹלְפָנָא, וכן לְמֹד פִּירוּשׁוֹ לִמּוּד, והיינו ענין מדת ק"ו שהוא ענין שכלי דהיינו אולפנא ולימוד, אולפנא הוא החומר, לימוד הוא הקל, ועיין ברשימה⁵ דשכירו ולקיטו.

(1) ראה אור תורה להרב המגיד ממעזריטש בהעלותך (סי' קלו – הוצאת קה"ת ה'תש"מ ואילך. ראה הערה 8). לקוטי תורה פ' ראה לג, ד. ספר המאמרים תרכ"ו ע' דש. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט חלק ד סוף ע' עד ואילך. ה'תשי"ב ע' שנג. ה'תשל"ו ע' 305. לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית סוף עמוד כב. לעיל סי' א. עה. לקמן סי' צט.

(2) ספרא פיסקא א. זהר חלק ג דף רכח, א.

(3) בפרי עין חיים שער הסליחות פרק ד, מבואר איך הוא הסדר ד"יג" מדות הרחמים (ראה טבלא לקמן סי' צא), והם (כי תשא לך, ו): א) "אל", ב) "רחום", ג) "וחנון", ד) "ארך", ה) "אפים", ו) "ורב חסד", ז) "ואמת", ח) "נצר חסד", ט) "לאלפים", י) "נושא עון", יא) "ופשע", יב) "וחמאה", יג) "ונקה".

(4) א"ל הוא ראשי תיבות "אלף למד".

(5) [עירובין סד, א.] – רשימה זו עדיין לא הגיעה לידנו, וחבל על דאבדון. (אך היא מוזכרת גם בלקולו"צ, הערות לזהר שמות-דברים ע' יד. וראה גם שם ע' נו).

המשך ביאור למס' מכות ליום שלישי עמ' א

8 נזיר שְׁהִיהָ מְגַלַּח כָּל הַיּוֹם, והתרו בו בתחילת הגילוח שלא יגלח,
9 אינו תָּיִב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּגְלַח אֶל תִּגְלַח, וְהוּא מְגַלַּח, תָּיִב
10 עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
11 אדם שְׁהִיהָ לְבוֹשׁ כְּכֹלָאִים כָּל הַיּוֹם, והתרו בו בתחילת לבישתו
12 שלא ילבש, אינו תָּיִב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּלְבַּשׁ אֶל תִּלְבַּשׁ,
13 וְהוּא פּוֹשֵׁט אֶת הַכֹּלָאִים וְלוֹבֵשׁ שׁוֹב וְשׁוֹב, תָּיִב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

1 פעולה אחת המחייבת כמה מלקויות: נְזִיר שְׁהִיהָ שׁוֹתֵה יוֹן כָּל
2 הַיּוֹם, והתרו בו בתחילת שתייתו שלא ישתה, אֵין תָּיִב אֶלָּא
3 מלקות אחת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּשְׁתֶּה אֶל תִּשְׁתֶּה וְהוּא שׁוֹתֵה אַחַר כָּל
4 התראה והתראה ואינו מפסיק, תָּיִב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
5 נזיר שְׁהִיהָ מְטַמֵּא לְמַתִּים כָּל הַיּוֹם, והתרו בו בתחילת היטמאותו
6 שלא יטמא, אֵינוֹ תָּיִב אֶלָּא מלקות אחת. אָמְרוּ לוֹ אַל תִּטַּמֵּא אֶל
7 תִּטַּמֵּא, וְהוּא מְטַמֵּא, תָּיִב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

מהגלות, ועד שִׁיבואו לְהַשְׁתַּחוּת לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם. בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ יִגְאָלוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, גַּם "הָאֲכָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם", וְכִיּוֹן שֶׁבִיאַת הַמָּשִׁיחַ תְּלוּיָהּ בַּהַפְּצַת הַמַּעֲנִינֹת, לְכֹן שׁוֹלְחִים שְׁלוּחִים בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת עַד לְאֲשׁוּר וּמִצְרַיִם, כְּדֵי שִׁפְיָצוּ שָׁם אֶת הַמַּעֲנִינֹת, וְיִכְיֶנּוּ גַם אֶת הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים שָׁם לְגֵאֻלָּה.

(לקוטי-שיחות חלק י"א ע' 2. מתוך לקראת-שבת)

"בְּמִנְחַת תְּשֻׁעָה - בְּאֵב נוֹלֵד הַמָּשִׁיחַ"

מֵיבֵא בַּמְדֻרְשֵׁי חו"ל אֲשֶׁר בְּתֻשֻׁעָה בְּאֵב, מִיַּד עַם הַחֲרָבָן, נוֹלֵד מוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כְּמִסְפָּר בִּירוּשָׁלַיִם, שִׁיְהוּדֵי שְׁהִיָּה חוֹרֵשׁ שְׂדֵהוּ עִם פְּרָתוֹ, וְנִגְעָתָה פְּרָתוֹ, עֶבֶר לְפָנָיו עֲרֵבֵי שְׁהִיָּה מִבֵּין שִׁיחַת בְּהֵמוֹת, וְאָמַר לוֹ: הִנֵּחַ הַמַּחְרָשָׁה, כִּיּוֹן שֶׁעֲכָשׁוּ חֲרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. עוֹדוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ, גִּעְתָּה פְּרָתוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה, אָמַר לוֹ הַעֲרֵבֵי: יְכֹל אַתָּה לְחַזֵּר וּלְהַמְשִׁיךְ לְחֲרוֹשׁ אֶת שְׂדֵךְ, כִּיּוֹן שֶׁעָתָה נוֹלֵד מוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל (בְּרִכּוֹת פ"ב ה"ד. וּבְעוֹד מְקוֹמוֹת בְּדִרְשׁוֹת רַז"ל).

וּמִכֵּן שְׁבִיּוֹם הוֹלְדָתוֹ שֶׁל אָדָם גּוֹבֵר מִזְלוֹ (רֵאָה יְרוּשָׁלַיִם רֵאֵשׁ-הַשְּׁנָה פ"ג ה"ח, וּבְקָה"ע וּפְנֵי-מִשָּׁה שָׁם), וְהוּא יוֹם שֶׁמִּסְגָּל בְּמִיחָד לְעִנְיָנָיו, הֵרִי גִמְצָא, שְׁבִיּוֹם תְּשֻׁעָה-בְּאֵב מִתְגַּבֵּר מִזְלוֹ שֶׁל מְלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהוּא יוֹם מִסְגָּל בִּיּוֹתֵר לְגֵאֻלָּה.

(ע"פ ספר השיחות תנש"א ח"ב, עמ' 721 וְאֵילָן. מתוך לקראת-שבת)

הַכְּרָחוֹ שֶׁל הַיְחִיד לְהֵבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה

אֵיִתָּא בְּתַלְמוּד יְרוּשָׁלַיִם (יוֹמָא פ"א, ה"א) "כֵּל דוֹר שְׂאִינּוּ נִבְנָה (בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ) בְּיָמָיו, מַעְלִין עָלָיו כְּאִלוֹ הוּא הַחֲרִיבוֹ".

נִמְצָא, שֶׁכְּאֲשֶׁר יְהוּדֵי אֵינּוּ עוֹשֶׂה כָּל הַתְּלוּי בּוֹ לְהִבָּאת הַגְּאֻלָּה, הִנֵּה לֹא רַק שֶׁמֵּנַע בְּזָה הִבָּאת הַגְּאֻלָּה, כִּי-אִם גַּם "כְּאִלוֹ הוּא הַחֲרִיבוֹ", וּבְזָה מְדַגֵּשׁ הַצָּרָה וְהַיְחָרָחֵם שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעִשׂוֹת אֶת כָּל הַתְּלוּי בּוֹ כְּדֵי שֶׁתְּבוֹא הַגְּאֻלָּה וּבִנְיַן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ תִּכְרַךְ וּמִיַּד מִמֶּשׁ.

(ע"פ שיחת ש"פ עקב תשד"מ. מתוך לקראת-שבת)

"כְּלָם צְדִיקִים" לְבַקֵּשׁ אֶת הַגְּאֻלָּה

כָּל אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, נִחְשָׁב בְּמִוֶּכֶן מִסִּיָּם לְ"צְדִיק", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "וְעַמְּךָ - כְּלָם צְדִיקִים" (יִשְׁעִיָּה ס, כא), וְהֵלֵא יְדוּעַ מֵאִמֵּר חו"ל "ע"פ תְּעִנִית כג, ב) "צְדִיק גּוֹזֵר - וְהִקְב"ה מְקִיָּם".

נִמְצָא, אִפּוּא, שֶׁעַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ וְלְדַרֵּשׁ אֶת הַגְּאֻלָּה, וְכִי "צְדִיקִים" - בְּוֹדָאֵי תִתְקַבֵּל בְּקִשְׁתָּנוּ וּדְרִישְׁתָּנוּ שֶׁתְּבוֹא הַגְּאֻלָּה תִּכְרַךְ וּמִיַּד.

(ע"פ תורת-מנחם תשמ"ט חלק ד', עמ' 244. מתוך לקראת-שבת)

פְּקוּחַ נֶפֶשׁ לְהֵבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה!

הַלְכָה פְּסוּקָה הִיא, שֶׁפְּקוּחַ-נֶפֶשׁ דוֹחָה אֶת כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה (חוּץ מִשְׁלֹשֶׁה דְּבָרִים (רַמְבַּ"ם הַלְכוֹת יוֹסְדֵי הַתּוֹרָה, פ"ה ה"א)).

וּמִכֵּן שֶׁנִּמְצָאִים אֲנִי בְּתַקוּפָה קִשָּׁה בִּיּוֹתֵר ל"ע, כְּאֲשֶׁר קִיַּמְתָּ סִפְנָה תְּמִידִית שֶׁל פְּקוּחַ-נֶפֶשׁ רוּחָנִי - נִשְׁוֵאֵי מַעְרֻבָּת וְהַתְּבוּלָה ר"ל, חֵיב הַקְּב"ה לְהוֹצִיא אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת. וְלֹא לְעַכְכֶם אִפְּיִלוּ רִנַּע אֶחָד. שְׁהֵרִי עֲנִין זֶה פְּקוּחַ-נֶפֶשׁוֹת הוּא!

(שיחת ש"פ משפטים תשמ"ה. מתוך לקראת-שבת)

אֲרִזִּים בְּבֵית הַשְּׁלִישִׁי

בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא כְּנֶגֶד יַעֲקֹב אָבִינוּ. כְּטוּי מַעֲנִין לְכַף אֲנִי מוֹצִיאִים גַּם בְּזָה שֶׁהַמִּשְׁכָּן שֶׁבְּנָה מִשָּׁה רַבְּנוּ בַּמְדָּבָר, נִבְנָה מֵהָאֲרִזִּים שֶׁנִּשְׁטַע יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּמִצְרַיִם, וְצוּהָ לְבָנָיו לִישׁוֹל אוֹתָם עִמָּהֶם כְּאֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם. לְעִתִּיד-לְבֹא, בְּכִנְיַן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי - יִתְגַּלֶּה גַם הַמִּשְׁכָּן.

נִמְצָא, אִפּוּא, שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ עָשָׂה מַעֲשֵׂה שֵׁישׁ לוֹ זִיקָה (גַּם) אֶל הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁיִּבְנֶה תִּכְרַךְ וּמִיַּד בְּגֵאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה.

(ע"פ תורת-מנחם תשנ"ב ח"ב, ע' 88, וְבַהֲע' 135. מתוך לקראת-שבת)

וּמִי שֶׁלֹּא יִרְצֶה לְהַגְּאֵל?

גַּם אִם "הָאוֹכְדִים וְהַנְּדָחִים" לֹא יִרְצוּ לְבֹא בְּגֵאֻלָּה הַעֲתִידָה, הַקְּב"ה יַעֲזֹר אוֹתָם בְּתֻשׁוּבָה, וְיִוְצִיאֵם

לְאִמְצָעִים דְּרַכְּכֶם אָנּוּ פּוֹעֲלִים כְּדֵי לְהֵבִיא אֶת הַגְּאֻלָּה, שְׂגֵם הֵם יִהְיוּ בְּשִׁלְמוֹת. לְכֵן אִין לְהִסְתַּפֵּק רַק בְּקִיּוֹם הַמְצוֹת בְּפִעֵל, אֲלָא יֵשׁ לַעֲשׂוֹת בְּשִׁלְמוֹת כְּכֹל יְכַלְתְּנוּ גַם אֶת הַמַּחְשָׁבָה אוֹדוֹת הַמְצוּה וְאֶת הַדְּבֹר אוֹדוֹתֶיהָ. שְׂכֵן הַגְּאֻלָּה צְרִיכָה לְהִקְיָה אֶת כָּל חֻלְקֵי הָאָדָם - גַּם אֶת הַמַּחְשָׁבָה וְהַדְּבֹר, וְלֹא רַק אֶת הַמְּעָשָׂה.

(ע"פ שיחת ש"פ פנחס תנש"א. מתוך לקראת-שבת)

גַּם הָאִמְצָעִים לְהַשְׁגֵּת הַגְּאֻלָּה חֲשׂוּבִים!

מְקַבֵּל בְּעוֹלָם, שְׂכַשְׂאָדָם שׂוֹאֵף לְמַטְרָה מְסִימָת, וְנוֹקֵט בְּאִמְצָעִים שׂוֹנִים עַל-מְנַת לְהַשִּׁיג אוֹתָהּ, הוּא מַעֲנִיק אֶת עֵקֶר הַחֲשִׁיבוּת לְמַטְרָה עֲצָמָה, וְלֹא כָל-כָּף לְאִמְצָעִים.

אוּלָּם בְּנוֹגֵעַ לְגְאֻלָּה, כִּיּוֹן שְׂמַטְרָתָהּ הִיא לְגְאֻלָּה אֶת הָעוֹלָם עַל כָּל חֻלְקָיו וּפְרִטָיו, יִשְׁנֶה חֲשִׁיבוּת רַבָּה אֶף

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ח

ברוקלין

מר משה שי"י יערי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו משני באייר, ונעם לי לקרות בו ע"ד שמחתו ושמחת ב"ב שי"י על הגיע בנם יוסף שליט"א לגיל מצות.

ויהי רצון אשר יקבל עליו עול התורה ועול המצוה, וכיסוד לזה עול מלכות שמים.

וכהוראת חכמינו בזה, שבסדר האמור - יש להענין קיום, וכלשון המשנה, יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות.

והרי לשון המשנה מדויק הוא ביותר, ולמדים אנו מהאמור אשר קיום המצוה צריך להיות דרך עול, וכמו שקבלת התורה לראשונה, היתה דוקא על ידי הקדמת נעשה לנשמע, ובכל זה עדיין אין מובטחים בענין, עד שיקדים עול מלכות שמים תחלה, ז.א. מסירה ונתינה כללית, כעבד המקבל עליו עול המלך בפשטות ובביטול הכללי שלו, שאז יש קיום לקבלת עול בכל ענין פרטי בכל מצוה פרטית.

וכיון שזכה כ' אשר ההשגחה העליונה העמידתו בחיים באופן שמשפיע הוא על חינוך הנוער, ובידו גורל עשיריות מאות מהם לכוונם לדרך הטוב והיושר, הוא דרך המלך, מלך מה"מ הקב"ה, כמו שהורנו בתורתנו תורת אמת ותורת חיים, הרי במדתו של הקב"ה, שהיא מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה, ישולם שכרו הטוב לרוות רוב נחת אמיתי, הוא נחת יהודי מסורתי, ביחד עם זוגתו וכל המשפחה שי".

כבוד ובברכת מזל טוב להבר שמחה הוא הבר מצוה, ובברכת הצלחה בעבודתו הוא, עבודת הקדש, - כיוון בני ובנות ישראל בדרך המקרב את לבם לאבינו שבשמים וגם בחיי היום יומים שלהם - המצפה לבשו"ט.

חומש יומי

פרשת תזריע-מצורע

~ יום ראשון כ"ט ניסן ~

א ומליל יי עם משה למימר :

יב (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם בני ישראל למימר אתמא ארי תעדי ותליד דכר ותהי מסאבא שבעת יומין כיומי רחוק סוכתה תהי מסאבא :

(ב) דבר אל-בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא:

לדה. כימי נדת דותה תטמא • כסדר כל טמאה האמורה בנדה, מטמאה בטמאת לדה, ואפלו נפתח הקבר בלא דם. דותה • לשון דבר הזב מגופה. לשון אחר: לשון מדנה וחלי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה, ראשה ואבריה כבדין עליה.

כשי- אשה כי תזריע • (ויקרא רבה) אמר רבי שמלאי: כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף. כי תזריע • (נדה כז) לרבות שאפלו לדתו מחוי, שנמחה ונעשה כמין זרע, אמו טמאה

~ נקודות משיחות קודש ~

לך, כי למרות התשוקה האמורה, אין אדם רשאי 'לברוח' מן העולם, אלא עליו לעבוד עם העולם ובתוכו – לבררו ולהעלותו.

(לקוטי-שיחות כרך א, עמ' 732)

אשה כי תזריע (יב, ב) "אשה" – רמז לתשוקת הנשמה לחזור אל שרשה האלקי, שכן השם 'אשה' הוא על שם מקורה של האשה, 'כי מאיש לוקחה' (בראשית ב). "כי תזריע" – הזריעה אינה אפשרית אלא בארץ. לומר

ג וביקמא תמינאה יגזר בסרא דערלתה:

(ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

~ נקודות משיחות קודש ~

מסירות נפש של מוהל

שנאמר: וביום השמיני ימול בשר ערלתו – ביום, ואפילו בשבת" (שו"ע אדה"ז תחילת סימן שלא).

בקשר לפסוק "וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (יב, ג), ישנה הלכה ב'שלחן ערוך' 'מילה בזמנה דוחה את השבת,

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

- (א) אחרי זאת, דבר ה' אל משה לאמר הלאה.
- (ב) צוה את בני ישראל באמירה, אשה שהפרתה וילדה זכר, אזי תטמא שבעת ימים בדומה לימי רחוק פריסתה נדה. כך יהיה משפט שפכתו.
- (ג) וביום השמיני ימולו את ערלת

מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, גם למחשבת התורה (ראה ב"ר פ"א, ד. תדבא"ר פי"ד).
 וכינן שענין המילה הוא גילוי העצם דישאל שלמעלה מהתורה, לכן הרי זה מודגש בפעולת המילה, שמוכן המוהל למסור נפשו ברוחניות, לעשות מעשה של חלול שבת – ולמול את התינוק.
 ומוהל שאינו מוכן למסור נפשו ולמול בשבת – אינו יכול למול גם בחול; כי הרי על-ידי המילה נעשית תחילת כניסת נפש זו הקדושה (שו"ע אדה"ז או"ח מהד"ת סוס"ד), והינו התקשרות העצמית דישאל בקודשא-ברייהווא שלמעלה מהתורה, ודבר זה אפשרי אם תכונה זו נראית במוהל הבא למול את התינוק ולהכניסו בכרית.
 (על-פי לקוטי-שיחות חלק ל"ה עמוד 57 ואילך – מותר לקראת שבת)

ענין זה של מילה בשבת, יש בו דבר פלא. דבשאלמא אם האב הוא שמל את בנו ביום השבת – מוכן, שהרי זו היא מצוה דידיה; אבל באשר בא מוהל אחר ומל את הבן – וקמו שהוא ברובא דרובא – הרי לכאורה, בין שאין המצוה מוטלת עליו בדוקא, למה לו להכניס עצמו בזה ולעשות פעולה היפך משמירת השבת?
 ויש לומר דאדרבה, בזה בא לידי ביטוי ענין המילה לאמיתתו. והנה מבאר בספרים שענין המילה מדגיש את ענין ה'מסירות נפש', שהיהודי מוכן למסור את נפשו להקב"ה בלי שום חשבונות, ואפילו כשעל-פי התורה יש בזה שאלות וספקות (וע"ד מעשה פינחס – ראה ירושלמי סנהדרין פ"ט ה"ז). והינו, כי מסירות-נפש זו היא מצד דרגת ישראל כפי שהם למעלה אפילו מהתורה, וכמאמר רבותינו ז"ל

ד ותלמיז ותלתא יומין תיתב בדם דכו בכול קודשא לא תקרב ולמקדשא לא תעול עד משלים יומי דכותה:

(ד) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ואל-תמקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה:

לא-תגע • אזהרה לאוכל, כמו ששנויה ב'יבמות' (ה) • בכל-קדש • (מכות יד. יבמות שם) לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארץ, שטבולה לסוף שבועה ואין שמשה מעריב לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא את כפרת טהרתה.

יש"י • תשב • אין "תשב" אלא לשון עכבה, כמו: (דברים א) "ותשבבו בקדש", (בראשית יג) "וישב באלני ממרא". בדמי טהרה • אף-על-פי שרואה, טהרה. בדמי טהרה • לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו 'טהר'. ימי טהרה • מפיק ה"א – ימי טהר שלה.

ה ואם נקובתא תליד ותהי מסאבא ארבעה עשר כרוחקה ושתין ושתא יומין תיתב על דם דכו:

(ה) ואם-נקבה תלד ומאמה שבועים פנדתה ושלשים יום ושלשת ימים תשב על-דמי טהרה:

והבמשלים יומי דכותה לכרא או לכרתא תיתי אמר בר שתיה לעלתא ובר יונה או שפנינא לחטאתא לתרע משפן זמנא לנת כהנא:

(ו) ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן-שנתו לעלה ובן-יונה או-תור לחטאת אל-פתח אהל-מועד אל-הכהן:

והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה:

(ז) ויקרבנה קדם יי ויכפר עליה ותדפי מסואבת דמקא דא אוריתא דילדתא לדוכרא או לנקובתא:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(ד) ושלשה ושלשים יום תשקה בדם הטהר, ולא תמשש בידים דבר מן הקדשים ולא תכנס אל הקדש עד סיום ימי הטהר שלה.

(ה) ואם ילדה נקבה, אי תשמה שבועים כמשפט פריסתה נדה, וששה ושלשים יום תשקה בדם הטהר.

(ו) ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת, תבוא כבש בן שנה לעולה וגזל מן היונים או תור לחטאת אל פתח אהל הועדה אל הכהן.

(ז) ונקריב אותו לפני ה' ויבקש

שְׂאִין מֵעֵפֶבֶת, לְלַמֶּדְךָ, שְׂאִין מֵעֵפֶבֶת
לְאָכַל בְּקִדְשִׁים אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם. וְאִי זֶה הוּא? זֶה
חֲטָאת, שְׂנֵאֲמַר: "וְכִפֵּר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרְהָ", מִי

כִּי־יִי וְהִקְרִיבוּ • (ובתים יט. סנהדרין פג) לְלַמֶּדְךָ, שְׂאִין מֵעֵפֶבֶת
לְאָכַל בְּקִדְשִׁים אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם. וְאִי זֶה הוּא? זֶה
חֲטָאת, שְׂנֵאֲמַר: "וְכִפֵּר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרְהָ", מִי

ח וְאִם לֹא תִשְׁכַּח יְדֵהּ כְּמִסַּת אִמְרָא וְתִסַּב
תְּרִין שְׁנַיִמִין אוֹ תְּרִין בְּנֵי יוֹנָה חַד לְעֵלְמָא
וְחַד לְחֲטָאתָא וְיִכְפֵּר עֲלֶיהָ פְּהֵנָא וְתִדְפִי:

(ח) וְאִם־לֹא תִמְצֵא יְדֵהּ דֵּי שְׂהָ וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי־תְרִים
אוֹ שְׁנַיִ בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלְהָ וְאֶחָד לְחֲטָאת וְכִפֵּר
עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהַרְהָ: פ

לְעוֹלָה, כִּף שְׁנַיִנו ב'זְבָחִים' בְּפָרֶק 'כָּל הַתְּדִיר' (דף צ
•א)

כִּי־יִי אֶחָד לְעֵלְהָ וְאֶחָד לְחֲטָאת • לֹא הִקְדִּימָה
הַפְּתוּב אֲלֵא לְמִקְרָאָה, אֲבָל לְהִקְרָבָה – חֲטָאת קוֹדֵם

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

ב אֲנִשׁ אָרִי וְהִי בְּמִשְׁךָ בְּסִרְהָ עִמְקָא אוֹ
עֲדִיָא אוֹ בְּהָרָא וְהִי בְּמִשְׁךָ בְּסִרְהָ לְמִכְתָּשׁ
סְגִירוֹ וְיִתְתִּי לְוֹת אֶהְרֹן פְּהֵנָא אוֹ לְוֹת חַד
מִבְּנוֹהֵי פְּהֵנָא:

(ב) אָדָם פְּיִי־הִיָּה בְּעוֹר־בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ־סִפְחַת אוֹ
בְּהֶרֶת וְהִיָּה בְּעוֹר־בְּשָׂרוֹ לְנַגַע צִרְעַת וְהוּבָא
אֶל־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל־אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים:

וגו' • גזרת הפתוב היא, שאין טמאת נגעים וטהרתן
אלא על-פי כהן (ח"ט).

כִּי־יִי שְׂאֵת אוֹ־סִפְחַת וְגו' • (נגעים פ"א) שְׁמוֹת נְגָעִים
הֵם, וְלִכְנוּת זֶה מְזוּל. בְּהֶרֶת • חִבְרֵבוֹרוֹת טִיִּיא־ר
כְּלַע"ז, וְכֵן (איוב לז): "כִּפְהִיר הוּא בְּשִׁחְקִים". אֶל אֶהְרֹן

~ נקודות משיחות קודש ~

אֲלֵא "מְנַגְעֵי עֲצָמוֹ" – הוּא רוֹאָה אוֹתָם בְּחִבְרוֹ, מִפְּיֹן
שֶׁהוּא עֲצָמוֹ לְקוֹי בְּמוֹמִים אֵלוֹ. וְכַתּוּבַת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב
הַיְדוּעָה, שְׂכַאֲשֵׁר אָדָם רוֹאָה רַע בּוֹזְלוֹתוֹ, הָרִי זֶה הוֹכְחָה
שְׁמַעִין אוֹתוֹ רַע – נִמְצָא בּוֹ עֲצָמוֹ.
(לקוטר־שיחות כרך י עמ' 25)

וְהוּבָא אֶל אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים (יג, ב)
כָּל הַנְּגָעִים אָדָם רוֹאָה, חוּץ מִנְגְעֵי עֲצָמוֹ (נגעים פ"ב)
"כָּל הַנְּגָעִים אָדָם רוֹאָה" – כָּל נְגַע/ וּמוֹם רוֹחֲנֵי שְׂאֵדָם
רוֹאָה, "חוּץ" – בְּחוּץ, אֲצֵל זוֹלְתוֹ, עֲלִיו לְדַעַת שְׂאִין זֶה

ג וַיַּחְזִי פְּהֵנָא יְת מִכְתָּשָׁא בְּמִשְׁךָ בְּסִרְהָ
וְשַׁעַר בְּמִכְתָּשָׁא אֶתְהַפִּיד לְמִיחֹר וּמְחֹזֵי
מִכְתָּשָׁא עִמְמִיק בְּמִשְׁךָ בְּסִרְהָ מִכְתָּשׁ
סְגִירוֹתָא הוּא וַיַּחְזִינָה פְּהֵנָא וַיִּסָּאֵב יְתָה:

(ג) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשַׁעַר בְּנֶגַע
הַפֶּדַי לְכֹן וּמִרְאָה הַנֶּגַע עִמְק מַעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע
צִרְעַת הוּא וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמְא אֹתוֹ:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

אֶל אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנָיו
הַכֹּהֲנִים.
(ג) וַיְבִיט הַכֹּהֵן עַל הַנֶּגַע אֲשֶׁר בְּעוֹר
הַגּוֹף, וְלִכְּן אִם הָיָה בּוֹ שַׁעַר אֲשֶׁר
נִשְׁתַּנָּה לְלִכְּן, וּמִרְאָה הַנֶּגַע עִמְק מַעוֹר
גּוֹפּוֹ, הִנֵּה הוּא נֶגַע צִרְעַת, אִם נִרְאָה
כִּף אֲזִי יִטְמָא אוֹתוֹ.

לְחֲטָאת, וְיִבְקֵשׁ הַכֹּהֵן פְּפָרָה עֲבוּרָה
וְתִשְׁהַר.
(א) אַחֲרֵי זֹאת, דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה
וְאֶהְרֹן לֵאמֹר הִלָּאָה.
(ב) כָּל אָדָם שֶׁהָיָה בְּעוֹר גּוֹפּוֹ שׁוּמָה
אוֹ מִרְאָה לְנָאִי אוֹ כְּתָם אוֹ אִם נַעֲשָׂה
בְּעוֹר גּוֹפּוֹ נֶגַע צִרְעַת, אֲזִי הוּא יִבְכָּא

פְּפָרָה עֲבוּרָה וְתִשְׁהַר מִמַּעֲנֵן דְּמָה.
אֵלוֹ הֵן הַהִלְכוֹת שֶׁל הַיּוֹלְדֵת זָכָר אוֹ
נְקֵבָה.
(ח) וְאִם לֹא הִשִּׁיגָה יְדָה עֲרָף טֵלָה
זָכָר מִן הַעֲזִים אוֹ מִן הַכִּבְשִׁים, אֲזִי
תִּקַּח שְׁנֵי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי גוֹזְלִים מִן
הַיּוֹנִים, אֶחָד מֵהֶם לְעוֹלָה וְהָאֲחֵר

חמה עמקה מן הצל. וטמא אתו. לאמר לו: טמא אתה, ששער לכן סימן טמאה הוא, גזרת הכתוב.

כ"י. ושער בנגע הפך לכן. מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע; ומעוט שער שנים (כ"ח). עמק מעור בשרו. כל מראה לכן עמק הוא, במראה

וואם בהרא הנרא היא במשך בסרה ועמיק לית מחזהה מן משכא ושערא לא אתהפיד מיתור ונסגר פהנא ית מקתשא שבצא יומין:

(ד) ואם-בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק איז-מראה מן-העור ושערה לא-הפך לכן והסגיר הפהן את-הנגע שבעת ימים:

כ"י. ועמק איז-מראה. לא ידעתי פרושו. והסגיר. וסגירנו בבית אחד, ולא יראה עד סוף השבוע, ויזכירו סימנים עליו.

ה ויחזיה כהנא ביומא שביעאה והא מקתשא קם פד הנה לא אוסף מקתשא במשכא ונסגרה פהנא שבצא יומין תנגינות:

(ה) וראה הפהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעינו לא-פשה הנגע בעור והסגירו הפהן שבעת ימים שנית:

כ"י. בעינו. במראהו ובשעורו הראשון. והסגירו. שנית. הא אם פשה בשבוע ראשון, טמא מחלט.

ו ויחזי כהנא יתה ביומא שביעאה תנגינות והא עמיק מקתשא ולא אוסף מקתשא במשכא וידכנה פהנא עדיתא היא ויצבע לבושוהי וידפי:

(ו) וראה הפהן אתו ביום השביעי שנית והנה בהה הנגע ולא-פשה הנגע בעור וטהרו הפהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהר:

בגדיו וטהר. הואיל ונזקק להסגר, נקרא טמא וצריך טבילה.

כ"י. בהה. הבהה ממראיתו; הא אם עמד במראיתו או פשה - טמא. מספחת. שם נגע טהור. וכבס

וואם אוסף תוסף עדיתא במשכא פתר דאפתזי לכהנא לדפוחה ויפתזי תנגינות לכהנא:

(ז) ואם-פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל-הפהן לטהרתו ונראה שנית אל-הכהן:

ח ויחזי כהנא והא אוספת עדיתא במשכא ויסאבנה כהנא סגירותא היא:

(ח) וראה הפהן והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הפהן צרעת הוא: פ

”זאת תהיה” - צרעת הוא. המספחת הזאת. “צרעת”, לשון נקבה. “נגע”, לשון זכר.

כ"י. וטמאו הפהן. ומשטמאו הרי הוא מחלט, וזקוק לצפרים ולתגלחת ולקרפן האמור בפרשת

ט מכתש סגירו ארי תהי באנשא ויתתי לנת כהנא:

(ט) נגע צרעת פי תהיה באדם והובא אל-הכהן:

פרוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכות-יהודית

אזי יראה אליו שנית. (ח) ואם יראה זאת הפהן פי כבד התפשט בעורו, אזי יטמא אותו פי צרעת היא. (ט) ואם היה באדם נגע צרעת, אזי הוא יבא אל הכהן.

שבעת ימים שנית. (ו) אחרי זאת, יביט עליו ביום השביעי שנית, ולכן אם בהה צבעו ולא התפשט בעור, אזי יטהר אותו פי הוא מראה לואי, וכבס בגדיו ויטהר. (ז) ואם התפשט מראה הלואי בעור אחרי שנראה אל הכהן שכבר טהרו,

(ד) ואם היה פתם לכן בעור גופו ולא היה מראהו עמק מן העור, ושערו לא השתנה ללבן, אזי ישימו בהסגר שבעת ימים. (ה) אחרי זאת, יביט עליו ביום השביעי, ולכן אם עמד הנגע בעינו ולא התפשט בעור, אזי ישימו בהסגר

(י) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכֶה שְׂעֵר לָבָן וּמַחִית בְּשֵׂר חֵי בַשְּׂאֵת:
 יוֹיַחְזִי כִּהְנָא וְהָא עֲמָקָא תוֹרָא בְּמִשְׁפָּא וְהִיא הַפֶּכֶת שְׂעֵר לְחֹרֵר וְרִשָּׁם בְּסִרְא חֵיִתָּא בְּעֲמָקָתָא:

כ"ט - ומחית • שנימינ"ט בלע"ז, שנהפך מקצת הלבן שבתוך השאת למראה בשר, אף הוא סימן טמאה - שער לבן בלא מחיה, ומחיה בלא שער לבן;

וְאִף־עַל־פִּי שְׂלֵא נִאֲמְרָה מַחִיָּה אֱלָא בִּ"שְׂאֵת", אִף בְּכָל הַמַּרְאוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן הוּא סִימָן טְמָאָה.

(יא) צִרְעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְטִמְאָו הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טִמְא הוּא:
 יֵא סְגִירוֹת עֲתִיקָא הִיא בְּמִשְׁוֹ בְּסִרְיָה וְיִסְכַּבְנָה כִּהְנָא לֹא יִסְגְּרִנָּה אֲרִי מְסָאב הוּא:

כ"י - צרעת נושנת היא • מכה ישנה היא תחת המחיה, וחבורה זו נראית בריאה מלמעלה ותחתיה

מְלֵאָה לַחָה; שְׂלֵא תֹאמַר: הוּאִיל וְעֲלֵתָה מַחִיָּה - אֲטַהַרְנָה.

(יב) וְאִם־פָּרוּחַ תִּפְרַח הַצִּרְעַת בְּעוֹר וְכִפְתָּה הַצִּרְעַת אֵת כָּל־עוֹר הַגֶּנֶע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד־רַגְלָיו לְכָל־מֵרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן:
 יֵב וְאִם מְסָאב תִּסְגִּי סְגִירוֹתָא בְּמִשְׁפָּא וְתַחֲפִי סְגִירוֹתָא יָת כָּל מִשְׁוֹ מִכְתָּשָׁא מְרִישָׁה וְעַד רַגְלוֹהִי לְכָל חֵיזוֹ עֵינֵי כִּהְנָא:

כ"י - מראשו • של אדם ועד רגליו. לכל־מראה עיני הכהן • פָּרַט לַכֹּהֵן שֶׁחֲשַׁף מְאוּרוֹ.

(יג) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כִפְתָּה הַצִּרְעַת אֵת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָהַר אֵת־הַגֶּנֶע כָּלֹ הַפֶּךְ לָבָן טָהוֹר הוּא:
 יֵג וְיַחְזִי כִּהְנָא וְהָא חֲפַת סְגִירוֹתָא יָת כָּל בְּסִרְיָה וְיִדְכִי יָת מִכְתָּשָׁא כְּלָה אֲתַהַפִּיף לְמַחְוֹר דְּכִי הוּא:

(יד) וּבָיִוִם הַרְאוֹת בּוֹ בְּשֵׂר חֵי יִטְמָא:
 יֵד וּבָיִוְמָא דְאַפְחִזֵי בֵּה בְּסִרְא חֵיָא יְהִי מְסָאב:

כ"י - וביום הראות בו בשר חי • אם צמחה בו מחיה, הרי כבר פרש שהמחיה סימן טמאה! (כ"ט) אלא הרי שהיה הגנע באחד מעשרים וארבעה ראשי אברים שאין מטמאין משום מחיה לפי שאין נראה הגנע כלו באחד ששופע אילף ואילף, וחזר ראש האבר ונתגלה שפועו על־ידי שומן, כגון שהבריא

וְנַעֲשֶׂה רָחֵב וְנִרְאִיתָ בּוֹ הַמַּחִיָּה, לְמַדְנֵנוּ הַכֹּתוּב שֶׁטִּמְאָה. וּבָיִוִם • מַה תִּלְמוּד־לוֹמַר? לְלַמֵּד, יֵשׁ יוֹם שְׂאֵתָה רוֹאָה בּוֹ וְיֵשׁ יוֹם שְׂאֵין אֵתָה רוֹאָה בּוֹ. מִכָּאן אָמְרוּ: חֲתָן, נוֹתְנִין לוֹ כָּל שְׂבַעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה, לוֹ, וְלֹא־צִטְלִיתוֹ, וְלִכְסוּתוֹ וּלְבִיתוֹ. וְכֵן בְּרַגְלֵי, נוֹתְנִין לוֹ כָּל יָמֵי הַרְגֵל.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכת־יהודית

(*) אֲזִי יְבִיט הַכֹּהֵן עָלָיו, וְהִנֵּה שׂוּמָה לְבָנָה בְּעוֹרוֹ, וְכִבְר הַשְּׂתֵנָה הַשְּׂעֵר לְלָבָן אוֹ שֶׁהִיָּה חֶלֶק מִבְּשֵׂר נָקִי בְּתוֹךְ הַשׂוּמָה.
(א) צִרְעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא בְּעוֹר גּוֹפּוֹ, אֲזִי יִטְמָא אוֹתוֹ הַכֹּהֵן וְלֹא יִשִּׁימוּ
(ב) וְאִם הַתְּפָרְסָה הַצִּרְעַת בְּגוֹף עַד שֶׁכִּפְתָּהָ אֵת כָּל עוֹרוֹ שֶׁל הַגֶּנֶע, מֵרֹאשׁוֹ עַד לְרַגְלָיו לְכָל־מֵרְאָה עֵינֵי הַכֹּהֵן.
(ג) אֲזִי יְבִיט הַכֹּהֵן וְאִם כִּפְתָּה בְּהַסְגֵר כִּי טִמְא הוּא.
(ד) וּבָיִוִם שְׂוִיפִיעַ בּוֹ בְּשֵׂר נָקִי, אֲזִי יִטְמָא אוֹתוֹ.
(ה) וְטָהַר אֵת כָּל־גּוֹפּוֹ, אֲזִי יְטָהַר אוֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה הוּא טָהוֹר.

~ נקודות משיחות קודש ~

גדר ה"יום שאי אתה רואה בו"

כף, גרי זה טמא. אף אם אומרים כאופן הב', שהופקעו זמים אלו מדיני ראית הנגע, הנה גם אם ראה את הנגע, אין בכך כלום].

וזהו טעם המחלקת בין רבי לרבי יהודה. שרבי הלומד את הדין מ"וצוה הכהן ופנו את הבית", משמע דסקיירא ליה שהיה בגדר דחיה, ש"ממתינים לו" עד שיוציא את כליו מהבית, ודוחים את ראית הנגע לזמן מה. מה שאין כן לרבי יהודה הלומד מהפסוק "וביום הראות בו" ד"יש יום שאי אתה רואה בו", אין זה רק שדוחים את ראית הנגע, אלא שיום זה הופקע מראית נגעים, ולא חלים עליו דינים אלו כלל.

(ועיין במקור הדברים, שנתבארה שם לפיזוה מחלוקת רבי ורבי יהודה, אם ממתינים גם לדבר הרשות).

(על-פי לקוטי-שיחות כרך לו, עמוד 37 ואילך - מותר 'לקראת שבת')

וביום הראות בו בשר חי יטמא: (יג, יד)
איתא בגמרא (מועד קטן ז, ב): "וביום הראות בו, יש יום שאתה רואה בו, ויש יום שאי אתה רואה בו. מכאן אמרו, חתן שנולד בו נגע, נותנין לו ד' ימי המשטה כו', דברי רבי יהודה. רבי אומר, אינו צריך. גרי הוא אומר וצוה הכהן ופנו את הבית, אם ממתינים לו לדבר הרשות, כל-שפן לדבר מצוה".

ונראה, שחלוקים רבי ורבי יהודה בגדר הדין שאין רואים נגעים בזימים מסוימים, דיש לומר בשני אופנים: א. שדוחים ראית הנגע לזימים אחרים. ב. שהופקעו זימים אלו מדיני ראית נגעים, ולא חלים עליהם כלל.

והנפקא-מינה' בין שני האופנים הוא, אם עבר הכהן וראה את הנגע בזימים אלו, שאם אומרים שדוחים את ראית הנגע, הנה אם לא דחה הכהן, וראה את הנגע בין

טו ויחזי כהנא ית בסרא חיא ויסאבנה בסרא חיא מסאב הוא סגירות הוא :

(טו) וראה הכהן את הבשר החי וטמאו הבשר החי טמא הוא צרעת הוא :

כש"י צרעת הוא • הבשר ההוא. "בשר", לשון זכר.

טז או ארי יתוב בסרא חיא ויתתפיף למחור ויתתי לות כהנא :

(טז) או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל הכהן:

יז ויחזנה כהנא והא אתתפיף מכתשא למחור וירדי כהנא ית מכתשא דכי הוא :

(יז) וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את הנגע טהור הוא: פ

יח ובסרא ארי יהי בה כמשפיה שחנא ויתסי :

(יח) ובשר בייחיה בו בערו שחין ונרפא:

ונרפא • השחין העלה ארוכה, ובמקומו עלה נגע אחר.

כש"י שחין • (חולין ט) לשון חמום, שנתחמם הבשר בלקוי הבא לו מחמת מכה, שלא מחמת האור.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(טו) ואם ראה הכהן את הבשר הנקי, אזי יטמא אותו כי חלק מן הבשר הנקי נמצא עם הצרעת, טמא הוא.
(טז) ואם חזר הבשר הנקי והשתנה ללבן, אזי יבוא אל הכהן.
(יז) ואם ראה הכהן כי הנגע השתנה ונרפא.

(יט) וְהָיָה בַמָּקוֹם הַשְּׁחִין שְׂאֵת לְבִנְהָ אוֹ בַהֲרַת לְבִנְהָ אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַפֶּהּ:

כ"ט - או בהרת לבנה אדמדמת • שאין הנגע לבן חלק, אלא פתוף ומערב בשני מראות - לבן ואדם.

(כ) וְרָאָה הַפֶּהּ וְהִנֵּה מֵרָאֵה שָׁפַל מִן־הָעוֹר וְשִׁעָרָה הַפֶּה לָבָן וְטִמְאָו הַפֶּהּ נִגְע־צִרְעַת הוּא בַשְּׁחִין פָּרַחָה:

כ ויחזי בהנא והא מחזקה מכיף מן משפא ושיערה אתהפיף למחור ויסאבינה בהנא מכמש סגירותא היא בשחנא סגיאת:

כ"י - מראה שפל • ואין ממששה שפל, אלא מתוף לבנינותו הוא נראה שפל ועמק, כמראה חמה עמקה מן הצל.

(כא) וְאִם יִרְאֶנָּה הַפֶּהּ וְהִנֵּה אֵין־בָּהּ שִׁעַר לָבָן וְשִׁפְלָהּ אֵינְנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כְּהָהּ וְהַסְּגִירוֹ הַפֶּהּ שִׁבְעַת יָמִים:

כא ואם יחזנה פהנא והא לית בה שער חור ומפיכא ליתהא מן משפא והיא עמנא ויסגרנה בהנא שבועא יומין:

(כב) וְאִם־פָּשָׂה תִפְשָׂה בְּעוֹר וְטִמְאָ הַפֶּהּ אִתּוֹ נִגַּע הוּא:

כב ואם אוספא תוסף במשפא ויסאב בהנא תהי מכתשא היא:

כ"י - נגע הוא • השאת הזאת או הבהרת.

(כג) וְאִם־תִּחְתְּיָהּ תַעֲמֹד הַבְּהֵרֶת לֹא פִשְׁתָּהּ צִרְבַת הַשְּׁחִין הוּא וְטִהְרוּ הַפֶּהּ: ם

כג ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת רשם שחנא היא וידכנה בהנא:

כ"ט - תחתייה • במקומה • צרבת השחין • פתרגומו 'רשם שחנא', אינו אלא רשם החמום הנפר בפשר. פל "צרבת" לשון רגיעה, עור הנרגע מחמת חמום,

כמו (יחזקאל כא א): "וַנְּצַרְבוּ־בָהּ כָּל־פְּנִים". רייטרי"ר בלע"ז. צרבת • רייטרישמענ"ט בלע"ז.

~ יום שני ל' ניסן ~

(כד) או בְּשִׁר פִּי־יְהִיָּהּ בְּעוֹר מְכוֹת־אֵשׁ וְהִיתָה מַחִית הַמְכוֹה בַּהֲרַת לְבִנְהָ אֲדַמְדָּמַת אוֹ לְבִנְהָ:

כד או בסרא ארי יהי במשפה כנאה דנור ויהי רשם כנאה בהרא חנרא סמקא או חנרא:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(יט) ונהיתה במקומו שומה לבנה או כחם לבן נוטה לאדמומיות, אזי נראה אל הפה.
(כ) ואם ראה הפה את מראה שפל מן העור ושיערה כבר השתנה ללבן, אזי טמאו פי נגע צרעת היא, כבר התפרס בשחין.
(כא) ואם הוא יביט בה ולא נמצא בה שער בצבע לבן ואיננה שפלה מן העור, אלא החלשה לבנוניותה, אזי ישימו בהסגר שבעת ימים.
(כב) ואם היא פשתה בעור, אזי יטמאו אותו פי נגע היא.

שיעור יומי ליום שני ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע-מצורע נא

כ"י • מַחֲזִית הַמִּכְנָה • שְׂנִימְנִי"ט בַּלְעֹז. כְּשִׁחֲתָהּ; הַמִּכְנָה נִהְפְּכָה לְבִהָרֵת פְּתוּכָה, אוּ לְכִנָּה חֲלָקָה; וְשִׁמְנֵי מִכְנָה וְסִמְנֵי שְׁחִין, שְׂוִים הֵם. (חולין ט) וְלָמָּה

חֲלָקָן הַכְּתוּב? לֹאמֹר, שְׂאִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה: נוֹלֵד חֲצֵי גְרִיס בְּשִׁחִין וְחֲצֵי גְרִיס בְּמִכְנָה, לֹא יִדוּנוּ בְּגָרִיס.

כ"ה וְיַחֲזִי יְתֵה כִּהְנָא וְהָא אֲתֵהֲפִיד שְׁעַר חֲנֹר בְּבִהָרְתָא וּמְחִזְתָּהּ עֲמִיק מִן מִשְׁכָּא סְגִירוּתָא הִיא בְּכֹאָה סְגִיָּאָה וְיִסְאָב יְתֵה כִּהְנָא מְכַתְּשׁ סְגִירוּתָא הִיא:

(כ"ה) וְרָאָה אֶת־הַהֶהָרִים וְהִנֵּה נִהְפְּדוּ שְׁעַר לְבָן בְּבִהָרֵת וּמִרְאֵה עֲמִק מִן־הָעוֹר צָרַעַת הִוא בְּמִכְנָה פְּרָחָה וְטִמְא אֹתוֹ הַהֶהָרִים נִגַּע צָרַעַת הִוא:

כ"ו וְאִם יִחַזְנֵה כִּהְנָא וְהָא לִית בְּבִהָרְתָא שְׁעַר חֲנֹר וּמִכְנָא לִיתָהּ מִן מִשְׁכָּא וְהִיא עֲמִיק וְיִסְגְּרָנָה כִּהְנָא שְׂבָעָא יוֹמִין:

(כ"ו) וְאִם יִרְאֶנָּה הַהֶהָרִים וְהִנֵּה אִין־בְּבִהָרֵת שְׁעַר לְבָן וְשִׁפְלָה אִינְנָה מִן־הָעוֹר וְהִוא כְּהָהּ וְהִסְגִּירוּ הַהֶהָרִים שְׂבַעַת יָמִים:

כ"ז וְיַחֲזֵנָה כִּהְנָא בְּיוֹמָא שְׂבִיעָאָה אִם אוֹסְפָא תוֹסֵף בְּמִשְׁכָּא וְיִסְאָב כִּהְנָא יְתֵה מְכַתְּשׁ סְגִירוּתָא הִיא:

(כ"ז) וְרָאָה הַהֶהָרִים בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי אִם־פָּשָׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטִמְא הַהֶהָרִים אֹתוֹ נִגַּע צָרַעַת הִוא:

כ"ח וְאִם בְּאַתְרָהָּ קָמַת בְּהִרְתָּא לָא אוֹסְפַת בְּמִשְׁכָּא וְהִיא עֲמִיק עֲמִק כִּהְנָא הִיא וְיִדְכַנְנָה כִּהְנָא אַרְי רִשָּׁם כִּהְנָא הִיא:

(כ"ח) וְאִם־תִּחְתִּיף תַּעֲמֹד הַבִּהָרֵת לֹא־פָּשְׁתָּהּ בְּעוֹר וְהִוא כְּהָהּ שְׂאֵת הַמִּכְנָה הִוא וְטִהְרוּ הַהֶהָרִים כִּי־צָרַבְתָּ הַמִּכְנָה הִוא:

כ"ט וְיִגְבֵּר אוּ אֲתֵתָא אַרְי יְהִי בֵּה מְכַתְּשָׁא בְּרִישָׁא אוּ בְּדָקָן:

(כ"ט) וְאִישׁ אוּ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בּוֹ נִגַּע בְּרֹאשׁ אוּ בְּזָקָן:

כ"י • בְּרֹאשׁ אוּ בְּזָקָן • בָּא הַכְּתוּב לְחַלֵּק בֵּין נִגַּע שְׂבִמְקוֹם שְׁעַר לְנִגַּע שְׂבִמְקוֹם בְּשׂוֹר, שְׂזֵה סִימְנוֹ בְּשְׁעַר לְבָן וְזֵה סִימְנוֹ בְּשְׁעַר צָהָב.

ל' וְיַחֲזִי כִּהְנָא יְתֵה מְכַתְּשָׁא וְהָא מְחִזְזֵהּ עֲמִיק מִן מִשְׁכָּא וְיֵבֵה שְׁעַר סִמְק דְּעִדָּק וְיִסְאָב יְתֵה כִּהְנָא נִתְקָא הִוא סְגִירוּתָא רִישָׁא אוּ דְקָנָא הִוא:

(ל) וְרָאָה הַהֶהָרִים אֶת־הַנִּגַּע וְהִנֵּה מִרְאֵהוּ עֲמִק מִן־הָעוֹר וְבוֹ שְׁעַר צָהָב דִּק וְטִמְא אֹתוֹ הַהֶהָרִים נִתְקָא הִוא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוּ הַזָּקָן הִוא:

כ"י • וְבוֹ שְׁעַר צָהָב • שְׂנֵהֲפִיד שְׁעַר שְׂחֹר שְׂבוֹ לְצָהָב. נִתְקָא הִוא • כִּן שְׂמוֹ שֶׁל נִגַּע (ט"ז) שְׂבִמְקוֹם שְׁעַר.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

הַהֶהָרִים כִּי הִיא כְּוִיָּה חֲרוּכָה. (כ"ט) וְכָל אִישׁ אוּ אִשָּׁה שֶׁהִיָּה בּוֹ נִגַּע צָרַעַת בְּרֹאשׁוֹ אוּ בְּזָקָנוֹ. (ל) אִזִּי יִבִּיט הַהֶהָרִים עָלָיו, וְאִם הִיָּה מִרְאֵהוּ עֲמִיק מִן הָעוֹר וְיֵשׁ בּוֹ שְׁעַר צָהָב דִּק, אִזִּי יִטְמֵא אֹתוֹ הַהֶהָרִים כִּי הִוא תוֹפְעַת לְנֹאֵי, וְהִוא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוּ הַזָּקָן.

הָעוֹר, אֲלֹא הַחֲלֻשָׁה לְכַנּוּנֵיהֶם, אִזִּי שְׂיִמּוֹ בְּהִסְגָּר שְׂבַעַת יָמִים. (כ"ז) וְאִזִּי יִבִּיט בֵּהּ בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי, וְלִכְּנֵן אִם פָּשְׁתָּהּ בְּעוֹר אִזִּי יִטְמֵא אֹתוֹ כִּי הִיא נִגַּע צָרַעַת. (כ"ח) וְאִם עֲמִידָה בְּמִקּוּמָהּ, לֹא פָּשְׁתָּהּ בְּעוֹר, וְהַחֲלֻשָׁה לְכַנּוּנֵיהֶם, לְכֵן הִנֵּה רִשָּׁם שְׂנֵשְׂאָר מִהַכְּוִיָּה. אִזִּי יִטְהַר אֹתוֹ

לְכַתֵּם לְכֵן נוֹטָה לְאֲדוּמֵיּוֹת אוּ לְכֵן בְּלִבָּד. (כ"ה) אִזִּי יִבִּיט הַהֶהָרִים עַל הַכְּוִיָּה, וְאִם הִשְׁתַּנָּה הַשְׁעַר לְלִבָּן וּמִרְאֵה הִיָּה עֲמִיק מִן הָעוֹר, הִנֵּה הִיא צָרַעַת שְׂכָבֵר פָּשְׁתָּהּ בְּכוּיָה. אִזִּי יִטְמֵאוּ הַהֶהָרִים. (כ"ו) וְאִם רָאָה אֹתָהּ הַהֶהָרִים וְלֹא קָנָם בֵּה שְׁעַר בְּצִבְעֵה לְבָן וְאִינְנָה שְׂפִלָּה מִן

לא וְאֵרִי יַחְזִי כִּהְנָא יַת מַכְתָּשׁ נַתְקָא וְהָא לִית מַחְזוּהִי עֲמִיק מִן מַשְׁפָּא וְשַׁעַר אָפֶס לִית בֵּה וְסַגְר כִּהְנָא יַת מַכְתָּשׁ נַתְקָא שְׁבַעַת יוֹמִין :

(לא) וְכִי־יִרְאֶה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהָנִחַ אֵינָן מֵרְאִהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְשַׁעַר שָׁחַר אֵינָן בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים :

סימן טהרה הוא בנתקים, כמו שנגמר: "ושער שחר שחר - צמח-בו וגו'".

כש"י - ושער שחר אין בו. הא אם היה בו שער שחר - טהור ואין צריך להסגר, ששער שחר -

לב וְיַחְזִי כִּהְנָא יַת מַכְתָּשׁא בְיוֹמָא שְׁבִיעָא וְהָא לֹא אוֹסַף נַתְקָא וְלֹא הָדָה בֵּה שַׁעַר סַמָּךְ וּמַחְזִי נַתְקָא לִית עֲמִיק מִן מַשְׁפָּא :

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָנִחַ לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע וְלֹא־הָיָה בּוֹ שַׁעַר צָהָב וּמֵרְאָה הַנֶּגַע אֵינָן עִמָּךְ מִן־הָעוֹר :

כש"י - והנה לא פשה וגו'. הא אם פשה, או היה בו שער צהב - טמא.

לג וַיִּגְלַח סַחְרָנִי נַתְקָא וְדַעַם נַתְקָא לֹא יִגְלַח וְיַסְגֵּר כִּהְנָא יַת נַתְקָא שְׁבַעַת יוֹמִין תַּנְיִנוּת :

(לג) וְהַתְגַּלַּח וְאֶת־הַנֶּגַע לֹא יִגְלַח וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית :

שיהא נכר אם פשה, שאם יפשה יעבור השערות ויצא למקום הגלוח.

כש"י - והתגלח. סביבות הנסק. ואת הנסק לא יגלח. מניח שתי שערות סמוך לו סביב כדי

לד וְיַחְזִי כִּהְנָא יַת נַתְקָא בְיוֹמָא שְׁבִיעָא וְהָא לֹא אוֹסַף נַתְקָא בְּמַשְׁפָּא וּמַחְזוּהִי לִיתוּהִי עֲמִיק מִן מַשְׁפָּא וַיִּדְבַּי יַתֵּה כִּהְנָא וַיִּצַּבַע לְבוּשׁוֹהִי וַיִּדְבַּי :

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָנִחַ לֹא־פָשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר וּמֵרְאִהוּ אֵינְנוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְטַהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן וּכְבַס בְּגָדָיו וְטַהַר :

לה ואם אוסף יוסף נתקא במשפא בטר דכותה:

(לה) וְאִם־פָּשָׂה יִפְשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר אַחֲרֵי טַהַרְתּוֹ :

כש"י - אחרי טהרתו. אין לי אלא פושה לאחר הפטור, מניין אף בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני? תלמוד-לומר: "פשה יפשה".

לו וַיַּחְזִינָה כִּהְנָא וְהָא אוֹסַף נַתְקָא בְּמַשְׁפָּא לֹא יִבְקַר כִּהְנָא לְשַׁעַר סַמָּךְ מִסָּבָב הוּא :

(לו) וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן וְהָנִחַ פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר לֹא־יִבְקַר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצָּהָב טָמֵא הוּא :

לז ואם פד הנה קם נתקא ושער אפס צמח בה אמסי נתקא דכי הוא וירכנה כהנא:

(לז) וְאִם־בְּעִינָיו עָמַד הַנֶּגַע וְשַׁעַר שָׁחַר צָמַח־בּוֹ נִרְפָּא הַנֶּגַע טַהוֹר הוּא וְטַהַרְתּוֹ הַכֹּהֵן : ס

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(לא) ואם נראתה (תופעת הלוואי) ולא היה מראה עמק מן העור ולא נמצא בה שער שחר, אזי ישימה בהסגר שבעת ימים. (לב) אחרי זאת, יביט עליה ביום השביעי, והנה אם לא התפרשה ולא נהיה בה שער צהבה, ומראה איננו עמק מן העור. (לג) אזי יגזר את שצרה, מלבד אזור תופעת הלוואי, וישימה בהסגר שבעת ימים שנית. (לד) אחרי זאת, יביט עליה (על תופעת הלוואי) ביום השביעי, ואם היא לא פשתה בעור ומראה איננו עמק מן העור, אזי יטהר אותה הכהן, ויכבס בגדיו כדי שישטהר.

(לא) ואם נראתה (תופעת הלוואי) ולא היה מראה עמק מן העור ולא נמצא בה שער שחר, אזי ישימה בהסגר שבעת ימים. (לב) אחרי זאת, יביט עליה ביום השביעי, והנה אם לא התפרשה ולא נהיה בה שער צהבה, ומראה איננו עמק מן העור. (לג) אזי יגזר את שצרה, מלבד אזור תופעת הלוואי, וישימה בהסגר שבעת ימים שנית. (לד) אחרי זאת, יביט עליה (על תופעת הלוואי) ביום השביעי, ואם היא לא פשתה בעור ומראה איננו עמק מן העור, אזי יטהר אותה הכהן, ויכבס בגדיו כדי שישטהר.

(לא) ואם נראתה (תופעת הלוואי) ולא היה מראה עמק מן העור ולא נמצא בה שער שחר, אזי ישימה בהסגר שבעת ימים. (לב) אחרי זאת, יביט עליה ביום השביעי, והנה אם לא התפרשה ולא נהיה בה שער צהבה, ומראה איננו עמק מן העור. (לג) אזי יגזר את שצרה, מלבד אזור תופעת הלוואי, וישימה בהסגר שבעת ימים שנית. (לד) אחרי זאת, יביט עליה (על תופעת הלוואי) ביום השביעי, ואם היא לא פשתה בעור ומראה איננו עמק מן העור, אזי יטהר אותה הכהן, ויכבס בגדיו כדי שישטהר.

כִּי־יֵשׁׁ וְשֹׁעַר שָׁחַר • מִנִּין אֶף הִירָק וְהָאֵדָם שְׂאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד־לוֹמַר: "וְשֹׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהָב" הוֹמָה לְתַבְנִית הַזָּהָב, "צָהָב", כְּמוֹ "זָהָב", אֹרֶפֶל־א

לח) וְאִישׁ אִוְ-אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בְעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהַרְתּ בְּהַרְתּ לְבַנְתּ:

כִּי־יֵשׁׁ • בְּהַרְתּ • חֲבַרְבוּרוֹת.

לט) וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בְּהַרְתּ בְּהוֹת לְבַנְתּ בְּהֵק הוּא פָּרַח בְּעוֹר מְהוֹר הוּא: ם

כִּי־יֵשׁׁ • בְּהוֹת לְבַנְתּ • שְׂאִין לְכֹן שְׁלֵהֶן עַז אֵלָא בְּהָהּ. בְּהֵק • כְּמִין לְכֹן הִנְרָאָה בְּבָשׂוּר אָדָם אָדָם, שְׁקוֹרִין עַדְשָׁן שְׁבִין עַדְשָׁה לְעַדְשָׁה מִכְּהִיק הַבָּשׂוּר בְּלִכְן צַח.

~ יום שלישי א' אייר ~

מ) וְאִישׁ כִּי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קִרְחַ הוּא מְהוֹר הוּא: מ וּגְבַר אָרִי יַתֵּר שְׁעַר רִישָׁה קִרְחַ הוּא דְכִי הוּא:

כִּי־יֵשׁׁ • קִרְחַ הוּא מְהוֹר הוּא • טְהוֹר מִטְמָאת נִתְקִין, שְׂאִינוּ נִדוּן בְּסִימְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן, שְׁהֵם מְקוּם שְׁעַר, אֵלָא בְּסִימְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר: בְּשֹׁעַר לְכֹן, וּמִחְיָה וּפְשִׁיזוֹן.

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׂאִינוּ נִדוּן בְּסִימְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן . . אֵלָא בְּסִימְנֵי נִגְעֵי עוֹר בְּשָׂר (רש"י יג, מ) אִינוּ מְפָרֵשׁ שְׂבָא לְמַד שׁ: "מְרַט רֹאשׁוֹ" אִינוּ מְטַמָּא. וְנִמּוּקוֹ עִמּוֹ: עַל "נִתְקַ הוּא" מְפָרֵשׁ רִשׁי "כֶּף שְׂמוֹ שֶׁל נִגַע שְׁבִמְקוּם שְׁעַר", הֵינִי שֶׁהִנְגַע אִינוּ נוֹצֵר מִנְשִׁירָה דְּוָקָא (וּדְלֵא כְּהַרְמַב"ן, שְׁכַתֵּב "שְׁנַתֵּק מִשֵּׁם הַשְׁעַר", הֵינִי שֶׁנִּגַע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן עֲנִינֵי נְשִׁירַת שְׁעַר). וּמִכִּינִן שְׁנִישִׁירַת שְׁעֵרוֹת אִינְהָ נִגַע, אִין סְבָרָא לוֹמַר שׁ: "מְרַט רֹאשׁוֹ" הוּא סִמְן טְמָאָה, וְאִין צְרִיךְ לְשַׁלֵּל אֶת זֶה; אֵלָא הַכְּתוּב מְלַמֵּד דִּינֵי שֶׁל נִגַע שְׁנוּלַד בְּמְקוּם זֶה. (לקוטי שיחות, כרך כו, עמ' 93)

מא) וְאֵם מִפְּאֵת פָּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִבַּח הוּא מְהוֹר הוּא:

כִּי־יֵשׁׁ • וְאֵם מִפְּאֵת פָּנָיו • מִשְׁפּוּעַ קְדָקֵד כְּלַפֵּי פָּנָיו, קְרוּי "גִּבַּחַת", וְאֶף הִצְדָּעִין שְׁמִפְאָן וּמִפְאָן בְּכֻלָּל, וּמִשְׁפּוּעַ קְדָקֵד כְּלַפֵּי אַחֲרָיו קְרוּי "קִרְחַת".

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

לח) וְכָל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה שֶׁיְהִי בְעוֹר גוּפָם כְּתָמִים כְּתָמִים לְבָנִים. טְהוֹרָה. הֵנָּה זֹו לְכַקְנוֹת שְׁפִשְׁתָּה בְעוֹר וְהִיא וְהוּא טְהוֹר. לט) אִזִּי יְבִיט הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בְעוֹר גוּפָם כְּתָמִים מִחֻלְשִׁים בְּלִכְנִינְיוֹתָם, הֵנּוּ גִבַּחַת וְהוּא טְהוֹר. מ) וְכָל אָדָם שֶׁנִּמְרַט שְׁעַרוֹ, הֵנּוּ קִרְחַת

מבוארי יהי בקרחותה או בגלושיתה
מקפש חרר סמוק סגירות סגיא היא
בקרחותה או בגלושיתה :

(מב) וְכִי־יְהִי בְקִרְחַת אֹרֶץ בְּנִפְחַת נִגַע לֶבֶן אֲדָמָה צִרְעַת פִּרְחַת הוּא בְקִרְחָתוֹ אֹרֶץ בְּנִפְחָתוֹ:

מראות ונדון בשני שבועות, ולא כמראה צרעת
האמור בשחין ומכנה, שהוא נדון בשבוע אחד, ולא
כמראה נתקין של מקום שער, שאין מטמאין בארבע
מראות: שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה.

כ"ט - נגע לבן אדמה • פתוף. מנין שאר המראות?
תלמוד-לומר: "כמראה צרעת עור בשור" - כמראה
הצרעת האמור בפרישת 'עור בשור': "אדם כי יהיה
בעור-בשרו". ומהו אמור בו? שטמא בארבע

מגויחזי יתה כהנא והא עמיק מקטשא
חורא סמקא בקרחותה או בגלושיתה
כמחזי סגירותא משף בסרא :

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבָנָה אֲדָמָת בְּקִרְחָתוֹ אֹרֶץ בְּנִפְחָתוֹ כְּמִרְאֵה צִרְעַת עוֹר בְּשׂוֹר:

מד גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא וסאבנה
כהנא ברלישה מקטשה :

(מד) אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמָאֲנוּ הַכֹּהֵן בְּרֵאשׁוֹ נִגְעוֹ:

מחזי יתה כהנא והא עמיק מקטשא
חורא סמקא בקרחותה או בגלושיתה
כמחזי סגירותא משף בסרא :

כ"ט - בראשו נגעו • אין לי אלא נתקין, מנין לרבות
שאר המנגעים? תלמוד-לומר: "טמא יטמאנו",

מה וסגירא די בה מקטשא לבושהי הזון
מבועזין ורישה יהי פריע ועל שפם כאבלא
יתעטף ולא תסתאבון ולא תסתאבון יקרי:

(מה) וְהִצְרִיעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל־שָׁפָם יַעֲמֶה וְטָמֵא יִקְרָא:

מה וסגירא די בה מקטשא בה יהי מסאב מסאב
הוא בלהודויה ייתב מפרא למשריתא
מותבה :

כ"ט - פרמים • קרועים • פרוע • מגדל שער • ועל-
שפם יעטה • כאבל • שפם • שער השפתים, גרינון

מחזי יתה כהנא והא עמיק מקטשא
חורא סמקא בקרחותה או בגלושיתה
כמחזי סגירותא משף בסרא :

(מו) כָּל־יָמָיו אֲשֶׁר הִנֵּעַ בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ: ׀

מחזי יתה כהנא והא עמיק מקטשא
חורא סמקא בקרחותה או בגלושיתה
כמחזי סגירותא משף בסרא :

כ"ט - בָּדָד יֵשֵׁב • שלא יהיו שאר טמאים יושבים
עמו. ואמרו רבותינו: מה נשתנה משאר טמאים
לישב בָּדָד? הואיל והוא הבדיל בלשון-הרע בין

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

שיהיו בגדיו מקרעים וראשו יהיה
מגדל שער ארף, ויקשר פסויו עד
שפמו, ויכריז: הטמא! הטמא!
(מו) לארף ימי היות הנגע בו טמא
כי טמא הוא, ולכן ישב בנפרד, מחוץ
למחנה יהיה מושבו.

בקרחתו או בפדחתו כאפן מראות
צרעת שאר חלקי עור הגוף
ומשפטיהן.
(מד) אזי הוא איש מצרע והוא טמא,
אזי טמא יטמאנו הפהן כי נגע
בראשו.
(מה) והמצרע אשר בו הנגע, מחיב

(מב) ולכן אם נהיה בקרחת (חצי
הראש האחורי) או בנפחת (חצי
הראש הקדמי) נגע בצבע לבן הנוטה
לאדום, אזי יתכן שהיא צרעת אשר
כבר התפרשה בקרחתו או בפדחתו.
(מג) אזי יביט הפהן, אם היתה
שומת הנגע לבנה נוטה לאדום

~ נקודות משיחות קודש ~

תענוג הבורא . . ומביא בו מדת עצבות כפיכול . .
ומהפך מענג לנגע. לכן שָׁכְרוּ מִדָּה כִּנְגַד מִדָּה – נִגְעִים
בְּאִים עָלָיו.

(לקוטי שיחות, כרך לו, עמ' 39)

הואיל והוא הבדיל בלשון הרע . . אף הוא יבדל (רש"י
יג, מו) כתב בספר 'מאור עינים': השם-יתברך מקבל תענוג
מכל אחד מישראל, אפלו מרשע גדול . . וכשמדבר לְשׁוֹן
הרע על אחד מישראל, אפלו בשאומר אמת, הוא מבטל

מז וּלְבוּשָׂא אָרִי יְהִי בֵּה מִכְתֵּשׁ סְגִירוֹ
בְּלְבוּשׁ עֶמֶר אוּ בְּלְבוּשׁ כֶּתֶן :

(מז) וְהַבְּגָד פִּי־יְהִיָּהּ בּוֹ נִגַע צִרְעַת בְּבִגְד צֹמֵר אוּ
בְּבִגְד פְּשֵׁתִים:

מח או בשתיא או בערבא לכתנא ולעמרא
או במשפא או בכל עבדי משף :

(מח) או בשתי או בערב לפשתים ולצמר או בעור
או בכל מלאכת עור:

או בכל מלאכת עור . זה עור שנעשה בו
מלאכה.

כש"י ◀ לפשתים ולצמר . של פשתים, או של
צמר . או בעור . זה עור שלא נעשה בו מלאכה.

מט ויהי מכתשא ירוק או סמוק בלבושא או
במשפא או בשתיא או בערבא או בכל מאן
דמשף מכתש סגירותא הוא ויתחזי לכהנא :

(מט) והיה הנגע ירקרק או אדמדם בבגד או בעור
או בשתי או בערב או בכל פלי עור נגע צרעת
הוא והראה את הכהן:

כש"י ◀ ירקרק . ירק שבירקין . אדמדם . אדם שבאדמים.

נ ויתחזי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא
שבעת יומין :

(נ) וראה הכהן את הנגע והסגיר את הנגע שבעת
ימים:

נא ויתחזי ית מכתשא ביומא שביעאה ארי
אוסף מכתשא בלבושא או בשתיא או
בערבא או במשפא לכל די יתעבד משפא
לעבידא סגירות מזורא מכתשא מסאב
הוא :

(נא) וראה את הנגע ביום השביעי פיפשה הנגע
בבגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר-
יעשה העור למלאכה צרעת ממארת הנגע טמא
הוא:

כש"י ◀ צרעת ממארת . לשון "סלון ממאיר" (יחזקאל כח) פוינט"ש בלע"ז. ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה
הימנו'.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכת יהודית

השביעי, ולכן אם התפשט הנגע
בבגד או בחוטי הארץ או בחוטי
הרחב או בעור או בשאר מה שיעשה
מן העורות על ידי צור, אזי זה נגע
צרעת אשר דינה להמחק ללא זכר,
והוא טמא.

או בעור או בחוטי הארץ או בחוטי
הרחב או בדבר מפלי העורות, אזי
הוא נגע צרעת, לךך יראה אל הכהן.
(ג) ואם נראה, ישימו בהסגר שבעת
ימים.
(גא) אחרי זאת, יביט עליו ביום

(מז) וכל בגד שהיה בו נגע צרעת
כבד צמר או בפשתן.
(מח) או בחוטי הארץ או בחוטי
הרחב העשויים מפשתן או מצמר או
בעור או במה שנעשה מן העור.
(מט) והיה הנגע ירק או אדם בבגד

נב ויִקְרֵד יָת לְבוּשָׂא אוּ יָת שְׂתֵיָא אוּ יָת עֲרָבָא בְּעִמְרָא אוּ בְּכִתְנָא אוּ יָת כָּל מֵאן דְּמִשְׁךְ דִּי יְהִי בֵּהּ מִכְתָּשָׂא אַרְי סְגִירוּת מִחֲזָרָא הִיא בְּנוֹרָא תְּתוּקָד :

(נב) וְשָׂרְף אֶת־הַבְּגָד אוּ אֶת־הַשְּׂתִי | אוּ אֶת־הָעֵרֶב בְּצִמְרֹ אוּ בַפְּשָׂתִים אוּ אֶת־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ הִנֵּנֶע כִּי־צָרַעַת מִמְּאֵרֶת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף :

תלמוד-לומר: "בצמר או בפשתים?" להוציא את האמרי'ות שבו, שְׁהָן מִמִּין אַחַר (פסחים סח). אמרי'ות, לשון שְׁפָה, כמו אמרא.

כ"ט - בצמר או בפשתים • של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד-לומר: "הוא באש תשרף" - אינה צריכה דבר אחר עמה. אם-כן, מה

נג ואם יחזי כהנא והא לא אוסף מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמִשְׁךְ :

(נג) וְאִם יִרְאֶה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא־פֶשֶׁה הִנֵּנֶע בְּבִגְדוֹ אוּ בְשֵׂתִי אוּ בְעֵרֶב אוּ בְכָל־כְּלֵי־עוֹר :

נד ויפקד כהנא ויחזורין ית די בה מכתשא ויסקרנה שבעת יומין תננות :

(נד) וְצוּהַ הַכֹּהֵן וּכְבֹסוּ אֶת אֲשֶׁר־בוֹ הִנֵּנֶע וְהִסְגִּירוּ שְׁבַע־יָמִים שְׁנִית :

כלו טעון כבוס? תלמוד-לומר: "הננע". הא כיצד? כיבס מן הבגד עמו.

כ"ט - את אשר-בו הננע • יכול מקום הננע בלבד? תלמוד-לומר: "את אשר-בו הננע". יכול כל הבגד

~ יום רביעי ב' אייר ~

נה ויחזי כהנא בטר דחזורי ית מכתשא והא לא שנא מכתשא מן כד הנה ומכתשא לא אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תברא היא בשחיקותיה או בחדותיה :

(נה) וְרָאֶה הַכֹּהֵן אַחֲרָי | הַכַּפֹּס אֶת־הַנֵּנֶע וְהִנֵּה לֹא־הִפֵּךְ הִנֵּנֶע אֶת־עֵינוֹ וְהִנֵּנֶע לֹא־פֶשֶׁה טָמֵא הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרַפְנוּ פְּחֹתָת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוּ בְּגַבְחָתוֹ :

"באחת הפחתים", כלומר שפלה היא, ננע שמראיו שוקעין. בקרחתו או בגבחתו • כתרגומו: בשחיקותיה או בחדותיה. קרחתו • שחקים ישנים. ומפני ה'מדרש' שהצרך ל'גזרה-שנה': מנין לפריחה בבגדים שהיא טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בבגדים. מה להלן פרח בכלו - טהור, אף כאן פרח בכלו - טהור, לכך אחז הכתוב לשון "קרחת וגבחת". ולענין פרושו

כ"ט - אחרי הכבס • לשון העשות. לא-הפך הננע את-עינו • לא הכהה ממראיתו. והננע לא-פשה • שמענו, שאם לא הפך ולא פשה, טמא. ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה, איני יודע מה יעשה לו? תלמוד-לומר: "והסגיר את הננע", מפל-מקום, דברי רבי יהודה. וחקמים אומרים וכו', כדאיתא ב'תורת כהנים', ורמזתיה כאן לישב המקרא על אפניו. פחתת הוא • לשון גמא, כמו (שמואל ב יז):

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

שכבס, ולכן אם לא השתנה צבעו ולא התפשט הנה טמא הוא, אזי ישרפו אותו באש, היא (צרעת) משחיתה בגד שחוק או בגד תקין חדש.

(נג) ואם ראה הכהן כי לא התפשט בבגד או בחוטי הארץ או בחוטי הרחב או בכל כלי העורות. (נד) אזי יצוה על כבוסו, וישימו בקסגו שבעת ימים שנית. (נה) אחרי זאת, יביט עליו לאחר

(נב) אזי ישרפו את המלבוש או את חוטי הארץ או את חוטי הרחב שהם מצמר או מפשתן או את כל כלי העורות אשר יהיה בהם הננע, כי היא צרעת אשר דינה להמחק ללא זכר, לכן ישרף באש.

שיעור יומי ליום רביעי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יג - פרשת תזריע-מצורע

וְתַרְגֹּמוֹ, וְזֶה מְשֻׁמְעוֹ: קָרַחַת – לְשׁוֹן יְשָׁנִים, וְגִבְחַת – לְשׁוֹן חֲדָשִׁים, כְּאֵלוֹ נִכְתָּב בְּאַחֲרֵיתוֹ אוֹ בְּקֶדְמוֹתוֹ, שֶׁהִקְרַחַת לְשׁוֹן אַחֲרָיִם וְהִגְבַּחַת לְשׁוֹן פָּנִים, כְּמוֹ

וְיָאֵם רְאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בִּתְּהָ הַנֶּנְעֵ אַחֲרֵי הַפֶּבֶס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־הַשְּׂתִי אוֹ מִן־הָעֶרֶב:

וְיָאֵם חֲזָא כְּתָנָא וְהָא עֲמִיָא מִכְּתִישָא בְּתַר דְּתַרְוֵי יְתָה וּבִזְעָ יְתָה מִן לְבוּשָא אוֹ מִן מִשְׁכָּא אוֹ מִן שְׂתִיָא אוֹ מִן עֶרְבָא:

(נ) וְיָאֵם רְאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה בִּתְּהָ הַנֶּנְעֵ אַחֲרֵי הַפֶּבֶס אֹתוֹ וְקָרַע אֹתוֹ מִן־הַבֶּגֶד אוֹ מִן־הָעוֹר אוֹ מִן־הַשְּׂתִי אוֹ מִן־הָעֶרֶב:

כ"ט - וְקָרַע אֹתוֹ • וְקָרַע מְקוֹם הַנֶּנְעֵ מִן הַבֶּגֶד וְיִשְׂרָפְנוּ.

וְיָאֵם תְּתַחֲזִי עוֹד בְּלְבוּשָא אוֹ בְּשְׂתִיָא אוֹ בְּעֶרְבָא אוֹ בְּכָל מָאן דְּמִשְׁפָּה סָגִיא הִיא בְּנוּרָא תוֹקְדָנָה יַת דִּי בַּה מִכְּתִישָא:

(נ) וְיָאֵם־תִּרְאָה עוֹד בְּבִגְד אוֹ־בְשֵׂתִי אוֹ־בְעֶרֶב אוֹ בְּכָל־כְּלֵי־עוֹר פִּרְחַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפְנוּ אֵת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּנְעֵ:

כ"ט - פִּרְחַת הוּא • דְּבַר הַחֲזוֹר וְצוּמַח • בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפְנוּ • אֵת כָּל הַבֶּגֶד.

נח וְלְבוּשָא אוֹ שְׂתִיָא אוֹ עֶרְבָא אוֹ כָּל מָאן דְּמִשְׁפָּה דִּי יִתְחַזֵּר וְיַעֲדִי מְנַהוּן מִכְּתִישָא וְיִצְטַבַּע תְּנִינֹת וְיִדְפִי:

(נח) וְהַבֶּגֶד אוֹ־הַשְּׂתִי אוֹ־הָעֶרֶב אוֹ־כְלֵי־כְלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבֹּס וְסָר מֵהֶם הַנֶּנְעֵ וְכַבֵּס שְׁנִית וְטָהַר:

וְיָאֵם חֲזָא כְּתָנָא אוֹ שְׂתִיָא אוֹ עֶרְבָא אוֹ כָּל מָאן דְּמִשְׁפָּה דִּי יִתְחַזֵּר וְיַעֲדִי מְנַהוּן מִכְּתִישָא וְיִצְטַבַּע תְּנִינֹת וְיִדְפִי:

כ"ט - וְסָר מֵהֶם הַנֶּנְעֵ • אִם כִּשְׁפָסְבוּהוּ בְּתַחֲלָה עַל־פִּי כֹהֵן, סָר מִמֶּנּוּ הַנֶּנְעֵ לְגִמְרֵי • וְכַבֵּס שְׁנִית • לְשׁוֹן טְבִילָה. תַּרְגוּם שֶׁל 'כְּבוּסִין' שֶׁבְּפִרְשָׁה זוֹ לְשׁוֹן לְבוּן:

~ נקודות משיחות קודש ~

לְכַן מְפָרֵשׁ לְשׁוֹן 'טְבִילָה', הֵינְנוּ שֹׁשְׁנֵיהֶם מְטַהְרִים אֵת הַבֶּגֶד: הִרְאֵנוּ מִסִּיר אֵת הַנֶּנְעֵ, וְהַשְּׁנִי אֵת הַטְּמֵאָה. אֵף אִם הוּא לְשׁוֹן 'לְבוּן' – נִמְצָא שֶׁהִרְאֵנוּ כִּלְל לֹא טָהַר אֵת הַבֶּגֶד, רַק הַשְּׁנִי.

לְשׁוֹן טְבִילָה (רש"י יג, נח) אֲפֹשֶׁר לְבָאָר אֵת הַמְּטָרָה שֶׁל כְּבוּס זֶה בְּשָׁנֵי פָּנִים. א. הִסְרַת הַנֶּנְעֵ, וְלִפִּי זֶה מְשֻׁמְעוּתָהּ – לְבוּן. ב. הִסְרַת טְמֵאָת הַנֶּנְעֵ שֶׁהִתְפַּשְׂטָה בְּכָל הַבֶּגֶד, וְאֵז מְשֻׁמְעוּתָהּ – טְבִילָה. וּמֵמָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכַבֵּס שְׁנִית" מְשֻׁמְעֵ שֶׁהוּא כֹּא בְּהַמְּשָׁף לְרֵאשׁוֹן וְיֵשׁ לָהֶם תְּכָן דוּמָה.

(לקוטי שיחות, כרך ז, עמ' 93)

נט דָּא אֹרִינְתָא דְּמִכְתִּישָׁ סְגִירוּ בְּלְבוּשׁ עֲמַר אוֹ כְּתָנָא אוֹ שְׂתִיָא אוֹ עֶרְבָא אוֹ כָּל מָאן דְּמִשְׁפָּה לְדְּכִיּוּתָהּ אוֹ לְסְאָבוּתָהּ: פ פ פ

(נט) וְזֹאת תּוֹרַת נְגַע־צִרְעַת בִּגְד הַצֹּמֵר, אוֹ הַפְּשֵׁתִים אוֹ הַשְּׂתִי אוֹ הָעֶרֶב אוֹ כְּלֵי־עוֹר לְטָהָרוֹ אוֹ לְטַמְּאוֹ: פפפ

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

חוּטֵי הָרַחֵב אוֹ כָּל כְּלֵי הָעוֹרוֹת, אִם בְּכִסּוֹ וְסָר מֵהֶם הַנֶּנְעֵ, אֵזִי יְכַבֵּסוּ שְׁנִית וְיִשְׁתְּהוּ. (נב) אֵלוֹ הֵן הַהֲלָכוֹת שֶׁל נְגַעֵי הַצִּרְעַת הַמְּצוּיָה בְּכַד צֹמֵר אוֹ בְּפִשְׁתָּן

אוֹ בְּחוּטֵי הָאֲרָף אוֹ בְּחוּטֵי הָרַחֵב אוֹ בְּכָל כְּלֵי הָעוֹרוֹת, אֵזִי הִיא נְגַע הַמְּתַפְשֵׁט, אֵזִי תִשְׂרָפְנוּ בְּאֵשׁ, אֵת הַמְּלָבוּשׁ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּנְעֵ. (נח) וְהַמְּלָבוּשׁ אוֹ חוּטֵי הָאֲרָף אוֹ

(נו) וְאִם רְאָה שֶׁכָּבַד הַחֲלָשׁ צָבְעוֹ אַחֲרֵי שֶׁכַּבֵּס, אֵזִי יִגְלַח אֵת הַנֶּנְעֵ מִן הַבֶּגֶד אוֹ מִן הָעוֹר, וְיַחַתֵּף אוֹתוֹ מִחוּטֵי הָאֲרָף אוֹ מִחוּטֵי הָרַחֵב. (נז) וְאִם הוֹפִיעָה פַּעַם נוֹסֶפֶת בְּבִגְד

פרשת מצורע

יד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) זֹאת תְּהִי־הַתּוֹרַת הַמְצֹרֵעַ בַּיּוֹם טָהַרְתּוּ וְהוֹבֵא אֶל־הַכֹּהֵן:

ב דא תהי אורייתא דסגירא ביומא דדכותיה ויתתי לות כהנא:

כט"א זאת תהיה תורת המצורע וגו' • (מגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בליקה.

(ג) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחֻיץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעֵי־הַצָּרַעַת מִן־הַצְּרוּעַ:

ג גיפוק כהנא למכרא למשריתא ויחזוי כהנא והא אתסי מכתש סגיריתא מן סגירא:

כט"ב אַל־מַחֻיץ לַמַּחֲנֶה • חוץ לשלש מחנות שנסתלח שם בימי חלוטיו.

~ נקודות משיחות קודש ~

גם הנמוך ביותר מובא אל הכהן

הנמצא במצב כזה, מבטיחה התורה שסופו לעשות תשובה. וזהו הרמז בלשון "והובא אל הכהן" – שמשמעותו שייבא בעל-כורחו, דכיון שהקב"ה יערה עליו רוח ממרום, ודאי שישוב אל המחנה. וכיון שסוף-כל-סוף רצון ה' הוא שתהיה התשובה מפנימיותו של המצורע, לכך נאמר "ויצא הכהן", שאף שתחלת התשובה היא בדרך מתנה מלמעלה, המרוקמת את המצורע "אל הכהן", הרי שהעבודה אחר-כך היא להמשיך את הקדושה "החוצה", לדרגת האדם כפי שהוא מצד-עצמו, וזהו הרמז בכך שהכהן יוצא אל המצורע.

זאת תהיה תורת המצורע... והובא אל-הכהן: ויצא הכהן אל-מחוץ למחנה (יד, כ"ג) ולקאורה צריך ביאור לשון הפתוח "והובא אל הכהן", שגרי נאסר על המצורע להכנס למחנה ישראל, והיאך יבוא אל הכהן, ואכן המשך הפתוח הוא "ויצא הכהן" – שבא אל המצורע "מחוץ למחנה". כן צריך ביאור הלשון "והובא", ולא נכתב "ובא". והביאור בזה בדרך הסידור: עונשו של המצורע לישוב בדר מחוץ למחנה, מגיע מחמת חטאו הקמור שדבר לשון-הרע (רש"י תוריע יג, מה), ואם כן הימצאותו מחוץ למחנה היא בגלל שבדרגתו הרוחנית נמצא הוא מחוץ לגבול הקדושה. וגם על יהודי

(על-פי לקוטי-שיחות חלק ז, עמוד 100 – מתוך 'לקראת שבת')

(ד) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי־צִפְרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת וַעֲיַן אֶרְזוֹ וַיִּשְׂנֵי תוֹלַעַת וְאוֹב:

ד ויפקד כהנא ויסב למדפי תרתין צפרין חיון דקנו ואעא דארזא ויצבע זהוריי ואזובא:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

או בחוטי ארץ או בחוטי רחב או בדבר מפלי העורות כדי שישטהר או יטמא. (א) אחריו זאת, דבר ה' אל משה לאמר הלאה. (ב) זאת תהיה ההלכה לגבי המצורע בעת טהרתו כי תובא הדיעה אודותיו אל הכהן. (ג) ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, ואם ראה כי המצורע כבר נרפא מנגע או בחוטי ארץ או בחוטי רחב או בדבר מפלי העורות כדי שישטהר או יטמא. (א) אחריו זאת, דבר ה' אל משה לאמר הלאה. (ב) זאת תהיה ההלכה לגבי המצורע בעת טהרתו כי תובא הדיעה אודותיו אל הכהן. (ג) ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, ואם ראה כי המצורע כבר נרפא מנגע

כש"י חיות • (חולין קמא) פָּרַט לְטָרְפוֹת. טְהוּרוֹת • פָּרַט לְעוֹף טָמֵא. לְפִי שֶׁהִנְגָעִים בְּאֵין עַל לְשׁוֹן הָרֶע (ערכין טו), שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה פְטוּטֵי דְבָרִים, לְפִיכֶן הִזְקָקוּ לְטְהוּרָתוֹ צְפָרִים, שֶׁמִּפְטוּטֵינָן תָּמִיד בְּצַפְצוּף קוֹל.

(ה) וְצוּהוּ הַכֹּהֵן וְשַׁחַט אֶת־הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל־בְּלִי־חַרֵּשׁ עַל־מִים חַיִּים:

כש"י על-מים חיים • נותן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נפר בהם, וכמה הן? רביעית.

(ו) אֶת־הַצִּפּוֹר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֲרוֹז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב וְטָבַל אֹתָם וְאֶת־הַצִּפּוֹר הַחַיָּה בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשֹּׁחֵטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים:

וְיֵת צִפְרָא חִיתָא יִסַּב יְתָה וְיֵת אַעָא דְאַרְזָא וְיֵת צִבְעָה זְהוּרִי וְיֵת אֲזוֹבָא וְיִטְבּוּל יְתָהוּן וְיֵת צִפְרָא חִיתָא בְּדָמָא דְצִפְרָא דְנִכְיִסָא עַל מֵי מְבוּעָה:

כש"י אֶת־הַצִּפּוֹר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ • מִלְמַד שְׂאִינוֹ אוֹגְדָה עִמָּהֶם, אֲלֵא מִפְרִישָׁה לְעַצְמָהּ, אֲבָל הָעֵץ וְהָאֵזוֹב כְּרוּכִים יַחַד בְּלִשׁוֹן הַזְּהוּרִית, כְּעִנְיָן שְׂנֵאמַר: "וְאֶת־עֵץ הָאֲרוֹז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב", קִיחָה

אֶחָת לְשִׁלְשָׁתָן. כֹּוֹל, כְּשֵׁם שְׂאִינָה בְּכֻלָּל אֲגָדָה, כֵּן לֹא תִהְיֶה בְּכֻלָּל טְבִילָה? תִּלְמוּד־לוֹמַר: "וְטָבַל אֹתָם וְאֶת־הַצִּפּוֹר הַחַיָּה", הַחֲזִיר אֶת הַצִּפּוֹר לְכֻלָּל טְבִילָה.

(ז) וְהָיָה עַל הַמַּטְהָר מִן־הַצִּרְעָת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהְרוּ וְשִׁלַּח אֶת־הַצִּפּוֹר הַחַיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה:

ז וְיָדִי עַל דְּמַדְפֵי מִן סְגִירוּתָא שְׁבַע זְמָנִין וְיִדְכְּנָה וְיִשְׁלַח יְתָ צִפְרָא חִיתָא עַל אַפֵּי חֻקְלָא:

(ח) וְכַבֵּם הַמַּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ וְרַחַץ בַּמַּיִם וְטִהַר וְאַחַר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְיֹשֵׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ שִׁבְעַת יָמִים:

ח וְיִצְבַּע דְּמַדְפֵי יְתָ לְבוּשׁוֹהֵי וְיִגְלַח יְתָ כָּל שַׁעְרָה וְיִסְחִי בְּמֵיא וְיִדְכֵי וְיִתֵּר כֵּן יַעוֹל לְמַשְׁרִיתָא וְיִתֵּב מִכְרָא לְמַשְׁכְּנָה שְׁבַעַא יוֹמִין:

כש"י וְיֹשֵׁב מַחוּץ לְאַהֲלוֹ • (ת"כ, חולין קמא) מִלְמַד שְׂאִסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטְהָר.

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ אֶת־רֵאשׁוֹ וְאֶת־זָקְנוֹ וְאֶת גְּבַת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ יִגְלַח וְכַבֵּם אֶת־בְּגָדָיו וְרַחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטִהַר:

ט וְהִיָּה בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יִגְלַח יְתָ כָּל שַׁעְרָה יְתָ רֵישָׁה וְיֵת דְּקִנְיָה וְיֵת גְּבִינֵי עֵינוֹהֵי וְיֵת כָּל שַׁעְרָה יִגְלַח וְיִצְבַּע יְתָ לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי יְתָ בְּסָרְהָ בְּמֵיא וְיִדְכֵי:

כש"י אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ וְגו' • כָּלל וּפָרַט וְכָלל, לְהַבִּיא כָּל מְקוֹם כְּנוּס שַׁעַר וְנִרְאָה.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכות-יהודית

(ה) אַחֲרֵי זֹאת, יְצוּהוּ הַכֹּהֵן לְשַׁחַט אֶחָת מִשְׁתִּיתֵיהֶן לְתוֹף כְּלֵי חָרֶס מִעַל מֵי מַעְיָן (שְׁבַת־ל"ו).
(ו) וְיִקַּח אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה וְאֶת קִנְיָה הָאֲרוֹז וְאֶת מְשֵׁי הַשָּׁנִי וְאֶת צִמַח הַזְּעֵתָר, וְיִטְבַּל אֶת קְצוֹתֵיהֶם יַחַד עִם הַצִּפּוֹר הַחַיָּה בְּדָם הַצִּפּוֹר הַזְּבוּחָה
מֵעַל מֵי הַמַּעְיָן.
(ז) וְיִזְהַר עַל הַבָּא לְהַטְהָר מִן הַצִּרְעָת שְׁבַע פְּעָמִים וְיִטְהַר אוֹתוֹ, וְיִשְׁחָרֵר אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַמַּדְבָּר.
(ח) אַחֲרֵי זֹאת, יְכַבֵּס הַבָּא לְהַטְהָר אֶת בְּגָדָיו, וְיִסְפֹּר אֶת כָּל שַׁעְרוֹתָיו וְיִתְרַחֵץ בְּטְבִילָה בַּמַּיִם וְיִטְהַר, וְאַחֲרֵי כֵן יִכְנֹס אֶל הַמַּחֲנֶה וְיֹשֵׁב מַחוּץ לְבֵיתוֹ שִׁבְעַת יָמִים.
(ט) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִסְפֹּר אֶת כָּל שַׁעַר רֵאשׁוֹ וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גְּבוֹת עֵינָיו עִם שְׂאֵר שַׁעְרוֹתָיו, וְיִכְבֹּס בְּגָדָיו וְיִרְחַץ גּוּפוֹ בְּטְבִילָה בַּמַּיִם וְיִטְהַר.

יִבְיֹאמוּ הַשְּׂמִינִי יִקַּח שְׁנַיִם כִּבְשִׁים תְּמִימִים וְכִבְשָׁה אֶחָת בַּת־שָׁנָה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וְלֶגַע אֶחָד שֶׁמֶן: יְד דְמִשְׁחָא:

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יִקַּח שְׁנַיִם כִּבְשִׁים תְּמִימִים וְכִבְשָׁה אֶחָת בַּת־שָׁנָה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן וְלֶגַע אֶחָד שֶׁמֶן:

כש"י • וְכִבְשָׁה אֶחָת • לַחֲטָאת. וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים • מִצְרַע טְעוּנֵינן נְסָכִים (סוטה יז). וְלֶגַע אֶחָד שֶׁמֶן • לְהַזוֹת לְנִסְפֵי שְׁלֹשָׁה כִּבְשִׁים הַלְלוּ, שְׁחָטָתוֹ וְאַשְׁמוֹ שֶׁל

(יא) וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֶת הָאִישׁ הַמְטַהֵר וְאֵתְּם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

יא וְיָקִים כֹּהֵן דְּמַדְבִּי יְת גְּבֵרָא דְמַדְבִּי וְיִתְהוֹן קָדָם יי בְּתַרְע מִשְׁפָּן זְמַנָּא:

(יא) וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֶת הָאִישׁ הַמְטַהֵר וְאֵתְּם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כש"י • לִפְנֵי ה' • (מנחות צא. כלים פ"א) בְּשַׁעַר נִקְנֹזֵר וְלֹא בְּעִזְרָה עֲצֻמָּה, לְפִי שֶׁהוּא מְחַסֵּר כְּפוּרִים.

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶגַע הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

יב וְיָסֵב כֹּהֵן יְת אִמְרָא קְדָא וְיִקְרֵב יְתָא לְאַשְׁמָא וְיֵת לֶגַע דְּמִשְׁחָא וְאַרְיִם יְתֵהוּן אִרְמָא קָדָם יי:

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶגַע הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כש"י • וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם • יִקְרִיבֵנוּ לְתוֹף הַעֲזָרָה לְשֵׁם אֲשֶׁם. וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טְעוּן תְּנוּפָה חַי. וְהִנִּיף אֹתָם • אֵת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֶּגַע.

(יג) וְשָׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־הָעֹלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי בַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:

יג וְיִכּוּס יְת אִמְרָא בְּאַתְר דִּי יְכוּס יְת חֲטָאתָא וְיֵת עֲלֵתָא בְּאַתְר קֹדֶשׁ אֲרִי כַחֲטָאתָא אֲשָׁמָא הוּא לְכֹהֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁין הוּא:

(יג) וְשָׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־הָעֹלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי בַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:

כש"י • בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו' • עַל יַרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ בְּצִפּוֹן, וּמָה תִלְמוּד־לוֹמֵר? וְהֲלֹא כָּבֵד נֶאֱמַר בַּתּוֹרָת אֲשֶׁם בְּפָרֶשֶׁת "צוֹ אֵת אֶהְרֹן", שֶׁהָאֲשֶׁם טְעוּן שְׁחִיטתוֹ בְּצִפּוֹן? לְפִי שֶׁיֵּצֵא זֶה מִקְּלַל אֲשָׁמוֹת לְדוֹן בְּהַעֲמֵדָה. (זבחים ט) כֹּל תְּהֵא שְׁחִיטתוֹ בְּמָקוֹם הַעֲמֵדָתוֹ? לְכָף נֶאֱמַר: "וְשָׁחַט... בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו'". כִּי בַחֲטָאת • כִּי כָּל הַחֲטָאוֹת. הָאֲשֶׁם • הִזָּה. הוּא לִכְהֵן • בְּכָל עֲבוֹדוֹת הַתְּלוּיֹת בַּכֹּהֵן, הַשְּׁנֵה אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאת, שֶׁלֹּא תֵאֱמַר: הוּאִיל וְיֵצֵא דָמוֹ מִקְּלַל שְׂאֵר אֲשָׁמוֹת לְהַנִּיחַן עַל תְּנוּפָה וּבַהּוֹנֹת, לֹא יֵהָא טְעוּן מִתֵּן דְּמִים וְאַמּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? לְכָף נֶאֱמַר: "כִּי בַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן". כֹּל יֵהָא דָמוֹ נִתֵּן לְמַעַלָּה כַחֲטָאת? תִּלְמוּד־לוֹמֵר וְכו', בַּתּוֹרָת כֹּהֲנִים'.

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה אֲזֶן הַמְטַהֵר הַיְמָנִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

יד וְיָסֵב כֹּהֵן מְדָמָא דְאַשְׁמָא וְיִתֵּן כֹּהֵן עַל רוּם אוֹדְנָא דְמַדְבִּי דִימִינָא וְעַל אֵלִיּוֹן יְדָה דִימִינָא וְעַל אֵלִיּוֹן רִגְלָה דִימִינָא:

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה אֲזֶן הַמְטַהֵר הַיְמָנִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

כש"י • תְּנוּפָה • גֵּדֵר אֲמִצְעֵי שְׁבָאוֹן; וְלִשׁוֹן "תְּנוּפָה" לֹא נֹדַע לִי, וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ: טַנְדְּרוֹס'. בְּהֵן • גּוֹדֵל.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכת-יהודית

(*) וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יִגִּישׁ שְׁנֵי כִּבְשִׁים לֹא מוּם וְכִבְשָׁה בַת שָׁנָה לֹא מוּם וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת (3 פַעֲמִים 2.484 ק"ג) מִתְּנָה מְעַרְבִים בְּשֶׁמֶן וְלֶגַע (345 סמ"ק) שֶׁמֶן. (יא) וְיַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמְטַהֵר אֶת הָאִישׁ הַבָּא לְהַטְהֵר וְאוֹתָם לִפְנֵי ה', לִיד שַׁעַר אֹהֶל הַיְעִידָה. (יב) וְיִקַּח הַכֹּהֵן אֶחָד מִשְׁנֵי הַכִּבְשִׁים לְהִקְרִיבוֹ עֲבוּר הָאֲשָׁמָה וְאֵת לֶגַע (345 סמ"ק) הַשֶּׁמֶן, וְיַנְעִנֵעַ אוֹתָם נְעוּנֵעִים לִפְנֵי ה'.

טו ויִסַּב כִּהְנָא מִלְגָּא דְּמִשְׁחָא וִירִיק עַל יְדָא דְּכִהְנָא דְּשִׁמְאֵלָא:

טז ויִטְבֹּל כִּהְנָא יָת אֶצְבָּעָה דְּיַמִּינָא מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה דְּשִׁמְאֵלָא וְיָדֵי מִן מִשְׁחָא בְּאֶצְבָּעָה שְׁבַע זְמַנִּין קָדָם יי:

יז ומִשְׁחָא דְּמִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה יִתֵּן כִּהְנָא עַל רוּם אֹרְנָא דְּמִדְבָּי דְּיַמִּינָא וְעַל אֲלִיּוֹן יְדָה דְּיַמִּינָא וְעַל אֲלִיּוֹן רִגְלָה דְּיַמִּינָא עַל דְּמָא דְּאִשְׁמָא:

יח וְיִדְאִשְׁתָּאֵר בְּמִשְׁחָא דִּי עַל יְדָא דְּכִהְנָא יִתֵּן עַל רִישׁ דְּמִדְבָּי וְיִכְפֹּר עֲלוּהֵי כִּהְנָא קָדָם יי:

יט וְיַעֲבֹד כִּהְנָא יָת חֲטָאתָא וְיִכְפֹּר עַל דְּמִדְבָּי מִסּוּבָתָהּ וְכַתֵּר בֵּין יְכוּס יָת עֲלֵתָא:

כ וְיִסַּק כִּהְנָא יָת עֲלֵתָא וְיָת מִנְחָתָא לְמִדְבָּחָא וְיִכְפֹּר עֲלוּהֵי כִּהְנָא וְיָדְבִי:

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית:

(טז) וַיִּטְבֹּל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ הַשְּׂמָאלִית וְהִזָּה מִן־הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה:

כט"ו • לִפְנֵי ה' • (ח"ט) כְּנָגֵד בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדְשִׁים.

(יז) וּמִיֵּתֵר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנֹף אֶזְן הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דָּם הָאִשָּׁם:

(יח) וְהִנּוֹתָר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמִּטְהָר וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:

(יט) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחֲטָאת וְכִפֹּר עַל־הַמִּטְהָר מִטְּמֵאתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה:

(כ) וְהָעֹלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַה וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: ׀

כט"ו • וְאֶת־הַמִּנְחָה • מִנְחַת נְסֻכִים שֶׁל בְּהֵמָה.

לִפְנֵי ה'.

(ט"ו) אַחֲרֵי זֹאת, יַעֲשֶׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֲטָאת, וְיִבְקֹשׁ כִּפָּרָה עַל הַכֹּהֵן אֶת הַשְּׂמָאלִית, וְיִכְפֹּר אֶת הָעֹלָה.

(ט"ז) אַחֲרֵי זֹאת, יַעֲלֶה אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְיִכְבֹּשׁ הַכֹּהֵן כִּפָּרָה עָלָיו וְיִטְהַר.

(יז) אַחֲרֵי זֹאת, יִנִּיחַ מִשְׁאֲרֵיתוֹ עַל תְּנוּף אֶזְנוֹ הַיְמָנִית שֶׁל הַכֹּהֵן לְהִטְהָר וְעַל בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית מִמַּעַל לְדָם קֶרְבַּן הָאִשָּׁם (דָּם הָאִשָּׁם כִּכּוּר נִיתֵן עַל מִקְוֹת אֵלֶּה קוֹדֵם נִתְיַת הַשֶּׁמֶן).

(יח) וְהִנּוֹתָר מִמֶּנּוּ, יָשִׂים אוֹתוֹ עַל רֹאשׁ הַכֹּהֵן לְהִטְהָר, וְיִבְקֹשׁ כִּפָּרָה עָלָיו

תְּנוּף אֶזְן הַכֹּהֵן לְהִטְהָר הַיְמָנִית וְעַל בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית.

(ט"ו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֶּג הַשֶּׁמֶן וַיִּשְׁפֹּף עַל כַּפוֹ הַשְּׂמָאלִית.

(ט"ז) וְיִטְבֹּל אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל יְדוֹ הַשְּׂמָאלִית, וְיִזָּה מִמֶּנּוּ בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי ה'.

~ יום חמישי ג' אייר ~

כא ואם מספן הוא ולית ידה מדבקא ויסב אמר חד דאשמא לארמא לכפרא עלוהי ועסרונא סלתא חד דפיל במשח למנחה ולגא דמשחא:

(כא) ואם-דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן:

כ"ט - ועשרון סלת אחד • לכבש זה שהוא אחד, על הבהונות, ושמן של נסכי המנחה לא הזקק גביא עשרון אחד לנסכיו. ולג שמן • לתת ממנו הכתוב לפרש.

כב ותרין שפנינין או תרין בני יונה די תדבק ידה ויהי חד חטאתא וחד עלתא:

(כב) ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה:

כג וייתי יתהון ביומא תמינאה לדכיותה לנת פהנא לתרע משפן זמנא לקדם יי:

(כג) והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל-הכהן אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה:

כ"ט - ביום השמיני לטהרתו • שמיני לצפרים ולהצאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת.

כד ויסב פהנא ית אמרא דאשמא וית לגא דמשחא וארים יתהון פהנא ארמא קדם יי:

(כד) ולקח הכהן את-כבש האשם ואת-לג השמן והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה:

כה ויפוס ית אמרא דאשמא ויסב פהנא מדמא דאשמא ויתן על רום אודנא דמדכי דימינא ועל אליון ידה דימינא ועל אליון רגלה דימינא:

(כה) ושחט את-כבש האשם ולקח הכהן מדם האשם ונתן על-תנוף און-המטהר הימנית ועל-בהן ידו הימנית ועל-בהן רגלו הימנית:

כו וימן משחא יריק פהנא על ידא דכהנא דשמאלא:

(כו) וימן השמן יצק הכהן על-כף הכהן השמאלית:

כז וינדי פהנא באצבע דימינא מן משחא די על ידה דשמאלא שבע זמנין קדם יי:

(כז) והנה הכהן באצבעו הימנית מן-השמן אשר על-כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

מדמו, ויניח על תנוף און הימנית להטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית.
(כו) וימן השמן ישפך הכהן לתוך כפו השמאלית.
(כז) וינדי באצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית שבע פעמים לפני ה'.

מהם חטאת והאחר עולה.
(כג) אזי גביא אותם ביום השמיני, הוא ראשית טהרתו, אל הכהן, אל פתח אהל הועידה לפני ה'.
(כד) ויקח הכהן את כבש קרבן האשם ואת לג (345 סמ"ק) השמן, וינענע הכהן אותם נענועים לפני ה'.
(כה) אחרי זאת, יזבח אותו ויקח

(כא) ואם הוא היה עני בכסף, לא השיגה דו זאת, אזי יקריב כבש אחד לקרבן האשם לתנופה כדי לכבש כפרה עליו, ועשרון (2.484 ק"ג) מסלת מערב בשמן למתנה, ולג (345 סמ"ק) שמן.
(כב) ושני תורים או שני גוזלים מן היונים כפי שפשיג ידו, ויהיה אחד

כח ויתן כהן פהנא מן משחא די על ידה על רום
אודנא דמדפי דמינא ועל אליון ידה
דמינא ועל אליון רגלה דמינא על אטר
דמא דאשמא :

וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ עַל־תְּנוּךְ
אֵזֶן הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן
רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דָּם הָאֲשֵׁם :

כ"ח - על-מקום דם האשם • אפלו נתקנח הדם; למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם.

כט ודישפתאר מן משחא די על ידא דכהנא
יתן על רישא דמדפי לכפרא עלוהי קדם יי :

וְהוֹתֵר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן וַיִּתֵּן
עַל־רֹאשׁ הַמַּטְהָר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה :

ל ויעבד ית חד מן שפנינא או מן בני יונה
מדי מדבק ידה :

וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתְּרִים או מן־בְּנֵי הַיוֹנָה
מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיג יְדוֹ :

לא ית די מדבק ידה ית חד חטאתא וית חד
עלתא על מנתמא וכפרא כהנא על דמדפי
קדם יי :

אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיג יְדוֹ אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־
הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכִפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַמַּטְהָר
לִפְנֵי יְהוָה :

לב דא אוריתא די בה מכתש סגירו די לא
מדבק ידה בדכותה :

זֹאת תֹּרֵת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צָרַעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיג
יְדוֹ בְּטַהֲרָתוֹ: פ

~ יום שישי ד' אייר ~

לג ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר :

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר :

לד ארי תעליון לארעא דכנען די אנא זהב
לכון לאחסנא ואתן מכתש סגירו כבית
ארעא אחסנתכון :

כִּי תִבְאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם
לְאֶחָזָה וְנָתַתִּי נִגַּע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחֲזִיתְכֶם :

שהיו ישראל במדבר, ועל-ידי הנגע נותן הבית
ומוצאן.

כ"ד - ונתתי נגע צרעת • (ויקרא רבה) בשורה היא להם
שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים
מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

ויבקש פפרה עליו לפני ה'.
(לב) אלו הן ההלכות של מי שהיה
בו נגע צרעת ולא השיגה ידו בעת
טהרתו.
(לג) אחרי זאת, דבר ה' אל משה
ואהרן לאמר הלאה.
(לד) אם וכנסתם אל ארץ כנען אשר

הבא להטהר, ויבקש פפרה עליו לפני
ה'.
(ל) אחרי זאת, יעשה אחד משני
התורים או משני גוזלי היונים לפי
אשר השיגה ידו.
(לא) עם אשר תשיג ידו, אחד מהם
חטאת והאחר עולה יחד עם המתנה,

(כח) אחרי זאת, יניח מן השמן אשר
בכפו על תנוף און הבא להטהר
הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן
רגלו הימנית מעל מקום דם קרבן
האשם (דם האשם כבר ניתן על
מקומות אלה קודם נתינת השמן).
(כט) ואת שאריתו ישפך על ראש

~ נקודות משיחות קודש ~

הטמנת האמוריים ארבעים שנה

שְׁלַכְךָ מִטְּמֵינִים הַאֲצִרוֹת בְּקִירוֹת הַבָּתִּים, שֶׁיַּעֲמֹד לָהֶם הַמָּוֶן לְכַשֵּׁיחֲרוֹ.

וּבְזֶה יִבְנוּ דְבָרֵי הַמְּדַרְשׁ שֶׁהָיוּ מִטְּמֵינִים כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה (ולא ממפלת סיחון ועוג). דְּהַטְּמַנְתֶּם מִשָּׁךְ כָּל הָאֲרָבָעִים שָׁנָה הִיָּתָה מִשׁוּם שֶׁכָּבַר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם יָדְעוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִחְזְרוּ, שֶׁהָרִי תִּלָּה הַכָּתוּב "דֹּר רַבִּיעִי לְשׁוּבוֹ הַנֶּה", בְּ"שְׁלֹם עֲוֹן הָאֲמֹרִי" [וְיָדְעוּ שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם לְחֹזֵר לְאַרְצָם]. וּמִכַּף הַבִּינִי, שֶׁיִּשְׁיַבֵּת עִם בְּאֲרָצוֹ תְלוּיָהּ בְּמַעֲשָׂיו, שָׁזָה נִתַּן לָהֶם הַתְּקִנָּה שְׂאוּלֵי יָבוֹא יוֹם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִשְׁלַחוּ גַם הֵם מֵאַרְצָם (אם יתְנַהֲגוּ שְׂלֵא כְּדָבָעִי), וְאִזּוּ יִוָּכְלוּ לְשׁוּב וְלִיקַח הַמְּטוֹנִיּוֹת. וְזוֹ הַסִּיָּבָה בְּפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא לְכַף שֶׁהִטְמִינוּ מִמוֹנָם, מַעֲשֵׂה הַמְּבַטָּא גַם תְּקִנָּה שֶׁיִּשְׁוּבוּ לְקַתְרוּ.

כִּי תִבְאוּ אֶל-אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנִתְחַי נִגַּע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחֲזַתְכֶם :

בְּשׁוֹרָה הִיא לָהֶם . . לְפִי שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְּמוֹנִיּוֹת שֶׁל זָהָב בְּקִירוֹת בָּתֵּיהֶם כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר. (יד, לה. ובפירוש רש"י)

צָרִיךְ בִּיאֹר מַה הַכְרִיחַ אֶת הַמְּדַרְשׁ (שֶׁהוּא מְקוּרוֹ שֶׁל רש"י) לְפָרֵשׁ שֶׁהָיוּ מִטְּמֵינִים "כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר", וְהָרִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּפִשׁוּטוֹ, שֶׁיִּתְחַבֵּן שֶׁהִטְמִינָה הַחֲלָה בְּעַקְבוֹת מִפְּלַת סִיחֹן וְעוֹג שֶׁהָיוּ הָאוֹמוֹת "בְּטוֹחִין עֲלֵיהֶם" (רש"י תחילת בלק), שֶׁאִזּוּ נִאֲחָזוּ בְּפִתּוֹ וְהַחֲלוּ לְהִטְמִין אוֹצְרוֹתֵיהֶם?

וְיֵשׁ לוֹמֵר הַבִּיאֹר בְּזֶה: הַטְּמַנְת הַמָּוֶן יֵשׁ בָּהּ דְּבַר וְהִיפּוּכוֹ. מִצַּד אֶחָד, מְגַלֶּה הִיא עַל הַפְּחַד שֶׁמָּא יָבוֹאוּ יִשְׂרָאֵל וְיִנְצְחוּם בְּמִלְחָמָה וְיִקְחוּ אֶת מְמוֹנָם. אִךְ מֵאֵיֶדֶךָ, מִרְאָה הִיא גַם עַל תְּקִנָּה שְׁעוֹד שֶׁשׁוּבוּ לְמִקְוֵמוֹתֵיהֶם,

(על-פי לקוטי-שיחות חלק לב, עמוד 91 - מותר 'לקראת שבת')

לה וייתי דדילה ביתא ויחזי לכהנא למימר
במכתשא אתחזי לי בביתא :

**וּבֹא אֲשֶׁר-לוֹ הַבֵּית וְהִגִּיד לַפְּהִן לְאֹמֵר בְּנִינֵעַ
נְרָאָה לִי בְּבֵית:**

כש"י ◀ בְּנִינֵעַ נְרָאָה לִי בְּבֵית • (נגעים פ"ב, ת"ס) אֶפְלוּ תִלְמִיד־חֲכָם שֶׁיִּוֹדַע שֶׁהוּא נִגַּע וְדָאֵי, לֹא יִפְסַק דְּבַר בְּרוּר לומר: 'נִגַּע נְרָאָה לִי', אֶלָּא: "בְּנִינֵעַ נְרָאָה לִי".

לו ויפקד בהנא ויפגון ת ביתא עד לא יעול
בהנא למחזי ת מכתשא ולא יסתאב כל די
בביתא ובתר פן יעול בהנא למחזי ת
ביתא :

**וְצוּהּ הַפְּהִן וּפְגוּ אֶת-הַבֵּית בְּטָרִם וְבֹא הַפְּהִן
לְרִאוֹת אֶת-הַנִּנְעַע וְלֹא יִטְמָא כָּל-אֲשֶׁר בְּבֵית וְאַחַר
כֵּן יָבֹא הַפְּהִן לְרִאוֹת אֶת-הַבֵּית:**

תורה? אם על כלי שטף - טבילים ויטהרו, ואם
על אכלין ומשקין - לאכלם בימי טמאתו. הָא לֹא
חֶסֶה תוֹרָה אֶלָּא עַל כְּלֵי חֶרֶס, שֶׁאִין לָהֶם טְהוּרָה
בְּמִקְוָה.

כש"י ◀ בְּטָרִם יָבֹא הַפְּהִן וְגו' • שְׁכַל זְמַן שֶׁאִין פְּהִן
נִזְקָק לוֹ, אִין שֵׁם תוֹרַת טְמָאָה. וְלֹא יִטְמָא כָּל-אֲשֶׁר
בְּבֵית • (ט"ח) שֶׁאִם לֹא פְּנָהוּ וְיָבֹא הַפְּהִן וְיִרְאֶה הַנִּנְעַע,
נִזְקָק לְחֶסֶגַר וְכָל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ יִטְמָא. וְעַל מַה חֶסֶה

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכיבית-יהודית

אני נתן לכם אותה גרשה, אזי אשים
נגע צרעת במקצת מבתי אדמת
רשתכם (ארץ אחוזתכם).
(לה) וילך יבוא אשר לו הבית,
וימסר הודעה לפהן באמירה: הנה
הופיע לי בבית דמוי נגע.
(לו) אזי יצוה הפהן ויוציאו את
שבבו, ואחרי כן יביט עליו.

(ז) וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנָּה הַנֶּגַע בְּקִרְתַּת הַבַּיִת שֶׁקַּעְרוּרֹת יִרְקָקֹת אוֹ אֲדָמָדָמַת וּמְרֵאֵיהֶן שָׁפֵל מִן־הַקִּיר:

כט"ו ◀ שְׁקַעְרוּרֹת • (ת"ט) שׁוֹקְעוֹת בְּמֵרְאֵיהֶן.

(ח) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:

(ט) וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהֵנָּה פָּשָׁה הַנֶּגַע בְּקִרְתַּת הַבַּיִת:

(מ) וַצֹּהַר הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

כט"ז ◀ וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים • כְּתֻבָּה: 'וַיִּשְׁלֹפוּ', יְטֹלוֹם מַשֵּׁם, כְּמוֹ: (דברים כה) "וְחִלְצָה נֶעְלוֹ", לְשׁוֹן הַסֵּרָה. אֶל־מְקוֹם טָמֵא • (ת"ט) מְקוֹם שְׂאִין טְהוֹרוֹת

לט ויתוב כהנא ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיפת מכתשא בכתלי ביתא:

מ ויפקד כהנא וישלפון ית אבניא די בהן מכתשא וירמוז יתהון למברא לקרמא לאתמ מסאב:

משתמשות שם. למדך הפתוב, שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו.

~ נקודות משיחות קודש ~

שני גדרים בשכנות לרשע

הַנֶּגַע, אֶף שֶׁבְּבֵיתוֹ לֹא נִרְאָה הַנֶּגַע, וְגַם לֹא נִגַּע הַנֶּגַע בְּאֲבָנָיו. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ שְׂדֵרָךְ זֶה תְּלוּי בְּפִירוּשׁ הַפֶּלֶל ד' אֹי לְרָשַׁע אֹי לְשִׁכְנוֹ", דַּיֵּשׁ לוֹמֵר בְּשֵׁנֵי אֹפְנִים: א. רָשַׁע הִגֵּר בְּסִמְכוֹת לְמִישְׁהוּ, פּוֹעֵל שִׁינּוּי לְרַעָה בְּמַעֲשֵׂי הַשֶּׁכֶן, וְלִכֵּן "אֹי לְשִׁכְנוֹ" כִּי הִרְשַׁע יַפְעוּל עָלָיו לְרַעָה. ב. הַשְּׂכִינּוֹת לְרָשַׁע הֲרִי הֵיא סִימָן שֶׁגַם הַשֶּׁכֶן דּוֹמֶה לוֹ, דְּזֶה שְׂגָרִים זֶה לִיד זֶה הוּא מְפַגֵּי שְׂדוּמִים הֵם אַחַד לַשֵּׁנִי. וְזֶהוּ "אֹי לְשִׁכְנוֹ", כִּי הַשְּׂכִינּוֹת לְרָשַׁע מְרָאָה שֶׁגַם הַשֶּׁכֶן, בְּאַמַּת דּוֹמֶה הוּא לְהִרְשַׁע. וְהוּא הַדְּבָר בְּאֶבֶן הַמְנוּגָע. לְדַעַת רש"י הִרְשַׁע פּוֹעֵל רַק עַל מַעֲשֵׂי הַשֶּׁכֶן. וְאֵם כֵּן, רַק אֶבֶן שֶׁנִּדְבַק בָּהּ הַנֶּגַע חִיבִים לְחִלְצָהּ, דָּאֻז אֲמַרִינָן דְּחֶלֶק הַמְנוּגָע שֶׁבְּאֶבֶן פּוֹעֵל גַּם עַל

וְצֹהַר הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים (יד, מ) וְחִלְצוּ – מְלַמֵּד שֶׁשְׁנֵיהֶם חוֹלְצִים, מִכַּאֲן אֲמָרוּ: אֹי לְרָשַׁע אֹי לְשִׁכְנוֹ (תּוֹרַת כְּהִנִּים עַל הַפּוֹסֵק) בְּמִפְרָשִׁים מְצִינּוֹ כִּמְה פְּרוּשִׁים בְּדִין "שְׁנֵיהֶם חוֹלְצִים": רש"י כּוֹתֵב (סוֹף מַסַּכַת סוּכָה דְּבוֹרָה־הַמַּחֲמִיל אֹי לְרַשַׁע. וְעוֹד) "כִּי־תוֹרַת כְּהִנִּים תִּנְיָא, וְחִלְצוּ אֶת הָאֲבָנִים, נִגַּע בְּאֶבֶן שֶׁבְּמִקְצוּעָה, שְׁנִיחֵן חוֹלְצִין". וְהִינּוּ, דְּפִירוּשׁ דִּין זֶה לְשִׁיטְתּוֹ הוּא, שְׂאֵם נִרְאָה נִגַּע בְּאֶבֶן שֶׁבְּמִקְצוּעָה, שֶׁהוּא אֶבֶן הַנִּרְאָה בְּשֵׁנֵי בַתִּים, חִיבִים לְחַלּוֹץ אֶת הָאֶבֶן כּוּלָּהּ, אֶף אֶת חֶלֶק הָאֶבֶן שֶׁבְּבֵית שְׂלֵא נִרְאָה בּוֹ הַנֶּגַע. אֶף יֵשׁ מִפְרָשִׁים (ראַה מ'שִׁנָּה אַחֲרוֹנָה' לְנִגְעִים, פֶּרֶק יב מִשְׁנָה ו, וּפֶרֶק יג מִשְׁנָה ב) שֶׁגַם אֵם נִרְאָה נִגַּע בְּכֶתֶל שֶׁבִּין שְׁנֵי בַתִּים, חִיב גַּם הַשֶּׁכֶן לְחַלּוֹץ אֶת הָאֲבָנִים שֶׁבְּכוּתֵל בֵּיתוֹ שֶׁכִּנְגַד

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(מ) אֹי יְצִיָה הַכֹּהֵן וַיַּעֲקְרוּ אֶת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע, וַיִּשְׁלֹכוּ אֶל מַחוּץ לְיִשׁוּב, אֶל מְקוֹם טָמֵא. וַיִּשְׂמּוּ בְּהִסְגָּר שִׁבְעַת יָמִים. (ל"ט) אַחֲרֵי זֹאת, יִחְזַר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְאֵם נִרְאָה כִּי הַנֶּגַע בְּכָר הַתַּפְּשֵׁט בְּקִירוֹת הַבַּיִת.

חלק השני שיהיה מנוגע.

מה שאין-כן אם מפרשים ששכינות היא סימן, שגם אם לא נראים האנשים כדומים זה לזה, הרי השכינות מוכיחה שבאמת דומים הם, הנה בענייננו, גם אם לא

נראה הנגע כלל באבנים אלו, יש להוכיח מפה שסמוכים הם לאבן המנוגע, שגם אבנים אלו שכיחות לנגע. ולכן תיבים לחלצים.

(יעוין לקוטר-שיחות חלק לג, עמוד 10 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

(מא) ואת הבית יקצע מבית סביב ושפכו את העפר אשר הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא:

כ"ט • יקצע • (דריצ"ר בלע"ז) ובלשון משנה יש הרבה. מבית • (ת"כ) מבפנים. סביב • סביבות הנגע. בתורת

(מב) ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים ועפר אחר יקח וטח את הבית:

(מג) ואם ישוב הנגע ופרח בבית אחר חלץ את האבנים ואחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח:

כ"ט • הקצות • לשון העשות, וכן הטוח, אבל "חלץ את האבנים" מוסב הלשון אל האדם שחלצן, והוא משקל לשון כבד, כמו 'כפר', 'דבר'. ואם ישוב הנגע וגו' • (ת"כ) יכול תזר בו ביום, יהא טמא? תלמוד-

(מד) ובא הפהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא:

כ"ט • ובא הפהן וראה והנה פשה • (ת"כ) יכול לא יהא החוזר טמא, אלא אם-כן פשה? נאמר: "צרעת ממארת" בבתים, ונאמר: "צרעת ממארת" בכגדים: מה להלן טמא את החוזר אף-על-פי שאינו פושה, אף כן טמא את החוזר אף-על-פי שאינו פושה. אם-כן, מה תלמוד-לומר: "והנה פשה"? אין כן מקומו של מקרא זה, אלא "ונתן את הבית" הנה לו לכתב אחר: "ואם-ישוב הנגע... וראה והנה פשה"? !? הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון, ובא בסוף שבוע שני ומצאו

מא ונתן ביתא יקלפון מגיו סחור סחור וירמון ית עפרא די קליפו למברא למברא לקרמא לאתר מסאב:

כהנים נדרש כן, שיקלף הטיח שסביב אבני הנגע. הקצו • לשון קצה, אשר קצעו בקצוע הנגע סביב.

מב ויסבון אבניא אחרנין ויעלון באתר אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא:

מג ואם יתוב מקתשא ויסיגי בביתא בטר דישלפון ית אבניא ובטר דקליפו ית ביתא ובטר דיתשע:

לומר: "ושב הפהן", "ואם ישוב". מה 'שיבה' האמורה להלן בסוף שבוע, אף 'שיבה' האמורה כאן בסוף שבוע.

מד ויעול פהנא ויחזי והא אוסף מקתשא בביתא סגירות מחזרא היא בביתא מסאב הוא:

שפשה, שלא פרש בו הפתוב למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון. ולמדך כן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו? יכול לתצנו כמו שפמך לו: "ונתן את הבית"? תלמוד-לומר: "ושב הפהן", "ובא הפהן", נלמד ביאה משיבה; מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. ואם תזר, נותן. לא תזר, טהור (ת"כ). ומנין שאם עמד בזה ובזה, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע? תלמוד-לומר: "ויבא" "ואם בא יבא", במה הפתוב

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערכת יהודית

(מד) ונקנס הפהן וראה, ואם כפר התפשט הנגע בבית, אזי הוא צרעת, אשר דינה להחמק ללא זכר בבית, והוא טמא.

ויטיח את הבית. (מג) ואם שב הנגע והתפרס בבית אחר שהוצאו האבנים ממקומן, ואחרי שקלף את הבית וצפה בטיח.

(מא) ויקלף הבית מתוכו ככל הקף סביב, ויזקו את העפר אשר קלפו חוץ לישוב, במקום טמא. (מב) ויקחו אבנים אחרות ויכניסו אותן במקום האבנים, ועפר אחר יקח

שבוע שני להסגרו בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר – נותן, לא חזר – טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות. ואם-בא יבא • לסוף שבוע שני. וראה והנה לא-פשה • מקרא זה בא ללמד בעומד בעיניו בראשון ויבשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמעו של מקרא: "וטהר הכהן את הבית"? תלמוד-לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאוי, ואין רפאוי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע. אבל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם-בא יבא, בשני, וראה והנה לא-פשה", וטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי; "ואחרי הטוח את-הבית וטהר הכהן את-הבית", אם לא חזר לסוף השבוע, "כי נרפא הנגע", ואם חזר, כבר פרש על החזור שטעון נתיצה.

מדבר? אם בפושה בראשון, הרי כבר אמור. אם בפושה בשני, הרי כבר אמור. הא אינו אמור: ("ובא"), "ואם בא יבא", אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני "וראה והנה לא-פשה", זה העומד מה יעשה לו? יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן: "וטהר הכהן את-הבית"? תלמוד-לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאוי. מה יעשה לו? "ביאה' אמורה למעלה וביאה' אמורה למטה: מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה, אף בתחתונה כף וכו' כדאיתא ב'תורת פהגים'. גמרו של דבר: אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה וקצוי וטיחה, ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות כף הוא: "ואם-ישוב", "ונתן", "והבא אל-הבית", "והאכל בבית", "ובא הכהן וראה והנה פשה". ודבר הכתוב בעומד בראשון, שנותן לו שבוע שני להסגרו, ובסוף

מה ויתרע ית ביתא ית אבנהי ית אעוהי וית כל עפר ביתא ויפק למברא למרתא לאתר מסאב:

וְנָתַן אֶת-הַבַּיִת אֶת-אֲבָנָיו וְאֶת-עֲצָיו וְאֶת כָּל-עֵפֶר הַבַּיִת וְהוֹצִיאוֹ אֶל-מַחוּץ לְעִיר אֶל-מָקוֹם טָמֵא:

מו ודייעול לביתא כל יומין דיסגר יתה יהי מסאב עד רמשא:

(מו) וְהָבֵא אֶל-הַבַּיִת כָּל-יְמֵי הַסִּגְרִי אֹתוֹ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:

יכבס את-בגדיו. אין לי אלא אוכל, שוכב מנין? תלמוד-לומר "והשכב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד-לומר: "יכבס", "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"? לתן שעור לשוכב כדי אכילת פרס (ברכות מא).

כש"כ כל-ימי הסגיר אתו • (ת"כ) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד-לומר: "כל-ימי". יטמא עד-הערב • (ת"כ) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס? (עירובין פג) תלמוד-לומר: "והאכל בבית

מו ודישכוב בביתא יצבע ית לבושוהי ודייכול בביתא יצבע ית לבושוהי:

(מו) וְהַשְּׂכָב בַּבַּיִת יִכַּבֵּס אֶת-בְּגָדָיו וְהָאָכַל בַּבַּיִת יִכַּבֵּם אֶת-בְּגָדָיו:

מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא אוסף מכתשא בביתא כתר דישוע ית ביתא וידכי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא:

(מח) וְאִם-בָּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא-פָשָׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת אַחֲרֵי הַטּוֹחַ אֶת-הַבַּיִת וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע:

בגדיו, וכף גם כל מי שאכל בו אזי יכבס את בגדיו. (מח) ולכן אם נכנס הכהן וראה כי לא התפשט הנגע בבית אחר שחפה

(מו) ומי שנגנס אל הבית במשך הימים אשר הסגר בהם, אזי יטמא עד השקיעה. (מו) ומי ששכב ללון בו אזי יכבס

(מח) אזי יתירס אותו מאבניו ומקורות עצו וכלל עפרו, וישליך אותם אל מחוץ לישוב, אל מקום טמא.

(מט) וְלָקַח לְחַטָּא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְרִים וְעֵץ אֲרֹז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאֹזֶב:

מט וְיִסַּב לְדִבְעָה יָת בַּיִתָּא תְּרַמִּין צִפְרִין וְאֶעָא דְאַרְזָא וְצִבְעֵ זְהוּרִי וְאֹזֶבָא:

(נ) וְשַׁחַט אֶת־הַצֹּפֵר הָאֶחָד אֶל־כְּלִי־חָרָשׁ עַל־מִים חַיִּים:

נא וְיִסַּב יָת אֶעָא דְאַרְזָא וְיָת אֹזֶבָא וְיָת צִבְעֵ זְהוּרִי וְיָת צִפְרָא חִיָּתָא וְיִטְבֹּל יְתֵהוּן בְּדָמָא דְצִפְרָא דְנִכְיִסָא וּבְמִי מְבוּעֵ וְנָדִי לְבֵיתָא שְׁבַע זְמָנִין:

(נא) וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרֹז וְאֶת־הָאֹזֶב וְאֶת־שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הַצֹּפֵר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצֹּפֵר הַשְּׁחוּטָה וּבְמִים חַיִּים וְהָיָה אֶל־הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים:

נב וְיִדְכִי יָת בַּיִתָּא בְּדָמָא דְצִפְרָא וּבְמִי מְבוּעֵ וּבְצִפְרָא חִיָּתָא וּבְאֶעָא דְאַרְזָא וּבְאֹזֶבָא וּבְצִבְעֵ זְהוּרִי:

(נב) וְחַטָּא אֶת־הַבַּיִת בְּדָם הַצֹּפֵר וּבְמִים חַיִּים וּבְצֹפֵר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֲרֹז וּבְאֹזֶב וּבְשָׁנִי הַתּוֹלַעַת:

נג וְיִשְׁלַח יָת צִפְרָא חִיָּתָא לְמַבְרָא לְקִרְתָּא לְאַפֵּי חֻקְלָא וּיְכַפֵּר עַל בַּיִתָּא וְיִדְכִי:

(נג) וְיִשְׁלַח אֶת־הַצֹּפֵר הַחַיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וּכְפָר עַל־הַבַּיִת וְטָהַר:

נד דָּא אֹרִיָּתָא לְכָל מְכַתֵּשׁ סְגִירוּתָא וְלִגְתָּקָא:

(נד) זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־גִּנֹּעַ הַצָּרְעַת וְלִנְתָק:

נה וְלִסְגִירוֹת לְבוּשָׂא וּלְבֵיתָא:

(נה) וּלְצָרְעַת הַבְּגָד וּלְבַיִת:

נו וְלַעֲמָקָא וְלַעֲדָיָא וּלְכַהֲרָא:

(נו) וְלִשְׂאֵת וְלִסְפָּחַת וְלִפְהֲרֵת:

נז לְאֵלְפָא בְּיוֹמָא מְסָאָבָא וּבְיוֹמָא דְכֻנָּא דָּא אֹרִיָּתָא דְסְגִירוּתָא:

(נז) לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהוֹר זֹאת תּוֹרַת הַצָּרְעַת: פ

כ"ט - לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּגו' • אִיזָה יוֹם מְטַהְרוּ וְאִיזָה יוֹם מְטַמְאוּ.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(נד) אלו היו ההלכות של כל נגעי הצרעת ותופעות הלואי.
(נה) ושל צרעת הבגדים ושל הבתים.
(נו) ושל השומה ושל מראה הלואי ושל הכתם.
(נז) המנחות בעת הטמאות ובעת ההטהרות, וכלן הלכות הצרעת.

הצפור הזבוחה ובמי מעין, ויזה מהם על הבית שבעה פעמים.
(נב) ויזכה אותו בדם הצפור הזבוחה ובמי המעין ובצפור החיה ובקנה הארז ובצמח הזעמור ובמשי השני.
(נג) וישחרר את הצפור החיה אל מחוץ לישוב, אל פני המדבר, ויבקש פפרה על הבית ויטהר.

בטיח, אזי נטהר כי הגנע נרפא כבר.
(מט) ויקח לחטאתו שתי צפורים וקנה ארז ומשי שני וצמח הזעמור.
(ג) וישחט את האחת משתיהן בכלי חרס עם מי מעין.
(נא) ויקח את קנה הארז ואת צמח הזעמור ואת משי השני ואת הצפור החיה, ויטבל את קצותיהם בדם

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(ב) דַּבְּרוּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ

ב מלילו עם בני ישראל ותימרון להון גבר גבר ארי יהי דאיב מבשרה דוכה מסאב הוא:

כִּי יְהִיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָכוּ טָמֵא הוּא:

אף הזב, ממקום שמטמא טמאה קלה - קרי, מטמא טמאה חמורה - זיבה. זוכו טמא. (ט"ז) למד על הטפה שהיא מטמאה (גדה נ"ד). זוב דומה למי בצק של שעורין ודחוי (ס"א ודחה), ודומה ללכן ביצה המוותרת. שכבת זרע, קשור ללכן ביצה שאינה מוותרת.

כט"ו < כי יהיה זב • יכול זב מכל מקום יהא טמא? תלמוד-לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. גדה ממ). אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה, ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה - גדה, מטמאה טמאה חמורה - זיבה.

(ג) וּזאת תהיה טמאתו בזוכו רר בשרו את-זוכו

ג ונדא תהי סוכתה בדוכה רר בשרה ית דוכה או חתים בשרה מדוכה סוכתה היא:

או-החתים בשרו מזוכו טמאתו הוא:

טמא הוא, ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקראו "טמא", שנגמר: "טמאתו בזוכו, רר בשרו את-זוכו או-החתים בשרו מזוכו, טמאתו הוא", הא כיצד? שתים לטמאה, והשלישית מזקיקתו לקרנן.

כט"ו < רר • לשון ריר שזב את בשרו. את-זוכו • כמו ריר שיוצא צלול. או-החתים • שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשרו מטפת זוכו; זהו פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח' גדה מ"ג) מנה הכתוב הראשון ראיות שתים וקראו "טמא", שנגמר: "זב מבשרו זוכו

(ד) כָּל-הַמְשֻׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב וְכָל-הַפְּלִי אֲשֶׁר-יִשָּׁב עָלָיו יִטְמָא:

ד כל משכבא די לשכוב עלוהי דוכנא יהי מסאב וכל מנא דייחב עלוהי יהי מסאב:

לך, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אֲשֶׁר-יִשָּׁב • 'ישב' לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר-יִשָּׁב עליו" הזב, במיוחד תמיד לך.

כט"ו < כָּל-הַמְשֻׁכָּב • הראוי למשכב. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד-לומר: "אֲשֶׁר יִשָּׁב", אֲשֶׁר שָׁכַב לא נאמר, אלא: "אֲשֶׁר יִשָּׁב", המיוחד תמיד

(ה) וְאִישׁ אִשֶּׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכַּסּוּ בְגָדָיו וְרַחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב:

ה והגבר די קרב במשכבה יצפע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא:

אדם, לטמא בגדים; והמגע שאינו משכב, אינו אלא ולד הטמאה, ואינו מטמא אלא אכלין ומשקין.

כט"ו < וְאִישׁ אִשֶּׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ • למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא

(ו) וְהִישָׁב עַל-הַפְּלִי אֲשֶׁר-יִשָּׁב עָלָיו הַזָּב יִכַּסּוּ בְגָדָיו וְרַחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב: (חצי הספר)

וודייחב על מנא דייחב עלוהי דוכנא יצפע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא:

אזי יכבס את בגדיו ויתרחץ בטבילה במים, וטמא עד השקיעה. (ו) ומי שישב על הפלי אשר ישב עליו הזב, אזי יכבס את בגדיו ויתרחץ בטבילה במים, וטמא עד השקיעה.

מטבע הנקרא ריאל או שנעשה ממנה כתם, אזי זו טמאתו. (ד) ודינו יהיה שכל משכב אשר ישכב עליו טמא, וכל פלי אשר ישב עליו יטמא. (ה) וכל אדם אשר קרב אל משכבו,

(א) אחרי זאת, דבר ה' אל משה ואהרן לאמר הלאה. (ב) דברו אל בני ישראל ואמרו להם, כל איש אשר היה נוסף משפכתו, אזי בנטיפתו זו הוא טמא. (ג) וזה תאור נטיפתו אשר תהיה בו טמאתו: אם תסף שפכתו טפה כנגדל

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

כִּי־יָשֵׁב עַל־הַפְּלִי • (ת"ח) אָפְלוּ לֹא נָגַע, אָפְלוּ עֲשָׂה פְּלִים זֶה עַל זֶה, פֶּלַן מְטַמְּאִין מְשֻׁם מוֹשֵׁב, וְכֵן בְּמִשְׁכָּב.

(ז) וְהִנֵּגַע בְּבָשָׂר הַזֵּב יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְאָ עַד־הָעֶרֶב:
זוֹדִיקָרֵב בְּכֶסֶר דּוֹכְנָא יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמֵיָא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

(ח) וְכִי־יָרַק הַזֵּב בְּטַהוֹר וְיִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְאָ עַד־הָעֶרֶב:
ח וְאֵרִי יָרוֹק דּוֹכְנָא בְּדִקְנֵיָא וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמֵיָא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כִּי־יָרַק הַזֵּב בְּטַהוֹר • (ת"י. כ. נדה נח) וְנִגַּע בּוֹ אוֹ נִשְׂאוֹ, שֶׁהָרַק מְטַמָּא בְּמִשְׂאָ.

(ט) וְכִלְה־מְרַכֵּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזֵּב יִטְמָא:
ט וְכָל מְרַכְבָּא דִּי יִרְכֹּב עֲלוֹהִי דּוֹכְנָא יְהִי מְסָאָב:

כִּי־יָרַק הַזֵּב בְּטַהוֹר • אֶף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא יִשָּׁב עָלָיו, כְּגוֹן: תְּתַפּוּס שֶׁל סַרְגָּא, שְׁקוֹרִין אַרְצוֹן, טָמָא מְשֻׁם מְרַכֵּב. וְהָאֶפֶף שְׁקוֹרִין אֲלִיוֹ"ש, טָמָא טַמְאָת מוֹשָׁב.

(י) וְכִלְהִנְגַע בְּכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהִנֵּשָׂא אוֹתָם יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְאָ עַד־הָעֶרֶב:
י וְכָל דִּיקְרֵב בְּכָל דִּי יְהִי תַּחְתּוֹהִי יְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא וְדִיטוּל יִתְהוֹן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמֵיָא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כִּי־יָרַק הַזֵּב בְּכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתּוֹ • (ת"ח) שֶׁל זָב. בָּא וְלָמַד עַל הַמְרַכֵּב שֶׁיְהֵא הַנּוֹגַע בּוֹ טָמָא, וְאִין טַעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים, וְהוּא חָמֵר בְּמִשְׁכָּב מִבְּמְרַכֵּב.

(יא) וְכָל־אֲשֶׁר יִגְעֹבוּ הַזֵּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בַּמַּיִם וְיִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְאָ עַד־הָעֶרֶב:
יא וְכָל דִּי יִקְרַב בֵּה דּוֹכְנָא וְיִדוּהִי לֹא שָׁטַף בְּמֵיָא וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמֵיָא וְיִהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא:

כִּי־יָרַק הַזֵּב לֹא שָׁטַף בַּמַּיִם • בְּעוֹד שֶׁלֹּא טָבַל מְטַמְּאָתוֹ, וְאָפְלוּ פֶסֶק מְזוּבּוֹ וְסָפַר שְׁבַעָה וּמְחָסֵר טָבִילָה, מְטַמָּא בְּכָל טַמְאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב טָבִילַת גּוֹפּוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדַים, לְלַמְּדָהּ, שְׂאִין בֵּית־הַסְּתָרִים טַעוֹן בִּיאַת מַיִם, אֲלֵא אֵיבָר הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדַים • (ת"י. כ. נדה סו)

(יב) וְכִלְי־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יִגְעֹבוּ הַזֵּב יִשְׁבֵּר וְכִלְי־כְלִי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם:
יב וְיִמְאֵן דְּחֶסֶף דִּי יִקְרַב בֵּה דּוֹכְנָא יִתְבַּר וְכָל מְאֵן דְּאָע יִשְׁטַף בְּמֵיָא:

כִּי־יָרַק הַזֵּב אֲשֶׁר־יִגְעֹבוּ הַזֵּב • כּוֹל אָפְלוּ נָגַע בּוֹ מֵאֲחוּרָיו וְכוּ', כְּדֵאִיתָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים: 'עַד אֵיזְהוּ מְגַעוּ שֶׁהוּא כְּכֹלוֹ? הָיִי אוֹמֵר: זֶה הֶסְטוּ'.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

- (ז) ומי שיקרב אל גופו, אזי יכבס את בגדיו ויתרחץ בטבילה במים, וטמא עד השקיעה.
- (ח) ואם יירק הזב על הטהור, אזי יכבס את בגדיו ויתרחץ בטבילה במים, וטמא עד השקיעה.
- (ט) וכל מי שירכב על הזב כפאשר הזב עצמו לא רחץ במים, אזי יכבס את בגדיו ויתרחץ בטבילה במים, ויטמא עד השקיעה.
- (י) ומי שיגע בדבר מה שהיה תחתיו, יטמא עד השקיעה, ומי שהרים דבר מזה, יכבס את בגדיו ויתרחץ בטבילה במים, וטמא עד השקיעה.
- (יא) וכל מי שיגע בו הזב כפאשר הזב עצמו לא רחץ במים, אזי יכבס את בגדיו ויתרחץ בטבילה במים, ויטמא עד השקיעה.
- (יב) וכל כלי חרס שיגע בו הזב, אזי ינפץ, וכל כלי העשוי מגזירי עץ, אזי ישטף במים.

~ נקודות משיחות קודש ~

כלי חרס, עין, ומתכת - בעבודת ה'

אָמַנְס, כְּשֶׁהָאָדָם עוֹסֵק בְּ"אַחוּרֵיו" שֶׁהֵם עֵינָיו עוֹלָם הֵנָּה, וְאִינוּ יָכוֹל לְהִשָּׂאֵר בְּדַרְגָּה נְעִלִית שֶׁל קְדוּשָׁה וְטְהָרָה, עֲלוּל הוּא לְחֹשֶׁב שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גַם נִשְׁמָתוֹ "נִטְמָאָה" בְּטוּמְאָת עוֹלָם הֵנָּה.

וְזוֹהוּ "אֵין כְּלֵי חֶרֶס נִטְמָא מֵאַחוּרֵיו", שֶׁהַנְּשָׁמָה הַטְּהוּרָה נִשְׁאָרֶת בְּקְדוּשָׁתָהּ וְטְהָרָתָה, וְאִינָה נִטְמָא עַל־יְדֵי הַהֲתַעֲפָקוּת בְּדַבָּרִים שֶׁהֵם לְצוּרָף הַגּוֹף.

אֲף כִּדֵי שֶׁלֹּא לְהִטְמָא בְּטוּמְאָת עוֹלָם הֵנָּה, עַל הָאָדָם לְהִשָּׂאֵר בְּבַחֲיִנַת "כְּלֵי חֶרֶס", שֶׁיִּרְגִישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּבִיטוּל "וְנִפְשִׁי כְּעֹפֵר לְכָל תְּהִיָּה", מֵה־שְּׂאִי־כֵן אִם הוּא בְּבַחֲיִנַת "כְּלֵי עֵץ", שֶׁעַץ צוֹמַח וְגָדֵל, וְרוֹמֵז עַל מִי שֶׁמְרַגֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ כְּגֹדֵל, אוֹ שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת "כְּלֵי מֵתָכֶת", שֶׁמְקַשֶּׁה אֶת עֲצָמוֹ כְּכַרְזֵל, וְאִינוּ מִתְנַהֵג בְּבִיטוּל וּבְעֲנָוָה, הָרִי אִז נִטְמָא הוּא מֵאַחוּרֵיו, וְעֵינָיו עוֹלָם־הֵנָּה יְכוּלִים לְטַמָּא אֶף אֶת נִשְׁמָתוֹ חֲסֵי־שְׁלוֹם.

(על-פי לקוטי-שיחות חלק יז, עמוד 170 ואילך - מותר 'לקראת שבת')

וּכְלֵי־חֶרֶשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע־בוּ הַזָּב וְשֶׁבֶר, וְכַל־כְּלֵי־עֵץ יִשְׁטַף בְּמַיִם: (טו, יב)

יְכוּל אֲפִילוּ נִגַע בּוֹ מֵאַחוּרֵיו כּוֹ, תִּלְמוּד־לוֹמַר אֲשֶׁר יִגַע בּוֹ וְכוּ'. (תורת כהנים)

הַדִּין הוּא שְׂאִין כְּלֵי חֶרֶשׁ נִטְמָא מֵאַחוּרֵיו, מֵה־שְּׂאִי־כֵן כְּלֵי עֵץ אוֹ כְּלֵי מֵתָכֶת, שֶׁנִּטְמָאִים גַּם אִם נִגַע הִטְמָא "מֵאַחוּרֵיו".

וְנִשׁ לְפָרֵשׁ זֶה בְּדַרְזֵף הַרְמִזוּ, בְּעִבּוּדֵת הָאָדָם לְקוֹנוֹ: כְּלֵי חֶרֶשׁ שֶׁעָשׂוּי מֵעֵפֶר, רוֹמֵז עַל הָאָדָם שֶׁ"יְסוּדוֹ מֵעֵפֶר". וְ"אַחוּרֵיו" רוֹמֵז עַל גּוֹף הָאָדָם, שֶׁלְגַבִּי נִשְׁמָתוֹ נִקְרָא "אַחוּרִים".

וְהֵנָּה טַעַם הַטְּבִיעַ הַקָּב"ה בְּעוֹלָמוֹ, שְׂאִין הָאָדָם יְכוּל לְעַסוֹק בְּכָל זְמָנוֹ בְּעֵינָיִם רוֹחֲמִיִּים בְּלִבְד כְּגוֹן תּוֹרָה וְעִבּוּדָה, אֲלֵא מוֹכַרְח הוּא לְהִתְעַסֵּק גַּם בְּעֵינָיו "אַחוּרֵיו", כְּאִילָה וְשִׁתְיָה וּפְרַנְסָה וְכוּצָא בְּזֶה, בְּכַדִּי שֶׁתּוֹכֵל הַנְּשָׁמָה לְהִשְׁמַר כְּגוֹף הָאָדָם.

יִגְוֹאֲרֵי יְדֵי דוֹבְנָא מְדוּבָה וְיִמְנִי לָהּ שְׁבַעַת יוֹמִין לְדַכּוּתָהּ וְיַצְבַּע לְבוּשׁוּהָ וְנִסְחֵי בְשָׂרָהּ בְּמִי מְבוּעַ וְיִדְכֵי:

יִגְוֹאֲרֵי יְדֵי דוֹבְנָא מְדוּבָה וְיִמְנִי לָהּ שְׁבַעַת יוֹמִין לְדַכּוּתָהּ וְיַצְבַּע לְבוּשׁוּהָ וְנִסְחֵי בְשָׂרָהּ בְּמִי מְבוּעַ וְיִדְכֵי: (יג) וְכִי־יִטְהַר הַזָּב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטְהָרָתוֹ וְכַפֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהַר: (יד) וְכִי־יִטְהַר • כְּשִׁפְסַק • שְׁבַעַת יָמִים לְטְהָרָתוֹ • שְׁבַעַת יָמִים טְהוּרִים מִטְמָאָת זִבָּה, שְׁלֵא יִרְאֶה זֹב, וְכֵלָן רְצוּפִין (נדה סח).

יִדְבִּיזְמָא תְּמִינָאָה יִסְבּ לָהּ תְּרִין שְׁפָנִינִין אוֹ תְּרִין בְּנֵי יוֹנָה וְיִיִתִי לְגָדָם יִי לְתַרַע מִשְׁכָּן זְמָנָא וְיִתְנַנּוּן לְכַהֲנָא:

(יד) וְכִי־יִטְהַר הַזָּב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטְהָרָתוֹ וְכַפֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהַר: (יג) וְכִי־יִטְהַר • כְּשִׁפְסַק • שְׁבַעַת יָמִים לְטְהָרָתוֹ • שְׁבַעַת יָמִים טְהוּרִים מִטְמָאָת זִבָּה, שְׁלֵא יִרְאֶה זֹב, וְכֵלָן רְצוּפִין (נדה סח).

טו וְיַעֲבֹד יִתְהוֹן כַּהֲנָא חַד תְּשַׁאֲתָא וְחַד עֲלָתָא וְיַכְפֹּר עֲלוּהִי כַּהֲנָא קָדָם יִי מְדוּבָה:

(טו) וְעֲשֵׂה אֶתֶם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲפָאֵת וְהָאָחֵד עֲלָהּ וְכַפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן לְפָנֵי יְהוָה מִזֹּבּוֹ: ס

(טו) וְעֲשֵׂה אֶתֶם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲפָאֵת וְהָאָחֵד מִשְׁנֵיהֶם חֲטָאֵת וְהָאָחֵד עֲלָהּ, וְיַכְפֹּר כַּפָּרָה עָלָיו לְפָנֵי ה' מִנְטִיפָתוֹ.

מַעֲזֵן וְיִטְהַר. (יד) וְכִי־יִטְהַר הַזָּב מִזֹּבּוֹ וְסָפַר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטְהָרָתוֹ וְכַפֵּם בְּגִדָיו וְרַחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהַר: (יג) וְכִי־יִטְהַר • כְּשִׁפְסַק • שְׁבַעַת יָמִים לְטְהָרָתוֹ • שְׁבַעַת יָמִים טְהוּרִים מִטְמָאָת זִבָּה, שְׁלֵא יִרְאֶה זֹב, וְכֵלָן רְצוּפִין (נדה סח).

יִשְׁטַף בְּמַיִם. (יג) וְאִם הוּא טְהוּר מִנְטִיפָתוֹ, אֲזִי רַחֵץ שְׁבַעַת יָמִים לְטְהָרָתוֹ, וְיַכְפֹּס בְּגִדָיו וְיִרְחֹץ אֶת גּוּפוֹ בְּטַבִּילָה בְּמִי

~ שבת קודש ה' אייר ~

טו וַיִּגְדַּר אֲרִי תְּפוּק מִגֵּה שְׁכַבְתָּ זֶרַע וַיִּסְחִי בְּמִיָּא יָת כָּל בְּשָׂרָה וַיְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:

(טו) וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

יז וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מְשֻׁף דִּי יְהִי עֲלוּהִי שְׁכַבְתָּ זֶרַע וַיִּצְטַפֵּעַ בְּמִיָּא וַיְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:

(יז) וְכָל־בְּגָד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וְכַבֵּס בַּמַּיִם וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

יח וְאִתְמָא דִּי יִשְׁכַּיֵּב גְּבֵר יְתֵה שְׁכַבְתָּ זֶרַע וַיִּסְחֹזֵן בְּמִיָּא וַיִּסְאָבוֹן עַד רַמְשָׂא:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב:

כט * וְרַחֲצוּ בַּמַּיִם • גְּזֵרַת מְלֻדָּה הִיא שֶׁתִּטְמָא הָאִשָּׁה בְּבִיאָה, וְאִין הִטְעַם מִשׁוּם נִגְעַע בְּשְׁכַבְתָּ זֶרַע, שְׁהָרִי מִגַּע בֵּית־הַסֹּתְרִים הוּא.

יט וְאִתְמָא אֲרִי תְּהִי דִּיבָא דָם יְהִי דֹבְהַ בְּבִשְׂרָה שְׁבָעָא יוֹמִין תְּהִי בְּרִיחוּקָה וְכָל דִּיִּקְרַב בֵּה יְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:

(יט) וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹכָה דָּם יְהִיָּה זֹכָה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנֶּגַע בֵּה יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

אֱלֹא־אִם־כֵּן הוּא אָדָם. בְּנִדְתָּהּ • כְּמוֹ (איוב יח יח): "וּמִתְבַּל יְנִדְהוּ", שֶׁהִיא מְנַדָּה מִמַּגַּע כָּל אָדָם. תְּהִיָּה בְּנִדְתָּהּ • אִפְלוּ לֹא רָאָתָה אֱלֹא רְאִיָּה רְאִשׁוֹנָה.

כט * כִּי־תִהְיֶה זֹכָה • (ת"כ) יְכוּל מְאָחַד מִכָּל אַבְרִיָּה? תְּלֻמוּד־לוֹמַר (ויקרא כ): "וְהִיא גִלְתָּה אֶת־מְקוֹר דָּמֶיהָ", אִין דָּם מִטְמָא אֱלֹא הִבָּא מִן הַמְקוֹר (נדח יז). דָּם יְהִיָּה זֹכָה בְּבִשְׂרָה • אִין זֹכָה קְרוּי זֹכַב לְטָמְא,

כ וְכָל דִּי תִשְׁפּוּב עֲלוּהִי בְּרִיחוּקָה יְהִי מִסָּאָב וְכָל דִּי תִיִּתֵב עֲלוּהִי יְהִי מִסָּאָב:

(כ) וְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא:

כא וְכָל דִּיִּקְרַב בְּמִשְׁפָּכָה יִצַּפֵּעַ לְבוּשׁוֹהִי וַיִּסְחִי בְּמִיָּא וַיְהִי מִסָּאָב עַד רַמְשָׂא:

(כא) וְכָל־הַנֶּגַע בְּמִשְׁפָּכָה יִכַּבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

פִּירוּשׁ רס"ג - תַּרְגוּם וְעִיבּוּד מַעֲרֻכֵי־יְהוּדִית

(ב) וְכָל מַה שֶׁתִּשְׁכַּב עָלָיו בְּפִרְסָתָהּ נִדָּה, יִטְמָא, וְכָל כְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא.
(כא) וְכָל מִי שֶׁיִּצַּע בְּמִטָּתָה (נגיעה ישירה), יִכַּבֵּס אֶת בְּגָדָיו וַיִּתְרַחֵץ בְּטַבִּילָה בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד הַשְּׁקִיעָה.

שְׁכַבְתָּ זֶרַע, אֲזַי יִרְחֲצוּ בְטַבִּילָה בַּמַּיִם וְיִטְמְאוּ עַד הַשְּׁקִיעָה.
(יט) וְכָל אִשָּׁה שֶׁהִיָּתָה נוֹטְפָת, וְהוּא שֶׁהִיָּתָה הַדָּם נִוֹטֵף מִפִּתְחָהּ, אֲזַי תִּמְתִּין שִׁבְעַת יָמִים בְּפִרְסָתָהּ נִדָּה, וְכָל מִי שֶׁיִּקְרַב אֲלֶיהָ יִטְמָא עַד הַשְּׁקִיעָה.

(טז) וְכָל אִישׁ שֶׁיִּצָּאָה מִמֶּנּוּ טַפַּת זֶרַע הַהוֹלְדָה, אֲזַי יִרְחֵץ אֶת כָּל גּוּפוֹ בַּמַּיִם, וְיִטְמָא עַד הַשְּׁקִיעָה.
(יז) וְכָל בְּגָד אוֹ עוֹר שֶׁיְהִיָּה עָלָיו מִשָּׁהוּ מִמֶּנּוּ, אֲזַי יִכַּבֵּס בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד הַשְּׁקִיעָה.
(יח) וְכָל אִשָּׁה אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּה אִישׁ

כב וְכָל הַנִּגְעַת בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁבַע עָלָיו יִכַּסּוּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

כג וְאִם עַל־הַמְּשֻׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁבַּת־עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ וְטָמְא עַד־הָעֶרֶב:

כד וְאִם עַל־הַמְּשֻׁכָּב הוּא אוֹ הַיּוֹשֵׁב עַל מְשֻׁכָּה אוֹ עַל מוֹשְׁכָה, אֶפְלוּ לֹא נִגַע בָּהּ, אִךְ הוּא בְּדַת טְמֵאָה הַצְּמוּרָה בַּמְּקָרָא הָעֲלִיּוֹן, שִׁטְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים. עַל־הַכְּלִי לְרִבּוֹת אֶת הַמְּרֻכָּב. בְּנִגְעוֹ

כה וְאִם שָׁכַב יוֹשֵׁב אִישׁ אֶתָּה וְתָהּ נִדְתָּה עָלָיו וְטָמְא שְׁבַעַת יָמִים וְכָל־הַמְּשֻׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו וְטָמְא: ט

כו וְתָהּ נִדְתָּה עָלָיו • (ת"כ. נדה לג) כֹּל יַעֲלֶה לְרַגְלָהּ, שְׂאֵם בָּא עָלֶיהָ בַּחֲמָשִׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֶלָּא שְׁלֹשָׁה יָמִים כְּמוֹתָהּ? תִּלְמוּד־לוֹמֵר: "וְטָמְא שְׁבַעַת יָמִים".

כז וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוַב זָוָב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אוֹ כִּי־תִזְוַב עַל־נִדְתָּהּ בְּלַיְמֵי זָוָב טְמֵאָתָהּ בַּיּוֹם נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא:

כח וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוַב זָוָב דָּמָה יָמִים רַבִּים • בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ • אַחֵר שִׁצְעָאוּ שְׁבַעַת יָמֵי נִדְתָּהּ. אוֹ כִּי־תִזְוַב • אֶת שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלְלוּ. עַל־נִדְתָּהּ • (נדה עג) מִפְּלֶגַע מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד, זֶה הוּא זָבָה, וּמִשְׁפֹּטָה חָרוּץ בְּפִרְשָׁה זֶה. וְלֹא בְּדַת הַנִּדָּה, שְׁזֹו טְעוּנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים

נקודות משיחות קודש ~

לַתּוֹדָה, וּרְבִיעִית יֵין לְנִזְיֹר, וְאַחַד־עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין נִדָּה לְנִדָּה — הַלְכָה לְמִשְׁחָה מְסִינִי".

(מרא"מקומות והגהות לתניא, עמ' ט)

וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוַב זָוָב דָּמָה יָמִים רַבִּים (טו, כה) אַחַד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוֹף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה (רש"י) שְׁמַעְתִּי מֵאֲמוּרָה הִרְהִיג וְהִרְהִיחַ שְׁלִיטָא: תְּנִיא — רֵאשִׁי תְּבוּת: תּוֹדָה נִזְיֹר יֵא. (הַפְּנִינָה לְמֵאֲמֵר רַ"ל (נדה עב, ב): "חֲצִי לֵג שְׁמֶן

עַל כְּלִי, אֲזִי בְּנִגְעָתוֹ בַּחֲפֶז הַצְּמוּד אֲלֵיהֶם (הַצְּמוּד אֵל הַמִּיטָה אוֹ אֵל הַכְּלִי), יִטְמָא עַד הַשְּׁקִיעָה.

(כד) וְאִם שָׁכַב לִישֹׁן עִמָּה אִישׁ, אֲזִי הוֹחֵל עָלָיו דִּין פְּרִיסְתָּהּ נִדָּה כְּכָד

(כב) וְכָל מִי שִׁנְעַע בְּכָלִי מִן הַכְּלִים אֲשֶׁר רָגִילָה לְשַׁבַּת עֲלֵיהֶם, יִכַּסּוּ אֶת בְּגָדָיו וְיִתְרַחֵץ בְּטַבִּילָה בַּמַּיִם, וְיִטְמָא עַד הַשְּׁקִיעָה.

(כג) וְאִם הִיָּתָה עַל מִטָּתָה אוֹ יוֹשְׁבַת

כו כל משפבא די תשפוב עלוהי כל יומי דזבא כמשפב רחוקה יהי לה וכל מנא די תיתב עלוהי מסאב יהי כסואבת רחוקה :

(כו) כָּל־הַמְשָׁבֵב אֲשֶׁר־תִּשְׁבֵּב עָלָיו כָּל־יְמֵי זָבָה כְּמִשְׁבֵּב נְדָתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּפֹלִי אֲשֶׁר תִּשְׁבֵּב עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה כְּטָמֵאת נְדָתָהּ:

כו וכל דיקרב בהון יהי מסאב ויצבע לבושהי ונסיחי כמנא ויהי מסאב עד רמשא :

(כו) וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

כח ואם דכיאט מדזבא ותמני לה שבעת יומין ובתר בן תדכי :

(כח) וְאִם־טָהַרָה מִזָּבָה וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר:

כט וביומא תמינאה תסב לה תרין שפנינין או תרין בני יונה ותיתי תהון לנת כהנא לתרע משפן זמנא :

(כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׁתֵּי תְרִים או שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהֵבִיֵּאת אֹתָם אֶל־הַכֶּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ל ויעבד כהנא ית חד חטאתא וית חד עלתא ויכפר עלה כהנא קדם יי מדוב סוכתה :

(ל) וַעֲשֵׂה הַכֶּהֵן אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכָפַר עָלֶיהָ הַכֶּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֵּב טָמֵאתָהּ:

לא ותפרשון ית בני ישראל מסואבתהון ולא ימותון כסואבתהון כסאבתהון ית משפני די ביניהון :

(לא) וְהִזְרַתֶּם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטָּמֵאתָם וְלֹא יָמוּתוּ בְּטָמֵאתָם כְּטָמֵאִם אֶת־מִשְׁכַּנִּי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

זמתי כטמאתם • הרי ה'כרת' של מטמא מקדש קרוי 'מיתה'.

זש"י • והזרתם • אין 'זוירה' אלא פרישה, וכן (ישעיה א): "גורו אזור", וכן (בראשית מח): "גזיר אחריו". ולא

לב דא אורייתא דדוכנא ודי תפוק מנה שכבת ורעא לאסתאבא בה :

(לב) וְזֹאת תֹרַת הַזָּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבַת־זָרַע לְטָמְאָה־בָּהּ:

זש"י • זאת תורת הזב • בעל ראיה אחת. ומהו תורתו. ואשר תצא ממנו שכבת-זרע • הרי הוא כבעל קרי, טמא טמאת ערב.

זש"י • זאת תורת הזב • בעל ראיה אחת. ומהו תורתו. ואשר תצא ממנו שכבת-זרע • הרי הוא כבעל קרי, טמא טמאת ערב.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

חטאת והאחר עולה, ויבקש פפרה עבורה לפני ה' מפריצת טמאתה. (לא) ולכן מחובבתך לסלק הצדה את הטמאה מבני ישראל, ולא ישחתו כטמאתם אם הם טמאו את משכני אשר בתוכם. (לב) אלו ההלכות של הזב ומי אשר תצא ממנו טפת זרע להטמא בה.

וטמא, ואזי כבס את בגדיו ורחץ בטבילה במים, וטמא עד השקיעה. (בח) ולכן פאשר היא נהיתה טהורה מפריצת הדם, אזי תמנה שבעת ימים ואחרי כן תטהר. (כט) וביום השמיני תקח שני תורים או שני גוזלי יונים ותבוא בשניהם אל הכהן, אל פתח אהל הועידה. (ל) ויצשה הכהן את האחד משניהם

בכל ימי זרימת טמאתה היא תהיה כהם כמו בימי פריסתה נדה, טמאה. (כו) וכל מקום שכיבה אשר תשכב עליו במשך ימי פריצת דמה, זה יהיה לה כמקום שכיבתה בעת פריסתה נדה, וכל כלי אשר תשכב עליו, אזי יהיה טמא כמו טמאתו בעת פריסתה נדה. (כו) וכל מי שיקרב אל דבר ממנה

(ג) וְהִדְוָה בְּנִדְוָתֶיהָ וְהֶזְבַּ אֶת־זוּבּוֹ לְזָכָר וְלְנִקְבָּהּ לָדָכָר וְלְנִקְבָּא וְלָגְבַר דִּי יִשְׁכּוּב עִם מְסָאָא : פ פ פ

כְּשֵׁי וְהֶזְבַּ אֶת־זוּבּוֹ • בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת וּבַעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת, שְׁתוֹרְתָן מְפָרֶשֶׁת לְמַעְלָה:

צ' פסוקים, עידו' סימן. חסלת פרשת מצורע

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רסג - רסו

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(לג) וְלְפּוֹרֶסֶת נְדָה בְּהַעֲשׂוֹתָהּ נְדָה, וְלָזָב בְּנִטְפָתוֹ אִם זָכָר אִם נְקֵבָה, וְלְאִישׁ הַשּׁוֹכֵב עִם טַמְאָה.

המשך ביאור למט' מכות ליום שישי עמ' א

1 הגזירה השניה: מִשֶׁה אָמַר (דברים כח טו) 'וּבְנֵי הָהָם לֹא תַרְגִּיעַ' -
 2 שלא תהיה להם מנוחה בגלות, כָּא רְמִיָה וּבִיטְלָה, וְאָמַר (ירמיה לא
 3 א) 'עִם שְׂרִידֵי חָרָב הַלּוֹךְ לְתִרְגָּעוֹ יִשְׂרָאֵל' - אף כשיהיו ישראל
 4 שרידי חרב בגלותם, ה' מתהלך עמם להרגיעם, דהיינו שתהיה
 5 להם שם מנוחה.
 6 הגזירה השלישית: מִשֶׁה אָמַר (שמות לד ז) 'פּוֹקֵד עוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵי' -
 7 - שנתפרע מהבנים בעון אבותיהם, כָּא יְהוֹקָאֵל וּבִיטְלָה, שְׂנָאֵמַר
 8 (יהוֹקָאֵל יח ט) 'הַנִּפְשׁ הַחוֹטֵאת הִיא תָמוּת', וְלֹא יֵעֲשֶׂנוּ אַחֲרָיִם עַל
 9 עוֹנָה.
 10 הגזירה הרביעית: מִשֶׁה אָמַר לְיִשְׂרָאֵל (ויקרא כו לח) 'וּבְאַבְרָתְם בְּנֵי' -
 11 - שיאבדו לגמרי ולא ימצאו עוד, כָּא יִשְׁעָיָהוּ וְאָמַר (ישעיה כו יג)
 12 'וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׂוֹפָר נְדוּל וְגו', וּבָאוּ הַאֲבָדִים בְּאָרֶץ אֲשׁוּר
 13 וְהַנְדָּחִים בְּאָרֶץ מִצְרַיִם, וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ בְּהַר הַקְּדֵשׁ בִּירוּשָׁלַם,
 14 שְׁעֵתִידִים לְחֹזֵר וּלְהִמְצֵא.
 15 אגב שהביאה הגמרא את הפסוק 'זָבַחְתֶּם בְּגוֹיִם', היא מביאה
 16 נידון בעניינו: אָמַר רַב, מִסְתַּפְיֵנָא - מתיירא אני מְהֵא קְרָא
 17 'וּבְאַבְרָתְם בְּנֵי', שמשמעו שיאבדו ישראל לגמרי בגלותם ולא
 18 ימצאו.
 19 מִתְקִיף לָהּ רַב פְּסָא, דְלֵמָא - שְׂמָא אִין כּוּוֹנֵת הַפְּסוּק שִׁיאֲבָדוּ
 20 לְגַמְרֵי, אֵלֹא שִׁיחֵי פְּסָאֵי הַמַּתְבַּקֶּשֶׁת - כאבידה שמחפשים
 21 אותה ונמצאת לאחר זמן, דְכַתְּבִים (תהלים קט קע) 'תַּעֲיִתִי כִשֶׁת אוֹבֵד
 22 בַּקֶּשׁ עַקְבְּךָ' - אבדתי בגלות כשה אובד אשר בעליו מחפשו, כִּךְ
 23 גַם אַתָּה בְּקֶשׁ עַבְדְּךָ.
 24 מכח קושיית רב פפא חוזרת בה הגמרא, ומבארת שרב לא
 25 התיירא מהתיבות 'זָבַחְתֶּם בְּגוֹיִם', אֵלֹא מִסְפָּא [דְקִרְא] -
 26 מהנאמר בסוף אותו פסוק 'וּבְאַבְרָתְם אֲרִיץ אוֹיְבֵיכֶם', שמשמע
 27 שייאכלו לגמרי ולא יישאר מהם מאומה. מִתְקִיף לָהּ מוֹר וּזְמֵרָא,
 28 דְלֵמָא - שְׂמָא כּוּוֹנֵת הַפְּסוּק שִׁיאֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל פְּאִיבִילַת קִישׁוּאִין
 29 וְדִילּוּעִין, אֲשֶׁר אוֹכְלִים אֶת מִקְצָתָן וּמוֹתִירִים אֶת הַשָּׂרָא, וְאִף
 30 יִשְׂרָאֵל לֹא יֵאָבְדוּ כּוּלָם אֵלֹא רַק חִלְקִים.
 31 הגמרא מביאה שני מעשים בענין הגלות, וּבְנֵאוֹת הַגְּאוּלָּה: וּבְכָר
 32 הָיָה רָבֵן גְּמֵלִיאֵל, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְרַבִּי עֲקִיבָא,
 33 מְהַלְכִין בְּבָרְדָּ, וְשִׁמְעוֹ קוֹל הַמּוֹנֵה שֶׁל רוֹמֵי מַפְלֶטָה - מרחובות
 34 שווקיה, [בְּרַחֲוָן] - ממרחק גדול של מָאָה וְעֶשְׂרִים מֵיל, וְהַתְחִילוּ
 35 הַם בּוֹכִין, וְרַבִּי עֲקִיבָא מִשְׁחַק.
 36 אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא הַתְנַאֵם שֶׁהֻלְכוּ עִמּוֹ, מִפְּנֵי מָה אַתָּה מִשְׁחַק,
 37 אָמַר לְהֶם, וְאַתֶּם מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים. אָמְרוּ לוֹ, גּוֹיִם הַלְלוּ
 38 שְׁמֵשֵׁתָיוֹתַי לְעַצְמֵי וּמְקַרְרִים לְעַבְדֵי בּוֹכְבֵי, יוֹשְׁבֵי כְּמֵת וְהַשְׁקָמָה,
 39 וְאִנּוּ בֵּית הַדּוֹם רְגְלֵי אֶלְהֵינוּ - בית המקדש, שְׂרוּף

1 שהמקיים' הוא מְרוּמִים יִשְׁבּוּן [וגו'] - זוכה למעלה גדולה.
 2 רב שמלאי מבאר שהנביאים הוסיפו ומיעטו ממנין המצוות: אחר
 3 שהעמיד ישיעיהו את המצוות על שש נתמעטו הדורות עוד, וְכָא
 4 מִיכָה וְהַעֲמִידוֹן עַל שְׁלֹשׁ דְּכַתְּבִים (מִיכָה ח) 'הַגִּיד לָךְ אָדָם מַה טוֹב וְמָה
 5 ה' דוֹרֵשׁ מִמֶּךָ, כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט, וְאַהֲבַת חֶסֶד, וְהִצַּנֵּעַ לְכַת עִם
 6 (ה') אֶלְהֵיךָ, הִי שְׁלוֹשׁ מִצְוּוֹת, וּמִבְּאֵרֵת אוֹתָן הִגְמָרָא.
 7 עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט, זֶה הָיָה - שישקול מעשיו שיהיו כדון ולא יהיה
 8 עוול בידו, 'אַהֲבַת חֶסֶד', זֶה גְּמִילוֹת חֶסְדִים. 'הִצַּנֵּעַ לְכַת', זֶה הוֹצֵאת
 9 הַמֵּת וְהַכְּנַסַת כְּלָה שִׁמְצָאנוּ בַשְּׂתִיחָן לְשׁוֹן 'לְכַת', שְׂנָאֵמַר (קהלת ז
 10 א) 'טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אַבָּל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתָּה', וְאִם הוֹצִיא
 11 מִכַּסְפוֹ עֲלֵיהֶם יַצִּיעַ הַדָּבָר וְלֹא יִגְלַחוּ לָמִי שְׂאִינוּ יוֹדַע מִכָּךְ.
 12 וּמוֹסִיפָה הִגְמָרָא, וְהֵלֵא דְכָרִים קַל וְחוֹמֶר, וְכָא דְכָרִים שְׂאִין דְרָבִן
 13 לְעֻשְׂתוֹת בְּצַנְעָא, דְהֵינּוּ הוֹצֵאת מֵת עִנֵּי וְהַכְּנַסַת כְּלָה עֵינֵי שְׂנוֹתָן
 14 מִמּוֹן לְאַחֲרִים כְּדִי שִׁתְעַסְקוּ בָהֶם, וְהִרִי הֵם יוֹדַעִים מִי נִתְן, וְאִף עַל
 15 פִּי כִן אֶמְרָה תוֹרָה 'הִצַּנֵּעַ לְכַת', דְכָרִים שְׂרָבִין לְעֻשְׂתוֹת בְּצַנְעָא, כּוּוֹן
 16 הַנּוֹתָן צַדִּיקָה לְעֵנֵי כַּסְתָּר שְׂאִינוּ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ זֶאת לְבִנֵי אָדָם, עַל
 17 אַחַת בְּמָה וּבְמָה שְׁעֵלּוֹ הַלְּצַנֵּעַ לְכַת וְלֹא לְגַלוֹת מַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים.
 18 אַחַר שֶׁהַעֲמִיד מִיכָה אֶת הַמִּצְוּוֹת עַל שְׁלֹשׁ, שׁוֹב נִתְמַעַט הַדּוֹר,
 19 וְחֹזֵר יִשְׁעָיָהוּ וְהַעֲמִידוֹן עַל שְׁתַּיִם, שְׂנָאֵמַר (ישעיה נו א) 'כֹּה אָמַר ה',
 20 שְׂמִיר מִשְׁפָּט וְעֻשׂוֹ דְקָרָה'.
 21 לאחר שנתמעטו הדורות עוד, כָּא עֻמֵס וְהַעֲמִידוֹן עַל אַחַת, שְׂנָאֵמַר
 22 (עמוס ה ד) 'כֹּה אָמַר ה' לְבֵית יִשְׂרָאֵל, דְרִשׁוּנֵי, וְחִיו'.
 23 מִתְקִיף לָהּ רַב נַחְמֵן בְּרִי יֶצְחָק, מִנִּין שְׂכוּוֹנֵת הַפְּסוּק שִׁיזְכוּ לַחֲיִים עַל
 24 יְדֵי בְקֶשֶׁת ה' בִּלְבָד, אֵימָא דְרִשׁוּנֵי, כָּכָל הַתּוֹרָה כּוּלָּה - שְׂמָא
 25 הַכּוּוֹנֵת הִיא לְבַקֵּשׁ אֶת ה' עַל יְדֵי קִיּוֹם כָּל מִצְוּוֹת הַתּוֹרָה, וְרַךְ
 26 הַעוֹשָׂה כִּךְ זוֹכֵה לַחֲיִים. אֵלֹא דוֹרֶשֶׁת הִגְמָרָא מִפְּסוּק אַחֵר, כָּא
 27 בְּבִקְוֶה וְהַעֲמִידוֹן עַל אַחַת, שְׂנָאֵמַר (תהלים קט ב) 'וְצִדִּיק בְּאֵמוּנָתוֹ יִחַי'
 28 - הַמֵּאֲמִין בָּהּ וּמִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּתוֹ, בְּמִצְוַה זוֹ בִּלְבַד יוֹכֵה
 29 לַחֲיִים.
 30 דְרַשָׁה נּוֹסַפֵּת בְּעִנֵּין דּוּמָה: אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרִי חֲנִינָא, אָרְבַּע גְּזִירוֹת
 31 נִדָּר מִשֶׁה רַבִּינוּ עַל יִשְׂרָאֵל, כָּאֵא אָרְבַּע נְבִיאִים וּבִיטְלוּם.
 32 הַגְּזִירָה הַרְּאֻשׁוֹנָה: מִשֶׁה אָמַר (דברים לג כח) 'וַיִּשְׁבּוּן יִשְׂרָאֵל כְּמַט בְּיַד
 33 עֵיז עֲקָב' - מִתִּי יִשְׁכּוּן עִם יִשְׂרָאֵל לְבַטָּח, כְּשִׁיחֵי צִדִּיקִים כִּיעֲקֵב,
 34 כָּא עֻמֵס וּבִיטְלָה, [שְׂנָאֵמַר] בַּפְּסוּק (עמוס ז ה) 'שְׁבִיקֶשׁ עֲמוֹס מִזֵּה,
 35 'חֲדַל נָא מִי יְקוּם עֲקָב' וְגו' כִּי קָטָן הוּא' - אֵנָּה הַפְּסָק תְּנֵא יֵזֵה
 36 שְׂאֵמַר מִשֶׁה, כִּי מִי יוּכַל לְהִיּוֹת חֲסִיד כִּיעֲקֵב, וּמוֹעֲטִים הֵם הַטּוֹבִים
 37 שִׁיחֵי צִדִּיקִים כְּמִדּוּהוּ, וְכַתִּיב שֵׁם (ו ה) 'נִיחָם ה' עַל זֹאת [וגו'] גַם הִיא
 38 לֹא תִהְיֶה' - חוֹר בּוֹ ה' מִתְנַאֵי זֵה, וְיוּכַלוּ יִשְׂרָאֵל לְשַׁכּוֹן לְבַטָּח אִף
 39 אִם לֹא יִהְיוּ צִדִּיקִים כִּיעֲקֵב.

לוח תהלים

יום ראשון, כ"ט ניסן < פרק כ, מפרק קמ עד סוף פרק קמד

יום שני, ל' ניסן < פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ

יום שלישי, א' אייר < פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט

יום רביעי, ב' אייר < מפרק י עד סוף פרק יז

יום חמישי, ג' אייר < מפרק יח עד סוף פרק כב

יום שישי, ד' אייר < מפרק כג עד סוף פרק כח

שבת קודש, ה' אייר < פרק כ, מפרק כט עד סוף פרק לד

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל [פרק] תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, ליכות הרבים, (וראוי ה' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

~ יום ראשון כ"ט ניסן ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 122, פרק מג והנה... עד עמ' סב, אין חכמה.

בבחינת "קטנות", כי אין היא נוצרת על-ידי הבנה והתבוננות בגדלות ה', אלא רק על-ידי שהוא מעורר בקרבו את היראה שבטבע כל אחד מישראל על-ידי התעמקותו בענינים המעוררים את היראה; ויראה שהיא בבחינת "גדלות", כי יראה זו, באה

מההתבוננות בגדלות ה',

שיכולים להבין

מהעולמות. דְּחִינָה, - מתי

מתוארת היראה בתור

בחינת "גדלות"? -

כְּשֶׁנִּמְשָׁכֶת בְּחִינַת

יְרֵאָה זו - כשהיראה

התחתונה נמשכת ונוצרת

באדם, מִתְחַתְּבוֹנְנוֹת

בְּגִדְלוֹת ה', - הנראית

מהחיות את העולמות והנבראים, דְּאִיהוּ מִמְּלֵא כָּל עֲלָמִין,

- הקב"ה ממלא את כל העולמות, הוא מחיה אותם באופן

שהחיות האלקית מתלבשת בהם, וחיות זו מותאמת לפי כל

עולם וכל נברא שהיא מחיה, כך שבמדרגה עליונה יותר של

עולם או נברא, מלוכשת מדרגה עליונה יותר של חיות,

וְ"מִהָאֲרִיץ לְרִקְיעַ מְהֻלָּךְ תִּקַּן - חמש מאות, שְׁנָה וְכוּ',

וּבִין רִקְיעַ לְרִקְיעַ כּו', - שוב מהלך של חמש מאות שנה,

רְגְלֵי חַיִּוֹת כְּנֶגֶד פְּלִין וְכוּ', - הרגלים, המדרגה

התחתונה ביותר ב"חיות הקודש", הן למעלה מכל המדרגות

שלמטה מהן, וְכֵן הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה

מֵעֵלָה עַד רוּם הַמַּעְלוֹת - בכל האמור, מתבונן האדם, ויש

לו השגה והבנה בחיות האלקית המחיה את כל העולמות

והמדרגות האמורות, ומהבנתו זו בגדלות ה' באה היראה

שלו, הנקראת בחינת "גדלות". ברם, אם כך, מדוע, איפוא,

נקראת יראה זו בשם "יראה תתאה", הרי היא באה מתוך

השגתו בגדלות ה'? - אלא, מסביר רבנו הזקן, היא נקראת

"יראה תתאה" מפני שהיא באה מהבנת החיות האלקית

המלוכשת בעולמות, בחינת "ממלא כל עלמין". חיות אלקית

זו מוסתרת בעולמות, באופן כזה, שהעולמות יוכלו להרגיש

את עצמם כ"יש", כדבר ממשי, אלא שהוא בטל לחיות

האלקית המחיה אותו. ולכן מעוררת התבוננות זו באדם רק

בחינת יראה וביטול היש - ולא ביטול במציאות, ומשום כך

נקראת יראה זו בשם "יראה תתאה". ובלשון ה"תניא":

פְּרָק מִג. בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אומרים שכל אחד מישראל יכול להגיע אליה - הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות, ב"סור מרע ועשה טוב", והיא הנקראת "יראה תתאה", המדריגה התחתונה שביראה. בפרק מ"ג, אותו אנו

מתחילים ללמוד, יסביר

רבנו הזקן את שתי

המדרגות שביראה:

"יראה תתאה" - יראה

תחתונה - ו"יראה

עילאה" - יראה עליונה.

שבכך תוסבר גם הסתירה

שבמשה, שהנה אומרים

רבותינו ז"ל "אם אין

חכמה אין יראה" -

שבתחילה מן ההכרח

ליקוטי אמרים

פרק מג והנה על יראה תתאה זו שהיא לקיום

מצותיו ית' בבחי' סור מרע ועשה

טוב אמרו אם אין יראה אין חכמה ויש בה בחי' קטנות

ובחי' גדלות דהיינו כשנמשכת בחי' יראה זו

מההתבוננות בגדלות ה' דאיהו ממלא כל עלמין

ומהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכו' ובין רקיע לרקיע

כו' רגלי החיות כנגד כולן וכו' וכן השתלשלות כל

העולמות למעלה מעלה עד רום המעלות אעפ"כ נקרא

שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה להיות "יראה", ואילו מיד לאחר-יזה אומרים חכמינו ז"ל להיפך: "אם אין יראה אין חכמה" - שבתחילה באה ה"יראה" ורק לאחריה באה ה"חכמה"? אלא - מסביר רבנו הזקן - חכמינו ז"ל מדברים

על שתי מדרגות של יראה: "אם אין יראה - אין חכמה" - הכוונה למדרגה התחתונה של יראה, "יראה תתאה", שבהעדר

יראה זו, אי אפשר שתהיה "חכמה" - קיומן של תורה ומצוות, המתואר במלה "חכמה" (כי, הרי "תכלית חכמה -

תשובה ומעשים טובים"). "אם אין חכמה - אין יראה" - הכוונה למדרגה העליונה של יראה, "יראה עילאה", וביחס

לדרגה זו של יראה, מן ההכרח שיהיה לפנייה, קיומן של תורה ומצוות, ורק לאחר מכן אפשר להגיע למדרגה העליונה יותר

של יראה - "יראה עילאה". בהמשך הפרק, יסביר רבנו הזקן, שגם ב"אהבה" ישנן שתי מדרגות כלליות.

וְהִנֵּה עַל יְרֵאָה תִּתְּאָה זו, - שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד מישראל יכול להגיע אליה, שְׁהִיא - נדרשת, לְקִיּוּם

מִצְוֹתָיו וְתִפְרָךְ בְּכִחֵינַת "סור מרע - להימנע מלעבור על לא-תעשה, וְעֵשֶׂה טוֹב", - ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על

יראה זו אָמְרוּ: - חכמינו ז"ל: "אם אין יְרֵאָה אין חֲכָמָה". - אין קיומן של תורה ומצוות, (המתואר במלה "חכמה");

שכן, כדי לקיים תורה ומצוות, מן ההכרח שתהיה יראה זו, וְיֵשׁ בָּהּ - במדרגה זו של ה"יראה", בְּחִינַת קְטָנוֹת וּבְחִינַת

גְּדֻלוֹת. - גם ב"יראה תתאה" - יש שתי בחינות: יראה שהיא

1. אבות ג, יז. 2. חגיגה יג, א.

אֶת־עַל־פִּי־כֵן נִקְרָאת יִרְאָה זוּ יִרְאָה חִיצוֹנִית וְתַתְּאָה, - יראה תחתונה, מֵאַחַר שְׁנַמְשַׁכְת מִהַעוֹלָמוֹת, - מההשגה וההבנה בגדלות ה' שמצד העולמות, שהחיות האלקית מחיה אותם, שָׁהם – העולמות הם, לְבוּשִׁים שֶׁל הַמַּלְךְ הַקְדוֹשׁ

בְּרוּךְ־הוּא, אֲשֶׁר
מִסְתַּתֵּר וּמִתְעַלֵּם
וּמִתְלַבֵּשׁ
לְהַחֲיוֹתם וּלְקַיְּמָם
לְהִיּוֹת יֵשׁ מֵאִין וְכוּ'. -
לפני שהם נוצרו, הם היו
"אין", הם לא היו
בנמצא, ואחרי שנבראו,
נהיו בבחינת "יש", דבר
שמרגישים במציאותו –
ובאופן כזה מחיה חיות
אלקית זו את הנבראים
שהיא מתלבשת בהם,
שיוכלו להרגיש את
עצמם ל"יש", ו"יש" זה
בטל לחיות האלקית;
ממילא מעוררת
ההתבוננות האמורה רק

יראה בבחינת "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות, כפי
שישנו ביראה עילאה, רַק שְׁהִיא – "יראה תתאה" זו, היא
הַשְּׁעָר וְהַפְתָּח לְקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. – שכן, כאמור,
מביאה ה'יראה תתאה' (תחתונה) לקיום תורה ומצוות. ועל
בחינת יראה זו, אומרים חכמינו ז"ל: "אם אין יראה – אין
חכמה", שראשית דבר מן ההכרח שתהיה יראה, ורק לאחר מכן
יכולה להיות "חכמה" – קיום תורה ומצוות. אֵךְ הִ' יִרְאָה
עֵלְאָה' – היראה העליונה, הנקראת 'יִרְאָ בִשְׁת', – יראה
הבאה מהבושה שמתביישים מגדלות ה', כמי שמתבייש ובטל
לגמרי מפני אדם גדול וצדיק? בדורו, שאין זה בא מחיצוניותו
והתפשטותו של האדם הגדול בדורו והצדיק – כפי שהיראה
היא מפני מלך, למשל, שהפחד מהמלך בא מחיצוניותו
והתפשטותו של המלך המתבטאת בשלטונו על אזרחיו (וככל
שגדולה יותר התפשטות מלכותו, בהיותו מלך על מדינה גדולה
יותר או על כמה מדינות – כך גדולה יותר היראה מפניו);
על-דרך-זה היא גם היראה האמורה, הבאה מההתבוננות
ב"לבושים" ובהתפשטות אלקות בעולמות, שלכן היא נקראת
"יראה תתאה", מפני שאין היא מעוררת בושה והתבטלות
מלאה, כפי שמעוררת ההכרה במעלתו של אדם גדול בדורו
וצדיק, שאין זה מצד חיצוניותו והתפשטותו, כייאם מה"עצם"
שלו, וההתבטלות כלפיו היא כזו שהוא חש את עצמו כאפס
לעומתו, ומתבייש מגדולתו. כך גם נקראת 'יראה עילאה' בשם

"ירא בושתי" – יראה הבאה מבושה בפני גדולתו של הקב"ה,
לא כפי שהיא מופיעה בגלוי בעולמות. וְיִרְאָה – זו היא
פְּנִימִית, שְׁהִיא נִמְשַׁכְת מִפְּנִימִית הָאֱלֹהוֹת שֶׁבְּתוֹךְ
הַעוֹלָמוֹת – כשיש לאדם הכרה בפנימיות ועצמות האלקות,

שלמעלה מהתפשטות
בעולמות, שלגבי החיות
האלקית שלמעלה
מהעולמות – בטלים
העולמות לגמרי, ב"ביטול
המציאות" (ולא רק
"ביטול היש") – מעוררת
בו הכרה זו – ביטול
במציאות, שהוא "יראה
עילאה", עֵלְיָה – על
מדריגה זו של יראה,
אָמְרוּ: - חכמינו ז"ל:
"אם אין חֲכָמָה אין
יִרְאָה", - בתחילה מן
ההכרח שתהיה "חכמה"
ורק לאחר מכן יכולה
להיות "יראה". ד' חֲכָמָה'
היא ב'ח מ"ה' – ענינו

ליקוטי אמרים

יראה זו יראה חיצונית ותתאה מאחר שנמשכת
מהעולמות שהם לבושים של המלך הקב"ה אשר
מסתתר ומתעלם ומתלבש בהם להחיותם ולקיימם
להיות יש מאין וכו' רק שהיא השער והפתח לקיום
התורה והמצוות. אך היראה עילאה ירא בשת ויראה
פנימית שהיא נמשכת מפנימית האלהות שבתוך
העולמות עליה אמרו אם אין חכמה אין יראה דחכמה
היא כ"ח מ"ה והחכמה מאין תמצא ואיהו חכם הרואה
את הנולד פי' שרואה כל דבר אך נולד ונתהוה מאין
ליש בדבר ה' ורוח פיו ית' כמ"ש וברוח פיו כל צבאם
ואי לזאת הרי השמים והארץ וכל צבאם בטלים
במציאות ממש בדבר ה' ורוח פיו וכלא ממש חשיבו
ואין ואפס ממש כביטול אור וזיו השמש בגוף השמש
עצמה ואל יוציא אדם עצמו מהכלל שגם גופו ונפשו
ורוחו ונשמתו בטלים במציאות בדבר ה' ודבורו ית'

של ביטול המתבטא במלה "מה", כמו שכתוב: "ונחנו מה",
שזהו "ביטול במציאות", וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא", - ולכן
חכמה היא אין וביטול, וְ"אִיהוּ חָכֵם הַרְוָא אֵת הַנּוֹלָד",
פְּרוּשׁ: שְׁרוּאָה כָּל דְּבַר אֵיךְ נוֹלָד וְנִתְהוּה מֵאִין לִישׁ,
בְּדַבַּר ה' וְרוּחַ פִּי וְתַפְרָדָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וּבְרוּחַ פִּי כָּל
צְבָאָם". וְאֵי לְזוּתָה, - שרק ב"דבר ה'" נבראו כל הנבראים
מ"אין", הַרִי הַשְּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם – כלומר, כל
הנבראים, בְּטָלִים בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ – לא ביטול היש, שישנו
דבר אלא שהוא בטל, כִּי־אֵם בִּיטוּל בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, בְּדַבַּר ה'
וְרוּחַ פִּי, וְכָלֵא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי – ונחשבים הם ככלום ממש,
וְאִין וְאֵפֶס מִמֶּשׁ, כְּבִטוּל אֹר וְזִיו הַשְּׁמֶשׁ – כשהם נמצאים
בְּגוֹף הַשְּׁמֶשׁ עֲצָמָה, - בשעה שאור השמש נמצא מחוץ לגוף
השמש, הוא בגדר מציאות של אור וזיו; ואילו כשאור השמש
נמצא בגוף השמש, הוא בטל לגמרי במקורו (גוף השמש)
וחדל לגמרי מלהתקיים כמציאות ממשית של אור – שכן קיים
ונראה אז רק המקור, השמש עצמה – כך גם בטלים כל
הנבראים במציאות במקורם, שהוא "דבר הוי" המהווה אותם
"מאין ליש". התבוננות זו מעוררת באדם, שגם התבטלותו
להקב"ה, תהיה בבחינת "ביטול במציאות". וְאֵל יוֹצִיא אֲדָם
עֲצָמוֹ מִהַבְּלָל, - של כל הנבראים, שהוא מבין שהם בטלים
במציאות להקב"ה, כלומר - שְׁגַם גּוֹפוֹ וְנַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ
בְּטָלִים בְּמִצִּיאוֹת בְּדַבַּר ה', - המהווה את הגוף והנפש,

3. כפי שרבונו הזקן מסביר זאת בתוספת ביאור בסידורו בהערה לתיקון חצות. 4. ראה לעיל פרק יט. 5. שמות טז, ז. 6. איוב כח, יב.
7. תמיד לב, א. 8. תהלים לג, ו.

הבל הדיבור, נבדל ממקורו, ונראה כדבר בפני עצמו. ואילו למעלה, הרי דיבורו של הקב"ה, הבורא את הנבראים, אינו נבדל חס־ושלום מהקב"ה עצמו, שנמצא בכל מקום, ובאותו דיבור נמצא גם מקורו של הדיבור, כך מובן עוד יותר, שהדיבור, שהוא מקור הבריאה, הוא בתכלית הביטול והיחוד להקב"ה, וממילא – הבריאה כולה בטלה במציאות ממש להקב"ה. וזהו שְׁאֵמַר הַקָּבִי: "וְהוּא שְׁאֵמַר הַקָּבִי: "הֵן יִרְאֵת ה' הֵיא חֻקָּמָה". – שכן כאמור, יראה עילאה היא ביטול במציאות – אותו

ענין של "חכמה", שגם תוכנה הוא ביטול במציאות. אֵךְ אִי אֶפְשֵׁר לְהַשִּׁיג לִירְאָה וְחֻקָּמָה זו, אֵלֶּא פְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְחֻמְצוֹת, עַל־יְדֵי יִרְאָה תְּתַאֵה חֻמְצוֹנִית, וְזוֹהוּ שְׁפִתוֹב: "אִם אֵין יִרְאָה אֵין חֻקָּמָה". – שבתחילה מן ההכרח שתהיה "יראה תתאה", וקיום תורה ומצוות שהיא מביאה לו, ורק לאחר מכן אפשר לו לאדם להגיע ל"חכמה" – ל"יראה עילאה" וביטול במציאות.

והרוח והנשמה שלו, וְדַבְרוּ יִתְפַּדֵּי מִיַּחַד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כו', ומחשבתו היא הרי דבר אחד אתו יתברך, הרי שהביטול הוא לא רק כלפי דבר ה', אלא הביטול הוא ביטול במציאות להקב"ה עצמו. וְכַנּוּפֵר לְעֵיל [פֶּרֶק כ' וְכֵא] בְּאִרְיֻכּוֹת

בְּדַרְדְּ-מִשְׁלָל מְנַפֵּשׁ הָאָדָם, שְׂדַפּוֹר אֶחָד מְדַבְרוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ פְּלֵא מְמֵשׁ כו'. – לעומת כוח הדיבור שבאדם, שמכוחו מסוגל הוא לדבר דיבורים בלי סוף, לא תופס דיבור אחד מקום כלל, ובודאי שאין דיבור אחד תופס מקום כלל לגבי כוח

המחשבה, שהוא מקור הדיבור (שכן, אדם מדבר מה שהוא מהרהר קודם במחשבה); ועל-אחת-כמה-וכמה שאין הדיבור תופס מקום כלל לגבי כוח השכל או המדות שהם מקור המחשבה (שאדם מהרהר בענין שעוררו המדות, או במה שהשכל מבין); וודאי, ודאי הדבר שאין לדיבור ערך ומקום כלל לגבי עצם הנפש (שכוח השכל או המדות הוא רק כוח שלה). ההבדל מתבטא בכך, שהדיבור שהוציא אדם מפיו, הרי

ליקוטי אמרים

מיוחד במחשבתו כו' וכנ"ל [פ' כ' וכו"א] באריכות בד"מ מנפש האדם שדבור אחד מדבורו ומחשבתו כלא ממש כו' וזש"ה הן יראת ה' היא חכמה. אך אי אפשר להשיג ליראה וחכמה זו אלא בקיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה החיצונית וזש"ש אם אין יראה אין חכמה.

~ יום שני ל' ניסן ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

וְהֵנָּה, בְּאַהֲבָה יֵשׁ גַּם־בֵּן שְׁתֵּי מַדְרָגוֹת: - כלליות: "אַהֲבָה רַבָּה" וְ"אַהֲבַת עוֹלָם". "אַהֲבָה רַבָּה" הִיא "אַהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים", - אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת "מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד

עם הקב"ה או להיכלל באלקות, אלא האהבה עצמה משמעה תענוג ודביקות באלקות, וְהִיא שְׁלֵהֶבֶת הַעוֹלָה מְאֵלִית, - לא שהאדם יוצר ומדליק בקרבו אהבה זו, אלא אהבה זו באה אליו מעצמה, וְכַבֵּא

מְלַמְעֵלָה בְּבַחֲנֵית מִתְּנָה לְמִי שֶׁהוּא שְׁלֵם בִּירְאָה, - מי שהיראה אצלו בשלימות, נותנים לו מתנה מלמעלה, שיגיע ל"אהבה בתענוגים"; כְּנֻדָּע – כידוע הפירוש על מְאֵמַר רַבּוֹתֵינוּ וְ"לֹא": "דְּרַבּוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַד אַחַר אִשָּׁה", -

להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן שתי מדריגות כלליות: המדריגה העליונה באהבה, היא זו שבאה אליו כמתנה מלמעלה – בשעה שאדם הוא בשלימות במדת היראה, ניתנת לו מלמעלה המדריגה העליונה של אהבה בדרך מתנה. ואילו האדם עצמו, על-ידי השגתו והתבוננותו, לא היה מגיע אף פעם למדריגה זו שבאהבה; המדריגה השניה באהבה היא, זו שאדם מגיע אליה על-ידי התבוננותו בגדלות ה'. המדריגה הראשונה

נקראת "אהבה רבה", והמדריגה השניה – "אהבת עולם", כי היא באה על-ידי התבוננות בגדלות ה' שאדם מבין מעניני העולם, מהחיות האלקית המחיה את העולם. ובלשון ה"תניא":

תתלבש – מדת האהבה, בשום דבר הנאה ותענוג גשמי או רוחני לאהבה אותו, - את ה"דבר גשמי או רוחני", ולא לחפץ כלל – "חפץ" משמעו רצון פנימי, שום דבר בעולם, בלתי ה' לבדו, - כל אהבתו ורצונו הפנימי יהיו להקב"ה

בלבד, שהוא מקור החיים של כל התענוגים, שכלם – כל התענוגים, בטלים במציאות וכלא ממש קמיה חשיבו, - לגבי "מקור החיים" שהוא ה' לבדו, כל התענוגים בטלים במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, ואין ערך ודמיון כלל ביניהם – בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים" של כל התענוגים, חסד ושלום, כמו שאין ערך לאין ואפס המחלט לגבי חיים נצחיים, - כך אין ערך ודמיון כלל בין כל תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים שמקור החיים, מהקב"ה –

התבוננות זו תעורר בו את הרצון, שלא לרצות את כל התענוגים, אלא לרצות את מקור כל התענוגים, שהוא: אלקות, וכמו שכתוב¹¹: "מי לי בשמים, ועמד לא הפצתי בארץ, - כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל דבר שהוא טפל ובטל לך – אין חפצי בו, בלתי שארי ולבבי וגו'", וכמו שיתבאר לקמן¹². – פרטי אופני האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי ההתבוננות בגדלות ה'. כל האמור הוא במי שיש לו רגש של אהבה לדברים מסוימים, וההתבוננות פועלת בו שמדת האהבה "תתפשט" מעניני העולם, ותהיה לאלקות בלבד. אך, מי שבטבעו הוא קר, ואין בו שום רגש של אהבה לאיזה דבר שהוא, כדי להעביר את מדת האהבה מהם לאלקות, וממילא קשה לו בהרבה לעורר בקרבו רגש של אהבה – אף-על-פי-כן יכול גם הוא ליצור בקרבו אהבה לזהות להקב"ה, על-ידי ההתבוננות האמורה. ובלשון ה"תניא": ונם מי שאין מדת אהבה שבנפשו מלבושת כלל בשום תענוג גשמי או רוחני, יכול – גם הוא, להלחיק נפשו בראשי אש ושלחבת עזה ולהב העולה השמימה, על-ידי

שפירושו בעבודת ה', הוא: שאהבה נקראת "איש" ו"זכר", כמו שכתוב¹³: "זכר" - חסדו, - שדרך רמז משמעו, שבחינת חסד ("חסדו") ואהבה, היא בחינת "זכר", ו"אשה" - היא בחינת יראת ה'¹⁴, - שבלשון הפסוק "אשה יראת ה'"

– מרומזת השייכות של "אשה" ל"יראה", בנודע; - וזהו "דרכו של איש לחזר אחר אשה", בחינת האהבה ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו לחזר") במקום שבחינת יראה ("אשה") היא בשלימות, ובלי קדימת היראה, או אפשר להגיע לאהבה רבה זו, כי אהבה זו היא מבחינת אצילות, דלית תמן קצוץ ופרוד חסד ושלום. – שאין בו בעולם האצילות שום דבר של התנתקות והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק מאלקות, שיהיה מורגש למציאות לעצמו, אלא הכל שם בטל במציאות לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה

ש"מאצילות" איננה יכולה לשרות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין מרגיש את עצמו למציאות איוזו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות. אך "אהבת עולם" – המדריגה השניה באהבה, היא הפאה מהתבונה ודעת בגדלת ה' אין-סוף ברוך-הוא, הממלא כל עולמות – הממלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית ומצומצמת בהתאם להרכבו של כל נברא, וסובב כל עולמות, ומחיה את כל העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה מצומצמת לפי ערך כל עולם ונברא שהיא מחיה, וכלא קמיה כלא ממש חשיבו, - הכל לגבי הקב"ה, אינו נחשב לכלום ממש, ובכבוד דבור אחר בנפש המשכלת בעודו במחשבתה – בשעה שהדיבור נמצא עדיין במחשבת הנפש, או בחמדת הלב בנודע-לעיל¹⁵, אשר על-ידי התבוננות זו, ממילא תתפשט מדת האהבה שבנפשו מלבושיה, - בהם היא מלוכשת, כלומר: שיותר לא תהיה לו אהבה לדברים שאותם אהב (שבאהבתו לאותם דברים, היתה מדת האהבה שבנפשו מלוכשת בהם), וכל אהבתו תהיה להקב"ה בלבד, דתינו שלא

ליקוטי אמרים

זכר כמ"ש זכר חסדו ואשה יראת ה' כנודע ובלי קדימת היראה או אפשר להגיע לאהבה רבה זו כי אהבה זו היא מבחי' אצילות דלית תמן קיצוץ ופרוד ח"ו אך אהבת עולם היא הבאה מהתבונה ודעת בגדולת ה' א"ס ב"ה הממלא כל עולמות וסובב כל עולמות וכולא קמיה כלא ממש חשיבו וכביטול דבור אחד בנפש המשכל' בעודו במחשבתה או בחמדת הלב כנ"ל אשר ע"י התבוננו' זו ממילא תתפשט מדת האהבה שבנפש מלבושיה דהיינו שלא תתלבש בשום דבר הנאה ותענוג גשמי או רוחני לאהבה אותו ולא לחפץ כלל שום דבר בעולם בלתי ה' לבדו מקור החיים של כל התענוגים שכולם בטלים במציאות וכלא ממש שאין חשיבו ואין ערך ודמיון כלל ביניהם ח"ו כמו שאין ערך לאין ואפס המוחלט לגבי חיים נצחיים וכמ"ש מי לי בשמים ועמד לא הפצתי בארץ כלה שארי ולבבי צור לבבי וגו' וכמ"ש לקמן וגם מי שאין מדת אהבה שבנפשו מלוכשת כלל בשום תענוג גשמי או רוחני יכול להלחיק נפשו כראשי אש ושלחבת עזה ולהב העולה השמימה ע"י התבוננו' הנ"ל כמ"ש לקמן

11. תהלים צח, ג. 12. משלי לא, ל. 13. פרק כ"א. 14. תהלים עג, כה-כו. 15. בפרק מח.

ואילו ביחס למדריגה השניה שבאהבה (למרות שעל פי סדר, צריך גם כן להיות קודם יראה ולאחריה אהבה) יוסבר להלן, על יוצא מן הכלל, שיוכל להגיע לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך אומר רבנו הזקן:

התבוננות הנזכרת לעיל, - על ידי התבוננתו בענינים האמורים, יעורר גם הוא בקרבו אהבה לזהטת להקב"ה, כמו שיתבאר לקמן. - ביחס למדריגה העליונה יותר של אהבה, למדנו, שהיא יכולה להיות רק במי שהיראה היא בשלימות,

~ יום שלישי א' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, ל"ח].

מאת ה', לצורך שעה, - כדי שהרשע ובעל העבירה יתעורר באהבה להקב"ה ולהיפך לבעל תשובה, כמעשה דרבי אלעזר בן דורדייא¹⁶. - שהיה רשע ובעל עבירות - ולפתע חזר בתשובה מתוך אהבה להקב"ה, עד שנשמתו יצאה בתשובתו. הרי שהיתה

בכך משום הוראת שעה.

כמו שכתוב¹⁷, שר' אלעזר

בן דורדייא היה גלגול

של יוחנן כהן גדול,

ששימש שמונים שנה

ככהן גדול ונעשה

צדוקי¹⁸. - ועל-ידי

שנשמתו גולגלה בר'

אלעזר בן דורדייא (שהיה

מקודם, כאמור, רשע

ובעל-עבירות, ולאחר

מכן חזר בתשובה מתוך

אהבה להקב"ה) - נתעלו

כל תורתו ומצותיו של

יוחנן כהן גדול¹⁹. אבל

סדר העבודה הקבועה

ותלויה בבחינת האדם

- צריך להקדים תחלה

קיום התורה והמצוות על-ידי

קטנות על-פלגנים, כ"סור מרע ועשה טוב", - להימנע

מכל עבירה ולקיים כל מצוה, להאיר נפשו האלהית באור

התורה ומצותיה, ואחר-כך יאיר עליה אור האהבה [כי

"ואהבת" בגימטריא שתי פעמים "אור", פידוע ליודעי

תן: - חכמה נסתר] - כלומר בתחילה נדרש אור של תורה

ומצוות בנפש האדם, ורק לאחר מכן ביכולת האדם להגיע

לאור האהבה.

והנה, בחינת אהבה זו, פעמים שקודמת ליראה, כפי בחינת הדעת המולידה, - את האהבה, כנודע [שהדעת פולל חסדים וגבורות, שהם אהבה ויראה, - חסד - אהבה, וגבורה - יראה, ו"דעת" כוללת בתוכה את שתיהן ומביאה להתגלות שתיהן; כלומר: ההתקשרות החזקה של ה"דעת" שלו בגדלות ה', מעוררת באדם ומגלה את שני הרגשות של יראה ואהבה, ופעמים שהחסדים קודמים לירד ולהתגלות], - לפני הגבורות, ובנפש הכוונה שלפעמים מתגלה מהתקשרות הדעת, אהבה לפני יראה. ולכן אפשר לרשע ובעל-עבירות שיעשה תשובה מאהבה הנולדה בלבו, וזכרו את ה' אלהיו ומ"מ היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות והעלם דהיינו יראת הטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסור מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת בגימטריא ב"פ אור כידוע ל"ח]:

ליקוטי אמרים

היתה לו יראת ה' - בכל זאת נוצרת בו אהבה להקב"ה המביאה אותו לתשובה; ומפל' מקום תיראה נס' בן בלולה פה - באהבה זו עצמה, ממילא, רק שחיא - היראה, בבחינת קטנות והעלם, - בתוך האהבה, דהיינו יראת הטא - בלבד, ויפחד למרד בו חס' ושלום, והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו. - בלבד ובמוחו הוא מרגיש רק באהבה להקב"ה. אף - ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, והו - רק, דרך מקרה והוראת שעה, בהשגחה פרטית

היתה לו יראת ה' - בכל זאת נוצרת בו אהבה להקב"ה המביאה אותו לתשובה; ומפל' מקום תיראה נס' בן בלולה פה - באהבה זו עצמה, ממילא, רק שחיא - היראה, בבחינת קטנות והעלם, - בתוך האהבה, דהיינו יראת הטא - בלבד, ויפחד למרד בו חס' ושלום, והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו. - בלבד ובמוחו הוא מרגיש רק באהבה להקב"ה. אף - ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, והו - רק, דרך מקרה והוראת שעה, בהשגחה פרטית

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאר"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה - ובפרטיות במדרי' האהבה - הנדפס בסוף קונ' העבודה - דכוננת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה - דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבזה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב (ו, א), יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בכבי' - דאין שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה".

~ יום רביעי ב' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

וְרַחֲמֵינוּ – שונה הדבר ביחס ליראה ואהבה, שְׁחָם לְפִי הַדַּעַת אֶת ה' שְׁכַמְתָּ לְבָב, - בכך שונה אחד מן השני: יש מי שידיעתו באלקות גדולה ועמוקה יותר ולכן יראתו ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו פחותה יותר, ולכן גם יראתו ואהבתו את ה' הן במדרגה פחותה יותר, כַּנְּסָר לְעֵיל. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שההבדל בין "אהבה רבה" ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה הבאה מלמעלה, והאדם בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע אליה, ואילו "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על-ידי העבודה של השגה והתבוננות בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו הזקן שקיימת אהבה כזו

הכוללת בתוכה את שתי המדרגות האמורות: יש בה מדרגת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל יהודי בנשמתו מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות אהבה זו, יש להזדקק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על-ידי עבודת האדם. ובלשון ה"תניא": אַךְ אַחַת הִיא אַהְבָּה הַכְּלוּלָה מִכָּל בְּחִינֹת וּמְדֻרְגוֹת "אַהְבָּה רַבָּה" וְ"אַהְבָּת עוֹלָם", - ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", וְהִיא שְׁוֶה לְכָל נַפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, וְיִרְשָׁה לְנֹו מֵאַבְוֹתֵינוּ; - בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. וְהִינֹו, מֵה שְׁכַתָּב תְּהִירָה עַל פְּסוּקִים: "נַפְשֵׁי אֹוֹתָךְ בְּלִילָה וְגו'" - [ה"זוהר"⁵ מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדוייקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אֶתְךָ", כלומר: נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אֹוֹתֶיךָ" - אני תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "אֹוֹתֶיךָ" - כלומר: אני תאב לך? - ומפרש ה"זוהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" - מפני שאתה הוא הנפש שלי,

פְּרָק מֵד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות הכלליות שבאהבה: - "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. - אדם בכוחות עצמו, אינו מסוגל להגיע על-ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך - הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך של מתנה; - "אהבת עולם", הבאה על-ידי התבוננות בגדלות ה', על-ידי שיהודי מתעמק ומבין גדלות ה' - הוא מגיע לאותה אהבה. וְהִנֵּה, כָּל מְדֻרְגַת אַהְבָּה מִשְׁתֵּי מְדֻרְגוֹת אֵלוֹ: "אַהְבָּה רַבָּה" וְ"אַהְבָּת עוֹלָם" - נִחְלָקֶת לְכַמָּה בְּחִינֹת וּמְדֻרְגוֹת לְאִין קָו, - ישנן איך-סוף מדרגות של אהבה, גם במדרגת "אהבה רבה" וגם

במדרגת "אהבת עולם", כָּל חֵד לְפֹוֹם שְׁעוֹרָא דְלִיָּה, - כל אחד לפי שיעורו, מדרגת האהבה בכל אחד היא בהתאם לדרגתו הרוחנית; כְּמוֹ שְׁכַתוֹב בְּהִירָה תְּקִדוּשֵׁי עַל פְּסוּקִים: "נֹודַע בְּשַׁעֲרִים בְּעֵלְהָ"² - ש"בעלה" "דָּא קְדָשָׁא בְּרִירָךְ הוּא", - הקב"ה נקרא "בעל" של כנסת ישראל - ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" - דָּאִיָּהוּ אֲתִיבָּע וְאֲתִדְבֵּק - הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" - לְכָל חֵד לְפֹוֹם מֵה דְמִשְׁעָר בְּלִבִּיהָ וְכוּ". - לכל אחד כפי שהוא "משער" ו"תופס" בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה, ובכל זאת קיים הבדל בדרגות הפרטיות. וְלִכֵּן נִקְרָאִים דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵינוּ - יראה ואהבה, "הַנְּסָתוֹת לְה' אֱלֹוֹתֵינוּ"³, - כי מדרגת האהבה של יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות ואין הוא עומד באותה מדרגה, וְתוֹרָה וּמִצְוֹת - הֵן תְּהַנְּלוֹת לְנֹו וְלְבָנָינוּ לְעִשׂוֹת כוּ", - ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד, כִּי תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד לְכָלֵנוּ, בְּקִיוֹם כָּל תְּהוֹרָה וּמִצְוֹת בְּבְחִינַת מַעֲשֵׂה, - בעשיית וקיום כל התורה והמצוות, משתווים כל בני ישראל - אותה צורה של תפילין ואותו אופן של הנחה שוה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי הנחות ביותר בישראל. מֵה־שְׁאִין־כֵּן בְּרַחֲמֵינוּ

1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח. 4. ישעי' כו, ט. 5. חלק ג; סח, א.

החיים האמיתיים, תאב אני להמשיך בקרבי על-ידי התורה, דאורייתא וקדשאי-ברייה הוא בלא תה, - שכן התורה והקב"ה הם דבר אחד, ועל-ידי לימוד תורה אמשיך בקרבי אור אין-סוף – כלומר: דרגת האהבה הנידונה עתה מביאה את האדם ללימוד התורה, שעל-ידי הלימוד מתאחדים ומתדבקים בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית, המחיה את העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" – הרי שהאהבה והתשוקה לחיות האלקית שאדם ממשיך בקרבו על-ידי

לימוד התורה, צריכה להיות, כמו זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת, שאז התשוקה לחיות היא חזקה וגלויה. כמו שכתב הוזהר שם: "דבעי בר נש מרחימותא דקדשאי-ברייה הוא למינס ככל לילא, לאשתדלא בפלגנה עד צפרא בו". – מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי איתך" – האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על-ידי התבוננות עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

לכן – "איתך" – אני תאב לך. "דירחים לקדשאי-ברייה" הוא רחימותא דנפשא ורוחא – על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורוח, כמה דאתדבקו אילין בגופא, וגופא רחים לון וכו'". – כמו שהנפש והרוח מתדבקות

בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. וזהו שכתוב: "נפשי איתך", כלומר מפני שאתה ה' "נפשי" וחי האמיתי, לקדשאי-ברייה, - אני תאב לך; פרוש, שאני מתאנה ותאב לך כאדם המתאנה לחיי נפשו, וכשהוא חלש ומענה מתאנה ותאב שתשוב נפשו אליו, - שלאמיתו של דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו

רואים, שאדם יותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמידי – אינו תענוג", אדם אינו חש ומרגיש בתענוג תמידי, לכן אין הוא מרגיש בתענוג הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות אז אצלו בהתגלות כמו שצריכה להיות – אז הוא חש בתשוקה לחיים. וכן כשהוא הולך לישן – שאז החיות היא בהתעלמות, שכן "שינה – אחד מששים במיתה"⁶, ולכן האדם אז, מתאנה וחפץ שתשוב נפשו אליו בשיעור משנתו – כך אני מתאנה ותאב לאור אין-סוף ברוך-הוא, - שהוא, חיי החיים האמיתיים, להמשיכו בקרבי על-ידי עסק התורה בהקיצו משנתי בלילה, - את אור אין-סוף, חיי

ליקוטי אמרים

בלילה וגו' דירחים לקב"ה רחימותא דנפשא ורוחא כמה דאתדבקו אילין בגופא וגופא רחים לון וכו'. וז"ש נפשי איתך כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחי האמיתי לכך איתך פי' שאני מתאנה ותאב לך כאדם המתאנה לחיי נפשו וכשהוא חלש ומעונה מתאנה ותאב שתשוב נפשו אליו וכן כשהוא הולך לישן מתאנה וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו כך אני מתאנה ותאב לאור א"ס ב"ה חיי החיים האמיתיים להמשיכו בקרבי ע"י עסק התורה בהקיצו משנתי בלילה דאורייתא וקב"ה כולא חד. כמ"ש הוזהר שם דבעי בר נש מרחימותא דקב"ה למינס ככל לילא לאשתדלא בפולחניה עד צפרא בו'.

~ יום חמישי ג' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

מישראל, בירושה מן האבות – ובכן: קיימת אהבה גדולה מזו – והיא מסתרת נספן ככל נפש מישראל ברושה מאבותינו, היא, מה שכתוב ב'דעיא

ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כב"א דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה מהימנא": "בכרא דאשתדל בתר אבוי ואימיה, דרחים

ואהבה רבה וגדולה מזו, - עוד ישנה אהבה רבה, שהיא למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי איתך", אהבה להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים, אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד

6. ברכות נו, ב. 7. זהר חלק ג; רפא, א.

מֵאִיר לְלִלּוֹת יִשְׂרָאֵל כָּכֵל דּוֹר וָדוֹר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתַקּוּנֵינוּ⁸, דְּאֵתְפְּשׁוּתֵיהָ כָּכֵל דְּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לִזְנוּ וְכוּ'. – התפשטותו של משה רבנו ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל דור ישנה התפשטות

ממשה רבנו המאירה בכל יהודי, הרי שמהתפשטות הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה, שישנה בכל יהודי בירושה מאבותינו, כאופן אהבתו של משה רבנו. רק שְׁהֶאֱרָה זו – מנשמת משה רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, הִיא בְּתַחֲבִיט הַסֵּתֶר וְהַעֲלָם גְּדוֹל בְּנַפְשׁוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְלְהוֹצִיא אֹהֶבָה זוּ הַמְסַתֶּרֶת מֵהַעֲלָם וְהַסֵּתֶר אֶל הַגִּלּוֹי, לְהִיזוֹת שְׁהֶאֱרָה זוּ תְהִיָּה מוֹרַגֶּשֶׁת

במוח – לֹא נִפְלְאָת וְלֹא רְחוּקָה הִיא, אֲלֵא "קְרוֹב הַדְּבָר מֵאֵד כְּפִיךָ וּבְלִבְכֶם". – מהי משמעות הקירבה עלידי הפה ועלידי הלב? – דְּתִינּוּ, לְהִיזוֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ וְקוּלוֹ לְעוֹרֵר כְּוִנָּת לְבוֹ וּמְחוּ, – שהרי, "קול מעורר הכוונה" – הדיבור והקול מעוררים את כוונת הלב והמוח, לְהַעֲמִיק מִחֲשַׁבְתּוֹ בְּחֵי תַחֲבִיט אֵינְסוֹף בְּרוּךְ-הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ מִמַּשׁ הָאֱמִתִּי וּמְקוֹר תִּינּוּ, וְלְעוֹרֵר אֵלָיו הָאֹהֶבָה כְּאֹהֶבֶת הַבֵּן אֶל הָאָבִי, וְכִשְׁרִיגִיל עֲצֻמוֹ בֶּן תְּמִיד – הָרִי תְהַרְגֵל נַעֲשֶׂה טַבְעֵי. – אותו רגש, שהקב"ה הוא אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שבן אוהב את אביו – נעשה בו דבר טבעי.

לִזְנוּ וְתִיר מְנַרְמִיָּה וְנַפְשִׁיָּה וְרוּחִיָּה כו', – עבודתו של משה רבנו להקב"ה היתה, כעבודת בן לאביו ואמו, שהוא אוהב אותם יותר מאשר את עצמו, את גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זוהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו עבור אביו ואמו,

לפדות אותם משביים – עבודה ואהבה כאלו, היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה מסותרת כזו – כִּי "הָלֵא אָב אֶחָד לְכָלֵנוּ. – כלומר: כמו במשה רבנו שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי. – אהבה זו היא למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי אהבת "נפשי אויתך", שבהיותה כמו אהבה לחיים, מחייבת רק

באותה מדה שהיא קשורה לחיים, אך אינה מחייבת מסירות נפש שהיא ההיפך מחיים; ואילו, האהבה, אודותה אנו לומדים כעת, מחייבת גם מסירות נפש, כמו אהבת בן לאביו ולאמו שאינה מדודה באופן שחיי קודמים לחייהם, אלא אהבתו אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור אביו ואמו. וְאֵף כִּי מִי הוּא זֶה וְאֵיזוֹהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְנִשְׁתָּ לְהַשְׁיֵג אֶפְלוּ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מִמְדַּרְגַּת אֹהֶבֶת "רַעִיָא מְהִימָנָא", – מאהבת משה רבנו, ואס־כן כיצד אומרים, שלכל יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? – התשובה לכך היא: מְכַל־מְקוֹם הָרִי אֶפְסֵם קָצְחוּ וְשִׁמְיָן מְנַהוּ מְרַב טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ – של משה רבנו,

ליקוטי אמרים

ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לנשת להשיג אפי' חלק אחד מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי אפס קצחו ושמיץ מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה בכל דרא ודרא לאנהרא לזנו וכו' רק שהארה זו היא בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל ולהוציא אהבה זו המסותרת מההעלם וההסתר אל הגילוי להיות בהתגלות לבו ומוחו לא נפלאות ולא רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד כפיך ובלבבך דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים א"ס ב"ה כי הוא אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה כאהבת הבן אל האב. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי ההרגל נעשה טבע.

8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה – דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול – פועלים הג"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (מדובר ג"כ באהבה זו – כמבואר בקוני ע"ה, עבודה) – ובזה מובן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' זוהר דאשתדל בתר אביו – דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו – הול"ל כברא כו' דרחים לזנו כו', – אלא דמשה בתור רועה ממשך דעת (ואתפשטותו) – ג"כ בזה, ומעיקר מהותו – חכ' וביטול) ואהבה – היא מאברהם".

~ יום שישי ד' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו'.

חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר מתוך אהבה – הוא עושה זאת בחיות. ואילו, כשהאהבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה החיות, כי המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) – ולכן, על הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה"

למעשה, וזה פועל שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את התורה והמצוות (הבאות בסיבתה), לעולם ולמדריגה של ה"מחשבה טובה". וְהַנְחִית רוח' – שהוא גורם להקב"ה בלימוד התורה ובקיום המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַל שְׂמַחַת הַמֶּלֶךְ מִבְּנֵי שָׂפָא אֱלֹוֹי בְּצֵאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנֻזְרָ לְעִיל¹¹, – שכן, בהיותה לכוונה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי (שהוא בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה ומצוות היא יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת-רוח רבה להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו ושב אל אביו המלך. או להיות לו דירה בתחתונים, בְּנֻזְרָ לְעִיל. – הנחת-רוח' באה מכך, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות, מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשאדם מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת-רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו) לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאבינו הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי איתך", שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים.

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא כח דמיוני – שבאמת אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש להתרחק מדמיונות, בכל זאת – לא יחוש, – אל יחוש מכך, מאחר שהוא אמת לאמתו מצד עצמו – בלעדי עבודתו, בבחינת "אהבה מסתרת". – מבחינת הנשמה הרי טבועה בה אהבה זו באמת לאמיתה, רק שתועלת – עבודתו המביאה את יציאתה אל הגלוי – הרי זה, כְּדִי לְהִבְיָא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה, – להביא לידי כך שהאהבה תעורר את המעשים שבאדם, שבהיותה מוסתרת ונעלמת אין בכוחה

להביא לידי מעשה, שהוא – המעשה הוא עסק התורה והמצוות שלומד ומקיים על-ידיה, – על-ידי התגלות האהבה, וזאת כְּדִי לְעֲשׂוֹת נְחִית־רוח לְפָנָיו וְתִבְרָה, כִּבְּן הָעוֹבֵד אֶת אֲבִיו. – כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה גלויה זו, ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח להקב"ה שהוא אבינו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה, האהבה היא באמת, הרי גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת לאמיתה, והיא נראית כדמיונית בלבד – אין הוא צריך לחשוש מכך, מכיוון שגם היא, הרי מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום המצוות מתוך אותה כוונה. ועל זה אמרו – חכמינו ז"ל¹⁰: "מחשבה טובה – הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה", – הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה, להיות נדפין לפרחא – להיות "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה, בְּנֻזְרָ לְעִיל. – בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות – שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאין הוא אשם בה) לא היה בידו לעשותה – נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה". מהלשון "מצרפה למעשה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה הטובה בעצם שום שייכות למעשה – והקב"ה מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה. בפרק ט"ז הוסבר שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה נותנת

10. קדושין מ, א. 11. בסוף פרק מ"א.

שב"עולם היצירה"; ואם היראה והאהבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל וההבנה בגדלות ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה) – עולות אז התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן יסביר רבנו הזקן, שהאהבה של "נפשי אויתך" והאהבה של "כברא דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו של יהודי (כפי

שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה היה צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך האהבה והיראה (הכלולה באהבה) – תעלנה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר כך? – דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא":

ובלשון ה"תניא": **וְהִנֵּה, גַם – בִּיחֹס לְכַחֲנֵת – הָאֵהָבָה הָאִמּוּרָה, שֶׁל "נַפְשִׁי אוֹיְתֶיךָ" תִּנְוָר לְעֵיל, "קְרוֹב הַדְּבָר מְאֹד" לְהוֹצִיאָהּ מִתְּהַעֲלֵם אֶל הַגְּלוּי, עַל־יְדֵי הַתְּהַגֵּל תְּמִיד בְּפִיו וּלְבוֹ שׁוּן.** – שגם הלב ירגיש ויחוש במה שהוא

מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיוו האמיתיים¹².

אֶךְ אִם אֵינוּ יוֹכֵל לְהוֹצִיאָהּ – אֵת הָאֵהָבָה, אֶל הַגְּלוּי בְּלִבּוֹ, אֶת־עַל־פִּיבֵן – מִצַּד הָאֵהָבָה הוּא יוֹכֵל לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹ,

עַל־יְדֵי צִיּוֹר עֲנִין אֵהָבָה זֶה בְּמַחְשָׁבָה שְׂבַמְחוֹ, – כִּשְׂבַמְחֻשְׁבָתוֹ יִשְׁנו צִיּוֹר מֵעִין אֵהָבָה – ו"מַחְשָׁבָה מוֹכֵחַ תְּקִדוֹשׁ־קְרוֹן־הוּא מְצַרְפָּה כו"ל: – למעשה, ועל־ידי־זה יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה בספירות העליונות, כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה ומצוות מתוך אהבה גלויה בלב. בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן בטבע אהבה ויראה – הרי כשם שמקומה של מדריגת יראה ואהבה "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות

~ שבת קודש ה' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

הָאִמְתִּי בְּרוֹן־הוּא – מתוך הרגש שהקב"ה הוא מקור חיינו – קיים מורא, המונע את האדם מלעשות עבירות, כדי שלא יהיה נבדל מהקב"ה, מקור חיינו. ומתוך הרגש שהקב"ה הוא אבינו האמיתי – קיים המורא, שלא לעשות עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו האמיתי – הרי למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן כמו "טבע" אצלנו - אֶת־עַל־פִּיבֵן אֵינוֹן נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם "דְּחִילוֹ וּרְחִימוֹ מְבַעִים", - יראה ואהבה

וְהִנֵּה, ב' בְּחִינֹת אֵהָבֹת אֵלוֹ, - אהבת "נפשי אויתך" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חיוו האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אבינו האמיתי, אֶת־שִׁמּוֹ יִרְשֶׁה לָנוּ מְאֹבֹתֵינוּ, וְכִמוּ מְבַע בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן תִּירָאָה הַכְּלוּלָה בְּהֵן, - היא גם כן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנו, שְׁהִיא לִירָא מְלַפְּרֵד חֲסִי־וְשְׁלוֹם מִמְּקוֹר חֵינּוּ וְאִבֵּינוּ

ליקוטי אמרים

והנה ב' בחי'

אהבות אלו אף שהן ירושה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו וכן היראה הכלולה בהן שהיא לירא מליפד ח"ו ממקור חיינו ואבינו האמיתי ב"ה אעפ"כ אינן נקראות בשם דחילו ורחימו טבעיים אלא כשהן

12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אבינו – ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חיוו – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו – לאחר שחי' מעונה כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרחוני?"

הבינה של "עולם האצילות" – ולכן מקומן של אהבות אלו – המתגלות על ידי התבוננות כזו – הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד שבאהבות "נפשי אויתיך" ו"כברא דאשתדל"

(כבן המשתדל) ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות שגם הן הנן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור, אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה מלמעלה) – בכל זאת, על

יהודי להשתדל להגיע לאהבה הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן: **ולא עוד**, – לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי אויתיך" ו"כברא דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה הבאה מהתבוננות, **אלא** – יתירה מזו, **ששתי בחינות אהבות אלו הנזכרות לעיל** – הן פלולות מן **בחינת "אהבה רבה"**, ונדולה ומעלה מ"דחילו ורחימו שכליים", – מיראה ואהבה שכליות הבאות משכל והתבוננות בגדלות ה', **אשר האהבה** – הבאה מהתבוננות, נקראת לעיל בשם "אהבת עולם". – כלומר – לשתי האהבות האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה מ"אהבת עולם" – ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א, מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם מקומה של "אהבת עולם"; וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם מ"אהבת עולם" – שלא זו בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא ב"עולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על ידי התבוננות, אלא יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה היא ב"עולם האצילות". – ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על האדם להשתדל, להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון ה"תניא":

טבעיות, **אלא בשעה פמחו ומחשבתו לבד ותעלומות לבו**, – בטרם באו לידי גילוי, **ואז** – רק אז כשהן בהעלם הלב, **מקומן בעשר ספירות דיצירה**, – שם המקום והמדריגה, אליהן שייכות המדות הטבעיות, **ולשם** – לעשר ספירות

"עולם היצירה", הן **מעלות עמהן התורה והמצות הנאות מחמתן וכספתן**. – כלומר: כאשר האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות, שמכיוון שקיים במוחו "ציוור" של אהבה – הביא הדבר לכך שיקיים את התורה והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות כתוצאה מכך עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות עצמן, כאמור, **אבל פשתן** – שתי האהבות, **בהתגלות לבו** – שהתבוננות

מעוררת בו את האהבה בהתגלות ובהרגשת הלב, **נקרא** – אז, **"רעותא דלבא פוהר"**, – לא אהבה טבעית, אלא "רצון הלב" – דרגה נעלה של אהבה ורצון הלב, **ומקומן בעשר ספירות דבריאה**, – של עולם הבריאה ששם מקום המדות השכליות, **ולשם הן מעלות עמהן התורה והמצות הנאות מחמתן**, – שקיים אותן מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל? – **מפני שיציאתן מההעלם והסתר הלב אל בחינת גילוי היא עלי ידי הדעת ותקיעת המחשבה בחזק והתבוננות עצומה מעמקא דלבא יתיר ותדיר** – מתוך עומק הלב במדה מרובה ותדירה פאינסוף פרוף הוא, **אף הוא** – הקב"ה, **תינו ממש ואבינו האמתי פרוף הוא**. – ומכיוון שזה בא על ידי התבוננות עמוקה וחזקה כזו – **ומודעת זאת** – והרי ידוע, **מה שכתוב ב'תקונים':¹³ כי בעולם הבריאה מקננא תמן אימא עלאה**, – שוררת ומאירה בו בחינת "אימא עלאה" שהוא ספירת ה"בינה" של "עולם האצילות", **ששהיא** – בעבודת ה', **ההתבוננות באור אינסוף תני תחיים פרוף הוא, וכמאמר אליהו**: – ב"פפת אליהו" שב"תיקוני זוהר"¹⁴: **"בינה – לבא ובה הלב מבין"**. – "בינה" היא לב, ובה הלב מבין. כלומר: ההתבוננות והשגת המוח מאירות בלב, הרי שההשגה וההתבוננות באור-אין-סוף הן ענין שיש לו שייכות ל"עולם הבריאה", בו מאירה ספירת

13. תיקון ו. 14. הקדמה לתיקוני זוהר יז, א.

לוח היום יום ...

יום שלישי	כט ניסן, יד לעומר	ה'תש"ג	יום ראשון
<p>שיעורים. חומש: קדושים, שלישי עם פירש"י. תהלים: קמ"קמד. תניא: ואהבה רבה . . . 126 טבע.</p>			
<p>הקדמת ה"לקוטי תורה" על ג' פרשיות [=ספר דרושי חסידות על שלש הפרשיות הראשונות שבתורה], "להבין ענין נפש האלקית, הנה פתיב לא תאכלו", הוא מאמר שאמרו רבנו הזקן לפני ה"צמח צדק", וחרו ה"צמח צדק" לפניו, ויאמר רבנו הזקן: נו, הטעמה? ויכתב ה"צמח צדק" הנחה עם הגהות במקף. רבנו הגיה ההנחה, ויצו להכניס ההגהות בפנים המאמר. על פי הצעת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בחרו במאמר זה בתור הקדמה לה"לקוטי תורה".</p>			

יום רביעי	ל ניסן, ר"ח, טו לעומר	ה'תש"ג	יום שני
<p>שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י. תהלים: קמה"קג. תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.</p>			
<p>ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא – בראשי חדשים ומועדי אנ"ש – צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלגה מלכה – אצל אנ"ש שיהיו בבתיהם הפרטיים.</p>			

יום חמישי	א אייר, ב דר"ח, טז לעומר	ה'תש"ג	יום שלישי
<p>שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י. תהלים: א"ט. תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.</p>			
<p>מען האט געזאגט אמאל פאר'ן טאטען – אין א פארבריינגען ספירה-צייט אין די יאהרען תרנ"א-ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאל ציילען. דער ווארט איז דעם טאטען זייער געפעלען געווארען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאג, דארף מען וויסען וואס מ'האט אויפגעטאן און וואס מ'דארף ווייטער טאן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מארגען זאל זיין א סך שענער ווי דער היינט.</p>			

— תרגום —

פעם אמרו בנוכחות אבא – בהתועדות של ימי הספירה בשנים תרנ"א-ג – חסידי אדמו"ר הזקן היו תמיד סופרים. הפתגם מאד מצא חן בעיני אבא, ואמר: זוהי ענינה של "עבודה"; השעות צריכות להיות ספורות, ואז הימים ספורים. פשוט יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעל בעתיד.. יש להשתדל תמיד שה'מחר' יהיה הרבה יותר 'יפה' מאשר 'היום'.

יום רביעי

יום ששי

ב אייר, יז לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר - בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האָט עם אמאָל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האָט געמאַכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: האָ, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

תרגום

יום הַלְדוֹת אֶת אֲדֹנָי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [מְהַר"ש] - בְּשָׁנַת תִּקְצ"ג.
בְּגִיל שְׁבַע, אֲדוּמוֹ"ר ה'צִמַח צְדָק" בְּחֵנוּ פְּעַם. הִסְבֵּא כָּל כֹּף הַצְּלִיחַ, שֶׁהַמְּלַמֵּד שָׁלוּ הַתְּפִעַל מְאֹד, לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְהַתְּאַפֵּק, וְאָמַר ל'צִמַח צְדָק': הֵא, מָה אַתָּם אוֹמְרִים? הוּא מְצַלִּיחַ! עֲנֵה לוֹ ה'צִמַח צְדָק': מָה יֵשׁ לְהַתְּפַעַל ש'תְּפַאֲרַת שְׁבַת־תְּפַאֲרַת" מְצַלִּיחָה?

יום חמישי

שבת

ג אייר, יח לעומר

ה'תש"ג

הַפְּטָרָה: וַיְהִי דְבַר גּו' הַלְדָרְשׁ אֶתִּי.
שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: יח"כב.
תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.
אין שוטים מים קדם הבדלה.

כָּל הַמְּדוּת, אִפְּי גַם הַמְּדוּת הַלֵּא טוֹבוֹת, אוֹ גַם רְעוֹת עַל פִּי תְּאַרְם וְשִׁמוֹתֵיהֶם, אֲפָשֶׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִבּוּדַת ה' עַל פִּי הַתּוֹרָה, וְכִמּוֹ שֶׁהֵרֵב הַצְּדִיק רַבִּי מִשְׁלָם זוּסְיָא וְצ"ל מֵהַאֲנִיפְאֵלִיא לְמַד כַּמָּה דְרָכִים בְּדָרְכֵי הַעֲבוּדָה מִגְּנָב: א) הַצְּנִיעַ לְכַתּוּב (ב) מְעַמֵּד עֲצָמוֹ בְּסִכְנָה ג) דְּבַר הַיּוֹתֵר קָטָן חֲשׁוֹב כְּדָבָר גְּדוֹל ד) עֲמַל בְּטָרְחָא גְּדוֹלָה, ה) זְרִיוֹת ו) בּוֹטָח וּמְקַנָּה ז) אִם לֹא הַצְּלִיחַ בְּפַעַם הָרִאשׁוֹנָה חוֹזֵר הֲרֵבָה פְּעָמִים.

יום שישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג"כח.
תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לְגַלְחַ וְשְׁלֵא לְסַפֵּר שְׁעָרוֹת רֵאשׁ תִּינוּק עַד מְלֵאת לוֹ שְׁלֵשׁ שָׁנִים.

גְּזִיזַת הַשְּׁעָרוֹת - אֲפִשְׁעָרְעֲנֵעֵשׁ [=תְּסַפְּרַת] (שֶׁל תִּינוּק) - הוּא דְּבַר גְּדוֹל

בְּמִנְהַגֵי יִשְׂרָאֵל. וְעָקְרוּ הוּא בְּהַחֲנוּךְ דְּהַשְׁאָרְת פְּאוֹת הָרֹאשׁ. וּמִיּוֹם הַגְּזִיזָה וְהַנְּחַת פְּאוֹת הָרֹאשׁ נִהְגוּ לְהַדִּיר לְהַרְגִיל אֶת הַתִּינוּק בְּעֵנִין נְשִׂיאת טְלִית קָטָן וּבְרִכּוֹת הַשְּׁחַר וּבְרִכַת הַמְּזוֹן וּקְרִיאת שְׁמַע שְׁעַל הַמִּטָּה.

ה'תש"ג

ה אייר, כ לעומר

יום שני

שבת
קודש

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.
תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אַראָפּ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אָפּ זיבעציג אכציג יאָהר, צוליב טאָן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

תרגום

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:
יורדת נשמה לעולם וְחִיָּה שְׁבַע-עֶשְׂרֵים וְשָׁנָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת לַיהוּדֵי טוֹבָה
בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְפִרְט בְּרוּחָנִיּוֹת.

אגרות קודש

ב"ה, א' אייר, תשי"ח
ברוקלין
שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ט ניסן והקודמו, בו כותב מהשתדלות שלו בעלי בעניני תורה ומצות וההתנגדות מעניני קליפת עמלק, ז. א. קרירות וספיקות, ושואל העצה לזה.

והרי מלתו אמורה בספרי חסידות בכלל בכמה מקומות והנקודה העיקרית בזה, לא לשום לב כלל לפיתויי היצר, וכשבא בתחבולה המביאה לקרירות להטיל ספק, שהרי העצה והמענה צריכה להיות, שאין לו זמן פנוי להתעסק בטענות ומענות, כיון שצריך הוא ללמוד, צריך לקיים מצוה פלונית להשפיע על חבריו וידידיו שגם הם יעשו את זה, והרי כל אחד מאתנו עבד הוא לאדון העולם, ואין העבד עומד ברשות עצמו לבזבז זמנו בדברו עם מי שהוא, כיון שהאדון העמים עליו למלאות שליחות זו וזו.

ובכדי להגדיל הסייעתא דשמיא, הנה בכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש איזה פרוטות לצדקה ואחר התפלה בכל יום גם בש"ק ויום טוב, יאמר השיעור תהלים חדשי - כמו שנחלק התהלים לימי החדש, ולהשתדל בטובת הזולת ברוחניות ובגשמיות, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.

בברכה

הלכה יומית לעיון ברמב"ם

~ יום ראשון כ"ט ניסן ~

'דרך גדילתן' בלולים שגדלו באוסטרליה

ובספר 'חיים וברכה' (אות מד) כתב לפשוט זאת מלשון הרמב"ם כאן שכפל לשונו וכתב "שיהיה עיקריהן למטה לארץ וראשיהן למעלה לאויר", שהוא ייתור לשון שהרי אם זה 'למטה' מובן שזה 'לארץ', ואם זה 'למעלה' מובן שזה מכוון 'לאויר'.

אלא, שבזה משמיענו הרמב"ם שלא די באחיזת ארבעת המינים 'דרך גדילתן' לפי עיקריהם וראשם כפי שגדלו, שאז אם גדלו במקום שעיקרם הוא בצד מעלה שלנו וראשם הוא לכיוון מטה שלנו – היה צריך ליטלן בצורה הפוכה (כשראשיהן למטה).

ולכן משמיענו הרמב"ם שהנטילה צריכה להיות "למטה לארץ... למעלה לאויר" – היינו לארץ שעומד עליה, ובראשן למעלה לאויר שעליו, וזה נקרא 'דרך גדילתן', אף שבשעת גידולם היו הפוך מכפי שהם עתה אצל המברך.

הלכות לולב פרק ז, הלכה ו: וְנוֹמְלֵן דְּרֵךְ גְּדִילְתָּן שִׁיחֵיו עֲקָרֵיהֶן לְמִטָּה לְאָרְזוֹ וְרֵאשֵׁיהֶן לְמַעְלָה לְאָוִיר.

בענין זה, שצריך ליטול את ארבעת המינים כדרך גדילתן, כתב ה'בכורי יעקב' (סי' תרנא אות יג): "נסתפקתי אם אנו יושבי אירופא יוצאין בד' מינין שגדלו באיי אמעריקא ואויסטראליען שיושבין לצדינו ותחתינו. שכן, "ידוע מה שכתבו הטבעים שרגליהם נגד רגלינו ומה שאין נופלין נגד השמים הוא מפני ששם הבורא כח מושך בארץ". נמצא שביחס לאירופה ארבעת המינים ההם גדלו בכיוון הפוך, וראשיהם נמצא למטה ועיקרם למעלה, ולכן באירופה יצטרכו ליטלן באופן כזה ש'ראשי הלולב וההדס ההם יותר למטה מזנבם' או שמא היות וגם במקום גדילתן גדלו באופן שעיקריהם למטה בסמוך לאדמה, גם האוחזן באירופה יש לו ליטלן כפי שגדלו, שעיקריהם למטה וראשיהם למעלה.

~ יום שני ל' ניסן ~

'תרומת הלשכה' כיצד?

ואם "לא הספיקו להן השקלים שבשלש קופות הגדולות וכלו עד שלא הגיע ניסן, חוזרין ותורמין משירי הלשכה". והעיר הערוך השלחן העתיד' (שקלים סי' פד ס"ז): מלשון הרמב"ם משמע שיש אפשרות שהשקלים שבשלש הקופות לא הספיקו, אך באמת כך היה בפועל שהקופות שנתרמו בתשרי לא הספיקו לקניית קרבנות ציבור עד ניסן, שהרי לתקופת הזמן מניסן עד תשרי תרמו שש קופות (שלש בניסן ושלוש בעצרת) ואילו לתקופת הזמן מתשרי עד ניסן תרמו רק שלש קופות – חצי הכמות מהתקופה הקודמת. והביאור:

בירושלמי (שקלים פ"ב ה"ג) למדים מהפסוק שצריכות להיות שלש תרומות מן הלשכה בשלושה פרקים בשנה, וכאשר הקופות הקטנות התרוקנו באמצע התקופה, אפילו בתקופה הראשונה או השנייה, היו ממלאים אותן שוב מהקופות הגדולות, ואם לאחר כל זה רוקנו את כל הקופות ו"לא הספיקו להן השקלים שבשלש קופות הגדולות" – היו "חוזרין ותורמין משירי הלשכה".

הלכות שקלים פרק ב, הלכה ד: וְיִמְלְאוּן מִכֶּל הַשְּׁקָלִים שְׁתַּתְּקֶצְוּ שָׁם, שְׁלֹשׁ קָפוֹת גְּדוּלוֹת... וְזֶה שֶׁבְּתוֹךְ הַקָּפוֹת, הוּא הַנְּקָרָא 'תְּרוּמַת הַלְּשָׁכָה'; וְזֶה שֶׁיִּשְׁאָר שָׁם יֵתֵר עַל מֵה שֵׁישׁ בְּקָפוֹת, הוּא הַנְּקָרָא 'שִׁירֵי הַלְּשָׁכָה'.

לדעת הרמב"ם (כמבואר בהמשך) היו שני סוגי קופות: בלשכה היו שלש קופות גדולות שמילאו בהן את המטבעות, בכל קופה תשעה סאין. ושלוש פעמים בשנה (ר"ח ניסן, חמשה עשר יום לפני שבועות ור"ח תשרי) היו ממלאים את הקופות הגדולות ומעבירים מהן לשלש קופות קטנות; שלש סאין מקופה גדולה אחת לקופה קטנה אחת וכך גם משתי הקופות הגדולות האחרות לשתי הקופות הקטנות, ומוציאים את הקופות הקטנות מהלשכה ומהן היו קונים קרבנות ציבור של כל השנה (להלן פ"ד ה"א). והמטבעות שנשארו בלשכה לאחר שמילאו את הקופות (שירי הלשכה) שימשו לשאר צרכי המקדש והעיר (שם ה"ח).

וכותב הרמב"ם (בהל' ו) שהשקלים שמילאו בפעם השלישית (ר"ח תשרי) קנו בהם קורבנות ציבור עד ר"ח ניסן,

~ יום שלישי א' אייר ~

האם גוי מביא נסכים?

הגוי מביא נסכים' היא שישראל חייב להביא נסכים משלו, ואילו הגוי אין עליו חובה להביא משלו, אבל בוודאי יכול הוא לשלוח דמי נסכים משלו. ומה שכתב בהלכות 'מעשה הקרבנות' "עולות הגויים אין מביאין עמהן נסכים", היינו שאין חייבים להביא נסכים משלהם, אבל יכולים הם להביא מרצונם, אבל אם לא הביאו "נסכיהם קריבין משל ציבור".

וה'מעשה רוקח' יישב: יש לחלק בין 'נסכים' לדמי נסכים'. כי מהפסוק 'כל האזרח' למדים שאין הגוי יכול להביא נסכים, אבל הרמב"ם דייק בלשונו וכתב כאן "ולא שלח עמה דמי נסכים", ואכן אם שלח דמי נסכים מקבלים ממנו והם ניתנים ללשכה (קופה לצרכי הקדש), ומשלמים על הנסכים מספיק הלשכה. וזו כוונת המשנה (שקלים שם) שאם שלח הנכרי דמי נסכים, "קריבין משלו" (אף שהנסכים נקנים מכספי הציבור) וזאת כיון ש"אין הציבור נחסרין כלום, דהרי לוקחים אותם ונותנים אחרים כנגדם".

הלכות שקלים פרק ד, הלכה ג: גוי ששלח עולתו ממדינת אחרת, ולא שלח עמה דמי נסכים – יבואו נסכיה מתרומת הלשכה.

הקשה ה'לחם משנה' (הל' מעה"ק פ"ג ה"ה):

משמעות דברי הרמב"ם היא שגוי יכול לשלוח את דמי הנסכים עם עולתו, ורק אם לא שלח – "יבואו נסכיהם מתרומת הלשכה" (וכך גם שנינו במשנה – שקלים פ"ז מ"ג). ולכאורה הרי זו סתירה לדברי הרמב"ם בהלכות 'מעשה הקרבנות' (פ"ג ה"ה): "עולות הגויים אין מביאין עמהן נסכים שנאמר 'כל האזרח יעשה ככה', אבל נסכיהם קריבין משל ציבור", ומקורו מגמרא (תמורה ג, א) שלמדו מהפסוק הנאמר לאחר פרשת הנסכים (במדבר טו, ג) "כל האזרח יעשה ככה" – "אזרח (ישראל) מביא נסכים ואין העכו"ם מביא נסכים!"

ותירץ:

הרמב"ם מפרש שכוונת הלימוד 'ישראל מביא נסכים ואין

~ יום רביעי ב' אייר ~

תמיד יהיו יהודים בארץ ישראל

והקשו על זה: היכן מצינו הבטחה שאף פעם לא יעדרו יהודים מארץ ישראל? והרי "לא הבטחנו רק שלא נאבד לגמרי", והיכן הבטיחנו הקב"ה שלא נאבד מארץ ישראל (ראה נפש חיה אר"ח סי' א) ?

והגאון הרוגאצ'ובי (צפת פענח כאן) מיישב על פי דברי הגמרא (הוריות ו, ב) שאפרים ומנשה נחשבים לשני שבטים רק לעניין חלוקת הנחלה בארץ ישראל, אבל לשאר דברים נחשבים כשבט אחד. ולפי זה, "אם לא יהיה שום ישראל בארץ ישראל – שוב לא יהיה נפקא מינה כלל [לנחלה] ויהיה שבט אחד" ונמצא ששבט אחד נכחד.

ועל דבר זה – ששבט אחד ייכחד – אכן הובטחנו שלא יקרה, כדברי הגמרא (בבא בתרא קטו, ב): "גמירי דלא כלה שיבטא", שאפילו שבט אחד מישראל אינו כלה, כמפורש בפסוק (מלאכי ג, ו): "כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כיליתם" (כפי' הרשב"ם שם).

הלכות קידוש החודש פרק ה, הלכה יג: זה שאנו מחשבין בזמן הזה... לא מחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין מעבירין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ; ואין אנו סומכין, אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם. וזה שאנו מחשבין, לנלות הדבר בלבד.

לדעת הרמב"ם קביעת החשבון של הלוח חייב להסתמך על החשבון של בני ארץ ישראל והחשוב הנערך בכל מקום אינו אלא לגלות שכך קבעו בארץ. וב'ספר המצוות' (מצוה קג). הובא ב'מפרש' (כאן) הוסיף שעל פי זה מוכרח שתמיד יהיו יהודים בארץ ישראל, כי "אילו הנחנו דרך משל שבני ישראל יעדרו מארץ ישראל, חלילה לה' מעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותות האומה מכל וכל, ולא יהיה שם בית דין ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין שנשמך בארץ, הנה חשבוננו זה לא יועילנו אז כלום בשום פנים, לפי שאין לנו רשות שנחשב בחוצה לארץ ונעבר שנים ונקבע חדשים".

~ יום חמישי ג' אייר ~

מאיזה יום מתחיל מנין ימי החודש?

ויתירה מזו (לדעת הר"ן): בחודש חסר שתחילתו בשני ימי ראש חודש, כיון שבלשון בני אדם היום הראשון של ראש חודש נקרא בשם החודש הנכנס – בשטרות יש למנות גם את שאר ימי החודש מיום זה. ולדוגמא, יום שני של ראש חודש הוא 'שני בחודש' והיום שלאחריו 'שלישי בחודש', ואם יכתוב לפי המנין מיום ראשון של ראש חודש, הרי זה 'שטר מוקדם'.

אך לדעת ה'מאיר' (נדרים סג) הולכים אחר לשון בני אדם רק בשני ימי ראש חודש, אבל בשאר ימי החודש מונים מיום שני של ראש חודש, כמו שלענין המועדים מונים את ימי החודש מיום השני של ראש חודש. וגם לענין נדרים מנין ימי החודש מתחיל מיום שני של ראש חודש, וכגון אם נדר מדבר מסוים עד יום השמיני של החודש – מנין הימים מתחיל מיום שני של ראש חודש. וכך גם משמעות לשון הרמב"ם כאן 'וממנו (מיום שני של ר"ח) הוא המנין'.

וכן פסק הרמ"א (או"ח סי' תכז), שבשטרות מנין ימי החודש מתחיל מיום שני של ראש חודש "שכותבים בו באחד לחודש".

הלכות קידוש החודש פרק ח, הלכה ד: יום שלשים, לעולם עושין אותו ראש חודש בחשבון זה: אם היה החודש שעבר חסר, והיה יום שלשים ראש החודש הבא. ואם היה החודש שעבר מלא, והיה יום שלשים ראש חודש, הואיל ומקצתו ראש חודש, והיה תשלום החודש המלא שעבר; והיה יום אחד ושלשים ראש החודש הבא, וממנו הוא המנין.

לענין נדרים מבואר בגמרא (נדרים ס, ב. ע"פ ביאור הר"ן שם) שהנודר בחודש מלא לא לשתות יין כל החודש – מותר לו לשתות ביום השלושים. ואף שיום זה שהוא הראשון משני ימי ראש חודש הבא נמנה בחודש זה ('תשלום החודש המלא שעבר'), מכל מקום כיון שבלשון בני אדם הוא נקרא ראש החודש הבא, הרי הוא נחשב בחודש הבא, כי "בנדרים הלך אחר לשון בני אדם".

והוסיף הר"ן (שם, וכ"כ התוספות שם ד"ה קמ"ל):

גם לענין כתובה ושטרות הולכים אחר לשון בני אדם, וכשכותבים ביום ראשון של ראש חודש יש לכתוב את שם החודש הנכנס ולא את שם החודש היוצא, כי בלשון בני אדם יום זה נקרא על שם החודש הבא ואם יכתבו את שם החודש היוצא הרי זה 'שטר מוקדם' ופסול.

~ יום שישי ד' אייר ~

המצוה לחשב 'תקופות ומזלות'

אך לדעת הרמב"ם (תשובות סי' קכ) וה'ראים' (סי' רס) מצוה זו כוללת את חישוב מולד הלבנה וקביעת החדשים שהוא סוד העיבור "שבית דין היו מחשבין ויודעים אם יראה הירח או לא יראה" (לעיל ה"א). ולפי זה, בזמן הזה שאין בית דין לקבוע על פי הראיה וקביעת החודשים לא נעשית לפי ה'מולד האמיתי' אלא לפי ה'מולד האמצעי' (החפשי הממוצע בין שני מולדות) לכאורה אין מצוה לחשב את ה'מולד האמיתי'.

אך מכל מקום אף בזמן הזה מצוה לדעת את חישוב ה'מולד האמיתי' "ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך", כי עיקר המצוה היא להראות לעמים את חכמת ישראל, שיוודעים איזו שנה גשומה ואיזו שחונה, וזה תלוי בידיעת ה'מולד האמיתי' (שקל הקורש פי"א סק"ה).

וב'נאוה קודש' (על הרמב"ם כאן) הוסיף:

כיון ש'סוד העיבור' (ידיעת ה'מולד האמיתי') היא מתורת ה', "וכשם שרוצה הקב"ה בידעתו כך רוצה בידיעת תורתו ומצוותיו", חייבים להשתדל להשיג בשכלנו את חכמת 'חישוב תקופות ומזלות'.

הלכות קידוש החודש פרק יא, הלכה ד: ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך, מפני שאין אנו צריכין להם בזמן תהו; שאלו הדרכים, הדרכים החזקים וצמקנים הם, והוא סוד העיבור שהיו החכמים הגדולים יודעים אותו, ואינן מוכרין אותו לכל אדם אלא לסמוכים נבונים. אבל זה החשבון בזמן שאין בית דין לקבוע על הראיה שאנו מחשבין בו היום, אפלו תינוקות של בית רבן מנייעין עד סופו, בשלשה ארבעה ימים.

אמרו בגמרא (שבת עה, א): "מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות שנאמר 'ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים', איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים, הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות".

וכתב המהרש"א (שבת שם, ע"פ פירוש רש"י) שאין הכוונה שמצוה לחשב את מולד הלבנה וקביעת המועדים התלויים במהלך הלבנה, אלא לחישוב מהלך השמש והמזלות ובכך תהיה חכמתם ניכרת לעיני העמים, שיוכלו לומר איזו שנה תהיה גשומה ואיזו תהיה שחונה, כי שינוי התקופות מושפע מתנועת השמש והמזלות.

~ שבת קודש ה' אייר ~

ראש חודש – ההוראה בעבודת התשובה

יותר – מולד וחידוש הלבנה, בדוגמת מעלת בעלי תשובה לגבי צדיקים.

ויש כאן הוראה בעבודת התשובה, שיש בה שתי דרגות: א. תשובה מיראה, שעיקרה מכאן ולהבא, וכלשון רש"י (יומא פו, א ד"ה וכתים) "כבעל מום שנתרפא שמקצת שמו עליו". ב. תשובה מאהבה שפועלת גם למפרע – "נעקר עונו מתחילתו" (רש"י שם ד"ה כאן).

וזה גם החלוקה של החישוב לשניים: חישוב ה'תקופות הבאות' הוא דוגמת התשובה מכאן ולהבא – תשובה מיראה, והחישוב של 'תקופות שעברו' הוא דוגמת התשובה הפועלת גם למפרע – תשובה מאהבה.

וסדר הדברים (בדברי הרמב"ם) הוא מן הקל אל הכבד: תחילה 'תקופות הבאות', מכאן ולהבא, תשובה מיראה. ואחר כך עבודת התשובה בשלימותה, תשובה מאהבה שהיא גם למפרע – 'תקופות שעברו'.

(י"ן מלכות זמנים ס"י מוד)

הלכות קידוש החודש פרק יג, הלכה יא: ומאחר שתדע מקום השמש בכל עת שתראה, תדע יום התקופה האמתי כל תקופה שתראה, בין תקופות הבאות אחר עקר זה שממנו התחלנו, בין תקופות שעברו משנים קדמוניות. יש לעיין:

א. בדברי הרמב"ם "תדע יום התקופה האמתי כל תקופה שתראה" נכללות הן 'תקופות הבאות' והן 'תקופות שעברו' ואם כן, מה מוסיף הרמב"ם באמרו שהכוונה ל'תקופות הבאות' ול'תקופות שעברו'?

ב. חישוב ה'תקופות שעברו' הוא אותו חישוב של ה'תקופות הבאות', ומדוע יש צורך להדגיש שמדובר בשני דברים: ה'תקופות הבאות' וה'תקופות שעברו'?

והביאור (בפנימיות הענינים):

מולד הלבנה בראש חודש מורה על עבודת התשובה, כמאמר חז"ל (חולין ס, ב) "הביאו כפרה עלי על שמיעטתי את הירח". כלומר, מיעוט הירח מורה על ענין בלתי רצוי כתוצאה מקטרוג הירח, ומכאן מתעלים ובאים למצב נעלה

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר, תשי"ח

ברוקלין

שלום וברכה!

... כותב אודות פעולותיו בקדש ובנקודה הפנימית הפצת המענינות חוצה דעי"ז קאתי מר, ויהי רצון שמזמן לזמן יתוסף בפעולותיו אלה ובהצלחתן, ויבשר טוב בטוב הנראה והנגלה מתוך הרחבת הדעת אמיתית.

וכיון שנכנסנו לחדש זיו, שכל יום ויום מצוה מיוחדת בו, מצות הספירה, וענין המצות ה"ה כלשון הכתוב כי נר מצוה, להאיר חשך העולם, הנה יגביר האור דתורה ומצות על חשכת העולם, להביא הגאולה האמיתית והשלימה בעגלא דידן עד כי לילה כיום יאיר.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

(ה) בזמנם היה חדר מיוחד לחגוג בו כל שבועת ימי השבע ברכות, וכשיצא לסוכה, שהיא נמצאת במקום פתוח, מתבייש החתן לשמח כלתו.

ד. שְׁלוּחֵי מְצוּהוּ פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בְּלֵילָהּ. הוֹלְכֵי דְרָכִים בַּיּוֹם, פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה בַּיּוֹם וְחַיְבִין בְּלֵילָהּ; הוֹלְכֵי דְרָכִים בְּלֵילָהּ, פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה בְּלֵילָהּ וְחַיְבִים בַּיּוֹם. שׁוֹמְרֵי הָעִיר בַּיּוֹם, פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה בַּיּוֹם וְחַיְבִים בְּלֵילָהּ; שׁוֹמְרֵי הָעִיר בְּלֵילָהּ, פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה בְּלֵילָהּ וְחַיְבִים בַּיּוֹם. שׁוֹמְרֵי גְנוֹת וּפְרָדֵסִין, פְּטוּרִין בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בְּלֵילָהּ - שָׂאֵם יַעֲשֶׂה הַשׁוֹמֵר סֵפֶה, יֵדַע הַגָּנֵב שֶׁיֵּשׁ לַשׁוֹמֵר מְקוֹם קְבוּעַ, וַיְבֹא וַיִּגְנֹב מִמְּקוֹם אַחֵר.

(ו) לדוגמה אנשים ששלחו אותם ללמוד תורה או לפדות שבויים. (ז) גם בזמן הפנוי בדרך או כשיש לידם סוכה – פטורים מהסוכה, כיון שהעוסק במצוה פטור מהמצוה. (ח) למרות שרק ביום הולכים, גם בלילה פטורים, כי עסוקים במחשבה על המצוה. (ט) כמו שאדם יכול לעזוב את ביתו כדי לנסוע לצרכיו, כך פטור בזמן הזה מהסוכה. (י) אך אם היה שומר דבר מוגדר, שיכול לשמור עליו גם כשיש סוכה, חייב בסוכה.

ה. פֵּיצַד הִיא מְצוּת הַיְשִׁיבָה בַּסֵּפֶה? שְׂיִהֵהּ אוֹכַל וְשׁוֹתָהּ וְדָר בַּסֵּפֶה כֹּל שִׁבְעַת הַיָּמִים בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בְּלֵילָהּ, פְּדֵרְףָּ שֶׁהוּא דָר בְּבֵיתוֹ בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה. וְכֹל שִׁבְעַת הַיָּמִים עוֹשֶׂה אָדָם אֶת בֵּיתוֹ עֲרָאֵי וְאֵת סִפְתוֹ קְבֹעַ, שְׁנַאֲמַר¹⁸: "בַּסֵּפֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים". פֵּיצַד? פְּלִים הַנָּאִים וּמְצַעוֹת הַנָּאוֹת, בַּסֵּפֶה; וּכְלֵי שְׂתִיָּה, כְּגוֹן אֲשִׁישׁוֹת [=קנקנים] וְכוֹסוֹת, בַּסֵּפֶה; אֲכָל כְּלֵי אֲכִילָה¹⁹, כְּגוֹן קְדָרוֹת וּקְעָרוֹת, חוּץ לַסֵּפֶה. הַמְּנוֹרָה, בַּסֵּפֶה²⁰; וְאִם הָיְתָה סֵפֶה קְטָנָה, מִנִּיחָה חוּץ לַסֵּפֶה²¹.

(יא) לאחר הסעודה צריך להוציא אותם מהסוכה, כמו שבבית מוציאים את הכלי האכילה לאחר הסעודה לחדר אחר. (יב) גם כשכבויה. (יג) כשהיא כבויה, אבל שמדליק אותה מכניס לסוכה.

~ יום ראשון כ"ט ניסן ~

הַלְכוֹת שׁוֹפֵר וְסֵפֶה וְלוּלָב

פָּרָק ו

דיני ישיבה בסוכה, מי חייב ומי פטור ודיני קדושת הסוכה.

א. נָשִׁים וְעֲבָדִים וְקִטְנִים, פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה. טְמֵטוֹם [=שאין ניכר מינון] וְאַנְדְּרוּגִינוֹס [=שיש בו סימני זכר ונקבה], חַיְבִים מִסֵּפֶה. וְכֵן מִי שֶׁחָצְיוֹ עָבַד וְחָצְיוֹ בֶּן חוּרִין, חַיְבֵי. קָטָן שְׂאִינוֹ צָרִיף לְאָמוֹ, שֶׁהוּא כְּבֵן חֲמֵשׁ כְּבֵן שֵׁשׁ - חַיֵּב בַּסֵּפֶה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים [=חכמים], כְּדֵי לְחַנְכּוֹ בְּמְצוּוֹת.

(א) ככל מצוות עשה שחייבם הוא דווקא בזמן מסויים – נשים פטורות מ"מצוות עשה שהזמן גרמא". עבדים דינם כנשים, שגם פטורים ממצוות אלו.

ב. חוֹלִים וּמְשֻׁמְשֵׁיָהֶן, פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה²²; וְלֹא חוֹלָה שֵׁשׁ בּוֹ סִפְנָה, אֶלֶּא אֶפְלוֹ חָשׁ בְּרֵאשׁוֹ, וְאֶפְלוֹ חָשׁ בְּעֵינָיו. מְצַטְעֵר, פְּטוּר מִן הַסֵּפֶה - הוּא, וְלֹא מְשֻׁמְשֵׁיּוֹ; וְאִיזָה הוּא מְצַטְעֵר? זֶה שְׂאִינוֹ יָכוֹל לִישֵׁן בַּסֵּפֶה מִפְּנֵי הָרוּחַ, אוֹ מִפְּנֵי הַזְּבוּבִין וְהַפְּרַעוֹשִׁין וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, אוֹ מִפְּנֵי הָרִיחַ.

(ב) חכמים למדו שצריך לשהות בסוכה כמו שאדם שוהה בביתו. אדם חולה, גם במשך השנה הולך למקום שמקל עליו את חוליו ולכן פטור מסוכה. והעוזרים לחולה פטורים מסוכה, כי הם עסוקים במצוה. (ג) התורה אמרה "בסוכות תשבו" – למדו חכמים "תשבו כעין תדורו", אדם נמצא בדירתו, רק כשהוא לא מצטער בה. (ד) העוזרים של 'המצטער' חייבים בסוכה, כי 'המצטער' לא צריך את העוזרים שלו, כמו שחולה צריך את העוזרים, והם אינם מקיימים בזה מצוה.

ג. הָאֶבֶל, חַיֵּב בַּסֵּפֶה. וְחֶתֵן, וְכֹל הַשׁוֹשְׁבֵינִין [=ידידי הטובים], וְכֹל בְּנֵי חֶפְזָה - פְּטוּרִין מִן הַסֵּפֶה כֹּל שִׁבְעַת יָמֵי הַמְּשֻׁתָּה²³.

18. ויקרא-אמור, כג, מב.

הפניות לשיחות קודש

כדי לחנכן במצוות: דיון בגדר חינוך הרבנן – לקו"ש ח"ז ע' 234, חל"ה ע' 61.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. אוכלין ושותין וישנים בפסחה כל שבועה, בין ביום בין בלילה. ואסור לאכל סעודה חוץ לפסחה כל שבועה, אלא אם אכל אכילת עראי, כביצה או פחות או יתר מעט; ואין ישנים חוץ לפסחה, אפלו שנת עראי. ומתיר לשתות מים ולאכל פרות חוץ לפסחה; ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לפסחה אפלו מים, הרי זה משבח.

(יד) כיון שיש אנשים שגם שינה מועטת מספיקה להם, גם שינה מועטת צריך לעשות בסוכה.

ז. אכילה בליל יום טוב הראשון בפסחה, חובה טו; אפלו אכל פזית פת, וצא ידי חובתו. מִפֶּאֱן וְאֵילָף, רשות: רצה לאכל סעודה, סועד בפסחה; רצה, אינו אוכל כל שבועה אלא פרות או קלילות [=מזון קליל] חוץ לפסחה - אוכל, פֶּדִין אֲכִילַת מִצָּה בַּפֶּסַח.

(טו) חכמים למדו זאת מחג הפסח, כשם שבחג הפסח חייבים לאכול בלילה הראשון לפחות כזית מצה, כך גם בחג הסוכות בלילה הראשון חייבים לאכול כזית בתוך הסוכה.

ח. מי שהיה ראשו ורפופו בפסחה, ושלחנו בתוך הבית או חוץ לפסחה, ואכל - הרי זה אסור, וכאלו לא אכל בפסחה; עד שיהיה שלחנו בתוך הפסחה - גזרה שמה משוף אחר שלחנו, ואפלו בפסחה גדולה.

ט. כל שבועת הימים, קורא [בתורה] בתוך הפסחה; וכשמבין ומדקדק במה שיקרא, יבין חוץ לפסחה טו, פדי שתהיה דעתו מישבת עליו. המתפלל - רצה מתפלל בפסחה, או חוץ לפסחה יז.

(טז) אם רוצה ללמוד בעיון, מותר ללמוד מחוץ לסוכה. (יז) איפה שיתר נוח לו להתפלל בכונה, יכול להתפלל.

י. ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתיר לפנות? משירדו לתוך הפסחה טפות, שאם יפלו לתוך התבשיל יפסד, אפלו לתבשיל של פול [שמתקלקל מהן]. הנה אוכל בפסחה וירדו גשמים, ונכנס לביתו ופסקו הגשמים - אין מתיבין אותו לחזור לפסחה, עד שיגמר סעודתו. הנה ישן וירדו גשמים בלילה, ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים

- אין מתיבין אותו לחזור לפסחה כל אותו הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר [שיאר היום].

יא. גמר מלאכל ביום השביעי בשחרית, לא יתיר [פסק] סבתו; אבל מוריד הוא את פליו ומפנה אותו מן המנחה

ולמעלה [לפנות ערב].

אין • לו מקום לפנות

[ונאלץ לאכול בסוכה בשמיני עצרת], פוחת בה [מוריד מהסכך]

ארבעה על ארבעה

ואם הצריך לסעד

בשאר היום [השביעי] - צריך לאכל בפסחה; שמצותה כל שבועה.

(יח) ביום הושענא רבא, לא יפרק את הסוכה כי כל היום עוד צריך לאכול בסוכה.

יב. כל זמן שיכנס לישב בפסחה כל שבועה,

מברך • קדם שישב

אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בפסחה. ובליילי יום טוב הראשון, מברך על הפסחה, ואחר כך על הזמן [=שהחינו], ומסדר כל הברכות על הכוס;

נמצא מקדש מעמד כא, ומברך לישב בפסחה וישב, ואחר כך מברך על הזמן. וכזה • הנה

מנהג רבותי ורבי ספרד,

לקדש מעמד בליילי ראשון של חג הסוכות,

כמו שבארנו.

(יט) עיקר המצווה היא לשבת בסוכה, לכן מברך לפני שמתישב. אך הראב"ד חולק על הרמב"ם וסובר שהעיקר המצווה היא האכילה בסוכה ולכן מברך לפני האכילה.

(כ) מברך את הברכות יחד עם הקידוש, כשאוחז את כוס היין בידו. (כא) לפני שישב, שאז התחלת המצווה.

(כב) מיד אחרי שברך צריך לשבת מיד, שלא יהיה הפסק בין הברכה למצווה, ואת ברכת שהחינו יברך בישיבה.

יג. בזמן הזה שאנו עושין שני ימים, יושבין בפסחה שמונה ימים. וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת, יושבין בה ואין מברכין

השנת הראב"ד אין . . . לסעוד א"א אינו יודע מהו זה ואולי יאמר שאם יצטרך לסעוד בסוכה בשאר הימים אינו צריך לפרוץ בה אלא יום שמיני שיטעה אדם בה שהוא עושה לשם מצוה אע"פ שאין לשונו מראה אבל השכל מורה על זה.

השנת הראב"ד מברך . . . בסוכה. א"א לא דייק.

השנת הראב"ד וכוה . . . מעומד א"א מנהג מקומנו לא היה מעולם כזה, והטעם כי הישיבה אינה אלא על דעת האכילה וכל זמן שאינו אוכל, הברכה עובר למצוה היא באמת.

וישנין בסוכה: גדר חיוב השינה בסוכה וכמה אופנים בפטור המצטער בסוכה - לקו"ש חכ"ט ע' 211.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

זֶה מִסְתַּפֵּק מֵהֵן בְּכָל עֵת שִׁירְצָה - שֶׁהָרִי לֹא הִקְצָה אוֹתוֹ, וְלֹא חָלָה עֲלֵיהֶן קִדְשַׁת הַסֶּפֶה וְלֹא נִחְשְׁבוּ כְמוֹתָהּ.

(כט) כיון שלא חלה קדושה על קישוטים אלו בחג הראשון, לא יחול על זה קדושה כל החג.

פֶּרֶק ז

דיני נטילת לולב ושאר המינים.

א. "בַּפּוֹת תִּמְרִים" הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה¹⁹, הֵן חֲרִיטוֹת [ענפים] שֶׁל דֶּקֶל כְּשֵׁיִצְמָחוּ, קִדְּם שִׁיתְּפָרְדוּ הָעֵלִין לְכָאן וּלְכָאן^א, אֲלֵא פְּשִׁיחָהּ פָּמוּ שְׂרָבִיט; וְהוּא הַנִּקְרָא 'לוֹלֵב'.

(א) העלים צריכים להיות צמודים ולא שנפתחו כבר, כי בתורה כתוב 'כפות' הכוונה כמו כפות – שיהיו העלים צמודים.

ב. "פְּרֵי עֵץ הַדֶּר" הָאֲמוּר בַּתּוֹרָה²⁰, הוּא אֶתְרוּג. "וְעֵנַף עֵץ עֵבֶת" הָאֲמוּר בַּתּוֹרָה²¹, הוּא הַהֶדֶס שֶׁעֲלָיו חוֹפִין [=מכסים] אֶת עֵצוֹ, כְּגוֹן שִׁיחֵיו שְׁלֹשָׁה עֲלִין אוֹ יָתֵר עַל כֵּן בְּגַבְעוּל אֶחָד; אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵי הָעֵלִין בְּשׂוּהָ זֶה כְּנֶגְדֵּךָ זֶה, וְהָעֵלָה הַשְּׁלִישִׁי לְמַעַלָּה, מֵהֵן - אִין • זֶה עֵבֶת, אִין • שׂוּטָה א"א וצריך להיות כן כל השיעור או רובו ואם אינו כן פסול.

(ב) 'עבות' הכוונה שנראה כמו שרשרת, שכל עלה נוגע בעלה שמעליו ומסתירים את הגזע. (ג) מכנים אותו הדס שוטה, כי נראה כמו שוטה שלא מסודר.

ג. "עֲרֵבֵי נַחַל" הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה²², אִינֵן כֹּל דְּבָרֵי הַגָּדֵל עַל הַנַּחַל, אֲלֵא מִיֵּן יָדוּעַ הוּא הַנִּקְרָא 'עֲרֵבֵי נַחַל'; עֲלָה שְׁלוֹ מְשׁוּף [=ארון], וּפְּרֵי חֶלֶק [=ללא פנימות], וְקִנְיָה שְׁלוֹ אָדָם, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'עֲרֵבֵי נַחַל'. וְרַב מִיֵּן זֶה גָּדֵל עַל הַנַּחַלִּים, לְכַף גִּאָמֵר "עֲרֵבֵי נַחַל"; וְאִפְלוּ הָיָה גָּדֵל בְּמִדְבָּר אוֹ בְּהָרִים, כְּשֵׁר.

ד. וַיֵּשׁ מִיֵּן אַחַר דּוּמָה לְעֲרֵבָה, אֲלֵא שֶׁעֲלָה שְׁלוֹ עָגַל וּפְּרֵי דוּמָה לְמִסָּר [מסור] וְקִנְיָה שְׁלוֹ אִינוּ אָדָם;

השגת הראב"ד
וכן . . . מספק א"א רואה אני מדבריו שהנשים שהם רשות אין מברכות כלל ואין הכל מודים לו, ואני רואה מדברי רבא (שבת כג) דאמר הטעם לדמאי שאין מברכין על הפרשת מעשרות משום דרוב עמי הארץ מעשרין הם הא לאו הכי מספיקא מברכין מפני שהוא ספיקא דאורייתא מעתה ידעין ודאי טומטום ואנדרוגינוס חייבין לברך.

(כג) נוהגים לעשות שני ימים כל חג, זכר הספק שהיה בזמן שקידשו על פי הראיה.

יד. גָּמַר מְלֵאכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מוֹרִיד בְּלִיּוֹ וּמְפַנֵּה אוֹתָהּ. אִין לוֹ מְקוֹם לְהוֹרִיד אֶת בְּלִיּוֹי - אִם הָיְתָה קְטָנָה, מְכַנֵּס לָהּ מְנוֹרָה^כ; וְאִם הָיְתָה גְדוּלָּה, מְכַנֵּס לָהּ קִדְרוֹת וְקִיעָרוֹת וְכִיּוּצָא בְּהֵן^כ - כְּדִי לְהַפִּיר פְּסוּלָּהּ, וְשֶׁכֶּבֶר נִגְמְרָה מִצּוֹתָהּ; מְפַנֵּי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב, וְאִינוּ יָכוֹל לְפַחֹת בָּהּ וּלְפַסְלָהּ.

(כד) והוא רוצה לאכול בסוכה גם ביום התשיעי, ואסור לפרק את הסכך בגלל היום טוב. (כה) אם הסוכה קטנה מכניס מנורה שכבתה לסוכה, שבימי הסוכה לא מכניסים מנורה כבויה לסוכה מפני שהיא מאושה. (כו) שסיימו להתמש בהם, ובחג סוכות לא מכניסים כלים כאלה לסוכה מפני שהם מאושים.

טו. מִי שֶׁלֹּא עָשָׂה סֶפֶה, בֵּין בְּשׂוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד - עוֹשֶׂה סֶפֶה בַּחֲלוֹ שֶׁל מוֹעֵד; אֲפִלוּ בְּסוּף יוֹם שְׁבִיעִי עוֹשֶׂה סֶפֶה, שֶׁמִּצּוֹתָהּ כֹּל שֶׁבָעָה.

עֲצֵי סֶפֶה, אֲסוּרִין כֹּל שֶׁמוֹנֵת יָמֵי הַחֵג; בֵּין עֲצֵי דְפָנוֹת, בֵּין עֲצֵי סֶכֶף, אִין גְּאוּתִין [=נהנים] מֵהֵן לְדָבָר אַחַר כֹּל שֶׁמוֹנֵת הַיָּמִים, מְפַנֵּי שִׁיּוֹם שְׁבִיעִי פְּלוֹ הַסֶּפֶה מְקַצֵּת עַד בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת^{כז}, וְהוֹאִיל וְהַקְצֵת לְבֵין הַשְּׁמֻשׁוֹת שֶׁל שְׁמִינִי, הַקְצֵת לְכֹל הַיּוֹם^{כח}.

(כז) בשונה מאתרוג שאחרי תפילת שחרית כבר לא צריך את זה. (כח) ולכן גם ביום השמיני אסור ליהנות בהם.

טז. וְכֵן אֲכַלִּין וּמְשַׁקִּין שְׁתוּלִין בַּסֶּפֶה כְּדִי לְנִאֲוֹתָהּ, אֲסוּר לְהִסְתַּפֵּק מֵהֵן כֹּל שֶׁמוֹנֵה; וְאִם הִתְנָה עֲלֵיהֶן בְּשֶׁעָה שְׁתַּלְּוּ, וְאָמַר: 'אִינִי בּוֹדֵל [נבדל] מֵהֵן כֹּל בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת' [של יו"ט הראשון]^{כט}, הָרִי

19. ויקרא-אמור, כג, מ. 20. ויקרא-אמור, כג, מ. 21. שם. 22. ויקרא-אמור, כג, מ.

הפניות לשיחות קודש
הלכה ג: ביאור בשיטת רבינו בדין הערבות – לקו"ש חכ"ב ע' 132.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

על מנינם, ואין גורעין מהן; ואם הוסיף או גרע על (לא) פסל.

ט) דברים שמוסיף בשביל נוי אין בהם חציצה ולא "בל תוסיף", זה רלוונטי רק בהדס - כי רק בו יש נוי. י) רבי אברהם בן הרמב"ם כתב שהרמב"ם תיקן והוסיף את המילה - 'לא', כלומר לא פסל.

ח. כמה שיעור ארץ כל מין מהן? לולב, אין פחות מארבעה טפחים; ואם היה ארץ כל שהוא [יותר מכן], פשר; ומדידתו

משדרו"י בלבד, לא מראש העלים. והדס • וערבה, אין פחות

השנת הראב"ד והדס . . טפחים א"א ג' טפחים קטנים שהם עשר אצבעות בגודל כר' טרפון (סוכה לב).

משלשה טפחים; ואם היו ארפין כל שהן²¹, כשרים. אפלו אין בכל בד ויבד אלא שלשה עליו לחיו, פשר - והוא, שיהיו בראש הבד²². ואם אגד הלולב, צריך שיהיה שדרו של לולב יוצא מן ההדס והערבה טפח או יתר [לגובה]. ושעור אתרוג, אין פחות מפביצה [=מגודל ביצה]; ואם היה גדול כל שהוא, פשר.

יא) הקנה שממנו מתחילים להיפרד העלים. יב) כמו לולב שאין לו שיעור עד כמה הוא יכול להיות גבוה. יג) אפילו אם רק בחלק העליון יש עלים כשרים, הדס יהיה כשר למרות שברוב ההדס אין עלים כשרים.

ט. משיגביה ארבעה מינין אלו - בין שהגביהן פאחת בין פנה אחר זה, בין בימין בין בשמאל - יצא; והוא, שיהיה דרך גדילתן; אבל שלא דרך גדילתן, לא יצא. ומצוה כהלכתה, שיהיה אגדה של שלשה מינין בימין ואתרוג בשמאל, ויוליף ויביא ויעלה ויוריד, וינענע הלולב שלש פעמים בכל רוח ורוח.

י. כיצד? מוליף ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים, ומביא ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים; וכן בעליה, וירידה. והיכן מוליף ומביא? בשעת קריאת ההלל ב"הודו לה', פי טוב²³,

וזה הוא הנקרא 'צפצפה', והיא פסולה. ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו פי מגל קטן; וזה פשר. וכל הדברים האלו, מפי השמועה ממש רבנו נתפרשו.

ה. ארבעה מינין אלו - מצוה אחת הן, ומעבדין זה את זה; וכלן נקראים 'מצות לולב'. ואין פוחתין מהן, ואין מוסיפין עליהן; ואם לא נמצא אחד מהן, אין מביאין תחתיו מין אחר הדומה לו.

ד) בגלל שהלולב הכי גבוה, המצוה נקראת על שמו. ה) מין אחר נוסף על המינים שהוזכרו.

ו. מצוה מן המבחר לאגד לולב והדס וערבה, ולעשות שלשתן אגדה אחת. וכשהוא נוטלן לצאת בהן, מברך תחלה 'על נטילת לולב', הואיל וכלן סמוכין לו [טפלים אלו מפני גובהן], ואחר כך נוטל האגדה הזאת בימינו ואתרוג בשמאלו, ונוטלן דרך גדילתן שיהיו עקריהן למטה לארץ וראשיהן למעלה לאויר. ואם לא אגדן ונטלן אחד אחד, יצא" - והוא, שיהיו ארבעתן מצויין אצלו; אבל אם לא היה לו אלא מין אחד או שחסרו מין אחד, לא יטל עד שיקצא השאר.

ז) לפני שנוטל את הלולב, כדי שהברכה תהיה עוברת לעשייתן. ז) כיון שיש בה שלוש מצות, מחזיק אותה בימין. ח) גם אם מחזיק את כל המינים בידו כשהם לא אגודים - יכול לברך על הלולב.

ז. כמה נוטל מהן? לולב אחד, ואתרוג אחד, ושני בדי ערבה, ושלשה בדי הדס. ואם רצה להוסיף בהדס, בדי שיהיה אגדה גדולה - מוסיף; ונאי המצוה הוא ט. אבל • שאר המינין - אין מוסיפין

השנת הראב"ד אבל . . פסל א"א לא שמעתי מעולם פסלות בזה ולא איסור תוספת וגירוע ואפילו לר' יהודה דאמר לולב צריך אגד דהא אמר רבא (סוכה לו) מאי טעמא דר' יהודה דאמר אין אוגדין את הלולב אלא במינו קסבר לולב צריך אגד ואי אגיד ביה מינא אחרינא הוה ליה מוסיף מכלל דכי קטר ליה בסיב ובעיקרא דדיקלא ליכא מוסיף אע"ג דאיכא טפי מלולב אחד וכ"ש לרבנן דאמרי אין צריך אגד דאמרי' (סנהדרין פח) האי לתודיה קאי והאי לתודיה קאי.

23. תהלים קיח, א.

הלכה ו: עיון בדברי העין משפט - לקו"ש חכ"ז ע"ז 11' הע' 27.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נָטַל בְּכָל מְקוֹם כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַחֵג, זָכַר לַמִּקְדָּשׁ; וְכָל יוֹם מִבְּרֵךְ עָלָיו 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת לֹלֶב', מִפְּנֵי שֶׁהָיָא מִצְוָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְתִקְּנָה זֹאת, עִם כָּל הַתְּקָנֹת שֶׁהִתְקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - וְכִשְׁיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, יִחְזְרוּ הַדְּבָרִים לִישָׁנָן.

טז. בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָנִים, הָיָה לֹלֶב נִטָּל בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁחָל לַהֲיוֹת בְּשַׁבָּת; וְכֵן בְּשִׁאֵר מְקוֹמוֹת שֶׁיָּדְעוּ בְּיָדָיו שְׂיֹם זֶה הוּא יוֹם הַחֵג, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל הַמְּקוֹמוֹת הַרְחוקִין שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין בְּקִבְיעַת רֵאשׁ חֹדֶשׁ, לֹא הָיוּ נוֹטְלִין הַלֹּלֶב מִסְּפָק.

יז. וּמִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָסְרוּ חֲכָמִים לְטַל אֶת הַלֹּלֶב בְּשַׁבָּת בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן, וְאֶפְלוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ, מִפְּנֵי בְּנֵי הַגְּבוּלִין הַרְחוקִין שֶׁאֵינָן יוֹדְעִין בְּקִבְיעַת הַחֹדֶשׁ - כִּדְּבִי שֶׁהָיוּ הַפֶּל שׁוֹיִן בְּדָבָר זֶה, וְלֹא יָהִיוּ אֵלּוּ נוֹטְלִין בְּשַׁבָּת וְאֵלּוּ אֵין נוֹטְלִין; הוֹאִיל וְחַיִּיב יוֹם רֵאשׁוֹן כָּכָל מְקוֹם אֶחָד הוּא, וְאֵין שָׁם מִקְדָּשׁ לְהַתְּלוֹת בּוֹי"ח.

(יח) בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיּוּם, גַּם אֲנָשִׁים שֶׁלֹּא הָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֲבָל קְרוֹב אֵלָיו, הָיוּ נוֹטְלִים בְּשַׁבָּת כְּמוֹ בְּמִקְדָּשׁ, אֲבָל הַרְחוקִים לֹא נִטְלוּ בְּשַׁבָּת, וְלֹא חִשְׁבוּ שֶׁגִּידוּ שֵׁשׁ שְׁתֵּי תוֹרוֹת, כִּי יָדְעוּ לְהַבְדִּיל שֵׁשׁ יֵשׁ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

יח. וּבְזִמְנֵי הַזֶּה שֶׁהַכֹּל עוֹשִׂין עַל פִּי הַחֲשָׁבוֹן וְלֹא מִקְדָּשִׁים עַל פִּי הָרֵאשִׁית - נִשְׁאָר הַדְּבָרִים כְּמוֹת שֶׁהָיָה, שֶׁלֹּא יִנָּטַל בְּשַׁבָּת לֹלֶב כָּלֵל, לֹא בְּגְבוּלִין וְלֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶפְלוּ בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, וְאָף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִין בְּקִבְיעַת הַחֹדֶשׁ. וּכְבָר בְּאֶרְנוּ, שֶׁעָקַר הָאִסוּר בְּנְטִילַת הַלֹּלֶב בְּשַׁבָּת - גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יַעֲבִירוּ אֶרְבַּע אֲמוֹת בְּרֵשׁוֹת הָרֵבִים, כְּמוֹ שֶׁגִּזְרוּ בְּשׁוֹפָר.

יט. כָּל שֶׁחֵיב בְּשׁוֹפָר וּבִסְפָּה, חֵיב בְּנְטִילַת לֹלֶב; וְכָל הַפְּטוּר מִשׁוֹפָר וּסְפָּה, פְּטוּר מִלֹּלֶב. כִּי קָטָן הַיּוֹדֵעַ לְנַעֲנֵעַ, חֵיב לֹלֶב מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, כִּדְּבִי לְחַנְכוֹ בְּמִצְוֹת.

(יט) שלושת מצוות אלו הן "מצוות-עשה שהזמן גרמן".

תְּחִלָּה וְסוֹף, וּבִ"אָנָּא ה', הוֹשִׁיעָה נָא" ²⁴. וְכָל הַיּוֹם כָּשֶׁר לְנְטִילַת לֹלֶב; וְאֵינוֹ נִטָּל בְּלִילָה.

יא. עֲשֵׂה לְאֶגְדָּה זוֹ גִימָזוּן [כִּדְּבִי חוּט] שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, אוֹ שֶׁכֶּרֶךְ עָלֶיהָ סְדִין וְנִטְלָה - יִצָּא; לְקִיחָה עַל יְדֵי דָבָר אַחֵר, שֶׁמָּה לְקִיחָה. וְהוּא, שֶׁהָיָה דָרָךְ כְּבוֹד וְדָרָךְ הַדּוּר - שֶׁכָּל שֶׁהוּא לְנֵאוֹתוֹ, אֵינוֹ חוֹצֵץ; אֲבָל אִם נִתַּן אֶת הַמִּינִין הָאֵלּוּ בְּעֶצֶם אוֹ בְּקִרְיָה וְנִטְלָה, לֹא יִצָּא יְדֵי חוֹבָתוֹ.

יב. אֶגְדָּה אֶת הַלֹּלֶב עִם הַהֶדֶס וְהַעֲרָבָה, וְהַבְּדִיל בֵּין הַלֹּלֶב וּבֵין הַהֶדֶס בְּמִטְלִית וּכְיוֹצָא בָּהּ - הָרִי זֶה חוֹצֵץ; הַבְּדִיל בִּינֵיהֶן בְּעֵלֵי הַדָּס - אֵינוֹ חוֹצֵץ, שֶׁמִּין בְּמִינוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְיֵשׁ לוֹ לְאֶגְדָּה אֶת הַלֹּלֶב בְּחוּט אוֹ בְּמִשְׁיחָה [=חבל], וְכָל מִין שֶׁיִּרְצָה, הוֹאִיל וְאֵין אֶגְדָּתוֹ מִעֲקֶבֶת ²⁵.

(יד) היות שהאגידה היא רק לנוי, ואינה מעכבת את המצוה, כי גם כלי המצוה הוא יוצא ידי חובה, האגידה לא נחשבת כחלק מהמצוה, ולכן אין כאן חציצה או איסור "בל תוסיף".

יג. מִצְוֹת לֹלֶב, לְהַנְטִיל בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חַג בְּלִבָּד בְּכָל מְקוֹם ²⁶ וּבְכָל זְמַן ²⁷, וְאֶפְלוּ בְּשַׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמָר ²⁵: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן". וּבְמִקְדָּשׁ לְבַדּוֹ נוֹטְלִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם שִׁבְעַת יְמֵי הַחֵג, שֶׁנֶּאֱמָר ²⁶: "וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים". חָל יוֹם הַשַּׁבָּת לַהֲיוֹת בְּתוֹךְ הַחֵג - אֵינוֹ נִטָּל בְּשַׁבָּת ²⁷; גְּזֵרָה, שֶׁמָּא יוֹלִיכֶנּוּ בְּיָדוֹ אֶרְבַּע אֲמוֹת בְּרֵשׁוֹת הָרֵבִים, כְּמוֹ שֶׁגִּזְרוּ בְּשׁוֹפָר.

(טו) גם מחוץ לבית המקדש. (טז) גם כשאין בית המקדש קיים. (יז) בשבת חול המועד סוכות, אפילו בבית המקדש אינו ניטל.

יד. וְלָמָּה לֹא גִזְרוּ גְזֵרָה זוֹ בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן? מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה וְאֶפְלוּ בְּגְבוּלִין [שאר מקומות]. נִמְצָא שֶׁאֵין דִּינוֹ וְדִין שֶׁאֵר הַיָּמִים שָׁנָה, שֶׁבְּשִׁאֵר יְמֵי הַחֵג אֵין אָדָם חֵיב לְטַל לֹלֶב אֶלָּא בְּמִקְדָּשׁ.

טו. מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִינוּ שֶׁהָיָה לֹלֶב

24. שם, קיח, כה. 25. ויקרא-אמור, כג, מ. 26. שם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ נקודות משיחות קודש ~

"אין נוטלין אותה כל שבעת ימי החג וְכָר לְמִקְדָּשׁ, אֲלֵא בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי בְּלִבָּד הוּא שְׁנוּטְלִין אוֹתָהּ בְּזִמְנֵי הַחֹה"

להעיר שסידור הלכה זו בהמשך ובאותה הלכה אודות נטילת ערבה (במקדש) בשבת. וראה ב"י ולבוש הטעם שקבעו יום ז' לערבה, מפני שגם במקדש הי' יום זה יותר מיוחד לערבה, שהיו נוטלין אותה גם כשחל בשבת.

(לקו"ש חלק כ"ט עמוד 220 והערה 6 מתוך רמב"ם "פרדס המלך")

כג. בְּכָל יוֹם וַיּוֹם הָיוּ מְקִיפִין אֶת הַמְזֻבָּח בְּלוּלְבֵיהֶן^כ בִּידֵיהֶן פֶּעַם אַחַת, וְאוֹמְרִין: "אָנָּה ה', הוֹשִׁיעָה נָּא"^{כז}. וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מְקִיפִין אֶת הַמְזֻבָּח שָׁבַע פְּעָמִים. וְכָבֵד נִהְגוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַמְקוֹמוֹת, לְהַנִּיחַ תְּבָהּ בְּאֲמָצֵעַ בֵּית הַפְּנִסֶת, וּמְקִיפִין אוֹתָהּ בְּכָל יוֹם, כְּדָרָךְ שֶׁהָיוּ מְקִיפִין אֶת הַמְזֻבָּח - זָכַר לְמִקְדָּשׁ.

(כה) את המזבח היו מקיפים רק עם ארבעת המינים, אבל לא עם הערבה הנוספת שהיו לוקחים מהמזבח.

כד. כֶּף הָיָה הַמְנַהֵג בִּירוּשָׁלַיִם: יוֹצֵא אָדָם מִבֵּיתוֹ שְׁחֵרִית, וְלוֹלְבוֹ בְּיָדוֹ; וְנִכְנַס לְבֵית הַפְּנִסֶת וּמִתְפַּלֵּל, וְהוּא בְּיָדוֹ^{כח}; וַיּוֹצֵא לְבָקָר חוֹלִים וְלַנְּחָם אֲבָלִים^{כט}, וְהוּא בְּיָדוֹ. וַיְכַשְׁפֵּנֵם לַמִּדְרָשׁ, מִשְׁלַחוֹ לְבֵיתוֹ בְּיַד בְּנוֹ אוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ.

(כו) למרות שדברי מצוה אחרים אסור להחזיק בידיו בזמן התפילה, את הלולב מותר להראות את החביבות. (כז) כדי להראות את חביבות המצווה.

כה. מְקַפְּלֵת אִשָּׁה הַלוּלֵב מִיַּד בְּנָהּ אוֹ בְּעֵלָהּ, וּמְחַזְרֵתוֹ לַמֵּיִם בְּשַׁבָּת^כ, בְּזִמְנֵי שֶׁהָיוּ נוֹטְלִין לוּלֵב בְּשַׁבָּת^{כא}; וּבַיּוֹם טוֹב מוֹסִיפִין עַל הַמֵּיִם^{כב}, וּבַמְוָעֵד מְחַלְּפִין הַמֵּיִם.

(כח) שלא ינבול. למרות שאשה פטורה מלולב, מותר לה לטלטל אותו בשבת כי הוא מיועד לגברים. (כט) בזמן בית

כ. הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מְסִינִי, שְׁמִבְיָאִין בְּמִקְדָּשׁ עֲרֵבָה אַחֲרַת חוּץ מֵעֲרֵבָה שְׁבִלּוּלָב, וְאִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ בְּעֲרֵבָה שְׁבִלּוּלָב; וְשַׁעוּרָה, אִפְלוּ עָלָה אַחַד בְּכַד אַחַד.

כא. פִּיצֵד הֵיִתָּה מְצוֹתָהּ? בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מְשַׁבְּעַת הַיָּמִים הָיוּ מְבִיאִין מְרֻבּוֹת [=ענפים] שֶׁל עֲרֵבָה, וְזוֹקְפִין אוֹתָן עַל צִדְדֵי הַמְזֻבָּח, וְרֹאשֵׁיהֶן כְּפוּפִין עַל גְּבֵי הַמְזֻבָּח; וּבַעַת שֶׁהָיוּ מְבִיאִין אוֹתָהּ וְסוֹדְרִין אוֹתָהּ, תוֹקְעִין וּמְרִיעִין וְתוֹקְעִין. חָל יוֹם שַׁבָּת לְהֵיוֹת בְּתוֹךְ הַחֵג, אִין זוֹקְפִין עֲרֵבָה^כ; אֲלֵא אִם כֵּן חָל יוֹם שְׂבִיעִי לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת - זוֹקְפִין אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת, כְּדִי לְפָרְסְמָה שֶׁהִיא מְצוּהָ^{כא}.

(כ) גזירה שמא יעבירה ארבע אמות ברשות הרבים. (כא) כיון שלא כתובה בתורה (כנ"ל הלכה כ), צריך לפרסם שהיא מהתורה ודוחה שבת.

כב. פִּיצֵד הָיוּ עוֹשִׂין? מְבִיאִין אוֹתָהּ מֵעֵרֵב שַׁבָּת לְמִקְדָּשׁ, וּמְנִיחִין אוֹתָהּ בְּגִיגִיּוֹת שֶׁל זֶהָב, כְּדִי שְׁלֵא יִכְמָשׁוּ [=יבלו] הָעֵלִינִי^{כב}. וְלִמְחֹר זוֹקְפִין אוֹתָהּ עַל גְּבֵי הַמְזֻבָּח, וּבִיאִין הָעָם וְלוֹקְחִין מִמֶּנָּה וְנוֹטְלִין אוֹתָהּ כְּדָרָךְ שֶׁעוֹשִׂין בְּכָל יוֹם^{כג}. וְעֲרֵבָה זוֹ - הוּאֵיל וְאֵינָהּ בְּפֹרוֹשׁ בְּתוֹרָה^{כד} - אִין נוֹטְלִין אוֹתָהּ כָּל שַׁבְּעַת יְמֵי הַחֵג זָכַר לְמִקְדָּשׁ, אֲלֵא בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי בְּלִבָּד הוּא שְׁנוּטְלִין אוֹתָהּ בְּזִמְנֵי הַזֶּה.

(כב) שמים את העלים בכלי זהב, כי דווקא כך העלים נשמרים של יתייבשו. (כג) לאחר שהיו זוקפים את הערבה על יד המזבח, היה נוטל כל אחד את הערבה, אבל לא מקיפים איתה את המזבח. (כד) למרות שהיא הלכה למשה מסיני - כיון שאינה בפירוש בתורה, לא תיקנו שיטלו כל שבעה זכר למקדש.

פִּיצֵד עוֹשָׂה? לֹקְחַת בַּד אַחַד אוֹ בְּדִין הַרְבָּה, חוּץ מֵעֲרֵבָה שְׁבִלּוּלָב, וְחוּבְטָ בָּהּ עַל הַקְּרָקַע אוֹ עַל הַפְּלִי פְּעָמִים אוֹ שְׁלֵשׁ, בְּלֵא בְּרָכָה - שְׁדָּבֵר זֶה מְנַהֵג נְבִיאִים הוּא.

27. תהלים, קיח, כה.

הלכה כ: מלשון רבינו עולה שוהיה מציאות "הפצא" שונה של ערבה - לקו"ש חכ"ט ע' 222. הלכה כב: רבינו הביא נטילת ערבה בזמן הזה בהמשך ההלכה אודות נטילת ערבה בשבת. המשמעות - לקו"ש חכ"ט ע' 220 הע' 6.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ"ט ניסן - ספר זמנים - הלכות שופר וסוכה ולולב קא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המקדש שהיום הראשון חל בשבת. (ל אבל לא מחליפים כי זה טירחה רבה.

בְּשַׁעַת הַסַּפְּנָה, לֹולֵב הַיֵּבֶשׁ כְּשֶׁר; אֲבָל לֹא שְׂאֵר הַמִּינִין.

(א) על ארבעת המינים כתוב ביום הראשון "ולקחתם לכם", מכאן למדו שצריך שהם יהיו שלכם ולא של אחרים. (ב) כי לא מכובד להשתמש באשרה זו לצורך מצוה. (ג) כיון שהיא עומדת להישרף, היא נחשבת כבר כשורופה, ואז אין כאן שיעור של ארבעת המינים. (ד) כיון שלא נוצר לכתחילה לעבודה זרה, זה לא כל כך חמור כמו דבר שגדל במיוחד לעבודה זרה. (ה) יבש קצת, ויש בו עדיין לחות.

ב. אֶתְרוֹג שֶׁל עֶרְלֵהוּ וְשֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה וְשֶׁל טֶבֶל [=יבול לא מעושר], פְּסוּל; שֶׁל דְּמָאִי [=יבול ספק מעושר], כְּשֶׁר, שְׂאֵפֶשֶׁר שִׁיפְקִיר נִכְסֵיו וְיִהְיֶה עָנִי, שְׂמֵתָר לוֹ לֶאֱכֹל דְּמָאִיהּ. אֶתְרוֹג שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם - לֹא יִטַל, שְׂמָא וְכִשְׂרֵיֵא לְטֵמְאָה [בעת שמירתו במים]; וְאִם נִטַל, כְּשֵׁרִיב.

(ו) ערלה אסורה באכילה ובהנאה, והתורה אמרה: "ולקחתם לכם", מכאן למדו חכמים שיהיה ראוי לכם לאכילה והנאה. (ז) תרומה טמאה אסורה באכילה וצריך לשרוף אותה. (ח) ולעני מותר לאכול דמאי. (ט) שלכהן מותר לאכול אותה. (י) מעשר שני מותר לאכילה בירושלים (אבל מחוץ לירושלים אסור להשתמש בו לארבעת המינים). (יא) כל אוכל אינו ראוי לקבל טמאה עד שנרטב ממים. וכאן יש חשש שכשיצמידו את האתרוג ללולב, הלולב שרגילים להשהות אותו במים כדי שלא יתייבש, ירטיב את האתרוג, ואז האתרוג יהיה מוכשר לקבל טמאה. (יב) כיון שהם ראויים לאכילה.

ג. לֹולֵב שְׁנֻקָטָם רֵאשׁוּ, פְּסוּלִיב. נִסְדָק [עלהו העליון לאורכן] - אִם נִתְרַחֲקוּ שְׁנֵי סְדָקָיו זֶה מִזֶּה עַד שִׁירְאוּ כְּשֵׁנִים, פְּסוּל. הֵיךְ עָקָם לְפָנָיו, שְׁהָרִי שְׁדָרוּ כְּגַב בְּעַל חֲטוּרָת [גיבנת], פְּסוּל; הֵיךְ עָקָם לְאַחֲרָיו טו - כְּשֶׁר, שְׁזוֹ הִיא בְּרִיתוֹ. נַעְקָם לְאַחַד מִשְׁנֵי צְדָדָיו, פְּסוּל. נִפְרְדוּ טו עֲלָיו זֶה מִזֶּה וְלֹא נִדְלָדְלוּ [נפרדו לגמרי] חֲשַׁנְת הַרְאָב"ד
פְּעַלֵי הַחֲרִיּוֹת, כְּשֶׁר; נִפְרְצוּ •, וְהוּא שְׁהִדְלָדְלוּיָהּ מִשְׁדָרוּ שֶׁל לֹולֵב פְּעַלֵי הַחֲרִיּוֹת, פְּסוּל.

(יג) כלומר נחתך החלק העליון של הלולב. (יד) היה עקום לקידמת שדרת הלולב. (טו) היה עקום לאחורי שדרת הלולב. (טז) נפרדו, ולא התרחקו הרבה מהשדרה. (יז) עלי החריות מתקשים כעץ, והם נפרדים ומתרחקים זה מזה. (יח) שנפרדו העלים עד שנפלו כלפי מטה.

כו. הַדָּס שְׁבִלֹולֵב, אֶסוּר לְהָרִיחַ בוּ; מִפְּנֵי שְׂאִינוּ רְאוּי אֶלָּא לְהָרִיחַ, וְהוֹאִיל וְהִקְצָה לְמַצָּה, יִהְיֶה אֶסוּר לְהָרִיחַ בוֹלֵא. אֲבָל אֶתְרוֹג, מִתָּר לְהָרִיחַ בוּ, שְׁהָרִי הִקְצָה לְמַצָּה מְאֻכִּלָּה־לֵב.

(לא) הקצאה לצורך מצווה, אסורת להשתמש באותו דבר בדרך שרגילים להשתמש בו. לכן הדס שכל השימוש שלו הוא רק בשביל הריח, יהיה אסור להריח בו. (לב) היות שעיקר השימוש באתרוג הוא בשביל אכילה, לכן ההקצאה שלו למצוה לא אסורת את השימוש בו בהרחחה, כי אין זו הדרך שבה רגילים להשתמש באתרוג.

כז. וְאֶסוּר לֶאֱכֹל אֶתְרוֹגֵי כָּל יוֹם שְׁבִיעִי - מִפְּנֵי שְׁהִקְצָה לְמַקְצַת הַיּוֹם, הִקְצָה לְכָלוּ. וּבְשִׁמְיָנוּ, מִתָּר לֶאֱכֹלָה; וּבְזָמַן הַזֶּה שְׂאֵנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים, אָף עַל פִּי שְׂאִין נוֹטְלִין לֹולֵב בְּשִׁמְיָנוּ, הָאֶתְרוֹג אֶסוּר בְּשִׁמְיָנוּ, כְּדָרָךְ שֶׁהִיָּה אֶסוּר בְּשִׁמְיָנוּ בְּזָמַן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים מִפְּנֵי הַסַּפֵּק שֶׁהוּא סַפֵּק שְׁבִיעִי. הַפְּרִישׁ שְׁבַעָה אֶתְרוֹגִין לְשַׁבַּעָה יָמִים - כָּל אַחַת וְאַחַת יוֹצֵא בָּהּ לְיוֹמָהּ, וְאוֹכְלָהּ לְמַחֵר.

(לג) שבירך עליו. (לד) למרות שיושבים בסוכה, לא מברכים על הלולב, כי נטילת לולב כל שבעה הוא רק מדרבנן.

פְּרָק ח

ממה מותר ואסור לקחת את ארבעת המינים, והשמחה המיוחדת בחג הסוכות.

א. אַרְבַּעָה מִינֵין הָאֵלוּ, שֶׁהֵן לֹולֵב וְהָדָס וְעֶרְבֵה וְאֶתְרוֹג, שֶׁהֵיָה אֶחָד מֵהֵן יָבֵשׁ, או גְזוּל או גְנוּב אֶפְלוּ לְאַחַר יְאוּשָׁא, או שֶׁהֵיָה מְאֻשְׁרָה [נטיעה] הַנְּעֻבָּדָת [לעבודה זרה] אָף עַל פִּי שְׁבִטְלוּ הָאֶשְׁרָה מְלַעְבְּדָהָ, או שֶׁהֵיָה שֶׁל עֵיר הַנְּדִחָתִי - הָרִי זֶה פְּסוּל. הֵיָה אֶחָד מֵהֵן שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, לֹא יִטַל, לְכַתְּחִלָּה; וְאִם נִטְלָה, יִצָּא. הֵיָה כְּמוֹשֵׁה וְלֹא גָמַר לִיבֵשׁ, כְּשֶׁר. וּבְשַׁעַת • הַדִּחָק או

חֲשַׁנְת הַרְאָב"ד
ובשעת . . . כשר א"א אני איני אומר כן שהרי אמרו (סוכה כט) יבש פסול וכל מקום שאמרו פסול אפילו דיעבד הוא ופסולא דאורייתא הוא וכל פסולא דאורייתא אין חלוק בשעת הדחק וכשאמרו לו (סוכה לא) אין שעת הדחק ראייה כן אמרו לינגוט בידיהו כל דהוא כי היכי דלא לשתכח מינייהו מצות אתרוג ור"י לא העיד אלא שהיו מורשים לולביהם לבניהם ולא אמר שהיו מברכים עליו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ד. בְּרִית • עֲלִין שֶׁל
לולב־ש כֶּף הוּא: פְּשֵׁהֶם
גְּדִלִין, גְּדִלִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם וּדְבוּקִין מִגִּבּוֹן, וְגַב כֹּל
שְׁנֵי עֲלִין הַדְּבוּקִין, הוּא הַנֶּקְרָא 'תְּיֹמֶת'. נִחְלָקָה
הַתְּיֹמֶת, פְּסוּל. הֵיוּ עֲלִיו אַחַת אַחַת מִתַּחֲלַת בְּרִיתוֹ
וְלֹא הָיָה לָהֶן תְּיֹמֶת, פְּסוּל^כ. לֹא הֵיוּ עֲלִיו זֶה עַל
גַּב זֶה כְּדָרָף כֹּל הַלּוּלָבִין, אֲלָא זֶה תַּחַת זֶה [כְּהוֹס] -
אִם רֹאשׁ זֶה מְגִיעַ לְעֶקֶר שְׁלֹמְעֵלָה מִמֶּנּוּ, שְׁנַמְצָא
כֹּל שְׁדָרוֹ שֶׁל לּוּלָב מִכֶּסֶה בְּעֲלָיו, פֶּשֶׁר; וְאִם אֵין
רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה מְגִיעַ לְצַד עֶקְרוֹ שֶׁל זֶה, פְּסוּל.

השנת הראב"ד
בריית ע'ין א"א זהו דסליק בחד
הוצא.

השנת הראב"ד
הדס . . כשר א"א כבר הופיע רוח
הקודש בבית מדרשנו מכמה שנים
והעלינו שהוא פסול כסתם משנתנו
(סוכה לב) ודברי ר' טרפין שאמר
(סוכה לד) אפילו שלשתן קטומים
כשרין ענין אחר הוא ולא שנקטם
ראשו והכל ברור בחבורנו ומקום
הניחור לי מן השמים.

ה. הַדֵּס • שְׁנֵקֻטִים
רֹאשׁוֹכִי, פֶּשֶׁר נִשְׁרָוּ רַב
עֲלָיו - אִם נִשְׁתִּירָו
שְׁלֹשָׁה עֲלִין בְּקֹן [מקום
גדילה]
אֶחָד, פֶּשֶׁר
[נִפְרָצוּ • עֲלָיו פְּסוּל].
הֵיוּ עֲנָבִיו [פִּירוּתוֹ הַקֶּטְנִים]
מְרֻבּוֹת מְעֲלָיו - אִם
יִרְקוֹתֵי, פֶּשֶׁר; וְאִם הֵיוּ אֲדָמוֹת אוֹ שְׁחָרוֹת,
פְּסוּל^כ, וְאִם מְעֻטָן, פֶּשֶׁר. וְאֵין מְמַעֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם
טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא פִּמְתַּקֵּן^כ; עֶבֶר וְלִקְטָן, אוֹ שְׁלֵקֻטָן
אֶחָד לְאִכְלָה^כ, הֲרֵי זֶה פֶּשֶׁר.

השנת הראב"ד
הדס . . כשר א"א כבר הופיע רוח
הקודש בבית מדרשנו מכמה שנים
והעלינו שהוא פסול כסתם משנתנו
(סוכה לב) ודברי ר' טרפין שאמר
(סוכה לד) אפילו שלשתן קטומים
כשרין ענין אחר הוא ולא שנקטם
ראשו והכל ברור בחבורנו ומקום
הניחור לי מן השמים.

נפרצו עליו פסול. א"א רוב עליו,
פירוש דבעינן רוב השיעור שיהא
עבותו קיימת.

(לה) חריצים לאורך כל האתרוג.

ו. עֲרֵבָה • שְׁנֵקֻטִים
רֹאשֶׁהֵי, כֶּשֶׁרָה. נִפְרָצוּ
עֲלֵיהֶם, פְּסוּלָה.
כז) ראש העץ עצמו. כח) התרופף החיבור של העלים
לענף, עד שהם נופלים כלפי מטה.

השנת הראב"ד
כל . . נול א"א אין הכל מודים
בגזול ויבש שאין פסולין משום
הדר אלא גזול הוה ליה מצוה
הבאה בעבירה, יבש מפני שהוא
כמת, בירושלמי (פ"ג ה"א).

השנת הראב"ד
ערבה שנקטם ראשה א"א דרך
אחד להדס ולערבה.

ז. אֶתְרוֹג • שְׁנֵקֵב נֶקֶב
מְפֻלָּשׁ [מעבר לעבר] כֹּל
שֶׁהוּא כֵּט, פְּסוּל; וְנֶקֶב
השנת הראב"ד
אתרוג . . מפולש א"א זה שבוש
אלא נקב מפולש בחסרון משהו
שאינו מפולש בחסרון כאיסור אבל
מ"מ חסרון בעינו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולנשים מלמטה, כדי שלא יתערבו אלו עם אלו.²⁸ ומתחילין לשמח ממוצאי יום טוב הראשון; וכן בכל יום יום מימי חלו של מועד, מתחילין מאחר שיקריבו תמיד של בין הערבים, לשמח שאר היום עם כל הלילה.

(מו חוץ ממה שכתוב: "ושמחת בחגך" לגבי כל החגים. מז) ויבואו לידי עבירה.

יג. והיאך היתה שמחה זו? החליל מפה, ומנגיני כנור ובנבלים ובמצלתיים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו; ומי שידע בפה, בפה. ורוקדין ומספקין [בכלי הקשה] ומטפחין [מחייאת כף] ומפזזין ומכרפרין [רוקדים] כל אחד ואחד כמו שידע, ואומרים דברי שירות ותשבחות. ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת, ולא את יום טוב. יד. מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה - אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגינין ומשמחים במקדש בימי חג הסוכות; אבל כל העם, האנשים והנשים - כלם באים לראות ולשמע.

טו. שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוות ובאהבת האל שצוה בהם, עבודה גדולה היא מה;²⁹ וכל המונע עצמו משמחה זו, ראוי להפרע ממנו, שנאמר²⁹: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". וכל המגיס [מגביה] דעתו, וחולק כבוד לעצמו, ומתכפד בעיניו במקומות אלו - חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר³⁰: "אל תתהדר לפני מלך".

(מח) מדרגה גבוה בעבודת ה'.

וכל המשפיל עצמו, ומקל גופו במקומות אלו - הוא הגדול המכבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך

בגדול.³¹ ואין נוהגין אותו לקטן לט, שהקטן קונה³² ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם הקזירו לו, אינו חוזר. ואחד הלולב, ואחד כל מין ומין מארבעת מינין שבו - אם היה אחד מהן שאול, אין יוצאין בו ביום טוב ראשון³³.

(לו) כי בתורה כתוב "ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'", למדו חז"ל "לכם - משלכם", ביום הראשון לא יוצא ידי חובה בלולב של חברו. (לי) כיון שנותן את המתנה על תנאי, כל זמן שהמתנה אצל המקבל היא שלו ממש, אבל כדי לקיים את התנאי הוא חייב להחזיר. (לח) מתברר בדיעבד שלא קנה את המתנה, כי לא קיים את התנאי. (לט) לפני שהגדול יצא בלולב ידי חובה. (מ) הקטן קונה קנין גמור מהתורה, כשגדול מקנה לו. (מא) כל אחד מארבעת המינים צריך להיות "שלכם" כי המילה זו נאמרה בתורה ביחס לכל ארבעת המינים.

יא. שתפין שקנו לולב או אתרוג בשתפות - אין אחד מהן יוצא בו ידי חובתו בראשון, עד שיתן לו חלקו במתנה³⁴. האחין שקנו אתרוגין מתפוסת הפית [ירושל פני חלוקתה], ונטל אחד מהן אתרוג ויצא בו - אם יכול לאכלו, ואין האחין מקפידין בכך - יצא³⁵; ואם היו מקפידין - לא יצא, עד שיתנו לו חלקם מתנה. ואם קנה זה אתרוג וזה פריש [מין] או שקנו באחד אתרוג ורמון או פריש מתפוסת הפית - אינו יוצא באתרוג³⁶, עד שיתן לו חלקו במתנה, ואף על פי שאם אכלו, אין מקפידין עליו³⁷.

(מב) כיון שצריך שכל הלולב יהיה שלו. (מג) כיון שכל אחד יש אתרוג, והאחים לא מקפידים שהוא לקח דווקא את האתרוג הזה. (מד) כיון שאין אתרוג לכל אחד, אם לא מחלו בפה, לא יוצא ידי חובה באתרוג זה. (מה) למרות שהשווי הכספי שלו לא יקר, הם רוצים גם לקיים את המצווה.

יב. אף על פי שכל המועדות מצוה לשמח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתרה, שנאמר²⁸: "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים"³¹. כיצד היו עושין? ערב יום טוב הראשון

28. ויקרא-אמור, כג, מ. 29. דברים-כ"טבוא, כח, מז. 30. משלי, כה, ו.

הלכה יב: השינויים בהלכות הבאות בין לשון רבינו ללשון השו"ע - לקו"ש ח"ז ע' 209. שמחה יתרה: בפשטות נראה ששמחה זו היא מה"ת - לקו"ש ח"ט ע' 216 ה' 44 ושוה"ג. הביאור הפנימי בייחודיותה של השמחה בחג הסוכות וביאור מספר קושיות בהלכות אלו - לקו"ש ח"ד ע' 166, ח"ז ע' 267, ח"ט ע' 232. עבודה גדולה היא: בגדר השמחה - לקו"ש ח"ב ע' 132.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. סֵלַע הִיָּה אַרְבַּעָה דִּינָרִין, וְהִדְיָנָר שֵׁשׁ מַעֲיָן; וּמַעָה, הִיא הַנְּקָרָאָת בִּימֵי מִלְּשָׁה רַבְּנָו 'גְּרָה', וּמַעָה הִיָּתָה שְׁנֵי פּוֹנְדִיּוֹנִין; וּפּוֹנְדִיּוֹן שְׁנֵי אֶסְרִים, וּפְרוּטָה אַחַת מִשְׁמוֹנָה בְּאֶסֶר. נִמְצָא מִשְׁקַל הַמַּעָה, וְהִיא הַגְּרָה, שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שְׁעוֹרוֹת; וּמִשְׁקַל הָאֶסֶר אַרְבַּע שְׁעוֹרוֹת, וּמִשְׁקַל הַפְּרוּטָה חֲצֵי שְׁעוֹרָה.

ד. וְעוֹד מִטְּבַע אַחֵר הִיָּה שָׁם, שֶׁהִיָּה מִשְׁקָלוֹ שְׁתֵּי סֵלָעִים, וְהוּא הִיָּה הַנְּקָרָא 'דִּרְפוֹן'. וְאֵלּוּ הַמִּטְּבָּעוֹת פָּלְזָן שְׂאֲמָרְנוּ וּבְאֲרָנוּ מִשְׁקַל כָּל אֶחָד מֵהֶן, הֵן שְׂמִשְׁעָרִין בְּהֵן בְּכָל מְקוֹם; וּכְבָר בְּאֲרָנוּם, כְּדֵי שְׁלֹא אֲהִיָּה צָרִיד לְפָרֵשׁ מִשְׁקָלָם בְּכָל מְקוֹם.

ה. מַחְצִית הַשֶּׁקֶל זֶה - מַחְצוֹתָה שִׁיתָן מַחְצִית מִטְּבַע שֶׁל אוֹתוֹ הַזְּמָן, אֲפִלּוּ הִיָּה אוֹתוֹ מִטְּבַע גָּדוֹל מִשְׁקַל הַקֶּדֶשׁ; וְלֵעוֹלָם אֵינּוּ שׁוֹקֵל פְּחוֹת מִחְצֵי הַשֶּׁקֶל שֶׁהָיָה בִּימֵי מִלְּשָׁה רַבְּנָו, שֶׁהָיָה מִשְׁקָלוֹ מֵאָה וְשִׁשִּׁים שְׁעוֹרוֹהָ.³¹

ב) הכלל הוא שנותנים כפי השווי של זמן הנתינה, אך שוויה של המטבע חייב להיות לפחות כמו שוויו בזמן משה רבינו.

ו. בְּזִמְן שֶׁהָיָה מִטְּבַע שֶׁל זְמַן דִּרְפוֹנוֹת, הִיָּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן בְּמַחְצִית הַשֶּׁקֶל שְׁלֹו סֵלַע; וּבְזִמְן שֶׁהָיָה הַמִּטְּבַּע סֵלָעִים, הִיָּה כָּל אִישׁ נוֹתֵן בְּמַחְצִית הַשֶּׁקֶל שְׁלֹו חֲצֵי הַסֵּלַע, שֶׁהוּא שְׁנֵי דִּינָרִין; וּבְזִמְן שֶׁהָיָה הַמִּטְּבַּע חֲצֵי

הַסֵּלַע, הִיָּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן בְּמַחְצִית הַשֶּׁקֶל אוֹתוֹ חֲצֵי הַסֵּלַע. וּמַעוֹלָם • לֹא שֶׁקְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַחְצִית הַשֶּׁקֶל, פְּחוֹת מִחְצֵי שֶׁקֶל שֶׁל תּוֹרָה.

ז. הַפֶּל חֵיבִין לִתֵּן מַחְצִית הַשֶּׁקֶל, כִּהְיָנִים

יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים³¹: "וּנְקָלְתִּי עוֹד מְזוֹאת, וְהִיָּתִי שֶׁפֶל בְּעֵינַי". וְאִין הַגְּדֻלָּה וְהַכְּבוֹד אֶלֶּא לְשִׁמְחָה לְפָנַי ה', שְׂנֵאֲמָר³²: "וְהַמְלִךְ דָּוִד מִפְּזֵוּ וּמִכְרַבְר לְפָנַי ה'".

בְּרִיד רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

~ יום שני ל' ניסן ~

הַלְכוֹת שֶׁקָלִים

מַחְצוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לִתֵּן כָּל אִישׁ מַחְצִית שֶׁקֶל בְּכָל שָׁנָה. וּבְאֹר מַחְצוֹה זֶה - בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

פָּרָק א

שיעור מחצית השקל, זמן חיובו והחייבים בה.

א. מַחְצוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, לִתֵּן כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל מַחְצִית הַשֶּׁקֶל בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה; אֲפִלּוּ עֲנִי הַמִּתְפַּרְנֵס מִן הַצְּדָקָה - חֵיב, וְשׁוֹאֵל מְאַחֲרִים אוֹ מוֹכֵר כְּסוֹת שֶׁעַל כְּתָפוֹ, וְנוֹתֵן מַחְצִית הַשֶּׁקֶל כְּסָף, שְׂנֵאֲמָרִי: "הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה, וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט וְגו'". וְאֵינּוּ נוֹתְנֵוּ בְּפַעְמִים רַבּוֹת, הַיּוֹם מְעַט וְלִמְחָר מְעַט, אֶלֶּא נוֹתְנֵוּ כְּלוֹ כְּאַחַת, פַּעַם אַחַת.

א) מלשון הפסוק "עולת חדש בחדשו לחדשי השנה" הנכתב בכתב חסר – "חדש", דרשו חכמים שצריכים לתת לפני כל תחילת שנה תרומת שקלים חדשה, כדי שיוכלו להביא את הקרבנות החדשים מתרומה חדשה.

ב. מְגִינן כְּסָף הָאֲמוֹר בְּתוֹרָה בְּאוֹנֵס וּבְמִפְתָּה וּבְמוֹצִיא שֵׁם רַע וְהוֹרֵג עֶבֶד, הוּא שֶׁקֶל הַנֶּאֱמָר בְּכָל מְקוֹם בְּתוֹרָה; וּמִשְׁקָלוֹ, שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְעֶשְׂרִים שְׁעוֹרָה. וּכְבָר הוֹסִיפוּ חֲכָמִים עֲלֵיוֹן-יְשִׁישִׁית מִמִּשְׁקָלוֹ, וְעֲשׂוּ מִשְׁקָלוֹ כְּמִשְׁקַל הַמִּטְּבַּע הַנְּקָרָא 'סֵלַע' בְּזִמְן בֵּית שְׁנֵי; וּכְמָה הוּא מִשְׁקַל הַסֵּלַע? שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְאַרְבַּע וּשְׁמוֹנִים שְׁעוֹרָה בִּינוּנוֹת.

31. שמואל ב, ו, כב. 32. שם, פסוק טו. 1. שמות-כי תשא, ל, טו.

ואין . . ה'; רבינו הביא ענין זה כהלכה הנוגעת לכל יהודי – לקו"ש חכ"ט ע' 352. עלינו לשמוח תמיד, משום שאנו "לפני ה'!" – יין מלכות סמ"ט. אלא . . אחת: הביאור בזה ע"ד המוסר והחסידות – לקו"ש חט"ז ע' 384, חל"א ע' 132, סה"ש תש"נ ח"א ע' 302, יין מלכות סנ"ד. מחצית מטבע: הביאור הפנימי בזה – לקו"ש חל"א ע' 132.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, מְגִיחִין לְפָנֵיהֶם שְׁתֵּי תְבוֹת* - שׁוֹלֵי הַתְּבָה רִחְבִּין מְלֻמָּטָה, וּפִיָּה צָר מְלֻמְעָלָה כְּמִין שׁוֹפָר, כְּדִי שִׁישְׁלִיכוּ לְתוֹכָן, וְלֹא יִהְיֶה אֶפְשָׁר לְקַח מִהֵן בְּנִת [ל-למניעת גניבות]. וְלָמָּה עוֹשִׂין שְׁתֵּי תְבוֹת? אַחַת שֶׁמְגִיחִין בָּהּ שְׁקָלִים שֶׁל שָׁנָה זוֹ, וְהַשְּׁנִיָּה מְגִיחִין בָּהּ שְׁקָלֵי שָׁנָה שְׁעֶבְרָה, שְׁגוֹבִין מִמִּי שֶׁלֹּא שָׁקַל בְּשָׁנָה שְׁעֶבְרָה.

(א) מכך שבמשנה נכתב לשון רבים ללא ציון המספר, מובן שהכוונה היא שהיו רק שתי תיבות.

ב. וּבִמְקַדָּשׁ [ב-בעזרה] הָיָה לְפָנֵיהֶן תְּמִיד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תְבוֹת, כָּל תְּבָה כְּמִין שׁוֹפָר - רִאשׁוֹנָה, לְשְׁקָלֵי שָׁנָה זוֹ; שְׁנִיָּה, לְשְׁקָלֵי שָׁנָה שְׁעֶבְרָה; שְׁלִישִׁית, לְכָל מִי שִׁישׁ עָלָיו קָרְבַּן שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאת, מְשַׁלֵּיף דְּמִיָּה לְתֵבָה זוֹ; רְבִיעִית, לְכָל מִי שִׁישׁ עָלָיו עוֹלַת הַעֹף בְּלֶבֶד, מְשַׁלֵּיף דְּמִיָּה לְתֵבָה זוֹ; חֲמִישִׁית, לְמִי שֶׁהִתְנַדָּב לְקָנוֹת בְּהֵן עֲצִים לְמַעְרָכָה; שְׁשִׁית, לְמִי שֶׁהִתְנַדָּב מְעוֹת לְלִבּוֹנָה; שְׁבִיעִית, לְמִי שֶׁהִתְנַדָּב זָהָב לְפִפְרָתָּה; שְׁמִינִית, לְמוֹתֵר חֲטָאת, כְּגוֹן שֶׁהִפְרִישׁ מְעוֹת לְחֲטָאתוֹ וְלָקַח חֲטָאת וְהוֹתִיר מִן הַמְּעוֹת, וְשַׁלֵּיף הַשָּׂאָר לְתוֹכָהּ; תְּשִׁיעִית, לְמוֹתֵר אֲשֶׁם; עֲשִׂירִית, לְמוֹתֵר קִנִּי [תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה] זָבִים וְזָבוֹת וְיוֹלָדוֹת; אַחַת עֶשְׂרֵה, לְמוֹתֵר קָרְבָּנוֹת נְזִיר; שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, לְמוֹתֵר אֲשֶׁם מְצֻרַע; שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, לְמִי שֶׁהִתְנַדָּב מְעוֹת לְעוֹלַת בְּהֵמָה.

(ב) לכפורת שמעל ארון הברית ולשאר צרכי קודש הקודשים.

ג. וְשֵׁם כָּל דְּבָר שִׁיְהִי מְעוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַתְּבָה, כְּתוּב עַל הַתְּבָה מִבְּחוּץ. וְתִנְאֵי בֵּית דִּין הוּא עַל כָּל הַמּוֹתְרוֹת, שִׁיקְרָבוּ עוֹלַת בְּהֵמָה. נִמְצְאתָ לְמַד, שֶׁכָּל הַמְּעוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּשֵׁשׁ הַתְּבוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת, לְעוֹלַת בְּהֵמָה; וְעוֹדוֹתֵיהֶן לְכֹהֲנִים, כְּשָׂאָר כָּל הָעוֹרוֹת. וְכָל הַמְּעוֹת שֶׁבַתְּבָה שְׁלִישִׁית, יִלְקַח בְּהֵן עוֹפוֹת - חֲצִיָּן עוֹלוֹת, וְחֲצִיָּן חֲטָאוֹת. וְשֶׁבֶרְבִיעִית, כְּלָן עוֹלַת הַעֹף.

(ג) כדי שהתורם יידע לאיזו תיבה עליו להכניס את הכסף שהביא.

ד. בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה כְּשִׁגְוִבִין הַשְּׁקָלִים,

לְיוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים וְגֵרִים וְעֶבְדִים מְשַׁחֲרִים. אֲבָל לֹא נְשִׁים, וְלֹא עֶבְדִים, וְלֹא קְטָנִים; וְאִם נִתְּנוּ, מְקַבְּלִין מִהֵן. אֲבָל הַגּוֹיִם שֶׁנִּתְּנוּ מִחֲצִית הַשְּׁקָל, אִין מְקַבְּלִין מִהֵן. קָטָן שֶׁהִתְחִיל אָבִיו לְתֵן עָלָיו מִחֲצִית הַשְּׁקָל, שׁוֹב אִינוֹ פּוֹסְקִי, אֲלֹא נוֹתֵן עָלָיו בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, עַד שֶׁיִּגְדִּיל וְיִתֵּן עַל עֲצָמוֹ.

(ג) עבדים כנענים, מאחר שמלו וטבלו בתחילת העבודות, בשחרור דינם כגרים. (ד) מלשון הפסוק "ונתנו איש כופר נפשו" - למדו שרק האיש חייב. (ה) טרם השחרור, דינם כנשים. (ו) לפני בר מצווה והבאת סימני בגרות (כפי שיבואר בהלכות איסורי ביאה). (ז) בתנאי שנתנו בלב שלם. (ח) מכיוון שאביו לימדו וחינכו במצווה זו לא יפסיקו.

ח. הַשְּׁקָלִים, אִינָן נוֹהֲגִין אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת - וְבוֹמֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּבְזִמָּן שֶׁהִמְקַדָּשׁ קָיָם, נוֹתְנִין אֶת הַשְּׁקָלִים, בֵּין פְּאָרְץ יִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּחוּצָה לְאֶרֶץ; וּבְזִמָּן שֶׁהוּא חֵרֵב, אֶפְלוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִינָן נוֹהֲגִין.

(ט) מכיוון שמצוות שגדר חיובם הוא פעולת האדם, חיובם בכל מקום.

ט. בְּאֶחָד בְּאֶדָר מְשַׁמְיעִין [מכריזים] עַל הַשְּׁקָלִים; כְּדִי שִׁיכִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִחֲצִית הַשְּׁקָל שְׁלוֹ, וְיִהְיֶה עֲתִיד לְתֵן. בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בּוֹ, יִשְׁבוּ הַשְּׁלַחְנִין [הגוזברים] בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה, וְתוֹכְעִין בְּנִת; כָּל מִי שִׁיתֵן לָהֶם, יִקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ, וּמִי שֶׁלֹּא נִתָּן, אִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתֵן. בְּחֻמְשָׁה וָעֶשְׂרִים בּוֹ, יִשְׁבוּ בְּמִקְדָּשׁ לְגָבוֹת, וּמִכָּאֵן וְאֵילָף, כּוֹפִין אֶת מִי שֶׁלֹּא נִתָּן עַד שִׁיתָן; וְכָל מִי שֶׁלֹּא יִתֵּן - מִמְשַׁכְּנִין אוֹתוֹ, וְלוֹקְחִין עֲבוֹטוֹ [ממשכונן] בְּעַל כְּרָחוּ, וְאֶפְלוּ כְּסוֹתוֹ.

(י) בכל מקום ישוב יהודי.

י. כָּל מִי שֶׁאִינוֹ חַיֵּב בְּשְׁקָלִים* - אֵף עַל פִּי שְׁדָרְכוֹ לְתֵן, אוֹ הוּא עֲתִיד לְתֵן י - אִין מִמְשַׁכְּנִין אוֹתוֹ. וְאִין מִמְשַׁכְּנִין אֶת הַכֹּהֲנִים לְעוֹלָם, מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם; אֲלֵא כְּשִׁיתְנוּ, מְקַבְּלִין מִהֵן, וְתוֹכְעִין אוֹתָן עַד שִׁיתְנוּ.

(יא) נשים, עבדים וקטנים. (יב) כגון קטן כשיגדל.

פָּרָק ב

אופן גביית השקלים, שמירתם בבית המקדש, הזמן בו תורמים מהלשכה ואופן התרומה.

א. פִּיצַד פּוֹנְסִין [אוספים] הַשְּׁלַחְנִין אֶת הַשְּׁקָלִים?

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מְשַׁלְחִין אוֹתָם בְּיַד שְׁלוּחִין לְמִקְדָּשׁ; וְגַשׁ לָהֶם לְצִרְף [לפרוט] אוֹתָן בְּדִינָי זָהָב, מִפְּנֵי מִשְׁאֵי הַדֶּרֶךְ. וְהַכֹּל מִתְקַבֵּץ לְמִקְדָּשׁ, וּמִנִּיחִין אוֹתוֹ בְּלִשְׁכַּת אַחַת מִן הַלְּשָׁכוֹת בְּמִקְדָּשׁ, וְסוֹגְרִין דְּלִתּוּתֶיהָ בְּמִפְתָּחוֹת, וְחוֹתְמִין עָלֶיהָ חוֹתְמוֹת [ל-מניעת גניבות]. וּמְמַלְאִין מִכָּל הַשְּׁקָלִים שֶׁיִּתְקַבְּצוּ שָׁם, שְׁלֹשׁ קָפוֹת גְּדוּלוֹת - שְׁעוֹר כָּל קֶפֶה, כְּדֵי שֶׁתְּכִיל תִּשְׁעָ סְאִין [מידת נפח]; וְהַשָּׂאֵר, מִנִּיחִין אוֹתוֹ בְּלִשְׁכָּה. וְזֶה שֶׁבְּתוֹךְ הַקָּפוֹת, הוּא הַנִּקְרָא 'תְּרוּמַת הַלְּשָׁכָה'; וְזֶה שֶׁיִּשְׁאֵר שָׁם יֵתֵר עַל מֵה שֶׁיֵּשׁ בְּקָפוֹת, הוּא הַנִּקְרָא 'שְׂרֵי הַלְּשָׁכָה'.

(ד) מיועדת לקניית קרבנות הציבור של כל השנה.
(ה) מיועדת לקניית צורכי העיר (יבואר בהרחבה בפרק ד).

ה. בְּשִׁלְשָׁה פְּרָקִים בְּשָׁנָה תוֹרְמִין אֶת הַלְּשָׁכָה - בְּרֵאשׁ הַדָּשׁ נִסָּן, וּבְרֵאשׁ הַדָּשׁ תְּשֵׁרֵי קֵדָם יוֹם טוֹב אוֹ אַחֲרָיו, וְקֵדָם עֲצֵרַת [חג שבועות] בְּחַמִּשָּׁה עָשָׂר יוֹם. וְכִיצַד תוֹרְמִין אוֹתָהּ? אֶחָד נִכְנָס לַפְּנִים מִן הַלְּשָׁכָה, וְהַשּׁוֹמְרִין עוֹמְדִים בְּחוּץ; וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: 'אֲתָרֵם? וְהֵן אוֹמְרִים לוֹ: 'תָּרֵם! תָּרֵם! תָּרֵם! שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים. וְאַחַר כֵּן מְמַלֵּא שְׁלֹשׁ קָפוֹת קִטְנוֹת, כָּל קֶפֶה מֵהֵן מְכִילָה שְׁלֹשׁ סְאִין מֵאוֹתָן הַשְּׁלֹשׁ קָפוֹת הַגְּדוּלוֹת; וּמוֹצִיאֵן לְחוּץ, כְּדֵי לְהַסְתַּפֵּק [להשתמש] מֵהֶן עַד שֶׁיִּכְלוּ [יִתְרוּקְנוּ].

וְחוֹזֵר וּמְמַלֵּא אוֹתָן הַשְּׁלֹשׁ קָפוֹת הַקִּטְנוֹת מִן הַשְּׁלֹשׁ הַגְּדוּלוֹת פַּעַם שְׁנֵי קֵדָם עֲצֵרַת, וּמִסְתַּפְּקִין מֵהֶן עַד שֶׁיִּכְלוּ.

(ו) הסדר הוא שתורמים אותם חמישה עשר יום לפני החג, ובראש חודש תשרי שחל בו ראש השנה אפשרו להתחיל יום לפניו או לאחריו. (ז) חכמים נהגו לומר שלוש פעמים את דבריהם והכרוזותיהם, כדי לתת להם תוקף. (ח) לקניית קרבנות ציבור.

ו. וְחוֹזֵר וּמְמַלֵּא אוֹתָן פַּעַם שְׁלִישִׁית מִן הַשְּׁלֹשׁ קָפוֹת הַגְּדוּלוֹת בְּתִשְׁרֵי, וּמִסְתַּפְּקִין מֵהֶן עַד שֶׁיִּכְלוּ, עַד רֵאשׁ הַדָּשׁ נִסָּן. וּבְרֵאשׁ הַדָּשׁ נִסָּן, תוֹרְמִין מִתְּרוּמָה חֲדָשָׁה. לֹא הִסְפִּיקוּ לָהֶם הַשְּׁקָלִים שֶׁבְּשִׁלְשׁ קָפוֹת הַגְּדוּלוֹת, וְכָלוּ עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ נִסָּן - חוֹזְרִין וְתוֹרְמִין מִשְׂרֵי הַלְּשָׁכָה.

ז. שְׁלֹשׁ קָפוֹת הַקִּטְנוֹת שֶׁהוּא תוֹרֵם בְּהֵן וּמוֹצִיאֵן לְחוּץ, כְּתוּב עָלֶיהֶן 'אֶלֶף', 'בֵּית', 'גְּיָמֵל'

- כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּפְּקוּ מִן הַרְּאשׁוֹנָה עַד שֶׁתְּכַלֶּה, וְאַחַר כֵּן מִסְתַּפְּקִין מִן הַשְּׁנֵי, וְאַחַר כֵּן מִסְתַּפְּקִין מִן הַשְּׁלִישִׁית. וְתוֹרֵם רֵאשׁוֹנָה מִהַקָּפָה הָאַחַת הַגְּדוּלָה, וּמְחַפֶּה אוֹתָהּ הַגְּדוּלָה בְּמִטְפַּחַת; וְתוֹרֵם הַשְּׁנֵי מִהַקָּפָה הַגְּדוּלָה הַשְּׁנֵי, וּמְחַפֶּה אוֹתָהּ בְּמִטְפַּחַת. וְתוֹרֵם הַשְּׁלִישִׁית מִהַקָּפָה הַגְּדוּלָה הַשְּׁנֵי, וְאֵינוֹ מְחַפֶּה אוֹתָהּ - כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה נִפְרֵת שְׁבָה סִיָּם, וְיִתְחַיֵּל מִמֶּנָּה בְּתַחֲלָה בְּפַעַם שְׁנֵי כְּשֵׁיכְנָס קֵדָם עֲצֵרַת, וְתוֹרֵם הַרְּאשׁוֹנָה מִן הַגְּדוּלָה הַגְּדוּלָה שֶׁתִּרֵם מִמֶּנָּה בְּרֵאשׁוֹנָה תַּחֲלָה, וּמְחַפֶּה אוֹתָהּ; וְתוֹרֵם הַשְּׁלִישִׁית מִן הַגְּדוּלָה הַסְּמוּכָה לָהּ, וְאֵינוֹ מְחַפֶּה אוֹתָהּ - כְּדֵי שֶׁיִּתְחַיֵּל מִמֶּנָּה בְּתַחֲלָה בְּפַעַם שְׁלִישִׁית כְּשֵׁיכְנָס בְּתִשְׁרֵי; עַד שֶׁיִּנְמָצָא תוֹרֵם רֵאשׁוֹנָה וְשְׁנֵי וְשְׁלִישִׁית הַקִּטְנוֹת, מִכָּל אַחַת וְאַחַת מִן הַגְּדוּלוֹת.

(ט) מכיוון שתרומת כל אחת מהקופות הקטנות הייתה לשם חלק מסוים בעם ישראל כפי שיבואר בהלכה הבאה, תיקנו שתרומת כל אחת מהקופות הגדולות תהיה לזכות כל עם ישראל.

ח. כִּשְׁהוּא תוֹרֵם שְׁלֹשׁ קָפוֹת אֵלוֹ, תוֹרֵם אֶת הַרְּאשׁוֹנָה לְשֵׁם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְהַשְּׁנֵי, לְשֵׁם הַכִּרְפִּין הַמְּקִפִּין [הסמוכים] לָהּ; וְהַשְּׁלִישִׁית, לְשֵׁם כָּבֵל [הקרוכה לארץ ישראל] וְלְשֵׁם מְדֵי [הצפונית לבבל] וְלְשֵׁם הַמְּדִינֹת הַרְּחוֹקוֹת וְלְשֵׁם שְׂאֵר כָּל יִשְׂרָאֵל.

(י) שתושביה הם הראשונים שהספיקו להביא את שקליהם, מפני קירבתם לבית המקדש. (יא) כגון אלו הנמצאים בעמון ומואב בעבר הירדן המזרחי.

ט. כִּשְׁהוּא תוֹרֵם, מִתְּפֹן לְתָרֵם עַל הַגְּבוּי שֵׁשׁ בְּלִשְׁכָּה², וְעַל הַגְּבוּי שֶׁעֲדִין לֹא הִגִּיעַ לְלִשְׁכָּה [הנמצא בדרך], וְעַל הַעֲתִיד לְגְבוּתֵי - כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ אֵלוֹ הַשְּׁקָלִים שֶׁהוֹצִיאֵן לְהַסְתַּפֵּק מֵהֶן, כְּפָרָה עַל יִשְׂרָאֵל, וְכָלוּ הִגִּיעוּ כָּל שְׁקָלֵיהֶן לְלִשְׁכָּה וְנִתְרָמָה מֵהֶן תְּרוּמָה זו.

(יב) שאינו בשלוש הקופות הגדולות. (יג) מאלו שנאנסו ולא שלחו את שקליהם באדר, והיו שולחים בהמשך השנה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. הנותן שקל עליו [עבור עצמו] ועל העני, או על שכנו, או על בן עירו - אם נתנו להם מתנה, פטור מן הקולבון, שהרי נתן חצי שקל מתנה, כדי להרבות בשקלים. ואם נתן להם חצי השקל על ידם דרך הלואה, עד שיחזירו לו פשתמצא ידם - חיב בקולבון.

ד. האחים שעדין לא חלקו מה שהניח להם אביהם, וכן השתפים שנתנו שקל על ידי שניהם - פטורין מן

השגת הראב"ד וכן . . . הקולבון א"א לא מצאתי לזה שרש לא בגמרא ולא בתוספתא ולא בירושלמי, ואני אומר שהטעהו מה שראה במקצת ספרים (פ"א מ"ו) האחין והשותפין והוא טעות סופרים ואינו כן אלא האחין השותפין.

הקולבון. במה דברים אמורים? בשתפין שנשאו ונתנו במעות השתפות, ונשתנה עין המעות [נעשה שימוש בכסף המקורין]; אבל אם הביא זה מעותיו וזה מעותיו, וערכום ויעדין לא נשתנו המעות ולא הוציאום - הרי אלו חיבין בקולבון. נשאו ונתנו ואחר זמן חלקו, ונשתתפו - חיבין בקולבון; עד שישאו ויתנו בשתפות זו האחרונה, וישתפו המעות.

ד) היורשים פטורים, מכיוון שעדיין לא חלקו את הרכוש ונחשב כאילו אביהם נותן בעדם, ופטורים מקולבון כדין הנותן עבור שני אנשים אחרים. השותפים פטורים, מכיוון שנחשב כאילו אדם אחד נותן בעדם, ופטורים. ה) השותפות נוצרת על יד עירוב הכספים. ו) דין השותפות הוא: בזמן שמטבעות הכסף המקוריים קיימים, והרווח או ההפסד נוצר מחמת שינוי שווי המטבע - הרווחים וההפסדים מתחלקים ביחס לאחוזי הכסף שהכניס כל אחד מהם (כאילו אינם שותפים). ואם סחרו בהם ופחתו או הותירו, חולקים את השכר או ההפסד ביניהם בשווה.

ה. האחין והשתפין שהיה להם בהמה וכספים, וחלקו בכספים - חיבים בקולבון, אף על פי שעדין לא חלקו בהמה; חלקו בהמה, ולא חלקו הכספים - פטורין מן הקולבון עד . . . שיחלקו הכספים, ואין אומרים: הרי הם עומדים לחלקה'.

השגת הראב"ד עד . . . לחלוקת א"א בירושלמי (פ"א סה"ד) אמר ר' מנא הדא דתימא בשלא היתה הבהמה רוב אבל היתה הבהמה רוב הן עיקר נכסין.

י. פשיכנס התורם לתרם, לא יפנס בכגד שאפשר להחבות [להחביא] בו כסף, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלה [תפילין], ולא בקמיץ - שפא יחשדו אותו העם, ויאמרו: 'החביא ממעות הלשפה תחתיו כשתרמה'; ומדברים היו עמו משעה שיפנס עד שעה שיצא - כדי שלא יתן לתוף פיו. ואף . על פי שנוזהרים כל כף - עני או מי שהוא נכהל להון [תאב בעצ], לא יתרם מפני החשד, שנאמר: 'והייתם נקיים מה' ומישראל"ט.

השגת הראב"ד ואף . . . יתרום א"א כתב זה מפני שראה בירושלמי (פ"ג סה"ב) קורין לא יתרום, ונדמה בלבו שהוא עני או נכהל להון מן ויקוצו או מן קצתי בחיי, ואינו כן אלא בעל שיער מן קוצותיו תלתלים, שמא יחביא בשערו.

לא יתרם מפני החשד, שנאמר: 'והייתם נקיים מה' ומישראל"ט.

יד) ויאמרו שנעשה עשיר מהכסף שגנב, או שנעשה עני בעוון הגניבה. טו) למדו מכאן שצריכים להתנהג בצורה שלא תעלה חשד גם בעיני הבריות.

פרק ג

דיני הקולבון, ודין מי שאבד שקלו.

א. חצי השקלים - הפל צריכין להם, כדי שיתן כל אחד ואחד חצי שקל שהוא חיב בו; לפיכך, פשהיה אדם הולך אצל השלחני ומצרף [פורט] שקל בשני חציו, יתן לו תוספת על השקל [עמלה], ואותה התוספת נקראת 'קולבון'. לפיכך, שנים שנתנו שקל על שניהם, חיבין בקולבון [אחר].

א) נוטריקון: "קל-בון", דבר קל ומועט שנותנים לחלפן הכספים עבור פריטת הכסף.

ב. כל מי שאינו חיב בשקלים, כגון שתי נשים או שני עבדים שנתנו שקל [לפנים משורת הדין] - פטורין מן הקולבון; וכן אם היה אחד חיב ואחד פטור, ונתן החיב על יד [בשביל] הפטור - כגון איש שנתן שקל עליו ועל אשה, או עבד - פטור מן הקולבון. וכן הפהנים, פטורין מן הקולבון; והשוקל על יד הפהן, פטור מן הקולבון.

ב) בהלוואה, אבל אם נתן עבורו במתנה - פטור. ג) למרות שחייבים במחצית השקל, מאחר שלא כופים אותם על כך - פטור אותם מחיוב נתינת הקולבון.

2. במדבר-מטות, לב, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המיותרים שנמצאו. (יד) לקופת השקלים הישנים (בהלכה הבאה יבאר איזה מהם נחשבים לחדשים).

ט. שִׁלְחוּ אֶת שְׁקֵלֵיהֶם בְּיַד שׁוֹמֵר שְׂכָר, שֶׁהָרִי הוא חֵיב בַּגְּנֵבָה וְאֶבְדָּה, וְאֶבְדּוּ מִמֶּנּוּ בְּאֲנָס, כְּגוֹן שֶׁלְקָחוּם לְסֻטִים מְזַנְיִים [=שודדים], שֶׁהוא פְּטוּר - רוֹאִים: אִם אַחַר שֶׁנִּתְרַמָּה הַתְרוּמָה נֶאֱנָס, נִשְׁפָּע הַשְּׁלִיחַ לְגִזְבָּרִים ט, וּבְנֵי הָעִיר פְּטוּרִים - שֶׁהַתּוֹרָם עַל הַגְּבוּי וְעַל הָעֵתִיד לְגָבוֹת, וּבְרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ הֵן; וּבְנֵי הָעִיר, מָה הָיָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת? - הָרִי לֹא מִסְרוּ אֲלָא לְשׁוֹמֵר שְׂכָר, שֶׁהוא חֵיב בַּגְּנֵבָה וְאֶבְדָּה, אֲבָל הָאֲנָס אֵינוֹ מְצוּי. וְאִם אֶבְדּוּ קֹדֶם שֶׁנִּתְרַמָּה הַתְרוּמָה, עֲדִין בְּרִשׁוֹת בְּנֵי הָעִיר הֵם, וְהַשְּׁלִיחַ נִשְׁפָּע לְאֲנָשֵׁי הָעִיר, וְהֵם מְשַׁלְּמִין. נִשְׁפָּע וְגַבּוּ שְׁקָלִים שְׁנִיִּת, וְאַחַר כֵּן הַחֲזִירוּם הַלְסָטִים - אֵלוֹ וְאֵלוֹ שְׁקָלִים, וְאֵין עוֹלִים לָהֶן לְשִׁנָּה אַחֲרַת; וְהַשְּׁנִיִּים יִפְלוּ לְשְׁקָלֵי שְׁנָה שְׁעֵבְרָה.

(טו) כתקנת חכמים כפי שהתבאר בהלכה הקודמת.

השנת הראב"ד י"ש • מי שאומר, י"ש . . השנת א"א בירושלמי (פ"ב סה"א) מחלוקת אמוראים. שֶׁהַשְּׁקָלִים הָרִאשׁוֹנִים שִׁיפְלוּ לְשְׁקָלֵי הַשְּׁנָה,

הם השקלים שנגבנו בתחלה ואבדו או נאנסו וחרזו; ויש מי שאומר שהשקלים הראשונים, הם שהגיעו ליד הגזבר תחלה [שנתנו בני העיר בשנית].

י. הַנּוֹתֵן חֲצִי שְׁקָל לְחֵבְרוֹ לְהוֹלִיכוֹ לְשַׁלְחָנִי לְשֶׁקֶל אוֹתוֹ עַל יָדוֹ [בת מחצית השקל בשבילתו], הֶלֶךְ וּשְׁקָלוֹ עַל יָדֵי עַצְמוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְשַׁכְּנוּ אוֹתוֹ - אִם נִתְרַמָּה הַתְרוּמָה [מהשקלים שבלשכתו], מֵעַל הַשְּׁוֹקֵל [השליח] ט; שְׁנָה הַשְּׁקָל בְּרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ הוּא, שֶׁכָּבֵר תָּרַמוּ עַל הָעֵתִיד לְגָבוֹת, וְנִמְצָא זֶה הַצִּיל עַצְמוֹ בְּמִמּוֹן הַקֹּדֶשׁ, וְנִהְיָה בְּזֶה הַשְּׁקָל. וְאִם לֹא נִתְרַמָּה הַתְרוּמָה, לֹא מֵעַל; וְהוּא חֵיב לִתֵּן לְחֵבְרוֹ חֲצִי שְׁקָל שְׁנָתָן לוֹ.

(טז) וחייב לשלם קרן וחומש להקדש, ולהביא קרבן מעילה. (יז) שלא ימשכנו אותו. עצם קיום מצוות מחצית השקל לא נחשבת הנאה המחייבת קרבן מעילה, משום שהמצוות לאו ליהנות ניתנו.

וְכֵן הַגּוֹזֵל אוֹ הַגּוֹנֵב חֲצִי שְׁקָל וּשְׁקָלוֹ, יִצְאָה; וְהוּא חֵיב לְשַׁלֵּם לְבַעֲלֵים שְׁנִיִּים ט, אוֹ לְהוֹסִיף חֲמִשׁ [אם

נשבע לשקר והודה].

ו. הַנּוֹתֵן שְׁקָל לְהַקְדֵּשׁ כְּדֵי שֶׁיִּחְשַׁב לוֹ מִחֲצִית הַשְּׁקָל שֶׁהוּא חֵיב בּוֹ, וְיִטַּל חֲצִי שְׁקָל מִמָּה שֶׁנִּגְבָּה מִן הַחֲצִיִּים [מאנשים אחרים] - חֵיב שְׁנֵי קוֹלָבוֹנוֹת; שְׁאֵלוֹ הָיָה הַשְּׁקָל כְּלוֹ לְשְׁקָלִים, הָיָה חֵיב קוֹלָבוֹן אֶחָד.

(ז) כלומר: אם היה נותן את כל השקל להקדש כגון עליו ועל חברו בהלוואה, היה צריך לתת עמלה שהיא קולבון אחד (מכיוון שעושה זאת כדי שיחזירו לו את הכסף אח"כ, לא פטרו אותו מהעמלה), וכעת מאחר שמבקש מההקדש חצי שקל עודף, חייב בקולבון נוסף כעמלה על פריטת הכסף.

ז. כִּמָּה הוּא שְׁעוֹר הַקּוֹלָבוֹן? בְּזִמְן שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין בְּמִחֲצִית הַשְּׁקָל שְׁנֵי דִינָרִין - הָיָה הַקּוֹלָבוֹן חֲצִי מְעָה, שֶׁהוּא אֶחָד מְשֻׁנִּים עֶשְׂרֵי בְּדִינָרִין; וּמַעוֹלָם לֹא נִתֵּן הַקּוֹלָבוֹן פְּחוֹת מְעָה ט. השנת הראב"ד והקלבונוט . . מניחין א"א הרבה מחלוקת יש בזה בתוספתא (פ"א ה"ה) ובירושלמי (ספ"ק).

וְהַקּוֹלָבוֹנוֹת • אֵינָן בְּשְׁקָלִים, אֲלָא מְנִיחִין אוֹתָן הַשְּׁלֹחֲנִים בְּפָנָי עַצְמָן, עַד שֶׁיִּסְתַּפַּק מִהֵן הַהַקְדֵּשׁ.

(ח) אחד חלקי עשרים וארבע מערך חצי השקל שנותנים. (ט) מעולם לא נתנו פחות מערך חצי השקל שהיה בזמן משה רבינו (כמבואר לעיל פרק א הלכה ו).

ח. מִי שֶׁאֶבַד שְׁקָלוֹ - חֵיב בְּאַחֲרֵיאוֹתוֹ, עַד שֶׁיִּמְסְרֵנוּ לְגִזְבָּר. בְּנֵי הָעִיר שֶׁשִּׁלְחוּ אֶת שְׁקֵלֵיהֶם בְּיַד שְׁלִיחַ, וְנִגְנְבוּ אוֹ אֶבְדּוּ - אִם שׁוֹמֵר חָנָם הוּא - הָרִי זֶה נִשְׁפָּע לָהֶם וְנִפְטָר, כְּדִין כָּל שׁוֹמֵר חָנָם ט; וְהֵם חוֹזְרִים וְנוֹתְנִים שְׁקֵלֵיהֶם פְּעַם שְׁנִיָּה יב. וְאִם אָמְרוּ אֲנָשֵׁי הָעִיר: 'הוֹאִיל וְאָנוּ מְשַׁלְּמִים, אֵין רְצוֹנָנוּ שֶׁיִּשְׁפָּע הַשְּׁלִיחַ, שֶׁהוּא נֶאֱמָן לָנוּ' - אֵין שׁוֹמְעִים לָהֶן; תְּקַנַּת חֲכָמִים הִיא, שֶׁאֵין הַקֹּדֶשׁ יוֹצֵא בְּלֹא שְׁבוּעָה. נִמְצָאוּ הַשְּׁקָלִים הָרִאשׁוֹנִים אַחַר שֶׁנִּשְׁפָּע הַשְּׁלִיחַ - אֵלוֹ וְאֵלוֹ שְׁקָלִים, וְאֵין עוֹלִים לָהֶן לְשִׁנָּה אַחֲרָת ט; וְהָרִאשׁוֹנִים יִפְלוּ לְשְׁקָלֵי הַשְּׁנָה, וְהָאֲחֵרוֹנִים יִפְלוּ לְשְׁקָלֵי שְׁנָה שְׁעֵבְרָה יד.

(י) שנגנב או אבד, ולא השתמש בו עבור עצמו ולא פשע בשמירתו. השבועה כאן היא מתקנת חכמים, שמן התורה אין חיוב שבועות בדינים מול ההקדש. (יא) החייב בפשיעה ופטור מגניבה ואבדה. (יב) היות שנתנו את השקלים לשומרי חנם, שאינם נושאים באחריות מוחלטת על השמירה, נחשב שפשעו וחייבים לתת פעם שנייה, אף אם כבר נתרמה התרומה, וראה להלן הלכה י. (יג) כלומר: אינם יכולים לצאת ידי חובתם בשנה הבאה בשקלים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יה) ידי חובתו במצוות נתינת מחצית השקל הגנוב. יט) כשמדובר בגניבה ולא בגזל.

יא. הנותן מחצית השקל מן ההקדשי, ונתרמה תרומה, פשיטתפקו ממנה [=כשיקריבו קרבן מתרומה זו] - יתחייב במעילה כ^א, ויצא ידי מחצית השקל. נתנו ממעות מעשר שני, לאכל כנגדו [=שווין] בירושלים כ^ב; מדמי שבועית כ^ב, לאכל כנגדו בקדשת שבועית. ה'יו ש'ל [=מעות המעשר השני] עיר הנדחת [=שרובה עברו עבודה זרה], לא עשה פלום כ^ד.

כ) בשוגג. נתן שקל שנמצא אצלו ושייך להקדש, וסבר שהוא של חולין. כא) מאחר ולפני הקרבת הקרבן רכוש ההקדש קיים, וטרם השתנה. כב) יביא כסף חולין מביתו, ויאמר: 'כל מקום שנמצא חצי השקל של מעשר-שני, היא מחולל על הכסף הזה'. ויקנה בכסף פירות וחלה עליהם קדושת מעשר-שני. וחצי השקל שניתן הופך לחולין, ונמצא שלמפרע נקנה הקרבן גם בחצי השקל הזה ויוצא ידי חובת מחצית השקל. ואותו הדין יהיה גם בכסף 'שבועית'. כג) שהותרה רק לאכילה בלבד. כד) מאחר ומיועד להישרף ואסור בהנאה.

יב. המפריש שקלו וסבור שהוא חייב בו, ונמצא שאינו חייב - לא קדש. המפריש שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחד - אם בזה אחר זה, האחרון לא קדש; ואם • בבת אחת, האחד שקלים והשני מותר שקלים [=חולין]. הפריש שקלו ונתן, יפל לנדבה כ^ו.

כז) בשוגג. נתן שקל שנמצא אצלו ושייך להקדש, וסבר שהוא של חולין. כא) מאחר ולפני הקרבת הקרבן רכוש ההקדש קיים, וטרם השתנה. כב) יביא כסף חולין מביתו, ויאמר: 'כל מקום שנמצא חצי השקל של מעשר-שני, היא מחולל על הכסף הזה'. ויקנה בכסף פירות וחלה עליהם קדושת מעשר-שני. וחצי השקל שניתן הופך לחולין, ונמצא שלמפרע נקנה הקרבן גם בחצי השקל הזה ויוצא ידי חובת מחצית השקל. ואותו הדין יהיה גם בכסף 'שבועית'. כג) שהותרה רק לאכילה בלבד. כד) מאחר ומיועד להישרף ואסור בהנאה.

יג. הלוקח מעות בידו, ואמר: 'אלו לשקלי', או שהיה מלקט מעה מעה או פרוטה פרוטה, וכשהתחיל ללקט אמר: 'הריני מלקט מעות לשקלי' - אפלו לקט מלא פיס [=ארנק], נותן מהן חצי שקל שהוא חייב בו, והשאיר חלין; שמוותר השקלים - חלין כ^ה.

~ יום שלישי א' אייר ~

פרק ד

יעוד תרומת הלשכה ומותרה, ודין הקרבת הקרבנות מר"ח ניסן מהתרומה החדשה.

א. תרומת הלשכה, מה יעשה בה? לוקחין ממנה [קרבנות] תמידין של כל יום, והמוספין, וכל קרבנות הצבור ונסכיהם, והמלח שמולחין בו כל הקרבנות; וכן העצים, אם לא הביאו עצים ולא מצאו אלא בדמים [=כסף]; והקטרת ושכר עושיה, ולחם הפנים ושכר עושי לחם הפנים, והעמר, ושתי הלחם, ופרה אדמה, ושעיר המשתלח [ביום הכיפורים] ולשון של זהורית שקושרים בין קרניו - כל אלו באין מתרומת הלשכה.

א) בתאריך בו נהגו משפחות תורמי העצים להביא מדי שנה את העצים למקדש.

ב. אבל פר העלם דכר של צבור [ששגג בית הדין בהוראתו], ושעירי עבודה זרה [כנ"ל] - פתחלה גובין

ואם . . . שקלים א"א בירושלמי (פ"ב ה"ג) לא אמ' כן אלא האחת חולין לפי שהוא או כמי שהוא סבור שהוא חייב ואינו חייב או כמי שאמר הרי אלו לשקלי דלביה הלל מותרן חולין.

כה) הקדש בטעות אינו הקדש. כו) מכיוון שכבר יצא ידי חובה בראשון, והשני ניתן בטעות. כז) מהפסוק "לכפר על נפשותיכם" למדו, שהמצווה אינה שייכת למתים מאחר שאין כפרה למתים.

כח) התכוון להקדיש אלא עד שווי שקלו, ויתר הכסף שנאסף נחשב להקדש בטעות שאינו הקדש.

יד. מעות שנמצאו בין תבה של שקלים לתבה של נדבה - קרוב לשקלים, יפלו לשקלים; קרוב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כְּדֵי שְׂבִיאוֹ מֵהֶם הַעֲמֵר וְשֵׁתֵי הַלֶּחֶם, וְאֵינָן בָּאִים אֶלָּא מִן הַחֲדָשׁ; וְאֵלּוּ הַשּׁוֹמְרִין, נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת.

ו) מותרים באכילה מהתורה, וחכמים אסרו אותם מחשש שיזרע ויאמר שצמחו לבד.

ו. מִי שֶׁהִתְנַדֵּב לְשֹׁמֵר בְּחֶנֶם - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; גְּזֵרָה מִשּׁוֹם בְּעֲלֵי זְרֹעַ [=בריונים], שֶׁמָּא יָבוֹאוּ וְיִטְלוּם מֵהֶם. לְפִיכֵךְ תִּקְנֵנוּ לָהֶם חֲכָמִים שְׂאִיטְלוּ שְׂכָר מִן הַלֶּשֶׁבֶת, כְּדֵי שְׂאִיפְרְשׁוּ הַכֹּל מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁאֵלּוּ שׁוֹמְרִין שָׂם.

ז) תשלום משכורת השמירה המגיע מה'הקדש' יתפרסם וייודע לכל, מכיוון שהכסף מיועד עבור הקורבנות.

ז. מִגֵּיחֵי סִפְרִים [ספרי תורה] שְׂבִירוּשָׁלַיִם^ה, נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת; וְיִגִּין שְׂדֵינָן אֶת הַגְּזֻלָּנוּן בִּירוּשָׁלַיִם, נוֹטְלִין שְׂכָרָן מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת. וְכַמָּה הֵיוּ נוֹטְלִין? תִּשְׁעִים תִּשְׁעִים מְנָה [שם מטבע] כָּכֵל שָׁנָה; וְאִם לֹא הִסְפִּיקוּ לָהֶם [לפרנסתם] - אָף עַל פִּי שְׂלֹא רָצוּ [הדיינים לקבל] - מוֹסִיפִין לָהֶם כְּדֵי צְרָכָן, הֵם וְנִשְׁיָהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בֵיתָם.

ח) הדין שאסור להשהות ספר שאינו מוגה, וכאשר ראו חכמים שאנשים מתעצלים להגיה, תיקנו שייקחו עבור ההגהה כסף מתרומת הלשכה. ט) תשלום על הזמן שלא יכולים לנצלו לעבודה המכניסה כסף עקב הימצאותם בבית הדין. שהרי לכתחילה, אסור לדון כדי לקבל כסף. י) היות וכדי שיוכלו לדון נמנעו מעבודה, נאלצו לפרנס אותם מכספי הציבור.

ח. כֶּבֶשׂ [גשה] הֵיוּ עוֹשִׂין מֵהַר הַבַּיִת לְהַר הַמִּשְׁחָה, שְׂעָלֵיו מוֹצִיאִין פְּרָה אֲדָמָה^א, וְכֵן הֵיוּ עוֹשִׂין כֶּבֶשׂ, שְׂמוֹצִיאִין עָלָיו שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלְחֵי^ב; וְשִׁנְיָהֶם נַעֲשִׂים מִשְׁנֵי הַלֶּשֶׁבֶת. וְכֵן מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה, וְהַהִיכָל, וְהַעֲזָרוֹת - בָּאִין מִשְׁנֵי הַלֶּשֶׁבֶת. אֲמַת הַמַּיִם [תעלה] שְׂבִירוּשָׁלַיִם, וְחֹמַת [תיקון] יְרוּשָׁלַיִם, וְכָל מַגְדְּלוֹתֶיהָ, וְכָל צְרָכֵי הָעִיר - בָּאִין מִשְׁנֵי הַלֶּשֶׁבֶת. וְגוֹי שֶׁהִתְנַדֵּב מְעוֹת לְדָבָרִים הָאֵלּוּ, אוֹ לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם בְּחֶנֶם - אֵין מְזַבְּלִין מִמֶּנּוּ, וְאֶפְלוּ גַר תּוֹשֵׁב [גוי המקיים ז' מצוות בני נח], שְׂנַאֲמַר³: "לֹא לָכֶם

לָהֶם [מגביית מיוחדת], וְאֵינָן בָּאִין מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת. פְּרוּכּוֹת שֶׁל הִיכָל - תַּחַת בְּנִין עֲשׂוּיֹת [נחשבות חלק מהבניין], וְאֵינָן בָּאִין מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת אֶלָּא מִקְדָּשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת^ב; אֲבָל פְּרוּכּוֹת שֶׁל שְׁעָרִים^ג, בָּאִין מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת. הַמְּנוֹרָה וְכִלֵּי שְׁרַת, מְצוּתָן שְׂבִיאוֹ מִמּוֹתֵר הַנְּסָכִים [יין ושמן המתווספים לקרבן] - וּבְהִלְכוֹת פְּלִי הַמְּקַדֵּשׁ וְהַעוֹבְדִים בוֹ, יִתְבָּאֵר מַה הוּא מוֹתֵר הַנְּסָכִים; וְאִם לֹא הֵיזָה לָהֶם מוֹתֵר נְסָכִים, יָבוֹאוּ מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת. בְּגֵדֵי כְהֵנָה - בֵּין בְּגֵדֵי כְהֵן גָּדוֹל, בֵּין שְׂאֵר בְּגֵדֵי כָּל הַכֹּהֲנִים שְׂעוֹבְדִין בַּמְּקַדֵּשׁ - הַכֹּל בָּאִין מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת.

ב) בבית המקדש השני נאלצו לעשות שתי פרוכות מברד ולא קיר בבנייה רגילה עקב גובהו (בשונה מבית ראשון שבו בנו מחיצה מקיר), ולכן הכסף עבורן מגיע רק מכספי בדק הבית המיועד לתיקונים בגוף הבניין. ג) שנעשו לצניעות לכסות את הפתחים.

ג. כָּל הַבְּהֵמוֹת הַנִּמְצְאוֹת בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹ חוּצָה לָהּ בְּקְרוֹב מְמָנָה, הַבָּאוֹת עוֹלוֹת, כְּמוֹ שְׂאִיתְבָּאֵר בַּפְּסוּלֵי הַמְּקַדָּשִׁין - נִסְכֵיהֶן בָּאִין מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת; וְכֵן גּוֹי שֶׁשָּׁלַח עוֹלָתוֹ מִמְּדִינָה אַחֶרֶת, וְלֹא שָׁלַח עִמָּה דְמֵי נְסָכִים - יָבוֹאוּ נִסְכֵיהָ מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת.

ד) קרבן עולה בלבד מקבלים גם מגוי.

ד. גֵּר^ה שְׂמַת וְהֵנִיחַ זְבָחִים - אִם יֵשׁ לוֹ נְסָכִים [שהפריש בחייו], קָרְבִין מִשְׁלֹו; וְאִם לֹא, בָּאִין מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת. כְּהֵן גָּדוֹל שְׂמַת, וְלֹא מְנוּ אַחֵר תַּחֲתָיו - מִקְרִיבִין אֶת הַחֲבֹתָיו [מנחת כה"ג] מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת.

מִקְרִי מְבִקְרֵי [בבדיקין] מוֹמִין שְׂבִירוּשָׁלַיִם, וְתִלְמִידֵי חֲכָמִים הַמְּלַמְּדִים הַלְכוֹת שְׁחִטָּה לַכֹּהֲנִים, וְהַמְּלַמְּדִים לָהֶם הַלְכוֹת קְמִיצָה, וְנֹשִׂים הַמְּגַדְּלוֹת בְּנֵיהֶן [בטהרה] לְפָרָה אֲדָמָה - כָּלֶם נוֹטְלִין שְׂכָרָם מִתְרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶת; וְכַמָּה הוּא שְׂכָרָם? כְּמָה שְׂאִיפְסְקוּ לָהֶם בֵּית דִּין.

ה) גר שמת יתכן שאין לו יורשים, בשונה מהנולד יהודי שתמיד יהיו לו יורשים.

ה. בְּשֵׁנַת הַשְּׂמִטָּה שֶׁהִיא הַפֶּקֶר, שׁוֹכְרִין בֵּית דִּין שׁוֹמְרִין שְׂאִימְרוּ מִקְצַת סְפִיחִים שְׂצִמְחוּ^ו [מאליהם],

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי א' אייר - ספר זמנים - הלכות קידוש החודש קיא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כָּל הַבְּהֵמוֹת שְׁלוֹקְחִין לְתַמְיָדֵין, שְׂאֵם לֹא יִהְיֶה צְרִיכִים לָהֶן, יִצְאוּ לְחֵלִין.

טו) החידוש הוא, היות וההלכה היא שפדיית בהמה שהוקדשה לקורבן מותרת רק אם נפל בה מום.

יב. וְכֹף הָיָה עוֹשִׂין בְּמוֹתֵר הַקְּטָרֶת^{טו} מְשַׁיְגִיעַ רֹאשׁ חֲדָשׁ נִסָּן: מְחַלְלִים [=פּוֹדִים] אוֹתוֹ עַל שֶׁכָּר הָאֲמָנִים [=מפטמי הקטורת], וְחוֹזְרִין מְעוֹת הַשֶּׁכֶר לְקִיץ הַמְּזֻבָּח, וְנוֹטְלִין הָאֲמָנִים מוֹתֵר הַקְּטָרֶת בְּשֶׁכֶרָם, וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין אֶת הַקְּטָרֶת מֵהֶם מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה - כְּדִי לְהַקְרִיבָהּ מִמְּעוֹת תְּרוּמָה חֲדָשָׁה. וְאִם אֵין לָהֶם תְּרוּמָה חֲדָשָׁה, מִקְטִירִין אוֹתָהּ מִתְרוּמָה יִשְׁנָה^{יז}.

טז) הלכה למשה מסיני במסורת שהקטורת תהיה במשקל 368 מנים (מידת משקל), מתוכם 354 מנים קרבים במהלך 354 ימי השנה (-שנת הלכנה), בכל יום מנה אחד, ושלושה מנים נוספים משמשים לקטורת ביום הכפורים בקדשי הקדשים, כך שבכל שנה יש ייתור של 11 מנים. יז) קונים בחזרה את הכסף ששפרו עבור שכר מפטמי הקטורת, ובו משתמשים עד שיגיעו כספי התרומה החדשה.

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיעָן

הַלְבוֹת קְדוּשׁ הַחֹדֶשׁ

מְצוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְחֹשֶׁב וְלִידַע וְלִקְבַע בְּאִיזָה יוֹם הוּא תְּחַלֵּת כָּל חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ מִחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. וּבְאֹר מְצוּהָ זֶה - בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

פָּרְק א

חישוב חודשי הלכנה והחמה, הציווי על בית דין לקבוע את החדשים

א. חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה הֵם חֲדָשֵׁי הַלְּבָנָה^א, שְׁנֵאמַר^י: "עֲלֵת חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ"^ב, וְנֵאמַר^ג: "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים" - כֹּף אָמְרוּ חֲכָמִים: 'הָרָאָה לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה דְמוֹת לְבָנָה, וְאָמַר לוֹ: כְּזֶה רֹאֵה וְקִדְשׁ^ד. וְהַשָּׁנִים שְׁאֵנוּ מִחֻשְׁבִּין - הֵן שְׁנֵי חֲחֻמָּה, שְׁנֵאמַר^ה: "שְׁמוֹר אֶת חֲדָשׁ הָאֲבִיב"^ו.

וְלָנוּ לְבָנוֹת בֵּית לְאֵלֵינוּ וְגוֹ"^ז, וְנֵאמַר^ח: "וְלָכֶם אֵין חֵלֶק וְצִדְקָה וְזִכְרוֹן בִּירוּשָׁלַיִם".

יא) כדי שהעובדים שם לא ייטמאו בטומאת התהום. יב) גשר אחר מהעזרה (שהייתה בקצה העיר), לחוץ לעיר, עבור הלוקח את השעיר ביום הכפורים לשלחו לעזאזל (הגשר נעשה עקב הדחיפות של פשוטי העם שחשבו שכן יזרוו את הליך כפרת עוונותיהם).

ט. מוֹתֵר תְּרוּמַת הַלְּשֶׁפָה, וְכֵן מוֹתֵר שְׁיָרֵי הַלְּשֶׁפָה - לוֹקְחִים בּוֹ זְכָרִים, וְיִקְרְבוּ בְּלֵן עוֹלוֹת; שְׁתַּנְאֵי בֵּית דִּין הוּא עַל כָּל הַמוֹתְרוֹת, שְׁיִקְרְבוּ עוֹלֹת בְּהֵמָה; אֲבָל לֹא עוֹלֹת הַעוֹף, שְׂאֵין בְּקִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר עוֹף. וְאֵלוּ הָעוֹלוֹת הַבָּאִין מִמוֹתֵר הַשֶּׁקָלִים, הֵם הַנִּקְרָאִים 'קִיץ לְמֻזְבָּח'^{יג}.

יג) מיועדות להקרבה כשאינן קרבנות אחרים (קרבנות ציבור או יחיד), בדומה לדרך העולם שבסיום הסעודה מביאים מיני מתיקה לשולחן.

השנת הראב"ד

שְׁקָלִים . . הַצִּבּוֹר א"א בְּשָׁקִלִים יְרוּשָׁלַיִ (ספ"ה) מִצָּא זֶה הַעֲנִין, אֲבָל לֹא כְּדַבְּרוּי שְׁלֹא דַבְּרוּ אֵלֶּא בְּכָלִי שְׁנִמְצָא בְּלִשְׁכַּת נֹדֶבֶת הַכֹּלִים וְהוּא הִיתָה לִשְׁכָה בְּפָנֵי עֲצֻמַּת חוּץ מִלִּשְׁכַּת בֵּדֶק הַבַּיִת שֶׁהִיָּתָה לְכַסְפִּים וְלִזְהָב וְלִשְׁכַּת הַכֹּלִים הִיתָה עֲשׂוּיָה עַל תְּנַאי זֶה שֶׁאִם יִצְרָךְ מִמֶּנָּה כָּלִי לְמוֹזַבַּח וְלוֹקְחִין אוֹתוֹ לְמוֹזַבַּח אֲבָל קְדָשֵׁי בֵּדֶק הַבַּיִת אֵין מְשֻׁנִּים אוֹתָם שֶׁהֵרִי שְׁנִינוּ כֵן (בַּמְעִילָה) (בַּתְּמוּרָה ל.ב).

י. שְׁקָלִים • שְׁלֹא הַסְּפִיקוּ לָהֶם לְכָל קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר, מוֹצִיאֵין אֶת הָרְאוּי לָהֶם מִקְדָּשֵׁי בְּדֶק הַבַּיִת; אֲבָל אֵין בְּדֶק הַבַּיִת מוֹצִיא אֶת הָרְאוּי לוֹ מִקְדָּשֵׁי הַמְּזֻבָּח^{יד}.

יד) כלומר במקרה הצורך מותר להשתמש בכספי בדק הבית עבור הקרבנות, אך אסור להשתמש בכספים המיועדים לקרבנות עבור תיקון ובדק בית המקדש.

יא. מְשַׁיְגִיעַ רֹאשׁ חֲדָשׁ נִסָּן, אֵין מְקַרְבִּין קִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר אֲלֵא מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה; וְאִם לֹא בָּאָה חֲדָשָׁה, לוֹקְחִין מִן הַיִּשְׁנָה. לְפִיכֹף, אִם הִגִּיעַ רֹאשׁ חֲדָשׁ נִסָּן, וְיֵשׁ עִמָּהֶן בְּהֵמוֹת לְתַמְיָדִים מִתְרוּמָה יִשְׁנָה - פּוֹדִין אוֹתָן וּמוֹצִיאֵין אוֹתָן לְחֵלִין אִף עַל פִּי שֶׁהֵן תְּמִימִין^{טו}, וְיִפְלוּ דְמִיָּתֵן לְתְּרוּמָה יִשְׁנָה שְׁמִקְצִיץ בָּהּ אֶת הַמְּזֻבָּח; שְׁתַּנְאֵי בֵּית דִּין הוּא עַל

4. נחמיה, ב, כ. 1. במדבר-פנחס, כח, יד. 2. שמות-בא, יב, ב. 3. דברים-ראה, טז, א.

הלכות קידוש החודש: מדוע נקבע מקומן של הלכות אלו כאן ולא בתחילת ספר זמנים? - לקו"ש חל"ב ע' 128, 133. במראה הנבואה: מנין שהיה במראה הנבואה? - יין מלכות ס"ג. והשנים . . החמה: והרי למדנו כי בני ישראל מחשבים שנותיהם לפי הלכנה? - לקו"ש ח"ט ע' 589 הע' ד"ה ישראל מונין ללבנה, חכ"ז ע' 63. שיטת רבינו בחשבון השנים וביאור מספר הלכות - לקו"ש ח"ט ע' 94, חכ"ב ע' 299.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. וְכַמָּה יִתְּרָה שְׁנַת הַחֲמֵה עַל שְׁנַת הַלְּבָנָה?
קְרוֹב [מעט פחות] **מֵאַחַד עָשָׂר יוֹם**. לְפִיכָּה, פְּשִׁיטָה קְרִיב מִן הַתּוֹסֶפֶת הַזֹּאת כְּמוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם, אוּ פְּחוּת מֵעֵט אוּ יוֹתֵר מֵעֵט - מוֹסִיפִין חֲדָשׁ אֶחָד, וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ הַשְּׁנָה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר חֲדָשׁ, וְהִיא הַנְּקָרָאת 'שְׁנָה מְעַבְּרָת'; שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הַשְּׁנָה שְׁנַיִם עָשָׂר חֲדָשׁ וְכָךְ וְכָךְ יָמִים, שְׁנַאֲמַר: "לְחֲדָשֵׁי הַשְּׁנָה" - חֲדָשִׁים אֶתָּה מוֹנֶה לְשָׁנָה, וְאֵין אֶתָּה מוֹנֶה יָמִים.

(ה) כלומר שנה פשוטה שיש בה שנים עשר חודשים בלבד.
 (ו) בשנת החמה יש כ-365 ימים, ובשנת הלבנה יש כ-354 ימים (בחודש הלבנה יש כ-29.5 יום). ז) כמו אשה שנוסף לה עובר, שנקראת "מעוברת", כך בשנה זו נוסף לה חודש.
 ח) אי אפשר לקבוע שהשנה תהיה 12 חודשים ועוד 11 ימים, במקום להוסיף חודש אחד פעם בשנתיים או שלוש.

ג. הַלְּבָנָה נִסְתַּרְתָּ בְּכָל חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ, וְאֵינָה נִרְאֵיתָ כְּמוֹ שְׁנַיִם יָמִים אוּ פְּחוּתִי אוּ יוֹתֵר, כְּמוֹ יוֹם אֶחָד קֹדֶם שֶׁתִּדְבֹּק [בְּקוּ מִקְבִּיל] בְּשִׁמְשׁ כִּי כְּסוּף הַחֲדָשׁ, וְכְמוֹ יוֹם אֶחָד אַחֵר שֶׁתִּדְבֹּק בְּשִׁמְשׁ; וְתִרְאֶה בְּמַעֲרָב־בְּמַעֲרָב. וּבְלֵיל שֶׁתִּרְאֶה בְּמַעֲרָב אַחֵר שֶׁנִּסְתַּרְתָּ - הוּא תַּחֲלַת הַחֲדָשׁ, וּמוֹנִין מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם. וְאִם יִרְאֶה הַיָּרֵחַ לַיִל שְׁלֹשִׁים, יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים רֵאשׁ הַחֲדָשׁ; וְאִם לֹא יִרְאֶה, יִהְיֶה רֵאשׁ הַחֲדָשׁ יוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים, וְיִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים מִחֲדָשׁ שְׁעֵבֵר. וְאֵין נִזְקָקִין לְיָרֵחַ בְּלֵיל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים, בֵּין שֶׁנִּרְאֶה בֵּין שֶׁלֹּא נִרְאֶה; שְׂאֵין לָךְ חֲדָשׁ לְבָנָה יוֹתֵר עַל שְׁלֹשִׁים יוֹם."

(ט) הלבנה היא בצורת כדור, ומקבלת את אורה מן השמש. מכאן השינויים בגודל השטח המואר של הלבנה, המותנה במצב הלבנה מול השמש. כאשר השמש והלבנה נמצאות בצד אחד של הארץ, ומכוונות זו למטה מזו על קו אחד, נקרא התקבצות הלבנה עם השמש. הירח נמצא אז בין הארץ ובין השמש. הצד המואר של הירח מופנה כלפי השמש, והצד הבלתי מואר - לארץ. יום אחד לפני ההתקבצות, אין פס האור הצר של הלבנה מהחודש הקודם נראה, מפני שהוא קטן מאד, ויום אחד אחר ההתקבצות - אין הפס הצר של אור הלבנה מהחודש הבא נראה - מאותה הסיבה. (י) כשהאור זך היא נראית יותר מוקדם. (יא) שתתקבץ עם השמש כפי שביארנו. (יב) הלבנה לאחר חידושה, נמצאת תמיד במערב. (יג) אין צורך לראות את הלבנה. (יד) הזמן בין התקבצות אחת של השמש והירח עד ההתקבצות השניה הוא 29 יום, 12 שעות, 44 דקות וחלק אחד. מכאן אנו בטוחים שבליל יום 31 כבר התחיל החודש החדש.

(א) חודשי השנה הם לפי חודשי הלבנה. (ב) כלומר 'חודש' - בחידושו. ואת זה אפשר לומר רק על הלבנה, שאורה מתחדש אחרי שנעלם בכל חודש. (ג) כשתראה את הלבנה בשיעור זה, תקדש את אותו יום לראש חודש. (ד) כלומר שחג הפסח צריך לצאת בחודש האביב, ולכן את השנה אנחנו מחשבים לפני שנות החמה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... הִרְאָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁה בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה דְּמוֹת לְבָנָה, וְאָמַר לוֹ: בְּנֵה רֵאָה וְקִדְשׁ".

וצריך להבין, מדוע שינה ממקור הדברים במכילתא דרשב"י על הפסוק "החודש הזה לכם" "הראה לו הקב"ה למשה באצבע דמות הלבנה כו'" ולא הזכיר כלל שהראהו במראה הנבואה. ובפרט, שהלשון "כזה ראה וקדש" הוא ציווי על קידוש החודש על ידי בית-דין שנעשה בכל הדורות על ידי ראיית הלבנה בפועל ממש. ופשיטא שאם יבואו עדים ויאמרו שראו את מולד הלבנה במראה הנבואה, אין מקדשים על פיהם.

והביאור בזה: במכילתא הקשה "והלא כל הדברות שנתדבר למשה לא נתדבר עמו אלא ביום, החודש הזה הראהו בלילה. וכיצד היה מדבר עמו ביום והראהו בלילה, שנדבר ביום עם חשיכה והראהו החודש בחשכה". אמנם תירוץ זה היה קשה לרמב"ם שהרי מיד אחר הציווי על קידוש החודש נאמר ציווי קרבן פסח - "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית" - פרשה ארוכה עם כל פרטי הדינים של קרבן פסח, ובפשטות הכתובים נאמרו שניהם בהמשך אחד שהרי לא מצינו שהיתה קריאה נוספת ודיבור נוסף אלא קריאה ודיבור אחד - "וידבר ה' אל משה ואל אהרן גו' החודש הזה לכם גו' בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו'", וא"כ קשה היאך "נדבר עמו ביום עם חשיכה והראהו החודש בחשיכה" שהרי מה שאמר לו "ויקחו להם שה כו'" היה כבר בחשיכה, ובגלל קושי זה כתב הרמב"ם שהראהו במראה הנבואה, וממילא כל הדיבור אל משה היה ביום, כולל הדיבור "ויקחו להם שה גו'" ומה שהראהו הלבנה היה במראה הנבואה.

ראיה להסבר זה מצינו בגמרא במסכת פסחים ששאלה "וממאי דבריש ירחא קאי, דילמא בארבעה או בחמשה בירחא קאי" והלא פשיטא לכו"ע שהדיבור היה ב"ח שנתקשה משה בראיית הלבנה. ועל פי האמור מובן שמכיון שהראהו במראה הנבואה, הרי שיכול להיות גם בחמשה בניסן.

(יין מלכות, ספר זמנים, סימן על מתוך רמב"ם "פרס המלך")

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הקורבים לשמש, קטן יותר ממסלול הכוכבים הרחוקים יותר. כא) לחודש שיצא.

ז. מצות עשה מן התורה על בית דין, שיחשבו ויודעו אם יראה הירח או לא יראה, ושיקדשו את העדים, עד שיקדשו את החדש³¹; וישלחו ויודיעו שאר העם, באי זה יום הוא ראש החדש, כדי שיודעו באי זה יום הם המועדות, שנאמר³²: "אשר תקראו אתם מקראי קדש", ונאמר³³: "ושמרת את החקקה³⁴ הזאת למועדה".

כב) כתוב "החודש הזה לכם" - ופירושו "עדות זו תהא מסורה לכם" - כלומר תפקיד בית דין הוא לברר את אמיתות דברי העדים בכל הדרכים, גם על-פי החשבון וגם על-ידי חקירת העדים. כג) "חוקה" הכוונה לחג הפסח.

ח. אין מחשבין וקובעין חדשים ומעברים שנים אלא בארץ ישראל, שנאמר³⁵: "כי מציון תצא תורה, ודבר ה' מירושלים". ואם היה אדם גדול בחכמה, ונסמך בארץ ישראל, ויצא לחוצה לארץ, ולא הניח בארץ ישראל כמותו - הרי זה מחשב וקובע חדשים ומעבר שנים בחוצה לארץ; ואם נודע לו שנעשה בארץ ישראל אדם גדול כמותו, ואין צריך לומר גדול ממנו - הרי זה אסור לקבוע ולעבר בחוצה לארץ; ואם עבר וקבע ועבר, לא עשה כלום.

פרק ב

דיני העדים בקידוש החודש, וטעויות שנפלו בקידוש החודש

א. אין פשר לעדות ראש החדש, אלא שני אנשים פשרים הראויין להעיד בכל דבר ודבר³⁶; אבל נשים ועבדים³⁷ - הרי הם כשאר פסולי עדות, ואין מעידיהם. אב ובנו שראו את הירח, ילכו לבית דין להעיד - לא מפני שעדות החדש כשרה בקרובים³⁸, אלא שאם ימצא אחד מהם פסול מפני שהוא גזלן וכיוצא בו משאר הפסלנות³⁹, יצטרף השני עם אחר, ויעיד; וכל הפסול לעדות מדברי

ד. חדש שיהיה תשעה ועשרים יום, ויראה הירח בליל שלשים - נקרא 'חדש חסר'; ואם לא יראה הירח⁴⁰, ויהיה החדש שעבר שלשים יום - נקרא 'חדש מעבר'⁴¹, ונקרא 'חדש מלא'. וירח שיראה בליל שלשים, הוא הנקרא 'ירח שנראה בזמנו'; ואם נראה בליל אחד ושלשים, ולא נראה בליל שלשים - הוא נקרא 'ירח שנראה בליל עבורו'.

טו) בליל 30. אז יתחיל החודש החדש בליל 31. טז) בגלל תוספת היום לחודש שעבר.

ה. אין ראית הירח מסורה לכל אדם⁴², כמו שבת בראשית (שבתות השנה) שכל אחד מונה ששה ושבת בשביעי. אלא לבית דין הדבר מסור, עד שיקדשוהו בית דין⁴³ ויקבעו אותו היום ראש החדש - הוא שיהיה ראש החדש, שנאמר⁴⁴: "החדש הזה לכם", עדות זו תהיה מסורה "לכם".

זו) כלומר, אין כל אדם רשאי לקבוע ראש-חודש ולעשות את המועדים על פי ראייתו. יח) בית דין צריכים לקדש את ראש חודש לשם קביעת המועדים. אבל אין צורך לקדש את יום ראשון בשבוע, כדי לעשות שבת ביום השביעי.

1. בית דין מחשבין בחשבונות פדרף שמחשבים האצטגנינין⁴⁵, שיודעין מקומות הפוככים ומהלכם⁴⁶, וחוקרים ומדקדקים [בחישובים] עד שידעו אם אפשר שיראה הירח בזמנו שהוא ליל שלשים, או אין אפשר. אם ידעו שאפשר שיראה, יושבים ומצפים לעדים כל היום פלו, שהוא יום שלשים. אם באו עדים, ודרשום וחקרום בהלכה, ונאמנו [אומתן] דבריהם [בהצלחה לחשבון] - מקדשין אותו; ואם לא נראה, ולא באו עדים - משלימים שלשים⁴⁷, ויהיה החדש מעבר. ואם ידעו בחשבון שאין אפשר שיראה - אין יושבים יום שלשים, ואין מצפים לעדים; ואם באו עדים - יודע בודאי שהן עדי שקר, או שנראת להם דמות לכנה מן העבים, ואינה הלכנה הנדאית [האמיתית].

יט) החוזים בכוכבים. כ) מסלול ההקפה של הכוכבים

4. שמות-בא, יב, ב. 5. ויקרא-אמור, כג, ב. 6. שמות-בא, יג, י. 7. ישעיהו, ב, ג.

הפניות לשיחות קודש   בחשבונות: המשמעות הפנימית בקידוש החודש ע"פ החשבון והראיה - סה"ש תשנ"ח ע' 252.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

רַחֲבָה או **קֶצְרָה**^{טז}, וְלֵהִיכֵן יִהְיֶה רִאשֵׁי קַרְנֵיהָ נוֹטִין^{יז}. וְכִשְׂבֹּאוֹ הָעֵדִים לְהַעֲדִי, בּוֹדְקִים אוֹתָם: 'בַּיָּצֵד רִאִיתָם אוֹתָהּ, בְּצַפּוֹן אוֹ בְּדָרוֹם? לֵהִיכֵן הָיוּ קַרְנֵיהָ נוֹטוֹת? בְּמָה הָיְתָה גְבוּהָ בְּרִאִיתָ עֵינֵיכֶם^{יח}, וְכִמָּה הָיְתָה רַחֲבָה? אִם נִמְצְאוּ דְבָרֵיהֶם מְכוּוֹנִין [מתאימים] לְמָה שֶׁנּוֹדַע בְּחֻשְׁבוֹן, מְקַבְּלִים אוֹתָם^{יט}; וְאִם לֹא נִמְצְאוּ דְבָרֵיהֶם מְכוּוֹנִין, אֵין מְקַבְּלִים אוֹתָם.

(טו) הלבנה מתרחקת מן השמש פעם לצד צפון ופעם לצד דרום. (טז) רוחב קו האור של חרמש הלבנה, משתנה בהתאם לקרבתה לשמש או לריחוקה ממנה. (יז) לאיזה צד יהיו נוטים קרני האור של הלבנה, לצד צפון או לצד דרום. (יח) גבוהה מן האופק לפי ראות העין. (יט) ומקדשים את החודש על-פי עדי הראיה.

ה. אָמְרוּ הָעֵדִים: 'רִאִינוּהוּ בַּמַּיִם^כ או בַּעֲבֵים^{כא} או בַּעֲשָׂשִׁית^{כב}, או שָׂרְאוּ מִקְצָתוֹ בְּרִקְיעַ וּמִקְצָתוֹ בַּעֲבֵים^{כג} או בַּעֲשָׂשִׁית או בַּמַּיִם - אֵין זֶה רִאִיָּה, וְאֵין מְקַדְּשִׁין עַל רִאִיָּה זֹאת^{כד}. אָמַר אֶחָד: 'רִאִיתִי גְבוּהָ בַּעֲיֵנִי כְּמוֹ שֶׁתִּי קוֹמוֹת^{כה}, וְאָמַר הַשֵּׁנִי: 'כְּמוֹ שֶׁלֹּשׁ קוֹמוֹת הָיָה גְבוּהָ' - מִצְטַרְפִּים^{כו}; אָמַר הָאֶחָד: 'כְּמוֹ שֶׁלֹּשׁ קוֹמוֹת', וְהַשֵּׁנִי אָמַר: 'כְּמוֹ חֲמֵשׁ' - אֵין מִצְטַרְפִּים^{כז}; וּמִצְטַרְף הָאֶחָד מֵהֶם עִם שְׁנֵי שְׂעִידֵי קוֹמוֹת^{כח}, או יִהְיֶה בִּינֵיהֶם קוֹמָה אַחַת.

(כ) בנהר או במעין בבואה של הירח. (כא) מאיר מבעד לעננים. (כב) ראינו בבואה של הירח במנורת זכוכית שקופה. (כג) מקצת החרמש הדק של הירח נראה ברקיע, ומקצתו מבעד לעננים. (כד) שהרי לא ראה את הלבנה ממש אלא את דמותה במים או בעששית, וגם כשראה אותה דרך העננים – אינה ראייה ממש. (כה) לפי ראות עיני הירח גבוה מהארץ בערך כשתי קומות. (כו) שבין שתי קומות לשלוש, אפשר לטעות. (כז) כי עד כדי כך אין אדם טועה. (כח) אם מגיע אדם שלישי ומעיד כאחד מהם או שיש בעדותו הפרש של קומה אחת בלבד, מצרפים אותם לעדות ביחד.

ו. אָמְרוּ: 'רִאִינוּהוּ בְּלֹא פְּנֵה, וְכִיּוֹן שֶׁהַתְּבוּנוֹ בּוֹ וְנִתְּפוּנוּ לְרִאוֹתוֹ לְהַעֲדִי, שׁוֹב לֹא רִאִינוּהוּ' - אֵין זֶה עֵדוּת, וְאֵין מְקַדְּשִׁים עָלֶיהָ, שֶׁמָּא עֲבִים נִתְּקָשְׁרוּ וְנִרְאוּ כְּלִבְנֵה^{כט}, וְהִלְכוּ לְהַסֵּל. אָמְרוּ עֵדִים: 'רִאִינוּהוּ בַּיּוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים שְׁחֲרִית בְּמִזְרַח קֶדֶם שֶׁתַּעֲלֶה הַשֶּׁמֶשׁ^ל, וְרִאִינוּהוּ עֲרִבִית בְּמַעֲרָב בְּלִיל שְׁלִישִׁים^{לב} - הָרִי אֵלּוֹ נֶאֱמָנִים^{לג}, וּמְקַדְּשִׁין עַל רִאִיָּה זֹה, שֶׁהָרִי רָאוּהוּ בְּזַמְנוֹ; אֲבָל הָרִאִיָּה שֶׁאָמְרוּ

סוֹפְרִים [מדרבנן] - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּשֹׁר מִן הַתּוֹרָה, פָּסוּל לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ.

(א) לרבות אנשים שפסולים להעיד רק מדרבנן, שבמקרים מסויימים עדותם מתקבלת – בקידוש החודש הם פסולים להעיד. (ב) גויים שמכרו את עצמם לישראל, ודינם בכל דבר כמו אשה. (ג) קרובים פסולים להעיד ביחד. (ד) דינים הפוסלים אדם מלהעיד.

ב. דִּין תּוֹרָה, שְׂאִין מְדַקְּדִין בְּעֵדוּת הַחֹדֶשׁ^ה אֶפְלוּ קָדְשׁוֹ אֶת הַחֹדֶשׁ עַל פִּי עֵדִים, וְנִמְצְאוּ זוּמְמִין בְּעֵדוּת זֶה - הָרִי זֶה מְקַדְּשִׁי; לְפִיכֵף הָיוּ בְּרִאשׁוֹנָהּ מְקַבְּלִים עֵדוּת הַחֹדֶשׁ מִכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל^ו, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת, עַד שִׁיּוּדַע לָף שֶׁהָ פָּסוּל. מִשְׁקַלְקְלוֹ הַמַּיִנִּים^ז, וְהָיוּ שׁוֹכְרִים אֲנָשִׁים לְהַעֲדִי שְׂרָאוּ, וְהֵם לֹא רִאוּ - הַתְּקִינוּ שֶׁלֹּא יִקְבְּלוּ בֵּית דִּין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ, אֲלֹא מַעֲדִים שֶׁמִּפְּרִירִים בֵּית דִּין אוֹתָן שֶׁהֵם כְּשָׁרִים, וְשִׁיּוּהוּ דוֹרְשִׁים וְחוֹקְרִים בְּעֵדוּתָן^ח.

(ה) לחקור אותם באיזו שעה ובאיזה מקום ראו את הלבנה. (ו) אם אחר שקידשו את החודש, הגיעו שני עדים אחרים שהעידו ששני העדים שבגלל עדותם קידשו את החודש נתנו עדות שקר, כי באותו הזמן הם היו עמם במקום אחר ולא יוכלו לראות את הלבנה – הדין שהחודש נשאר מקודש. (ז) לפני שקלקלו הבייתוסים (כפי שיוסבר להלן). (ח) אף אם לא הכירו אותו. (ט) תלמידי ביתוס, שחלקו על חכמים וכפרו במסורת התורה שבעל פה. (י) הבייתוסים רצו שיום טוב ראשון של פסח יחול דווקא ביום ראשון בשבוע כדי להתאים את ספירת העומר לשיטתם, ולכן שכרו אנשים להעיד שראו את הלבנה, למרות שלא ראו, כדי להטעות את חכמים ולהקדים את קידוש החודש וחג הפסח. (יא) שירבו לחקור אותם באיזו שעה ובאיזה מקום ראו את הלבנה, כדי למצוא עדי שקר.

ג. לְפִיכֵף^{יב}, אִם לֹא יִהְיֶה בֵּית דִּין יוֹדְעִים [מכירים] אֶת הָעֵדִים שְׂרָאוּ אֶת הַיָּרֵחַ - מִשְׁלַחִין אֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁנִּרְאָה בָּהּ עִם הָעֵדִים שְׂרָאוּ, עֵדִים אֲחֵרִים^{יג} שֶׁמְּזַפִּין אוֹתָן לְבֵית דִּין וּמְדַעִין אוֹתָן שֶׁאֵלּוּ כְּשָׁרִין הֵן, וְאַחַר כֵּן מְקַבְּלִין מֵהֶן.

(יב) מכיון שתיקנו לקבל עדות מאנשים מוכרים וכשרים בלבד. (יג) שולחים עמם מהעיר ממנה הם הגיעו. (יד) והם מעידים עליהם שמכירים אותם ככשרים להעיד.

ד. בֵּית דִּין מְחַשְׁבִּין בְּדַרְכֵים שֶׁהָאֲצַטְגִּינוּ מְחַשְׁבִּין בָּהֶם, וְיוֹדְעִים הַלְּבָנָה כְּשֶׁתִּרְאָה בְּחֹדֶשׁ זֶה, אִם תִּהְיֶה בְּצַפּוֹן הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ בְּדָרוֹמָה^{יד}, וְאִם תִּהְיֶה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

דין וְכָל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמְרוּ בֵּית דִּין 'מִקְדָּשׁ' עַד שֶׁחֲשָׁכָה לַיִל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים^מ, או שֶׁנִּחְקְרוּ הָעֵדִים, וְלֹא הִסְפִּיקוּ בֵּית דִּין לִזְמַר 'מִקְדָּשׁ' עַד שֶׁחֲשָׁכָה לַיִל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים^מ - אֵין מִקְדָּשִׁין אוֹתוֹ, וַיְהִי הַחֲדָשׁ [שעבר] מִעֶבֶר, וְלֹא יְהִי רֹאשׁ הַחֲדָשׁ אֲלָא יוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים, אִף עַל פִּי שֶׁנִּרְאָה בְּלַיִל שְׁלֹשִׁים; שְׂאִין הָרְאִיָּה קוֹבְעַת, אֲלָא בֵּית דִּין שְׂאָמְרוּ 'מִקְדָּשׁ' הֵם שְׂקוֹבְעִים.

מב) בית הדין חייב להיות לפחות בהרכב של שלושה. מג) החשבון מתי יתחדש הירח נחשב רק כשנעשה על-ידי שלושה. מד) בליל שלושים. מה) ואף-על-פי שכל ישראל ראו את הירח, ונתפרסם הדבר שנראה הירח ביום שלושים, אין החודש מקודש עד שיקדשוהו בית-דין. מו) אף-על-פי שקבלת העדים וחקירתם נתקיימה כבר ביום, אבל לא אמרו "מקודש" וכבר החשיך.

ט. רְאוּהוּ בֵּית דִּין עֲצָמָם בְּסוֹף יוֹם תְּשֻׁעָה וְעֶשְׂרִים^מ - אִם עֲדִין לֹא יֵצֵא פּוֹכֵב בְּלַיִל שְׁלֹשִׁים - בֵּית דִּין אוֹמְרִים 'מִקְדָּשׁ, מִקְדָּשׁ', שְׂעֲדִין יוֹם הוּא. וְאִם רְאוּהוּ בְּלַיִל שְׁלֹשִׁים, אַחַר שֶׁצָּאוּ שְׁנֵי פּוֹכְבִים^מ - לְמַחַר מוֹשִׁיבִים שְׁנֵי דֵינִים אֲצֵל אֶחָד מֵהֶם, וַיְעִידוּ הֵם הַשְּׁנַיִם בְּפְנֵי הַשְּׁלֹשָׁה, וַיִּקְדְּשׁוּהוּ הַשְּׁלֹשָׁה^מ.

מז) וראיית בית-דין אינה פחותה מקבלת עדות, ולכן היא יכול לבוא במקומם של העדים. מח) ראיית בית דין באה במקום עדות, וכשם שאין בית דין מקבל עדות בלילה, אלא רק ביום. כך גם ראיית בית דין מועילה רק אם הייתה ביום. מט) מצרפים עוד שני דינים לאחד מהם, והשניים האחרים מהרכב בית הדין שראו את הירח בלילה, יעידו בפני השלושה כמו שאר העדים.

י. בֵּית דִּין שֶׁקְדְּשׁוּ אֶת הַחֲדָשׁ - בֵּין שׁוֹגְגִין, בֵּין מְטַעֲיִן^מ, בֵּין אֲנוּסִין^ב - הָרִי זֶה מִקְדָּשׁ, וְחִיבִין הַכֹּל^מ לְתַקַּן הַמוֹעֲדוֹת עַל יוֹם שֶׁקְדְּשׁוּ בוֹ; אִף עַל פִּי שְׁזָה יָדַע שְׂטָעוּ, חִיב לְסַמְךָ עֲלֵיהֶם, שְׂאִין הַדְּבָר מְסוּר אֲלָא לָהֶם, וְיָמֵי שְׂעִזָּה לְשִׁמּוֹר הַמוֹעֲדוֹת, הוּא צָרָה לְסַמְךָ עֲלֵיהֶם - שֶׁנֶּאמְרָם^מ: "אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם."

ג) שטעו בית-דין מאליהם. נא) שהוטעו על-ידי עדי שקר. נב) כגון בפקודת המלך.

שְׂרֵאוּהוּ בְּשַׁחְרִית, אֵין נִזְקָקִין לָהּ, שְׂאִין אָנוּ אַחֲרָאִים לְרֵאִית שַׁחְרִית, וּבְיָדוּעַ שֶׁהָעֵבִים הֵם שֶׁנִּתְקַשְּׂרוּ, וְנִרְאָה לָהֶם פְּלֻגְנָה^ל. וְכֵן אִם רְאוּהוּ בְּזַמְנוֹ^ל, וּבְלַיִל עֶבְרוּ^ל לֹא נִרְאָה - הָרִי אֵלוֹ נֶאֱמָרִים; שְׂאִין אָנוּ אַחֲרָאִים אֲלָא לְרֵאִית לַיִל שְׁלֹשִׁים בְּלַבָּד.

כט) כי אולי ראו על העננים אור שהגיע מקרני השמש, והיה נראה להם כלבנה. ל) משום כך לא ראוהו כששוב התכוונו לראותו. לא) הזמן הזה הוא קודם המולד, לפני שהירח עובר את החמה. לב) הזמן הזה יכול להיות אחרי המולד, ובזמן הזה הירח תמיד במערב. לג) אפילו שברור לנו שבשחרית הם לא ראו את הירח, כי ההיעלמות הירח מוכרחת להיות יותר מ12 שעות. לד) כשהם ראו את הירח בבוקר, כנראה זה היה בגלל קרני השמש. לה) בליל שלושים. לו) ולמחרת בליל שלושים ואחד.

ז. בֵּיצַד מִקְבְּלִין עֲדוֹת הַחֲדָשׁ? כָּל מִי שְׂרֵאוּי לְהָעִיד שְׂרֵאָה אֶת הַיָּרֵחַ, בָּא לְבֵית דִּין; וּבֵית דִּין מְכַנְיָסִים אוֹתָם כָּלָם לְמָקוֹם אֶחָד, וְעוֹשִׂים לָהֶם סְעוּדוֹת גְּדוּלוֹת, כְּדֵי שִׁיְהִי הָעַם רְגִילִים לְבוֹא. וְזוּג [עדים] שְׂבָא רֵאשׁוֹן, בּוֹדְקִים אוֹתוֹ רֵאשׁוֹן בְּבִדְיוֹת שְׂאָמְרוּ. מְכַנְיָסִים אֶת הַגְּדוּלִי, וְשׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ^מ; נִמְצָאוּ דְבָרָיו מְכַוְנִים לְחֻשְׁבוֹן, מְכַנְיָסִים אֶת חֲבָרוֹ; נִמְצָאוּ דְבָרֵיהֶם מְכַוְנִים, עֲדוֹתָם נִזְמָת. וְשֶׁאֵר כָּל הַזּוֹגוֹת, שׁוֹאֲלִים אוֹתָם רֵאשֵׁי דְבָרִים לֵט - לֹא שְׂעִרְיָכִים לָהֶם^מ, אֲלָא כְּדֵי שְׂלֹא יֵצְאוּ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ [מאוכזבים], כְּדֵי שִׁיְהִי רְגִילִין לְבוֹא^{מא}.

לז) החשוב שבהם. לח) על פרטי ראיית הלכנה. לט) עיקרי הדברים מבלי לחקור ולהיכנס לפרטי הדברים. מ) כי עדות זוג אחד מספיקה כבר לקדש את החודש על-ידי בית-דין. מא) שאם לא ישאלו אותם, יחדלו מלבוא, כי יחשבו שעדותם לא חשובה.

ח. וְאַחַר כֵּן, אַחַר שֶׁתִּתְקַנְיָם הָעֲדוֹת, רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר: 'מִקְדָּשׁ', וְכָל הָעַם עוֹנִים אַחֲרָיו: 'מִקְדָּשׁ, מִקְדָּשׁ'. וְאֵין מִקְדָּשִׁים אֶת הַחֲדָשׁ אֲלָא בְּשִׁלְשָׁה^מ, וְאֵין מְחַשְׁבִים אֲלָא בְּשִׁלְשָׁה^מ, וְאֵין מִקְדָּשִׁים אֲלָא חֲדָשׁ שֶׁנִּרְאָה בְּזַמְנוֹ^מ. וְאֵין מִקְדָּשִׁים אֲלָא בַּיּוֹם; וְאִם קְדְּשׁוּהוּ בְּלַיִלָה, אֵינוֹ מִקְדָּשׁ. אֲפִלוּ רְאוּהוּ בֵּית

8. ויקרא-אמור, כג, ב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה) המעידים עליהם שהם כשרים וזכאים להעיד. (ו) אף על פי שכל העדות הזאת אינה אלא מדרבנן, בכל זאת מותר לחלל על זה את השבת, שהרי בלי עדות זו לא יקבלו בית דין את העדים המעידים על החודש, מכיוון שאינם מכירים אותם.

ד. הִיָּה הָעֵד שָׂרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בְּלֵיל הַשַּׁבָּת חוֹלָה - מְרִיבִים אוֹתוֹ עַל הַחֲמוּר, וְאָפְלוּ בְּמִטָּה. וְאָם יֵשׁ לָהֶן אוֹרֵב בְּדָרְדוֹ, לוֹקְחִים הָעֵדִים בְּיָדָם כְּלֵי זִיָּן; וְאָם הִיָּתָה דָרָךְ רְחוּקָה, לוֹקְחִים בְּיָדָם מְזוֹנוֹת. וְאָפְלוּ רְאוּהוּ גְדוֹל [את היית] וְנִרְאָה לְכָל - לֹא יֵאמְרוּ: 'כִּשְׁם שְׂרָאִינְהוּ אֲנַחְנוּ, כִּף רְאוּהוּ אַחֲרֵי, וְאִין אֲנוּ צְרִיכִין לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת'; אֶלָּא כָּל שְׂרָאָה הַחֹדֶשׁ, וְיִהְיֶה רְאוּי לְהָעֵד, וְיִהְיֶה בֵּינוּ וּבֵין הַמָּקוֹם שֶׁקְּבוּעַ בּוֹ בֵּית דִּין לַיְלָה וְיוֹם אוֹ פְּחוֹת, מְצוּה עֲלָיו לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת, וְלִילָךְ וְלַהָעֵד.

(ז) כגון הכותים והבייתוסים שהיו אורבים בדרך לעדי החודש, ומעכבים אותם כדי להטעות את החכמים. (ח) אף-על-פי שיש בזה מלאכת הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים שאסורה בשבת.

ה. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִים עֲדוֹת הַחֹדֶשׁ כָּל יוֹם שְׁלֹשִׁים. פְּעַם אַחַת נִשְׁתַּהוּ הָעֵדִים מְלֻבְּאוֹ עַד בֵּין הָעֲרֵבִים^ט, וְנִתְקַלְקְלוּ [גבוכין] בְּמִקְדָּשׁ [לפני שהעדים הגיעו] וְלֹא יָדְעוּ מַה יַעֲשׂוּ - אִם יַעֲשׂוּ עוֹלָה שָׁל בֵּין הָעֲרֵבִים, שְׁמָא יָבֹאוּ הָעֵדִים, וְאִי אֶפְשָׁר שְׂקָרִיבוּ מוֹסֵף הַיּוֹם אַחַר תְּמִיד שָׁל בֵּין הָעֲרֵבִים. עֲמָדוּ בֵּית דִּין, וְהִתְקִינוּ שְׁלֹא יִהְיוּ מְקַבְּלִים עֲדוֹת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא עַד הַמְּנַחָה, כְּדִי שֵׁיחָא שְׁהוֹת בַּיּוֹם לְהִקְרִיב מוֹסֵפִין וְתְמִיד שָׁל בֵּין הָעֲרֵבִים, וְנִסְפְּיָהֶם.

(ט) כלומר, העדים באו אחר זמן שחיתת התמיד, שהוא שלוש וחצי שעות לפני שקיעת החמה. ומכיוון שבתחילת הזמן לא באו העדים - התבלבלו, כדלהלן. (י) היא עת הקרבת תמיד שבין הערביים.

ו. וְאָם הִגִּיעַ מְנַחָה, וְלֹא בָּאוּ עֵדִים - עוֹשִׂין תְּמִיד שָׁל בֵּין הָעֲרֵבִים^כ; וְאָם בָּאוּ עֵדִים מִן הַמְּנַחָה וְלִמְעַלָּה - נוֹהֲגִין אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ, וְלִמְחָר קֹדֶשׁ^כ, וּמְקָרִיבִין מוֹסֵף לְמַחָר, לְפִי שְׁלֹא הָיוּ מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ אַחַר מְנַחָה. מְשַׁחֲרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַתְּקִין רַבֵּן יוֹחָנָן

~ יום רביעי ב' אייר ~

פָּרָק ג'

זמן קבלת העדות, שליחת שלוחים להודיע על ראש חודש

א. עֵדִים שָׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ - אִם הִיָּה בִּיגְיָהֶן וּבֵין מְקוֹם שֵׁישׁ בּוֹ בֵּית דִּין מִהַלָּךְ לַיְלָה וְיוֹם אוֹ פְּחוֹת, הוֹלְכִין וּמְעִידִין; וְאִם הִיָּה בִּיגְיָהֶן יָתֵר עַל כֵּן, לֹא יֵלְכוּ, שְׂאִין עֲדוּתָן אַחַר יוֹם שְׁלֹשִׁים מוֹעֵלָת, שֶׁכְּפָר תִּתְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ^א.

(א) ונקבע באופן אוטומטי שראש חודש הוא יום שלושים ואחד.

ב. עֵדִים שָׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ - הָרִי אֵלוֹ הוֹלְכִין לְבֵית דִּין לְהָעֵד, וְאָפְלוּ הִיָּה שַׁבָּת, שְׁנַאֲמָרִי: "אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם"; וְכָל מְקוֹם שֶׁנַּאֲמָר 'מוֹעֵד', דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת. לְפִיכָךְ, אִין מְחַלְלִין אֶלָּא עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן וְעַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרִי בְּלַבָּד, מִפְּנֵי תִקְנַת הַמוֹעֲדוֹת^ב [-קיום תקני של המועדים]; וּבְזִמְנָן שַׁבִּית הַמִּקְדָּשׁ קָנָם, מְחַלְלִין עַל כָּלָם, מִפְּנֵי קִרְבָּן מוֹסֵף שֶׁבְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁהוּא דוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת^ג.

(ב) בקרבן התמיד כתוב: "תשמרו להקריב לי במועדו", והוא קרב אפילו בשבת. מכאן לומדים שכל מקום שכתוב בו "במועדו" דוחה שבת. (ג) רק בחודשים ניסן ותשרי מחללים העדים את השבת, כי בהם תלויים המועדים - פסח, יום הכפורים וסוכות. (בסיון אין מחללים, אף-על-פי שיש בו את חג השבועות, מפני שהוא תלוי בספירת העומר, וכיוון שנתקדש חודש ניסן ונקבע חג הפסח, ידעו ממילא מתי יהיה חג השבועות, ללא התחשבות מתי יהיה ראש חודש סיון). (ד) משום שכתוב "אלה תעשו לה' במועדיכם", וזה מוסב על קרבן ראש חודש, הנזכר באותה פרשה.

ג. כִּשְׁם שֶׁמְחַלְלִים הָעֵדִים שָׂרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ אֶת הַשַּׁבָּת - כִּף מְחַלְלִים עִמָּהֶם הָעֵדִים שֶׁמְזַכְּרִים אוֹתָם^ד בְּבֵית דִּין, אִם לֹא הָיוּ בֵּית דִּין מְפִירִים אֶת הָרֹאִים^ה; וְאָפְלוּ הִיָּה זֶה שְׁמוּדִיעַ [-מכשיר] אוֹתָן לְבֵית דִּין עַד אַחַד - הָרִי זֶה הוֹלָךְ עִמָּהֶם וּמְחַלֵּל מִסְפָּק, שְׁמָא יִמְצֵא אַחַר וְיִצְטַרֵּף עִמּוֹ.

9. ויקרא-אמור, כג, ד.

נוהגין. . קודש: מהמשנה משמע שדווקא בר"ה הוא כך ולא בכל חודש! - לקו"ש ח"ט ע' 188 והע' 31.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ט. על ששה חֲדָשִׁים הָיוּ שְׁלוּחֵינִי יוֹצְאִין: על ניסן, מִפְּנֵי הַפֶּסַח. ועל אב, מִפְּנֵי הַתְּעֵנִית. ועל אלול, מִפְּנֵי רֵאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדִי שִׁיבְבוּ מִצַּפִּין בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים לְאַלּוּל - אִם נִוְדַע לָהֶם^{כא} שֶׁקָּדְשׁוּ בֵּית דִּין יוֹם שְׁלֹשִׁים, נוֹהֲגִים אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ בְּלַבְדֵּי; וְאִם לֹא נִוְדַע לָהֶם, נוֹהֲגִים יוֹם שְׁלֹשִׁים קֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים קֹדֶשׁ^{כב}, עַד שִׁיבְאוּ לָהֶם שְׁלוּחֵי תְּשָׁרִיכֵי. ועל תְּשָׁרֵי, מִפְּנֵי תַקְנַת הַמוֹעֲדוֹת. ועל כֶּסֶלּוֹ, מִפְּנֵי חֲנֻכָּה. ועל אָדָר, מִפְּנֵי הַפּוֹרִים. וּבְזִמְנֵן שְׁפִיט הַמִּקְדָּשׁ קָיָם - יוֹצְאִין עַל אֲזַר, מִפְּנֵי פֶסַח קָטָן

[שני]-

כ) ומשום כך צריך לדעת מתי ראש-חודש אלול. כא) למקומות הקרובים לירושלים. כב) אם קידשו את יום שלושים לראש חודש אלול, סופרים שלושים יום, ויום השלושים יהיה ראש השנה בודאות. כג) אם הם לא יודעים מתי נקבע ראש חודש אלול, עושים מספק גם את יום שלושים וגם יום שלושים ואחד (מתחילת חודש אלול) לראש השנה. כד) ואז ידעו מתי ראש חודש תשרי, ועל פיו יקבעו יום הכיפורים וסוכות.

י. שְׁלוּחֵי נִיסָן וּשְׁלוּחֵי תְּשָׁרֵי - אֵין יוֹצְאִין אֶלָּא בְּיוֹם רֵאשׁ חֲדָשֵׁי, אַחֲרֵי שֶׁתַּעֲלֶה הַשֶּׁמֶשׁ^{כד}, עַד שִׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין מִקְדָּשׁ^{כה}; וְאִם קָדְשׁוּ בֵּית דִּין בְּסוֹף יוֹם תְּשַׁעָּה וְעֶשְׂרִים, כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, וְשִׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין מִקְדָּשׁ - יוֹצְאִין מִבְּעָרָב. וּשְׁלוּחֵי שְׁאָר הַשָּׁשָׁה חֲדָשִׁים - יֵשׁ לָהֶם לְצֵאת מִבְּעָרָב אַחֲרֵי שֶׁנִּרְאָה הַיָּרֵחַ, אִף עַל פִּי שֶׁצִּדִּין לֹא קָדְשׁוּ בֵּית דִּין אוֹתוֹ הַחֲדָשׁ; הוֹאִיל וְנִרְאָה הַחֲדָשׁ, יֵצְאוּ, שְׁהָרֵי לְמַחֵר בְּנֻדָּאֵי מִקְדָּשֵׁן אוֹתוֹ בֵּית דִּין.

כה) בחודש ניסן, אבל בתשרי אינם יכולים לצאת מחמת קדושת יום-טוב. כו) שקידוש החודש אינו אלא ביום. כז) כיוון שקביעת המועדים תלויה בהם, צריך שיתאמת להם הדבר יותר מבשאר החדשים.

יא. כָּל מְקוֹם שֶׁהָיוּ שְׁלוּחֵינִי מְגִיעִין, הָיוּ עוֹשִׂין אֶת הַמוֹעֲדוֹת יוֹם טוֹב [ביום] אֶחָד, כְּפִתּוּב בַּתּוֹרָה; וּמְקוֹמוֹת הַרְחוּקִים שְׁאֵין הַשְּׁלוּחִים מְגִיעִין אֲלֵיהֶם, הָיוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים מִפְּנֵי הַסֶּפֶק^{כז} - לְפִי שְׁאֵינָם יוֹדְעִים יוֹם שֶׁקָּבְעוּ בּוֹ בֵּית דִּין רֵאשׁ הַחֲדָשׁ, אִי זֶה יוֹם הוּא.

כח) והם הנקראים "שני ימים טובים של גלויות".

יב. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהָיוּ מְגִיעִין אֲלֵיהֶן שְׁלוּחֵי

בְּן זַפְאֵי וּבֵית דִּינּוֹ, שִׁיְהִיוּ מְקַבְּלִין עֲדוֹת הַחֲדָשׁ כָּל הַיּוֹם כְּלוּי^{כח}, וְאֶפְלוּ בְּאוֹ עֲדִים יוֹם שְׁלֹשִׁים בְּסוֹף הַיּוֹם סְמוּךְ לְשִׁקְיַעַת הַחֲמָה, מְקַבְּלִין עֲדוֹתָם וּמְקַדְּשִׁין יוֹם שְׁלֹשִׁים בְּלַבֵּד.

יא) שגם אם יבואו עדים אחר המנחה, לא יקבלו אותם. יב) הכוונה בראש חודש תשרי שהוא גם ראש השנה. מכיוון שעד עכשיו נהגו באותו היום בקדושה כיום טוב, (כי חששו שמא יבואו עדים ויקדשו את אותו היום, ואז הוא יהיה ראש השנה) מסיימים יום זה בקדושה, אף-על-פי שכבר התברר שאין היום יום טוב. יג) כי הסיבה לתקנה הקודמת - שטעו ולא ידעו איזה קורבן להקריב - בוטלה.

ז. כְּשִׁמְעֵבְרִין בֵּית דִּין אֶת הַחֲדָשׁ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּאוּ עֲדִים כָּל יוֹם שְׁלֹשִׁים - הָיוּ עוֹלִין לְמְקוֹם מוֹכֵן, וְעוֹשִׂין בּוֹ סְעוּדָה בְּיוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים שֶׁהוּא רֵאשׁ חֲדָשׁ. וְאֵין עוֹלִין לְשֵׁם בְּלִילָה, אֶלָּא בְּנֶשֶׁף קֹדֶם עֲלוֹת הַשֶּׁמֶשׁ^{כט}; וְאֵין עוֹלִין לְסְעוּדָה זוֹ פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה; וְאֵין עוֹלִין לָהּ אֶלָּא בַּפֶּת דָּגָן וְקִטְנִית, וְאוֹכְלִין בַּעַת הַסְּעוּדָה. וְזוֹ הִיא סְעוּדַת מִצְוָה שֶׁל עֵבֶר הַחֲדָשׁ הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם^ל.

יד) לפני עלות השחר, בזמן שעדיין לא יום גמור ולא לילה גמור. טו) ומטרת הסעודה לפרסם שעיברו את החודש, וראש חודש הוא ביום שלושים ואחד.

ח. בְּרֵאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיוּ בֵּית דִּין מְקַדְּשִׁין אֶת הַחֲדָשׁ, הָיוּ מְשִׁיאִין מְשׁוּאוֹת^{לא} בְּרֵאשֵׁי הַיָּרֵים כְּדִי שִׁיִּדְעוּ הַרְחוּקִים; מִשְׁקַלְקְלוּ הַפּוֹתִים - שֶׁהָיוּ מְשִׁיאִין מְשׁוּאוֹת כְּדִי לְהִטְעוֹת הָעַם^{לב} - הַתְּקִינּוּ שִׁיְהִיו שְׁלוּחִים יוֹצְאִין^{לג} וּמוֹדִיעִין לְרַבִּים. וּשְׁלוּחִים אֵלוּ אֵינָם מְחַלְלִין אֶת יוֹם טוֹב, וְאֵין צָרִיף לִזְמַר שֶׁפֶת - שְׁאֵין מְחַלְלִין אֶת הַשֶּׁבֶת לְקִיָּמוֹ, אֶלָּא לְקִדְשׁוֹ בְּלַבֵּד^{לד}.

טז) מדליקים אבוקות אש ביום שלושים בערב (ליל היום השלושים ואחד), ואז ידעו אלו שגורם במקומות רחוקים, שיום השלושים היה ראש-חודש. ואם הם לא היו רואים משואות, ידעו שהחודש שעבר מעובר, וראש חודש ביום השלושים ואחד. יז) במקרה שבית דין עיבר את החודש ולא השיאו משואות. הכותים היו משיאים משואות בהריהם, שיטעו העם לחשוב שהחודש חסר וראש חודש כבר עבר. יח) בטלו את המשואות, ותיקנו שבית דין יוציא שליחים להודיע לציבור מתי ראש חודש. יט) רק עדי החודש היו יכול לחלל את השבת, כי תפקידם לקדש את החודש. אבל השלוחים אין תפקידם לקדש את החודש, אלא רק להודיע לציבור.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טז. ואם עמדו העדים בעדותם לה ונמצאת מכוונת, והרי העדים אנשים ידועים ונבונים ולא נתבלבלו, ונחקרה העדות פראוי - מקדשין אותו, וחוזרין ומוזנין לאותו החדש מיום שלשים, הואיל ונראה הירח בליל ט.

(לח) וכל האיומים לא השפיעו. (לט) מקדשים את החודש למפרע ביום השלושים, ומתחילים לספור את החודש החדש מיום שלושים והלאה.

יז. ואם הצרכו בית דין [מאיזו סיבה] להניח החדש זה מעבר, כשהיה קדם שיבאו אלו העדים [ואח"כ הגיעו עדים שלפי עדותם יש לחסר את החודש, למרות זאת לא משנים ו] - מניחין; וזה הוא שאמרו: 'מעברין את החדש לצדך'. ויש מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה ואומר: 'לעולם אין מעברין את החדש לצדך; הואיל ובאו עדים - מקדשין, ואין מאימין עליהם' [אין מבלבלים אותם כדי לרחות עדותם ולעבר את החודש].

(מ) לפעמים בית דין היו משאירים מלכתחילה את החודש מעובר, כדי לשמור על ממוצע חודשים תקין.

יח. יראה לי, שאין מחלקת החכמים בדבר זה אלא בשאר החדשים, חוץ מן ניסן ותשרי, או בעדי ניסן ותשרי שבאו אחר שעברו הרגלים, שפכר נעשה מה שנעשה, ועבר זמן הקרפנות וזמן המועדות; אבל אם באו העדים בניסן ותשרי קדם חצי החדש^{מא}, מקבלין עדותם^{מב}, ואין מאימין עליהם כלל, שאין מאימין על עדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו כדי לעברו.

(מא) שעדיין קביעת המועדים תלויה בהם, ואפשר לשנות באיזה יום יחולו החגים. (מב) ומקדשים החודש ביום השלשים.

יט. אבל מאימין על עדים שנתקלקלה [הוכחה] עדותם, והרי הדבר נוטה שלא תתקיים העדות ויתעבר החדש - מאימין עליהם כדי שתתקיים העדות, ויתקדש בזמנו^{מג}; וכן אם באו עדים להזים את העדים שראוהו בזמנו, קדם שיקדשוהו בית דין^{מד} - הרי אלו מאימין על המזמין עד שלא תתקיים ההזמה, ויתקדש החדש בזמנו.

(מג) אם לפי החשבון ראש החודש צריך להיות ביום השלושים, והעדים טעו בדבריהם, דוחקים ומאימין עליהם לדקק בעדות שלהם, כדי שיעידו עדות טובה ולא ידחה

ניסן, ולא היו מגיעין אליהן שלוחי תשרי^{מט}; ומן הדין היה שיעשו פסח יום טוב אחד, שהרי הגיעו להם שלוחין וידעו באיזה יום נקבע ראש החדש, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים, שהרי לא הגיעו אליהן שלוחין. וכדי שלא לחלק במועדות, התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין לו, עושין שני ימים, אפלו יום טוב של עצרת^{לא}.

(כט) משום ששלוחי תשרי אינם נוסעים בראש השנה וביום הכפורים. (ל) שאם יעשו את יום טוב של פסח יום אחד, יתרגלו לעשות גם את יום טוב של סוכות יום אחד, למרות שבתשרי השלוחים לא הגיעו אליהם, ולפעמים יטעו באיזה יום חל החג. (לא) חג השבועות. אף-על-פי שאינו תלוי בקידוש ראש חודש סיוון אלא בספירת העומר.

לג. וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי? שני ימים - ששלוחי תשרי אינם מהלכין באחד בתשרי, מפני שהוא יום טוב, ולא בעשירי בו, מפני שהוא יום הכפורים.

יד. אין השלוחין צריכין להיותם שנים, אלא אפלו אחד נאמן. ולא שליח בלבד, אלא אפלו תגר [סוחר] משאר העם שבא לדרכו ואמר: 'אני שמעתי מפי בית דין שקדשו את החדש ביום פלוני' - נאמן, ומתקנין את המועדות על פיו; שדבר זה דבר העשוי להגלות^{לב} הוא, ועד אחד פשר נאמן עליו.

(לב) דבר זה עתיד להתפרסם, ובדבר שעתיד להתפרסם אין אדם משקר.

טו. בית דין שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים, והשפימו בנפש [קודם עלות השחר] ועברו את החדש כמו שבארנו בפרק זה, ואחר ארבעה או חמשה ימים באו עדים רחוקים^{לג} והעידו שראו את החדש בזמנו שהוא ליל שלשים, ואפלו באו בסוף החדש - מאימין [מטילין אימה] עליהם איום גדול ומטריפים אותם^{לד} בשאלות, ומטריחין עליהם בבדיקות^{לה} ומדקדקין בעדותן^{לו}, ומשתדלין בית דין שלא יקדשו החדש זה, הואיל ויצא שמו מעבר^{לי}.

(לג) ממקום רחוק. (לד) מבלבלים את דעתם. (לה) שאלות צדדיות בלתי חשובות. (לו) בשאלות הנוגעות לעדות גופא. (לי) שנתפרסם שחודש שעבר - מעובר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ראש חודש. מד) כי אם נמצאו זוממין אחרי שקדשוהו בית-דין, הרי זה מקודש.

פְּרָק ד

דיני עיבור השנה.

א. שְׁנָה מְעַבְרָת, הִיא הַשְּׁנָה שְׁמוֹסִיפִין בָּהּ חֹדֶשׁ; וְאֵין מוֹסִיפִין לְעוֹלָם אֶלָּא אֶדְר, וְעוֹשִׁין אוֹתָהּ שְׁנָה שְׁנֵי אֶדְרִין - אֶדְר רֵאשׁוֹן וְאֶדְר שְׁנִי. וּמִפְּנֵי מָה מוֹסִיפִין חֹדֶשׁ זֶה?^א מִפְּנֵי זְמַן הָאֲבִיב, כְּדִי שְׂיִהְיֶה הַפֶּסַח בְּאוֹתוֹ זְמַן, שְׁנַאֲמַר^י: "שְׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאֲבִיב", שְׂיִהְיֶה חֹדֶשׁ זֶה בְּזְמַן הָאֲבִיב. וְלוֹלָא הוֹסַפְתָּ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה - הָיָה הַפֶּסַח בְּאֵ פְעָמִים בַּיָּמוֹת הַחֲמָה, וּפְעָמִים בַּיָּמוֹת הַגְּשָׁמִים.

(א) כלומר, למה צריך לעבר את השנה? (ב) של פסח.

ב. עַל שְׁלֹשָׁה סִימָנִין מְעַבְרִין אֶת הַשְּׁנָה: עַל הַתְּקוּפָה, וְעַל הָאֲבִיב, וְעַל פְּרוֹת הָאֵילָן. בַּיָּצֵד? בֵּית דִּין מַחְשָׁבִין, וְיוֹדְעִין: אִם תְּהִיָּה תְּקוּפַת נִסָּן [ה-אביב] בְּשָׁשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, אוֹ אַחַר זְמַן זֶה - מְעַבְרִין אוֹתָהּ הַשְּׁנָה, וְעֵשׂוּ אוֹתוֹ נִסָּן אֶדְר שְׁנִי, כְּדִי שְׂיִהְיֶה הַפֶּסַח בְּזְמַן הָאֲבִיב; וְעַל סִימָן זֶה סוּמְכִין וּמְעַבְרִין, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְסִימָן אַחֲרֵי.

(ג) שלושה דברים מסמנים לבית דין שצריך לעבר את השנה. (ד) בשנת החמה, ישנן ארבע תקופות: תקופת ניסן – התחלת האביב; תקופת תמוז – התחלת הקיץ; תקופת תשרי – התחלת הסתיו; תקופת טבת – התחלת החורף. (ה) כלומר, לאחר שהגיעה כבר 'תקופת ניסן', וזו נקבעת על-ידי מהלך השמש. (ו) מספיק שיש רק את הסימן הזה, ואין צורך עוד סימן (האביב ופירות האילן) כדי לעבר את השנה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שנת החמה ושנת הלבנה בעבודת האדם".

מטרתה של שנת העיבור, היא להשוות שנת הלבנה לשנת החמה, ואינו רק גדר ודין בפסח "כדי שיהיה הפסח בחודש האביב" אלא שנוגע גם לחשבון השנים שיהיו שני חמה.

וענינו בעבודת האדם: החמה היא משפיע והלבנה מקבל – "סיהרא לית לה מגרמה כלום" ומקבלת אורה מהחמה. והנה, בכל יהודי ישנם שני ענינים, משפיע ומקבל, ולדוגמא: בקבלת עול בכללות עניני התורה ומצוותיה הוא מקבל, ובמצות הצדקה הוא נותן. עבודתו של יהודי היא להשוות שנת החמה לשנת הלבנה, היינו שתמיד צריך שיהיה בשתי הבחינות כאחת. ולדוגמא: בזמן התפילה במצב של מקבל, יכול וצריך להיות גם משפיע באותו הזמן ולתת צדקה לעני הבא לבקשו בזמן התפילה, כי בכל רגע ורגע צריך להיות בשני הענינים יחד; מקבל וגם משפיע.

(על פי יין מלכות, סימן מ"א)
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

ג. וְכֵן אִם רָאוּ בֵּית דִּין שְׁעָדִין לֹא הִגִּיעַ הָאֲבִיב, אֶלָּא עָדִין אֶפֶל הוּא, וְלֹא צְמַחוּ פְּרוֹת הָאֵילָן, שְׂדַרְכָם לְצִמַח בְּזְמַן הַפֶּסַח - סוּמְכִין עַל שְׁנֵי סִימָנִין אֵלוּ, וּמְעַבְרִין אֶת הַשְּׁנָה; וְאִם עַל פִּי שְׂתִתְּקוּפָה קָדָם לְשָׁשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, הֲרִי הֵם מְעַבְרִין, כְּדִי שְׂיִהְיֶה הָאֲבִיב מְצוּי לְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ עֹמֵר הַתְּנוּפָה בְּשָׁשָׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, וְכִדִּי שְׂיִהְיֶה פְּרוֹת צוּמְחִין כְּדָרְךָ פֶּל זְמַן הָאֲבִיב.

(ז) כלומר, עדיין לא התבשלה התבואה. (ח) מתאחר לבוא. (ט) מאיזו סיבה שהיא, אף-על-פי שכבר הגיעה 'תקופת ניסן'.

ד. וְעַל שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת הָיוּ סוּמְכִין בְּאֲבִיב - עַל אֶרֶץ יְהוּדָה, וְעַל עֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְעַל הַגְּלִיל. וְאִם הִגִּיעַ הָאֲבִיב בְּשָׁנֵי אֲרָצוֹת מְאֵלוּ, וּבְאַחַת לֹא הִגִּיעַ - אֵין מְעַבְרִין; וְאִם הִגִּיעַ בְּאַחַת מֵהֶן, וְלֹא הִגִּיעַ בְּשָׁתַיִם - מְעַבְרִין, אִם עָדִין לֹא צְמַחוּ פְּרוֹת הָאֵילָן. וְאֵלוּ הֵם הַדְּבָרִים שֶׁהֵם הַעֲקָר שְׁמַעְבְּרִין בְּשָׁבִילָם, כְּדִי לְהִיָּתוֹת הַשָּׁנִים שְׁנֵי חֲמָה יב.

(י) בשלוש ארצות היו בודקים אם התבואה כבר הבשילה או לא. (יא) שהרי דרושים שני הסימנים: (א) לא הגיע האביב בשתיים מתוך שלוש הארצות; (ב) ולא צמחו פירות האילן. (יב) כל שלושת הדברים האלו תלויים בחמה, ועיקר עיבור השנה בא לשם השוואת שנות הלבנה עם שנות החמה, כמו שביאר הרמב"ם.

10. דברים-ראה, טז, א.

ואין . . . אחר: ההדרגה והשיטות בזה – לקו"ש חל"ו ע' 113. וכדי . . . האביב: הענין בזה – לקו"ש חל"ו ע' 111 והע' 22 ושוה"ג. כדי . . . חמה: כלומר, עיבור השנה אינו רק בגדר הפסח כי אם נוגע לחשבון השנים בכללותן; ביאור חיבור שני החמה ושני הלבנה בעבודת האדם – יין מלכות ס"א.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כב) לקורבן עולת ראייה שמביאים בשלש הרגלים. כג) וכל עוד הגוזלות לא גדלו אי אפשר להקריב אותם.

ח. כיצד עושין אותם סעד לשנה? אומרין: 'שנה זו צריכה עבור מפני התקופה שמשכה^י, או מפני האביב ופרות האילן שלא הגיעו^י; ועוד, שהגדיים קטנים והגוזלות רכים'.

כד) שסיבה זו לבדה מספיקה כדי לעבר את השנה. כה) שאז צריך את שני הסימנים האלה יחד.

ט. אין מעברין את השנה, אלא במזמנין לה^י. כיצד? לאמר ראש בית דין הגדולי לפלוני ופלוני מן הסנהדרין: 'היו מזמנין למקום פלוני, שנחשב ונראה ונדע אם שנה זו צריכה עבור, או אינה צריכה עבור'; ואותן שזמנו בלבד, הן שמעברין אותה. ובכמה מעברין אותה? מתחילין בשלשה דינין מפלל סנהדרי גדולה, ממי שסמכו אותם^י. אמרו שנים: 'לא נשב ולא נראה אם צריכה עבור אם לאו^י, ואחד אומר: 'נשב ונבדק' - בטל יחיד במעוט^י; אמרו שנים: 'נשב ונראה', ואחד אומר: 'לא נשב' - מוסיפין עוד שנים מן המזמנים, ונושאים ונותנין בדבר^א.

כו) שצריך להזמין את הדיינים בערב לדין על עיבור השנה שיתקיים למחרת. כז) נשיא הסנהדרין שהוא ראש הסנהדרין. כח) מאלה שנסמכו לדון בעיבור השנה. כט) לדעתם השנה באופן ודאי אינה צריכה עיבור. ל) ואין צורך לדון בשאלת עיבור השנה. לא) וביחד חמשת הדיינים דנים אם השנה צריכה עיבור או לא.

י. שנים אומרים: 'צריכה עבור', ושלשה אומרין: 'אינה צריכה' - בטלו שנים במעוט^ם; שלשה אומרין: 'צריכה', ושנים אומרין: 'אינה צריכה עבור' - מוסיפין שנים מן המזמנין לה, ונושאים ונותנין וגומרין בשבעה^י. אם גמרו כלם לעבר או שלא לעבר, עושין כמה שגמרו; ואם נחלקו - הולכים אחר הרב, בין לעבר בין שלא לעבר. וצריך שיהיה ראש בית דין הגדול שהוא ראש ישיבה של שבעים ואחד, מפלל השבעה; ואם גמרו בשלשה לעבר, הרי זו מעברת - והוא שיהיה הנשיא עמהם, או שירצה^י. ובעבור השנה, מתחילין מן הצד^י; ולקדוש החדש, מתחילין מן הגדול.

ה. ויש שם דברים אחרים שהיו בית דין מעברין בשבילם, מפני הצרף; ואלו הן: מפני הדרכים שאינן מתקנין, ואין העם יכולין לעלות [ורגל בפסח] - מעברין את השנה, עד שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים. ומפני הגשמים שנהרסו, ונמצאו הנהרות מפסיקין ומונעין את העם^י, או מספנים בעצמן ומתים^י - מעברין את השנה, עד שיתקנו הגשמים. ומפני תנורי פסחים שאבדו בגשמים, ואין להם מקום לעלות את פסחיהם - מעברין את השנה, עד שיבנו התנורים ויבישו^י. ומפני גליות ישראל שנקרו ממקומם^י, ועדין לא הגיעו לירושלים - מעברין את השנה, כדי שיהיה להם פנאי להגיע.

יג) מלעלות לרגל. יד) אלה שאינם נמנעים, ועולים בכל זאת לרגל. טו) התנורים היו עשויים חרס והיו צריכים לייבש אותם בשמש. טז) היהודים מארצות הגולה יצאו מעריהם כדי לעלות לירושלים.

ו. אבל אין מעברין את השנה לא מפני השלג, ולא מפני הצנה^י, ולא מפני גליות ישראל שעדין לא נעקרו ממקומם, ולא מפני הטמאה^י - כגון שהיו רב הקהל או רב הפהנים טמאים, אין מעברין את השנה כדי שיהיה להם פנאי לטהר וינעשו בטהרה, אלא יעשה בטמאה^י; ואם עברו את השנה מפני הטמאה, הרי זו מעברת.

יז) כי בגלל דברים אלה אין איש נמנע מלעלות לירושלים. יח) שאנשים טמאי מת, ואין את אפר פרה אדומה כדי לטהר אותם. יט) כאשר הציבור טמא לא דוחים את הקרבת קורבן פסח, אלא מקריבים את קורבן הפסח גם בטמאה (ורק יחיד שטמא, הוא נדחה לפסח שני).

ז. יש שני דברים שאין מעברין את השנה בשבילם כלל, אבל עושין אותם סעד^י לשנה שצריכה [בין כן] עבור מפני התקופה או מפני האביב ופרות האילן; ואלו הן: מפני הגדיים והטלאים שעדין לא נולדו או שהם מעט, ומפני הגוזלות [שאפשר להביאן כעולת ראייה] שלא פרחו. אין מעברין בשביל אלו כדי שיהיו הגדיים והטלאים מצויין לפסחים, והגוזלות מצויין לראיה^י או למי שנתחייב בקרבן העוף^י; אבל עושין אותם סעד לשנה.

כ) אפילו כשימנים אלה מזדמנים ביחד. כא) משתמשים בהם כדי להסביר לציבור את הצורך בחודש העיבור.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יד. הגיע יום שלשים באדר, ולא עברו עדין השנה - אין מעברין אותה כלל; שאותו היום ראוי להיות ראש חדש ניסן, ומשיפגס ניסן ולא עברו, אינם יכולים לעבר. ואם עברה ביום שלשים של אדר, הרי זו מעברת^{מא}. באו עדים אחר שעברה, והעידו על הירח - הרי אלו מקדשין את החדש ביום שלשים, ויהיה ראש חדש אדר שני; ואלו קדשוהו קדם שעברו את השנה - שוב לא היו מעברין, שאין מעברין בניסן.

לב) מוסיפים על החמישה עוד שני דיינים, וכולם יחד מכריעים את הדין. לג) שיסכים על עיבור השנה, גם הוא אינו חלק מהשלושה שדנו בוה. לד) מן הקטן שבדיינים.

יא. אין מושיבין לעבור השנה לא מלך, ולא פהן גדול: מלך - מפני חילותיו ומלחמותיו, שמה דעתו נוטה בשבילן לעבר או שלא לעבר^{יה}; וכהן גדול - מפני הצנה, שמה לא תהיה דעתו נוטה לעבר, כדי שלא יבוא תשרי בימי הקר, והוא טובל ביום הכפורים חמש טבילות^{לו}.

מא) כי כל זמן שלא באו עדים ולא קידשו את החודש, אין זה ניסן אלא עדין אדר.

לה) "מפני חילותיו" - שמחלק להם משכורת קצובה לשנה שלימה, דעתו נוטה לעבר את השנה כדי שתהא ארוכה יותר. ומפני "מלחמותיו" - שישנם כאלה שפטורים במשך שנה מלצאת לצבא (כגון חתנים בשנה ראשונה לנישואיהם) ולכן דעתו נוטה שלא לעבר, כדי לקצר את השנה. לו) ואם לא יעברו את השנה, יום כיפור יחול עדיין בימות החום.

טו. אין מעברין את השנה בשנת רעבון, שהכל רצים לבית הגרנות לאכל ולחיות, ואי אפשר להוסיף להם זמן לאסור החדש^{מב}. ואין מעברין בשביעית^{מג}, שיד הפל שולטת [הורסת] על הספיחין^{מד}, ולא ימצאו לקרבן העמר ושתי הלחם^{מה}; ורגילין היו לעבר בערב שביעית^{מו}.

יב. היה ראש בית דין הגדול, והוא הנקרא 'נשיא', בדרך רחוקה^{מז} - אין מעברין אותה אלא על תנאי, אם ירצה הנשיא. בא ורצה, הרי זו מעברת; לא רצה, אינה מעברת. ואין מעברין את השנה אלא בארץ יהודה, שהשכינה בתוכה^{מח}, שנאמר^{מט}: "לשכנו תדרשו"; ואם עברה בגליל, מעברת. ואין מעברין אלא ביום; ואם עברה בלילה, אינה מעברת.

מב) התבואה החדשה אסורה באכילה עד הקרבת העומר בט"ז בניסן, ובשנות רעב לא רוצים להרחיק את ט"ז ניסן בעוד חודש. מג) בשנת השמיטה. מד) כל מה שצומח בשדה מאליו בשנת שמיטה בלי חרישה וזריעה, נקרא "ספיח" - והוא אסור באכילה מדרבנן. מה) והיות והם אסורים באכילה, כולם משחיתים ומקלקלים אותם. מו) קורבן העומר בט"ז בניסן ושתי הלחם בחג השבועות, היו באים בשמיטים מהספיחים. מז) כדי להוסיף חודש לעבודת האדמה לפני שנת השמיטה.

מח) ולא יספיק להגיע עד סוף אדר. מה) בבית המקדש שבירושלים.

טז. יראה לי, שזה שאמרו חכמים 'אין מעברין בשנת רעבון ובשביעית' - שלא יעברו פהם מפני הצרף; אבל אם היתה השנה ראויה להתעבר מפני התקופה, או מפני האביב ופרות האילן - מעברין לעולם בכל זמן^{מא}.

יג. יש לבית דין לחשב ולידע אי זו שנה תהיה מעברת, בכל עת שירצו, אפילו פמה שנים, אבל אין אומרים 'שנה פלונית מעברת'; אלא אחר ראש השנה הוא שאומרים 'שנה זו מעברת'^{מב}. ודבר זה - מפני הדחק^{מג}; אבל שלא בשעת הדחק, אין מודיעין שהיא מעברת, אלא באדר הוא שאומרים 'שנה זו מעברת, וחדש הבא אינו ניסן אלא אדר שני'. אמרו לפני ראש השנה, 'שנה זו שתפגס מעברת' - אינה מעברת באמירה זו.

מז) אפילו בשנת בצורת ואפילו בשנת שמיטה, כי שלושת הסימנים האלה הם העיקר שבגללם מעברים את השנה.

מח) אין מודיעים לציבור לפני ראש השנה ששנה הבאה היא מעוברת, רק אחרי ראש השנה אפשר להודיע. מט) כגון שיש חשש ששלטון זר ימנע את עיבור השנה כשנגיע לחודש אדר.

יז. כשמעברין בית דין את השנה, פותחין אגרות לכל המקומות הרחוקים, ומודיעים אותם שעברה, ומפני מה עברה; ועל לשון [בשם] הנשיא נכתבות, ואומר להם: 'שהספמתי אני וחברי, והוספנו על

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ולפעמים יום לפני או יום אחרי. (ו) זהו מקרה נדיר שראש חודש יהיה יום אחרי שרואים את הירח. (ז) ששם ראיית הירח היא לפני הראייה בארץ ישראל.

ג. ומאימתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה? מסוף חכמי תלמוד, בעת שחרבה ארץ ישראל, ולא נשאר שם בית דין קבוע; אבל בימי חכמי משנה, וכן בימי חכמי תלמוד עד ימי אבני ורבא - על קביעת ארץ ישראל היו סומכין.

ד. כשהיתה סנהדרין קימת, והן קובעין על הראייה - היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי תשרי, עושין ימים טובים יום אחד בלבד; ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהן, היו עושין שני ימים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החדש.

ה. בזמן הזה שאין שם סנהדרין, ובית דין של ארץ ישראל קובעין על חשבון זה, היה מן הדין שיהיו בכל המקומות עושין יום טוב אחד, אפלו המקומות הרחוקות שבחוצה לארץ, כמו בני ארץ ישראל - שהפל על חשבון אחד סומכין וקובעין; אבל תקנת חכמים היא, שיזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם.

(ח) ולכן ממשיכים לעשות בחוץ לארץ יום טוב שני ימים.

ו. לפיכך, כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו כשהיו השלוחין יוצאין, יעשו שני ימים, ואפלו בזמן הזה, כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין על הראייה; ובני ארץ ישראל בזמן הזה, עושין יום אחד כמנהגן, שמעולם לא עשו שני ימים. נמצא יום טוב שני שאנו עושין בגלילות בזמן הזה, מדברי סופרים שתקנו דבר זה.

ז. יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראייה, היו רב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים טובים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את החדש, שאין השלוחין יוצאין ביום טוב.

ח. ולא עוד, אלא אפלו פירושלים עצמה שהוא

שנה זו פך וכף' - רצו תשעה ועשרים יום, רצו שלשים יום, שהדש העבור הרשות לבית דין להוסיפו מלא או חסר^מ, לאנשים הרחוקים שמודיעין אותם^ט; אבל הם - לפי הראייה הם עושים, אם מלא אם חסר.

(מח) שחודש אדר הנוסף יהיה של 29 או של 30 יום, אף-על-פי שעכשיו אין יודעים עדיין, אם חודש העיבור יהיה מלא או חסר. (מט) היו מודיעים רק למקומות הרחוקים על מניין הימים בחודש אדר. (נ) אבל בארץ ישראל היו מקדשים בסוף החודש על פי הראייה, כמו בכל חודש.

פָּרָק ה

עיבור השנה בסנהדרין בלבד, קביעת יום טוב שני של גלויות

א. כל שאמרנו מקביעת ראש החדש על הראייה, ועבור השנה מפני הזמן או מפני הצרף - אין עושין אותו אלא סנהדרין שבארץ ישראל, או בית דין הסמוכים שבארץ ישראל שנתנו להן הסנהדרין רשות; שפך נאמר למשה ואהרן^{יב}: "החדש הזה לכם ראש חדשים"; ומפי השמועה למדו איש מאיש ממשלה רבנו, שפך הוא פרוש הדבר: עדות זו תהיה מסורה "לכם", ולכל העומד אחריהן במקומן. אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל, אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים, אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום.

(א) בית דין שהוסמכו לזה. (ב) מפי הקבלה, כי אין זה יוצא מתוך פשט הפסוק.

ב. ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא - שבזמן שיש סנהדרין, קובעין על הראייה; ובזמן שאין שם סנהדרין, קובעין על חשבון זה שאנו מחשבין בו היום, ואין נזקקין לראייה, אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה הוא יום הראייה, או קדם לו ביום, או אחריו ביום^{יג}. וזה שיהיה קדם לראייה ביום - פלא הוא, ובארצות שהן למערב ארץ ישראל.

(ג) שלא נלמד מהמקרא, אלא עבר במסורת ממש רבינו והלאה. (ד) לא מתייחסים לראיית הירח. (ה) לפעמים היום שנקבע לראש חודש יהיה ביום שבו רואים את הירח,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מקדם; שאין שלוחי כל תשרי ותשרי מגיעין, אלא למקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים בשנה או פחות, שאפשר שהיו שלוחין מגיעין אליו - רואים: אם אותו המקום מארץ ישראל שהיו בה ישראל בשעת הראיה בכבוש שניי, כגון אושא ושפרעם ולד ויבנה ונב וטבריה וכיוצא בהן, עושין יום אחד בלבד^{טו}. ואם אותו המקום מסוריא^{טז}, כגון צור ודמשק ואשקלון^{יז} וכיוצא בהן, או מחוצה לארץ, כגון מצרים ועמון ומואב וכיוצא בהן - עושין כמנהג אבותיהן שבידיהן: אם יום אחד, יום אחד; ואם שני ימים, שני ימים.

(יד) בימי בית שני, כשעלו מבבל. (טו) שלמקומות אלו בודאי הגיעו שלוחי בית דין. (טז) שדוד כבש אותה וצירפה לארץ ישראל ונקראת כיבוש יחיד, ואין דינה כארץ ישראל לכל דבר. (יז) שלא כבשוה עולי בבל בכיבוש שני, ואינה בתחום ארץ ישראל.

יב. מקום שבינו ובין ירושלים עשרה או פחות מעשרה, והוא סוריא או חוצה לארץ ואין להם מנהג, או שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום ששכנו בו ישראל עתה - עושין שני ימים כמנהג רב העולם. וכל יום טוב שני מדברי סופרים - ואפלו יום טוב שני של ראש השנה, שהפל עושין אותו בזמן הזה.

יג. זה שאנו מחשבים בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו, ואומרים שראש חדש יום פלוני, ויום טוב ביום פלוני - לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ; ואין אנו סומכין, אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם. וזה שאנו מחשבים, לגלות הדבר בלבד: כיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הם סומכין, אנו מחשבים לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא; ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני חשבון שאנו מחשבים.

מקום בית דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני ימים טובים, שאם לא באו עדים כל יום שלשים, נהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש; והואיל והיו עושין אותו שני ימים ואפלו בזמן הראיה, התקינו שהיו עושין אפלו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים, בזמן הזה שקובעין על החשבון. הנה למדת, שאפלו יום טוב שני של ראש השנה בזמן הזה, מדברי סופרים.

(ט) אם לפי חשבון חכמים הירח היה צריך להראות ביום השלושים, והיו מגיעים עדים, יום השלושים היה ראש השנה. (י) ואם העדים לא היו מגיעים, היו נקבע ראש השנה ליום השלושים ואחד. כך שגם בירושלים ראש השנה היה יומיים.

ט. אין עשית יום אחד תלויה בקריבת המקום [לירושלים]. כיצד? אם יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות, שפודאי אפשר שיגיעו להם שלוחין - אין אומרים שאנשי מקום זה עושין יום טוב אחד; שמי יאמר לנו שהיו שלוחין יוצאין למקום זה? שמה לא היו שלוחין יוצאין למקום זה, מפני שלא היו שם ישראל, ואחר שחזרו לקבע על החשבון, ישבו שם ישראלים שהיו חביבין לעשות שני ימים^י; או מפני שהיה חרום [כנסה] בדרך, בדרך שהיה בין יהודה וגליל בימי חכמי משנה; או מפני שהיו הגוים מונעין את השלוחין לעבר ביניהם^{יא}.

(יא) אולי לא התגוררו באותו מקום ישראל, ואף פעם לא נהגו בו יום טוב אחד כמו במקום שהגיעו אליו השלוחים. (יב) כמנהג רוב העולם. (יג) ולכן השלוחים לא הגיעו לשם, וחגגו באותם מקומות יום טוב שני מספק.

ל. ואלו היה הדבר תלוי בקריבת המקום, היו כל בני מצרים עושין יום אחד, שהרי אפשר שיגיעו להם שלוחי תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא מהלך שמונה ימים או פחות; וכן רב סוריא. הא למדת, שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.

לא. נמצא עקר דבר זה על דרך זו, כן הוא: כל מקום שיש בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים - עושין שני ימים לעולם, כמנהגם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

'קיבוץ האמצעי' בחודש הבא. ט) בין קיבוץ אחד לקיבוץ הבא.

~ יום חמישי ג' אייר ~

פָּרָק ו

חישוב קיבוץ החמה והירח.

א. בזמן שעושין על הראיה, היו מחשבין ויודעין שעה שיתקבץ בה הירח עם החמה בדקדוק הרבה, כדרך שהאסטרונומים [החודשים בכוכבים] עושין, כדי לידע אם יראה הירח או לא יראה. ותחלת אותו החשבון [הבסיס לחשבון זה], הוא החשבון שמחשבין בקרוב [בממוצע] ויודעין שעת קבוצם בלא דקדוק; ושעת קבוצם בלא דקדוק אלא במהלכם האמצעי, הוא הנקרא 'מולד'. ועקרי החשבון שמחשבין בזמן שאין שם בית דין שיקבעו על הראיה, והוא חשבון שאנו מחשבין היום - הוא הנקרא 'עבור'; ואלו הן:

א) הזמן המדויק שהירח עומד בקו ישר בין הארץ לבין השמש, ואז אורו לא נראה בארץ. וזה נקרא קיבוץ האמיתי. ב) כדי להגיע לחשבון הקיבוץ האמיתי, הסנהדרין היו צריכים לחשב קודם חשבון אחר פחות מדויק, וממנו הגיעו לקיבוץ האמיתי. ג) והוא הנקרא קיבוץ האמצעי.

ב. היום והלילה, ארבע ועשרים שעות בכל זמן, שתיים עשרה ביום, ושתיים עשרה בלילה. והשעה, מחלקת לארץ ושמונים חלקים; ולמה חלקו השעה למגן זה? לפי שמגן זה יש בו חצי ורביע ושמיני [ושמינית], ושליש ושתיים ותשיע, וחמש ועשור, והרבה חלקים יש לכל אלו השמות.

ד) לענין חשבון המולד מחלקים תמיד את היום לשתיים עשרה שעות וגם את הלילה לשתיים-עשרה שעות, ואין מתחשבים בתקופות השנה, שבהן היום לפעמים יותר משתיים-עשרה שעות ולפעמים פחות משתיים-עשרה שעות. ה) ולא השתמשו בחלוקה המקובלת: שעה אחת = ששים דקות. ו) המספר 1080 מתחלק בהרבה מספרים, מה שאין כן המספר 60.

ג. משיתקבץ [יפגש] הירח והחמה לפי חשבון זה, עד שיתקבצו פעם שניה במהלכם האמצעי - תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה שעות מיום שלשים מתחלת לילו, ושבע מאות שלשה ותשעים חלקים משעת שלש עשרה; וזה הוא הזמן שבין כל מולד ומולד, וזה הוא חדשה של לבנה.

ז) לפי החישוב שעשינו בהלכה הקודמת. ח) עד הזמן של

ד. שנה של לבנה - אם תהיה שנים עשר חדש מחדשים אלו - יהיה כללה שלש מאות וארבעה וחמשים יום ושמונה שעות ושמונה מאות וששה ושבעים חלקים; ואם תהיה מעברת, ותהיה השנה שלשה עשר חדש - יהיה כללה שלש מאות שלשה ושמונים יום ואחת ועשרים שעות וחמש מאות ותשעה ושמונים חלקים. ושנת החמה, היא שלש מאות חמשה וששים יום ושש שעות. נמצא תוספת שנת החמה על שנת הלבנה, עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים.

ה. כשתשליך [תחלק] ימי חדש הלבנה שבועה שבועה, שהם ימי השבוע - ישאר יום אחד ושתיים עשרה שעות ושבע מאות ושלושה ותשעים חלקים, סימן להם א' י"ב תשצ"ג; וזו היא שארית חדש הלבנה. וכן כשתשליך ימי שנת הלבנה שבועה שבועה - אם שנה פשוטה היא - ישאר ממנה ארבעה ימים ושמונה שעות ושמונה מאות וששה וחמשים חלקים, סימן להם ד' ח' תתע"ו; וזו היא שארית שנה מעברת היא - תהיה שאריתה חמשה ימים ואחת ועשרים שעות וחמש מאות ותשעה ושמונים חלקים, סימן להם ה' כ"א תקפ"ט.

י חודש הלבנה מורכב מארבע שבועות, יום אחד, 12 שעות 7931 חלקים. יא) סימן לשארית שלא נכנסת בארבע שבועות: א' - יום אחד, י"ב - 12 שעות, תשצ"ג - 793 חלקים. כ) מורכבים כל הסימנים הבאים שיכתוב הרמב"ם. יב) אם תחלק את כל ימי שנת הלבנה לפי שבועות. יג) שנת לבנה פשוטה מורכבת 50 שבועות (350 ימים) ועוד 4 ימים, 8 שעות, 8761 חלקים. יד) שנת לבנה מעוברת מורכבת 54 שבועות (378 ימים) ועוד 5 ימים, 21 שעות, 5891 חלקים.

ו. כשיהיה עמך ידוע מולד חדש מן החדשים, ותוסיף עליו א' י"ב תשצ"ג - יצא מולד שאחריו, ותדע באי זה יום מימי השבוע ובאי זו שעה ובכמה חלקים יהיה.

טו) תוסיף עליו יום אחד, 12 שעות 7931 חלקים.

ז. כיצד? הרי שהיה מולד ניסן באחד בשבת בחמש שעות ביום ומאה ושבעה חלקים, סימן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

24 שעות, אז מפחיתים מחשבון השעות 24 שעות, ומוסיפים עוד יום אחד שלם לחשבון הימים. (כא לדוגמה, כאשר המולד יהיה ביום שבת, ונוסיף עליו את שארית החודש שיש בה עוד יום אחד, ואז סך הימים שיצטברו יהיו יותר משבוע שלם, נפחית מהחשבון שבוע שלם.

י. כל תשע עשרה שנה, שיהיו מהן שבע שנים מעברות ושתיים עשרה פשוטות - נקרא 'מחזור'; ולמה סמכנו על מגין זה? שבזמן שאמה מקבץ מגין ימי שתיים עשרה שנה פשוטות ושבע מעברות ושעותיהן וחלקיהן, ותשלים כל אלה ושמונים חלקים שעה, וכל ארבע ועשרים שעות יום, ותוסיף למגין הימים - תמצא הכל תשע עשרה שנה משני החמה, שכל שנה מהן שלש מאות וחמשה ושישים יום ושש שעות בשנה. ולא ישאר ממגין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה זו, חוץ משעה אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלקים²⁷², סימן להם א' תפ"ה.

(כ) בכל 19 שנה שיש בה 7 שנים מעוברות ו12 פשוטות, ישתנו שנות החמה ושנות הלבנה כמעט במדויק. וישאר הפרש בין שנות החמה לשנות הלבנה של שעה אחת ו485 חלקים בלבד.

יא. נמצא במחזור שהוא פנה, החדשים כלם חדשי הלבנה, והשנים שני החמה²⁷³; והשבע השנים המעברות שבכל מחזור ומחזור לפי חשבון זה²⁷⁴, הם שנה שלישית מן המחזור וששית ושמינית, ושנת אחת עשרה ושנת ארבע עשרה ושנת שבע עשרה ושנת תשע עשרה.

(ג) במחזור של 19 שנה כל החודשים חושבו לפי חודשי הלבנה, והשנים לפי שנות החמה, בגלל ששנות העיבור גרמו לשנים להשתנות לשנות החמה. (כד קובעים את שנות העיבור במחזור לפי החשבון הבא.

יב. פשתקבץ שארית כל שנה משתיים עשרה שנה הפשוטות, שהוא ד' ח' תתע"ו, ושארית כל שנה משבע שנים המעברות, שהוא ה' כ"א תקפ"ט, ותשליף הכל שבועה שבועה - ישאר שני ימים ושש עשרה שעות וחמש מאות וחמשה ותשעים חלקים²⁷⁵, סימן להם ב' י"ו תקצ"ה; וזה הוא שארית המחזור.

להם א' ה' ק"ז. פשתוסיף עליו שארית חדש לבנה, והוא א' י"ב תשצ"ג²⁷⁶ - יצא מולד אפר בליל שלישי חמש שעות בלילה ותשע מאות חלקים, סימן להם ג' ה' תת"ק. ועל דרך זה עד סוף העולם, החדש אחר החדש.

(ט) תספור מהמולד של חודש ניסן 4 שבועות (28 יום) ואת השארית מחודש הלבנה שלא נכנסת לכפולות השבועות: יום אחד, 12 שעות ו793 חלקים.

ח. וכן פשיהיה עמך ידוע מולד שנה זו²⁷⁷, ותוסיף שאריתה על ימי המולד - אם פשוטה היא שארית הפשוטה, ואם מעברת היא שארית המעברת - יצא לך מולד שנה שלאחריה. וכן שנה אחר שנה, עד סוף העולם. והמולד הראשון שממנו תתחיל, הוא מולד שהיה בשנה ראשונה של יצירה²⁷⁸, והוא היה בליל שני חמש שעות בלילה ומאתים וארבעה חלקים, סימן להם ב' ה' ר"ד; וממנו היא תחלת החשבון.

(ז) ותרצה לדעת מתי המולד של חודש תשרי בשנה הבאה. (ח) המולד של חודש תשרי בשנת הראשונה לבריאת העולם (אפילו שבשנה זו לא היה עדיין חודש תשרי ולא היה מולד, לצורך החשבון אנחנו מחשבים כאילו היה מולד).

ט. בכל החשבונות האלו שתדע מהם המולד, פשתוסיף שארית עם שארית, פשתקבץ מן החלקים אלה ושמונים, תשלים שעה אחת ותוסיף אותו למגין השעות²⁷⁹; וכשיתקבץ מן השעות ארבע ועשרים, תשלים יום ותוסיף למגין הימים; וכשיתקבץ מן הימים יותר על שבועה, תשליף שבועה מן המגין ותניח השארי - שאין אנו מחשבין לידע מגין הימים, אלא לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזו שעה ואיזה חלק יהיה המולד.

(ט) לדוגמה, כאשר מולד ניסן היה ביום ראשון, 2 שעות ו540 חלקים, ומוסיפים לו את שארית החודש (יום אחד, 12 שעות ו793 חלקים) כדי לדעת מתי המולד הבא, סך החלקים שיצטבר הוא יותר מ1080 חלקים, ולכן נפחית מחשבון החלקים 1080 חלקים, ונוסף לחשבון השעות עוד שעה שלימה. כי 1080 חלקים שווה לשעה שלמה. (כ) לדוגמה, כאשר המולד היה בשעה 15, ומוסיפים לו את שארית החודש שיש שבה 12 שעות, סך השעות שיצטבר יהיה יותר

א' ה' ק"ז: מדוע דווקא דוגמא זו, בפרט שאין בצירוף אותיות אלו כל משמעות?! - יין מלכות סנ"ב. וממנו... החשבון: בענין התחלת המנין דבריאת העולם - לקו"ש ח"ל ע' 272.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חֲדָשׁ בְּחַמִּישֵׁי; וְאִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד בְּשֵׁשִׁי, קוֹבְעִין ראש חֲדָשׁ בְּשַׁבְּעֵי.

א) כשמחשבים לפי החשבון שלמדנו בפרק הקודם, שמוסיפים על מולד חודש אלול שלפניו יום אחד, 12 שעות 7931 חלקים.

ב. וְכֵן אִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד [של תשרי] בְּחֲצֵי הַיּוֹם [מחצות היום] או לְמַעַלָּה מִחֲצֵי הַיּוֹם, קוֹבְעִין ראש חֲדָשׁ בַּיּוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו. פִּיעַד? הֲרֵי שְׁהִיָּה הַמּוֹלָד בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁשׁ שָׁעוֹת בַּיּוֹם או יִתֵּר עַל שֵׁשׁ שָׁעוֹת, קוֹבְעִין ראש חֲדָשׁ בְּשִׁלְשִׁי. וְאִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד קִדְמֵי חֲצֵי הַיּוֹם, אֲפֹלוּ בְּחֶלֶק אֶחָד - קוֹבְעִין ראש הַחֲדָשׁ בְּאוֹתוֹ יוֹם הַמּוֹלָד עֲצָמוֹ; וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה אוֹתוֹ הַיּוֹם מִיְמֵי אֲדו"ו.

ב) והוא הנקרא "מולד זקן".

ג. כְּשִׁיְהִיָּה הַמּוֹלָד [של תשרי] בְּחֲצוֹת הַיּוֹם או אַחַר חֲצוֹת, וַיִּדְחָה לַיּוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו - אִם יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו מִיְמֵי אֲדו"ו - הֲרֵי זֶה נִדְחָה לְשֹׁלֵאֲחַר אַחֲרָיו, וַיִּהְיֶה ראש הַחֲדָשׁ קבוע בְּשִׁלְשִׁי מִיּוֹם הַמּוֹלָד. פִּיעַד? הֲרֵי שְׁהִיָּה הַמּוֹלָד בְּשַׁבַּת בְּשָׁנָה הַיּוֹם, סִימָן ז' י"ח - קוֹבְעִין ראש הַחֲדָשׁ בְּשָׁנָה שְׁמוֹלָדָה כְּזֶה, בְּשָׁנֵי בְּשַׁבַּת; וְכֵן אִם הִיָּה הַמּוֹלָד בְּשִׁלְשִׁי בְּחֲצוֹת או אַחַר חֲצוֹת, קוֹבְעִין ראש הַחֲדָשׁ בְּחַמִּישֵׁי בְּשַׁבַּת.

ג) כלומר יום ז' - שבת, י"ח = 18 שעות (את השעות סופרים מהערב). וחצות היום הוא 18 שעות מתחילת הערב.

ד. מוֹלַד תְּשֵׁרֵי שֶׁיֵּצֵא בְּחֻשְׁבוֹן זֶה בְּלִיל שְׁלִישִׁי בְּתִשְׁעֵי שָׁעוֹת בְּלִילָה וּמֵאַתִּים וְאַרְבַּעַת חֲלָקִים מְשֻׁעָה עֲשִׁירִית, סִימָנָה ג' ט' ר"ד, או יוֹתֵר עַל זֶה - אִם הִיָּתָה שָׁנָה פְּשוּטָה, דוֹחִין אֶת ראש הַחֲדָשׁ, וְאִין קוֹבְעִין אוֹתוֹ בְּשִׁלְשִׁי בְּשָׁנָה ז', אֲלֵא בְּחַמִּישֵׁי בְּשַׁבַּת.

ד) כי אם נקבע את ראש השנה ביום המולד, כלומר ביום השלישי, אז ראש השנה של השנה הבאה יצא בשבת בחצי היום. ואז בגלל מולד זקן ואד"ו נצטרך לדחותו ליום שני. ייצא שההפרש בין ראש השנה אחד למשנהו, יהיה חמשה ימים. ובשנה פשוטה, זה בלתי אפשרי, משום שבין ראש שנה אחת לראש שנה שניה יש לא פחות משני ימים, ולא יותר מארבעה ימים (כפי שיוסבר להלן). משום כך, אם מולד תשרי הוא בליל שלישי, שעה 9 ו-204 חלקים ומעלה, דוחים את הקביעה ביומיים ליום החמישי (ולא לרביעי בגלל אד"ו). ואז ההפרש יהיה רק שלושה ימים.

כה) כשנחשב את כל שאריות השנים הפשוטות והמעוברות ביהד, ונפחית את השעות השלמות, הימים והשבועות שיצטברו (כפי שהוסבר בהלכה ט'), ישאר 2 ימים, 16 שעות ו-595 חלקים.

ו. כְּשִׁיְהִיָּה לָךְ יְדוּעַ מוֹלָד תַּחֲלַת מַחְזוֹר, וְתוֹסִיף עָלָיו ב' י"ו תקצ"ה, יֵצֵא לָךְ מוֹלַד תַּחֲלַת הַמַּחְזוֹר שְׁאֲחֲרָיו; וְכֵן מוֹלָד פֶּלַם מַחְזוֹר וּמַחְזוֹר, עַד סוֹף הָעוֹלָם. וְכִכָּר אֲמַרְנוּ, שְׁמוֹלָד תַּחֲלַת הַמַּחְזוֹר הָרִאשׁוֹן הִיָּה ב' ה' ר"ד. וּמוֹלַד הַשָּׁנָה, הוּא מוֹלָד תְּשֵׁרֵי שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה.

כו) כשהרמב"ם משתמש במלים "מולד השנה", כוונתו למולד חודש תשרי של אותה שנה.

ז. וּבִדְרָךְ הַזֹּאת תִּדְעַ מוֹלַד פֶּלַם שָׁנָה שְׁתַּרְצָה, וּמוֹלַד פֶּלַם חֲדָשׁ שְׁתַּרְצָה, מְשֻׁנִּים שְׁעֶבְרוּ, או מְשֻׁנִּים שְׁעֵתִידִים לָבוֹא. פִּיעַד? תִּקַּח שְׁנֵי יְצִירָה שְׁעֶבְרוּ וְגַמְרוּ, וְתַעֲשֶׂה אוֹתָם מַחְזוֹרִין שֶׁל תִּשְׁעֵי עֶשְׂרֵה תִּשְׁעֵי עֶשְׂרֵה, וְתִדְעַ מִנֵּן הַמַּחְזוֹרִין שְׁעֶבְרוּ, וּמִנֵּן הַשָּׁנִים שְׁעֶבְרוּ מִמַּחְזוֹר שְׁעֵדִין לֹא נִשְׁלַם; וְתִקַּח לְכָל מַחְזוֹר וּמַחְזוֹר ב' י"ו תקצ"ה, וּלְכָל שָׁנָה פְּשוּטָה מְשֻׁנֵי הַמַּחְזוֹר שְׁלֹא נִשְׁלַם ד' ה' תַּתְעִ"ו, וּלְכָל שָׁנָה מַעֲבֵרָת ה' כ"א תַּקַּפ"ט, וְתִקַּבֵּץ הַכֹּל, וְתַשְׁלִים הַחֲלָקִים שְׁעוֹת, וְתַשְׁלִים הַשְּׁעוֹת יָמִים, וְהַיָּמִים תַּשְׁלִיכֶם שְׁבָעָה שְׁבָעָה; וְהַנְּשֹׂאָר מִן הַיָּמִים וּמִן הַשְּׁעוֹת וְהַחֲלָקִים, הוּא מוֹלַד שָׁנָה שְׁתַּרְצָה לִידַע מוֹלָדָה.

טו. מוֹלַד הַשָּׁנָה שֶׁיֵּצֵא בְּחֻשְׁבוֹן זֶה, הוּא מוֹלַד ראש חֲדָשׁ תְּשֵׁרֵי. וּכְשִׁתּוֹסִיף עָלָיו א' י"ב תשצ"ג, יֵצֵא מוֹלַד מִרְחֻשׁוֹן; וּכְשִׁתּוֹסִיף עַל מוֹלַד מִרְחֻשׁוֹן א' י"ב תשצ"ג, יֵצֵא מוֹלַד פְּסָלוֹ; וְכֵן לְכָל חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ זֶה אַחַר זֶה, עַד סוֹף הָעוֹלָם.

פֶּרֶק ז

קביעת ראש חודש תשרי.

א. אִין קוֹבְעִין לְעוֹלָם ראש חֲדָשׁ תְּשֵׁרֵי לְפִי חֻשְׁבוֹן זֶה, לֹא בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת, וְלֹא בְּרַבִּיעֵי בְּשַׁבַּת, וְלֹא בְּעֶרֶב שַׁבַּת - סִימָן לָהֶן אֲדו"ו; אֲלֵא כְּשִׁיְהִיָּה מוֹלַד תְּשֵׁרֵי בְּאֶחָד מִשְׁלֹשָׁה יָמִים הָאֵלוּ, קוֹבְעִין ראש הַחֲדָשׁ בַּיּוֹם שְׁלֹאֲחֲרָיו. פִּיעַד? הֲרֵי שְׁהִיָּה הַמּוֹלָד בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת, קוֹבְעִין ראש חֲדָשׁ תְּשֵׁרֵי בְּשָׁנֵי; וְאִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד בְּרַבִּיעֵי, קוֹבְעִין ראש חֲדָשׁ תְּשֵׁרֵי בְּשַׁבַּת.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה. וְכֵן אִם יֵצֵא מוֹלַד תְּשַׁרְי בְּיוֹם שְׁנֵי בְּשַׁלְשׁ שְׁעוֹת בְּיוֹם וַחֲמֵשׁ מְאוֹת וְשָׁמוֹנִים וְתִשְׁעָה חֻלְקִים מִשְׁעָה רְבִיעִית, סִימְנָה ב' ט"ו תַּקֵּפ"ט, או יֵתֵר עַל כֵּן - אִם הָיְתָה אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מוֹצְאֵי הַמַּעֲבָרִת, שְׁהֵיְתָה הַשָּׁנָה הַסְּמוּכָה לָּהּ שְׁעֵבֶרָה מַעֲבָרֶת - אֵין קוֹבְעִין רֵאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּשְׁנֵי בְּשָׁנָה זוֹ, אֶלָּא בְּשַׁלְשֵׁי.

(ה) אם המולד של תשרי שמגיע אחרי שנה מעוברת יוצא ביום שני, 15 שעות ו-589 חלקים, אז מולד תשרי של אותה השנה המעוברת (שנה שעברה) היה ביום שלישי בחצי היום, ובגלל מולד זקן ואד"ו נדחה ליום חמישי. אם נקבע שראש-חודש תשרי של שנה זו (שלאחרי השנה המעוברת) יהיה ביום המולד שלו, יום שני, אז בין שני ראשי שנה אלה יהיו שלושה ימים בלבד, וזה בלתי-אפשרי, משום שבין ראש שנה מעוברת לראש השנה שלאחריה יש לא פחות מארבעה ימים ולא יותר מששה ימים. לכן דוחים את קביעת ראש חודש תשרי, ליום שלישי, כדי שבין שני ראשי השנה יהיה לכל הפחות הפרש של ארבעה ימים.

ו. הָיָה מוֹלַד הַשָּׁנָה הַפְּשׁוּטָה שְׁאִמְרָנוּ שְׁתַּדְּחָה לְחֲמִישֵׁי פְּחוֹת חֻלְק אֶחָד, כְּגוֹן שְׁיֵצֵא סִימְנָה ג' ט' ר"ג או פְּחוֹת מְזָה - קוֹבְעִין אוֹתָהּ בְּשַׁלְשֵׁי; וְכֵן אִם הָיָה מוֹלַד מוֹצְאֵי הַמַּעֲבָרִת; פְּחוֹת חֻלְק, כְּגוֹן שְׁהָיָה סִימְנָה ב' ט"ו תַּקֵּפ"ח או פְּחוֹת מְזָה - קוֹבְעִין אוֹתָהּ בְּשְׁנֵי. נִמְצָא דֶרֶךְ קְבִיעֵת רֵאשׁ חֹדֶשׁ תְּשַׁרְי לְפִי חֲשׁבוֹן זֶה, כִּף הוּא: תַּחֲשׁב וְתִדַּע הַמוֹלַד בְּאֵי זֶה יוֹם יִהְיֶה, וּבְכַמָּה שְׁעוֹת מִן הַיּוֹם או מִן הַלַּיְלָה, וּבְכַמָּה חֻלְקִים מִן הַשְּׁעָה. וְיוֹם הַמוֹלַד הוּא יוֹם הַקְּבִיעָה לְעוֹלָם", אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת או בְּרִבְעִי או בְּעֶרֶב שַׁבָּת, או אִם הָיָה הַמוֹלַד בְּחֻצוֹת הַיּוֹם או אַחַר חֻצוֹת, או אִם הָיָה בְּמֵאוֹתִים וְאַרְבָּעָה חֻלְקִים מִשְׁעָה עֲשִׁירִית מְלִיל שְׁלִישִׁי או יוֹתֵר עַל זֶה וְהֵיְתָה שָׁנָה פְּשׁוּטָה, או שְׁהֵיְתָה הַמוֹלַד בְּחֵמֵשׁ מְאוֹת תִּשְׁעָה וְשָׁמוֹנִים חֻלְקִים מִשְׁעָה רְבִיעִית מִיּוֹם שְׁנֵי וְהֵיְתָה הַשָּׁנָה פְּשׁוּטָה שְׁאִחַר הַמַּעֲבָרֶת - שְׁאִם יֵאָרֶע אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים הָאֵלֶּוּ, אֵין קוֹבְעִין בְּיוֹם הַמוֹלַד, אֶלָּא בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ או שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ, כְּדֶרֶךְ שְׁבַאֲרָנוּ.

(ו) המדובר בהלכה ד. (ז) המדובר בהלכה ה. (ח) יהיה תמיד היום שבו יקבע ראש השנה.

השנת הראב"ד

ומפני . . . קובעין א"א מפני שהמחבר הזה מתגרד מאד ומתפאר בחכמה הזאת והוא בעיניו שהגיע לתכליתו, ואני איני מאנשיה כי גם רבותי לא הגיעו אליה ע"כ לא ננסתי בדבריו לבדוק אחריו, אך כשפגעתי בדבר הזה שכתב נפלא בעיני הפלא ולפלא, ואם יהיה המולד בבגה"ז על הדרך האמצעי למה לא ידחה למתרתו אל המולד האמיתי, ולדבריו אין ראוי לעולם לקובעו ביום מולדו ומה חטא אד"ו שלא יהיה בו המולד לעולם באמיתי ולעולם ידחה ומה זכה בגה"ז שיהיה בו ולא ידחה, ואנו קבלנו דחיית אד"ו משום יום ערב ש לא יבא בשבת ומשום יום הכיפורים שלא יבא לא בערב שבת ולא במוצאי שבת, ודחיית בד"ו משום אד"ו, והוא בעיני כמתעתע.

ז. ומפני . . . מה אין קובעין בחשבון זה בימי אד"ו? לפי שהחשבון הזה הוא לקבוץ הירח והשמש בהלוחם האמצעי, לא במקומם האמיתי, כמו שהודענו; לפיכך עשו יום קביעה ויום דחיה, כדי לפגוע ביום קבוץ האמיתי. בשלישי קובעין, ברביעי דוחין, בחמישי קובעין, בששי דוחין, באחד בשבת דוחין, בשני קובעין.

ט) החישוב שאנחנו עושים מתי יהיה המולד הוא ה"קבוץ האמצעי", שהוא לא מדויק, אלא מחושב לפי מסלולי השמש והירח כפי שהם קבועים ואין בהם שינוי. (י) שלפעמים קובעים את ראש השנה ביום המולד, ולפעמים דוחים אותו מיום המולד, כדי שראש השנה ייצא בזמן האמיתי שזה ה"קבוץ האמיתי".

ח. ועקר שאר הארבע דחיות האלו, הוא זה העקר שאמרנו, שהחשבון הזה במהלך אמצעי; וראיה לדבר, שהרי המולד יהיה בליל שלישי וידחה לחמישי, ופעמים רבות לא יהיה ירח בליל חמישי. ולא עוד, אלא ולא בליל ששי, מפלל שלא נתקבצו השמש והירח קבוץ אמיתי אלא בחמישי.

יא) הסיבות האחרות שבגללם דוחים את ראש השנה. יב) העיקרון בכל ארבע הדחיות הוא כדי שהמולד האמצעי יפגש ביום ה"קבוץ האמיתי". יג) יכול להיות שהמולד יהיה בליל שלישי, וראש השנה ידחה ליום חמישי, ועדיין לא יראו את הירח בליל חמישי וליל שלישי, כי זה ה"קבוץ האמיתי" הוא ביום חמישי.

פרק ח

ימי חדשי הלבנה.

א. חֲדָשָׁה שֶׁל לְבָנָה - תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם וּמִחֻצָּה וְחֻלְקִים, כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ. וְאֵי אֶפְשָׁר לֹאמַר

הלכה ז: יישוב השנת הראב"ד "מה חטא אד"ו" . . . ומה זכה בגה"ז? - "לקו"ש ח"ז ע' 52 הע' 28, "חכ"ט ע' 472.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השלושים ויום השלושים ואחד, כדין ראש-חודש, אלא שספירת ימי החודש הבא מתחילה מן יום השלושים ואחד כיום הראשון של החודש, ויום השלושים שייך לחודש שעבר.

ה. סדר החדשים המלאים והחסרים לפי חשבון זה, כף הוא: תשרי, לעולם מלא; וחדש טבת, לעולם חסר; ומטבת ואילך, חדש אחד מלא ואחד חסר על הסדר. כיצד? טבת חסר, שקט מלא, אדר חסר, ניסן מלא, אייר חסר, סיון מלא, תמוז חסר, אב מלא, אלול חסר. ובשנה המעברת, אדר ראשון מלא, ואדר שני חסר.

ו. נשארו שני החדשים, שהם מרחשון וכסלו - פעמים יהיו שניהם מלאים, ופעמים יהיו שניהם חסרים, ופעמים יהיה מרחשון חסר וכסלו שלם. ושנה שיהיו בה שני חדשים אלו מלאים, היא שנקראו חדשיה 'שלמים'; ושנה שיהיו בה שני חדשים אלו חסרים, נקראו חדשיה 'חסרין'; ושנה שיהיה בה מרחשון חסר וכסלו מלא, נקראו חדשיה 'כסדרין'.

ח. הסיבה לשינויים אלה, מבוארת למעלה בהלכה ג'. למטרה זו בחרו בתחילת השנה, בחדשים חשון וכסלו. ובחודש תשרי לא רצו לנגוע, והשאירו אותו קבוע לתמיד מפני החגים שבו.

ז. דרך ידיעת השנה, אם חדשיה מלאים, או חסרים, או כסדרין לפי חשבון זה - כף הוא: תדע תחלה יום שנקבע בו ראש השנה שתדע לידע סדור חדשיה, כמו שבארנו בפרק שביעי; ותדע יום שיקבע בו ראש השנה שלאחריה, ותחשב מגין הימים שביניהן חוץ מיום הקביעה של זו ושל זו. אם תמצא ביניהם שני ימים, יהיו חדשי השנה חסרים; ואם תמצא ביניהם שלשה ימים, יהיו כסדרים; ואם תמצא ביניהם ארבעה ימים, יהיו שלמים.^א

ט. שנה שחדשיה חסרים, יש בה ס"ב 353 ימים. כשמורידים את יום הקביעה שלה, נשארים 352 יום, שהם 50 שבועות ושני ימים. י. שנה סדורה, לאחר שמורידים את יום הקביעה, היא 353 יום, שהם 50 שבועות ושלושה ימים. יא. שנה שחדשיה שלמים, לאחר שמורידים את יום הקביעה, היא 354 יום, שהם 50 שבועות וארבעה ימים.

שראש החדש יהיה במקצת היום, עד שיהיה מקצת היום מהחדש שעבר ומקצתו מהבא, שנאמר^ב: "עד חדש ימים" - מפי השמועה למדו, שימים אתה מחשב לחדש, ואי אתה מחשב שעות.

א. כלומר, שחציו האחד של יום השלושים יהיה שייך לחודש שעבר, וחציו השני יהיה שייך חודש הבא.

ב. לפיכך עושין חדשי הלבנה, מהם חדש חסר תשעה ועשרים בלבד, ואף על פי שחדשה של לבנה יתר על זה בשעות, וחדש מלא משלשים יום, ואף על פי שחדשה של לבנה פחות מזה בשעות - פדי שלא לחשב בחדש שעות, אלא ימים שלמים.

ג. אלו היה חדשה של לבנה תשעה ועשרים יום ומחצה בלבד, היו כל השנים חדש מלא וחדש חסר, והיו ימי שנת הלבנה שלש מאות ארבעה וחמשים יום, ששה חדשים חסרים וששה מלאים; אבל מפני החלקים שיש בכל חדש וחדש יתר על חצי היום, יתקבץ מהם שעות וימים, עד שיהיו מקצת השנים חסרים יותר על המלאים, ובמקצת השנים חדשים מלאים יותר על החסרים.

ב. 29 יום וחצי בדיוק, ללא 793 חלקים. ג. שבעה חודשים חסרים וחמשה חודשים מלאים. ד. שבעה חודשים מלאים וחמשה חודשים חסרים. משום שסכום השארית של 793 החלקים שבכל חודש, אינו שווה בדיוק יום שנוסף בחודש המלא, לכן לפעמים יש צורך לאזן באמצעות הוספת חודש חסר על חשבון חודש מלא.

ד. יום שלשים, לעולם עושין אותו ראש החדש בחשבון זה: אם היה החדש שעבר חסר, יהיה יום שלשים ראש החדש הבא. ואם היה החדש שעבר מלא, יהיה יום שלשים ראש החדש, הואיל ומקצתו ראש חדש, ויהיה תשלום החדש המלא שעבר; ויהיה יום אחד ושלשים ראש החדש הבא, וממנו הוא המגנן, והוא יום הקביעה. ולפיכך עושין ראשי חדשים בחשבון זה, חדש אחד יום אחד בלבד, וחדש אחד שני ימים.

ה. כי באמת חציו השני של יום השלושים שייך לחודש הבא. ו. נחשב לסיום החודש הקודם. ז. דין שני הימים, יום

13. במדבר-בהעלותך, יא, כ.

~ יום שישי ד' אייר ~

פָּרָק ט

ימי שנת החמה.

א. שְׁנַת הַחֲמָה - יֵשׁ מִחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא אוֹמֵר, שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חֲמֵשֶׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם וְרִבִיעֵ יוֹם, שֶׁהוּא שׁוֹשׁ שְׁעוֹת¹; וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁהוּא אוֹמֵר, שֶׁהִיא פְּחוֹת מִרְבִּיעֵ הַיּוֹם². וְכֵן חֲכָמֵי יוֹן וּפְרַס, יֵשׁ בִּינֵיהֶם מַחְלָקַת בְּדָבָר זֶה.

(א דעת שמואל. ב) דעת רב אדא.

ב. מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְחֲמֵשֶׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם וְרִבִּיעֵ יוֹם, יִשְׁאֵר מִכָּל מַחְזוֹר שֶׁל תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, שְׁעָה אַחַת וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְחֲמֵשֶׁה וְשִׁמוֹנִים חֲלָקִים, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ. וְיִהְיֶה בֵּין תְּקוּפָה לְתְּקוּפָה³, אֶחָד וְתִשְׁעִים יוֹם וְשִׁבְעַת שְׁעוֹת וְחֲצִי שְׁעָה; וּמִשְׁתַּדַּע תְּקוּפָה אַחַת בְּאַיִזָה יוֹם וְאַיִזוֹ שְׁעָה הִיא, פִּתְחִיל לְמִנּוֹת מִמְּנָה לְתְּקוּפָה הַשְּׁנִיָּה שְׁאֲחֲרֶיהָ, וּמִן הַשְּׁנִיָּה לְשְׁלִישִׁית, עַד סוֹף הָעוֹלָם.

(ג) שנת החמה מחולקת לארבע תקופות: תקופת ניסן – התחלת האביב; תקופת תמוז – התחלת הקיץ; תקופת תשרי – התחלת הסתיו; תקופת טבת – התחלת החורף.

ג. תְּקוּפַת נִיסָן, הִיא הַשְּׁעָה וְהַחֲלָק שֶׁתִּפְגַּס בוֹ הַשָּׁמֶשׁ לְתַחֲלַת מִזַּל טְלָהִי; וְתְּקוּפַת תְּמוּז, הִיּוֹת הַשָּׁמֶשׁ בְּתַחֲלַת מִזַּל סְרָטָן; וְתְּקוּפַת תְּשֵׁרִי, הִיּוֹת הַשָּׁמֶשׁ בְּרֵאשׁ מִזַּל מֵאֲזִנִּים; וְתְּקוּפַת טַבַּת, הִיּוֹת הַשָּׁמֶשׁ בְּרֵאשׁ מִזַּל גְּדִי. וְתְּקוּפַת נִיסָן הִיּוֹת בְּשָׁנָה הַרְּאשׁוֹנָה שֶׁל יְצִירָה לְפִי חֲשׁבוֹן זֶה, קִדְּם מוֹלַד נִיסָן⁴ בְּשַׁבָּעָה יָמִים וְתִשְׁעַת שְׁעוֹת וְשִׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁנִּים וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים - סִימְנָה ז' ט' תרמ"ב.

(ד) הקדמונים חילקו את כוכבי השמים 12 מזלות, כל קבוצת כוכבים נקראת מזל, ונתנו לכל אחד כינוי. השמש מקיפה את הארץ במשך שנה, כך שבערך כל חודש השמש עוברת ונכנסת למזל אחר. תקופת ניסן תחילת כשהשמש נכנסת למזל טלה. (ה) תקופת ניסן בשנה הראשונה שנברא העולם, התחילה לפני מולד חודש ניסן.

ד. דָּרָךְ חֲשׁבוֹן הַתְּקוּפָה, כְּפִי הוּא: תִּדַּע תְּחִלָּה כְּמָה מַחְזוֹרִין שְׁלָמִים מִשְׁנַת הַיְצִירָה עַד מַחְזוֹר שְׁתַּרְצָהּ, וְקַח לְכָל מַחְזוֹר מֵהֶם שְׁעָה אַחַת וְאַרְבַּע

ח. כְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּשִׁהִיָּתָה הַשָּׁנָה שֶׁתַּרְצָה לִידַע סְדוּר חֲדָשִׁיהָ פְּשוּטָה. אֲבָל אִם הִיָּתָה מְעַבְרַת - אִם תִּמְצָא בֵּין יוֹם קְבִיעָתָהּ וּבֵין יוֹם קְבִיעַת שָׁנָה שְׁלֹאֲחֲרֶיהָ אַרְבַּעַה יָמִים, יִהְיֶה חֲדָשִׁי אוֹתָהּ שָׁנָה מְעַבְרַת חֲסוּרִים; וְאִם תִּמְצָא בִּינֵיהֶם חֲמֵשֶׁה, יִהְיֶה כְּסוּדָרָם; וְאִם תִּמְצָא בִּינֵיהֶם שְׁשֵׁה, יִהְיֶה שְׁלָמִים⁵.

(יב) בשנה מעוברת, מוסיפים שני ימים לסימן של שנה פשוטה. במקום שנים, שלושה וארבעה ימים בפשוטה – באים ארבעה, חמשה וששה ימים במעוברת. הסיבה לכך נעוצה בחודש העיבור הנוסף, שהוא תמיד מלא.

ט. כִּי־צָדָה? הֲרִי שְׁרָצִינוּ לִידַע סְדוּר חֲדָשִׁי שָׁנָה זוֹ, וְהִיָּה רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּחֲמִישִׁי וְהִיא פְּשוּטָה, וְרֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹאֲחֲרֶיהָ בְּשִׁנִּי בְּשַׁבַּת; וְנִמְצָא בִּינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְנִדְּעָנוּ שֶׁשָּׁנָה זוֹ חֲדָשִׁיהָ כְּסוּדָרָם⁶. וְאִלוֹ הִיָּה רֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹאֲחֲרֶיהָ בְּשְׁלִישִׁי, הִיּוֹת חֲדָשִׁי שָׁנָה זוֹ שְׁלָמִים; וְאִלוֹ הִיָּה רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּשַׁבַּת, בְּשַׁבַּת, וּבְשָׁנָה שְׁלֹאֲחֲרֶיהָ בְּשְׁלִישִׁי בְּשַׁבַּת, הִיּוֹת חֲדָשִׁי שָׁנָה זוֹ חֲסוּרִין. וְעַל דָּרָךְ זוֹ תַּחֲשַׁב לְשָׁנָה מְעַבְרַת, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

(יג) בהלכה ז' ובהלכה ח' פתח הרמב"ם בדוגמה של שנה שחדשה חסרים, וכאן הפתח דווקא בשנה שחדשה כסדרם, כפי שהיתה באמת בשנת כתיבת הספר, וכפי שנרמז בתחילת ההלכה במלים "שנה זו".

י. יֵשׁ שָׁם סִימְנִין שֶׁתִּסְמְנֶךָ עֲלֵיהֶם כְּדִי שְׁלֹא תִטְעֶה בְּחֲשׁבוֹן סְדוּר חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה, וְהֵן בְּנוּיִין עַל עֲקָרֵי זֶה הַחֲשׁבוֹן וְהַקְּבִיעוֹת וְהַדְּחִיּוֹת שְׁבִאֲרָנוּ דְרָכָם; וְאִלוֹ הֵן: כָּל שָׁנָה שֶׁהִיָּה רֵאשׁ הַשָּׁנָה בַּהּ בְּשְׁלִישִׁי, תִּהְיֶה לְעוֹלָם כְּסוּדָרָם לְפִי חֲשׁבוֹן זֶה, בֵּין פְּשוּטָה, בֵּין מְעַבְרַת; וְאִם יִהְיֶה רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּשַׁבַּת אוֹ בְּשִׁנִּי, לֹא תִהְיֶה כְּסוּדָרָם לְעוֹלָם, בֵּין בְּפְשׁוּטָה, בֵּין מְעַבְרַת; וְאִם יִהְיֶה רֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּחֲמִישִׁי - אִם פְּשׁוּטָה הִיא, אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה חֲדָשִׁיהָ חֲסוּרִים לְפִי חֲשׁבוֹן זֶה, וְאִם מְעַבְרַת הִיא, אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה חֲדָשִׁיהָ כְּסוּדָרָם לְפִי חֲשׁבוֹן זֶה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

או בשבע שעות ומחצה, או בשעה אחת ומחצה, בין ביום, בין בלילה; ותקופת תשרי, לעולם אינה אלא או בתשע שעות, או בשלש שעות, בין ביום, בין בלילה; ותקופת טבת, לעולם אינה אלא או בעשר שעות ומחצה, או בארבע שעות ומחצה, בין ביום, בין בלילה.

אם תרצה לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזו שעה תהיה התקופה^י - קח שנים גמורות שעברו משנת היצירה עד שנה שתראה, והשליך הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים^ט; והנשאך פחות משמונה ועשרים, קח לכל שנה ושנה יום אחד ושש שעות, וקבץ הכל, והוסף עליו שלשה ימים, והשליך הכל שבועה שבועה^כ; והנשאך מן הימים ומן השעות, תתחיל למנותו מתחלת ליל אחד בשבת. ולאשר גייע החשבון, בו תהיה תקופת ניסן. ולמה מוסיפין שלשה? לפי שתקופה ראשונה של שנת היצירה היתה בתחלת ליל רביעי.

(יח) של ניסן. (יט) תפחית את כל השנים שמתחלקות במחזורים של 28 שנה. (כ) לשנים שנותרו ולא מתחלקים ב-28 שנה, תקח לכל שנה יום אחד 61 שעות (שזה הזמן שמתווסף בכל שנה לימות השבוע). (כא) תפחית את כל הימים שמתחלקים בשבע.

ה. כיצד? הרי שרצינו לידע תקופת ניסן^{כב} של שנת שלשים ותשע מאות [שנת ד'תתקל] וארבעת אלפים ליצירה - כשתשליך הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים, תשאך שנה אחת; תקח לה יום אחד ושש שעות, ותוסיף עליו שלשה, נמצאת תקופת ניסן, בליל חמישי שש שעות בלילה. וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה^{כג}, תהיה תקופת תמוז בשעה ומחצה מיום חמישי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת תשרי בתשע שעות מיום חמישי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת טבת בארבע שעות ומחצה מליל ששי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת ניסן הבאה בתחלת יום ששי. ועל דרך זו, עד סוף העולם, תקופה אחת תקופה^{כד}.

(כב) באיזה יום בשבוע ובאיזו שעה. (כג) הפער בין תקופה לתקופה הוא 91 ימים ושבע וחצי שעות. כד ימים יוצא

מאות וחמשה ושמנים חלקים^ה; וקבץ כל החלקים שעות, וכל השעות ימים^ו, ותגרע מן הפל שבועה ימים ותשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים; והשאך תוסיף אותו על מולד ניסן של שנה ראשונה מן המחזור^ז. יצא לך באיזו שעה ובכמה בחדש תהיה תקופת ניסן של אותה השנה הראשונה באותו מחזור^ח. וממנה תתחיל למנות אחד ותשעים יום ושבע שעות ומחצה, לכל תקופה ותקופה. ואם תרצה לידע תקופת ניסן של שנה זו שהיא שנת כף וקף במחזור שאתה עומד בו, קח לכל המחזורין השלמים שעה וארבע מאות וחמשה ושמנים חלקים לכל מחזור^ט; ולכל השנים הגמורות ששלמו מן המחזור, עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים לכל שנה^י; וקבץ הכל, ותגרע ממנו שבועה ימים ותשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים^{יא}, והשאך תשליכם חדשי לבנה תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה שעות ושבע מאות שלש ותשעים חלקים^{יב}.

והנשאך פחות מחדש לבנה, תוסיף אותו על מולד ניסן של אותה השנה^{יג}, ותדע זמן תקופת ניסן של אותה השנה, בכמה יום בחדש היא ובכמה שעה.

(ו) אם תרצה לחשב מתי מתחילה התקופה בכל שנה. (ז) תחשב כמה מחזורים של 19 שנה עברו מבריאת העולם ועד למחזור הנוכחי. (ח) שזה הפער שנשאך בכל מחזור בין שנות החמה לשנות הלבנה. (ט) תחשב את כל השאריות מכל המחזורים ביחד. (י) תפחית מחשבון השאריות 7 ימים, 9 שעות 6421 חלקים (בגלל שזה הפער בין תחילת תקופת ניסן הראשונה בבריאה, לבין המולד של חודש ניסן הראשון בבריאה). (יא) תוסיף אותם על זמן המולד של חודש ניסן הראשון במחזור שבו נמצאים. (יב) של השנה הראשונה במחזור. (יג) כמו בחשבון הקודם. (יד) על כל שנה שעברה במחזור הנוכחי תוסיף 10 ימים, 21 שעות 2041 חלקים (שזה הפער בין שנה חמה לשנת לבנה). (טו) תפחית מהחשבון את הפער שהיה בין תחילת תקופה ניסן בשנה הראשונה, לבין המולד של חודש ניסן בשנה הראשונה. (טז) מהחשבון הכולל של השאריות תפחית את כל חודשי הלבנה השלמים שיכולים להיות בתוצאה. כל חודש לבנה הוא 29 יום, 12 שעות 7931 חלקים. (יז) התוצאה שיוצאת (שהיא בהכרח פחות מחודש לבנה), תוסיף על זמן מולד ניסן של השנה הנוכחית.

תקופת ניסן לפי חשבון זה, אינה לעולם אלא או בתחלת הלילה, או בחצי הלילה, או בתחלת היום, או בחצי היום; ותקופת תמוז, לעולם אינה אלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ח. זה שאמרנו 'תוסיף יום אחר יום עד שתגיע ליום התקופה', לעולם לא תהיה צריך להוסיף אלא יום אחד או שנים או שלשה; ופלא גדול הוא, שתהיה צריך להוסיף ארבעה. ואם מצאת שאתה צריך להוסיף יתר על זה, תדע שטעית בחשבון, ותחזר ותחשב בדקדוק.

פרק י

שנת החמה לדעת רב אדא.

א. שנת החמה, למי שהוא אומר שהיא פחות מרביע מחכמי ישראל, אומר שהיא שלש מאות חמשה ושלשים יום וחמש שעות ותשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע; והרגע, אחד מששה ושבעים בחלק. ולפי חשבון זה, תהיה תוספת שנת החמה על שנת הלכנה עשרה ימים ואחת ועשרים שעה ומאה ואחד ועשרים חלק ושמונה וארבעים רגע - סימן להן י' כ"א קכ"א מ"ח. ולא תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה כלל, אלא בכל מחזור מהם ישלמו שני החמה עם שני הלכנה הפשוטות והמעבורות.

(א) שיטת רב אדא. (ב) רגע הוא אחד חלקי 67 מחלק. (ג) לאחר מחזור שלם של 19 שנה, שמוסיפים שנים מעוברות, לא יהיה הפרש כלל בין שנות החמה לשנות הלכנה.

ב. בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה, אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלשים רגע - סימן להם צ"א ז' תקי"ט ל"א. וכשתדע תקופה מן התקופות אימתי היתה, תחשב מאותו רגע מגנן זה, ותדע תקופה שאחריה, על הדרך שבארנו בתקופת השנה שהיא רביעי.

(ד) כמו שביאר הרמב"ם בפרק הקודם.

ג. תקופת ניסן לפי חשבון זה, היתה בשנה ראשונה של יצירה קדם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים - סימן להם ט' תרמ"ב. וכן היא לעולם בכל שנה ראשונה של

בדיוק 13 שבועות, לכן אנחנו מפחיתים את הימים מהחשבון.

ו. אם תרצה לידע בכמה יום בחדש תהיה תקופת ניסן של שנה זכ"ה - תדע תחלה באיזה יום מימי השבוע תהיה כ"ו, ובאיזה יום יקבע ניסן כ"ו של שנה זו, וכמה שנים גמורות עברו מן המחזור; ותקח לכל שנה אחד עשר, ותוסיף על סכום הימים שבעה ימים בזמנים אלו, והשליף הפל שלשים שלשים; והנשאר פחות משלשים, תתחיל למנותו מראש חדש ניסן. אם יגיע ליום התקופה, מוטב; ואם לאו, הוסף יום או שני ימים או שלשה ימים על המגנן, עד שגיע ליום התקופה. ואם תהיה השנה מעברת, תתחיל למנות מראש חדש אדר שני; וליום שגיע החשבון, פאותו היום מן החדש תהיה התקופה.

(כה) תאריך בחודש, בלי לדעת את השעה המדוייקת. (כו) התקופה, כמו שחישבנו בהלכה הקודמת. (כז) ראש חודש ניסן. (כח) כמה שנים הסתיימו כבר במחזור הנוכחי. (כט) כוונת הרמב"ם להוסיף שבעה ימים לפי המחזור שהיה בזמן שכתב הרמב"ם את הלכות אלו (אך במחזורים אחרים יצטרכו להוסיף סכום אחר של ימים). (ל) ליום בשבוע שבו מתחיל התקופה.

ז. כיצד? הרי שרצינו לידע בכמה בחדש תהיה תקופת ניסן של שנת שלשים ותשע מאות, שהיא שנה תשיעית ממחזור מאתים ושלשים (שנת ד'תתקל) - מצאנו ראש חדש ניסן נקבע בה בחמישי, ותקופת ניסן בחמישי, ולפי שהיתה שנה זו תשיעית למחזור, יהיו השנים הגמורות שמונה; פשתקח לכל שנה מהן אחד עשר יום, יהיו כל הימים שמונה ושמונים; תוסיף שבעה, הרי הפל חמשה ותשעים; תשליף הפל שלשים שלשים, נשאר חמשה ימים; פשתתחיל למנות חמשה ימים מראש חדש ניסן שהיה בחמישי, יגיע החשבון ליום שני. וכבר נדענו שאין התקופה בשני בשבת, אלא בחמישי; לפיכך תוסיף יום אחר יום, עד שתגיע לחמישי שהוא יום התקופה - נמצאת תקופת ניסן בשנה זו, ביום שמיני מחדש ניסן. ועל הדרך הזאת תעשה בכל שנה ושנה.

שנת . . ליצירה: זמן כתיבת ספר היד"ו וההתאמה עם פ"א ה"טו - לקו"ש ח"כ ע' 547, אג"ק ח"ט ע' מ, יין מלכות סני"ב. והרגע . . בחלק: בשיעור רגע - לקו"ש ח"כ ע' 90 והע' 28.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו¹, בכמו שני ימים קדם שתי התקופות שיוצאין בחשבון זה, בין בחשבון מי שמחשב רביע יום גמור, בין למי שמחשב לפחות מרביע יום.

(יג) חשבון לא מדויק. (יד) בחשבון שתי התקופות בשנת החמה, הן שיטתו של שמואל והן של רב אדא, חילקו את אורך השנה לארבעה חלקים שווים, ועל-ידיזה התקבל אורך אחד לכל תקופות השנה. אבל לאמיתו של דבר, אין התקופות שוות באורכן. (טו) בזמן כתיבת הרמב"ם את הלכות אלו.

פָּרָק י"א

דרכי החשבון במהלך הלבנה, וסוד העיבור.

א. לפי שאמרנו בהלכות אלו, שבית דין היו מחשבים בדקדוק יודעים אם יראה הירח או לא יראה² - ידענו שכל מי שרוחו נכונה ולבו תאב לדברי החכמות ולעמד על הסודות³, תאנה לידיע אותן הדרכים שמחשבים בהם - עד שידע אדם אם יראה הירח ליל זה, או לא יראה.

(א) בליל שלושים. (ב) כיצד ומתי מעברים.

ב. ודרכי החשבון, יש בהם מחלוקות גדולות בין חכמי הגוים הקדמונים שחקרו על חשבון התקופות והגימטריות⁴. ואנשים חכמים גדולים נשתפשו בהם, ונתעלמו מהם דברים ונולדו להם ספקות; ויש מי שמדקדק הרבה, ולא פגע בדרך הנכונה בחשבון ראית הירח⁵, אלא צלל במים אדירים, והעלה חרש בידו⁶.

(ג) הזמן הדרוש לשמש להקיף את הארץ. (ד) הנדסה, ובמובן רחב יותר - מתמטיקה בכלל. (ה) בתחילת החודש. (ו) זוהי מליצה תלמודית.

ג. ולפי ארך הימים ורב הבדיקות והחקירות, נודע למקצת החכמים דרכי חשבון זה; ועוד, שיש לנו בעקרים אלו קבלות מפי החכמים וראיות שלא נכתבו בספרים הידועים לכל. ומפני כל אלו הדברים⁷, פשר בעיני לבאר דרכי חשבון זה, כדי שיהיה נכון לכל מי שמלאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשות אותה.

(ז) 1. שדרכי חשבון ראית הירח, ידועים למקצת החכמים בלבד. 2. שלרמב"ם היו קבלות וראיות שעדיין לא נתפרסמו, ולא היו ידועות אפילו למקצת החכמים.

כל מחזור, קדם מולד ניסן בתשע שעות ויש מאות ושנים וארבעים חלקים⁸.

(ה) משום שלפי שיטה זו 19 שנות הלבנה (כולל השנים המעוברות) שוות בדיוק 19 שנות החמה ללא שארית. לכן כל המחזורים צריכים להתחיל אותו דבר.

ד. כשתדע תקופת ניסן של שנה ראשונה מן המחזור, תחשב ממנה אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלישים רגע לכל תקופה ותקופה, עד סוף המחזור.

ה. אם תרצה לידיע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה, תדע תחלה שנים גמורות שעברו מן המחזור, ותקח לכל שנה מהן תוספתה⁹, והיא י"כ"א קכ"א מ"ח; וקבץ כל הרגעים חלקים, וכל החלקים שעות, וכל השעות ימים, כדרך שתחשב במולדות; ותגרע מן הכל תשע שעות ויש מאות ושנים וארבעים חלקים¹⁰, והנשאר - תשליכו חדשי לבנה¹¹; והנשאר שאין בו חדש לבנה, תוסיף אותו על מולד ניסן של אותה שנה. ובגרע שגיע בו המנין, תהיה תקופת ניסן של אותה השנה.

(ו) בשנה מסוימת באמצע המחזור. (ז) ההפרש בין שנת החמה לשנת הלבנה. (ח) שזה הפער בין תקופת ניסן הראשונה במחזור לראש חודש הראשון במחזור. (ט) תפחית את כל הזמן שמתחלק בחודש לבנה שלם (29 ימים, 12 שעות 7931 חלקים). (י) התוצאה המדויקת של החשבון שעשית.

ו. מראין לי הדברים, שעל חשבון תקופה זו¹² היו סומכין לענין עבור השנה בעת שבית דין הגדול מצוי, שהן מעברין מפני הזמן, או מפני הצורך¹³ - לפי שחשבון זה, הוא האמת יותר מן הראשון, והוא קרוב מדברים שנתפארו באצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת החמה שלש מאות וחמשה וששים יום ורביע יום.

(יא) החשבון השני - לפי דעת רב אדא. (יב) כפי שכתב הרמב"ם בפרק ד.

ז. וחשבון שתי התקופות האלו שבארנו דרכם, הפל בקרוב הוא¹⁴, ובמהלך השמש האמצעי, לא במקומה האמיתי¹⁵; אבל במקום השמש האמיתי -

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מַעֲלָה וּמַעֲלָה, שְׂשִׁים חֲלָקִים; וְכָל חֲלָק וְחֲלָק, שְׂשִׁים שְׁנָיִת; וְכָל שְׁנֵיה וּשְׁנֵיה, שְׂשִׁים שְׁלִישִׁוֹת. וְכֵן תִּדְקַדֵּק הַחֲשׁוּבֹן^י, וּתְחַלֵּק כָּל זְמַן שְׁתַּרְצָה.

(יד) כגון מקומם של שבעת כוכבי לכת. טו) גלגל המזלות, שבו מקיפה השמש את הארץ במשך השנה. טז) כדרך כל מעגל. נוסף על כך חילקו את הגלגל לשנים עשר חלקים של שלושים מעלות כל אחד, לפי מספר חדשי השנה. לכל חלק ניתן שם של קבוצת כוכבים מתאימה. יז) קבוצת כוכבים. המזלות נקראו על-פי רוב, בשמות של בעלי חיים על-ידי הבבלים והיוונים. יח) המספרים הנ"ל מאפשרים חשבון מדויק עד כדי השבר הקטן ביותר.

ח. לְפִיכָף, אִם יֵצֵא לָךְ בְּחֲשׁוּבֹן שְׂכּוּכְב פְּלוּנֵי מְקוֹמוֹ בְּגִלְגַּל בְּשִׁבְעִים מַעֲלוֹת וּשְׁלִשִׁים חֲלָקִים וְאַרְבָּעִים שְׁנָיִת, תִּדְעַ שְׂכּוּכְב זֶה הוּא בְּמִזְל תְּאוֹמִים בְּחֲצֵי מַעֲלַת אַחַת עֶשְׂרֵה מִמִּזְל זֶה - לְפִי שְׂמִזְל טָלָה שְׁלִשִׁים מַעֲלוֹת, וּמִזְל שׁוּרִיט שְׁלִשִׁים, נִשְׁאָר עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וּמְחַצָּה מִמִּזְל תְּאוֹמִים^כ, וְאַרְבָּעִים שְׁנָיִת מְחֲצֵי הַמַּעֲלָה הָאֲחֵרוֹן.

(יט) שמגיע אחרי מזל טלה. כ) שמגיע אחרי שור.

ט. וְכֵן אִם יֵצֵא מְקוֹמוֹ בְּגִלְגַּל בְּשִׁלֹּשׁ מְאוֹת וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת, תִּדְעַ שְׂכּוּכְב זֶה בְּמִזְל דְּלִי בְּעֶשְׂרִים מַעֲלָה בּוֹ. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ, בְּכָל הַמְּגִנּוֹת, וְסִדְר הַמַּעֲלוֹת, כִּף הוּא: טָלָה, שׁוּר, תְּאוֹמִים, סְרֻטָן, אַרְיָה, בְּתוּלָה, מְאֻזְנִים, עֶקְרָב, קֶשֶׁת, גְּדִי, דְּלִי, דְּגִים.

י. בְּכָל הַחֲשׁוּבֹנוֹת פְּלִס^{כא}, כְּשֶׁתִּקְבֹּץ שְׁאֲרֵי לְשֶׁאֲרֵי אוֹ כְּשֶׁתּוֹסִיף מְגִזָּן עַל מְגִזָּן^{כב} - תִּקְבֹּץ כָּל מִיֵּן עִם מִיֵּנו: הַשְּׁנָיִת עִם הַשְּׁנָיִת, וְהַחֲלָקִים עִם הַחֲלָקִים^{כג}, וְהַמַּעֲלוֹת עִם הַמַּעֲלוֹת. וְכָל זְמַן שִׁיתְקַבֵּץ מִן הַשְּׁנָיִת שְׂשִׁים, תְּשִׁים חֲלָק וְתוֹסִיף עַל הַחֲלָקִים; וְכָל שִׁיתְקַבֵּץ מִן הַחֲלָקִים שְׂשִׁים - תְּשִׁים אוֹתוֹ מַעֲלָה, וְתוֹסִיף אוֹתָהּ עַל הַמַּעֲלוֹת; וְכִשְׁתְּקַבֵּץ הַמַּעֲלוֹת, תְּשַׁלֵּף אוֹתָן שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְשְׂשִׁים שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְשְׂשִׁים, וְהַנִּשְׁאָר מְשַׁלֵּשׁ מְאוֹת וְשְׂשִׁים וְלִמְטָה, הוּא שְׁתּוֹפְסִין לְחֲשׁוּבֹן.

כא) זהו עיקרון מתמטי כללי. כב) כשתצטרך לחשב סכום מסוים של מעלות או חלקיהם. כג) כאשר אנו מחברים שתי סכומים של מעלות, יש לזכור שכל מעלה מורכבת מ-60 חלקים, וכל חלק מורכב מ-60 שניות. לכן, כאשר סכום השניות או החלקים עובר את היחידה הבאה, עלינו להמיר

ד. וְאֵל יִהְיֶה דְרָכִים אֱלוֹ קָלִים^{כד} בְּעֵינֶיךָ, מִפְּנֵי שְׂאִין אֲנִי צְרִיכִין לָהֶם בְּזְמַן הַזֶּה; שְׂאֵלוֹ הַדְרָכִים, דְרָכִים רְחוּקִים וְעַמְקִים הֵם, וְהוּא סוּד הָעֵבֶר שֶׁהֵיוּ הַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים יוֹדְעִים אוֹתוֹ, וְאֵינִן מוֹסְרִין אוֹתוֹ לְכָל אָדָם אֲלָא לְסְמוּכִים נְבוֹנִים^{כה}. אָבֵל זֶה הַחֲשׁוּבֹן בְּזְמַן שְׂאִין בֵּית דִּין לְקַבֵּעַ עַל הָרְאִיָּה שְׂאֵנוּ מְחַשְׁבִּין בּוֹ הַיּוֹם, אֲפֵלוֹ תִינּוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן מְגִיעִין עַד סוּפוֹ, בְּשִׁלְשָׁה אַרְבָּעָה יָמִים.

ח) קלי ערך. ט) לחכמים שהוכתרו בתואר "רבי", אבל אין מוסרים את סוד העיבור לכל החכמים שנשמכו, אלא רק לנבונים שבהם בלבד. י) בחשבון שאנו משתמשים היום לשם קביעת החודש - אין בזה חכמה. החכמה האמיתית היא בחשבון הראיה, שאין אנו משתמשים בו כיום.

ה. שְׂמָא יִתְבוּנָן חֲכָם מַחְכְּמֵי הָאֲמוֹת, אוֹ מַחְכְּמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלְמָדוּ חֲכָמַת יוֹן, בְּדְרָכִים אֱלוֹ שְׂאֵנֵי מְחַשְׁבֵי בֵּהָן לְרְאִית הַיָּרֵחַ - וְיִרְאֶה קְרוֹב^{כו} מַעַט בְּמַקְצַת הַדְרָכִים, וְיַעֲלֶה עַל דַּעְתוֹ שֶׁנִּתְעַלַּם מִמֶּנּוּ דְבָר זֶה וְלֹא יִדְעֵנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּאוֹתָהּ הַדְרָךְ קְרוֹב. אֵל יַעֲלֶה זֶה עַל דַּעְתוֹ - אֲלָא כָּל דְבָר שֶׁלֹּא דִקְדַקְנוּ בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיִּדְעֵנוּ בְּעֶקְרֵי הַגִּימְטְרִיּוֹת [החשבונות] בְּרְאִיוֹת בְּרוּרוֹת, שְׂאִין דְבָר זֶה מִפְּסִיד בִּידִיעַת הָרְאִיָּה, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ^{כז}; לְפִיכָף לֹא דִקְדַקְנוּ בּוֹ. (יא) אי-דיוק. יב) הרמב"ם לא הקפיד על אי דיוק מתמטי, כשזה לא השפיע על ידיעת זמן ראיית הירח.

ו. וְכֵן כְּשִׁירְאֶה בְּדֶרֶךְ מִן הַדְרָכִים חֲסָרוֹן מַעַט מְחַשְׁבֹן הָרְאוּי לְאוֹתָהּ הַדְרָךְ - בְּכַנְנָה עֲשִׂינוּ זֶה; לְפִי שֶׁיֵּשׁ כְּנַגְדּוֹ יִתְרוֹן בְּדֶרֶךְ אַחֲרָת, עַד שֶׁיֵּצֵא הַדְבָר לְאֲמָתוֹ בְּדְרָכִים קְרוֹבִים בְּלֹא חֲשׁוּבֹן אַרְךְ - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבְהַל הָאָדָם שְׂאֵינוֹ רְגִיל בְּדְבָרִים אֱלוֹ, כִּרְבַּב הַחֲשׁוּבֹנוֹת שְׂאִין מוֹעִילִין בְּרְאִית הַיָּרֵחַ^{כח}.

יג) הרמב"ם ויתר על שבר קטן בחשבון במקום אחד, ביודעו שחסרון זה יאוזן במקום אחר על-ידי יתרון שבר מתאים. מגמתו היתה להקל על הקורא, ולעשות את החשבון פשוט יותר.

ז. הַעֶקְרִים שֶׁצְרִיף אָדָם לִידַע אוֹתָם תְּחִלָּה לְכָל חֲשׁוּבֹנוֹת הָאֲצֻטְגִינּוֹת, בֵּין לְדְרָכֵי חֲשׁוּבֹן הָרְאִיָּה, בֵּין לְשִׁאָר דְבָרִים^{כט} - אֱלוֹ הֵם: הַגִּלְגַּל^ל, מְחַלֵּק בְּשִׁלֹּשׁ מְאוֹת וְשְׂשִׁים מַעֲלוֹת^מ; כָּל מְזִל^נ וּמְזִל שְׁלִשִׁים מַעֲלוֹת, וְהַתְּחִלָּה מִתְחַלַּת מִזְל טָלָה. וְכָל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**וְחֻמְשֵׁים מַעְלוֹת^{כז}. וְנִמְצָא הַשָּׁאֵר, סִימְנוּ רִנ"ט כ"ט
נ'. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ, בְּכָל גִּרְעוֹן וְגִרְעוֹן.**

(כז) הרמב"ם מביא דוגמה לאופן החישוב שהביא בהלכה הקודמת. לדוגמה: אנו רוצים להפחית 200 מעלות, 50 חלקים 401 שניות מתוך 100 מעלות, 20 חלקים 301 שניות. שלב ראשון – הוספת שלוש מאות ושישים מעלות: מכיוון שלא ניתן להפחית מספר גדול ממספר קטן, נוסיף 1000 מעלות 360 מעלות. כעת יש לנו 460 מעלות. שלב שני – חיסור השניות: אי אפשר להפחית 40 שניות מתוך 30 שניות, ולכן לוקחים חלק אחד מתוך 20 החלקים והופכים אותו ל60 שניות. כך יהיו לנו 90 שניות. כעת אפשר לחסר 40 שניות מ90 שניות, ונשארים 50 שניות. שלב שלישי – חיסור החלקים: מכיוון שלקחנו חלק אחד מה20, נשארו לנו 19 חלקים. כעת, אי אפשר להפחית 50 חלקים מתוך 19 חלקים. לכן, לוקחים מעלה אחת מתוך 460 המעלות, ומפרקים אותה ל60 חלקים. כאשר מוסיפים את ה60 חלקים ל19 חלקים, מתקבלים 79 חלקים. כעת ניתן לחסר 50 חלקים מתוך 79 חלקים, ונשארים 29 חלקים. שלב רביעי – חיסור המעלות: כיוון שלקחנו מעלה אחת, כעת יש לנו 459 מעלות. נחסיר 200 מעלות מתוך 459 מעלות, ונקבל 259 מעלות. התוצאה סופית תהיה: 259 מעלות, 29 חלקים 501 שניות. לסיכום: כאשר מספר השניות או החלקים שצריך להפחית גדול יותר ממה שקיים, יש להמיר יחידה אחת מהדרגה שמעליה (כגון להפוך מעלה אחת לשישים חלקים, או להפוך חלק אחד לשישים שניות) ולאחר מכן לבצע את החיסור.

**הַשְּׂמֵשׁ וְהַיָּרֵחַ, יג'. וְכֵן שָׁאֵר הַשְּׂבָעָה כּוֹכָבִים -
מִהַלֵּךְ פֶּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֵן בְּגִלְגַּל שְׁלוֹ, מִהַלֵּךְ
שָׁוָה: אֵין פּוֹ לֹא קְלוֹת, וְלֹא פְּבֻדוֹת^{כח} - אֶלָּא
כְּמִהְלֹכוֹ הַיּוֹם, כְּמוֹ מִהְלֹכוֹ אָמֵשׁ, כְּמוֹ מִהְלֹכוֹ
לְמַחֵר, כְּמוֹ מִהְלֹכוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם^{כט}. וְגִלְגְּלוּ שָׁל פֶּל
אֶחָד מֵהֶם, אֶף עַל פִּי שְׁהוּא מְקִיף אֶת הָעוֹלָם, אֵין
הָאָרֶץ בְּאִמְצָעוֹל.**

(כח) אינו ממחר ואינו מפגר. (כט) זאת אומרת מהלכו היום ובכל יום ויום בדיוק אותו דבר. (ל) למרות שכל כוכב לכת מסתובב סביב העולם, מכל מקום כדור הארץ אינו נקודת האמצע שלו.

**יד. לְפִיכָף, אִם תַּעֲרֵף מִהַלֵּךְ פֶּל אֶחָד מֵהֶם
לְגִלְגַּל הַמְקִיף אֶת הָעוֹלָם שֶׁהָאָרֶץ בְּאִמְצָעוֹ, שֶׁהוּא
גִּלְגַּל הַמְּזוֹלוֹת^{לא} - יִשְׁתַּנָּה הַלּוֹכוֹ, וְנִמְצָא מִהְלֹכוֹ
בַּיּוֹם זֶה בְּגִלְגַּל הַמְּזוֹלוֹת פְּחוֹת אוֹ יוֹתֵר עַל מִהְלֹכוֹ
אָמֵשׁ אוֹ עַל מִהְלֹכוֹ לְמַחֵר^{לב}.**

(לא) אם נמדוד את מהלך כל אחד מהכוכבים ביחס לגלגל המזלות – כלומר, המסלול שבו הם נעים סביב כדור הארץ,

אותם בהתאם. לדוגמה: אם נרצה לחשב את שתי הסכומים הבאים: 200 מעלות, 40 חלקים 401 שניות + 200 מעלות, 30 חלקים 301 שניות. נתחיל קודם בחישוב השניות: 40 שניות + 30 שניות = 70 שניות. כיוון שבכל 60 שניות יש חלק אחד שלם, נוריד 60 שניות מהתוצאה, ונוסיף 1 חלק למניין החלקים. נותרו 10 שניות, ומניין החלקים עלה ב-1. כעת נחב את החלקים: 40 חלקים + 30 חלקים + החלק שהוספנו = 71 חלקים. כיוון שבכל 60 חלקים יש מעלה אחת שלמה, נוריד 60 חלקים, ונוסיף מעלה אחת למניין המעלות. נותרו 11 חלקים, ומניין המעלות עלה ב-1. כעת נחשב את המעלות: 200 מעלות + 200 מעלות + המעלה שהוספנו = 401 מעלות. כיוון שבכל 360 מעלות יש הקפה שלמה, נוריד 360 מעלות, ונקבל 41 מעלות. התוצאה סופית תהיה: 41 מעלות, 11 חלקים, 10 שניות.

**יא. וְכָל הַחֻשְׁבוֹנוֹת פְּלָם, בְּשִׁתְּרָצָה לְגִרְעַ מִנֵּן
מִמִּנְיָ^{לד} - אִם יִהְיֶה זֶה שְׂגוֹרְעִין אוֹתוֹ יִתֵּר עַל זֶה
שְׂגוֹרְעִין מִמִּנְיָ^{לה} אֶפְלוּ בְּחֵלֶק אֶחָד - תּוֹסִיף עַל זֶה
שְׂגוֹרְעִין מִמִּנְיָ שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְשִׁשִּׁים מַעְלוֹת^{לו}, פְּדִי
שְׁיָהָא אֶפְשָׁר לְגִרְעַ זֶה הַמִּנְיָ מִמִּנְיָ.**

(כד) להפחית סכום מעלות מסכום מעלות אחר. (כה) אם המספר שאותו אנו רוצים להפחית, גדול מהמספר שממנו אנו מפחיתים. (כו) תוסיף על המספר שממנו מפחיתים עוד 360 מעלות.

**יב. בִּיצֵד? הֲרִי שֶׁהַצְּרִיכָךָ הַחֻשְׁבוֹן לְגִרְעַ מֵאֵתִים
מַעְלוֹת וְחֻמְשֵׁים חֲלָקִים וְאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת, סִימְנוּ ר'
נ' מ', מִמֵּאָה מַעְלוֹת וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְשִׁלְשִׁים
שְׁנִיּוֹת, סִימְנוּ ק' כ' ל' - תּוֹסִיף עַל הַמֵּאָה שְׁלֹשׁ
מְאוֹת וְשִׁשִּׁים, יִהְיֶה הַמַּעְלוֹת אַרְבַּע מְאוֹת וְשִׁשִּׁים;
וְתִתְחִיל לְגִרְעַ הַשְּׁנִיּוֹת מִן הַשְּׁנִיּוֹת. תְּבוֹא לְגִרְעַ
אַרְבָּעִים מִשְׁלֹשִׁים, אִי אֶפְשָׁר; תָּרִים חֵלֶק אֶחָד מִן
עֶשְׂרִים הַחֲלָקִים, וְתַעֲשֶׂה אוֹתוֹ שִׁשִּׁים שְׁנִיּוֹת,
וְתוֹסִיף עַל הַשְּׁלֹשִׁים, וְנִמְצָאוּ הַשְּׁנִיּוֹת תַּשְּׁעִים;
תִּגְרַע מֵהֶם הָאַרְבָּעִים, יִשָּׂאֵר חֻמְשֵׁים שְׁנִיּוֹת. וְתִחְזֹר
לְגִרְעַ הַחֻמְשֵׁים חֲלָקִים מִתַּשְּׁעָה עֶשְׂרֵי חֲלָקִים,
שֶׁכֶּבֶר הַרִימוֹת מֵהֶם חֵלֶק אֶחָד וְעֵשִׂיתוּ שְׁנִיּוֹת - וְאִי
אֶפְשָׁר לְגִרְעַ חֻמְשֵׁים מִתַּשְּׁעָה עֶשְׂרֵי; לְפִיכָף, תָּרִים
מַעְלָה אֶחָת מִן הַמַּעְלוֹת, וְתַעֲשֶׂה אוֹתָהּ שִׁשִּׁים
חֲלָקִים, וְתוֹסִיף עַל הַתַּשְּׁעָה עֶשְׂרֵי, וְנִמְצָאוּ הַחֲלָקִים
תַּשְּׁעָה וְשִׁבְעִים; תִּגְרַע מֵהֵן הַחֻמְשֵׁים, יִשָּׂאֵר תַּשְּׁעָה
וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְתִחְזֹר לְגִרְעַ הַמֵּאֵתִים מַעְלוֹת מִן
אַרְבַּע מְאוֹת וְתַשְׁעַ וְחֻמְשֵׁים מַעְלוֹת, שֶׁכֶּבֶר הַרִימוֹת
מַעְלָה אֶחָת וְעֵשִׂיתָ חֲלָקִים; יִשָּׂאֵר מֵאֵתִים וְתַשְׁעַ**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ויש לומר בפשטות שהרמב"ם הגיה ספרו אחרי שכתבו, והדברים שלא תיקנם נשארו במהדורות המאוחרות כלשונם במהדורות קמא עם התאריך. אבל בפ"א בהלכות קידוש החודש חלו שינויים או תיקונים לאחר זמן, ועריכתו הסופית היתה בשנת ק"ט וכשתיקן הלכות אלו שינה גם את השנה המופיעה בהן.

בנוגע להקדמה ברור שנכתבה לאחר שיכול היה לקבוע לא רק מספר הספרים, אלא גם ההלכות והמצוות שנתבארו בכל ספר וספר כפי שמפרטן בסוף ההקדמה. כלומר, רק לאחר שהיה מוכן אצלו כל היד החזקה, וכמו שמסיים "ועתה אתחיל לבאר משפטי כל מצוה וכו'".

על פי זה, יש מקום לכל הדעות בדבר התחלת עסק הרמב"ם בספרו "משנה תורה" (הובאו ב'סדר הדורות' ובכמה מקומות) והמוקדמת שבהם שנת אלף ק' כנ"ל.

(על פי לקו"ש חלק כ' ע' 547 מתוך רמב"ם "פרס המלך")

יז. וְלִפִּי שְׁהֲרֵאִיָּה לֹא תִהְיֶה אֲלֵא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, עֲשִׂינוּ כָּל דְּרָכֵי חֻשְׁבוֹן זֶה בְּנוֹיִים עַל עִיר יְרוּשָׁלַיִם^{מב}, וְלִשְׁאָר הַמְּקוֹמוֹת הַסּוֹבְבִין אוֹתָהּ בְּכִמוּ שֶׁשָׁה שְׂבָעָה יָמִים - שְׂבָעָה רוֹאִין אֶת הַיָּרֵחַ תְּמִיד^{מג}, וּבָאִים וּמַעֲיִדִים בְּבֵית דִּין^{מד}. וּמְקוֹם זֶה הוּא נוֹטָה מִתַּחַת הַקּוּ הַשָּׁוֶה הַמְּסַבֵּב בְּאַמְצַע הָעוֹלָם^{מה} כְּנֶגֶד רוּחַ צְפוֹנִית, בְּכִמוּ שְׁתַּיִם וְשִׁלְשִׁים מַעֲלוֹת - עַד חֲמֵשׁ וְשִׁלְשִׁים, וְעַד תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים^{מז}; וְכֵן הוּא נוֹטָה מִאֲמֻצֵּעַ הַיְּשׁוּב^{מח} כְּנֶגֶד רוּחַ מַעֲרָב, בְּכִמוּ אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת - עַד שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים, וְעַד אַחַת וְעֶשְׂרִים^{מט}.

מב) מקום מושב הסנהדרין הגדולה, שקיבלה את עדי החודש. מג) סמוך לחידושו. מד) אף-על-פי שלא יספיקו להגיע בזמן הנכון ממקומות מרוחקים אלה, יש בכל זאת ערך לעדותם. מה) קו המשווה הוא קו דמיוני המקיף את כדור הארץ במרכזו ממזרח למערב, ומחלק אותו לשני חצאים - לצפון ודרום. מז) ירושלים ממוקמת צפונית לקו המשווה - ולכן יש לה הטיה מסוימת ביחס למרכז העולם. מח) היא נמצאת צפונית לקו המשווה מ-29 מעלות עד 35 מעלות, כשמרכזו של ירושלים נמצא 32 מעלות. מט) באותו הזמן החשיבו רק את חצי הכדור הצפוני למיושב, וכמו כן, לא ידעו עדיין על קיום חצי הכדור המערבי. אמצע היישוב הוא קו דמיוני המקיף את כדור

כאילו כדור הארץ במרכזו. לב) תנועת הכוכבים לא תראה באותה מהירות, וביום מסוים התנועה יכולה להיות מהירה או איטית יותר לעומת היום הקודם או היום הבא.

טו. הַמְּהַלֵּךְ הַשָּׁוֶה שְׁמַהְלֵךְ הַפּוֹכֵב אוֹ הַשֹּׁמֵשׁ אוֹ הַיָּרֵחַ בְּגִלְגָּלוֹי^{מא}, הוּא הַנִּקְרָא 'אַמְצַע הַמְּהַלֵּךְ'; וְהַמְּהַלֵּךְ שִׁיהִיָּה בְּגִלְגַל הַמַּזְלוֹת שֶׁהוּא פְּעָמִים יוֹתֵר וּפְעָמִים חֲסָרִי^{מב} - הוּא [נִקְרָא] הַמְּהַלֵּךְ הָאֲמֵתִיָּה, וְבוֹ הִיָּה מְקוֹם הַשֹּׁמֵשׁ אוֹ מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמֵתִיָּלוּ.

מא) במהירות קבועה ולא משתנה. לב) במהירות משתנה, לפעמים מהיר או איטי יותר. לה) משום שנקודת מרכזו היא הארץ. לו) מנקודת מבטו של מי שנמצא בכדור הארץ.

טז. כְּבָר אֲמַרְנוּ, שְׂאֵלוֹ הַדְּרָכִים שְׂאֵנוּ מְבַאֲרִים בְּהִלְכוֹת אֱלוֹ, אֵינָן אֲלֵא לְחֻשְׁבוֹן רְאִית הַיָּרֵחַ בְּלִבְדוֹ^{מא}; לְפִיכָף, עֲשִׂינוּ הָעֵקֶר שֶׁמִּמֶּנּוּ מִתְחִילִין לַעֲלוֹם לְחֻשְׁבוֹן זֶה^{מב}, מִתַּחֲלַת לַיִל חֲמִישִׁי שִׁיוֹמוֹ יוֹם שְׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ נִסָּן מְשָׁנָה זוֹ^{מג} - שֶׁהִיא שְׁנַת שְׁבַע עָשָׂרָה מִמְּחֻזֵּר מְאֵתִים וְשִׁשִּׁים, שֶׁהִיא שְׁנַת שְׁמוֹנֶה וְשִׁלְשִׁים וְתֵשַׁע מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לְצִירָהּ, שֶׁהִיא שְׁנַת תֵּשַׁע וְשְׁמוֹנִים וְאַרְבַּע מְאוֹת וְאַלְף לְשִׁטְרוֹת^{מד}, שֶׁהִיא שְׁנַת תֵּשַׁע וּמְאָה וְאַלְף לְחֻרְפָּן בֵּית שְׁנִי^{מה}. וְזוֹ הִיא הַשָּׁנָה שְׂאֵנוּ קוֹרְאִים אוֹתָהּ 'שְׁנַת הָעֵקֶר' בְּחֻשְׁבוֹן זֶה.

מא) בליל השלושים. גם ההלכות, הדנות במהלך השמש, מטרותן היא אך ורק לברר את ראיית הירח אחרי הקיבוץ עם השמש. מב) כדי לדעת איך לחשב את זמן ראיית הירח, אנחנו צריכים זמן קבוע שברור לנו שבו הייתה ראיית הירח. לג) הרמב"ם בוחר את המולד של חודש ניסן בשנת כתיבת הלכות אלו. מד) הספירה שהיתה מקובלת בשטרות. מה) הטעם למנין זה, מבוסס על הפסוקים "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני..." (תהלים קלז, ה').

~ נקודות משיחות קודש ~

"... שְׁנַת שְׁמוֹנֶה וְשִׁלְשִׁים וְתֵשַׁע מְאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לְצִירָהּ".

בנוגע לזמן כתיבת חיבורו, מצינו בספרו כמה תאריכים הנראים סכותרים לכאורה.

בהקדמת לספר 'היד' כתב אלף ק"ח לחורבן, בהל' שמיטה ויובל אלף ק"ז. לעיל משמע קצת שנכתבו בשנת אלף ק' וכאן גופא אלף ק"ט.

שנת . . ליצירה: בפרק ט' משמע שנכתב בשנת ד' אלפים תתק"ל! אלא שרבינו הגיה את ספרו כמה וכמה פעמים ותיקן רק תיקונים הנוגעים לשינוי ההלכה, ובשעת תיקון הלכה זו עמד בשנת ד' אלפים תתקל"ח - אג"ק ח"ט ע' ט, לט, לקו"ש ח"כ ע' 745; ההוראה מכך לכל יהודי - יין מלכות ס"ב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁחַדְשִׁיהָ כְּסֻדְרָהּ י - וְהִיא הַנְּקִרָאֵת 'שְׁנֵה סְדוּרָה';
שְׁבֻזְמָן שְׁיִהְיֶה לָּהּ אֲמַצְעֵיּוֹת אֲלוּי מוּכְנִיז, יִהְיֶה
הַחֲשֻׁבוֹן קָל עֲלֵיךָ לְרֵאֵית הַיָּרֵחַ, לְפִי שְׁתַּשְׁעָה
וְעֶשְׂרִים יוֹם גְּמוּרִים מְלִיל הָרֵאֵה עַד לֵיל הָרֵאֵה
שֶׁל חֹדֶשׁ הַבָּא; וְכֵן בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ אֵין פְּחֹת
מִתַּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם וְלֹא יָתֵר, שְׁאֵין חֲפֻצָּנוּ בְּכָל
אֵלוֹ הַחֲשֻׁבוֹנוֹת אֶלָּא לְדַעַת הָרֵאֵה בְּלִבְדִּי.

ג) שחודש חשון חסר, וחודש כסלו מלא. ד) המהלך
הממוצע של השמש בחודש לבנה ובשנת לבנה. ה) ידיעת
המהלך הממוצע תקל עליך את ראיית הירח בליל שלושים.
ו) בליל שלושים, משום שבלייל 29 בוודאי עדיין לא נראה,
מכיוון שאין החודש פחות מ-29 יום, ובליל 31 בוודאי כבר
נראה, מאחר שהאורך הממוצע של חודש לבנה הוא 29 יום,
12 שעות ו-7931 חלקים. משום כך מועיל חשבון המהלך
האמצעי של השמש ל-29 יום.

וְכֵן מְלִיל הָרֵאֵה שֶׁל חֹדֶשׁ זֶה עַד לֵיל הָרֵאֵה
לְאוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ לְשָׁנָה הַבָּאָה, שְׁנֵה סְדוּרָה: אוֹ שְׁנֵה
יּוֹם אֶחָד; וְכֵן בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. וּמֵהֵלֶךְ הַשֶּׁמֶשׁ
הָאֲמַצְעִי לְתַשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁמוֹנֵה וְעֶשְׂרִים
מַעְלוֹת וְחֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וּשְׁנֵי אֲחַת -
סִימָנָן כ"ח ל"ה א'; וּמֵהֵלֶכָה לְשָׁנָה סְדוּרָה, שֶׁלֹּשׁ
מֵאוֹת וּשְׁמוֹנֵה וְאַרְבָּעִים מַעְלוֹת וְחֲמִשָּׁה וְחֲמִשִּׁים
חֲלָקִים וְחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָן ש"ח נ"ה
ט"ו.

ז) משום כך מועילה ידיעת המהלך האמצעי של השמש
ל-354 יום. ח) כשחודשים חשון וכסלו מלאים.

ב. נִקְדָּה אֲחַת יֵשׁ בְּנִלְגַל הַשֶּׁמֶשׁ, וְכֵן בְּשָׂאָר
גִּלְגָּלֵי הַשְּׁבָעָה פּוֹכְכִים, בְּעַת שְׁיִהְיֶה הַפּוֹכֵב בָּהּ,
יִהְיֶה גְבוּהַ מַעַל הָאָרֶץ כֹּל מְאֹדוּ; וְאוֹתָהּ הַנִּקְדָּה
שֶׁל גִּלְגָּל הַשֶּׁמֶשׁ וּשְׂאָר הַפּוֹכְכִים חוּץ מִן הַיָּרֵחַ,
סוֹבֶכֶת בְּשׁוּהָ, וּמֵהֵלֶכָה בְּכָל שְׁבָעִים שָׁנָה
בְּקִרְוֵהּ בְּעֵרָן, מַעְלָה אֲחַת. וּנְקִדָּה זוֹ, הִיא הַנְּקִרָאֵת
'גְּבֵה'.

ט) באותה נקודה בגלגל, הכוכב יהיה במרחק הגדול ביותר
מהארץ. י) כי מהירות הכוכבים במסלולם קצובה ואינה
משתנית.

גְּבֵה הַשֶּׁמֶשׁ - מֵהֵלֶכָה^א בְּכָל עֶשְׂרֵה יָמִים, שְׁנֵי

הארץ במרכזו מצפון לדרום, ומחלק אותו לשני חצאים -
למזרח ומערב. מח) ירושלים ממוקמת מערבית לאמצע
היישוב, מ-21 מעלות עד 27 מעלות, כשמרכזה של ירושלים
נמצא 24 מעלות מערבית לאמצע היישוב.

~ שבת קודש ה' אייר ~

פָּרָק יב

מהלך השמש.

א. מֵהֵלֶךְ הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמַצְעִי בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁהוּא
אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת, תַּשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים
וּשְׁמוֹנֵה שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָן נט"ח. נִמְצָא מֵהֵלֶכָה
בְּעֶשְׂרֵה יָמִים, תַּשְׁעָה מַעְלוֹת וְאֶחָד וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים
וּשְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָן ט"ג נ"א כ"ג. וְנִמְצָא
מֵהֵלֶכָה בְּמֵאָה יוֹם, שְׁמוֹנֵה וְתַשְׁעִים מַעְלוֹת
וּשְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וּשְׁלֹשׁ וְחֲמִשִּׁים שְׁנֵי יוֹת -
סִימָנָן צ"ח ל"ג נ"ג. וְנִמְצָא שְׂאֵרִית מֵהֵלֶכָה בְּאֶלֶף
יוֹם, אֶחָד שְׁתַּשְׁלִיף כֹּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁשִׁים מַעְלוֹת
כְּמוֹ שְׁבָאֲרוּנִי, מֵאֲתִים וְחֲמִשׁ וְחֲמִשִּׁים מַעְלוֹת
וּשְׁמוֹנֵה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְחֲמִשִּׁים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָן
רס"ה ל"ח נ"ו. וְנִמְצָא שְׂאֵרִית מֵהֵלֶכָה בְּעֶשְׂרֵת
אֲלָפִים יוֹם, מֵאָה שָׁשׁ וּשְׁלֹשִׁים מַעְלוֹת וּשְׁמוֹנֵה
וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְעֶשְׂרִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָן קל"ו כ"ח
כ'. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה, תִּכְפַּל וְתוֹצִיא מֵהֵלֶכָה לְכָל
מְנִיז שְׁתַּרְצָה; וְכֵן אִם תַּרְצָה לַעֲשׂוֹת סִימָנִין יְדוּעִים
אֲצִלְךָ לְמֵהֵלֶכָה לְשָׁנֵי יָמִים, וְלְשָׁלְשָׁה, וְלְאַרְבָּעָה,
עַד עֶשְׂרֵה - תַּעֲשֶׂה. וְכֵן אִם תַּרְצָה לְהֵיּוֹת לָךְ
סִימָנִין יְדוּעִים מוּכְנִיז לְמֵהֵלֶכָה לְעֶשְׂרִים יוֹם,
וְלְשָׁלְשִׁים, וְלְאַרְבָּעִים, עַד מֵאָה - תַּעֲשֶׂה; וְדָבָר
גְּלוּי הוּא וְיָדוּעַ, מֵאַחַר שְׂיִדְעַת מֵהֵלֶךְ יוֹם אֶחָד.

א) מהלך השמש בגלגל שלה לפי מהירות קבועה. ב) בפרק
הקודם הלכה י.

וְרֵאוּי הוּא לְהֵיּוֹת מוּכְנִז וְיָדוּעַ אֲצִלְךָ, מֵהֵלֶךְ אֲמַצְעִי
הַשֶּׁמֶשׁ לְתַשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, וְלְשָׁלְשׁ מֵאוֹת
וְאַרְבָּעָה וְחֲמִשִּׁים יוֹם, שֶׁהֵם יָמֵי שְׁנַת הַלְּבָנָה בְּזִמְנָן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בַּחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת בּוֹ וְשִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים חֻלְקִים
מִמַּעַלְתֵּי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה.

וְהָאֲמִצְעִי יֵשֵׁא בְּחִשְׁבוֹן זֶה, פְּעָמִים יִהְיֶה בְּתַחֲלַת
הַלַּיְלָה בְּשׁוּהָ^{טו}, או קִדְם שְׁקִיעַת הַחֶמֶשׁ בְּשַׁעַה, או
אַחַר שְׁקִיעַת הַחֶמֶשׁ בְּשַׁעַה^{טז}; וְדָבָר זֶה לֹא תַחֲוֹשׁ
לוֹ בְּשֵׁמֶשׁ בְּחִשְׁבוֹן הָרְאִיָּה^{יז}, שֶׁהָרִי אָנוּ מְשַׁלְּמִים
קְרוֹב זֶה [מַעֲלִים] בְּחִשְׁבוֹן] כְּשֶׁנֶּחְשָׁב לְאֲמִצְעֵי הַיָּרֵחַ^{יח}.

(יד) המקום במהלך האמצעי. טו) בדיוק בתחילת הלילה.
טז) לפי שכל החשבונות הם לפי חשבון "בקיורוב" - בערך
של מהלך השמש האמצעי, ולא של מהלכה האמיתי בגלגל
המזלות. במהלכה האמיתי אין תנועת השמש סדירה
וקצובה. פעם היא מהירה ופעם איטית. יז) מתי תהיה
הראייה של הירח החדש. יח) בהמשך יסביר הרמב"ם
שעושים גם 'תיקון' במהלכו האמצעי של הירח, וזה ידייק
את הזמן שבהם נראה את הירח החדש.

וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת תַּעֲשֶׂה תְּמִיד לְכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה,
וְאִפְלוּ אַחַר אֵלֶּךָ שְׁנַיִם - שֶׁתִּקְבֹּץ כָּל הַשְּׂאֲרִית
וְתוֹסִיף עַל הָעֶקֶר, יֵצֵא לָךְ הַמְּקוֹם הָאֲמִצְעִי; וְכֵן
תַּעֲשֶׂה בְּאֲמִצְעֵי הַיָּרֵחַ^{יט}, וּבְאֲמִצְעֵי כָּל פּוֹכֵב וְכוּכָב -
מֵאַחַר שֶׁתִּדַּע מֵהֲלָכוֹ בַּיּוֹם אֶחָד כַּמָּה הוּא, וְתִדַּע
הָעֶקֶר שֶׁמִּמֶּנּוּ תִּתְחַיל, וְתִקְבֹּץ מֵהֲלָכוֹ לְכָל הַשְּׁנַיִם
וְתִזְמַם שֶׁתִּרְצֶה וְתוֹסִיף עַל הָעֶקֶר, וְיֵצֵא לָךְ מְקוֹמוֹ
בְּמֵהֲלָךְ אֲמִצְעִי. וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּגִבְהַת הַשָּׁמַשׁ - תוֹסִיף
מֵהֲלָכוֹ בְּאוֹתָם הַיָּמִים או הַשְּׁנַיִם עַל הָעֶקֶר, יֵצֵא לָךְ
מְקוֹם גִּבְהַת הַשָּׁמַשׁ לְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁתִּרְצֶה.

(יט) מקום הירח במהלכו האמצעי.

וְכֵן אִם תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת לָךְ עֶקֶר אַחַר שֶׁתִּתְחַיל מִמֶּנּוּ
חוּץ מֵעֶקֶר זֶה שֶׁתִּתְחַלְנוּ מִמֶּנּוּ בְּשַׁעַה זו, כְּדִי
שִׁיְהִיָּה אוֹתוֹ עֶקֶר בְּתַחֲלַת שְׁנַת מַחְזוֹר יָדוּעַ, או
בְּתַחֲלַת מָאָה מִן הַמָּאוֹת - הַרְשׁוֹת בְּיָדְךָ. וְאִם תִּרְצֶה
לְהִיֹּת הָעֶקֶר שֶׁתִּתְחַיל מִמֶּנּוּ מִשְׁנַיִם שְׁעָבְרוּ קִדְם
עֶקֶר זֶה, או לְאַחַר כַּמָּה שְׁנַיִם מֵעֶקֶר זֶה - הַדֶּרֶךְ
יָדוּעָה.

פִּיצַד הִיא הַדֶּרֶךְ? כָּכָר יִדְעָתָּ מֵהֲלָךְ הַשָּׁמַשׁ לְשַׁנָּה
סְדוּרָה, וּמֵהֲלָכָה לְתַשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, וּמֵהֲלָכָה
לְיוֹם אֶחָד. וְדָבָר יָדוּעַ, שֶׁהַשְּׁנָה שֶׁחֲדָשִׁיהָ שְׁלָמִים,
הִיא יִתְרָה עַל הַסְּדוּרָה יוֹם אֶחָד; וְהַשְּׁנָה שֶׁחֲדָשִׁיהָ
חֲסָרִי, הִיא חֲסָרָה מִן הַסְּדוּרָה יוֹם אֶחָד. וְהַשְּׁנָה
הַמְּעַבְרָת, אִם יִהְיֶה חֲדָשִׁיהָ כְּסִדְרָן, תִּהְיֶה יִתְרָה עַל

אַחַת וְחִצֵּי שְׁנָיָה, שֶׁהִיא שְׁלֹשִׁים שְׁלִישִׁיּוֹת; וְנִמְצָא
מֵהֲלָכוֹ בְּמָאָה יוֹם, חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שְׁנִיּוֹת, וּמֵהֲלָכוֹ
בְּאֵלֶּף יוֹם, שְׁנַיִם חֻלְקִים וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת; וּמֵהֲלָכוֹ
בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים יוֹם, חֲמֵשׁה וְעֶשְׂרִים חֻלְקִים. וְנִמְצָא
מֵהֲלָכוֹ לְתַשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, אַרְבַּע שְׁנִיּוֹת;
וּמֵהֲלָכוֹ בְּשַׁנָּה סְדוּרָה, שְׁלֹשׁ וְחֲמֵשִׁים שְׁנִיּוֹת.

(יא) ההתקדמות של אותה נקודה 'גובה השמש' בגלגל.

כָּכָר אֲמִרְנוּ, שֶׁהָעֶקֶר שֶׁמִּמֶּנּוּ הֵתַחֲלָה בְּחִשְׁבוֹן
זֶה^{יב}, הוּא מִתְחַלֵּת לַיַּל חֲמִישִׁי שְׁיוֹמוֹ שְׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ
נִסָּן מִשְׁנַת שְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים וְתַשְׁעַת מָאוֹת וְאַרְבַּעַת
אֲלָפִים לְיִצְרָה. וּמְקוֹם הַשָּׁמַשׁ בְּמֵהֲלָכָה הָאֲמִצְעִי
הִיָּה בְּעֶקֶר הַזֶּה, בְּשִׁבְעַת מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֻלְקִים
וּשְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת מִמְּזוֹל טָלָה - סִימָנָן ז' ג'
ל"ב; וּמְקוֹם גִּבְהַת הַשָּׁמַשׁ הִיָּה בְּעֶקֶר זֶה, בְּשֵׁשׁ
וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וְחֲמֵשָׁה וְאַרְבַּעִים חֻלְקִים וּשְׁמוֹנֶה
שְׁנִיּוֹת מִמְּזוֹל תְּאוּמִים - סִימָנָם כ"ו מ"ה ח'.

(יב) כדי לחשב את מקום השמש בגלגל (במהלך האמצעי)
באיזה זמן שהיא, יש צורך לדעת את מקומה בנקודת זמן
מסוימת, המשמש נקודת מוצא לכל החישובים, כפי
שהסביר הרמב"ם בפרק הקודם הלכה טז.

כְּשֶׁתִּרְצֶה לִידַע מְקוֹם הַשָּׁמַשׁ בְּמֵהֲלָכָה הָאֲמִצְעִי
בְּכָל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה, תִּקַּח מִנֵּי הַיָּמִים שֶׁמִּתְחַלֵּת יוֹם
הָעֶקֶר^{יג} עַד הַיּוֹם שֶׁתִּרְצֶה, וְתוֹצִיא מֵהֲלָכָה הָאֲמִצְעִי
בְּאוֹתָן הַיָּמִים מִן הַסִּימָנִין שֶׁהוֹדַעְנוּ; וְתוֹסִיף הַכֹּל
עַל הָעֶקֶר, וְתִקְבֹּץ כָּל מִין עִם מִינוֹ. וְהִיּוֹצֵא, הוּא
מְקוֹם הַשָּׁמַשׁ בְּמֵהֲלָכָה הָאֲמִצְעִי לְאוֹתוֹ הַיּוֹם.

(יג) נקודת הזמן שהיא הרמב"ם קודם, שידענו היכן נמצאת
השמש.

פִּיצַד? הָרִי שְׂרָצִינוּ לִידַע מְקוֹם הַשָּׁמַשׁ הָאֲמִצְעִי
בְּתַחֲלַת לַיַּל הַשַּׁבָּת שְׁיוֹמוֹ אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵה יוֹם לְחֹדֶשׁ
תְּמוּזָה מִשְׁנָה זו, שֶׁהִיא שְׁנַת הָעֶקֶר - מִצִּינּוּ מִנֵּי
הַיָּמִים מִיּוֹם הָעֶקֶר עַד תְּחִלַּת יוֹם זֶה שְׁאָנוּ רוֹצִים
לִידַע מְקוֹם הַשָּׁמַשׁ בּוֹ, מָאָה יוֹם; לְקַחְנוּ אֲמִצְעֵי
מֵהֲלָכָה לְמָאָה יוֹם, שֶׁהוּא צ"ח ל"ג ג', וְהוֹסַפְנוּ
עַל הָעֶקֶר, שֶׁהוּא ז' ג' ל"ב. יֵצֵא מִן הַחִשְׁבוֹן, מָאָה
וְחֲמֵשׁ מַעֲלוֹת וְשִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים חֻלְקִים וְחֲמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם ק"ה ל"ז כ"ה; וְנִמְצָא
מְקוֹמָהּ בְּמֵהֲלָךְ אֲמִצְעִי בְּתַחֲלַת לַיַּל זֶה, בְּמְזוֹל סִרְטָן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הנמוכה. ז) תפחית את 'מנת המסלול' (=ההפרש שבין המקום האמצעי למקום האמיתי, כפי שיפרט להלן) ממקום השמש האמצעי. ח) כאשר השמש הולכת מהנקודה הנמוכה אל נקודת הגובה. ט) תוסיף על מקום השמש האמצעי את 'מנת המסלול'.

ג. ודע, שאם יהיה המסלול מאה ושמונים בְּשָׁה; או שלש מאות וששים - אין לו מְנָה, אֵלָא יִהְיֶה המקום האמצעי הוא המקום האמיתי.

י) כאשר השמש נמצאת בנקודה הנמוכה ביותר. יא) כאשר השמש נמצאת שוב בגובה.

ד. וכמה היא מנת המסלול? אם יהיה המסלול עשר מעלות, תהיה מנתו עשרים חלקים;

יב) תפקידה של 'מנת המסלול' היא לתקן את ההפרש שנוצר בין מקום האמצעי למקום האמיתי, כך שנדע היכן המקום האמיתי. יג) אם השמש התרחקה מנקודת הגובה 10 מעלות, מנת המסלול תהיה 20 חלקים. וכן הלאה כפי שהרמב"ם מפרט.

ואם יהיה עשרים מעלות, תהיה מנתו ארבעים חלקים;

ואם יהיה שלשים מעלות, תהיה מנתו שמונה וחמשים חלקים;

ואם יהיה ארבעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה עשר חלקים;

ואם יהיה חמשים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה ועשרים חלקים;

ואם יהיה ששים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים;

ואם יהיה שבעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ואחד וחמשים חלקים;

ואם יהיה שמונים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ושבעה וחמשים חלקים;

ואם יהיה תשעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה וחמשים חלקים;

ואם יהיה מאה, תהיה מנתו מעלה אחת ושמונה וחמשים חלקים;

ואם יהיה מאה ועשר, תהיה מנתו מעלה אחת ושלושה וחמשים חלקים;

ואם יהיה מאה ועשרים, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה וארבעים חלקים;

השנה הסדורה שלשים יום; ואם היו חדשיה שלמים, היא יתרה על הסדורה אחד ושלושים יום; ואם היו חדשיה חסרין, היא יתרה על הסדורה תשעה ועשרים יום.

ומאחר שכל הדברים האלו ידועים, תוציא מהלך אמצע השמש לכל השנים והימים שתראה, ותוסיף על העקר שעשינו - יצא לך אמצעה ליום שתראה משנים הבאות, ותעשה אותו היום עקר; או תגרע האמצע שהוצאת מן העקר שעשינו, ויצא לך העקר ליום שתראה משנים שעברו, ותעשה אותו אמצע עקר. וכזה תעשה באמצע הירח ושאר הפוככים, אם יהיו ידועים לך. וכבר נתבאר לך מכלל דברינו, שפשוט שתדע אמצע השמש לכל יום שתראה מימים הבאים, כך תדע אמצעה לכל יום שתראה מימים שעברו.

כ) אחר שנת העיקר של הרמב"ם. כא) לפני שנת העיקר של הרמב"ם.

פְּרָק יג

מקום השמש האמיתי ויום התקופה.

א. אם תראה לידע מקום השמש האמיתי בכל יום שתראה, תוציא תחלה מקומה האמצעי לאותו היום על הדרך שבארנו, ותוציא מקום גבה השמש, ותגרע מקום גבה השמש ממקום השמש האמצעי. והנשאר, הוא הנקרא 'מסלול השמש'.

א) מקום השמש בגלגל המזלות כשסתכלים בשמש מנקודת ראות הארץ. ב) המקום שאליה מגיעה השמש בגלגלה במהלכה השנה. ג) תחשב את מקום נקודת גובה השמש. ד) לדוגמה אם מקום השמש האמצעי נמצא 100 מעלות, ומקום גובה השמש נמצא 40 מעלות, מפחיתים 40 מתוך 100. ה) הדרך שהשמש התרחקה ממקום גובה השמש (ובדוגמה שהבאנו - 60 מעלות).

ב. ותראה כמה מעלות הוא מסלול השמש: אם יהיה המסלול פחות ממאה ושמונים מעלות, תגרע מנת המסלול ממקום השמש האמצעי; ואם יהיה המסלול יותר על מאה ושמונים מעלות עד שלש מאות וששים, תוסיף מנת המסלול על מקום השמש האמצעי. ומה שיהיה אחר שתוסיף עליו או תגרע ממנו, הוא המקום האמיתי.

ו) כאשר השמש הולכת מנקודת הגובה ויורדת לנקודה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עֲשֶׂה חֲלָקִים, וּלְפִי חֲשׁוֹן הַמַּעֲלוֹת יִהְיֶה לְכָל מַעֲלָה חֶלֶק אֶחָד - וְיִהְיֶה מְנַת הַמַּסְלוּל שֶׁהוּא חֲמֵשׁ וְשָׁשִׁים, מַעֲלָה אַחַת וְשָׁשִׁים וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים.⁶⁵

(ז) התוצאה של מנת המסלול כאשר המסלול הוא 65 מעלות - מעלת אחת 641 חלקים.

ח. וְכֵן אֵלּוּ הֵיךְ הַמַּסְלוּל שֶׁבַע וְשָׁשִׁים, הִיְתָה מְנַתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְשִׁמּוֹנָה וָאַרְבָּעִים חֶלֶק. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה תַעֲשֶׂה בְּכָל מַסְלוּל שֶׁיִּהְיֶה בְּמִנְיָנוּ אֶחָדִים עִם הַעֲשָׂרוֹת, בֵּין בַּחֲשׁוֹבֹן הַשֶּׁמֶשׁ בֵּין בַּחֲשׁוֹבֹן הַיָּרֵחַ. ט. בַּיָּדָה? הֲרֵי שָׂרְצִינוּ לִידַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי בַתְּחִלָּת לַיִל הַשַּׁבָּת אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ תְּמוּזָה מְשֻׁנָּה זֶה - תּוֹצִיא אֲמִצְעַת הַשֶּׁמֶשׁ תְּחִלָּה לְעַת הַזֹּאת, וְסִימְנוּ ק"ה ל"ז כ"ה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹי⁶⁶; וְתּוֹצִיא מְקוֹם גְּבַהַּ הַשֶּׁמֶשׁ לְעַת הַזֹּאת, יֵצֵא לָךְ סִימְנוּ פ"ו מ"ה כ"ג. וְתִגְרַע מְקוֹם הַגְּבַהַּ מִן הָאֲמִצְעִי, יֵצֵא לָךְ הַמַּסְלוּל שְׁמוֹנָה עָשָׂר מַעֲלוֹת וְשָׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְשְׁתֵּי שָׁנָיִם - סִימְנֵם י"ח נ"ב ב'.

(יח) בפרק י"ב, הלכה ב.

וְאֵל תִּקְפִּיד בְּכָל מַסְלוּל עַל הַחֲלָקִים, אֲלֵא אִם יִהְיֶה פְּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים אֵל תִּפְנֶה אֲלֵיהֶם; וְאִם הֵיוּ שְׁלֹשִׁים אוֹ יוֹתֵר, תִּחְשַׁב אוֹתָם מַעֲלָה אַחַת, וְתוֹסִיף אוֹתָהּ עַל מִנְיָן מַעֲלוֹת הַמַּסְלוּל. לְפִיכָךְ, יִהְיֶה מַסְלוּל זֶה תִּשַׁע עָשָׂר מַעֲלוֹת, וְתִהְיֶה מְנַתוֹ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבְּאַרְנוּי שְׁמוֹנָה וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים.⁶⁷

(יט) משום שבעשר מעלות ובעשרים מעלות, מנת כל מעלה היא שני חלקים.

י. וּלְפִי שֶׁהַמַּסְלוּל הַזֶּה הִיְתָה פְּחוֹת מִמֵּאָה וְשִׁמּוֹנִים, תִּגְרַע הַמְּנָה שֶׁהִיא שְׁמוֹנָה וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים מֵאֲמִצְעַת הַשֶּׁמֶשׁ, וְשָׂאֵר מֵאָה וָאַרְבַּע מַעֲלוֹת וְתִשַׁע וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְחֲמֵשׁ וָעֶשְׂרִים שָׁנָיִם - סִימְנֵם ק"ד נ"ט כ"ה. וְנִמְצָא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי בַתְּחִלָּת לַיִל זֶה, בְּמִזְל סָרְטָן בְּחֲמֵשׁ עָשָׂר מַעֲלוֹת בּוֹ, פְּחוֹת שָׁנָיִם. וְאֵל תִּפְנֶה אֵל הַשָּׁנָיִם קְלָלִי, לֹא בְּמְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא בְּמְקוֹם הַיָּרֵחַ, וְלֹא בְּשָׂאֵר חֲשׁוֹנוֹת הָרְאָיָה - אֲלֵא חֶקֶר עַל הַחֲלָקִים בְּלִבְךָ; וְאִם יִהְיֶה הַשָּׁנָיִם קְרוֹב לְשָׁלֹשִׁים, עֲשֵׂה אוֹתָם חֶלֶק וְהוֹסִיפוּ עַל הַחֲלָקִים.

וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְשָׁלֹשָׁה וְשָׁלֹשִׁים חֲלָקִים;

וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וָאַרְבָּעִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְתִשַׁע עָשָׂר חֲלָקִים;

וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְחֲמִשִּׁים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְחֶלֶק אֶחָד;

וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְשָׁשִׁים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ שְׁנָיִם וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים;

וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְשִׁבְעִים, תִּהְיֶה מְנַתוֹ אֶחָד וָעֶשְׂרִים חֲלָקִים;

וְאִם יִהְיֶה מֵאָה וְשִׁמּוֹנִים בְּשָׁוָה, אִין לוֹ מְנָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּי, אֲלֵא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִצְעִי, הוּא מְקוֹמָהּ הָאֲמִתִּי.⁶⁸

(יד) המספרים מבוססים על יסודות ההנדסה, במידה שהשמש מתרחקת מהנקודה הגבוהה או מהנקודה הנמוכה הולכת המנה וגדלה. וכשהיא מתקרבת לנקודות אלה, הולכת המנה ומצטמצמת. למקסימום מגיעה המנה באמצע, בין הנקודה הגבוהה לנקודה הנמוכה, כלומר במקום שהמסלול עולה תשעים מעלות בגלגל המזלות, מכאן העליה המתמדת של המנה במסלול 0 עד 90 מעלות, שהיא מגיעה למעלה אחת 591 חלקים, והירידה המתמדת עד אפס במסלול מן 90 עד 180 מעלות.

ה. הִיךְ הַמַּסְלוּל יוֹתֵר עַל מֵאָה וְשִׁמּוֹנִים מַעֲלוֹת - תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים מַעֲלוֹת, וְתִדַּע מְנַתוֹ. בַּיָּדָה? הֲרֵי שֶׁהִיךְ הַמַּסְלוּל מֵאֲתִים מַעֲלוֹת - תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים, וְשָׂאֵר מֵאָה וְשָׁשִׁים מַעֲלוֹת; וְכִכָּר הוֹדְעָנוּ⁶⁹, שֶׁמְנַת מֵאָה וְשָׁשִׁים מַעֲלוֹת, שְׁנָיִם וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים - וְכֵן מְנַת הַמֵּאוֹתִים, שְׁנָיִם וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים.⁷⁰

(טו) בהלכה הקודמת. (טז) שאותם צריך להוסיף על מקום האמצעי.

ו. וְכֵן אִם הִיךְ הַמַּסְלוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מַעֲלוֹת - תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשָׁשִׁים, וְשָׂאֵר שָׁשִׁים; וְכִכָּר יִדְעָתָה, שֶׁמְנַת שָׁשִׁים מַעֲלוֹת, מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים - וְכֵן הִיא מְנַת הַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת מַעֲלוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, בְּכָל מִנְיָן וּמִנְיָן.

ז. הֲרֵי שֶׁהִיךְ הַמַּסְלוּל חֲמֵשׁ וְשָׁשִׁים מַעֲלוֹת - וְכִכָּר יִדְעָתָה שֶׁמְנַת הַשָּׁשִׁים, הִיא מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וָאַרְבָּעִים חֶלֶק, וּמְנַת הַשִּׁבְעִים, הִיא מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; נִמְצָא בֵּין שְׁתֵּי הַמְּנוֹת

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת וּשְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְשֵׁשׁ
וְעֶשְׂרִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם ר"ז ל"ח כ"ג.

(ו) אחר ניכוי מספר הקפות שלמות של 360 מעלות.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ בְּאֶלֶף יוֹם, מְאֵתִים וְשֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְחֲמִשִּׁים
שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם רי"ו כ"ג נ'.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים יוֹם, שֵׁשׁ
מַעֲלוֹת וּשְׁמוֹנֶה וּחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְעֶשְׂרִים שְׁנֵי יוֹת -
סִימָנָם ג' נ"ח כ'.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ בְּתִשְׁעֵה וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁתֵּים
וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וְשֵׁשָׁה חֲלָקִים וְשֵׁשׁ וְחֲמִשִּׁים
שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם כ"ב ו' נ"ו.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ בְּשָׁנָה סְדוּרָה, שֵׁשׁ מְאוֹת
וְאַרְבַּע וְאַרְבָּעִים מַעֲלוֹת וְשֵׁשָׁה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים
וְשֵׁשׁ וְאַרְבָּעִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָן לָהֶם, ש"מ"ד כ"ו
מ"ג. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ, תִּכְפַּל לְכָל מִנְיַן יָמִים אוֹ שָׁנִים
שְׁתַּרְצָה.

(ז) שנה שחדשיה כסדרן, שחודש חשון חסר וכסלו מלא,
שיש בה 354 ימים.

ג. וּמִהֲלֶךְ אֲמִצַּע הַמַּסְלוּל בְּיוֹם אֶחָד, שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים וְאַרְבַּע וְחֲמִשִּׁים
שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם י"ג ג' נ"ד.

(ח) מהלך הירח עצמו בתוך הגלגל הקטן.

נִמְצָא מִהֲלָכוּ בְּעֶשְׂרֵה יָמִים, מְאָה וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת
תִּשְׁעָה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים בְּלֹא שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם ק"ל
ל"ט.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ בְּמְאָה יוֹם, מְאֵתִים וְשֵׁשׁ
וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְשֵׁשׁ
וְחֲמִשִּׁים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם רכ"ו כ"ט נ"ג.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ בְּאֶלֶף יוֹם, מְאָה וְאַרְבַּע
מַעֲלוֹת וּשְׁמוֹנֶה וּחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְחֲמִשִּׁים שְׁנֵי יוֹת -
סִימָנָם ק"ד נ"ח נ'.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים יוֹם, שֵׁשׁ
מְאוֹת וְתִשְׁעֵה וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וּשְׁמוֹנֶה וְאַרְבָּעִים
חֲלָקִים וְעֶשְׂרִים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם שכ"ט מ"ח כ'.

וְנִמְצָא שְׁאֲרֵית מִהֲלָכוּ לְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁמוֹנֶה
עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְאַרְבַּע
שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם י"ח נ"ג ד'.

(כ) בהלכה זו לא הקפיד הרמב"ם על השניות, אלא על החלקים בלבד. בהלכה הקודמת, לא הקפיד על החלקים, אלא על המעלות בלבד, משום שידעית המסלול דרושה לשם חישוב מנת המסלול, בה קובעות בעיקר המעלות. אבל בידעית מקום השמש, יש ערך גם לחלקים.

יא. וּמֵאַחַר שֶׁתִּדַּע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בְּכָל עֵת
שְׁתַּרְצָה, תִּדַּע יוֹם הַתְּקוּפָה הָאֲמִתִּי כֹּל תְּקוּפָה
שְׁתַּרְצָה^{כא}, בֵּין תְּקוּפוֹת הַבָּאוֹת אַחַר עֶקֶר זֶה שֶׁמִּמֶּנּוּ
הִתְחַלְנוּ, בֵּין תְּקוּפוֹת שֶׁעָבְרוּ מִשָּׁנִים קְדָמוֹנֵיּוֹת.

(כא) תקופת ניסן בהיות השמש בתחילת מזל טלה במהלכה האמיתי; תקופת תמוז – בתחילת מזל סרטן; תקופת תשרי – בתחילת מזל מאזניים; תקופת טבת – בתחילת מזל גדי.

פְּרָק יד

שני מהלכים אמצעיים של הירח.

א. הַיָּרֵחַ, שְׁנֵי מִהֲלָכִים אֲמִצְעִיִּים יֵשׁ לוֹ - הַיָּרֵחַ
עֲצָמוּ מִסִּבָּב בְּגִלְגַּל קָטָן שְׂאִינּוּ מְקִיף אֶת הָעוֹלָם,
וּמִהֲלָכוּ הָאֲמִצְעִי בְּאוֹתוֹ הַגִּלְגַּל הַקָּטָן נִקְרָא 'אֲמִצַּע
הַמַּסְלוּל'^א; וְהַגִּלְגַּל הַקָּטָן עֲצָמוּ מִסִּבָּב בְּגִלְגַּל גָּדוֹל
הַמְּקִיף אֶת הָעוֹלָם, וּמִהֲלֶךְ אֲמִצְעִי זֶה שֶׁל גִּלְגַּל
הַקָּטָן בְּאוֹתוֹ הַגִּלְגַּל הַגָּדוֹל הַמְּקִיף אֶת הָעוֹלָם, הוּא
הַנִּקְרָא 'אֲמִצַּע הַיָּרֵחַ'^ב.

(א) במהלך הירח חלות הפרעות, המשפיעות על מהירותו, פעם היא גדלה ופעם היא פוחתת. פעם ממחר יותר, ופעם – פחות; פעם מפגר יותר, ופעם – פחות, ומכאן הקושי הרב בקביעת מקום הירח בתאריך מסוים. וכדי לדעת את מיקומו האמיתי של הירח, יש צורך להשתמש בשתי מהלכים אמצעיים בעלי מהירות קבועה. (ב) הירח מסתובב כל הזמן במעגל קטן משלו. (ג) מהלכו האמצעי של הירח בתוך הגלגל הקטן, נקרא אמצע המסלול. (ד) כי מקום הירח נקבע לא על-ידי תנועתו מסביב לגלגל הקטן, אלא על-ידי תנועת הגלגל הקטן, שבו הירח, מסביב לגלגל הגדול.

מִהֲלֶךְ אֲמִצַּע הַיָּרֵחַ בְּיוֹם אֶחָד, שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
מַעֲלוֹת וְעֶשְׂרֵה חֲלָקִים וְחֲמִשִּׁים וּשְׁלֹשִׁים שְׁנֵי יוֹת -
סִימָנָם י"ג י' ל"ה.

(ה) מהלכו האמצעי של הגלגל הקטן (שבתוכו נמצא הירח) סביב כדור העולם.

ב. נִמְצָא מִהֲלָכוּ בְּעֶשְׂרֵה יָמִים, מְאָה וְאַחַת
וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת וְחֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים
וְחֲמִשִּׁים שְׁנֵי יוֹת - סִימָנָם קל"א מ"ה נ'. וְנִמְצָא
שְׁאֲרֵיתוֹ מִהֲלָכוּ בְּמְאָה יוֹם, מְאֵתִים וְשֵׁשׁ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השמש באופק ירושלים היא כרבע שעה לפני השקיעה באופק המשווה (כלומר, רבע שעה לפני שעה שש), בחצי מזל טלה - כרבע שעה אחרי השקיעה באופק המשווה. מהלך הירח בשעה הוא בערך 33 חלקים, כשנגרע ממנו תנועת השמש לשעה, מכיון שגם היא נעה ממערב למזרח, ישארו בערך 30 חלקים. לרבע שעה - פחות משמונה חלקים.

ואם תהיה השמש מתחלת מזל תאומים עד תחלת מזל אריה, תוסיף על אמצע הירח שלשים חלקים;

ואם תהיה השמש מתחלת מזל אריה עד חצי מזל בתולה, תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר חלקים;

ואם תהיה השמש מחצי מזל בתולה עד חצי מזל מאזניים, הנח אמצע הירח כמות שהוא;

ואם תהיה השמש מחצי מזל מאזניים עד תחלת מזל קשת, תגרע מאמצע הירח חמשה עשר חלקים;

ואם תהיה השמש מתחלת מזל קשת עד תחלת מזל דלי, תגרע מאמצע הירח שלשים חלקים;

ואם תהיה השמש מתחלת מזל דלי עד חצי דגים, תגרע מאמצע הירח חמשה עשר חלקים.

ו. ומה שיהיה האמצע אחר שתוסיף עליו, או תגרע ממנו, או תניח אותו כמות שהוא - הוא אמצע הירח לאחר שקיעת החמה בכמו שליש שעה באותו הזמן שתוציא האמצע לוי, וזה הוא הנקרא 'אמצע הירח לשעת הראיה'.

(יב) "אמצע הירח" - מיקומו של מרכז הגלגל הקטן בגלגל המזלות. (יג) תוסיף או תגרע ממקומו של אמצע הירח, כפי שהסביר הרמב"ם בהלכה הקודמת. (יד) הוא מקומו של הירח בערך כ-20 דקות אחרי השקיעה. (טו) בליל שלושים בחודש.

ד. ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה, שלש מאות וחמש מעלות ושלש עשרה שניות בלא חלקים - סימנם ש"ה י"ג.

מקום אמצע הירח היה בתחלת ליל חמישי שהוא העקר לחשבונות אלו, במזל שור מעלה אחת וארבעה עשר חלקים ארבעים ושלש שניות - סימנם א' י"ד מ"ג.

ט) בשנה בה כתב הרמב"ם את הלכות אלו, והוא משתמש בזה כנקודת ההתחלה לחישוב הזמנים, כפי שהסביר בפרקים הקודמים.

ואמצע המסלול היה בעקר זה, ארבע ושמונים מעלות ושמונה ועשרים חלקים ושתיים וארבעים שניות - סימנם פ"ד כ"ח מ"ב.

מאחר שתדע מהלך אמצע הירח, והאמצע שהוא העקר שעליו תוסיף, תדע מקום אמצע הירח בכל עת שתראה, על דרך שעשית באמצע השמש; ואחר שתוציא אמצע הירח לתחלת הלילה שתראה - התבונן בשמש, ודע באי זה מזל הוא.

ה. אם היתה השמש מחצי מזל דגים עד חצי מזל טלה, תניח אמצע הירח כמות שהוא;

ואם תהיה השמש מחצי מזל טלה עד תחלת מזל תאומים, תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר חלקים;

(י) מטרת כל החשבונות האלה היא ידיעת ראיית הירח בתחילת החודש. מקום השמש האמצעי היוצא לפי החשבון, יהיה לפעמים בתחילת הלילה בדיוק, כגון במזל טלה, ולפעמים שעה אחת לפני השקיעה או אחריה, כי אורך היום משתנה ותלוי במקום השמש במזלות. (יא) העיקר שממנו מתחיל החשבון לראיית הירח הוא ג' בניסן, שאז השמש עומדת בראש טלה, ויום ולילה שוים. שקיעת השמש היא אז בשעה שש, מקום אמצע הירח, לפי החשבון, פירושו תחילת הלילה באופק המשווה (שעה שש), ואנו - לחשבון ראייה - מעוניינים בידיעת מקום הירח באופק ירושלים. בחצי מזל דגים - חצי אדר - שקיעת

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון כ"ט ניסן ~

הלכות נזקי ממוז

פרק שנים עשר

(1) נתבאר בו מה ענין הבור, וכאי זה רשות יהיה ואי זה דבר יזוק בו ויהיה חייב. ואי זה היא שמירתו, וכמה שיעורו ורוב משפטי הבור וענינו.

א. החופר בור² ברשות הרבים³, ונפל לתוכו שור או חמור⁴ ומת, אפלו היה הבור מלא גזות של צמר⁵ וכיוצא בהן⁶ - הרי בעל הבור חייב לשלם נזק שלם; ושנאמר: בעל הבור ישלם⁸. ואחד⁹ שור וחמור או שאר מיני בהמה חיה ועוף. לא נאמר שור וחמור אלא בהנה¹⁰.

(2) משנה, בבא קמא נ: (3) מקום שאינו רשאי לחפור שם. (4) הדוגמא לקוחה מן התורה "וכי יפתח איש בור ... ונפל שמה שור או חמור" (שמות כא, לג). (5) הדוגמא של שמואל, שם. (6) ריפוד רך המונע חבטה, והמוות לא בא מחמת החבטה אלא מחמת ההבל (האוויר המחניק) של הבור. (7) החופר נקרא בעל הבור וחייב, מכיוון שעשהו, אף על פי שאינו שלו. (8) ולא חשוב אם המוות בא מחבטה או מהבל. (9) ודין אחד. (10) דוגמא מן המציאות היום-יומית, משנה שם נד:

ב. אָחַד הַחֹפֵר בּוֹר בְּרֵשׁוֹת הָרַבִּים, או החופר בור ברשותו¹¹ ופתחו לרשות הרבים¹² או פתח לרשות חברו¹³, או שחפר ופתח לרשותו¹⁴ והפקיר רשותו¹⁵ ולא הפקיר בורו - הרי זה חייב¹⁶ בנזקיו. אכל אם הפקיר רשותו ובורו, או שהפקיר בורו שברשותו¹⁷ או הקדישו - הרי זה פטור. ושנאמר: בעל הבור ישלם - מי שיש לו בעלים, וזה הפקר; ובתחלה¹⁸ ברשות חפרו¹⁹, מפני שחפר ברשותו.

(11) כגון בחצירו, מקום שמותר לו לחפור שם. (12) והפתח של הבור, שדרכו אפשר ליפול, נמצא ברשות הרבים. משום כך חייב בעל הבור. (13) אף על פי שהפתח נמצא ברשות היחיד, שאין רבים מצויים בה, בכל זאת חייב. (14) כלומר גם החפירה וגם הפתיחה נעשו ברשותו. (15) וכל אחד רשאי להיכנס לשם. (16) כי הוא בעל הבור, והתורה אומרת "בעל הבור ישלם", אף על פי שחפר את הבור וגם פתחו בחצירו. (17) ולא הפקיר רשותו. (18) כאשר חפר את הבור. (19) ואין לחייבו על מעשה החפירה, כשם שמחייבים את החופר ברשות הרבים על מעשה החפירה, אף על פי שאינו בעל הבור. כל ההלכה הזאת במשנה שם מט: ובגמרא שם נ.

ג. אָחַד הַחֹפֵר בּוֹר או שֶׁנֶּחֱפַר מֵאֲלִיו²⁰ או שֶׁחֲפַרְתּוּ בְּהֵמָה²¹ או חיה - הואיל והוא חייב למלאותו²² או לכסותו ולא עשה, הרי זה חייב בנזקיו. ואחד החופר או הלוקח²³ או שנתן לו במתנה; ושנאמר: בעל הבור ישלם - מי שיש לו בעלים מכל מקום²⁴.

(20) ברשותו, כגון ששקעה האדמה, ובהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו מדובר, כמו בהלכה הקודמת. (21) בין אם זו בהמתו ובין אם זו בהמת חבירו. במקרה שזו בהמת חבירו, חייב בעל הבהמה בנזקי החצר, והאחריות לבור נופלת על בעל הבור ולא על בעל הבהמה, כי יכרה "איש" בור, אמרה תורה, ולא "שור" בור, וחובת הכיסוי מוטלת על בעל החצר בלבד. (22) כי זה בורו, שם מח. (23) הקונה. (24) כולל קנייה ומתנה. מקור דין זה במכילתא דרבי שמעון בן יוחאי. שם נאמר: "... מניין לרבות את שירש ולקח ושניתן לו במתנה? תלמוד לומר בעל הבור ישלם, לרבות את שירש ולקח ושניתן לו במתנה" ובירושלמי בבא קמא פרק ה הלכה ו, לומד זה מהפסוק "או כי יכרה", כנראה מהמלה "או".

ד. אָחַד הַחֹפֵר או המגלה²⁵ מקום שהיה מכסה; ושנאמר: כי יפתח איש בור²⁶ או כי יכרה. ואם פסוה פראו²⁷, אף על פי שהתליע²⁸ מתוכו²⁹ ונפל לתוכו שור ומת - פטור³⁰; ושנאמר: ולא יכסנו. הא אם פסוה - פטור³¹. פסוה בדבר שיקול לעמד בפני שורים ואינו יכול לעמד בפני גמלים, והלכו עליו גמלים ונתרועעו³², והלכו עליו שורים ונפלו בו: אם אין הגמלים מצויין באותו מקום - הרי זה פטור, מפני שזה אנס³³; ואם יבואו³⁴ שם גמלים אפלו לפרקים - הרי זה חייב³⁵.

(25) בור שנחפר על ידי אחר. (26) יסיר את המכסה מבור שהיה קיים כבר. (27) כיסוי שיוכל לעמוד בפני שור. (28) ואינו יכול לעמוד בפני שור. (29) ולא ניכר מבחוץ. (30) כי אנוס הוא, שם נב. (31) ואינו מחוייב לבדוק את הכיסוי ולדרוך עליו ולנקוש עליו, כדי להיווכח אם התליע או לא. (32) ונתקלקל, ואינו יכול לעמוד בפני שורים. (33) כי לא היה צריך להעלות על דעתו, שיעברו שם גמלים, מכיוון שאין גמלים מצויים שם. (34) כלומר, ואם באו ונתרועע הכיסוי, ואחרי כן הלכו שם שורים ונפלו. (35) כי היה צריך להעלות על דעתו, שיעברו שם גמלים, כדעת ה"איכא דאמרי" שם, נב:

ה. התליע מתוכו ונפלו בו שורים, אף על פי שהגמלים מצויין שם תמיד והרי הוא פושע לגמלים³⁶ - הואיל ומתמת שהתליע³⁷ נפלו בו השורים, הרי זה פטור³⁸. וכן כל פיוצא בזה³⁹.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

55) שלקח מבורו של חברו שלא ברשות. (56) על הנזקים שהזיק בורו המגולה, כי צריך היה להעלות על דעתו, שבעל הדלי יקח את הדלי. ואין מחייבים את בעל הדלי שיודיע לבעל הבור, שלקח את דליו, שם ל.

י. אֶחָד הַחֹפֵר בּוֹר⁵⁷ או שִׁיחַ⁵⁸ או מְעָרָה⁵⁹ או חֲרִיץ⁶⁰. וְלָמָּה נֶאֱמַר⁶¹ בּוֹר? עַד שִׁיחֵיהּ בּוֹ פְּדֵי לְהַמִּית⁶². וְכַמָּה פְּדֵי לְהַמִּית? עֲמֵק עֲשָׂרָה טַפְחִים. אֲבָל אִם הָיָה פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה, וְנִפְּל לְתוֹכוֹ שׁוֹר אוֹ שְׂאֵר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף וְמַת - פְּטוּר⁶³; וְאִם הִזְקוּ - חַיִּב⁶⁴ בְּעַל הַתְּקָלָה⁶⁵ נֶזֶק שְׁלָם.

57) עגול. (58) ארוך. (59) מרובעת ומכוסה בקירוי. (60) רחב ומרובע כמערה ואינה מקורה. כל הנ"ל דינם כדין בור. (61) בתורה (שמות כא, לג). (62) או בהבל או בחבטה. וסתם בור יש בו עומק של עשרה טפחים, ויש בו כדי להמית. (63) כי לא הבור המיתו. (64) כי כל בור בכל עומק שהוא יש בו כדי להזיק. (65) בעל החפירה. אין רבינו אומר: "בעל הבור", כי פחות מעשרה טפחים אין עליו שם בור.

יא. הָיָה עֲמֵק הַבּוֹר תְּשַׁעָּה, וּמָהֵן טַפַּח אֶחָד מֵים - חַיִּב; שֶׁהַטַּפַּח שֶׁל מֵים⁶⁶ חָשׁוּב כְּעֲמֵק שְׁנֵי טַפְחִים בִּיבֻשָּׁה. הָיָה עֲמֵק שְׁמוֹנֶה, וּמָהֵן שְׁנֵי טַפְחִים מֵים, או שְׁהֵיָה עֲמֵקוֹ שֶׁבַעָּה, וּמָהֵן שְׁלֹשָׁה טַפְחִים מֵים, וְנִפְּל לְתוֹכוֹ שׁוֹר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ וְמַת - אֵין מְחַיִּבִין אוֹתוֹ לְשָׁלֵם⁶⁷; וְאִם תְּפַשׁ הַנֶּזֶק - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ⁶⁸; שֶׁהַדְּרָכִים הָאֵלּוּ יֵשׁ בָּהֶן סַפֵּק.

66) מוסיף הבל ושקול כשני טפחים יבשה. (67) בעיות שלא נפתרו, והמוציא מחבירו עליו הראייה, שם (לרבינו כאן גירסה אחרת מאשר בגמרא שלנו, ראה שם). הבעיית היא: אם גם בשניים ובשלושה טפחים מים, אומרים שמוסיפים הבל במידה כזאת שהם שקולים כנגד ארבעה ושישה טפחים יבשה, או מכיוון שהבור אינו עמוק, אין תוספת הבל כזאת. (68) כמו בכל מקרה של ספק.

יב. הַחֹפֵר בּוֹר עֲמֵק עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְכָא אַחַר וְהִשְׁלִימוּ לְעֵשְׂרִים, וְכָא אַחַר וְהִשְׁלִימוּ לְשָׁלְשִׁים⁶⁹ - כָּלֵן חַיִּבִים⁷⁰. חָפַר הָרֹאשׁוֹן פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה⁷¹ אֶפְלוֹ טַפַּח, וְכָא הָאֲחֵרוֹן וְהִשְׁלִימוּ לְעֲשָׂרָה⁷², בֵּין שְׁחָפַר בּוֹ טַפַּח⁷³ או שֶׁהִגְבִּיחַ בְּנֵן עַל שְׁפָתוֹ טַפַּח⁷⁴ - זֶה הָאֲחֵרוֹן חַיִּב⁷⁵. סֵתָם טַפַּח שְׁהוֹסִיף⁷⁶ או שְׁפָתוֹ טַפַּח שְׁבַנָּה⁷⁷ - הָרִי זֶה סַפֵּק אִם כָּבֵר נִסְתַּלֵּק מֵעֲשָׂה רֹאשׁוֹן⁷⁸ או עֲדִין לֹא נִסְתַּלֵּק.

69) זוהי הדוגמא של הברייתא. (70) אם נפל לתוכו שור והוזק או מת, מפני שכולם שותפים בבור זה של ל' טפחים, כרב וזכד בלשון ראשון, שם עמוד ב. (71) שאין בו כדי להמית. (72) ועשה אותו לבור, שיש בו כדי להמית. (73) והוסיף את הטפח מלמטה. (74) כגון שהניח אבן על שפת הבור, והוסיף מזה טפח למעלה מן

36) ולו נפלו בו גמלים היה חייב. (37) ולא שנתרועע מחמת הגמלים. (38) כי אין כל קשר בין הפשיעה ובין מיתת השוורים, שם. (39) שאין אפשרות לתלות את הנזק בפשיעה. ואין זה דומה לתחילתו בפשיעה וסופו באונס שלמעלה בפרק ד, הלכה א, כי שם לולא פשיעתו לא היה מגיע האונס (ראה תוספות כאן).

ו. הַמוֹצֵא בּוֹר וְכִסְהוּ וְחָזַר וְגָלְהוּ - בְּעַל הַבּוֹר חַיִּב⁴⁰, וְזֶה הָאֲחֵרוֹן⁴¹ פְּטוּר. סֵתָמוּ בְּעֵפֶר וְחָזַר וְהוֹצִיא אֶת כָּל הָעֵפֶר - זֶה הָאֲחֵרוֹן חַיִּב⁴²; שֶׁכִּיּוֹן שֶׁסֵּתָמוּ בְּעֵפֶר נִסְתַּלֵּק מֵעֲשָׂה רֹאשׁוֹן⁴³.

40) זה שהבור שלו, שהשאירו מגולה. (41) שכיסה וגילה. (42) סתם והוציא את כל העפר. (43) נסתלק הבור שעשה הראשון, וכשהוציא השני את העפר, הריהו חופר בור חדש וחייב, שם כט:

ז. בּוֹר שֶׁל שְׁנֵי שְׁתַּפְּיִן, וְעָבַר הָרֹאשׁוֹן וְלֹא כִסְהוּ, הַשְּׁנִי וְלֹא כִסְהוּ - הָרֹאשׁוֹן חַיִּב⁴⁴ עַד שִׁימְסֹר דְּלִי⁴⁵ לְשָׁנִי; וּמִשְׁמֹסֵר דְּלִי לְשָׁנִי לְדָלוֹת מִמְּנוֹ נִפְטַר הָרֹאשׁוֹן וְנִתְחַיֵּב הַשְּׁנִי לְכִסּוֹתוֹ. כִּסְהוּ הָרֹאשׁוֹן⁴⁶, וְכָא הַשְּׁנִי וּמָצְאוּ מְגָלָה וְלֹא כִסְהוּ - הַשְּׁנִי חַיִּב. וְעַד אֵימָתִי יִהְיֶה הַשְּׁנִי לְבָדוֹ חַיִּב? עַד שִׁיַּדַּע הָרֹאשׁוֹן שֶׁהַבּוֹר מְגָלָה, וְכָדִי שִׁישְׁכַּח פּוֹעֲלִים⁴⁷ וְיִכְרַת אֲרָזִים וְיִכְסְנוּ. וְכָל שְׁיָמוֹת בּוֹ תוֹף זְמַן זֶה - הָרִי הַשְּׁנִי לְבָדוֹ חַיִּב⁴⁸ בּוֹ; וְכָל שְׁיָמוֹת בּוֹ אַחַר זְמַן כְּזֶה⁴⁹ - שְׁנִיָּהּ חַיִּבִין לְשָׁלֵם, שֶׁהָרִי שְׁנִיָּהּ פְּשָׁעוֹ בּוֹ.

44) כי מרגע שהראשון דלה והשאיר את הבור פתוח, נתחייב בנזק שיבוא. זוהי גירסת הרי"ף ורבינו במשנה, שם, שלא כגירסה במשנתנו האומרת, "השני" חייב. (45) את הדלי לדלות מים (ואולי שימש הדלי גם כיוסו לבור, השווה לקמן הלכה ט). זוהי דעת רבי אליעזר בן יעקב שם נא: (46) לאחר שנשתמש בו, משנה שם נב. (47) שיעור הזמן הדרוש לשכירת פועלים. הלכה זו היא כדעת רבי יוחנן שם. (48) כי הראשון הוא אנוס. (49) הדרוש לפעולות האמורות ולא עשאן.

ח. הַמוֹסֵר בּוֹרוֹ לְשׂוֹמֵר - חַיִּב בְּנִזְקֵיו⁵⁰. וְאִם מָסְרוֹ לְחֹרֵשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן⁵¹, אִף עַל פִּי שְׁהֵיָה מְכַסֶּה⁵² - הָרִי הַבְּעָלִים חַיִּבִים; שֶׁהַבּוֹר עֲשׂוּי לְהַתְּגַלּוֹת⁵³, וְאֵלוֹ אֵין בָּהֶן דַּעַת⁵⁴.

50) השומר חייב, כי נכנס במקום הבעלים, השווה למעלה פרק ד, הלכה ד. (51) שאין בהם דעת לשמור. (52) כראוי, שם י. (53) על ידי שקיעת העפר, והבעלים היו צריכים להעלות זאת על דעתם. (54) לתקן ולכסות את הבור. לפיכך אין זו שמירה מספקת, והבעלים חייבים.

ט. הַמְּכַסֶּה בּוֹרוֹ בְּדִלּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ⁵⁵, וְכָא בְּעַל הַדְּלִי וְנִטַּל דְּלִי - בְּעַל הַבּוֹר חַיִּב⁵⁶.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נְזֵק שְׁלָם, וְאֶפְלוּ בְּתֵל גְּבוּיָה פֶּל שְׁהוּא⁹⁶ אוּ בְּחִפְיָה פֶּל שְׁהוּא; שְׁהִיָּא; שְׁהִנְזֵק בְּכָל שְׁהוּא דְּכָר מְצוּי וְיָדוּעָ⁹⁷, וְאִין הַמִּיתָה בְּכָל שְׁהוּא מְצוּיָה, וְהָרִי הוּא כְּמוֹ אַנְס⁹⁸.

92) שעלתה על התל ונפלה. 93) כשיעור העומק של בור, שיש בו כדי להמית. 94) כדעת שמואל, שהתורה אמרה "ונפל", בכל נפילה שהיא חייב, ולא דווקא לתוך עומק, שם. 95) כי המיתה אינה מצוייה בנפילה פחותה מעשרה טפחים, ולכן במקרה של מיתה בנפילה כזו, הרי זה כאונס. 96) כל גובה שהוא, כדעת תנא קמא, תוספתא שם פרק ו; ירושלמי שם פרק א, הלכה ב. 97) ועל כן פשע בעל התל, שהיה לו להעלות על דעתו, שהתל יזיק. 98) שלא היה לו להעלות על דעתו אפשרות של מיתה.

טז. וכן אינו חייב על מיתת הבהמה בבור או על חביטתה בתל אלא אם היתה הבהמה קטנה או חרשת או שוטה⁹⁹ או סומא או שנפלה בלילה¹⁰⁰, אבל אם היתה פקחת ונפלה ביום ומתה - פטור; שזה כמו אנס, מפני שדרך הבהמה לראות ולסור מן המכשולות. וכן אם נפל לתוכו אדם ומת, אפלו הנה סומא או שנפל בלילה, בין שהיה בן חורין או עבד - הרי זה פטור¹⁰¹. ואם הזק בן האדם או הבהמה הפקחת - חייב נזק שלם¹⁰², כמו שבארנו¹⁰³.

99) שאינן בנות דעת. 100) אפילו הייתה פקחת. 101) שם, דין זה הוא גזירת הכתוב "ונפל שמה שור", ודורשים "שור" ולא אדם, בבא קמא כח: 102) טעמו של דבר, אדם אין דרכו להתבונן בדרכים. ובהמה נזהרת אמנם ממכשולים גדולים ומסוכנים ביותר, אבל לא ממכשולים קטנים. 103) בהלכה הקודמת, שחייבים על נזקי בהמה בבור פחות מ" טפחים.

יז. נפל לתוכו שור פסולי המקדש¹⁰⁴ ומת - הרי זה פטור; שנאמר: והמת יהיה לו - מי שהמת שלו¹⁰⁵, יצא זה שהוא אסור בהנאה ודינו שיקבר.

104) כגון שור קרבן שנפל בו מום ואפילו לאחר שנפדה. 105) שיוכל ליהנות ממנו. כל זה לשון רבא, שם נא.

יח. הנה חופר בבור, ונפלה הבהמה בתוך הבור מקול החפירה ומתה: אם נפלה מלפניה - חייב; מאחריה, כגון שנבעתה¹⁰⁶ וחזרה על עקבה לאחור ונפלה¹⁰⁷ ומתה - פטור; שנאמר: ונפל - עד שיפול דרוך נפילה¹⁰⁸. נפלה לפניה מקול החפירה חוץ לבור ומתה - אין בית דין מחייבין אותו¹⁰⁹; ואם תפס הנזק - אין מוציאין מידו. ואם נפלה לאחוריה חוץ לבור ומתה או הזקה - פעל הבור פטור¹¹⁰.

106) שנבהלה. 107) לתוך הבור. 108) זוהי נפילה על הפנים ולא על העורף. 109) כי הבהמה מתה מחבטה

הבור, דוגמא של רבא שם, נא: 75) בכלל, בין בנזקים ובין במיתה, כדעת רבנן, שם. הטעם הוא, מכיוון שהאחרון עשה בור שלא היה קיים קודם, היינו בור שיש בו כדי להמית, לפיכך הוא לבדו חייב. ואין זה דומה למקרה הקודם, שהשלימו לכ', כי שם גם קודם לכן היה בור שעשוי להמית. 76) מלמטה. 77) מלמעלה. 78) ברגע שהאחרון הוסיף את הטפח, וכל הבור ברשותו של האחרון הוא, ואם כן אפילו סתם את הטפח שלו, נשאר בור של ט' של הראשון כמקודם, והראשון חייב.

יג. חפר הראשון בור עמוק⁷⁹, וקא האחרון והרחיבו⁸⁰, ונפל לתוכו שור ומת: אם מחמת הבלו⁸¹ מת - האחרון פטור, שהרי מעט הבלו⁸²; ואם מחמת חבטו⁸³ מת - האחרון חייב, שהרי הוא קירב הזק בור זה⁸⁴. וכן אם נפל השור מאותו הצד שהרחיב האחרון - האחרון חייב, שהרי קירב הזק בור זה, אף על פי שמת מן ההבל⁸⁵; ואם מן הצד שקפר הראשון נפלו⁸⁶ - הראשון חייב, שזה האחרון מעט הבלו.

79) שיש בו כדי להמית. 80) והגדיל את שטח הבור ואת אפשרות הנפילה לתוכו. 81) האוויר הלא טוב שבבור. 82) כי במידה שהבור רחב יותר, האוויר שבתוכו פחות מזיק. 83) המכה שקיבל מקרקעית הבור. 84) בזה שהגדיל את שטח הבור ושטח החבטה בתוכו. כדעת רב אשי, שם נא: 85) והלא האחרון מיעט את ההבל, בכל זאת הוא חייב, כי ייתכן שלולא הרחיב את פי הבור, לא היה השור מגיע למקום פי הבור שבתחילה, ולא היה נופל לתוכו. 86) זהו פירוט לדין הראשון שבהלכה זו, שמת מחמת הבלו, האחרון פטור, ואם מחמת חבטו מת, האחרון חייב. הבדל זה בין שני הצדדים הוא כדעת ה"ש אומרים" בשם רב אשי, שם. לדעת רבינו שתי הלשונויות של רב אשי שם משלימות זו את זו, (כסף משנה).

יד. בור שחייבה עליו התורה - אפלו לא מתה הבהמה אלא מהבלו⁸⁷, ואין צריך לומר אם מתה מחבטו⁸⁸. לפיכך, אם היה עמוק הבור פרחבו - אין לו הבל⁸⁹, ואם לא נחבטה בו הבהמה ומתה - פטור⁹⁰. הנה עמקו יתר על רחבו - יש לו הבל, ואם מתה בו הבהמה - חייב אף על פי שלא נחבטה בקרקעיתו⁹¹.

87) שבא מאליו ולא מעצם הבור. 88) שנחבט השור בקרקעית הבור גופו. דין זה הוא כדעת שמואל שם, נ: 89) אין האוויר שבו מזיק, מחלוקת רבה ורב יוסף שם נא: 90) כי המוות לא בא מפאת הבור. 91) כי מתה מחמת הבל הבור, שם.

טו. עשה תל גבוה ברשות הרבים, ונחבטה בו הבהמה⁹² ומתה: אם הנה גבוה עשרה טפחים⁹³ - חייב לשלם⁹⁴, ואם הנה פחות מעשרה - פטור על מיתת הבהמה⁹⁵. אבל אם הזקה בלבד - חייב לשלם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

124) כי חופר הבור פשע, ואין השור נסקל, כי לא נתכוון להזיק, בבלי ערכין ז. ראה למעלה פרק י, הלכה ט. 125) אף על פי שזהו חוב בלי שטר גובה מן היורשים, בהתאם לדעתו בהלכות מלווה ולווה סוף פרק יא.

בקרע רשות הרבים ולא בקרקע של הבור ולא בהבלו. 110) לדעת הכול, שם.

יט. שור שדחף בהמה לתוך הבור ומתה: אם מועד הוא - בעל הבור משלם מחצה, ובעל השור מחצה¹¹¹; ואם תם הוא - בעל השור משלם רביע מגופו¹¹², ובעל הבור משלם שלשה חלקים¹¹³ מן היפה שבנכסיו. שבעל הנבלה אומר לבעל הבור: פחת נבלה¹¹⁴ זו יש לי אצלך¹¹⁵; אף על פי שהיא גדולה ופסקתה¹¹⁶, בין שנדחפה הרי זו כמי שנפלה בלילה¹¹⁷; כל שאני יכול להוציא מבעל השור אני מוציא¹¹⁸, והשאר אתה חייב לשלמו.

~ יום שני ל' ניסן ~

פרק שלשה עשר

1) נתבאר בו הדברים שבעל הבור פטור מנזיקה, ונזכרה בו תולדת הבור והוא המניח תקלה כנזכר שם, ונתבאר בו פרטי משפטי תולדה זו בשלימות, ונמשך לזה ביאור הדברים שאדם מורשה לעשותן ברשות הרבים, וכיצד יעשה אותם, ומה שאינו רשאי לעשותם שם, ומשפט הרבים עם היחיד בכל מה שהוא ברשותם או על רשותם וכיצא בזה.

111) כי שניהם המיתוהו. כדעת רבי נתן שם. 112) שאילו השור לבדו היה ממת, היה משלם חצי נזק מגופו, עכשיו שיש לו שותף, גם התשלום הוא למחצה, דהיינו רבע הנזק מגופו. 113) במקום חצי. 114) ההפרש בין מחיר הבהמה בחיים לבין מחירה לאחר מיתה. 115) כי בהמה שלי נמצאה מתה בתוך בור, ואתה אחראי לכל הנזק. 116) ואמרנו בהלכה טז, שאם נפלה ביום ומתה, בעל הבור פטור. 117) כי אין מקום לנימוק הקודם "שדרך הבהמה לראות ולסור מן המכשולות". 118) ומבעל השור אי אפשר להוציא יותר מרבע. כל הטענה הזאת של הניזק כלפי בעל הבור מובאת בגמרא, שם, שם.

א. כלים שנפלו לבור² ונשתברו - בעל הבור פטור; שנאמר: ונפל שמה שור או חמור. מפי השמועה³ למדו: שור - ולא אדם⁴, חמור - ולא כלים⁵. אפלו נפל שור בכליו⁶, ומת השור ונשתברו כליו - חייב על הבהמה ופטור על הכלים.

כ. וכן המניח אפן על פי הבור¹¹⁹, וכא השור ונתקל בה, ונפל לבור ומת - המניח את האפן משלם מחצה¹²⁰, ובעל הבור מחצה.

2) משנה בכא-קמא יב. 3) ששמע תלמיד מפי רבו בעל-פה, ורבו מרבו עד משה רבינו. 4) אם אדם נפל לבור ומת, בעל הבור פטור. 5) וכל שאינו בעל חיים, נכלל בדין כלים ופטור, שם נג: 6) כגון העול והמחרישה, ולא כמו בדין הראשון שנפלו כלים בלבד.

119) על שפת הבור. 120) כי הוא ובעל הבור המיתוהו. אין בעל האפן יכול להטיל את כל האחריות על בעל הבור בטענה, שלולא הבור לא הייתה האפן גורמת נזק לשור, כי בעל הבור יכול לענות: לולא נתקל באפן, לא היה נופל בבור. על כן מידת אחריותם שווה, וכל אחד משלם חצי הנזק.

ב. הבור מאבות נזיקין הוא, ותולדותיו⁸ כמוהו מועדין מתחלתן⁹. וכל המניח תקלה¹⁰ - הרי זו תולדת הבור¹¹. ואם הזק בה אדם¹² או בהמה - משלם זה שהניח התקלה נזק שלם¹³, בין הפקיר התקלה בין לא הפקירה¹⁴; ואם הזקו בה כלים - פטור¹⁵.

כא. וכן שור של הדיוט ושל פסולי המקדשין¹²¹ שנגזרו פאחד: אם תם הוא זה של הדיוט - משלם חצי נזק¹²², ואם מועד - נזק שלם. שהנזק אומר לו: כל שאוכל להוציא מזה אוציא, והשאר ממך; וזה הואיל והקדש הוא ופטור, אתה תשלם לי הכל¹²³.

7) מעיקרי נזיקין המפורשים בתורה, הכוללים בתוכם שאר נזיקין שהם תולדות. שם ב. 8) הנזיקין הדומים לבור. 9) וחיובים לשלם נזק שלם, אף כשהזיקו בפעם הראשונה. 10) ברשות הרבים. 11) שם כח: 12) בור בנוזקי אדם חייב, כי התורה מיעטה את האדם רק במקרה שמת, שם. וכן פסק רבינו למעלה בפ"ב הי"ז. 13) כדין בור. 14) דינה כבור ולא כממונו, דעת שמואל שם, שם. 15) שם.

ג. כיצד? המניח¹⁶ אבנו או ספינו¹⁷ או תבנו¹⁸ או משאו¹⁹ וכיצא בהן ברשות הרבים, והזקו בהן בין אדם בין בהמה - חייב נזק שלם²⁰. וכן אם הניחן ברשותו, והפקיר רשותו ולא הפקירן. נתקל פקרקע ונחפס בתקלה זו והזק בה - חייב בעל התקלה²¹. ואם הזקו כלים בכל אלו או נטפנו²² - פטור²³.

121) שלא נפדה, או שאין לו פדיון, כגון בכור בעל מום. 122) ואין שותפות של הקדש מועילה לו כלום, מכיוון שאי אפשר לגבות ממנו בדין. 123) כי כל אחד משני השותפים אחראי לנזק כולו, כדעת רבא שם נג.

כב. מי שהיה חופר בור ברשות הרבים, ונפל עליו שור והרגו - בעל השור פטור¹²⁴. ואם מת השור - נוטל בעל השור דמי שורו מיורשי בעל הבור¹²⁵.

16) תקלה שדינה כבור. 17) שם ג: 18) כדי שירקב ויעשה זבל, שם ל. 19) שהיה עיף ורצה לנוח. 20) שם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְפִי שְׁאָנוּס הוּא;⁴⁷ ; וְחַיֵּב בְּדִינֵי שְׁמַיִם⁴⁸, מִפְּנֵי שְׁלֵא סֵלַק הַחֲרָסִים. וְהָרִי הַחֲרָסִים וְהַמַּיִם כְּהַפְקָר⁴⁹, וְלֹא הַפְקִיר אֲלֵא אַחַר שְׁאָנוּס⁵⁰, וְלִפְיֵךְ פְּטוּר⁵¹. וְאִם נִתְּפֵן לְזָפוֹת בְּחֲרִסִּיהָ⁵², וְהִזְק בְּהֵן אַחַר - חַיֵּב⁵³. וְהוּא הַדִּין לְנִפְלָה גְּמֵלוֹ⁵⁴ וְלֹא הַעֲמִידָה⁵⁵ וְכָל פִּיּוּצָא בְּהָ. וְאִם הִזְקוּ פְּלִים בְּכָל אֵל⁵⁶ - פְּטוּר⁵⁷, בֵּין הַפְקִיר בֵּין לֹא הַפְקִיר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו⁵⁸.

(44) משנה שם, כח. כגון שנתקל במשהו, ומתוך כך נשבר הכד. (45) וניזוק. (46) כדעת ר' יהודה שם. (47) כי לא שבר את הכד בכוונה, אלא נשבר לאחר שנתקל במשהו. (48) כדעת החכמים שם, כט. (49) כי בדרך כלל אדם מפקיר אותם. (50) ואין זה דומה לדין הפקיר הכד שלמעלה בהלכה ה. (51) אבל אם שבר את הכד בכוונה, אפילו הפקיר את חרסיו חייב, כלמעלה הלכה ה; שם כט: (52) שם כט. (53) כי החרסים הם כבור. (54) ברייתא שם כח: (55) והפקירה והזקק בה אחר. בעל הגמל פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, ואם לא הפקיר את הגמל והזקק בה אחר, חייב משום בור. (56) במים, או בחרסים או בגמל. (57) שבור פטור בכלים, בין בשבירתם ובין בהיזקם. (58) למעלה הלכה א וב.

ח. שְׁנֵי קִדְרִים⁵⁹ שֶׁהָיוּ מְהֻלְכִין בְּדֶרֶךְ זֶה אַחַר זֶה, וְנִתְּקַל הָרֵאשׁוֹן וְנִפְלָ, וְנִתְּקַל הַשֵּׁנִי בְּרֵאשׁוֹן: אִם הָיָה לְרֵאשׁוֹן לְעֵמֵד וְלֹא עֵמֵד - חַיֵּב הָרֵאשׁוֹן בְּנִזְקֵי שֵׁנִי, שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא אָנוּס בְּשַׁעַת נִפְלָה - אֵינּוּ אָנוּס בְּהִיּוֹתוֹ מִטַּל בְּדֶרֶךְ, וְהָרִי הוּא יְכוֹל לְעֵמֵד⁶⁰; וְאִם לֹא הָיָה לוֹ לְעֵמֵד⁶¹ - פְּטוּר⁶², וְאִף עַל פִּי שְׁלֵא הִזְהִיר⁶³ לָזֶה שֶׁנִּתְּקַל בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָרוּד בְּנִפְשׁוֹ⁶⁴.

(59) מוכרי קדירות, משנה שם לא. (60) ועל כן הוא חייב כבור, כי הרי גופו אינו הפקר, שם. (61) פירוש: לא הספיקה השעה לעמוד. (62) כי אנוס הוא. (63) ואפשר לחייב אותו על שלא הזהיר, בכל זאת פטור. (64) דעת רבי יוחנן שם.

ט. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהוּא חַיֵּב בְּנִזְקֵי שֶׁל שֵׁנִי? כְּשֶׁהִזְק גּוֹפּוֹ שֶׁל שֵׁנִי; אֲכָל אִם הִזְקוּ כְּלָיו - פְּטוּר; שְׂאִינוֹ חַיֵּב עַל הַפְּלִים בְּבוֹר, וְכָל תְּקֵלָה⁶⁵ תּוֹלְדֵת בּוֹר הוּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו⁶⁶.

(65) כגון גופו של הראשון. (66) למעלה הלכה ב.

י. הַקִּדְרִים וְהַזְּגָגִים⁶⁷ וְכִיּוּצָא בְּהֵן שֶׁהָיוּ מְהֻלְכִין זֶה אַחַר זֶה, וְנִתְּקַל הָרֵאשׁוֹן וְנִפְלָ, וְנִתְּקַל הַשֵּׁנִי בְּרֵאשׁוֹן, וְהַשְּׁלִישִׁי בְּשֵׁנִי, וְכָל אֶחָד מֵהֵן יֵשׁ לוֹ לְעֵמֵד⁶⁸ וְלֹא עֵמֵד - הָרֵאשׁוֹן חַיֵּב בְּנִזְקֵי גּוֹפּוֹ שֶׁל שֵׁנִי, בֵּין שֶׁהִזְק בְּגּוֹפּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן הַמִּטַּל בְּאַרְץ בֵּין שֶׁהִזְק בְּמִשְׁאָיו⁶⁹; וְהַשֵּׁנִי חַיֵּב בְּנִזְקֵי גּוֹפּוֹ שֶׁל שְׁלִישִׁי, אִם הִזְק בְּגּוֹפּוֹ שֶׁל שֵׁנִי⁷⁰, אֲכָל אִם הִזְק בְּמִשְׁאָו שֶׁל שֵׁנִי שֶׁנִּפְלָ - פְּטוּר. שֶׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ הַשֵּׁנִי⁷¹: בּוֹר זֶה,

כח: (21) אף-על-פי שגם הקרקע השתתפה בנזק, חייב בעל התקלה לשלם הכל, מכיון שהקרקע הפקר היא, ואינה בדין תשלומין. דין זה הוא כדעת ר' נתן, שם כח: הוה למעלה פרק יב, הלכה יט וכא. (22) כגון השופך מים ברשות הרבים ונתלכלכו כליו של אחר, שם ל. (23) כי דין המים כדין הבור, שפטור בכלים.

ד. הַכְּנִיס שוֹרוֹ²⁴ לְחֻצַּר בַּעַל הַבַּיִת שְׁלֵא בְּרֵשׁוֹת, וְהַרְבִּיץ גְּלָלִים²⁵, וְנִטְנָפוּ בְּהֵן כְּלָיו שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - פְּטוּר²⁶; שֶׁהִגְלָל זֶה תּוֹלְדֵת בּוֹר הוּא, וְלֹא מְצָאנוּ בּוֹר²⁷ שֶׁחַיֵּב בּוֹ עַל הַפְּלִים.

(24) שם, מח. (25) צואת הבקר. (26) בעל השור. (27) אפילו אם הכלים לא נשברו אלא נטנפו בלבד, שם כח: ה. הַמְנִיחַ אֶת הַכֶּדֶר²⁸ בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים, וְהִלָּךְ [הַמְהַלָּךְ] וְנִתְּקַל בְּהָ וְשִׁבְרָה - פְּטוּר, לְפִי שְׂאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַתְּבַוֵּן בְּדֶרֶךְ²⁹ כְּשֶׁהוּ מְהֻלְכִין. וְאִם הִזְק בְּהָ - הָרִי בַּעַל הַכֶּדֶר חַיֵּב בְּנִזְקֵיו³⁰, וְאִפְלוּ הַפְקִיר הַכֶּדֶר³¹; שֶׁפָּל הַמִּפְקִיר נִזְקֵיו בְּמָקוֹם שְׂאִין לוֹ רֵשׁוֹת³² לְעֻשׂוֹתָהּ מִתְּחִלָּה³³ - חַיֵּב כְּאֵלוֹ לֹא הַפְקִירָן³⁴.

(28) כדי לנוח, שם כז: (29) מפני שאדם שקוע במחשבתו וטרוד בעניניו, שם כז: (30) כי הכד דינו כבור, וחייב בנזקי אדם. (31) מחלוקת ר' יוחנן ור' אלעזר, שם כט: (32) כגון ברשות הרבים. (33) אבל אם חפר בו ברשותו, והפקיר רשותו ובורו - פטור, מכיון שבתחילה ברשות חפר, ראה למעלה פרק יב, הלכה ב. (34) והאחריות נופלת עליו, כאילו הוא עדיין בעל הבור.

ו. הַנִּיחַ אֶת הַכֶּדֶר בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֵשׁוֹת לְהַנִּיחָהּ שָׁם, כְּגוֹן מָקוֹם הַקִּרְנוֹת³⁵ שֶׁל גִּתוֹת³⁶ וְכִיּוּצָא בְּהֵן³⁷, וְנִתְּקַל בְּהָ וְשִׁבְרָה - חַיֵּב³⁸; וְאִם הִזְק בְּהָ הַמְהַלָּךְ - בַּעַל הַכֶּדֶר פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לוֹ לְהַסְתַּפֵּל³⁹. וְאִם הָיְתָה אֲפֵלָה⁴⁰, או שְׁמֵלָא כָּל הַדֶּרֶךְ בְּדִים⁴¹ - פְּטוּר⁴² עַל שְׁבִירָתָהּ; וְאִם נִתְּקַל בְּהָ - הָרִי בַּעַל הַכֶּדֶר חַיֵּב⁴³. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(35) הרחבה לפני הגיתות. (36) מקום שדורכין בו ענבים לעשות יין. (37) כגון קרנות של בית הבד, שכותשים בו זיתים כדי להוציא שמנם. במקומות אלו רשאים להניח את הכלים, כי אין די מקום בפנים הגת או בית הבד. (38) בבא-קמא כז: (39) כי ידוע שמקומות אלו מלאים כלים. (40) הדוגמא של שמואל, שם. (41) ואין מוצא לעובר אלא לדרוך על הכדים, דוגמא של רב, שם. (42) מפני שהטענה, "היה לו להסתכל" נופלת: באפלה - אי אפשר לראות, ובמילא כל הדרך כדים, אי אפשר לעבור, ואפילו יתבונן בדרך, בלי שישבור כד. (43) מכיון שבגלל האפלה או משום שהדרך חסומה בכדים נתקל אין להאשימו, ולפיכך יש לחייב את בעל הכד.

ז. נְשִׁבְרָה כְּדוֹ בְּרֵשׁוֹת הַרְבִּים⁴⁴, וְהִחְלַק אֶחָד בְּמִים⁴⁵ או שְׁלָקָה בְּחֲרִסִּיהָ - פְּטוּר⁴⁶ מְדִינֵי אָדָם,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

88) שם ל. (89) זה שנשאר אחר דישה. (90) מה שמשאירים בקרקע אחר קצירה. (91) לזבל את שדהו. החכמים אסרו להוציא תבן וקש לרשות הרבים, כיון שבני אדם מתחלקים בהם וניזוקים. (92) כדי שלא יוציאו. (93) כחפץ בלי בעלים. (94) כלומר, לאחר שהשאיר אותם זמן רב ברשות הרבים ונעשו זבל. (95) שעדיין לא השביחו. (96) כי זוהי בעיא שלא נפתרה, אם קונסים אותו מיד משעה שהוציאם, או לאחר שהשביחו, שם ל: (97) כדין בור, כדי שלא ירויח על-ידי הקנס שהוטל עליו.

טו. יש⁹⁸ לכל אדם להוציא את הזבל והגללים⁹⁹ לרשות הרבים בשעת הוצאת זבלים ולצבר אותן שם שלשים יום¹⁰⁰ כדי שיהיה נשוף¹⁰¹ ברגלי אדם [ורגלי בהמה]. ואף על פי כן, אם הזיק - חיב לשלם¹⁰². וחיבין על זה הגלל משום גזל¹⁰³; פנין שאין בו שפח¹⁰⁴ אם נדוש, לא קנסו בו.

98) רשות. (99) צואת הבקר. (100) דעת רבי יהודה, שם ל. (101) נדרך. (102) כדעת תנא-קמא החולק שם על ר' יהודה הפטור מניזוקין, ואומר: "כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברשות הרבים, אם הזיקו חיבין לשלם". (103) אם בא אחר ולקח אותו, בניגוד לתבנו וקשו, שכל הקודם בהן זכה. (104) כדעת רב שאמר "קנסו גופו משום שבחן", ומכיון שאין שבח בגלל, לא קנסו, ואסור לאחר לקחת אותו משום גזל.

טז. אין שורין טיט ברשות הרבים¹⁰⁵, ואין לזבנים לזבנים¹⁰⁶; אבל גובלין טיט¹⁰⁷ ברשות הרבים, אבל לא לזבנים.

105) אין נותנים את הטיט במים, כדי שיתרכך, מפני שמשחה אותו ימים רבים, משנה, בכא מציעא קיח: (106) מפני שמשאיר אותן זמן רב עד שיתייבשו. (107) מערבכים אותו במים על-מנת לתתו מיד בבנין.

יז. הבונה ברשות הרבים¹⁰⁸ - המביא אבנים מביא והבונה בונה¹⁰⁹. וכלן שהזיקו - חיבין נזק לשלם נזק שלם.

108) לשון המשנה, שם. (109) מקבל את האבנים מיד המביא וקובע אותן בבנין, ואל ישהה אותן ברשות הרבים. (110) כמו בהלכה טו.

יח. החוצב¹¹¹ שהצב אבן¹¹² ומסרה לסתת¹¹³, והזיק בה אדם¹¹⁴ או בהמה - הסתת חיב. וסתת שמסר לתמר¹¹⁵ - התמר חיב. מסר תמר לכתף¹¹⁶ - הפתף חיב. מסר פתף לבונה - הבונה חיב. מסרה הבונה לזה שמתקן ישיבתה בפנין¹¹⁷ - המתקן חיב. ואם אחר שהעלוה על גבי הדימוס¹¹⁸ נפלה והזיקה, והיו עושין בקבלנות¹¹⁹ - פלן חיבין¹²⁰; ובשכירות¹²¹ - האחרון חיב¹²², וכלן פטורין¹²³.

111) בכא מציעא קיח: (112) שעקר אבנים מן החצבה.

שהוא משאי, אין אני הכורה אותו; שהרי ראשון הפיל השני עם משאו. ואם הזהירו זה את זה - פלן פטורין⁷².

67) ברייתא שם לא. לפי פירוש רבא. (68) יש לו שהות ואפשרות לעמוד. (69) אם לא הפקירו, כלמעלה הלכה זו. (70) אפילו לא הפקירו. (71) טענה זו מביאה הגמרא שם, לא: (72) אפילו יכול היה לעמוד ולא עמד, שם לא.

יא. נפל הראשון והיה מטל לרחב הדרך⁷³, ונתקל אחד בראשו ואחד ברגליו ואחד בכטנו - הרי הוא חיב בנזקי פלן⁷⁴, הואיל והיה לו לעמד ולא עמד.

73) שם לא: (74) "ואם מחמת ראשון נפלו, ראשון חיב בנזקי כולם", ברייתא שם לא.

יב. השופף את המים ברשות הרבים⁷⁵, והזיק בהן אחר - חיב בנזקיו⁷⁶; ואם נטפפו פליו - פטורין⁷⁷, כמו שפארנו⁷⁸. נבלעו המים בארץ⁷⁹ ונשארה הארץ חלקה, והחלק ונפל והזיק בקרקע - הרי זה חיב בנזקיו⁸⁰.

75) משנה שם ל. (76) כי יש למים דין בור, ואין הבדל אם הפקיר או לא, כי המפקיר נזקיו חיב, השה למעלה הלכה ב זו. (77) כי בור פטור בכלים. (78) למעלה הלכה א. (79) גמרא שם. (80) אף-על-פי שהזוק בקרקע והקרקע אינה שלו, כי גם הבור שבתורה הפקר הוא, ובכל זאת חיובה התורה, אם אדם נחבט בקרקע הבור וניזוק. הלכה זו היא כדעת שמואל, שכל תקלה, בין הפקירה ובין לא הפקירה - דינה כבור, ראה למעלה פרק יב, הלכה יד.

יג. פל אלו⁸¹ שפותקין ביבותיהן⁸² וגורפין מערותיהן⁸³ - אין להן רשות לשפף המים ברשות הרבים בימות החמה⁸⁴; אבל בימות הגשמים - יש להן רשות⁸⁵. ואף על פי כן⁸⁶, אם הזיק אדם או בהמה במים - חיבין נזק שלם⁸⁷.

81) ברייתא שם, ו. ול. (82) שפותחים את צינורות השופכין, כדי שהמים יזרמו לרשות הרבים. (83) ומנקים מערותיהם ומשליכים את הזבל לרשות הרבים. (84) מפני שהרחובות נקיים ואסור ללכלך אותם. (85) מכיון שהרחובות מלוכלכים. (86) אף-על-פי שעשו ברשות בית-דין. (87) כי בית הדין הרשה להם לשפוך את המים לרשות הרבים בתנאי שיקבלו על עצמם אחריות לנזקים.

יד. לא יוציא אדם⁸⁸ תבנו⁸⁹ וקשו⁹⁰ לרשות הרבים כדי שידושו ויעשו לו זבל⁹¹. ואם הוציא - קנסוהו חכמים⁹² שיהיו פהפקר⁹³, וכל הקודם בהן זכה מעת שנדושו והשפיעו⁹⁴. ואם קדם אדם וזכה בהן משעת הוצאה לרשות הרבים - אין⁹⁵ מוציאין מידו⁹⁶. ואף על פי שהן פהפקר, אם הזיק בהן אדם או בהמה - הרי זה המוציא חיב לשלם⁹⁷.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְאֵת הַזְכוּכִיּוֹת בְּתוֹף שְׂדוּתֵיהֶן בְּעֵמֶק שְׁלֶשָׁה טַפְחִים
בְּאַרְץ, כְּדֵי שְׁלֹא תַעֲלֶם הַמַּחְרָשָׁה. וְאַחֲרֵים
שׁוֹרְפִים¹³⁹ אוֹתָם בְּאֵשׁ, וְאַחֲרֵים מְשֻׁלְכִים אוֹתָם
לַיָּם אוֹ לַנְּהָר¹⁴⁰, כְּדֵי שְׁלֹא יִזַּק בֵּיהֶם אָדָם.

(138) אנשים העושים לפנים משורת הדין, שם. (139) כגון
רב ששת, שם. (140) כגון רבא, שם.

כג. לא יסקל אדם¹⁴¹ מרשותו לרשות הרבים. ואין
עושין חלל¹⁴² תחת רשות הרבים, ולא בורות¹⁴³ ולא
שיחין¹⁴⁴ ולא מערות¹⁴⁵, ואף על פי¹⁴⁶ שהעגלה
יכולה להלך על גביהן והיא טעונה אבנים, שמא
תפחת¹⁴⁷ מלמטה שלא מדעתו. והחופר בור לצרכי
רבים¹⁴⁸ - מתאר¹⁴⁹.

(141) לא יפנה אבניו מרשותו לרה"ר, כי הן מכשול לרבים,
וגם הוא עצמו עלול להתקל בהן, שם נ: (142) אפילו אם
הוא מקבל עליו אחריות לנזקים העתידיים לבוא, משנה בבא
בתרא ס. (143) עגולים. (144) ארוכים. (145) מרובעות
ומקורות. (146) שהכיסוי חזק, שלא כדעת ר' אליעזר
המתיר במקרה זה. (147) נימוקו של תנא-קמא שם,
שאף-על-פי שהמכסה כעת חזק, חוששים שיתקלקל בעתיד,
ואף-על-פי שאינו רשאי לעשות זאת, אם עשה וכסה כראוי
- פטור, כמבואר למעלה פרק יב בכמה הלכות (מגיד-
משנה). (148) שישתו ממי הגשמים הצבורים בו.
(149) בבא-קמא נ.

כד. אין מוציאין¹⁵⁰ זיזין¹⁵¹ וגזזטראות¹⁵² לרשות
הרבים אלא אם כן היו למעלה מגמל ורוכבו¹⁵³;
והוא¹⁵⁴, שלא יאפיל הדרך על בני רשות הרבים.
ואם רצה, פוגס לתוף שלו¹⁵⁵ ומוציאו. פוגס¹⁵⁶ ולא
הוציאו¹⁵⁷ - הרי זה מוציא כל זמן שיצעה¹⁵⁸. אבל
אינו יכול להחזיר פתלים למקומן לעולם¹⁵⁹; שפל
מציור¹⁶⁰ שהחזיקו בו רבים¹⁶¹ - אסור¹⁶² ללקלו.

(150) כדי שלא ישלכו בהן עוברי דרך, משנה בבא בתרא ס.
(151) קורות קטנות. (152) קורות גדולות הבולטות מן
הבית לרשות הרבים. (153) כמו באילן בהלכה כו לקמן,
שמקורה במשנה בבא-בתרא כז: כן פסק הרי"ף סוף חזקת
הבתים. (154) בתנאי. (155) כונס את הכותל לתוך
הקרקע שלו, ומשאר מן הקרקע לחוץ כדי שיעור הוצאת
הזיזין. (156) את הכותל. (157) את הזיזין. (158) ואין
אומרים שאם לא הוציא את הזיזין מיד, ויתר עליהם ואבד
זכותו, שם ס: (159) מכיין שבינתיים החזיקו רבים באותה
חלקת קרקע. זוהי דעת רבי יוחנן שם. (160) דרך.
(161) ברשות. (162) לבעל הדרך, דעת רב יהודה, שם.

כה. לקח¹⁶³ חצר ובה זיזין וגזזטראות יוצאות
לרשות הרבים - הרי זו פחזקתה¹⁶⁴; ואם נפלה -
חוזר ובונה אותה¹⁶⁵ פשהיתה.

(163) קנה, שם ס. (164) וטוענים ללוקח ואומרים, שהזיזין

(113) הנותן צורה לאבן ומחליקה. (114) בשעה שהיתה
תחת ידו של הסתת. (115) המעביר את האבנים
המסותתות על גבי החמור למקום הבנין. (116) הנושא את
האבנים על הכתף ומוסרן לבנאי, העומד על החומה.
(117) שתהיה מונחת בדיוק במקומה הנכון בשורה אחת עם
שאר האבנים. (118) שורת הבנין. (119) שקבלו עליהם
לעשות את כל המלאכה, וכולם שותפים בה, ומשום כך
כולם אחראים ביחד לנזק. (120) אבל כל זמן שהאבן בידי
אחד מהקבלנים, הוא לבדו אחראי. (121) המקבל שכרו
לפי שעות העבודה. (122) זה ששם את האבן על גבי
הדימוס. (123) כי אינם אחראים למלאכה כולה, אלא כל
אחד לעבודתו.

יט. הפתל והאילן¹²⁴ שנפלו לרשות הרבים והזיקו
- פטור מלשלם¹²⁵, ואף על פי שהפקיין¹²⁶; לפי
שאינן דומים לבור, שהרי אין תחלתן להזיק¹²⁷.
ואם היו רעועין - בית דין קובעין לו זמן לקץ את
האילן ולסתור את הפתל. וכמה הזמן? שלשים
יום¹²⁸. נפלו בתוף הזמן והזיקו - פטור; לאחר
הזמן - חייב, מפני ששהה אותן.

(124) משנה שם קיז: (125) כי אין בעל הכותל או בעל
האילן אשם בכך. (126) ולדעת הכל, בין לרב ובין
לשמואל, תקלה שהפקירוה דינה כבור. (127) וברשות בנה
את הכותל או נטע את האילן, ומשום כך פטור. (128) זהו
זמן בית-דין בכל מקום בתלמוד, שם קיח.

כ. המצניע את הקוץ¹²⁹ ואת הזכוכית, והגודר גדרו
בקוצים והפריח לרשות הרבים¹³⁰, והזק אחר פהן
- חייב¹³¹ נזק שלם. ואם גדר בקוצים בצמצום¹³²
בתוף רשותו - פטור, לפי שאין דרוך בני אדם
להתחכף בכתלים¹³³.

(129) בתוך כותל, משנה בבא-קמא ל. (130) הקוצים היו
בולטים מחוץ לכותל לתוך רשות הרבים. (131) כי אסור
לשים מכשול ברשות הרבים. (132) ולא יצא מחוץ לכותל
כלום. (133) ולכן אין לדונו כדין נותן מכשול ברשות
הרבים. טעם זה "שאין דרוך בני אדם..." מובא בגמרא שם.

כא. המצניע קוציו¹³⁴ וזכוכיותיו בתוף פתלו של
חברו, ובא בעל הפתל וסתור את פתלו, ונפל לרשות
הרבים והזיק¹³⁵: אם פתל רעוע היה - המצניע
חייב¹³⁶, ואם פתל פריא הוא - בעל הפתל חייב¹³⁷.

(134) ברייתא, שם. (135) הקוצים או הזכוכית. (136) כי
הוא פשע, שהיה צריך להעלות על דעתו, שיהרסו את
הכותל הרעוע. (137) בעל הקוצים פטור, שלא היה עליו
להעלות על דעתו שיסתרו את הכותל. ובעל הכותל הבריא,
שהיה מחוייב להצניע את הקוצים לאחר הריסת הכותל, ולא
הצניעם - חייב.

כב. חסידים¹³⁸ הראשונים היו מצניעין את הקוצים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(2 בבא-קמא ס. 3) בלי רשות. (4) למקום אחר ושרפה. (5) כי אש מועדת מתחילתה. המדליק חייב, אפילו עברה האש מרחק גדול ובלתי צפוי מראש, הואיל והדליק שלא ברשות. (6) בין אם זה גדיש (תבואה שכבר נקצרה) ובין אם זה קמה (תבואה שעדיין מחוברת לקרקע), ובין אם זה קוצים בלבד, שזה נזק פעוט, על הכל הוא חייב לשלם. (7) מעיקרי נזיקין המפורשים בתורה (שם ב.).

ב. הדליק פתוף רשותו⁸ - צריף להרחיק מסוף המצר⁹ כדי שלא תעבר הדלקה¹⁰ לשדה חברו. וכמה שיעור ההרחקה?¹¹ הכל לפי גבה הדלקה¹². ואם לא הרחיק פראוי¹³, ועברה האש והזיקה - חייב לשלם נזק שלם. הרחיק פראוי, ועברה והזיקה - פטור¹⁴; שזו מכה פידי שמים היא¹⁵. וכן אם עברה¹⁶ נהר או שלולית¹⁷ שיש בהן מים ורחפן שמונה אמות - פטור¹⁸.

(8) משנה שם פא: (9) הגבול המפריד בין רשותו לרשות חברו. (10) ואין אדם רשאי לעשות ברשותו ככל העולה על רוחו, שמעשיו מביאים נזקים לאחרים. (11) שאלת המשנה, שם. (12) במדה שהאש גבוהה וגדולה יותר, צריך המרחק להיות גדול יותר. זוהי דעת רבי שמעון במשנה שם, לפי פירושו של רבה בר אבוה. (13) אם האש לפי גדלה, יכולה, למשל, להגיע עד מרחק עשרים אמה, והוא הרחיק פחות מזה. (14) בניגוד להלכה הקודמת שחייב בכל מרחק שהוא, מכיון שהדליק בשדה חברו שלא ברשות. (15) ואין המדליק אשם בכך, ועצם ההדלקה ברשות היתה. (16) ברייתא שם סא. (17) מקום שבו מתקבצים מי גשמים. (18) כי אין דרך האש, אפילו היא גדולה, לעבור ורוחב שמונה אמות מים, אבל אם אין בהם מים, קובעים את הדין לפי הכלל הקודם, אם הרחיק כראוי או לא.

ג. עברה גדר¹⁹ - אומדין גבה הגדר וגבה הדלקה²⁰ והעצים או הקוצים²¹ המצויין שם: אם אינה ראויה לעבר - פטור, ואם ראויה לעבר - חייב. כמה דברים אמורים? באש הקודחת²²; אבל אם היה לה להב גדול העולה ונקפף מגבה עלית הלהב, והיו עצים מצויין שם - אין לה אמד²³, אלא אפלו עברה אלה אמה²⁴ - חייב.

(19) משנה שם סא. (20) במדה שהדליקה גבוהה יותר, צריכה גם הגדר להיות גבוהה יותר. (21) שהאש נאחזת בהם בקלות. (22) נוקבת ושורפת בלי שלהבת גדולה, מלשון "אש קדחה באפי" (דברים לב, כב). זוהי גירסת רבינו חננאל ופירושו, וראה אוצר הגאונים בבא-קמא עמוד 63. זוהי גם גירסת רבינו. בגמרא שלנו הגירסא "קולחת". [המשנה קובעת גובה של ארבע אמות, ובגמרא אומר רב שגובה זה מספיק "בקודחת" או "בקולחת", והלכה כמותו נגד דעת שמואל, בניגוד לכלל שהלכה כשמואל בדיני ממונות. ולפלא, למה רבינו אינו מזכיר כלל את השיעור של ארבע אמות]. (23) אין לה שיעור, כי האש

והגוזזטראות בהיתר נעשו, מתוך הנחה שהמוכר כונס בתוך שלו היה. אבל במקרה שהרבים תובעים לדין את זה שבנה הבית, והוא טוען שנכנס בתוך שלו, עליו להביא ראיה. (165) ואינו צריך להביא ראיה, שהמוכר כונס בתוך שלו היה, אלא מספיקה ההוכחה, שכך קנה את החצר עם הזיוין. כו. אין לה שהיא נוטה¹⁶⁶ לרשות הרבים¹⁶⁷ - קוצין¹⁶⁸ כדי שיהיה הגמל עובר ברוכבו¹⁶⁹. ומגזיין מקום פנוי¹⁷⁰ משתי שפתות הנהר¹⁷¹ כרחב פתפי המלחים שירדין שם ומושכין הספינה¹⁷². וכל אין לה הנמצא ברחב זה - קוצין אותו מיד, ואין מתרין בפעוליו, שהרי מעכב מושכי הספינה.

(166) בבא-בתרא כז: (167) שענפיו יוצאים לרשות הרבים. (168) מן הענפים מלמטה. (169) מתחת לענפים העליונים, כדעת תנא-קמא במשנה, שם. (170) מאילנות ומענפים, בבא-מציעא קז: (171) כי פעמים באה הספינה משפת הנהר מכאן, ופעמים משפת הנהר מכאן. (172) לצד היבשה, ומטים עצמם באלכסון לצד היבשה.

כז. מי שהיתה¹⁷³ דרך הרבים עוברת פתוף שדהו¹⁷⁴, נטלה¹⁷⁵ ונתנה להם מן הצד - מה שנתן נתן וזכו בו, וזה שנטל לא זכה בו¹⁷⁶. וכמה רחב דרך הרבים? אין פחות משש עשרה אמה¹⁷⁷.

(173) משנה בבא-בתרא צט: (174) בדיעת הבעלים. (175) בעל השדה לעצמו. (176) "שכל מיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו", כלמעלה הלכה כד. (177) משנה שם, וראה שבת צט.

~ יום שלישי א' אייר ~

פרק ארבעה עשר

(1) נתבארו בו דיני ההבערה בשלימות. וסבת זה הסדר הוא, שראוי להקדים נזקי בעלי החיים לנזקי הבור לפי שהם הולכים ויוצאים לחוץ ומזיקים, ונזקיהם מצויים יותר. וראוי להקדים נזקי הבור לנזקי האש לפי שזנקי הבור או נזקי תולדותיו מצויים יותר. והפרק המדבר בדברים המבארים ענייני שלשה אבות בעלי החיים והם: הקרן והרגל והשן ככלל הם ותולדותיהם ראוי להיותו ראשון, כי יש להקדים כללים לפרטים, ואחר-כך יש לבאר פרטי כל אחד מהם. והתחיל רבינו בפרק שני בביאור תולדות השן והרגל לפי שהן מועדות מתחלתן ונזקיהם מצויים יותר. ויש להקדים הרגל לשון, לפי שידוע שאין חיוב השן והרגל אלא ברשות הניזק, ואם-כן בהמצא נזק השן כבר קדם לו הרגל, ר"ל שכבר נכנסה הבהמה ברשות הניזק. ואחר ביאור זה במעט עיון תתבאר למבין סיבת סדר כל הלכות אלו.

א. המדליק² פתוף שדה חברו³, ועברה הדלקה⁴ [והזיקה] - חייב לשלם נזק שלם⁵; שגומר: פי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה וגומר, שלם ישלם⁶ המבעיר וגומר. והבערה מאבות נזיקין היא⁷.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הולכת ומתקדמת בלי הרף. (24) בברייתא שם, סא. "אפילו עד מאה מיל".

ד. נפלה דלקה בחצרו²⁵, ונפל גדר שלא מחמת הדלקה²⁶, ועברה הדלקה בחצר אחרת, אם היה יכול לגדר הגדר שנפל ולא גדרו - חיב²⁷. למה הדבר דומה?²⁸ לשורו שניצא²⁹ והזיק, שהיה לו לשמרו ולא שמרו.

(25) פרצה שריפה מחמת האש שהצית בעל החצר, שם כג. (26) אילו נפלה מחמת הדליקה היה חיב, אפילו לא היתה לו שהות להקים את הגדר שנפלה, מכיון שהוא אשם בכך, שלא הרחיק כראוי. (27) אף-על-פי שאין להאשים אותו על האש שהדליק, חיב הוא על שלא שמר על האש שלו שלא תזיק. (28) השוואה זאת מובאת בגמרא, שם. (29) שהכניסו לדיר ולא נעל הדלת כראוי, שהוא חיב.

ה. השולח³⁰ את הבערה³¹ ביד חרש שוטה וקטן³² - פטור מדיני אדם³³ וחיב בידי שמים³⁴. במה דברים אמורים?³⁵ שמסר להן גחלת ולבוה³⁶, שדרף הגחלת להפכות מאליה קדם שתעבר ותדליק; אבל אם מסר להן שלהבת³⁷ - חיב³⁸, שהרי מעשיו גרמיו³⁹.

(30) משנה שם נט: (31) אש, חומר בוער. (32) שאינם בני-דעת. (33) אם החרש, השוטה או הקטן שרפו גדיש, פטור השולח, כי הוא לא שרף. (34) כי גם הוא אשם במידה מסויימת בנוזק זה. (35) שפטור מדיני אדם. (36) החרש, השוטה או הקטן נפחו בה והגדילו את הלהבה, ולולא זה היתה גחלת כבה מאליה. (37) כגון אבוקה דולקת. (38) אף בדיני אדם. רבינו פסק כדעת חזקיה ולא כר' יוחנן, משום שחזקיה היה רבו של ר' יוחנן, שם. (39) והריהו כאילו שם בעצמו את השלהבת במקום הגדיש.

ו. שלח⁴⁰ את הבערה ביד פקח - זה הפקח שהבעיר חיב לשלם⁴¹, והשולח פטור⁴². וכן אם הגיח שומר לשמר הבערה - השומר חיב⁴³.

(40) משנה, שם. (41) כי הוא בר דעת ואחראי למעשיו. (42) אף-על-פי שלמדנו ששלוחו של אדם כמותו, זה רק בדבר מצוה או בדבר רשות, אבל לא בדבר עבירה, ואין לזקוף את מעשה העבירה על חשבון השולח, ומפני כך השולח פטור, אפילו מסר שלהבת ועצים ביד הפקח. (43) שהשומר נכנס במקום הבעלים. השווה למעלה פרק ד, הלכה ד.

ז. אחד⁴⁴ הביא את האור⁴⁵ ואחד הביא את העצים⁴⁶ - המביא את העצים חיב⁴⁷. אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור - המביא את האור חיב⁴⁸. פא אחר ולבה - המלבה חיב⁴⁹. לפתו רוח שאינה מצויה תמיד⁵⁰ - הרי פלן פטורין⁵¹. לבה ולפתו הרוח⁵² - חיב; שהרי הוא גרם⁵³, וכל הגורם להזיק

(44) המשך המשנה שם. (45) אש. (46) אחרי שהראשון הביא את האש. (47) כי בלי העצים היתה האש נכבית, והראשון לא עשה כלום. (48) תמיד חיב האחרון, מהטעם הקודם. (49) והראשונים פטורים, אם האש לא היתה מתלבה מאליה. (50) ואפילו אם דרכה לבוא לעתים לא רחוקות כל כך. (51) שהרי זה אונס, כי לא היו צריכים להעלות על דעתם, שתבוא רוח שאינה מצויה. (52) ומובן שזה רק כשבאותה שעה לא היתה מנשבת רוח שאינה מצויה. כך פירש הירושלמי את המשנה "ליבתה הרוח כולן פטורין", שמדובר ברוח שאינה מצויה. (53) ברייתא שם, ש. (54) שהרי בלעדו היתה האש נכבית, ועל כן הוא חיב. (55) שן, רגל ובור שבעל המזיק חיב, משום שגרם לנזק ע"י חוסר שמירה. [הברייתא "ליבה ולבתה הרוח" מבחינה בין שני מקרים: אם יש בליבויו כדי ללבותה חיב, ואם לאו פטור. רבינו סתם, ומשמע שבכל מקרה חיב, ועל זה משיג עליו הראב"ד, אולם רבא שם מפרש, שהבדל זה קיים רק במקרה שהרוח שלבתה היתה רוח שאינה מצויה, ועל כן אם אין בליבויו כדי ללבותה פטור, כי לא היה צריך להעלות על דעתו, שתבוא רוח שאינה מצויה, אולם ליבה ולבתה רוח מצויה, אף-על-פי שבלי הרוח היתה האש כבה מאליה - חיב, כי הרי הוא יודע על קיום הרוח המצויה, ויכול לדעת מראש שאם גם הוא ילבה תפרוך דליקה ותזיק. ודברי רבינו כאן נאמרו ברוח מצויה (ראה מגיד-משנה)].

ח. אש⁵⁵ שניצאה ואכלה עצים או אבנים⁵⁶ או עפר⁵⁷ - חיב לשלם; ושנאמר: ומצאה קצים⁵⁸ או השדה⁵⁹ אכלה גדיש⁶⁰ וכיוצא בו, והיו פלים טמונים בתוך הגדיש: אם היו פגון מזריגים⁶¹ וכלי בקר⁶² וכיוצא בהן מדברים שדרף אנשי השדה לטמנם בגדיש - חיב לשלם⁶³; והיו פגדים וכלי זכוכית⁶⁴ וכיוצא בהן - פטור על הפלים⁶⁵.

(55) משנה שם ס. (56) אף-על-פי שאינן נשרפות כליל כמו עצים. (57) כגון לחכה נירו (חריש שלא נורע) ונתקלקל. (58) הנשרפים כליל. (59) הקרקע שאינה נשרפת כליל. (60) התבואה שנערמה לאחר הקציר, משנה שם סא: (61) לוח בעל שיני ברזל, שבו דשים את התבואה. (62) כגון מרדעת של חמור ועול בקר. (63) כי בעל הגדיש לא שינה ממנהגו של עולם, ועל המדליק לדעת שכלים כאלו נמצאים בגדיש. (64) שאין דרכם להמצא בגדיש. (65) שלא היה עליו להעלות על הדעת, שכלים אלו נמצאים בגדיש. ומשערים את מקום אותם הכלים כאילו היה מלא תבואה ממין הגדיש. הלכה זו היא כדעת החכמים, ולפי פירוש רבא בגמרא שם.

ט. במה דברים אמורים?⁶⁶ במדליק בתוך שדה חברו⁶⁷; אבל במדליק בתוך שלו ועברה לשדה חברו - פטור על כל הפלים הטמונים⁶⁸ בגדיש. אבל

(25) פרצה שריפה מחמת האש שהצית בעל החצר, שם כג. (26) אילו נפלה מחמת הדליקה היה חיב, אפילו לא היתה לו שהות להקים את הגדר שנפלה, מכיון שהוא אשם בכך, שלא הרחיק כראוי. (27) אף-על-פי שאין להאשים אותו על האש שהדליק, חיב הוא על שלא שמר על האש שלו שלא תזיק. (28) השוואה זאת מובאת בגמרא, שם. (29) שהכניסו לדיר ולא נעל הדלת כראוי, שהוא חיב.

ה. השולח³⁰ את הבערה³¹ ביד חרש שוטה וקטן³² - פטור מדיני אדם³³ וחיב בידי שמים³⁴. במה דברים אמורים?³⁵ שמסר להן גחלת ולבוה³⁶, שדרף הגחלת להפכות מאליה קדם שתעבר ותדליק; אבל אם מסר להן שלהבת³⁷ - חיב³⁸, שהרי מעשיו גרמיו³⁹.

(30) משנה שם נט: (31) אש, חומר בוער. (32) שאינם בני-דעת. (33) אם החרש, השוטה או הקטן שרפו גדיש, פטור השולח, כי הוא לא שרף. (34) כי גם הוא אשם במידה מסויימת בנוזק זה. (35) שפטור מדיני אדם. (36) החרש, השוטה או הקטן נפחו בה והגדילו את הלהבה, ולולא זה היתה גחלת כבה מאליה. (37) כגון אבוקה דולקת. (38) אף בדיני אדם. רבינו פסק כדעת חזקיה ולא כר' יוחנן, משום שחזקיה היה רבו של ר' יוחנן, שם. (39) והריהו כאילו שם בעצמו את השלהבת במקום הגדיש.

ו. שלח⁴⁰ את הבערה ביד פקח - זה הפקח שהבעיר חיב לשלם⁴¹, והשולח פטור⁴². וכן אם הגיח שומר לשמר הבערה - השומר חיב⁴³.

(40) משנה, שם. (41) כי הוא בר דעת ואחראי למעשיו. (42) אף-על-פי שלמדנו ששלוחו של אדם כמותו, זה רק בדבר מצוה או בדבר רשות, אבל לא בדבר עבירה, ואין לזקוף את מעשה העבירה על חשבון השולח, ומפני כך השולח פטור, אפילו מסר שלהבת ועצים ביד הפקח. (43) שהשומר נכנס במקום הבעלים. השווה למעלה פרק ד, הלכה ד.

ז. אחד⁴⁴ הביא את האור⁴⁵ ואחד הביא את העצים⁴⁶ - המביא את העצים חיב⁴⁷. אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור - המביא את האור חיב⁴⁸. פא אחר ולבה - המלבה חיב⁴⁹. לפתו רוח שאינה מצויה תמיד⁵⁰ - הרי פלן פטורין⁵¹. לבה ולפתו הרוח⁵² - חיב; שהרי הוא גרם⁵³, וכל הגורם להזיק

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

סופרים⁸⁶, כְּמוֹ שֶׁיִתְבָּאֲרָא⁸⁷. וּבְלִבְדָּ שֶׁיִטְעַן דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמַר בְּהֵן⁸⁸, אוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד⁸⁹ לְהִיּוֹת אוֹתָן הַדְּבָרִים שֶׁטְעַן פְּקֻדוֹן אֲצֻלוֹ⁹⁰.

82) משנה שם סא: (83) כל כלי שיאמר בעל הבית שהיה בבית ויתבע תשלומו. (84) כשהוא נשבע, יאחזו בידו חפץ קדוש, כגון ספר תורה. (85) בניגוד לכלל "נשבע ויוצא פטור", שאין בכוח השבועה לחייב ממון. (86) חכמי תורה שבעל-פה הראשונים. (87) בהלכות חובל ומזיק פרק ז, הלכה יז. דין הניזק כדין הנגזל, שחכמינו תיקנו "נשבע ונטול". (88) שיש לשער שהיו לו, שהולמים את מצבו הכלכלי, דעת רב אשי, שם סב. (89) רגיל. (90) כגון אדם נאמן, ובני אדם רגילים להפקיד אצלו חפצים יקרים.

יג. גָּמַל שֶׁהוּא טְעוֹן פִּשְׁתָּן⁹¹ וְעוֹבֵר בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְנִכְנַס פִּשְׁתָּנוֹ לְתוֹךְ הַחֲנוּת⁹² וְדָלְקָה בְּגֵרוֹ שֶׁל חֲנוּנִי, וְהִדְלִיק אֶת כָּל הַבֵּירָה⁹³ - בַּעַל הַגָּמֶל חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁהִרְבֵּה בְּמִשְׁאָלוֹ⁹⁴. בֵּין שֶׁעֲמְדָה הַבֵּירָה⁹⁵ בֵּין שֶׁלֹּא עֲמְדָה⁹⁶. הַנִּיחַ הַחֲנוּנִי גֵרוֹ מִבְּחוּץ⁹⁷ - הַחֲנוּנִי חַיֵּב אַף בְּדָמֵי פִּשְׁתָּן⁹⁸, מִפְּנֵי שֶׁהִנִּיחַ גֵרוֹ מִבְּחוּץ⁹⁹. וְאִפְּלוּ בְּרַחֲמֵי הַקָּדוֹשׁ הָיָה לוֹ לִישֵׁב לְשֹׁמְרוֹ¹⁰¹.

91) משנה בבא-קמא סב: (92) מכיון שמעטן הפשתן היה גדול מדי. (93) בנין גדול. (94) בעל הגמל פשע, מפני שהטעין משא יותר משיעור רוחב רשות הרבים. טעם זה מובא בגמרא שם, כב: (95) שהוסיף פשע על שלא מיהר להרחיק אותה מן המקום. (96) אלא בעברה הדליקה את הבית, גמרא שם כב. (97) ובגלל זה נדלק בו הפשתן. (98) נוסף על חיוב בדמי הבירה, אם איננה של חנונו. (99) דבר האסור לו לעשות. גם טעם זה מובא בגמרא שם כב: (100) שרשאי להניחו בחוץ משום מצוה. (101) ולפיכך הוא חייב, כדעת תנא-קמא, ולא כרבי יהודה האומר "בנר חנוכה פטור", שם סב:

יד. הַפּוֹפֶה¹⁰² קָמְתוּ¹⁰³ שֶׁל חֲבֵרוֹ לְפָנָי הָאֵשׁ¹⁰⁴ עַד שֶׁתְּדַלֵּק, אִם אֵין הָאֵשׁ מַגְעַת לָהּ אֲלֹא בְרוּחַ שְׂאִינָה מִצְוִיָּה¹⁰⁵ - פְּטוֹר מְדִינֵי אֲדָם¹⁰⁶ וְחַיֵּב בְּדִינֵי שְׂמִימִם¹⁰⁷. וְהַטּוֹמֵן קָמְתוּ¹⁰⁸ שֶׁל חֲבֵרוֹ בְּעֶפְרָר¹⁰⁹ אוֹ בְּתַבָּן¹¹⁰, וְעֵבֶרָה הָאֵשׁ¹¹¹ וְאֲכָלָה אוֹתָהּ - הֵרִי הַטּוֹמֵן פְּטוֹר מְדִינֵי אֲדָם¹¹² וְחַיֵּב בְּדִינֵי שְׂמִימִם¹¹³, מִפְּנֵי שֶׁהַמְּדַלֵּיק אֶת הָאֵשׁ פְּטוֹר עַל הַטּוֹמֵן¹¹⁴.

102) שם נה: (103) תבואתו, המחוברת לקרקע. (104) לצד האש. (105) לעתים קרובות. (106) כי זה מעין אונס, שלא עלה בדעתו שתבוא רוח שאינה מצויה. (107) כי לולא הכפיפה לא היתה האש מגעת, אף ברוח שאינה מצויה, שם נו. (108) דברי רב אשי שם. (109) המגן בפני אש. (110) המגביר את סכנת האש. (111) שהדליק אחר. (112) כי הוא לא הדליק את האש, ולא שרף את הקמה. (113) כי לולא טמן, היה בעל הקמה גובה דמי הקמה מן המדליק את הדליקה. (114) למעלה הלכה ט.

מְשַׁלֵּם הוּא שְׁעוֹר מְקוֹם הַפְּלִים⁶⁹, וְרוֹאֵין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ הוּא מְלֵא גְדִישׁ שֶׁל חֲטִים אוֹ שֶׁל שְׁעוֹרִים⁷⁰.

66) שחייב על הכלים הטמונים בגדיש. (67) מכיון שלא ברשות הדליק. (68) אפילו על אלה שדרכם לטמנם בגדיש, כי כתוב בתורה "או הקמה" (שמות כב, ד), ודרשו החכמים "מה קמה בגלוי, אף כל בגלוי". ולשון הפסוק "כי תצא אש", משמע במדליק בתוך שלו, שם ס. (69) גודל המקום שהכלים תופסים. (70) אם הגדיש היה של שעורים. דין זה מכיון גם למדליק בתוך שדה חבירו, שפטור על בגדים וכלי זכוכית, כמו שכתבנו בהלכה הקודמת.

י. הַמְּדַלֵּיק בְּתוֹךְ שָׂדֵה חֲבֵרוֹ, וְיִצְאָה הָאֵשׁ וְנִאֲכַל הַגְּדִישׁ, וְהָיָה גְדִישׁ כְּפוֹת לוֹ⁷¹ וְעָבַד סְמוּךְ לוֹ וְנִשְׂרַף עִמּוֹ - חַיֵּב⁷²; שֶׁפֶן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם⁷³ לַעֲשׂוֹת בַּגְּדִישׁ. הָיָה עָבַד כְּפוֹת וְגְדִישׁ סְמוּךְ לוֹ וְנִשְׂרַף עִמּוֹ - פְּטוֹר⁷⁴.

71) קשור לו, משנה שם, סא: (72) על הגדי. מן הפסוק "או הקמה", דורשים החכמים "כל בעלי קומה", כלומר גם בעלי החיים, שם ס. (73) והיה צריך להעלות על הדעת, ואף-על-פי-כן פטור על העבד, כי היה עליו לברוח. (74) מפני שהמדליק חייב מיתה על שריפת העבד, וכל המחוייב מיתה, פטור מכל חיוב ממון הקשור במעשהו זה. כלל זה ידוע בתלמוד בשם: "קים ליה ברובה מיניה". ואפילו במקרה שאין בית-דין ממתים אותו, כגון בשוגג או שהודה מעצמו ואין עדים, פטור מממון.

יא. הַמְּשֹׂאֵיל⁷⁵ מְקוֹם לְחֵבְרוֹ, וְהַגְּדִישׁ⁷⁶ בּוֹ וְהַטּוֹמֵן בּוֹ פְּלִים, וְהִדְלִיק הַמְּשֹׂאֵיל וְשִׂרַף הַגְּדִישׁ - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֲלֵא דְמֵי גְדִישׁ בְּלִבְדָּ⁷⁷. הַשֹּׂאֵילוֹ מְקוֹם לְהַגְּדִישׁ חֲטִים וְהַגְּדִישׁ שְׁעוֹרִים, אוֹ לְהַגְּדִישׁ שְׁעוֹרִים וְהַגְּדִישׁ חֲטִים⁷⁸, אוֹ שֶׁהַגְּדִישׁ חֲטִים⁷⁹ וְחָפֶם בְּשְׁעוֹרִים⁸⁰, אוֹ שֶׁהַגְּדִישׁ שְׁעוֹרִים וְחָפֶם בְּחֲטִים⁸¹ - אֵינוֹ מְשַׁלֵּם לוֹ אֲלֵא דְמֵי שְׁעוֹרִים בְּלִבְדָּ.

75) שם סב. (76) עשה גדיש. (77) כי השאיל את המקום לגדיש בלבד. (78) משלם דמי שעורים בלבד, אף-על-פי שנשרפו חטים ששויים יותר משעורים, מכיון שלא נתן רשות להגדיש חטים. (79) לאחר שקיבל רשות לכך. (80) וכיסם בשעורים. הדין הוא, שהוא משלם דמי שעורים בלבד, אף-על-פי שנשרפו חטים שנגדשו ברשות. הטעם הוא, שהמשאיל יכול לטעון: ראיתי שעורים בלבד, ועל כן לא נזהרתי כל כך. (81) אם השאיל להגדיש שעורים, מובן מאליו שישלם דמי שעורים בלבד, ואם השאיל להגדיש חטים והגדיש שעורים וחיפם בחטים, גם כן הדין שישלם דמי שעורים בלבד, ואת מקום החטים - דמי חטים.

יב. הַמְּדַלֵּיק אֶת הַבֵּירָה⁸² שֶׁל חֲבֵרוֹ - מְשַׁלֵּם כָּל מַה שֶׁבְּתוֹכָהּ; שֶׁפֶן דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהִנִּיחַ כָּל פְּלִיהֶם וְכָל חֲפְצֵיהֶם בְּבֵתֵים. וְכָל שֶׁיִטְעַן בַּעַל הַבֵּית⁸³ - הֵרִי זֶה נִשְׁבַּע בְּנִקְיֻת חֲפְצָא⁸⁴ וְנִטְלָא⁸⁵. וְשִׁבְעָה זֶה מְדַבְּרִי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עוֹבֵר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹאֲמַר: לֹא תִגְנֹב. וְאִין לֹאֲקִין עַל לֹאֲרִי זֶה, שְׁהָרִי נִתֵן לְתַשְׁלוּמִין⁸, שְׁהַגְנֹב חִיבֵתוֹ תוֹרָה לְשֵׁלֶם⁹. וְאֶחָד¹⁰ הַגְנֹב מִמּוֹן יִשְׂרָאֵל אוֹ הַגְנֹב מִמּוֹן עוֹבֵד כּוֹכְבִים¹¹, וְאֶחָד הַגְנֹב אֶת הַגְּדוּל אוֹ אֶת הַקְּטָן¹².

טו. אֲשׁ שְׁעֵבְרָה וְהִזִּיקָה אֶת הָאָדָם וְחָבְלָה בּוֹ - הָרִי הַמִּבְעִיר חִיב¹¹⁵ בְּנִזְקֵיו וּבְשִׁבְתוֹ¹¹⁶ וּבְרַפּוּיֹו וּבְצַעְרוֹ¹¹⁷ וּבְכִשְׁתוֹ¹¹⁸, כְּאִלוֹ הִזִּיקוּ בְּיָדוֹ; וְשֹׁאֵף עַל פִּי שְׁאֲשׁוֹ מִמּוֹנוֹ הוּא¹¹⁹, הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהִזִּיקָה בְּחִצְיוֹ¹²⁰. אֲבָל אִם הִזִּיקָה בְּהִתּוֹ אוֹ בּוֹרוֹ אֶת הָאָדָם - אִינוֹ חִיב אֲלֵא בְּנִזְק בְּלִבְדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ¹²¹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"לא תגנב"

הציווי "לא תגנב" שבעשרת הדיברות מדבר בגונב נפשות, ואילו "לא תגנובו" שבפרשת קדושים מדבר בגניבת ממון.

וצריך עיון מדוע בריש הלכות גניבה (בדפוסים שלנו) הביא הכתוב לא תגנוב. אבל בחינוך מצוה רכ"ד מעתיק לשון הרמב"ם לא תגנובו. וכן כתב הרמב"ם בספר המצוות מל"ת רמד, ובמניין המצוות בסוף ספר היד - לא תגנובו.

(על פי לקו"ש ח"י עמוד 205 הערה 4 מתוך רמב"ם "פרס המלך")

2) הגדרת המונח "גנב" ראה להלן הלכה ג. 3) רכוש (ולאו דווקא כסף). 4) מטבע קטנה של נחושת, אחד ממאה תשעים ושניים בדינר של כסף. 5) פחות משווה פרוטה אדם מוחל (ראה סנהדרין נז. ורש"י שם). 6) ויקרא יט, יא. שם כתוב "לא תגנובו". פסוק זה מדבר בגונב ממון, אבל "לא תגנובו" שבעשרת הדברות מדבר בגונב נפשות (סנהדרין פו. וכן כותב רבינו להלן בפרק ט הלכה א). 7) על אזהרה זו של "לא תגנובו", אף על פי שיש בו מעשה, ו"כל לא תעשה שבתורה, לאו שיש בו מעשה, לוקין עליו" (ראה מכות טז). 8) ו"כיוון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם". 9) "אם המצא ... שניים ישלם" (שמות כב, ג). 10) ואחד ... ואחד = בין ובין. 11) "גזל גוי אסור" - בבא קמא ק"ג א-ב, והוא הדין לגניבה. 12) כי החיוב בתורה בא על הגניבה ולא חשוב אם גנב מגדול או גנב מקטן.

ב. אָסוּר לְגַנֹּב כֹּל שֶׁהוּא¹³ דִּין תּוֹרָה¹⁴. וְאָסוּר לְגַנֹּב דֶּרֶךְ שְׁחֹק אוֹ לְגַנֹּב עַל מְנַת לְהַחְזִיר¹⁵ אוֹ עַל מְנַת לְשֵׁלֶם¹⁶; הַפֶּל אָסוּר¹⁷, שֶׁלֹּא יִרְגִּיל עַצְמוֹ בְּכֶךְ.

13) אפילו פחות משווה פרוטה. 14) אף על פי שהשיעור לעבור על הלא תעשה הוא שווה פרוטה, האיסור הוא אף בפחות משיעור, כמו חצי שיעור באיסורי אכילה. רבינו פוסק כרבי יוחנן, שחצי שיעור אסור מן התורה (יומא עד.). 15) את החפץ גופו, ואין בדעתו לעכבו בשבילו. 16) תשלומי כפל משום "שרוצה לההנותו ויודע בו שלא יקבל" (רש"י בבבא מציעא סא:). 17) [בגמרא בבא מציעא שם, למדו דין זה מן הכתוב (ויקרא יט, יא) "לא תגנובו" שהוא מיותר. ולפי טעם זה עובר גנב זה בלאו כגנב ממש שלא על מנת לשלם וכדומה - ומדברי רבינו יש ללמוד שאין בזה לאו ממש, וצריך עיון].

115) בבא-קמא כג. 116) שנתבטל ממלאכתו בכלל החבלה. 117) שלא נכלל בחישוב הנזק. 118) בגמרא נאמר שם "לחייבו בארבעה דברים", ורבינו וגם רבינו חננאל מפרשים שהכוונה שם לצער, ריפוי, שבת, כושת (שלא כפירושו רש"י). 119) כשורו, ושורו שהזיק חייב על הנזק בלבד. 120) המדליק אש דומה לזורק חץ בידיים, ועל כן חייב בחמשת הדברים. זוהי דעת ר' יוחנן שם כב. 121) למעלה פרק יא, הלכה ו; פרק יג, הלכה ב.

טז. כֹּל תוֹלְדוֹת הָאֲשׁ¹²² הָרִי הֵן כְּאֲשׁ¹²³. פִּיצֵד? הַנִּיחַ אֶבֶן¹²⁴ אוֹ סִפִּין אוֹ מִשָּׂא בְּרֹאשׁ גְּגוֹ¹²⁵, וְנָפְלוּ בְּרוּחַ מְצוּיָה וְהִזִּיקוּ¹²⁶ - חִיב לְשֵׁלֶם נִזְק שְׁלֶם; וְנָפְלוּ אֵילוֹ וְכִיּוּצָא בְּהֵן תוֹלְדוֹת הַבְּעֵרָה הֵן¹²⁷. וְאִם נָפְלוּ בְּרוּחַ שְׁאִינָה מְצוּיָה¹²⁸ וְהִזִּיקוּ - פְּטוּר¹²⁹.

122) מזיקים הדומים לאש, ואינם מפורשים בתורה. 123) דינם כדין אש, שם ג: 124) דוגמא זו מובאת בגמרא שם. 125) בקצה הגג, שיכולים ליפול משם. 126) בדרך נפילתם. 127) כשם שאת האש מוליכה הרוח, כך הוליכה הרוח את הסכין ואת האבן והזיקו. 128) ולולא זאת לא יכלו ליפול. 129) כי זהו אונס, שלא היה צריך להעלות על דעתו שתבוא רוח שאינה מצויה ותפילם.

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת נִזְקֵי מִמּוֹן בְּסִיעֵתָא דְשְׁמִיָּא

~ יום רביעי ב' אייר ~

הַלְכוֹת גְּנִיבָה

יֵשׁ בְּכֻלְלָן שְׁבַע מְצוֹת. שְׁתֵּי מְצוֹת עֲשֶׂה, וְחֻמְשׁ מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שֶׁלֹּא לְגַנֹּב מִמּוֹן. (ב) דִּין הַגְּנֹב. (ג) לְצַדֵּק הַמְּאֻזְנִים עִם הַמְּשַׁקְלוֹת. (ד) שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עוֹל בְּמַדוּת וּבְמִשְׁקָלוֹת. (ה) שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְאָדָם אֶבֶן וְאֶבֶן אִיפָּה וְאִיפָּה, אֶף עַל פִּי שְׁאִינוֹ לֹקֵחַ וְנוֹתֵן בְּהֵן. (ו) שֶׁלֹּא יִסִּיג גְּבוּל. (ז) שֶׁלֹּא לְגַנֹּב נַפְשוֹת.

וּבְאוּר מְצוֹת אֵלוֹ בְּפְרָקִים אֵלוֹ:

פְּרָק רִאשׁוֹן

1) ענינו בביאור איסור הגניבה ומהותה וענין התשלומים, אם תשלומי כפל אם תשלומי ארבעה וחמשה בגונב שור ושה וטבחם או מכרם. ומי הוא הגנב שהוא חייב, ואם הגניבה בעין מה דינה בין נשתנית הגניבה בין לא נשתנית הגניבה, וכן אם הועתקה לרשות הדיוט אחר וכיוצא בזה.

א. כֹּל הַגְּנֹב² מִמּוֹן³ מִשְׁוֶה פְּרוּטָה⁴ וּלְמַעְלָה⁵ -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

35) על ידי הודאתו. (36) כגון חצי נזק ועוד. המושג "קנס" מקיף כל תשלום שהוא יתר על הקרן או פחות (ראה למעלה הלכות נזקי ממון פרק ב, הלכה ח; בבא קמא טו:). 37) כי הקנס בא כאמצעי למניעת החטא, ואם החוטא מודה מעצמו - ובמקרה גניבה גם מחזיר את הגניבה - מותרים לו על הקנס. דין מודה בקנס, בגמרא שם.

ו. תְּשַׁלְּמוּמֵי כֶּפֶל נוֹהֲגִין בְּכָל, חוּץ מִשָּׂה וְשׂוּר; שֶׁהַגֹּנֵב אֶת הַשׂוּר או אֶת הַשָּׂה וְטָבַח או מְכַר³⁸ - מְשַׁלֵּם עַל הַשָּׂה תְּשַׁלְּמוּמֵי אַרְבָּעָה, וְעַל הַשׂוּר תְּשַׁלְּמוּמֵי חֲמִשָּׁה.

38) "כי יגנוב איש שור או שה וטבח או מכרו חמישה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה" (שמות כא, לו), והטעם שהחמירו בשור ובשה יותר מבשאר מטלטלין, אם מכר או שחט בעלי חיים אחרים, פירש רבינו במורה נבוכים שם, משום שהצאן והבקר נמצאים על פי רוב בשדות, ואי אפשר לשמרם כמו ששומרים הדברים בתוך היישוב וקל לגנוב אותם, ובמידה שיותר קל לעשות את העבירה החמירו בעונשה, כדי שיימנעו מלעשותה. בבקר החמירו יותר מבצאן, כי הבקר רועים מפורזים שלא כצאן הרועים יחד, ויותר קל לגנוב שור מאשר כבשה, ועל כן החמירו בשור, אם מכר או שחט, יותר מאשר בכבשה. ובמכילתא משפטים פרשה יב ובתוספתא בבא קמא פרק ז הלכה ג, נמסרו טעמים אחרים שהובאו גם בגמרא בבא קמא עט: למה החמירו בשור מבשה, רבי מאיר אומר משום שהשור עובד בשדה, והגנב ביטלו ממלאכתו. "שור שיש לו מלאכה משלם חמישה, שה שאין לו מלאכה משלם ארבעה", ורבי יוחנן בן זכאי מסביר, מפני כבוד הבריות, שה הוא נושא על כתפו ומתבזה, ושור הולך מעצמו.

ז. אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה³⁹ שֶׁגָּנְבוּ - חִפְּיָיו⁴⁰ לְשֵׁלֶם תְּשַׁלְּמוּמֵי כֶּפֶל וְתְּשַׁלְּמוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה⁴¹. הֵיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ שְׂאִין לָהּ לְשֵׁלֶם⁴² - הֵרִי הַכֶּפֶל⁴³ עָלֶיהָ חֹב עַד שֶׁתִּתְּקַרֵּשׁ או יָמוּת בַּעֲלָהּ, וּבֵית דִּין נִפְרָעִים מִמֶּנָּה⁴⁴.

39) בין איש ובין אשה, דין אחד לשניהם. (40) השווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה. (41) או תשלומי ארבעה וחמישה. (42) שהרי מעשי ידיה לבעלה, ואם יש לה נכסים, הרי פירותיהם לבעלה. (43) אבל הגניבה עצמה, אם היא בידה או ביד בעלה מוציאים ממנה. (44) מהנכסים שלה.

ח. קֶטָן⁴⁵ שֶׁגָּנַב - פְּטוּר מִן הַכֶּפֶל⁴⁶, וּמִחֲזִירֵין לֹא⁴⁷ דָּבָר הַגֹּנֵב מִמֶּנּוּ. וְאִם אֶפְרוֹ - אֵינוֹ חֵיֵב לְשֵׁלֶם אֶף הַקֶּרֶן, וְאֶפְלוֹ לְאַחַר שֶׁהִגְדִּיל⁴⁸.

45) לפני שהגיע לגיל י"ג שנה ויום אחד וצמחו לו שתי שערות במקומות ידועים בגופו. (46) שקטן איננו בר עונשין, כי אין בו דעת ואינו אחראי למעשיו (שם לט:). (47) לבעל הגניבה. (48) כי בשעה שגנב לא נתחייב כלל, מה שאין כן באשת איש שחייבת לשלם, אלא שאי אפשר

ג. אִי זֶהוּ גֹנֵב? זֶה הַלּוֹקֵחַ מִמּוֹן אֶדָם בְּסִתְרָא¹⁸ וְאִין הַבְּעָלִים יוֹדְעִים, כְּגוֹן הַפּוֹשֵׁט יָדוֹ לְתוֹךְ פִּיס חֲבֵרוֹ וְלִקַּח מֵעוֹמְתָיו וְאִין הַבְּעָלִים רוֹאִים, וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה. אֲבָל אִם לָקַח בְּגָלוּיָא¹⁹ וּכְפִרְהִסְיָא²⁰ בְּחֻזֵק יָד²¹ - אִין זֶה גֹנֵב, אֲלֵא גְזֻלָן²². לְפִיכָךְ, לְסֻטִים מְזִין שְׁגָנֵב²³ - אֵינוֹ גְזֻלָן, אֲלֵא גֹנֵב, אֶף עַל פִּי שֶׁהַבְּעָלִים יוֹדְעִים²⁴ בְּשָׂעָה שְׁגָנֵב.

18) ולא לעיני הבעלים. 19) שהבעלים רואים. 20) לעיני הכול. 21) נגד רצון הבעלים. 22) הגדרה זו של גזלן מבוססת על הדוגמא שמביאה הגמרא מבניהו בן יהודיע, שנאמר בו (שמואל-ב, כג, כא): "ויגזול את החנית מיד המצרי ויהרגהו" (בבא קמא עט:). 23) הבא בסתר ומפחד מפני אנשים. 24) כי הוא לוקח ממנו בחזקה באיום הנשק, בכל זאת נחשב גנב, משום שהוא מתחבא מפני אנשים, ואינו עושה מעשהו בפרהסיא (שם נו: ונו:).

ד. גֹּנֵב שֶׁהֵעִידוֹ עָלָיו עֵדִים²⁵ כְּשֵׁרִים²⁶ שְׁגָנֵב - חֵיֵב לְשֵׁלֶם שְׁנַיִם²⁷ לְבַעַל הַגֹּנֵבָה. אִם גֹּנֵב דִּינָר - מְשַׁלֵּם שְׁנַיִם²⁸; גֹּנֵב חֲמֹר או פְּסוּת או גִּמְלָה - מְשַׁלֵּם שְׁנַיִם בְּדַמְיָה²⁹. נִמְצָא מִפְּסִיד כְּשֶׁעוֹר שֶׁבִקֵּשׁ לְחַסֵּר אֶת חֲבֵרוֹ³⁰.

25) עד אחד לא מספיק, כי כתוב בתורה "לא יקום עד אחד באיש לכל עוון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא, על פי שני עדים או על פי שלושה עדים יקום דבר" (דברים יט, טו). 26) רשימת הפסולים לעדות, ראה סנהדרין פרק ג משנה ג וד, וראה למעלה הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה יג שקבע שם כלל: "אין מחייבים לעולם ממון על פי עדים עד שיהיו עדים הכשרים להעיד שאר עדויות". 27) שכתוב "שניים ישלם" (שמות כב, ג). 28) דינר אחד שגנב ודינר נוסף קנס על מעשה הגניבה. 29) כדי שלא תטעה לומר, שהגנב מחוייב לשלם שני חפצים ממש בעד כל חפץ שגנב, מדייק רבינו ואומר "שניים בדמיה" פירוש - הגנב משלם כסף או משהו אחר שדמיו כפליים מדמי הגניבה. 30) "עונש כל חוטא זולתו בכלל שיעשה בו כמו שעשה בשווה ... ומי שהזיק בממון, יינזק בממונו כשיעור ההוא בשווה ... ישלם שניים לרעהו, רצונו לומר הדבר אשר לקח, וילקח ממנו כיוצא בו" (מורה נבוכים, חלק ג פרק מא).

ה. גֹּנֵב שֶׁהוֹדָה מְעַצְמוֹ³¹ שְׁגָנֵב - מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן³² וּפְטוּר מִן הַכֶּפֶל³³; שֶׁנֶּאֱמַר: אֲשֶׁר יִרְשִׁיעוֹן אֱלֹהִים³⁴ יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם - וְלֹא הִמְרִישִׁיעַ אֶת עַצְמוֹ³⁵ מְשַׁלֵּם שְׁנַיִם. וְהוּא הַדִּין לְכָל הַקְּנָסוֹת³⁶, שֶׁהַמּוֹדָה פָּהֵן פְּטוּר³⁷.

31) בבא קמא סד: באופן המחייב אותו לשלם את הקרן, כמבואר להלן בפרק ג הלכה ט. 32) הדבר שגנב. 33) אף על פי שבאו עדים אחרי כן והעידו שגנב, ראה להלן פרק ג, הלכה ח. 34) שירשיע אותו השופט על פי עדים.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

היה לגבות ממנה לפני שנתגרשה או שנתאלמנה, וכן עבד שנתחרר, ראה הלכה ט.
 ט. העבד שגנב - פטור מן ההפלה⁴⁹, ובעליו פטורין. שאין אדם חייב על נזקי עבדיו, אף על פי שהן ממונו⁵⁰, מפני שיש בהן דעת ואינו יכול לשמרון; שאם יכעיסנו רבו, ילך ויזליק גדישו⁵¹ באלה דיןר וכיוצא בזה משאר נזקין. נשתחרר העבד - חייב לשלם⁵² את ההפלה.

49) כי אין לו כסף לשלם, כי כל מה שקנה עבד, קנה רבו. 50) ואדם אחראי לנזקי ממונו. 51) כדי לחייב את רבו לשלם. טעם זה מובא בגמרא שם. 52) כדין אשה שנתגרשה, כי הפטור הקודם בא רק משום שלא היו לו נכסים, משנה שם פז.
 י. ראוי לבית דין להפנות את הקטנים⁵³ כפי פח הקטן על הגנבה, כדי שלא יהיו רגילין בה. וכן אם הזיקו שאר נזקין. וכן מפין את העבדים שגנבו או שהזיקו מכה רבה⁵⁴, כדי שלא יהיו רגילין להזיק.
 53) אף על פי שהם פטורין מן הדין. 54) מפני שהם גדולים ויכולים לעמוד במכה רבה בלי לפגום בבריאותם ובכושר עבודתם ומפני שיש בהם דעת ועושים זאת מתוך כוונת זדון. [נאפילו לדעת האומרים שאין בית דין מצווים להרחיק את הקטן מעבירה, זה נאמר רק במצוות שבין אדם למקום, אבל במצוות שבין אדם לחבירו מוטל על בית הדין להרחיק את הקטנים מלהזיק לאחרים (מגיד משנה)].
 יא. היתה הגנבה ביד הגנב והשפיחה מאליה, כגון כבשה שילדה⁵⁵ וגזזה - משלם אותה ואת גזותיה ואת ולדותיה⁵⁶. ואם אחר יאוש⁵⁷ ילדה וגזזה - משלם כשעת הגנבה⁵⁸. הוציא עליה הוצאה והשפיחה, כגון שפטמה - הרי השבח של גנב⁵⁹ אפילו לפני יאוש. וכשמחזיר הגנבה עם הפכל - נוטל השבח⁶⁰ מן הבעלים, או מחשבים לו מן הפכל⁶¹.

62) ולא העבירה לרשות אחר. 63) בין לפני יאוש בין לאחר יאוש⁶⁴; אלא שאחר יאוש השבח לגנב⁶⁵, כמו שבארנו⁶⁶. נשתנית הגנבה ביד הגנב⁶⁷ - קנאה⁶⁸ וקנה שבתה אפילו לפני יאוש, ואינו משלם אלא דמים⁶⁹.
 62) ולא העבירה לרשות אחר. 63) כמו שכתוב "והשיב את הגזילה אשר גזל" (ויקרא ה, כג), ודרשו רבותינו: אם כעין שגזל (שלא נשתנתה) יחזיר (שם סו.). ודין הגניבה כדין הגזילה. 64) כדעת רב יוסף שם, שאמר, "יאוש אינו קונה ואפילו מדרבנן", ועל כן עליו להחזיר את הגניבה עצמה. 65) והבעלים ישלמו לגנב את דמי השבח. 66) בהלכה הקודמת. 67) כגון הגזול עצים ועשאן כלים, צמר ועשאן בגדים. 68) כדעת רבה, ששינוי קונה (שם). 69) ואינו חייב להחזיר את הגניבה עצמה, אפילו היא ביד הגנב, כי שינוי מעשה בלבד, אף בלי יאוש, קונה.

יג. גנב פחוש⁷⁰ והשמינה⁷¹, או שמנה והכחישה⁷² - משלם תשלומי פכל או תשלומי ארבעה וחמשה⁷³ כשעת הגנבה⁷⁴. גנב טלה⁷⁵ ונעשה איל, עגל ונעשה שור - משלם תשלומי פכל כשעת הגנבה⁷⁶. טבח או מקרו אחר שהגדיל - נעשה שנוי⁷⁷ בידו וקנהו, וישלו הוא טובח וישלו הוא מוכר, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.
 70) בהמה כחושה, ברייתא שם סה. 71) הגנב פטמה. 72) הגנב הכחישה על ידי עבודה יתירה (שם). 73) אם שחטה או מכרה. 74) במקרה שהגנב פטמה יכול הוא לטעון: "אני פטמתי ואתה תקח"? שם. ובמקרה שהכחישה, אומרים: "מה לי קטלה כולה מה לי קטלא פלאגא"? פירוש: אין הבדל בין הרגה לגמרי או הרגה במקצת, כלומר הכחישה, וכשם כשהרגה ממש משלם כשעת הגניבה, כך גם בהכחישה. 75) כבשה צעירה. 76) שם סה: הטעם הוא, שכפל הוא חייב על הגניבה, ובשעת הגניבה היה זה טלה. 77) אף על פי שזה בא מאליו ולא על ידי מעשה.

יד. גנב בהמה או פלי⁷⁸ וכיוצא בהן, ובשעת הגנבה היה שנה ארבעה, ועכשו בשעת העמדה בדין שנה שנים - משלם כרן כשעת הגנבה⁷⁹, ותשלומי פכל או ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין⁸⁰. היה שנה בשעת הגנבה שנים, ובשעת העמדה בדין ארבעה: אם שחט או מכר או שבר הפלי⁸¹ או אבדו - משלם תשלומי פכל או ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין⁸²; ואם מתה הבהמה או אבד הפלי מאליו - משלם תשלומי פכל כשעת הגנבה⁸³.

78) שאין בו תשלומי ארבעה וחמישה. 79) ואינו יכול להחזיר את הבהמה עצמה ולהגיד: "הרי שלך לפניך" (דעת רב שם). וטעמו, שהתורה אמרה בגניבה "חיים ... ישלם" (שמות כב, ג) "אחייך לקרן כעין שגנב", כלומר אם מחיר הקרן ירד, ישלם הגנב כעין שגנב. 80) דעתו של רב שם,

55) משנה שם צג: בדין הגזול, וגנב דינו כגזול לעניין זה. 56) כשהייתה מעוברת וטעונה צמר בשעת הגניבה. דעת רבינו, שאין זה שינוי מעשה גמור, ואין הגנב קונה אותה, ולא את הוולד ולא את הצמר. 57) הבעלים חדלו מלקוות להחזרת הדבר הגנב. רבינו מפרש את הכלל במשנה זו, האומר: "כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה", שמדובר לאחר יאוש. 58) אם הייתה מעוברת או טעונה, משלם דמי מעוברת או טעונה, והוולד והצמר של גנב. אבל אם נתעברה ונטענה אצל הגנב, וילדה וגזזה מחזירה כמו שהיא עכשיו. 59) טענת הגנב "אנא פטימנא ואת שקלת"? פירוש: אני אפטם ואתה תקח!? (שם). 60) תוספת מחיר הבהמה לאחר הפיטום. 61) מנכים לו דמי השבח מן הכפל ומשלם את המותר.
 לב. הגנבה עצמה שהיא ביד הגנב⁶² ולא נשתנית -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְבַעְלִים וְלֹא קִנְיָהּ הַגֵּנֵב.⁹⁷ וְלַבְּעָלִים אֵינּוּ מְשָׁלִם⁹⁸ הַכֹּפֵל אוֹ אֲרַבְעָה וַחֲמִשָּׁה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא גִנְבָה מְרֻשָּׁתוֹ.⁹⁹

94) גנב ראשון גנבה מבעל הבית, וגנב שני גנבה מגנב ראשון. 95) וכל שכן כשלא נתייאשו הבעלים. 96) היא עצמה ולא דמיה. 97) כי יאוש בלבד אינו קונה, ושינוי הרשות מבית הבעלים לבית הגנב אפילו עם יאוש אינו קונה אלא כשיצאה הגניבה מרשות הגנב לרשות אחרת, ואפילו לדעת רבינו לקמן פרק ה הלכה ג ובהלכות גזילה פרק ב הלכה ג, ששינוי רשות ואחר כך יאוש קונה. 98) אף על פי שהבהמה היא של הבעלים. 99) והתורה אמרה: "וגנב מבית האיש" (שמות כב, ו) ולא מבית הגנב (משנה בבא קמא סב: וגמרא זס).

יח. גֵּנֵב וְטֹבַח, וְכֹא גֵּנֵב אַחֵר וְגֵנֵב - הַגֵּנֵב הָאֲחֵרוֹן מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי כֹפֵל לַגֵּנֵב הָרִאשׁוֹן, שֶׁהָרִי קָנָה בְּשֵׁנוֹי מַעֲשֵׂה¹⁰⁰, וְגֵנֵב הָרִאשׁוֹן מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי אֲרַבְעָה וַחֲמִשָּׁה. גֵּנֵב וְיֹמֵר, וְכֹא אַחֵר וְגֵנֵב מִן הַלּוֹקֵחַ: אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים - הָרִי הָרִאשׁוֹן מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי אֲרַבְעָה וַחֲמִשָּׁה, וְהַגֵּנֵב הַשֵּׁנִי מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי כֹפֵל¹⁰¹; וְאִם לֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים - אֵין הָאֲחֵרוֹן מְשָׁלֵם אֶלֶּא קֶרֶן בַּלְבָּד.¹⁰²

100) על ידי השחיטה, ושינוי מעשה בלבד, אפילו בלי ייאוש קונה, שם. 101) לקונה, שקנה בייאוש ובשינוי רשות, ואין הבדל אם הייאוש היה כבר לפני המכירה, או בא רק לאחר המכירה, כשהייתה כבר בידי הקונה, לפי דעת רבינו לקמן פרק ה הלכה ג ובהלכות גזילה שם. 102) כי הלוקח לא קנה.

~ יום חמישי ג' אייר ~

פֶּרֶק שְׁנַיִם

1) נתבאר בו מהות בעלי הגניבה ומהות הדבר, ואם הועתקה הגניבה לרשות הקדש, ומהות הטביחה והמכירה וכיצא בזה.

א. הַגֵּנֵב אֶת הָעוֹבֵד פּוֹכְבִים אוֹ שֹׁגֵב נִכְסֵי הַקֹּדֶשׁ² - אֵינּוּ מְשָׁלֵם אֶלֶּא הַקֶּרֶן בַּלְבָּד³; שֶׁנֶּאֱמַר: יִשְׁלַם שְׁנַיִם לְרַעְהוּ. לְרַעְהוּ - וְלֹא לְהַקְדֵּשׁ⁴, לְרַעְהוּ - וְלֹא לְעוֹבֵד פּוֹכְבִים⁵. וְכֵן הַגֵּנֵב קֹדְשִׁים מִבֵּית בְּעֻלְיָהוּן, בֵּין קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים⁶ בֵּין קֹדְשֵׁי קֹלִים⁷, בֵּין קֹדְשֵׁי שְׂאִין הַבְּעָלִים חֲבִיבִין בְּאֲחֵרֵי⁸ בֵּין קֹדְשֵׁי שְׁהַבְּעָלִים חֲבִיבִין בְּאֲחֵרֵי⁹ - הָרִי זֶה פְּטוּר מִן הַכֹּפֵל וּמִתְשֻׁלוֹמֵי אֲרַבְעָה וַחֲמִשָּׁה; שֶׁנֶּאֱמַר: וְגֵנֵב מִבֵּית הָאִישׁ - וְלֹא מִבֵּית הַקֹּדֶשׁ.¹⁰

2) נכסים השייכים לבית המקדש, כלומר קדשי בדק הבית. 3) אבל לא כפל וארבעה וחמשה. 4) רבינו עוסק כאן בדיני כפל וארבעה וחמשה, אבל לא בדיני מעילה שמקומם

בשעה שביט הדין מחייב אותו לשלם כפל או ד' וה' יש לחשב לפי מחיר הגניבה באותה שעה, כי הריהי הוזלה ברשות הבעלים. 81) מקביל לשחט בבעל חי. 82) זה כולל גם את הקרן, שמשלם כשעת העמדה בדין, כי הגניבה שייכת לבעלים, ואם נתייקרה, הרווח לבעלים. זה דומה להשביחה מאליה, שהרווח לבעלים, ראה למעלה הלכה יא. 83) החיוב בא רק על הגניבה, לכן מחייבים אותו לשלם כשעת הגניבה, מה שאין כן במקרה הקודם, שחייב על שעה שמכר או שבר הכלי.

טו. מִי שֶׁגֵּנֵב קָלִי וְשִׁבְרוֹ אוֹ פְּתָתוֹ⁸⁴, אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִפְתַּח מֵאֱלֹו - אֵין שְׁמִין לוֹ הַפְּתָת⁸⁵, אֶלֶּא רוֹאִין בְּמָה הָיָה שְׂוֵה אוֹתוֹ הַקָּלִי וּמְשָׁלֵם לַבְּעָלִים שְׁנַיִם בְּדָמָיו, וְהַקָּלִי הַשְּׁבוּר יִהְיֶה לַגֵּנֵב. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה. וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים לְטַל הַקָּלִי הַשְּׁבוּר יִשְׁלַם לָהֶם הַפְּתָת⁸⁶ וְהַכֹּפֵל - שׁוּמְעִין לָהֶם⁸⁷.

84) קלקלו. 85) אין מוסרים את הכלי השבור או הנפחת לבעלים ומשלימים בכסף את ההבדל בין מחיר הכלי השבור למחירו לפני שבירתו. זוהי דעת שמואל (שם יא.), שאמר: "אין שמין לגנב" מכוונים לכל תשלומי הגנב, כלומר לא רק לקרן, אלא גם לכפל (שלא כדעת הראב"ד כאן, וראה ירושלמי שם). 86) הפרש בין מחיר כלי שלם לבין מחיר הכלי השבור. 87) כי לטובת הבעלים נאמר הדין שלמעלה, ולכן אם הבעלים מוותרים או מעדיפים שיישאר בידם הכלי המקולקל, שומעים להם.

טז. הַגֵּנֵב שֶׁגֵּנֵב וְטֹבַח אוֹ מָכַר לְפָנָי יַאֲשׁוּ בְּעָלִים, אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָנָה לּוֹקֵחַ⁸⁸ וְהָרִי הַגֵּנֵב חוֹזְרֵת בְּעַצְמָה⁸⁹ מִיַּד הַלּוֹקֵחַ - הָרִי זֶה מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי אֲרַבְעָה וַחֲמִשָּׁה⁹⁰. וְאֵין צָרִיךְ לֹמַר אִם טֹבַח אוֹ מָכַר לְאַחֵר יַאֲשׁוּ⁹¹ שֶׁהוּא מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי אֲרַבְעָה וַחֲמִשָּׁה, שֶׁהָרִי הוֹעִיל בְּמַעֲשָׂיו⁹² וְקָנָה הַלּוֹקֵחַ⁹³.

88) כי שינוי רשות בלי ייאוש אינו קונה. 89) ולא הועיל מעשה הגנב, וכאילו לא מכר. 90) כי התורה מחייבת ארבעה וחמישה על עצם המכירה, והרי מכר (דעת רב נחמן שם). 91) כדעת ר' יוחנן, רב נחמן ורב ששת שם, ואין אומרים שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר, כי ייאוש בלבד אינו קונה. 92) ומכירתו קיימת, אפילו גילו את הגניבה ביד הקונה. 93) ואין מחזירים את הגניבה לבעלים. [בטביחה החידוש הוא החיוב לאחר ייאוש. שאין אנו אומרים: "שלו הוא טובח", ובמכירה חידושו - החיוב לפני ייאוש אף על פי שלא הועילה כלום, כי שינוי רשות לבד אינו קונה. כל מה שנאמר כאן במקרה של לפני ייאוש משתייך איפוא לדין מכירה, והמלה טבח מתוך שיגרה נאמרה שם ואין בה ניגוד לדין].

יז. הַגֵּנֵב מִגֵּנֵב אַחֵר⁹⁴, אֶף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים⁹⁵ - אֵינּוּ מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי כֹפֵל, וְאִם טֹבַח וְיֹמֵר - אֵינּוּ מְשָׁלֵם תְּשֻׁלוֹמֵי אֲרַבְעָה וַחֲמִשָּׁה לַגֵּנֵב הָרִאשׁוֹן; שֶׁהָרִי דִין הַבְּהֵמָה הַזֹּאת לְחֹזֵר בְּעֵינָיו⁹⁶

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

"אינו לוקה ומשלם", מכיון שחיוב הממון וחיוב מלקות אינם באים כאחד. חיוב ממון בא מיד עם הגניבה, ועונש מלקות בא רק עם האכילה. (24) כתובות ל: (25) שחייב כרת. (26) "שכבר נתחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור חלב", שם. וזקוקים אנו לשני הטעמים, מפני שישנה אפשרות שהגניבה ועונש הכרת יבואו בבת אחת (ראה שם לא). ומשלם גם כפל (ראב"ד ומגיד-משנה).

ה. **גָּנַב תְּרוּמָה²⁷ מִבְּעֵלְיָהּ הִישָׁרְאֲלִים שֶׁהִפְרִישׁוּהָ²⁸**
- **אֵינוּ מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל; וְשֹׁאֵין לָהֶם כֶּה אֶלָּא טוֹבַת הַנְּאָה²⁹, וְטוֹבַת הַנְּאָה אֵינוּ מְמוֹן³⁰.**

(27) חלק מן התבואה שהבעלים חייבים להפריש ולתת לכהן. (28) ועדיין לא מסרוה לכהן. (29) שרשאים למסור לכל כהן שירצו. (30) כדעת עולא, וכמסקנת הגמרא בקידושין נח. ולכן אין התרומה ממון בעלים, ופטור מתשלומי הכפל.

ו. **הַגּוֹנֵב מִשָּׁל אָבִיו³¹ וְטָבַח אוּ מָכַר וְאַחַר כֶּה מֵת אָבִיו - מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבְעָה וְחֲמִשָּׁה³²; וְאִם מֵת אָבִיו³³ וְאַחַר כֶּה טָבַח אוּ מָכַר - מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוּ מְשַׁלְּמִים אֲרָבְעָה וְחֲמִשָּׁה³⁴. גָּנַב וְטָבַח אוּ מָכַר וְאַחַר כֶּה הַקְּדִישׁ³⁵ - מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבְעָה וְחֲמִשָּׁה; וְאִם הַקְּדִישׁ וְאַחַר כֶּה טָבַח אוּ מָכַר³⁶, אָף עַל פִּי שֶׁהִקְדִּישׁוּ קְדָשִׁים קְלִים³⁷ - מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאֵינוּ מְשַׁלְּמִים אֲרָבְעָה וְחֲמִשָּׁה³⁸. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים³⁹? בְּשֶׁהִקְדִּישׁ אֶחָד יְאוּשׁ⁴⁰; אֲבָל אִם הַקְּדִישׁ לִפְנֵי יְאוּשׁ - אֵינוּ קְדוּשׁ⁴¹, וְאִם טָבַח אוּ מָכַר - מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבְעָה וְחֲמִשָּׁה.**

(31) משנה בבא-קמא ע. (32) משלם לאחיו את חלקם בתשלומי ארבעה וחמשה שהוא חייב. ואף-על-פי שאמרה התורה "חמשה בקר ישלם" (שמות כא, לז), ולאחיו ישלם פחות מזה - לאחר ניכוי חלקו הוא - בכל זאת חייב (שם עא:). (33) לאחר הגניבה, משנה שם עד: (34) כי בשעה שמכר או שחט היה לו חלק בבהמה, והמכירה או השחיטה לא היתה כולה באיסור, והתורה מחייבת בתשלומי ד' וה' רק אם היתה כולה באיסור (שם עב:). (35) משנה שם ע. (36) משנה שם עד: (37) כגון לקרבן שלמים, שהמקדיש אוכל את בשרו. (38) כי שחט או מכר משל הקדש, שאין בו תשלומי ד' וה', ראה למעלה הלכה א. (39) שאינו משלם תשלומי ד' וה'. (40) שקנאו ההקדש ביאוש ושינוי רשות, וכאשר שחט - של הקדש שחט. (41) שם סח:

ז. **הַקְּדִישׁוֹ הַבְּעָלִים⁴² וְהוּא בְּבֵית הַגָּנֵב⁴³ - אֵינוּ קְדוּשׁ⁴⁴, לְפִי שֶׁאֵינוּ בְּרִשׁוֹתָן⁴⁵, וְאָף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְיָצְאוּ; וְאִם טָבַח אוּ מָכַר⁴⁶ אֶפְלוּ אֶחָד הַקְּדִישָׁן - מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבְעָה וְחֲמִשָּׁה⁴⁷.**

(42) גמרא שם. (43) החפץ שהקדישו נמצא בבית הגנב. (44) אף-על-פי שהחפץ שייך למקדיש. (45) כדעת רבי

בהלכות מעילה, ולכן לא הזכיר כאן תשלום החומש וקרבן האשם. (ראה ראב"ד. [4] בבא-מציעא נז: 5) במכילתא משפטים פרשה טו סימן קנז: "ולא לאחרים". (6) כגון עולה, חטאת ואשם, שאין הזר אוכל מהם. (7) כגון שלמים ותורה, שהבעלים אוכלים את בשרם. (8) שאם אבדו אין הבעלים חייבים להביא אחרים, כגון שאמרו על בהמה מסויימת הרי זו עולה או שלמים. (9) כגון שאמר הרי עלי עולה או שלמים, ואם הקרבן הלך לאיבוד חייבים הבעלים להביא קרבן אחר, וההפסד אינו של הקדש אלא של הבעלים. בכל זאת, לענין כפל נחשב הקרבן לא לממון בעלים אלא לנכסי הקדש, והגנב פטור מן הכפל. מחלוקת רבי שמעון וחכמים, ופסק כחכמים (בבא-קמא עד:). (10) "בית" משמע רשותו, וקדשים אפילו כשהם נמצאים עדיין בבית המקדיש, רשות הקדש עליהם.

ב. **וְכֵן הַגּוֹנֵב עֲבָדִים¹¹ וְשִׁטְרוֹת וְקָרְקָעוֹת¹² - אֵינוּ מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל. שֶׁלֹּא חִיבָה הַתּוֹרָה הַכֶּפֶל אֶלָּא בְּמִטְלָטְלִין שְׁגוּפָן מְמוֹן¹³, שְׁנֹאֲמַר: עַל שׂוֹר עַל חֲמֹר עַל שֶׁהָ עַל שֶׁלְמָה¹⁴; אֲבָל הַעֲבָדִים הַקְּשׁוּ לְקָרְקָעוֹת, שְׁנֹאֲמַר: וְהִתְנַחֲלָתֶם אֹתָם לְבָנֵיכֶם¹⁵, וְהַשְׁטְרוֹת אֵין גּוֹפָן מְמוֹן.**

(11) בבא-קמא סב: בבא-מציעא נז: (12) כגון משיג גבול רעהו, כלומר מעביר את הגדר המפרידה לתוך קרקע חבירו. (13) מה-שאין-כן שטר, שאף שמטלטלין הוא, אבל אין גופו ממון אלא משמש עדות לממון. (14) כל אלה דוגמאות של מטלטלין הן. (15) והמשך הפסוק הוא "לרשת אחוזה", ושם אחוזה לא נמצא בתנ"ך אלא על קרקע ולא על מטלטלין. השווה ספרא לפרשת בהר סימן פח.

ג. **הַגּוֹנֵב פֶּטֶר חֲמֹר¹⁶ שֶׁל חֲבֵרוֹ קֹדֶם שֶׁיִּפְדֶּה¹⁷ - מְשַׁלְּמִים תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל לְבְּעָלָיִם; וְשֹׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוּ עֲבָדָיו שֶׁל¹⁸, רְאוּי לְהִיטוֹ ל¹⁹ אֶחָד שֶׁיִּפְדֶּה.**

(16) הוולד הבכור לאמו החמורה אם הוא זכר (בכורות יא.). (17) בשה צעריך לתתו לכהן, ככתוב (שמות ל-, כ) ופטור חמור תפדה בשה. (18) שאסור לו להשתמש בפטור חמור לפני שנפדה. (19) על כן נחשב לממון בעלים. טעם זה מובא בגמרא שם.

ד. **הַגּוֹנֵב²⁰ טְבֵל²¹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְאֶכְלָיו²² - מְשַׁלְּמִים לוֹ דָּמֵי טְבֵל²³. וְכֵן אִם גָּנַב חֶלְבוֹ²⁴ וְאֶכְלָיו²⁵ - מְשַׁלְּמִים לוֹ דָּמֵי חֶלְבוֹ²⁶.**

(20) קידושין נח: (21) תבואה ופירות שעדיין לא הפרישו מהם תרומה ומעשר. (22) ומתחייב בנפשו. (23) כרבי, ולא כר' יוסי בן יהודה האומר שמשלם רק דמי חולין שבו. ואין אומרים "קם ליה בדרכה מניה", כלומר שעונש מיתה יבטל את תשלום הממון. והטעם הוא, מכיון שאין כאן עונש מיתה בית-דין אלא מיתה בידי שמים (טבל) וכתר (חלב). ורבינו פסק כחכמים (כתובות ל.), שמיתה בידי שמים וכתר אינם פוטרים מממון (ראה לקמן פרק ג הלכה ב). ואפילו כשהתרו בו למלקות ולקה, אין אומרים כאן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עבירה, והעבירה שהשליח עושה אינה נזקפת על חשבון השולח, כאן יש שליח לדבר עבירה, ואם השליח שוחט כאילו הגנב שחט, ולמדו זאת בגמרא שם בהיקש. (68) מכר באשראי, אף-על-פי שעדיין לא קיבל כסף, מכירה היא וכאילו קיבל כסף. (69) את הבהמה בנכס אחר, דינו כאילו מכר וקיבל כסף. (70) שקיבל הגנב סחורה באשראי ופרע לו בבהמה זו, הרי זו כמכירה. (71) מתנות הארוס שולח לארוסתו. (72) כי כל אלו דינם כמכירה.

יא. גנב ומכר⁷³, והקנה למוכר⁷⁴ לאחר שלשים יום⁷⁵, ובתוך שלשים יום הכר הגנב⁷⁶ - אינו משלם אלא כפול⁷⁷. מכרו חוץ מאחד ממאה שבו⁷⁸ או חוץ מידו או רגלו⁷⁹, כללו של דבר: ששיר בו דבר הנותר עמו בשחיטה⁸⁰ - פטור מתשלומי ארבעה וחמשה⁸¹; ואם מכרו חוץ מגזתו או חוץ מקרניו - חיב בתשלומי ארבעה וחמשה, שאילו אינם נותרים עמו בשחיטה⁸².

(73) שם סח. (74) כך בדפוסים ובכ"י. ברם, לפי העניין, תיבת "למוכר" היא ט"ס. (75) שהמכירה תחול רק כעבור שלושים יום. כך מפרש רבינו דברי רב נחמן שם, "שהקנה לו לשלושים יום", ולא כרש"י וכו"ח שפירשו שמכר לתקופה של 30 יום. (76) ועמד בדין, יאמרו לו הדיינים צא תן לו. ראה הלכה זו. (77) כי הבהמה חזרה לבעליה לפני שיצאה המכירה לפועל. (78) כלומר, ששיר בו חלק מועט שלא מכר (משנה שם עח:). (79) הדוגמא בברייתא שם. (80) כגון בשרו. כלל זה קבע רב, שם. (81) כי כל דבר שיש לו שייכות להיתר שחיטה, נחשב שיוור גם לגבי מכירה, כי התורה כתבה "וטבחו או מכרו", ודמתה מכירה לטביחה. (82) ואין להם שייכות להיתר שחיטה, ועל כן אין זה שיוור לגבי מכירה.

יב. גנב וקטע⁸³ ממנה אכר ואחר כך מכרה⁸⁴, או שמכרה חוץ ממלאכתה⁸⁵, או שמכרה חוץ משלשים יום⁸⁶ - אין מוציאין ממנו⁸⁷ תשלומי ארבעה וחמשה; ואם תפש הנזק - אין מוציאין ממנו⁸⁸.

(83) שם עח: (84) זוהי בעיא בגמרא שם, אם חיב בתשלומי ד' וה' או לא. מצד אחד אפשר לומר שהגנב פטור, מכיון שלא מכר כל מה שגנב, ועל כן אין כאן "ומכרו" כולו. אולם מאידך גיסא אפשר לומר, שהתורה הקפידה רק על כך, שהגנב ימכור הכל ולא ישאיר אצלו מאומה, והרי גם בנידון-דידן הוא מכר את הכל, ולא השאיר בבהמה שום דבר שלא מכר, ועל כן יהיה חיב בתשלומי ד' וה'. (85) שכל המלאכה שיעשה הקונה לפני השחיטה תהיה של הגנב. גם זו בעיא שם, אם זו נחשבת לשיוור ופטור או לא. (86) שמותר לגנב המוכר לעשות בה מלאכתו. גם זו בעיא שם, אם נחשב לשיוור או לא. (87) כי זו בעיא שלא נפתרה, ומספק אין מוציאין. (88) מהטעם הנ"ל, שמספק אין מוציאין. ראה הלכות נזקי ממון פרק ב, הלכה ה'.

יוחנן שאמר: "גזל ולא נתייאוש הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו", שם. (46) הגנב. (47) לבעלים, כי הבהמה עדיין שייכת להם.

ח. השוחט⁴⁸ ונתנבלה⁴⁹ בידו, והנותר⁵⁰ והמקרה⁵¹ - משלם תשלומי כפול בלבד⁵²; אבל אם שחט לרפואה או לכלבים⁵³, או שנמצאת טרפה⁵⁴, או ששחטו בעזרה⁵⁵ - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. אף על פי שחלין שנשחטו בעזרה אסורין בהנאה, הואיל ואסורין מדבריהם⁵⁶ - הרי זה חיב לשלם תשלומי ארבעה וחמשה⁵⁷.

(48) משנה שם, עח: (49) נפסלה השחיטה. (50) ממיטה במכשיר חד, כגון פגיון. רש"י מפרש: "קורעו מנחיריו עד לכו". (51) עוקר את הוושט ואת הקנה במקום לחתכן דרך שחיטה. (52) כי אין זו "טביחה", והתורה אומרת "וטבחו". (53) ואינו מתכוון (משנה שם ע.ע.). (54) לאחר השחיטה ואסורה באכילה, והרי זו שחיטה שאינה ראויה לאכילה. (55) בבית המקדש, ונאסר בהנאה. (56) מדרבנן ולא מן התורה (קדושין נו:). (57) כי כל אלה "שחיטה" הם. הניגוד לדעת רבי שמעון, ששחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה. [אבל אם היו אסורים בהנאה מן התורה, היה פטור מד' וה' (בבא-קמא עב.).]

ט. וכן הגנב פלאים⁵⁸ הבא מן השעה וממין אחר⁵⁹, או שגנב טרפה⁶⁰ או קטעת⁶¹ או חגרת⁶² או סומא, או בהמת השתפין⁶³, וטבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה⁶⁴.

(58) שם עז: (59) כגון כבשה ותיש, ובתשלומי ד' וה', אומרת התורה "שה", "וכל מקום שנאמר "שה" אינו אלא להוציא את הכלאים", בכל זאת חיב בכלאים בתשלומי ד' וה', כי לומדים זאת מדרשת הפסוק, שם. (60) ושחט אותה, אף-על-פי שאינה ראויה לאכילה, חיב בתשלומי ד' וה', ראה בהלכה הקודמת. (61) שחתכו לה רגל (שם עח:). (62) נכת רגל. (63) והגנב לא מכר או שחט בהמה שלימה של אדם אחר, וכן בקטעת וחגרת וסומא אין הבהמה כולה בשלימותה. (64) כי מה שגנב מכר או שחט כולו, וכן בשותפים, מכר או שחט את כל חלקו של השותף האחד בבהמה, וכן את כל חלקו של השותף השני, והמכירה או השחיטה כולה באיסור (שם עא: וראה למעלה הלכה ו, ולקמן פרק ג, הלכה ז').

י. גנב⁶⁵ ונתן לאחר במתנה⁶⁶, או שנתן לאחר לטבח⁶⁷ וטבח, או שנתן לאחר למכר ומכרה לאחר; גנב והקיה⁶⁸, גנב והחליף⁶⁹, גנב ופרע בהקפו⁷⁰, או ששלוהו סבלונות⁷¹ לבית חמיו - משלם תשלומי ארבעה וחמשה⁷².

(65) שם עט. (66) אף-על-פי שכתוב בתורה "ומכרו" - חיב, כי דין המתנה בזה כדין המכירה. (67) עשה אותו שליח. אף-על-פי שבכל התורה כולה אין שליח לדבר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומכירה במקום שאין חיוב גניבה. (104) קנאה הגנב לחייב עליה משום גניבה. (105) כי הגבהה קונה בכל מקום (קידושין כה). (106) הטלה מת לפני שהוציאו אותו. (107) לרשותו, או לסמטה. (108) בכפל. (109) הגנב, לפני שהגביהו (המשך המשנה שם). (110) לכהן בחמשה סלעים של פדיון הבן הבכור. (111) המקבל את הבהמה לשימוש תמורת תשלום. (112) המקבל שכר על השמירה. (113) המקבל את הבהמה לשימוש תמורת תשלום. (114) לפי מסקנת הגמרא, שם "פטור" שבמשנה - כוונתו לשומר. והטעם שהוא פטור, מכיון ש"כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות, כך תיקנו משיכה בשומרין" (שם), כלומר השומרים אינם קונים את הדבר הניתן להם לשמירה לענין החיובים של כל אחד ואחד מהם, אם לא קנו אותו באחד מן הדרכים שנקנים בהם המטלטלין במקח וממכר. (115) השומר. (116) לשלם לבעלים. (117) והטלה עדיין ברשות הבעלים, ועל כן חייב השומר או בעל החוב לשלם לבעלים קרן וכפל, והגנב פטור מכלום. ומוכן שהמדובר כשהשומר ידע שהטלה גנוב (מגיד-משנה). ורש"י פירש אחרת.

יז. היתה העדר פיער¹¹⁸ - פיון שהפיש את הבהמה¹¹⁹ וטמנה¹²⁰ בתוך האילנות והעצים חיב בתשלומי כפל¹²¹; ואם טבחה או מקרה שם¹²² - משלם תשלומי ארבעה וחמשה¹²³.

(118) מימרא של רבי אלעזר שם עט: (119) במקל והלכה מחמתו, והרי זה כמשיכה. (120) לשם גניבה. (121) אף-על-פי שלא גנב אותה כמו ידיו, חייב כגנב, מכיון שקנה אותה (לענין חיוב) על-ידי המשיכה. (122) ולא העביר אותה לרשותו לפני המכירה. (123) כשם שנתחייב על הגניבה, כך נתחייב על הטבחה והמכירה.

יח. גנב ברשות הבעלים¹²⁴, ואחר שידעו¹²⁵ שגנבה הוציאה וטבחה או מקרה חוץ מרשותו¹²⁶; או שגנב והוציא חוץ מרשותו, וטבחה או מקרה ברשותו¹²⁷ - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

(124) משנה שם, עט. (125) הבעלים. ואם לא נודע לבעלים לפני שהוציאה מרשותו, הרי קנאה הגנב כשהוציאה מרשותו, ואין זה גניבה ברשות הבעלים. (126) כשהוציאה מרשותם קנאה, וחייב בד' וה'. (127) חייב ד' וה', אע"פ שמכר בשעה שנמצאה ברשות הבעלים, כי משעה שהוציא אותה קנאה.

~ יום שישי ד' אייר ~

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

1) נתבאר בו דיני הגונב והטובח והמוכר והוא מתחייב במלקות או במיתה. ודין הודאת הגנב, בין שבאו עדים בין שלא באו, ודין גביית בית הדין מנכסי הגנב.

א. פְּכָר בְּאֲרָנוּ פְּהִלְכוֹת נַעֲרָה², שְׁכָל הָעוֹשֶׂה עֲבָרָה שְׂישׁ בָּהּ עוֹן מִיתַת בֵּית דִּין³ וְתִשְׁלֹמִין⁴ - אִינוֹ

יג. מְכָרָה וְהִיתָה לוֹ בָּהּ שְׁתַּפּוֹת⁸⁹ - פְּטוֹר מִתְּשֻׁלְּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה⁹⁰.

(89) הגנב היה שותף בבהמה שגנב מחבירו שותפו (משנה שם עח:). (90) כי המכירה לא היתה כולה באיסור, ופטור אפילו מחלק חבירו.

יד. שְׁתַּפִּין שְׁגָנוּבוֹ⁹¹: אִם טַבַּח אֶחָד מֵהֶן אוֹ מְכַר מְדַעַת חֲבֵרוֹ⁹² - מְשַׁלְּמִין תְּשֻׁלְּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה⁹³; וְאִם עָשָׂה שְׁלֵא מְדַעַת חֲבֵרוֹ - פְּטוּרִים מִתְּשֻׁלְּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה⁹⁴, וְחִיבִין בְּכָפֶל⁹⁵.

(91) שניהם בהמתו של אחד (שם). (92) ובהסכמתו. (93) כי המוכר פעל גם בשם חבירו, והרי כאילו שניהם טבחו או מכרו. (94) חבירו לא שחט ולא מכר, והשותף האחד ששחט פטור, כי אין כאן "וטבחו" כולו בחיוב, כי על חלק חבירו הגנב פטור מתשלומי ד' וה' כדין טובח או מוכר אחר הגנב (ראה למעלה פרק א, הלכה יז). (95) כי שניהם גנבו.

טו. גָּנַב וְעָמַד בְּדִין⁹⁶, וְאָמְרוּ לוֹ הַדִּינִין: צֵא תָן לוֹ מַה שְׁגָנוּבְתָּ, וְיֵצֵא וְאָחֵר פֶּךָ טַבַּח אוֹ מְכַר - פְּטוֹר מִתְּשֻׁלְּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה⁹⁷; אָמְרוּ לוֹ: חֵיב אַתָּה לִיתֵן לוֹ, וְטַבַּח אוֹ מְכַר אַחֵר פֶּךָ - הִרִי זֶה חֵיב בְּתִשְׁלֹמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה, הוֹאִיל וְלֹא חָתְכוּ הַדִּין עָלָיו וְעָדִין עוֹמֵד הוּא בְּגִבְתָּו⁹⁸.

(96) מימרא של רבא (שם סח:). (97) כי "צא תן לו" זהו פסק דין, וחייב מיד להחזיר את הבהמה, ואם לא החזירה אלא שחטה או מכרה היהיה גולן, וגולן אינו משלם תשלומי ד' וה', שם. (98) עדיין נחשב הוא גנב על הבהמה, ועל כן אם טבחה או מכרה חייב ד' וה'.

טז. הַגּוֹנֵב⁹⁹ בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים¹⁰⁰, הוֹאִיל וְהַגְּנוּבָה עָדִין הִיא בְּרִשׁוֹתָם¹⁰¹ - פְּטוֹר מִן הַכָּפֶל¹⁰². וְכֵן אִם טַבַּח וְמְכַר שָׁם בְּרִשׁוֹתָן - פְּטוּר¹⁰³. וְאִם הִגְבִּיהַ הַגְּנוּבָה¹⁰⁴ - נִתְחַיֵּב מִשׁוּם גּוֹנֵב אֶף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא הוֹצִיאָה מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים¹⁰⁵. פִּיעַד? גָּנַב טָלָה מִן הַדִּיר, וְהִיָּה מוֹשְׁכוֹ וְיֵצֵא, וְיָמַת בְּרִשׁוֹת הַבְּעָלִים¹⁰⁶ - פְּטוּר; הַגְּבִיהוֹ אוֹ הוֹצִיאוֹ מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים¹⁰⁷ וְיָמַת - חֵיב¹⁰⁸. נִתְנוּ שָׁם¹⁰⁹ בְּבֵית הַבְּעָלִים לְכֹכֶרֶת בְּנוֹ¹¹⁰ אוֹ לְבַעַל חוּבוֹ אוֹ לְשׁוֹמֵר הַנֶּמֶס וְלְשׁוֹאֵל¹¹¹ לְנוֹשֵׂא שְׂכָרָה¹¹² וְלְשׁוֹכֵר¹¹³, וְהִיָּה מוֹשְׁכוֹ זֶה שֹׁנֵתָן לוֹ וְיָמַת - פְּטוֹר הַשׁוֹמֵר¹¹⁴; הַגְּבִיהוֹ¹¹⁵ אוֹ שְׁהוֹצִיאוֹ מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים וְיָמַת - חֵיב הַשׁוֹמֵר¹¹⁶ אוֹ בַּעַל הַחוּב שֹׁנֵתָן לוֹ, מִפְּנֵי שְׁעָדִין לֹא הוֹצִיאוֹ הַגְּנוּב¹¹⁷ מְרִשׁוֹת הַבְּעָלִים.

(99) משנה שם עט. (100) בבית או בחצר הבעלים. (101) של הבעלים. (102) "כי הגנב לא יקרא "גנב" עד שיביא אותו הדבר הגנוב לרשותו, ויקנה אותו בדרך מדרכי קניית המטלטלין" (פירוש המשניות לרבינו, שם, וראה גמרא שם). (103) מתשלומי ד' וה', כי אין חיוב טבחה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִשְׁלָם⁵, אֵף עַל פִּי שְׁהִיָּה שׁוֹגֵג⁶. וְהַעֲוָה עֲבָרָה שְׁנַתְחִיב בָּהּ מַלְקוֹת וְתִשְׁלֹמִין - לֹקְהָ וְאֵינֹ מִשְׁלָם, שְׂאִין אָדָם לֹקְהָ וּמִשְׁלָם⁷. לְפִיכָּךְ, אִם הָיָה שׁוֹגֵג⁸ אוֹ לֹא הִתְרוּ בּוֹ⁹ - מִשְׁלָם וְאֵינֹ לֹקְהָ¹⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?¹¹ שְׁנַתְחִיב בְּתִשְׁלֹמִין עִם עֶזְרָן מִיתַת בֵּית דִּין בְּאַחַת¹², אוֹ שְׁנַתְחִיב תִּשְׁלֹמִין וּמַלְקוֹת בְּבַת אַחַת; אֲכַל אִם נִתְחִיב בְּתִשְׁלֹמִין וְאַחַר כֵּן נִתְחִיב בְּמִיתַת בֵּית דִּין אוֹ בְּמַלְקוֹת, אוֹ שְׁנַתְחִיב מַלְקוֹת אוֹ מִיתַת בֵּית דִּין וְאַחַר כֵּן נִתְחִיב בְּתִשְׁלֹמִין¹³ - הֲרֵי זֶה לֹקְהָ וּמִשְׁלָם וְנִתְחִיב¹⁴.

מִשְׁלָם⁵, אֵף עַל פִּי שְׁהִיָּה שׁוֹגֵג⁶. וְהַעֲוָה עֲבָרָה שְׁנַתְחִיב בָּהּ מַלְקוֹת וְתִשְׁלֹמִין - לֹקְהָ וְאֵינֹ מִשְׁלָם, שְׂאִין אָדָם לֹקְהָ וּמִשְׁלָם⁷. לְפִיכָּךְ, אִם הָיָה שׁוֹגֵג⁸ אוֹ לֹא הִתְרוּ בּוֹ⁹ - מִשְׁלָם וְאֵינֹ לֹקְהָ¹⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?¹¹ שְׁנַתְחִיב בְּתִשְׁלֹמִין עִם עֶזְרָן מִיתַת בֵּית דִּין בְּאַחַת¹², אוֹ שְׁנַתְחִיב תִּשְׁלֹמִין וּמַלְקוֹת בְּבַת אַחַת; אֲכַל אִם נִתְחִיב בְּתִשְׁלֹמִין וְאַחַר כֵּן נִתְחִיב בְּמִיתַת בֵּית דִּין אוֹ בְּמַלְקוֹת, אוֹ שְׁנַתְחִיב מַלְקוֹת אוֹ מִיתַת בֵּית דִּין וְאַחַר כֵּן נִתְחִיב בְּתִשְׁלֹמִין¹³ - הֲרֵי זֶה לֹקְהָ וּמִשְׁלָם וְנִתְחִיב¹⁴.

(2) פרק א, הלכה יג. 3) שאם עשה את העבירה במזיד חייב עליה מיתה בבית-דין. 4) כגון שגנב וטבח בשבת, פטור מתשלומי ארבעה וחמשה, מכיוון שחייב מיתה על הטביחה בשבת. 5) שהמחוייב מיתה פטור מן התשלומים, כמו שכתוב: "ולא יהיה אסון ענוש יענוש" (שמות כא, כב), ופירושו חכמים שמשלם דמי הוולדות. משמע שאם היה אסון - האשה מתה - פטור מדמי הוולדות (כתובות לה.). 6) ופטור ממיתה, בכל זאת פטור גם מתשלומים - כי כתוב בתורה: "ומכה נפש בהמה ישלמנה" "ומכה אדם יומת" (ויקרא כד, יח, כא), כשם שבמכה בהמה אין הבדל בין מזיד לשוגג, ובשניהם חייב ממון; כך במכה אדם אין הבדל בין מזיד לשוגג, ובשניהם פטור מממון (גמרא שם). 7) "כדי רשתו" - משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות, וסמך ליה "ארבעים יכנו", כלומר שאם יש שתי רשעיות, מחייבים אותו מלקות בלבד (כתובות לב. ולב: והל' נערה פרק א, הלכה יא.). 8) שפטור ממלקות. 9) שני עדים, שעל עבירה זו חייב מלקות, אף-על-פי שהיה מזיד. 10) כדעת רבי יוחנן, שחייבי מיתות הקישה התורה ל"מכה בהמה", ולא יחייבי מלקיות (כתובות שם). 11) שפטור מתשלומים. 12) שחייב מיתה וחייב ממון באים יחד. 13) כגון היוצא ליהרג וחבל באחרים (ערכין ו:). 14) לוקה ומשלם, או משלם ומת (כתובות לא.).

ג. גִּנְבָה³⁸ וְטָבַח בְּשַׁבַּת³⁹ אוֹ לַעֲבֹדָה זְרָה⁴⁰, אֲפֹלוּ בְּשֹׁגְגָה⁴¹ - פְּטוּר מִתִּשְׁלֹמִי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה⁴², כְּמוֹ שְׁבִאֲרִנוֹ⁴³.

38) בין בחול בין בשבת. 39) ונתחייב סקילה על הטביחה (שם עד:). 40) עבירה שיש בה מיתת בית-דין. 41) שאין בית-דין ממיתים אותו. 42) כי חיוב תשלומים ועוון מיתת בית דין באים כאחת, אבל בכפל הוא חייב, כי הוא בא לפני חיוב מיתה. 43) בהלכה א.

ד. הִיתָה פָּרָה שְׂאוּלָה אֲצֵלֶיךָ⁴⁴, וְטָבַחָהּ בְּשַׁבַּת דֶּרֶךְ גִּנְבָה⁴⁵ - פְּטוּר אֵף מִן הַכֶּפֶל; שְׁהָרִי אֲסוּר שִׁבְתָּ וְאֲסוּר גִּנְבָה בְּאֵין בְּאַחַת⁴⁶. וְאִם אֵין גִּנְבָה⁴⁷ - אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה⁴⁸.

44) כתובות לד: 45) בלי ידיעת הבעלים, ובמגמה לקחת אותה לעצמו. 46) בשעה שטבחה, גנבה. 47) ואם הוא פטור מתשלום הקרן של הגניבה. 48) אין חיוב על הטביחה או על המכירה (שם). [בגמרא נאמר דבר זה אליבא דרבי מאיר, שסובר שבקנס לא אמרו "קם ליה בדרבה מיניה", ואף-על-פי-כן פטור מתשלומי ד' וה', מכיון שפטור מן הקרן, כי ארבעה וחמשה אמרה תורה ולא ג' וד'. אבל דעת רבינו, שגם בקנס אומרים "קם ליה בדרבה מיניה"

(2) פרק א, הלכה יג. 3) שאם עשה את העבירה במזיד חייב עליה מיתה בבית-דין. 4) כגון שגנב וטבח בשבת, פטור מתשלומי ארבעה וחמשה, מכיוון שחייב מיתה על הטביחה בשבת. 5) שהמחוייב מיתה פטור מן התשלומים, כמו שכתוב: "ולא יהיה אסון ענוש יענוש" (שמות כא, כב), ופירושו חכמים שמשלם דמי הוולדות. משמע שאם היה אסון - האשה מתה - פטור מדמי הוולדות (כתובות לה.). 6) ופטור ממיתה, בכל זאת פטור גם מתשלומים - כי כתוב בתורה: "ומכה נפש בהמה ישלמנה" "ומכה אדם יומת" (ויקרא כד, יח, כא), כשם שבמכה בהמה אין הבדל בין מזיד לשוגג, ובשניהם חייב ממון; כך במכה אדם אין הבדל בין מזיד לשוגג, ובשניהם פטור מממון (גמרא שם). 7) "כדי רשתו" - משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות, וסמך ליה "ארבעים יכנו", כלומר שאם יש שתי רשעיות, מחייבים אותו מלקות בלבד (כתובות לב. ולב: והל' נערה פרק א, הלכה יא.). 8) שפטור ממלקות. 9) שני עדים, שעל עבירה זו חייב מלקות, אף-על-פי שהיה מזיד. 10) כדעת רבי יוחנן, שחייבי מיתות הקישה התורה ל"מכה בהמה", ולא יחייבי מלקיות (כתובות שם). 11) שפטור מתשלומים. 12) שחייב מיתה וחייב ממון באים יחד. 13) כגון היוצא ליהרג וחבל באחרים (ערכין ו:). 14) לוקה ומשלם, או משלם ומת (כתובות לא.).

ב. פִּיצַד¹⁵ זָרַק חֵץ בְּשַׁבַּת¹⁶ מִתְחַלֵּת אַרְבַּע לְסוּף אַרְבַּע¹⁷, וְקָרַע בְּגָד חִבְרוֹ¹⁸ בְּהִלְכָתוֹ¹⁹; אוֹ שְׁהַדְלִיק גְּדִישׁ חִבְרוֹ בְּשַׁבַּת²⁰; אוֹ שְׁגָנַב פִּיס בְּשַׁבַּת²¹, וְהָיָה מְגֻרָרוֹ²² עַד שְׁהוֹצִיאוֹ מִרְשוּת הַבְּעָלִים²³, שְׁהִיא לְרְשוּת הַיְחִיד, לְרְשוּת הַרְבִּים, וְאֲבָדוֹ²⁴ שָׁם - הֲרֵי זֶה פְּטוּר מִן הַתִּשְׁלֹמִין, שְׂאֲסוּר שִׁבְתָּ וְאֲסוּר גִּנְבָה וְהִזְקָ²⁵ בְּאֵין כְּאֶחָד. אֲכַל אִם גִּנְבַּת פִּיס בְּשַׁבַּת, וְהִגְבִּיהוּ שָׁם בְּרְשוּת הַיְחִיד²⁶, וְאַחַר כֵּן הוֹצִיאוֹ לְרְשוּת הַרְבִּים וְהִשְׁלִיכוֹ לְנֶהָר²⁷ - חֵיב לְשִׁלָּם תִּשְׁלֹמִי כֶּפֶל; שְׁהָרִי נִתְחִיב בְּאֲסוּר גִּנְבָה קִדְּם שְׁיַתְחִיב בְּאֲסוּר סְקִילָה²⁸. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. וְכֵן אִם קָצַץ אֵילָן חִבְרוֹ בְּיוֹם טוֹב²⁹, וְהִתְרוּ בּוֹ; אוֹ שְׁהַדְלִיק אֶת הַגְּדִישׁ³⁰ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים³¹, וְהִתְרוּ בּוֹ³²; אוֹ גִּנְבַּת וְטָבַח בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים³³, וְהִתְרוּ בּוֹ - פְּטוּר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הקראן או יותר. (66) מלשלם את הקנס. (67) הלכות נזקי ממון, פרק ב, הלכה ח.

ח. מי שהוֹדָה בְּקִנְיָנוֹ⁶⁸ וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדֵימֵי: אִם הוֹדָה בְּתַחֲלָה⁶⁹ בְּפָנֵי בֵּית דִּין⁷⁰ וּבְבֵית דִּין⁷¹ - פְּטוּר⁷²; אֲבָל אִם הוֹדָה חוּץ לְבֵית דִּין⁷³, או שהוֹדָה בְּפָנֵי שְׁנַיִם בְּלִבְדָּה⁷⁴, וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדֵימֵי - הָרִי זֶה מְשַׁלֵּם קֶנֶס עַל פִּיהֶם⁷⁵.

(68) שם ע: עה. (69) לפני שבאו העדים. (70) בפני שלשה דיינים. (71) במקום ישיבת בית-דין. (72) מתשלום הקנס. זוהי דעת רב שם. (73) כגון שפגש את הדיינים בשוק והודה בפניהם, אין זו הודאה, כי מחוץ לבית-דין אינם בתפקיד דיינים, אלא אנשים פרטיים הם. (74) הודה במקום מושב בית-דין, אולם היו שם שני דיינים בלבד, ובדיני קנסות צריכים שלושה דיינים. (75) כי הודאה שלא נעשתה בפני שלושה דיינים במקום מושבם כדיינים, אינה מחייבת אותו כלום ויכול לחזור בו. וראה לקמן הלכה ט.

ט. פִּיצוּד⁷⁶ הוֹדָה בְּבֵית דִּין שְׁגָגָה, וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדֵימֵי שְׁגָגָה - פְּטוּר מִן הַכֶּפֶל, שֶׁהָרִי חַיֵּב עֲצֻמוֹ בְּקָרְוֵן⁷⁷ קֶדֶם שִׁבּוּאוֹ עֲדֵימֵי. אֲבָל אִם אָמַר 'לֹא גָנַבְתִּי', שֶׁפְּטוּר עֲצֻמוֹ מִן הַכֶּל, וּבָאוּ עֲדֵימֵי שְׁגָגָה, וְחָזַר וְאָמַר⁷⁸ בְּבֵית דִּין 'טִבַּחְתִּי אוֹ מְכַרְתִּי'⁷⁹, אִם בָּאוּ עֲדֵימֵי אַחַר כֵּן שֶׁטָּבַח אוֹ מָכַר - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבָעָה וְחֲמִשָּׁה, לְפִי שֶׁפְּטוּר עֲצֻמוֹ תְּחִלָּה מִכֻּלָּם⁸⁰ עַד שֶׁבָּאוּ הָעֲדֵימֵי.

(76) דוגמא למודה בקנס ואחר-כך באו עדים שפטור. (77) מרצונו הטוב, וזה מוכיח שבאמת רוצה לחזור בתשובה, ועל כן פוטרים אותו מן הקנס. (78) לאחר שבתחילה הכחיש את הגניבה. (79) את הגניבה, בלי שהיו עדים על הטביחה או המכירה. (80) וההודאה על הטביחה אינה מחייבת אותו בכל תשלום שהוא, שהרי מודה בקנס פטור, ולא גילה רצון להחזיר ממון, והודאתו באה מתוך כוונה להפטר מארבעה וחמשה, אם יבואו אחר-כך עדים. כל ההלכה הזאת מקורה בדברי רב המנונא, שהסביר את דברי רב ורבי יוחנן שם. רבינו פסק כאן כרב נגד שמואל, בניגוד לכלל ההלכה כשמואל בדינים. והטעם: מפני שרב המנונא, רבי יוחנן וגם רב אשי קיבלו שיטת רב.

י. הַגּוֹנֵב שׁוֹר שֶׁל שְׁנֵי שְׁתַּפְּיָן⁸¹ וְטָבַחוֹ אוֹ מָכְרוֹ, וְהוֹדָה בְּבֵית דִּין לְאַחַד מֵהֶן⁸² וְכִפְּרָה בְּאַחֲרָיו⁸³, וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדֵימֵי שְׁגָגָה וְטָבַח אוֹ מָכַר - מְשַׁלֵּם לְזֶה שֶׁכִּפְּרָה לוֹ חֲמִשָּׁה חֲצָאֵי בְּקָרָה⁸⁴ וְאַרְבָּעָה חֲצָאֵי צֹאן⁸⁵.

(81) שם עא: (82) ועל-ידי-זה נפקע חלקו של שותף זה בתשלומי ד' וה'. (83) בחלקו של השותף השני. (84) אף-על-פי שבתורה כתוב "חמשה בקר" (שמות כא, לז), כוונתה אפילו לחמשה חצאי בקר, כי העיקר הוא שישלם לבעלים פי חמשה מן הגניבה. ומכיון שמגיע לשותף חצי בקר, ישלם לו ה' חצאי בקר. (85) במקרה שגנב כבש.

אין אנו צריכים כלל לנימוק האמור כאן: "ואם אין גניבה, אין טביחה ומכירה", וקשה להבין למה מביאו רבינו].

ה. גָּנַב⁴⁹ וּמָכַר בְּשֵׁבַת⁵⁰ או שְׁמָכַר לְעִבּוּדָה זָרָה - חַיֵּב לְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבָעָה וְחֲמִשָּׁה; שְׁאִין בְּמַכִּירָה מִיתָה⁵¹. וְאִם נִעְשִׂית מְלָאכָה בְּשֵׁבַת בְּעַת הַמַּכִּירָה - פְּטוּר מִתְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבָעָה וְחֲמִשָּׁה⁵². פִּיצוּד? כְּגוֹן שֶׁלֹּא הִקְנָה לוֹ⁵³ עַד שֶׁתְּנוּחַ בַּחֲצַר הַלּוֹקָח⁵⁴; שְׁנַמְצָא, כְּשֶׁהוֹצִיא מְרֻשׁוֹת לְרֻשׁוֹת, אִסוּר שֵׁבַת וּמַכִּירָה בְּאִין כְּאֶחָת⁵⁵.

(49) בחול, או בשבת באופן שלא היה בגניבתו חיוב מיתה, כגון שלא הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. (50) בבא-קמא ע. (51) כי אין המכירה נמנית עם ל"ט המלאכות. (52) כי חיוב מיתה מפקיע את חיוב התשלומין. (53) הגנב ללוקח. (54) מדובר בגנב שזרק את הגניבה לחצר הלוקח (שם ע:). (55) החיוב על איסור שבת של הזורק מרשות לרשות בא ברגע שהגניבה נחה על קרקע החצר, וברגע זה בא - בהתאם לתנאי - החיוב על המכירה.

ו. עֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְשַׁחַט לוֹ⁵⁶, וְשַׁחַט לוֹ הַשְּׁלִיחַ בְּשֵׁבַת - הָרִי הַגָּנֵב חַיֵּב בְּתְשֻׁלוּמֵי אֲרָבָעָה וְחֲמִשָּׁה, שֶׁהָרִי זֶה הַגָּנֵב לֹא עֲשֵׂה עֲוֹן מִיתַת בֵּית דִּין⁵⁷. וְכָבֵד בְּאַרְנוֹ⁵⁸, שֶׁהַשּׁוֹחֵט עַל יְדֵי שְׁלִיחַ⁵⁹ חַיֵּב בְּתְשֻׁלוּמֵי.

(56) שם עא. ולא אמר לו לשחוט בשבת, והשליח שחט בשבת על דעת עצמו. (57) כי הוא לא שחט בשבת. (58) למעלה פרק ב, הלכה י. (59) אף-על-פי שבכל מקום אומרים "אין שליח לדבר עבירה" והשולח פטור - לענין תשלומי ד' וה' "יש שליח", והשולח חייב, אבל בעשאו שליח לשחוט, פטור הגנב מתשלומי ד' וה', כי שלח אותו לעשות עבירה בשבת, ולענין איסור שבת אין שליח לדבר עבירה, ומעשה השליח אינו נזקף על חשבון הגנב השולח (ראה משנה-למלך כאן).

ז. הָיוּ שְׁנַיִם מְעִידִים⁶⁰ שְׁגָגָה, בֵּין שֶׁהִעִידוּ הֵן עֲצֻמָּן שֶׁטָּבַח אוֹ מָכַר⁶¹ בֵּין שֶׁהִעִידוּ אַחֲרֵימֵי שֶׁטָּבַח⁶² אוֹ מָכַר - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבָעָה וְחֲמִשָּׁה⁶³. הָיוּ שְׁנַיִם מְעִידִים שְׁגָגָה, וְעַד אַחַד מֵעִידֵי שֶׁטָּבַח אוֹ מָכַר, אוֹ שֶׁהוֹדָה מְעַצְמוֹ שֶׁטָּבַח⁶⁴ אוֹ מָכַר - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, וְאִינוּ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבָעָה וְחֲמִשָּׁה; שֶׁהַמּוֹדָה בְּקִנְיָנוֹ⁶⁵ - פְּטוּר⁶⁶, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁶⁷.

(60) משנה שם ע. (61) והעידו עדות שלימה על הגניבה ועל הטביחה. (62) אף-על-פי שעדי טביחה מעידים רק על "חצי דבר", כי בלי עדי גניבה אינם יכולים לחייב, כי שמא שלו טבח, והתורה אמרה: "על פי שני עדים... יקום דבר" (דברים יט, טו) ודרש רבי עקיבא: "דבר" ולא חצי דבר. (63) כיון שעדי גניבה אינם צריכים לעדי טביחה, ויכולים לחייב בלעדיהם, אף עדות עדי הטביחה נקראת דבר שלם (שם ע:). (64) לאחר שבאו עדי הגניבה. (65) המודה בעבירה שיש עליה קנס, כלומר, תשלום שהוא פחות מדמי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אחר-כך כתוב "אם המצא תמצא בידו הגניבה . . . שנים ישלם". וראה 'אור החיים' לפסוק זה.

יד. הִיָּה קָרָן הַגִּנְבָה⁹⁹ שְׁוֹה מֵאָה, וְאִין הַגִּנְבָ שְׁוֹה אֶלָּא חֲמִשִּׁים - הִרִי זֶה נִמְכָּר¹⁰⁰, וְשָׂאָר הַקָּרָן עִם הַפֶּסֶל עָלָיו חֹב עַד שְׂעִיבָא בְּשָׂבִיעִית¹⁰¹ וְיַעֲשִׂיר וְיִשְׁלֵם. הִיָּה הַגִּנְבָ שְׁוֹה מֵאָה וְאֶחָד - אִינוּ נִמְכָּר; שְׂנָאֵמֵר: וְנִמְכָּר בְּגִנְבָתוֹ - עַד שְׂעִיבָא דְמִיּוּ פְלִין מְבָלְעִין בְּגִנְבָתוֹ¹⁰².

99 קידושין יח. 100 פעם אחת, כדעת החכמים בברייתא שם. הגירסא שם "וחזור ונמכר", אולם גירסת רבינו כגירסת המכילתא "ואינו חוזר ונמכר". 101 כדין עבד עברי שעובד שש שנים, כמו שכתוב (שמות כא, א): "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם". 102 מה-שאין-כן במקרה זה, שדמיו עולים על דמי הגניבה (גמרא שם).

טו. גִּנְבָ וְנִמְכָר¹⁰³, וְחִזֵּר וְגִנְבָ: אִם לְשָׁנֵי גִנְבָ - הִרִי זֶה נִמְכָּר פַּעַם שְׁנֵי, וְאֶפְלוּ גִנְבָ לְמֵאָה אֲנָשִׁים - נִמְכָּר מֵאָה פְּעָמִים; וְאִם לְרֵאשׁוֹן גִּנְבָ פַּעַם שְׁנֵי - אִינוּ נִמְכָּר שְׁנֵי¹⁰⁴, אֶלָּא יִשָּׂאָר עָלָיו הַכֹּל חֹב.

103 גמרא שם. 104 "בגניבתו" - "כיון שנמכר פעם אחת, שוב אי אתה רשאי למכרו" (שם).

טז. גִּנְבָ לְזָה, וְחִזֵּר וְגִנְבָ לְזָה, וְחִזֵּר וְגִנְבָ לְזָה - פְּלִם שְׂתַפִּין בּוֹ¹⁰⁵. אִם הָיָה דְמִיּוּ פִּנְגָד הַקָּרָן שֶׁל שְׂלִשְׁתָּן אוּ פְּחוֹת מִן הַקָּרָן - נִמְכָּר, וּמְחַלְקִין בִּינֵיהֶן¹⁰⁶, וְשָׂאָר הַפְּפֻלוֹת¹⁰⁷ חֹב עָלָיו; וְאִם הָיָה דְמִיּוּ יְתָר¹⁰⁸ - אִינוּ נִמְכָּר¹⁰⁹, וְהַכֹּל חֹב¹¹⁰ עָלָיו עַד שְׂעִיבָא.

105 השווה הלכות נזקי ממון פרק ט, הלכה יב. 106 שלושת הנגנבים מחלקים ביניהם דמי מכירת הגנב. 107 המגיע לכל אחד ואחד [נראה שחסרה כאן מלה אחת, וצריך להיות "ישאר הקרן והפפלות"]. 108 על דמי הקרן של שלשתם. 109 ראה למעלה הלכה יד. 110 גם הקרן.

יז. שְׂתַפִּין שְׂגִנְבוּ בְּאֶחָד¹¹¹ - מְשַׁלְשִׁין בִּינֵיהֶן¹¹², וְכָל אֶחָד מֵהֶן נִמְכָּר בְּחֻלְקוֹ מִן הַקָּרָן¹¹³. וְכָל מִי שְׂדָמִיּוּ יְתָר עַל חֻלְקַת הַקָּרָן שְׂנִתְחַיֵּב בּוֹ - אִינוּ נִמְכָּר¹¹⁴.

111 כאיש אחד, כלומר ביחד. 112 מחלקים ביניהם את תשלום הקרן. 113 שהוא צריך לשלם. 114 הגנב נשכר מזה שהיה לו שותף, כי לו גנב לבדו היה נמכר, אם דמיו לא עלו על דמי הקרן כולה.

~ שבת קודש ה' אייר ~

פְּרָק רְבִיעִי

1 נתבארו בו דיני הנפקד שרוצה לעכב הפקדון בידו בטענה שנגנב ממנו, וכן כל כיוצא בזה שהממון בא לידו שלא

יא. דִּין הַגִּנְבָ⁸⁶ לְשֵׁלֶם הַקָּרָן וְהַפֶּסֶל אוּ תְּשַׁלּוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה מִן הַמְּטַלְטְלִין שְׁלוּ⁸⁷. אִם לֹא נִמְצְאוּ לוֹ מְטַלְטְלִין - בֵּית דִּין יוֹרְדִין לְנִכְסֵיּוֹ וְגוֹבֵין הַכֹּפֶל⁸⁸ מִן הַיָּפֶה שְׂבִנְכְּסִיּוֹ⁸⁹, כְּשָׂאָר הַנְּזָקִין, שְׂנָאֵמֵר בְּהֵן: מֵיטֵב שְׂדָה⁹⁰. וְאִם אִין לוֹ לֹא קָרְקַע וְלֹא מְטַלְטְלִין - בֵּית דִּין מוֹכְרִין אוֹתוֹ⁹¹ וְנוֹתְנִין דְּמִיּוֹ לְנִזְק; שְׂנָאֵמֵר: אִם אִין לוֹ וְנִמְכָּר בְּגִנְבָתוֹ.

86 שם ד: ה. 87 כדין מזיק, שגובים מן המטלטלין תחילה, כמו שכתוב: "כסף ישיב לבעליו" (שם, לד) ולמדו מזה חכמים: לרבות שוה כסף, ואפילו סובין (שם ז). וראה הלכות נזקי ממון פרק ח, הלכה י. 88 גם את הקרן וגם את הקנס. 89 מן הקרקע הטוב שבנכסיו. 90 וגומר "ומיטב כרמו ישלם". ומכאן לומדים, שכל מקום שכתב "ישלם" כוונתו ל"מיטב" (שם ה.). ומטלטלין דינם כמיטב, כי הם נוחים למכירה. 91 כעבד.

יב. הָאִישׁ נִמְכָּר בְּגִנְבָתוֹ, אֲבָל לֹא הָאִשָּׁה⁹². וְדָבָר זֶה מְפִי הַקְּבֻלָּה⁹³. וְאִין הַגִּנְבָ נִמְכָּר אֶלָּא בְּקָרָן⁹⁴, אֲבָל בְּפֶסֶל⁹⁵ אוּ בְּתְּשַׁלּוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה - אִינוּ נִמְכָּר⁹⁶, אֶלָּא הִרִי זֶה עָלָיו חֹב עַד שְׂעִיבָא.

~ נקודות משיחות קודש ~

"האיש נמכר בגניבתו, אבל לא האשה".

מכאן רואים גודל העילוי והכבוד הניתן לבת ישראל, שהרי הגנב שאין לו מה לשלם נמכר בגניבתו ללא כל תנאי, וגם אם נמכרת על-ידי אביה אינו יכול לעשות זאת אם לא יוכל ליעדה או לפדותה. כי בבית ישראל צריך שיהיה ניכר בגלוי תכליתה ויעודה - הקמת בית בישראל.

ובפנימיות העניינים, אמה עבריה היא הנשמה ו"כי ימכור איש את בתו לאמה" מדבר בירידת הנשמה למטה שאינה מתבצעת אם לא שהובטחה מראש תכליתה של הירידה שהיא לצורך העליה - יעוד (או פדיון האמה) שהוא יחוד קוב"ה וכנסת ישראל - שלימות הדירה בתחתונים לעצמותו ית'.

(על פי לקו"ש חכ"ו עמוד 372)

מתוך רמב"ם "פרס המלך")

92 משנה סוטה כג. 93 דין זה קבלו חז"ל איש מפי איש עד משה רבינו, וסמכוהו על הפסוק "ונמכר בגניבתו", ולא בגניבתה (שם כג:). 94 אם אין לגנב לשלם את הקרן. 95 אם יש לו לשלם את הקרן, ואין לו ממה לשלם את הכפל. 96 "בגניבתו ולא בכפילו" (קידושין יח.).

יג. גִּנְבָ אֶת הַעֹבֵד פּוֹכְבִים אוּ הַקֹּדֶשׁ⁹⁷ - אִינוּ נִמְכָּר עַל הַקָּרָן⁹⁸, אֶלָּא הִרִי זֶה עָלָיו חֹב עַד שְׂעִיבָא.

97 שפטור מן הכפל (למעלה פרק ב הלכה א). 98 כי הפסוק "ונמכר בגניבתו" מדבר על גנב המשלם כפל, כי מיד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עֲדִים שֶׁהָאֲבֵדָה בְּרִשְׁוֹתוֹ וְשֶׁקָר טָעַן - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל¹⁸; וְשֶׁנֶּאֱמַר: עַל כָּל אֲבֵדָה¹⁹. וְהוּא, שֵׁיטְעֵן שֶׁנִּגְנַבְהָ בְּלִסְטִים מִזִּין²⁰, שֶׁהוּא אָנוּס²¹ וּפְטוּר²²; אֲבָל אִם טָעַן שֶׁנִּגְנַבְהָ בְּלֹא אָנוּס - פְּטוּר מִן הַכֶּפֶל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חַיֵּב לְשַׁלֵּם²³ עַל פִּי טַעֲנָתוֹ, שֶׁשׁוֹמֵר אֲבֵדָה כְּשׁוֹמֵר שֶׁכָּר הוּא²⁴, כְּמוֹ שֵׁיִתְבָּאֵר.

(17) המוצא אבידה וחייב להשיבה לבעלים, כמו שכתוב (דברים כב, א) "השב תשיבם לאחיך", וטען שהאבידה נגנבה ממנו, מימרא בשם רבי יוחנן (שם קו:). (18) כדין גנב. (19) וסוף הפסוק "ישלם שניים לרעהו". (20) גנב שנשמר שלא יראוהו בני אדם, אבל איים בנשק על מוצא האבידה - ולקחה (שם נו:). (21) שאין בכוחו למנוע את הגניבה. (22) ועל פי טענה זו שומר אבידה פטור מלשלם. (23) את הקרן. (24) וחייב בגניבה ואבידה, כדעת רבי יוסף (שם נו:).

ה. הַטּוֹעֵן טַעֲנַת גִּנְבַּת בְּפִקְדוֹן וְנִשְׁבַּע, וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדִים שֶׁהוּא בְּרִשְׁוֹתוֹ, וְחִזַּר וְטָעַן בּוֹ טַעֲנַת גִּנְבַּת וְנִשְׁבַּע²⁵, וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדִים שֶׁעֲדִין בְּרִשְׁוֹתוֹ הוּא, אֶפְלוּ מֵאֵה פְּעָמִים - חַיֵּב כֶּפֶל עַל כָּל טַעֲנָה וְטַעֲנָה²⁶. וְאִם נִשְׁבַּע חֲמִשָּׁה פְּעָמִים - נִמְצָא מְשַׁלֵּם שֵׁשָׁה: הַקֶּרֶן שֶׁהִפְקִיד אֶצְלוֹ, וְחֲמִשָּׁה בְּקֶרֶן מִשׁוּם חֲמִשָּׁה כְּפֻלוֹת שֶׁל חֲמִשָּׁה שְׁבוּעוֹת.

(25) בבית דין אחר, כי באותו בית דין הוחזק שקרן ולא ישיביוהו. (26) אף על פי שכל הטענות הן על אותו פיקדון (שם קח:).

ו. טָעַן טַעֲנַת גִּנְבַּת²⁷ וְנִשְׁבַּע, וְחִזַּר וְטָעַן²⁸ טַעֲנַת אֲבֵדָה וְנִשְׁבַּע, וּבָאוּ עֲדִים²⁹ שֶׁלֹּא נִגְנַב, וְהוֹדָה הוּא שֶׁלֹּא אֲבֵד - הוֹאִיל וּמְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל עַל פִּי עֲדִים, אִינוּ מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה עַל שְׁבוּעָה אֲחֵרונה³⁰ אִף עַל פִּי שֶׁהוֹדָה³¹; שֶׁהִמְמוֹן הַמְחִיבּוֹ בְּכֶפֶל פּוֹטְרוֹ מִן הַחֲמִשָּׁה³².

(27) בפיקדון. (28) על אותו פיקדון. (29) ונתחייב בכפל. (30) שנשבע שאבד. (31) ובכל מקום הדין הוא, שאם נשבע לשקר בפיקדון והודה משלם חומש. (32) המלה "פוטרו" משמעותה "אינו מחייב" אף על פי שהשבועה שאבד אינה מחייבת את הכפל, בכל זאת פטור מן החומש, מכיוון שעל הפיקדון הזה נתחייב כבר לשלם כפל.

ז. מְסַר שׁוֹרוֹ לְשָׁנִים³³, וְטָעַן טַעֲנַת גִּנְבַּת וְנִשְׁבַּעוֹ, וְהוֹדָה אֶחָד מֵהֶם, וְהִשְׁנִי בָּאוּ עֲלָיו עֲדִים - שִׁגְיָהֵן מְשַׁלְּמִין אֶת הַקֶּרֶן³⁴; וְאִם תִּפְשַׁע בְּעַל הַפִּקְדוֹן אֶת הַכֶּפֶל - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ³⁵; וְזֶה שֶׁהוֹדָה³⁶ מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה, כְּשֶׁאֵר הַנִּשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת הַפִּקְדוֹן שֶׁהוֹדוּ מְעַצְמוֹן.

(33) לשמירה. (34) אבל מכפל שניהם פטורים, זוהי בעיני בגמרא, אם מה שהתורה הקפידה שלא לשלם כפל וחומש

באיסור גניבה, וביאור דינים אלו בשלמות, ואם החזיר הגנב את הגניבה באי זה תנאי יפטר, ואם צריך הודאת בעלים.

א. הַטּוֹעֵן² שֶׁנִּגְנַב מִבֵּיתוֹ הַפִּקְדוֹן: אִם נִשְׁבַּע³ וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדִים שֶׁשֶׁקָר טָעַן וְשֶׁהִפְקִידוֹן הָיָה אֶצְלוֹ - הָרִי זֶה מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל, שֶׁהָרִי הוּא עֲצָמוֹ הַגִּנְבָּה. וְאִם טָבַח וּמְכַר אַחַר שֶׁנִּשְׁבַּע - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה⁵. וְאִינוּ מְבִיא אֶשֶׁם עַל פִּי עֲדִים עַל שְׁבוּעָתוֹ⁶. וְאִינוּ מְבִיא חֲמִשָּׁה⁷, שֶׁאֵין הַחֲמִשָּׁה מְשַׁלֵּם עִם הַכֶּפֶל⁸. וְאִם בָּאוּ עֲדִים קֹדֶם שֶׁיִּשְׁבַּע - אִינוּ מְשַׁלֵּם אֶלָּא הַקֶּרֶן בְּלִבְד⁹.

(2) שומר חנם, שהופקד אצלו חפץ, טוען שהפיקדון נגנב ופוטרו עצמו מלשלם, שהרי שומר חנם פטור מגניבה ואבידה (משנה בבא קמא קח:). (3) שהפיקדון נגנב. (4) מרגע שנשבע ולקח את החפץ לעצמו. (5) כי דין הטוען טענת גנב כדין גנב גם לעניין כפל וגם לעניין ארבעה וחמישה, זוהי דעת רבי יוחנן שם קו: (6) קרבן אשם מביא אדם על שבועת שקר רק אם הודה מעצמו, כמו שכתוב בתורה (במדבר ה, ו) "והתוודו את חטאתם" (שם קח:). (7) "וחמישיתו יוסף עליו" נאמר רק בהודה מפי עצמו לאחר שנשבע לשקר. (8) שנאמר (שם) "ושלם אותו בראשו וחמישיתו" ודרשו חכמים "בראשו" משמעותו קרן, ולפיכך חיוב חומש הוא רק אם משלם קרן בלבד, אבל לא אם משלם כפל. (9) כי טוען טענת גנב אינו חייב כפל אלא אם כן נשבע קודם לשקר, כמו שכתוב בו (שמות כב, ז) "ונקרב בעל הבית אל האלהים" כלומר, לשבועה (שם סג:).

ב. בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים¹⁰? שֶׁנִּשְׁבַּע קֹדֶם שֶׁשֶׁלַח בְּפִקְדוֹן יָד¹¹; אֲבָל אִם שֶׁלַח בּוֹ יָד, וְטָעַן טַעֲנַת גִּנְבַּת וְנִשְׁבַּע, וּבָאוּ עֲדִים - שֶׁכִּיּוֹן שֶׁשֶׁלַח יָד נִתְחַיֵּב בּוֹ¹² וְקָנְהוּ¹³.

(10) שטוען טענת גנב משלם תשלומי כפל. (11) קודם שהשתמש בו. (12) לשלם בכל האונסין ומכל שכן בגניבה ואבידה, מכיוון שדינו כגזול. (13) לעניין חיוב תשלומים ומכיוון שטענת גנב אינה פותרתו מלשלם דמיו אינו חייב כפל, ודינו כגזול שפטור מכפל, דעת רב ששת (שם קז:).

ג. וְכֵן הַטּוֹעֵן טַעֲנַת אֲבֵדָה בְּפִקְדוֹן¹⁴ וְנִשְׁבַּע, וְחִזַּר וְטָעַן טַעֲנַת גִּנְבַּת וְנִשְׁבַּע, וְאַחַר כֵּן בָּאוּ עֲדִים - פְּטוּר מִן הַכֶּפֶל, שֶׁכְּבָר יָצָא הַפִּקְדוֹן מִיָּדֵי הַבְּעָלִים¹⁵ מִשְׁבוּעָה רִאשׁוֹנה¹⁶.

(14) שומר חנם שטוען שהפיקדון אבד ופוטרו עצמו מלשלם, מימרא של רבי אילעא בשם רבי יוחנן (שם). (15) אף על פי שבשעה שטען גנב על החפץ עדיין לא השתמש בו, בכל זאת לא היה עוד הפיקדון של הבעלים. (16) שנשבע שאבד, ועל שבועה זו עצמה, אינו חייב כפל אפילו אם באו עדים, כי דין הכפל נאמר בתורה על הטוען טענת גנב בלבד (משנה שם קח:).

ד. הַטּוֹעֵן טַעֲנַת גִּנְבַּת בְּאֲבֵדָה¹⁷ וְנִשְׁבַּע, וְאַחַר כֵּן בָּאוּ

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְאַחַר כֵּן פָּאוּ עֵדִים - הָרִי זֶה פֶּטוּר מִן הַפְּסֵל; שְׂנֵאמַר: כִּי יִתֵּן אִישׁ⁴⁷, וְאִין נְתִינַת קֶטֶן פְּלוּם⁴⁸. וְצָרִיף שְׁתֵּהִיָּה נְתִינָה וְתִבְעֶיָה שְׁוִין בְּגִדוֹל⁴⁹.

(46) שנגנב. (47) פרט לקטן. (48) אין נשבעים על טענת נתינתו, ואין באים לידי כפל על ידו. (49) ומכיוון שהנתינה היא על ידי קטן הרי זה פטור מן הכפל, אף על פי שהתביעה הייתה בגדול (שם).

י. שומר שגנב מרשותו, כגון שגנב טלה מעדר שהפקד אצלו וסלע מכיס שהפקד אצלו, אם יש עליו עדים - חיב בכפל⁵⁰. ואף על פי שהחזיר הסלע למקומו והטלה לעדרו - הרי זה חיב באחריותו⁵¹ עד שיודיע הבעלים; שהרי פלטה שמירתו⁵², וכאלו לא החזיר פלום⁵³ עד שיודיע בעליו⁵⁴. אבל הגונב סלע מכיס חברו או פלי מבייתו, והחזיר דבר הגנוב מבייתו למקומו, אם ידעו הבעלים בגנבתו ולא ידעו בחזירתו - עדין הגנב חיב באחריותו⁵⁵ עד שימנה את מעותיו⁵⁶.

(50) כדין כל גנב. (51) אף במקרה אונס. (52) נסתיימה שמירתו ברגע שגנב. (53) שהרי לבעלים לא החזיר, והוא חדל להיות שומר הבעלים. (54) ואם החזיר טלה לעדרו נחשב להחזרה. (55) כי כל עוד שהבעלים אינם יודעים על החזרת הגניבה, אין שמה החזרה. (56) ועל ידי כך ייודע לו, שהכסף שנגנב הוחזר. דין זה הוא לפי סברת שמואל, רבי יוחנן ורב חסדא (שם קיח.), שאם גנב סלע מכיס חברו וידעו הבעלים על הגניבה, ואחר כך החזיר הגנב את הסלע, "מניין פוטר", כלומר אם הבעלים מנו את הכסף שבכיסם והרגישו בהחזרת הגניבה, דיו, ואין צורך בהודעה ישירה לבעלים.

יא. מנה⁵⁷ את פיסו ומצאו שלם המנן - פטור⁵⁸. ואם לא ידעו הבעלים לא בגנבתו ולא בחזירתו - אפלו מנן אינו צריך⁵⁹, אלא כיון שהחזירו למקומו נפטר מאחריותו.

(57) בעל הכיס. (58) הגנב. זה שייך לסוף הלכה י. (59) כרבי יוחנן שם. ונראים הדברים שלדעת רבינו גם רב חסדא מודה לרבי יוחנן בסלע או כלי, אבל לא בכפל חי. ראה לקמן הלכה יב.

יב. במה דברים אמורים⁶⁰? בדבר שאין בו ריח חיים⁶¹. אבל הגונב טלה מעדר חברו, וידעו בו הבעלים, והחזירו לעדר שלא מדעת הבעלים⁶², ומת או נגנב - חיב באחריותו. ואם מנו את הצאן והיא שלמה - פטור. ואם לא ידעו הבעלים לא בגנבתו ולא בחזירתו, אף על פי שמנו את הצאן והיא שלמה - חיב באחריותו עד שיודיע את הבעלים⁶³, כדי שישמרו את הטלה הגנוב; שהרי למדו⁶⁴ דרך אחרת חוץ מדרך שאר הצאן⁶⁵ שבעדר זה.

זה באותו האיש בלבד, ומכיוון שבמקרה זה שני אנשים הם, ישלם האחד את הכפל והשני את החומש. או כוונת התורה הייתה שעל ממון אחד לא ישלמו גם כפל וגם חומש, ועל כן גם כדין שלפנינו יהי פטור מן הכפל, מכיוון שהראשון כבר נתחייב קודם בחומש. בעיה זו לא נפתרה, ולפיכך אין לחייב מספק את תשלומי הכפל. (35) מאותה סיבה, מכיוון שזה ספק. (36) בזמן שהודה עדיין לא באו עדים על השני, ועדיין לא הייתה קיימת בעיית הכפל בממון זה, ועל כן הוא משלם חומש.

ח. בעל הפקדון שתבע את השומר³⁷, ונשבע שנגנב³⁸, ואחר כך הפר הגנב, ותבע השומר את הגנב, והודה לו הגנב שגנב, ותבע בעל הפקדון את הגנב, וכפר, וכאו עדים שגנב: אם באמת נשבע השומר³⁹ כשטען שנגנב - נפטר הגנב מן הכפל בהודאתו לשומר⁴⁰; ואם בשקר נשבע⁴¹ - אין מוציאין הכפל מן הגנב⁴²; ואם תפשו הבעלים הפסל - אין מוציאין מידן. תבעו הבעלים את השומר ושלם⁴³, ואחר כך הפר הגנב, ותבעוהו הבעלים והודה להן שגנב, ואחר כך תבעו השומר וכפר בו, וכאו עדים שגנב - אין מוציאין הכפל מן הגנב⁴⁴; ואם תפשו השומר את הפסל - אין מוציאין מידו. וכן הדין בתשלומי ארבעה וחמשה⁴⁵, אם טבח הגנב או מכר.

(37) שיחזיר לו את הפיקדון (שם קח:). (38) ופטור מלשלם כדין שומר חינום. (39) אם כל פרטי השבועה נכונים, כגון שנשבע שנגנב באונס ובאמת היה זה אונס. (40) מכיוון שהשומר אדם ישר הוא, נאמן הוא על הבעלים גם להבא, וישאירו בידו את השמירה אם הפיקדון יימצא. ולפיכך אם השומר מוצא את הגנב ותובע אותו, הרי כאילו הבעלים תבעו אותו, והודאת הגנב לשומר הודאה היא, ופטור מכפל. (41) כגון שנשבע שנגנב באונס, ובאמת נגנב שלא באונס. (42) זוהי בעיית (שם), אם אימון הבעלים בשומר פסק, ועל כן הודאת הגנב בפני השומר אינה הודאה, וחייב בכפל, או לא. בעיית זו לא נפתרה, ועל כן מספק אין מוציאין מידו. (43) אף על פי שהוא פטור מלשלם בגניבה. (44) גם זו בעיית שלא נפתרה (שם), אם נאמר שהבעלים שקיבלו דמי הפיקדון נסתלקו, ואין הודאת הגנב בפניהם הודאה, ועל כן חייב הוא בכפל, או נוח לשומר שהבעלים יטרחו לגלות את הגנב, ועל כן הודאת הגנב בפניהם הודאה היא, ופוטרת אותו מתשלומי כפל. (45) אין מוציאין מיד הגנב את תשלומי ד' וה', ואם תפס השומר אין מוציאין מיד השומר. [רבינו משמיענו, שלא יעלה על דעתך לפטור לגמרי את הגנב מתשלום ד' וה' ואפילו אם תפס השומר מוציאין מידו, מפני שלא נתחייב לשלם כפל והרי אמרו: "ד' וה' אמרה תורה ולא ג' וד'" (למעלה פרק ג, הלכה ה)].

ט. הטוען טענת גנב בפקדון של קטן, אף על פי שנתן לו פשהו קטן ותבעו פשהו גדול, ונשבע⁴⁶,

מתוך מהדורת חזק

בהודעה מיוחדת לבעלים. טעם זה, המיוחד לגנב טלה (ולא גנב סלע) נותן רבה לדברי רב חסדא שם. מכאן יוצא: הגונב מרשות חבירו: (א) אם ידעו הבעלים בגניבתו ולא ידעו בחזירתו, פוטר המניין, בין בסלע ובין בטלה. (ב) אם לא ידעו הבעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו, אם זה דבר שאין בו רוח חיים, כגון סלע, אפילו מניין אינו צריך ופטור, ואם הוא דבר שיש בו רוח חיים, כגון טלה, אין המניין פוטר אלא אם כן יודיע לבעלים.

60) שהגונב בלי דעת הבעלים והחזיר פטור ואפילו מניין אינו צריך. 61) כגון סלע או כלי, שאם הבעלים לא הרגישו בגניבה אין צורך שירגישו בהחזרה. 62) דינו כדין הגונב סלע, שאם הבעלים מנו, המניין פוטר. 63) כדעת רב חסדא, "שלא לדעת צריך דעת", כלומר, שאם לא ידעו הבעלים על הגניבה, חייב הגנב, שהחזיר את הטלה לעדר, להודיע לבעלים. 64) הגנב. 65) ועל כן עלול הטלה לברוח מן העדר, וזקוק לשמירה יתירה, ומשום כך יש צורך

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

ובפרוש נאמר (ראש השנה כב.): "עדות זו תהא מסורה לך", כלומר: מצנה זו אינה מסורה לכל-אחד ואחד כשבת בראשית (השבת. על-שם שבה שבת הקדוש ברוך הוא ממעשה בראשית) — שכל-אחד מונה ששה ימים ושבת בשביעי — כך שגם כל-אדם הרוצה את-הלכנה יעשנו ראש חדש, או יחשב בחשבון התורני (חישובי הלוח כפי שקבעו חכמי התורה) יעשה ראש חדש, או יראה שהאביב אתר (אחת הסיבות לעיבור השנה) וזולתו (או סיבה אחרת) ממה שראוי להתחשב בו ויוסיף חדש — אלא מצנה זו לא יעשנה לעולם אלא בית דין הגדול דוקא ובראון ישראל דוקא. לפיכך בטלה אצלנו היום הראיה מחמת העדר בית דין הגדול, כמו שבטלה הקרבת הקרבנות מחמת העדר המקדש. וכנה טעו המינים הנקראים כן במזרח 'קראים', וזהו היסוד שגם לא כל-הרבנים עמדו עליו, והחלו מגששים עמם בחשכת האפלה. דע, שהחשבון הזה שאנו מחשבים היום ויודעים בו ראשי החדשים והמועדים, אין מתר לעשותו אלא בארץ ישראל בלבד; אבל בשעת הדחק ובעדר חכמים מארץ ישראל, אז מתר לבית דין הסמוך (הסמוך לכהן) בארץ ישראל לעבר שנים ולקבוע חדשים בחוצה לארץ, כדרך שעשה רבי עקיבא, כמו שנתבאר בתלמוד (ברכות טג.) — וכנה יש קשי גדול, והידוע (ש)כמעט תמיד בית דין הגדול אמנם היה בארץ ישראל, והם שיקבעו חדשים ויעברו שנים בדרכים המקבילות אצלם ובהתקבצם יחד.

ויש כן יסוד גדול מאד מיסודות האמונה, שלא ידעוהו ולא נרגישו בו אלא המצמיקים חקר. הינו: זה שאנו מחשבים היום בחוצה לארץ בסדר העבור שבדינו ואומרים שיום זה ראש חדש יום זה חג — לא בגלל חשבוננו אנו עושים אותו חג בשום אופן, אלא מפני שבית דין הגדול שבארץ ישראל כבר קבעו יום זה חג

~ יום ראשון כ"ט ניסן ~

מצות עשה כסמ.

המצנה הקס"ט — הצווי שנוצטוינו לטול לולב ולשמוח לפני ה' שבעת ימים, והוא אמרו יתעלה: "ולקחתם לכם ביום הראשון גו'" (ויקרא כג, מ). וכבר נתבאר דיני מצנה זו במסכת סכה. ושם (מא.) נתבאר שאין מצנה זו חובה שבעת ימים אלא במקדש בלבד; אבל בשאר מקומות, ביום הראשון בלבד היא חובה מן-התורה. ואין הנשים חייבות במצנה זו.

~ יום שני ל' ניסן ~

מצות עשה קעא.

המצנה הקע"א — הצווי שנוצטוינו לתן מחצית השקל כל-שנה, והוא אמרו יתעלה: "ונתנו איש לפי נפשו לה" (שמות ל, יב). ואמר "זה יתנו" (שם, יג). וברור, שאין הנשים חייבות במצנה זו, לפי שהפתיח אומר: "כל-העובר על-הפקדים" (שם) (כל מי שנפקד לצבא — יצאו נשים שאינן נפקדות). וכבר נתבאר דיני מצנה זו במסכתא המיוחדת לה, כלומר: מסכת שקלים. ושם (פרק ח משנה ח) נתבאר, שמצנה זו אינה נוהגת אלא בפני הבית.

~ יום שלישי א' אייר ~

מצות עשה קעא. קנג.

המצנה הקע"א נרפסה ביום הקודם.

המצנה הקנ"ג — הצווי שצונו יתעלה לקדש חדשים ולחשב חדשים ושנים, וזו היא מצות קדוש החדש (קביעת יום ראש-חדש נקרא "קידוש"), והוא אמרו יתעלה: "החדש הזה לכם ראש חדשים" (שמות יב, ב),

מתוך מהדורת חזק

אֵלָא בַּיּוֹם? תְּלַמּוּד לְיָמֵינוּ: מִיָּמֵינוּ יִמְיָהּ. וְאָמַר יִתְעַלֶּה: "לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה" (שם יב, ב), אָמְרוּ (מגילה ה.): "חֻדְשֵׁים אֶתָּה מְחַשֵּׁב לְשָׁנָה, וְאֵי אֶתָּה מְחַשֵּׁב יָמִים" — מִשְׁמַע שֶׁהַחֻדְשֵׁים בָּהּ לֹא תִּהְיֶה אֵלָא חֻדֶּשׁ שֶׁלֵּם. וְאָמַר: "חֻדֶּשׁ יָמִים" (במדבר יא, כא) — אָמְרוּ: "יָמִים אֶתָּה מְחַשֵּׁב לְחֻדֶּשׁ וְאֵין אֶתָּה מְחַשֵּׁב שְׁעוֹת". וְאָמְרוּ: "שְׁמוֹר אֶת־חֻדֶּשׁ הָאָבִיב" (דברים טז, א) — מִשְׁמַע שֶׁבְּשָׁנִים שְׁלָנוּ חוֹבָה שֶׁנִּשְׁמָר בְּהֵן תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה, וְלִפְיָךְ יִהְיוּ שְׁנוֹת תְּמָה (למרות שחישוב החדשים מבוסס על מהלך הירח). וְכָךְ נִתְבָּאֵרוּ כָּל־דִּינֵי מִצְוָה זוּ בְּשִׁלְמוֹת בְּפָרָק א' מִסִּנְהֶדְרִין (יא). וְכַמִּסְכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (ב). וְגַם בְּכָרְכוֹת (סג).

~ יום רביעי ב' אייר ~

מצות עשה קנג.

הַמִּצְוָה הַקְּנִ"ג נִדְפְּסָה בַּיּוֹם הַקּוֹדֶם.

~ יום חמישי ג' אייר ~

מצות עשה קנג.

הַמִּצְוָה הַקְּנִ"ג נִדְפְּסָה בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי.

~ יום שישי ד' אייר ~

מצות עשה קנג.

הַמִּצְוָה הַקְּנִ"ג נִדְפְּסָה בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי.

~ שבת קודש ה' אייר ~

מצות עשה קנג.

הַמִּצְוָה הַקְּנִ"ג נִדְפְּסָה בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי.

או ראש חודש, ומפני שהם אמרו שהיום ראש חודש או היום חג, הוא נעשה חג או ראש חודש, בין שהיתה פעלתם זו על פי חשבון או על פי ראיה, כמו שנמסר לנו בבבלי (ראש השנה כה.): "אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם (ויקרא כג, ב) — אֵין לִי מוֹעֲדוֹת אֵלָא אֵלוֹ", כְּלוֹמַר: אֲשֶׁר יֹאמְרוּ הֵם שֶׁהֵם מוֹעֲדוֹת, אֲפֹלוּ שׁוֹגְגִין אֲפֹלוּ אֲנוֹסִין אֲפֹלוּ מִשְׁעִין, כְּמוֹ שֶׁבֵּא לָנוּ בְּבַבְלִיָּה. וְאֵין אֲנוֹ עוֹשִׂים הַיּוֹם חֻשְׁבוֹן אֵלָא כְּדִי שְׁנַדַּע אֶת־הַיּוֹם שֶׁקָּבַעוּ בוֹ כְּנִי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בֵּינָן שֶׁבִּסְדֵּר זֶה עֲצָמוּ מְחַשְׁבִּים וְקוֹבְעִים הַיּוֹם — לֹא בְּרֹאֵה; וְעַל קְבִיעֶתָם אֲנוֹ סוֹמְכִים — לֹא עַל חֻשְׁבוֹנָנוּ. וְאֵין חֻשְׁבוֹנָנוּ אֵלָא לְגַלוּי מַלְתָּא (לגלות דבר שכבר נקבע בזמנו), וְהֵבֵן זֶה הֵיטֵב.

וְהִנְנִי מוֹסִיף לָךְ בְּאוֹר: אֵלוֹ הַנִּתְּנוּ, לְמִשְׁלַל, שְׁבָנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יַעֲדָרוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — חֲלִילָה לְאֵל מַלְעֵשׂוֹת זֹאת, לְפִי שֶׁכָּכֵךְ הִבְטִיחַ שְׁלֹא יִמְחָה וְלֹא יִשְׁרַשׁ אֶת־שְׂאֵרֵי הָאָמָה לְגַמְרֵי — וְלֹא יִהְיֶה שֵׁם בֵּית דִּין בְּנִמְצָא, וְלֹא יִהְיֶה בְּחוּצָה לְאֶרֶץ בֵּית דִּין שְׁנִסְמַךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — הָרִי אֲזוֹ לֹא הִיָּה חֻשְׁבוֹנָנוּ זֶה מוֹעִיל לָנוּ כְּלָל בְּשׁוּם אִפְּן, לְפִי שְׁאֵין לָנוּ לְחַשֵּׁב בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְלַעֲבֹר שְׁנִים וְלַקְּבוֹעַ חֻדְשִׁים אֵלָא בְּאוֹתָם הַתְּנָאִים הַנִּזְכָּרִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדִבְרֵהּ מִירוּשָׁלַם" (ישעיה ב, ג). וְאֵם יִתְּבוּנָן מִי שֵׁישׁ לוֹ דַּעַה שְׁלֵמָה בְּדַבְּרֵי הַתְּלִמּוּד שֶׁבְּעִנְיָן זֶה, יִתְבָּאֵר לוֹ כָּל־מַה־שֶׁאֲמַרְנוּ בְּרוּר שְׁאֵין בוֹ שׁוּם סִפְקָא. וְהִנֵּה יֵשׁ רְמִזִּים בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה, הַמּוֹרֹת עַל יְסוּדוֹת הַסֵּדֵר שֶׁאֲנוּ סוֹמְכִים עָלָיו בִּידְעִית רֹאשֵׁי חֻדְשִׁים וְעַבּוּר שְׁנִים, מֵאֵלָה אָמְרוּ: "וְשִׁמְרָתָ אֶת־הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָה מִיָּמֵינוּ יִמְיָהּ" (שמות יג, ט). אָמְרוּ (מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי): "מִלְּמַד שְׁאֵין מַעֲבִירִין אֶת־הַשָּׁנָה אֵלָא בְּפָרָק הַסְּמוּךְ לְמוֹעֵד" (בחדש אדר — הַסְּמוּךְ לְמוֹעֵד פֶּסַח) וְאָמְרוּ (שם): "מִנֵּין שְׁאֵין מַעֲבִירִין אֶת־הַחֻדֶּשׁ אֵלָא בַּיּוֹם וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֶת־הַחֻדֶּשׁ

8 ויזכה לחיים, שהרי מידה טובה מרובה ממידת פורענות.
 9 רבי שמעון אומר, אין צריך ללמוד בקל וחומר שהעושה מצוה
 10 זוכה לחיים, אלא מקוממו הוא למד - מאותה פרשה המבארת
 11 שהעושה עבירה נוטל את נפשו, ניתן ללמוד מפורש כן, שְׁנִימָר
 12 באיסורי עריות (ויקרא יח כט) וְנִבְרָתוֹ הַנִּפְשׁוֹת הַעוֹשׂוֹת וְגו', כְּלוֹמַר
 13 שהנכשל בעבירה נוטל נפשו, וְאָמַר הַפְּסוּק בְּתוֹחֵלַת הַפְּרִשָּׁה שֶׁם
 14 (יח ה) וְשִׁמְרָתָם אֶת חֻקְתֵי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי

1 כְּרִיבְתָם - מַעֲוֹשׁ הַכֹּרֵת שֶׁעֲלִיהֶם, שְׁנִימָר לְגַבִּי עוֹנֵשׁ מַלְקוֹת
 2 (דברים כה א) וְנִקְלָה אַחִיף לְעֵינַי, וּמִכָּךְ שִׁקְרָאוּ הַפְּסוּק 'אֲחִיךְ'
 3 לְמַדְנֵנוּ בְּשִׁלְטָה חָרִי הוּא בְּאֲחִיךְ, וְאֵינוּ חַיִּיב כֹּרֵת, דְּכִי רַבִּי הַנִּתְּנָה
 4 בֵּן גְּמִילָא. וּבַגְּמָרָא יוֹבָאֵר שֶׁנִּחְלַקוּ עֲלָיו חֻכְמִים.
 5 וְאָמַר רַבִּי הַנִּתְּנָה בֵּן גְּמִילָא, לְמַדְנֵנוּ שֶׁכֵּךְ הַעוֹשֶׂה מִצְוָה בְּקַל וְחוֹמֵר,
 6 מִה אִם הַעוֹבֵר עֲבִירָה אַחַת נוֹשֵׁל נִפְשׁוֹ עָלָיָה, כַּגּוֹן שֶׁעוֹנֵשׂה כֹּרֵת,
 7 הַעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, עַל אַחַת כְּמֵה וְכְמֵה שֶׁתְּנִתָּן לוֹ נִפְשׁוֹ בַּעֲבוּרָה

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 מספרך וגו', הרי שהסכים למות למענם. ומה שנאמר ואת פשעים
 57 נמנה, היינו שנמנה עם מתי מדבר וראוי לו לחלוק אתם את
 58 השכר, לפי שנמנה למות אתם במדבר, וזה היה בעבורם, כמו
 59 שנאמר וזיתעבר בי ה' למענכם. ומה שנאמר והוא חטא רבים
 60 נשא, שנשא על עצמו עון ישראל, בכך שביפר על מעשה העגל.
 61 ומה שנאמר ולפשעים יגניע, היינו שביקש רחמים על פושעי
 62 ישראל שיחזור בתשובה ויכפר להם עונותם, ואין לשון פגיעה,
 63 אלא אחת מלשונות התפלה, שנאמר ואתה אל תתפלל בעד
 64 העם הזה ולא תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בה, הרי
 65 שפגיעה אף היא מלשונות התפילה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

66 בפרשת סוטה נאמר 'זהביא האיש את אשתו אל הכהן וזהביא את
 67 קרבנה עליה', כלומר שמצוה על הבעל להביא את מנחת אשתו
 68 סוטה, ומבארת המשנה את סדר הבאת מנחת סוטה ובמה חלוק דינה
 69 משאר המנחות.
 70 משנה. ה'יה הבעל מביא את קרבן מנחתה של אשתו לבית
 71 המקדש, שנאמר 'זהביא את קרבנה עליה, בתוך כפיפה מצרית -
 72 בסל של נצרי דקל ורדים הגדלים סביב הדקל, ונותנה על ידה של
 73 האשה בהגיעו לבית המקדש כדי ליגעה.
 74 ואלו הן החילוקים בין מנחת סוטה לשאר המנחות, כל המנחות,
 75 תחילתן - כשמביא את המנחה מביתו וסופן - כשמביאים לעזרה
 76 בקלי שרת - המנחה נתונה בכלי חשוב שראוי להיות כלי שרת, וזו
 77 - מנחת סוטה תחילתה - כשמביאה מביתו, מביאה בכפיפה מצרית
 78 - סל מנצרי דקל שאין ראוי לעשות ממנו כלי שרת, וסופה -
 79 כשמביאה לעזרה לעשות בה סדר הקרבנות. לפני הקמיצה מניחה
 80 בקלי שרת. כל המנחות מעונינות שמן ולבונה - שנאמר ויצק
 81 עליה שמן ונתן עליה לבונה, וזו אינה מעונינה לא שמן ולא לבונה
 82 - שנאמר לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליו לבנה וגו'. כל המנחות
 83 מלבד מנחת העומר פאות מן החמין - שנאמר סלת חיטים
 84 תעשה אותם, וזו פאה מן השעורים - שנאמר עשירית האיפה קמח
 85 שעורים. מנחת העומר אף על פי שפאה מן השעורים אינה דומה
 86 למנחת סוטה, שהיא היתה פאה גרש - מהמבורר ומנופה
 87 שבשעורים, שהיו מנפים את הקמח ב"ג נפה עד שנעשה כעין סלת
 88 חיטים, וזו - מנחת סוטה פאה קמח - מעורב הקמח עם קליפת
 89 השעורה. רבן גמליאל אומר הטעם שמנחת סוטה באה מקמח
 90 שעורים הוא, ששם שפעושיה מעשה בתהום - שהפקירה עצמה
 91 לתשמש למי שאינו בן זוגה כך קרבנה עשוי משעורים שהם מאכל
 92 בתהום.
 93 נגמרא מבארת הגמרא תניא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר
 94 (ובל כד למה) מה מפני מה אמרה התורה להניח את המנחה על ידי
 95 האשה, כדי שתהיה לטוטה יגיעה בחבאת הקרבן,
 96 והטעם שרצתה התורה ליגעה הוא כדי שתחזור בה מחמת היגיעה
 97 מדבריה ותודה שזינתה, ולא תיבדק על ידי המים המאררים שיגרמו
 98 לה למות. ויש ללמוד מכאן, שאם בכה חסה תורה על עוברי
 99 רצוננו - שהרי חסה על האשה שזינתה ועברה על רצוננו של מקום,
 100 קל וחומר שחסה על עושי רצוננו. שואלת הגמרא ומאי שהטעם
 101 שרצתה התורה שתחזור בה ולא תיבדק משום דחקה הוא, דילמא
 102 רצתה התורה שתחזור בה כי היכי דלא יצטרכו להכין את המים
 103 המאררים ותיפתק כנגילה ששם ה' כתוב בה. עונה הגמרא, רבי
 104 אליעזר אינו יכול ללמוד שעושים כן כדי שלא תימחק המגילה,
 105 משום שקבבר

1 נקמרא - מושל של בית פעור, ואמרו לו, הראנו היכן משה קבור.
 2 ולא הצליחו למצוא מקום זה, שבשעמרו למעלה, נדמה היה להם
 3 שמקום קבורתו למטה, ובשעמדו למטה, נדמה היה להם שהוא
 4 קבור למעלה. ואף שחלקו לשתי ביתות - קבוצות, אותן
 5 שעומדים למעלה, היה נדמה להן מקום קבורתו למטה, ואותן
 6 שעמדו למטה, נדמה היה להן שהוא קבור למעלה, לקיים מה
 7 שנאמר במקרא ולא ידע איש את קברתו. רבי חמא ברבי חנינא
 8 אמר, אף משה רבינו בעצמו אינו יודע היכן הוא קבור, דכתיב
 9 הלא - בפרשת קבורתו ולא ידע איש את קברתו, וכתיב היום
 10 ואת הקרבה אשר ברך משה איש האלהים, הרי שמשוה נקרא
 11 איש, וראיה שאף הוא לא ידע מקום קבורתו.
 12 ואמר רבי חמא ברבי חנינא, אף שלא זכה ליכנס לארץ ישראל
 13 בחייו, מפני מה לא העלו את עצמותיו לארץ ישראל כדרך שהעלו
 14 את עצמותיו של יוסף, אלא קבר משה אצל בית פעור. וביאר
 15 שעשו כן כדי לכפר על מעשה - חטא של פעור, שחטאו בבנות
 16 מואב. ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה'
 17 אלהים תלכו', שמשמעותו ללכת בקרבת ה', וכי אפשר לו
 18 לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש
 19 אכלה הוא', ואם כן לא ניתן לילך אחריו. אלא כך היא כוונת
 20 הפסוק, שצריך האדם להלך אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא
 21 - לנהוג כמדותיו. והיינו, מה הוא - הקבה מלביש ערומים,
 22 דכתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם',
 23 אף אתה התנהג כן והלביש ערומים, וכן כפי שתקדוש ברוך הוא
 24 ביקר חולים, דכתיב בבואו לבקר את אברהם אחר מלתו 'ורא
 25 אליו ה' פאלוני מרמא', אף אתה בפקר חולים. וכן מה תקדוש
 26 ברוך הוא ניחם אבלים, דכתיב 'ויהי אחרי מות אברהם ויבך
 27 אלהים את יצחק בנו' - שניחמו על אביו וברכו אלוקים ברבת
 28 אבלים, אף אתה נחם אבלים. וכן מה תקדוש ברוך הוא קבר
 29 מתים, דכתיב 'ויקבר אתו בני', אף אתה קבור מתים.
 30 כיון שהוכייה הגמרא שהלביש הקב"ה את אדם וחיה בכתנת עור,
 31 דנה הגמרא מהם הכתנות עור שהלבישם. נחלקו בזה רב ושמואל,
 32 חד - אחד מהם אמר, שהיו מדבר הקב"ה מן העור - צמר, וחד אמר
 33 שהיה זה פשתן, ונקרא כן לפי שהוא דבר שהעור הנהה ממנו
 34 שלובשים אותו סמוך לעור. דרש רבי שמלאי, התורה בתחלתה
 35 עוסקת במילות חסדים, וסופה עוסקת בסדים, תחילתה
 36 נמילות חסדים, שנכתב שעשה הקב"ה חסד לאדם וחיה, דכתיב
 37 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם', וסופה
 38 עוסקת במילות חסדים, דכתיב 'ויקבר אתו בני'.
 39 דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאזה משה רבינו ליכנס לארץ
 40 ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע משובה הוא
 41 צריך. אלא כך אמר משה בתפלתו ובקשתו ליכנס לארץ, הרבה
 42 מצות נצטוו ישראל, ואין מתקיימן - חלק מהן אלא בארץ
 43 ישראל, לכך אכנס אף אני לארץ, כדי שיתקיימו המצוות כולן
 44 על ידי. אמר לו תקדוש ברוך הוא, כלום מה שאתה מבקש לקיים
 45 המצוות התלויות בארץ, אין זה אלא בכדי לקבל שכר עליהם, אם
 46 כן מעלה אני עליך פאילו עשיתם ותקבל שכר עליהם. שנאמר
 47 'לכן אחלק לו כרבים, ואת עצומים יחלק שלל, תחת אשר
 48 הערה למות נפשו, ואת פשעים נמנה, והוא חטא רבים נשא,
 49 ולפשעים יגניע', ונדרש מקרא זה לגבי משה, 'לכן אחלק לו -
 50 שכרו כרבים, וכול - שמא תאמר שיהיה שכרו רק באחרונים, ולא
 51 בראשונים - האבות, תלמוד לומר ואת עצומים יחלק שללי -
 52 שמתן השכר יהיה באברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים בתורה
 53 ובמצות. ומה שנאמר 'תחת אשר הערה למות נפשו', הוא לפי
 54 שמסר משה את עצמו למיתה בעבור ישראל, שנאמר - לאחר
 55 חטא העגל אמר משה, 'ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יד עמוד א

רש"י

תוספות

- 1 **גִּסְטָרָא**, מושל, כמה שאמר קמוס דוכוס ושלטון, וחברו ריהטון קורטון גִּסְטָרָא וְפִלְסוֹת דָּף
2 נא: וְיִבְרָךְ אֱלֹהִים אֵת יִצְחָק. נִחְמָנוּ עַל אֲבוֹנוֹ וְכָרְכוּ בְרַבְתְּ אֲבֹלִים: דָּבָר הָמָא מִן הָעוֹר. שֶׁל
3 צִמְר הוּא: שֶׁהָעוֹר נִהְיָ מִפְּנֵי שֶׁל שֶׁפְתָן שֶׁאֲדָם לֹבֵשׁ סִמּוֹךְ לְעוֹר: תַּחֲלִית גְּמִילוֹת הַסְּדוּמִים.
4 הַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים: וְלִפְשָׁעִים יִפְגְּעוּ, בְּשִׁבִיל פּוֹשְׁעִים הַפְּגִיעַ: הָעֵרָה: הַרִיק:

הדרן עלך המקנא

1 **גִּסְטָרָא** שֶׁל בֵּית פְּעוֹר, הֵרְאֵנוּ הֵיכָן מִשֶּׁה קָבֹר. עָמְרוּ
2 לְמַעַלָּה, נִדְמָה לָהֶם לְמִטָּה. לְמִטָּה, נִדְמָה לָהֶם
3 לְמַעַלָּה. נִחְלְקוּ לְשֵׁנֵי פִיתוֹת, אוֹתָן שְׁעוּמְדִים לְמַעַלָּה,
4 נִדְמָה לָהֶן לְמִטָּה. לְמִטָּה, נִדְמָה לָהֶן לְמַעַלָּה, לְקָנִים
5 מַה שֶׁנֶּאֱמָר 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֵת קִבְרָתוֹ'. רַבִּי הָמָא
6 בְּרַבִּי חֲנִינָא אָמַר, אִף מִשֶּׁה רִבִּינוּ אִינוּ יוֹדְעֵי הֵיכָן
7 קָבֹר, פְּתִיב הָמָא 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֵת קִבְרָתוֹ', וְכַתִּיב
8 הַתָּם 'וְאֵת הַקִּרְבָּה אֲשֶׁר בְּרַךְ מִשֶּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים'.
9 וְאָמַר רַבִּי הָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִפְּנֵי מַה נִּקְבַּר מִשֶּׁה
10 אֶצֶל בֵּית פְּעוֹר, כִּדִּי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְעוֹר. וְאָמַר
11 רַבִּי הָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאֵי דְכַתִּיב 'אֲחֵרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם
12 תִּלְכּוּ, וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לְהִלָּךְ אַחֵר שְׂכִינָה, וְהִלָּא
13 כָּבֵד נֶאֱמָר 'כִּי ה' אֱלֹהֵיךְ אֵשׁ אֶכְלָה הוּא', אֵלָּא לְהִלָּךְ
14 אַחֵר מִדּוֹתָיו שֶׁל תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ הוּא. מַה הוּא מְלַבֵּשׁ
15 עֲרוּמִים, דְּכַתִּיב 'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וְלֹאֲשֵׁתוֹ
16 פְּתוּנֹת עוֹר וַיַּלְבֵּשׁם', אִף אֵתָהּ הַלְבִּישׁ עֲרוּמִים.
17 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּיפְרָק חוֹלִים, דְּכַתִּיב 'וַיֵּרָא אֵלָיו ה'
18 בְּאֲלוֹנֵי מִמְרָא', אִף אֵתָהּ בִּפְרָק חוֹלִים. תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ
19 הוּא נִיחָם אֲבָלִים, דְּכַתִּיב 'וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבָרְהָם
20 וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֵת יִצְחָק בְּנֵוֹ, אִף אֵתָהּ נַחֵם אֲבָלִים.
21 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָבֵר מֵתִים, דְּכַתִּיב 'וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ

הדרן עלך המקנא

5 הָיָה מְבִיא אֵת מִנְחָתוֹ. הַבַּעַל, כְּדַכְתִּיב
6 וְהִבִּיא אֵת קִרְבָּה עֲלֶיהָ וְגו' (וַיִּמְדָּק אֵם
7 כַּפִּיפָה מִצְרִית. שֶׁל שֶׁ נִצְרִי דָקָל, וְרָדִים שֶׁגִּדְלָךְ
8 סָבִיב הַדָּקָל: כִּדִּי לִיגְעָה. בְּמִקְרָא מִפְּרָשׁ טַעמָא:
9 תַּחֲלִיתָן וְסוּפָן. הַשְׂתָּא מִשְׁמַע כְּשֶׁמְבִיאָה מִבֵּיתוֹ
10 מְבִיאָה בְּכָלִי שְׂרֵת לְעוֹרָה: וְסוּפָהּ בְּכָלִי שְׂרֵת.
11 קָדָם קְמִיזָה: כֹּל הַמִּנְחוֹת מַעֲנוּת שִׁמּוֹן וְלִבּוֹנָה.
12 כְּדַכְתִּיב וַיִּצַק עֲלֶיהָ שִׁמּוֹן וְנָתַן עֲלֶיהָ לִבּוֹנָה וַיִּחַדֵּל
13 אֵם. וְלִקְמִיָּה פְרִיךְ וְהִאִיבָא מִנְחַת חוּטָא: וְזוֹ אִיבָה
14 מַעֲנוּת. דְּכַתִּיב בַּהּ לֹא יִצוּק עֲלֶיהָ שִׁמּוֹן וְגו' (וַיִּמְדָּק
15 אֵם: גְּאוֹת מִן הַחֲטָיִן. דְּכַתִּיב סֵלַת חֲטָיִם תַּעֲשֶׂה
16 אוֹתָם (מִמּוֹת טָם): מִנְחַת הַעֲקָרָה בָּאָה מִן שְׁעוּרִים.
17 בְּמִסְכַּת מִנְחוֹת (דָּף טו) לְפִינָן לַהּ מִקְרָא: בָּאָה
18 גְרֵשׁ. דְּכַתִּיב גְרֵשׁ בְּרַמֵּל תִּקְרִיב אֵת מִנְחַת
19 בְּבוּרִיךְ וַיִּחַדֵּל אֵם. וּבְמִסְכַּת מִנְחוֹת (דָּף סו) אִמְרִינָן
20 בְּמִנְחַת הָעוֹמֵר הַכְּתוּב מִדְּבַר: גְרֵשׁ. בְּשְׁעוּרִים
21 מִקְבָּר שְׁבוּ, מְנַפֵּה בְרִיג נָפֵחַ כְּעֵין סֵלַת חֲטָיִם:
22 קָמַח. הַכֵּל מְעוּרֵב כְּמוֹ שֶׁנֶּעֱשָׂה: גַּמ וְכֵן כֹּד לְפִתָּה
23 לְמַה אָנוּ שׁוֹרְחִין לִיגְעָה: עַל עוֹבְרֵי רִצּוֹנוֹ. שֶׁאֵם
24 זִתָּה עֲבָרָה עַל רִצּוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם וְרוּצָה שֶׁתּוֹרָה
25 שֶׁלֹּא תִיבְדָק. קָסֵר. הֵיא תָנָא דְאָמַר מִשּׁוּם
26 דְּחִסְדָּה הוּא:

5 **מְבִיא** את מנחתה. אין סדר המשנה וסדר
6 הפרשה מכוונן שהרי כך סדר הפרשה
7 קינא לה ונסתרה מעלה האשה ומביא את
8 מנחתה הכותן מביא פילי של חרס ונותן לתוכו
9 חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר ממעידי
10 האשה בשער נקנור ואוחז בבגדיה וסותר את
11 שערה ונותן את המנחה על ידיה וביד הכותן מים
12 המרים ומשביע ומתנה עמה וכותב את המגילה
13 ומוחק ומשקה ונטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית
14 ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר
15 ולא ידענו למה שינה התנא הסדר ואם סדר
16 התנא דוקא או סדר הפרשה:
17 **כדי** ליגעה. שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר
18 כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שייך
19 למימר דרדושי טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן
20 מינה מידי דמריב מיניה וקרא טמנא כתיב וכולל
21 הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים זהו הטעם של
22 פסוק הויאל וטעמו בשביל כך כיכא דוקא בנזק
23 לא תחבול בגד אלמנא משמע בין עניה ועשירה
24 וקאמר ר"ש טעמא דקרא שאם אתה ממשכן
25 אותה אתה משיא לה שם רע כשבינתייה מתוך
26 שאתה משיב לה העבוס ונאמר עניה דוקא אין
27 ממשכנזן אותה וכ"מ דף קמ"ו.
אי

משקה

22 בני, אף אתה קבור מתים: 'פתנות עור' רב ושמואל, חד אמר דבר הכא מן העור, וחד אמר דבר שהעור נהנה ממנו. דרש
23 רבי שמלאי, תורה תחלתה גמילות חסדים, וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים, דכתיב 'ועש' ה' אלהים לאדם
24 ולאשתו פתנות עור וילבשם', וסופה גמילות חסדים, דכתיב 'ויקבר אותו בני'. דרש רבי שמלאי, מפני מה נחאה משה רבינו
25 ליבנם לארץ ישראל, וכי לאכול מפרה הוא צריך, או לשבוע מנזבה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל,
26 ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ, כדי שתקיימו בוין על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש
27 אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך פאלו עשייתם, שנאמר 'לכן אחלק לו ברים, ואת עצומים יחלק שלל, תחת אשר הערה
28 למות נפשו, ואת פשעים נמנה, והוא חטא רבים נשא, ולפשעים יפגע', 'לכן אחלק לו ברים', יכול פאחרונים ולא פראשונים,
29 תלמוד לומר 'ואת עצומים יחלק שלל' פאברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים בתורה ובמצות. 'תחת אשר הערה למות נפשו',
30 שפסר עצמו למיתה, שנאמר 'אם אין מחני נא וגו''. 'ואת פשעים נמנה', שנמנה עם מתי מדבר. 'והוא חטא רבים נשא', שפיפר
31 על מעשה העגל. 'ולפשעים יפגע', שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה, ואין 'פגיעה' אלא תפלה, שנאמר 'אתה
32 אל תפלה בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בה':

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

33 **משנה**. היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי ליגעה. כל המנחות תחילתן וסופן בכלי שרת, וזו תחלתה
34 בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל המנחות מענונות שמן ולבונה, וזו אינה מעונה לא שמן ולא לבונה. כל המנחות פאות
35 מן החטין וזו פאה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין, היא היתה פאה גרשה, וזו פאה קמה. רבן גמליאל אומר, פשם
36 שפמעשה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה. **גמרא** תניא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר, (וכל כך למה) כדי ליגעה כדי שתחזור
37 בה. אם פכה חסה תורה על עוברי רצונו, קל וחומר על עושי רצונו. וממאי משום דחסה הוא, דילמא פי חיכי דלא תימחק מגילה, קסבר
משקה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יד עמוד ב

תוספות

רש"י

משום מגילה הא אימחוקא. היה קשה לרבי והאמרי לעיל (ו' ה') דלאחר שנמחקו מגילתה מאיימן עליה שתשתה ונראה דעל כרחק את לן למימר ד"א לית ליה איום שתשתה אפי' אחר מחיקת מגילה ומדלא פריך נהי דמשקה ואחר מקריבה אימא דלאחר מחיקה לאלתר היה נוטל המנחה מעל ידיה ש"מ דפשיטא ליה דעד שעת הקרבה היה מניחה על ידיה אם כן למאן דאמר מאיימן עליה

1 משקה ואחר קד מקריב את מנחתה, דאי משום
2 מגילה הא אימחוקא לה: פל המנחות כו': ורמיהו,
3 סדר מנחות פיצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו

4 בקלות של כסף ושל זהב ונתנה לתוך כלי שרת ומקדישה בכלי שרת, ונתן עליה שמנה
5 ולבנותה ומוליכה אצל כהן, וכהן מוליכה אצל מזבח ומגישה בקרן דרומית מערבית פגד
6 חודה של קרן, ודין. ומסלק את הלבונה לצד אהרן וקומץ ממקום שנתרבה שמנה, ונתנו
7 לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומלקט את לבנותה ונתנה על גביו (ומעלה אותו לגבי
8 מזבח) ומעלהו ומקטרו בכלי שרת ומולחו ונתנו על גבי האששים. קרב הקומץ, שריה
9 נאכלין ורשאין הכהנים ליתן לתוכה יין ושמן ודבש, ואין אסורין אלא מלחמין. קתני מיהא,
10 בקלות של כסף ובקלות של זהב. אמר רב פפא, אימא בכלים הראויין לכלי שרת, מפל
11 דכפיפה מצרית לא חווא. כמאן, דלא פרבי יוסי פרבי יהודה, דתניא כלי שרת שעשאן של
12 עץ, רבי פוסל ורבי יוסי פרבי יהודה מכשיר. אפילו תימא רבי יוסי פרבי יהודה, אימר
13 דאמר רבי יוסי פרבי יהודה בחשובין, בפחותין מי אמר. וכי לית ליה לרבי יוסי פרבי יהודה
14 ה'הקריבוהו נא לפחתה: ונתנה לכלי שרת ומקדישה בכלי שרת: שמעת מינה, כלי שרת
15 אין מקדישין אלא מדעת. אימא, נתנה בכלי שרת לקדישה בכלי שרת: ונתן עליה שמנה
16 ולבנותה: שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: ומוליכה אצל כהן: דכתיב והביאה
17 אל בני אהרן וגו': וכהן מוליכה אצל מזבח: דכתיב והגישו (אצל) [אל] המזבח: מגישה
18 בקרן דרומית מערבית פגד חודה של קרן ודין. מנלן, דכתיב וזאת תורת המנחה הקרב
19 אתה בני אהרן לפני ה' אל בני המזבח, ותניא, לפני ה', וכול בפעור, תלמוד לומר אל
20 בני המזבח. אי אל בני המזבח, וכול בדרום, תלמוד לומר לפני ה'. הא פיצד, מגישה בקרן
21 דרומית מערבית פגד חודה של קרן, ודין. רבי אלעזר אומר, וכול יגישה במערבה של קרן
22 או לדרומה של קרן, אמרת כל מקום שאמה מוצא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים
23 דברי חבירו, ואחד מקיים עצמו ומכבד דברי חבירו, מניחין את שמקיים עצמו ומכבד חבירו,
24 ותופסין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו, כשאתה אומר לפני ה' בפעור, ביטלתה אל בני
25 המזבח בדרום, וכשאתה אומר אל בני המזבח בדרום, קיימתה לפני ה' בפעור. הא פיצד,
26 מגישה לדרומה של קרן. והיכן קיימתה, אמר רב אשי, קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון
27 קאי. מאי ודין, אמר רב אשי, איצטרך, סלקא דעתך אמינא, תיבעי הגשת מנחה גופה,
28 כמשמע לן. ואימא הכי נמי, אמר קרא והקריבה אל הכהן וגו' והגישו אל המזבח מה
29 הקרבה אצל כהן בכלי, אף הגישה אצל מזבח בכלי: ומסלק את לבנותה לצד אהרן: כי היכי
30 דלא תקמוץ בהרי מנחה, פדתן קמץ ועלה בידו צרור או גרר מלח או קורט לבונה פסול:
31 וקומץ ממקום שנתרבה שמנה: מנלן, דכתיב מסלתה ומשמנה' מגרשה ומשמנה: ונתנו
32 לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת: למה לי, הא קדישה תדא וזמנא. מיד דהנה אדם, דם
33 אף על גב דקדישתיה סכין בצואר בהמה, הדר מקדיש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא:
34 ומלקט את לבנותה ונתנה על גביו: דכתיב ואת פל הלבנה אשר על המנחה: ומעלהו

ומקטרו

זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימתה לפני ה' בפעור הא פיצד מגישה לדרומה של קרן. היג לה בת"י, לדרומה של קרן ולא בעי כנגד חודה: ותיכן קיימתה. הלא חוץ
לכנגד וזיות ההיכל הוא: קסבר האי תנא. ר' אלעזר: בליה טובח בצפון קאי. בחלק צפוני של עזרה. ולית ליה דמזבח מתן כנגד ההיכל ובתלמי. נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע
פחת ההיכל. הלכך יגישה אל בני המזבח בדרום. ובלבד שיהא סמוך למערב. נמצא מקום את שניהם. וה"ה נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד וזיות דרומית ההיכל ולצפון שיהא
דרומו של מזבח כנגד ההיכל יהו מצוי לקום את שניהם. דכנגד ההיכל קרינן ביה לפני ה' ובלבד שיהא סמוך לקרן דהיינו אצל מערב, והא דנקט ולשמע מנה בליה מזבח בצפון קאי, א
משום דג' מתולקות הן בדר. ה' ר' יהודה אית ליה מזבח מתן כנגד היכל ובתלמי בפ"ק דיומא (ו' טו), ור"א בן יעקב אית ליה בליה מזבח בדרום קאי, דאמר צפוני שיהו צד פני
מכלום. ור' יוסי הגלילי אית ליה בליה מזבח בצפון קאי בוקחים בפ' קדשי קדשים (ו' טו), הלכך לר"א דהא דשמעי' ליה ע"כ דקאמר וזיות דרומית של מזבח לפני מכנגד וזיות
היכל הוא. ופליג אדרי' ואדרי' אן בעקב. מוקמינן ליה בר' יוסי הגלילי דסיל דבליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית: מאי ודין. מאי תיסק אדעתיה דנבעי טפי: מנחה
גיפה. ולא הכלי שיהא בה אלא יכופ הכלי שיהא נוגע סלת למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסרי: סכין. הוה כלי שרת דתניא (ומה ו' יב) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן.
מכאן ואילך יצודתן מתכותן: הדר מקדיש ליה בכלי. שמכבדו בכלי שרת ברכתיב וישם באגנות (מטו כז): ואת פל הלבונה. גבי הקטרת תהיב. דמקט קמץ ולבונה כי הדין:
ה"ל

1 משקה. המים ואחר מקריב מנחתה, ופולגתה היא בפרק היה נוטל (לפני ו' יט). ומידו כל
2 זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת, דכתיב מוקרת עזר, ואע"פ ששתתה מניחין אותה
3 בקדה כדי ליגענה ותודה, והשתא ודאי משום חסין הוא, דאי משום מגילה הא אימחוקא
4 לה: קלותה כעין סלים, אדם מביא מנחתו לעזרה מתוך ביתו בקלות וכו': ונתנה.
5 בעזרה בכלי שרת, כסוד שצריך לתתה ע"מ פן
6 שיהא דעתו שיקדישה הכלי ומגישו. מגיע את
7 הכלי לקרן מערבית דרומית. ולקמן וליף לה
8 מקראי: ודין. לקמן מפרש מאי היא ובמקומו
9 תיסק אדעתיה דנבעי טפי: ומסלק את הלבונה לצד
10 אהרן. בתוך הכלי עצמה, ולקמן מפרש טעמא
11 דכלה מתניחא: שנתרבה שמנה. ממקום שהיא
12 נבללת קפה בשמן: ונתנה לכלי שרת. שני, ולקמן
13 מפרש טעמא: על גבי האששים. על האש: לתן
14 לתוכה. לתן לתוך השירים: בכלים הראויין לכלי
15 שרת. אם היה מקדישין: רבי פוסל. ובמקומו
16 ובמסכת סוטה וליף טעמא בפרק החליל (ו' טו):
17 בחשובין. בכלי עץ חשובין: הקריבוהו נא לפחתה.
18 סיפא דקרא, הדרף או ודשא פניה: אין מקדישין
19 אלא מדעת. שהותנו הוה צריך שיתנו לשם
20 קד. וא"ת הרי מנחה קדושה ועומדת שהקדישה
21 בקדש, קדשת פה אינה אלא קדשת דמים ואינה
22 קדשת גוף, ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה,
23 ואם נטמאת נפדית. קדשה בכלי קדשה קדשת
24 הגוף ונפסלת בטבול יום ובלינה ואין לה פדיון:
25 ונתנה לקדישה. התורה הצריכה לתנו בכלי
26 שרת כדי שיקדישה הכלי ואפילו אינו מתכן
27 לקרן: ויטמו עליה. הוה שמן ולבונה ואין צריך
28 כהן לקר, דכתיב ויצק עליה שמן וגו' והדר
29 והביאה אל בני אהרן וגו': וזאת תורת המנחה.
30 כל המנחות במשמע: הקרב אותה בני אהרן וגו'
31 וכול בפעור. יגישה לדרום מערבי של מזבח,
32 דהיינו לפני ה', שהיחיל במערב והמזבח בחצר
33 ל"ב אמה רחבו ממצע באמצע העזרה, וכן
34 ההיכל ממצע באמצע העזרה הוה מול זה ל"ב
35 אמה היכל ובתלמי. חללו ב' ובתלמי ו' אמה צני
36 בתל צפוני וששה לכתל דרומי, נמצא מערבו
37 של מזבח לפני ה', דאין מפסיק כלום בינו לבין
38 ההיכל, דאלו אולם שלפני ההיכל פתוח הוא
39 ורחבו עשרים אמה ככל חללו של היכל: כנגד
40 חדה. כל מה שביכול לקרבו כלפי מערב, ובלבד
41 שיהא שם קצת דרום משום אל בני המזבח: דאי
42 לא כנגד חדה ליכא לפני ה' בכל שהרי וזיות
43 ההיכל כלם כנגד וזיות המזבח: ר' אלעזר אומר
44 בו'. ודרשו למקרא בענין אהרן, וקר דורשו, מתוך
45 שנאמר לפני ה' אל בני המזבח: וכול יגישה
46 לאתד מתן רצה למערב רצה לדרומה, וה"ג לה
47 בת"י: או לדרומה של קרן ובתלמי. קר תשיבני
48 כל מקום שאמה מוצא בו. ודין דאפש לקיים
49 את שניהם תו לא תוקמה רצה זה עושה רצה
50 זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימתה לפני ה' בפעור הא פיצד מגישה לדרומה של קרן. היג לה בת"י, לדרומה של קרן ולא בעי כנגד חודה: ותיכן קיימתה. הלא חוץ
51 לכנגד וזיות ההיכל הוא: קסבר האי תנא. ר' אלעזר: בליה טובח בצפון קאי. בחלק צפוני של עזרה. ולית ליה דמזבח מתן כנגד ההיכל ובתלמי. נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע
52 פחת ההיכל. הלכך יגישה אל בני המזבח בדרום. ובלבד שיהא סמוך למערב. נמצא מקום את שניהם. וה"ה נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד וזיות דרומית ההיכל ולצפון שיהא
53 דרמו של מזבח כנגד ההיכל יהו מצוי לקום את שניהם. דכנגד ההיכל קרינן ביה לפני ה' ובלבד שיהא סמוך לקרן דהיינו אצל מערב, והא דנקט ולשמע מנה בליה מזבח בצפון קאי, א
54 משום דג' מתולקות הן בדר. ה' ר' יהודה אית ליה מזבח מתן כנגד היכל ובתלמי בפ"ק דיומא (ו' טו), ור"א בן יעקב אית ליה בליה מזבח בדרום קאי, דאמר צפוני שיהו צד פני
55 מכלום. ור' יוסי הגלילי אית ליה בליה מזבח בצפון קאי בוקחים בפ' קדשי קדשים (ו' טו), הלכך לר"א דהא דשמעי' ליה ע"כ דקאמר וזיות דרומית של מזבח לפני מכנגד וזיות
56 היכל הוא. ופליג אדרי' ואדרי' אן בעקב. מוקמינן ליה בר' יוסי הגלילי דסיל דבליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית: מאי ודין. מאי תיסק אדעתיה דנבעי טפי: מנחה
57 גיפה. ולא הכלי שיהא בה אלא יכופ הכלי שיהא נוגע סלת למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסרי: סכין. הוה כלי שרת דתניא (ומה ו' יב) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן.
58 מכאן ואילך יצודתן מתכותן: הדר מקדיש ליה בכלי. שמכבדו בכלי שרת ברכתיב וישם באגנות (מטו כז): ואת פל הלבונה. גבי הקטרת תהיב. דמקט קמץ ולבונה כי הדין:
ה"ל

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

53 את המנחה בכלי שרת, הוא כדי שתתקדש המנחה בכלי, אך אף אם
54 אינו מתכוון שהכלי יקדשה הכלי מקדשה. ונתתן עליה בעל המנחה
55 שמינה ולבנותה, שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה.
56 ומוליכה אצל בהן, דכתיב והביאה אל בני אהרן וגו'. וכהן
57 מוליכה אצל מזבחה, דכתיב והגישתה (אצל) [אל] המזבח.
58 מבואר בברייתא מנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של
59 קרן ודיו. שואלת הגמרא, מנלן שמקום הגשת המנחה הוא בחודה
60 של קרן מערבית דרומית, עונה הגמרא, דכתיב וזאת תורת
61 המנחה תקרב אתה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח' - משמע
62 שזו היא תורת כל המנחות. ותניא, לפני ה', יכול במערב - אם היה
63 כתוב רק לפני ה' היינו מפרשים שמנישה אל הקיר המערבי של
64 המזבח, תלמוד לומר אל פני המזבח' - לכך נאמר אל פני
65 המזבח, ופני המזבח הם בצד דרום ששם נמצא הכבש שעולים בו
66 למזבח. אי אל פני המזבח יכול בדרום - ואם היה כתוב רק אל
67 פני המזבח, היינו מפרשים שמנישה אל הקיר הדרומי של המזבח,
68 תלמוד לומר לפני ה' - לכך נאמר לפני ה' דהיינו לצד המערבי,
69 הא כיצד - כיצד יתכן שניגשה גם לפני ה' וגם אל פני המזבח,
70 אלא שמנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו -
71 מגישה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית, ובאופן זה נחשב
72 שהגישה גם לפני ה' וגם אל פני המזבח.
73 מביאה הגמרא שרבי אלעזר אמר, כיון שנאמר גם לפני ה' וגם אל
74 פני המזבח יכול ונישנה במערבה של קרן או לדרומה של קרן -
75 היינו יכולים לומר שיכול להגישה להיכן שחפץ, או לצד מערב של
76 הקרן ויקיים לפני ה' או לצד דרום ויקיים אל פני המזבח, אך אין
77 זה נכון משום שאמרתי - יש להשיב ולומר, שדוקא במקום שאי
78 אפשר לקיים דין אחד משני הפסוקים - בזה צריך לומר שכוונת
79 התורה היא שיעשה אחד מהשנים, אך בכל מקום שאתה מוצא
80 שני מקראות שאחד מקיים עצמו ומקיים דברי חבירו - שהדין
81 שנאמר בפסוק אחד יתן ליישבו גם עם מה שנאמר בו וגם עם מה
82 שנאמר בפסוק השני, יתן ליישבו השני ומבטל דברי חבירו -
83 ואילו הדין שנראה מהפסוק השני מתיישב עם מה שנאמר בו עצמו
84 אך סותר את מה שנאמר בפסוק הראשון, מניחין את הדין שנראה
85 מהפסוק השני שמקיים עצמו ומבטל חבירו, ותופסין את הדין
86 שנאמר בפסוק הראשון שמקיים עצמו ומקיים חבירו. ולכן לגבי
87 הגשת המנחה, בשארתה אמר לפני ה' במערב - אם נרצה לקיים
88 רק את מה שנאמר בפסוק לפני ה' ולהגיש לצד מערב, ביטלתה
89 אל פני המזבח' בדרום לא נקיים כלל את מה שנאמר אל פני
90 המזבח' שמשמע שצריך להגיש לצד דרום, וכשארתה אמר אל פני
91 המזבח' בדרום קיימתה לפני ה' במערב - אך אם נקיים את מה
92 שנאמר בפסוק אל פני המזבח' ונגיש לצד דרום, נקיים גם את מה
93 שנאמר לפני ה' דהיינו לצד במערב, הא כיצד - להיכן יגיש ויקיים
94 את שני הדינים, מנישה לדרומה של קרן - מגיש את המנחה לקיר
95 הדרומי של המזבח ואין צריך שיהיה כנגד חודה. שואלת הגמרא
96 והיכן קיימתה בזה את מה שנאמר לפני ה', והרי התבאר ש"ב
97 אמות של המזבח היו מכוונות כנגד היכל וקירותיו חויות המזבח
98 אינם מכוונות כנגד ההיכל, נמצא שלא קיים לפני ה'. מבארת
99 הגמרא, אמר רב אשי קסבר האי תנא כוליה מנחה בצפון קאי
100 - רבי אליעזר סבר כשיטת רבי יוסי הגלילי, שכל ל"ב אמות המזבח
101 היו בצפון העזרה, כלומר שש עשרה אמות הדרומיות של המזבח
102 בלבד היו כנגד חציו הצפוני של ההיכל, נמצא שאף העומד בצד
103 הקיר הדרומי של המזבח עומד כנגד ההיכל, ומניש את המנחה לקיר
104 הדרומי סמוך ביותר למערב, ובכך מקיים גם את מה שנאמר לפני

1 שסדר בדיקת הסוטה הוא, שתחילה מוחים את מגילת סוטה אל
2 המים ומשקה את המים, וגם לאחר שהשקה משאירים את המנחה
3 על ידיה ואחר כך מקריב את המנחה, ולכן הוכרח לומר שהטעם
4 שרצתה התורה ליגעה כדי שתודה ולא תיבדק הוא משום שחסה
5 עליה שלא תמות, דאי משום מנילה שלא תימחק, מדוע ממשכים
6 ליגעה לא כבר אימחקא לה.
7 כל המנחות כו'. מקשה הגמרא ורמינהו, שנינו בברייתא קרב
8 מנחות ביצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו בקלותות - כעין סלים
9 של כסף ושל זהב, ונותנה כשמגיע לעזרה לתוך פלי שרת
10 ומקדשה בכלי שרת - הבינה הגמרא שכשנותן את המנחה בכלי
11 שרת צריך שתהיה דעתו שהכלי יקדשה, ונותן עליה בעל הקרן
12 שמינה ולבנותה ומוליכה אצל בהן, וכהן מוליכה אצל מזבחה
13 החיצון ומנישה - שיגע הכלי בקרן דרומית מערבית כנגד חודה
14 של קרן, ודיו די בכך. ומסלק הכהן את תלבונה שבתוך הכלי לצד
15 אהרן של הכלי, כדי שלא יתערב בקומץ חלק מן הלבונה, וקומץ -
16 נוטל הכהן בקמיצתו מקומם שנתרבה שמינה - ממקום שהמנחה
17 בלולה היאטב בשמן, ונותנו לתוך פלי שרת אחר ומקדשו בכלי
18 שרת בשנית, ולהלן יתפרש טעם הדבר. ומלמט את לבנותה
19 שנותרה בכלי הראשון ונותנה על גביו - על גבי הקומץ, (ומעלה
20 אותו לגבי מזבחה) ומעלהו - את הקומץ שהלבונה נתונה על גביו
21 ומקטירו בכלי שרת, ומולחו ונותנו על גבי האישים שעל המזבח.
22 לאחר שקרב הקומץ, שרייה של המנחה שנותרה בכלי נאכלין
23 לבניהם, ורשאיין הכהנים ליתן לתוכה - לתוך השריים יין ושמן
24 ודבש, ואין אסורין לעשות בשיירי המנחה אלא מלחמין - לגרום
25 להם שחמיצו. מבארת הגמרא הקושיא מהברייתא, קתני מיהא,
26 שהביאו את המנחה מבית בעל הקרן בקלותות של כסף ובקלותות
27 של זהב ורק לאחר הבאתה לעזרה הניחיה בכלי שרת, ואילו במשנה
28 מבואר שאף תחילתן בכלי שרת. מתרצה הגמרא, אמר רב פפא
29 אימא בכלים תראויין לכלי שרת - אין כוונת המשנה שנותנה
30 מתחילה בכלי שרת, אלא שנותנה בכלים הראויים לקדשן ולעשות
31 מהם כלי שרת. מדייקת הגמרא, מכלל - משמע מהמשנה דכפיפה
32 מצרית לא חויה - אינה ראויה להיות כלי שרת ולכן אין מביאין בה
33 אלא מנחת סוטה. כמאן, ולא פרבי יוסי פרבי יהודה - דין זה הוא
34 כדעת רבי ולא כרבי יוסי ברבי יהודה, דתנאי כלי שרת שעשאון של
35 עץ, רבי פוסל ורבי יוסי פרבי יהודה מבישר - והבינה הגמרא
36 שהטעם שכפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת הוא משום שעשויה
37 מעץ וכרבי, אך לדעת רבי יוסי ברבי יהודה גם כפיפה מצרית ראויה
38 לכלי שרת. דוחה הגמרא אפילו תימא שמשנתנו סוברת כרבי יוסי
39 פרבי יהודה, מכל מקום כפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת,
40 אימר דאמר רבי יוסי פרבי יהודה כחשובין - שאף רבי יוסי ברבי
41 יהודה לא הכשיר לכלי שרת אלא כלי עץ חשובים אך כפחותין מי
42 אמר - וודאי לא סבר שעושים כלי שרת מדברים פחותים ובזויים
43 ככפיפה מצרית, שהרי מי לית ליה לרבי יוסי פרבי יהודה
44 'הקריבנהו נא לפתחה' - וכי לא סבר רבי יוסי בר יהודה את הלימוד
45 מהפסוק "הקריבנהו נא לפתחה הירצך או הישא פניך", שאין להביא
46 קרבן מדברים פחותים.
47 מבואר בברייתא ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. סברה
48 הגמרא שכשמניח את המנחה בכלי שרת עליו להתכוון שהכלי
49 יקדשה, שמעית מינה פלי שרת אין מקדשין אלא מדעת - מוכח
50 שכלי שרת אינם מקדשים את מה שבתוכם אלא אם כן הנותן
51 מתכוון לכך. דוחה הגמרא, אימא כוונת הברייתא היא שנותנה
52 בכלי שרת לקדשה בכלי שרת - הטעם שהצריכה התורה להניח

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

46 סֵלֶת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת, ומנחת
 47 העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורים, מכל מקום יש בה
 48 מעלה שמעונה שמן ולבונה, וכאן נרש - שמנפים היטב את קמח
 49 השעורים לבל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל וזו - מנחת
 50 סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אינה מעונה לא שמן
 51 ולא לבונה, וכאן מן השעורים, וכאן קמח שאינו מנופה.
 52 התבאר שמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא
 53 ברייתא בענין זה. תניא, אמר רבי שמעון בדין הוא - היה ראוי
 54 שתהא מנחת חוטא מעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטא
 55 נשכר שיקילו במנחתו. ומפני מה אינה מעונה שמן ולבונה, כדי
 56 שלא יהא קרבנו מהודר. ובדין הוא שתהא חטאת חלב - כלומר
 57 כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מעונה נסכים כקרבנות נדר
 58 ונדבה, כדי שלא יהא חוטא נשכר. ומפני מה אמרה התורה
 59 בפרשת נסכים 'לפלא נדר או נדבה', ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא
 60 בקרבן הבא בנדר או נדבה, אך חטאת אינה מעונה נסכים, כדי
 61 שלא יהא קרבנו של החטאת מהודר על ידי הנסכים. וממשיכה
 62 הברייתא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי שלא יהיה קרבנו
 63 של החוטא מהודר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו מעונה להביא
 64 עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו פאין על חטא, אלא
 65 להכשירו ליתור, ולכן הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא, וכי
 66 קרבנות המצורע אינם באים על חטא, אינו והאמר רבי שמואל בר
 67 נחמני אמר רבי יוחנן, על שבעה דברים - חטאים, נגעים פאין
 68 וכו' - על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגעי מצורע באים
 69 מחמת החטא, וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואין אמרו
 70 שאינם באים על החטא. מתרצת הגמרא, הָתָם - במצורע, אין
 71 הקרבן בא על החטא, כיון שעל ידי היסורים והבושה שהיו לו
 72 מנגעיה, הוא דאיכפר ליה החטא שחמתו בא הנגע. וכי מיייתי
 73 קרבן - הקרבן שמביא הוא רק כדי לאשתרוי בקדשים הוא דקא
 74 מיייתי - שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא קרבן. שואלת הגמרא,
 75 אלא מעתה לדבריה, שהטעם שמביאין נסכים על חטאת מצורע
 76 הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר - שמביא הנזיר
 77 חטאת במלאת ימי נזרו תהא מעונה נסכים עם הקרבן, לפי שלא
 78 חטא הנזיר בניזירותו, ונמצא שאינה באה על חטא. עונה הגמרא,
 79 קבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
 80 הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, דרבי אלעזר הקפיר,
 81 דאמר שזויר נמי חוטא הוא - כיון שציער את עצמו מן היין, ואין
 82 לאדם להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש
 83 חשש שמא יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו
 84 באה על חטא.
 85 שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר פשם שמעשיה מעשה בהמה, כך
 86 קרבנה כו', מביאה הגמרא. תניא, אמר רבן גמליאל לחכמים,
 87 סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא
 88 מן השעורים פמין חומר - כמו תכשיט שמחברים אותו לשני קצוות
 89 צוארי החלוק לנו.

1 ומקטירו בקלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה
 2 לאחר שהעלהו בקלי שרת מקטיר ליה, והרי עדיין לא מלחו,
 3 ובהמשך הברייתא מבואר ש'מלחו ונותנו על גבי האשים', ומשמע
 4 שאינו מקטירו אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת
 5 הברייתא שמעלהו בכלי שרת ומיד מקטירו, אלא אימא שמעלהו
 6 בקלי שרת על מנת להקטירו לאחר מכן כשמולחו.
 7 מבואר בברייתא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונותנו על גבי
 8 האשים, אומרת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב 'וכל קרבן
 9 מנחתך במלח תמלח וגו'.
 10 עוד מבואר בברייתא שלאחר שקרב הקומץ שרייה נאכלין.
 11 שואלת הגמרא, מנלן שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השירים
 12 לכהנים, ומשיבה דבתיב 'והקטיר הכהן את אוקרתה וגו'',
 13 ובתיב בפסוק הבא לאחר מכן, 'והנתרת מן המנחה לאהרן
 14 ולבניו' - והיינו שלאחר הקטרת הקומץ הותרה הנתרת מן המנחה
 15 לאהרן ולבניו. מבארת הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ
 16 ומותרים השירים באכילה, למד בדאית ליה ולמד בדאית ליה -
 17 נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו, דאיתמא בברייתא, הקומץ,
 18 מאימתי נחשב שהוקרב לענין שיהיה מותר את השירים באכילה,
 19 רבי חנינא אמר, משתלומ בו האור - ממתי שאחזה בו האש
 20 אפילו מעט, הותרו השירים באכילה. רבי יוחנן אמר אין השירים
 21 מותרים אלא משתיצת האור פרופו.
 22 בהמשך הברייתא מבואר לגבי שיירי המנחה, ורשאין הכהנים ליתן
 23 לתוכו יין ושמן ודבש. שואלת הגמרא, מאי מעמא שהותר לתת
 24 לתוכו יין ודבש, ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה 'לך נתתם
 25 למשחה ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לגדולה, כלומר שיאכלו
 26 את מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אוכלין, - ולכן מותר
 27 לתת בשרי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.
 28 מה שמבואר בברייתא לגבי השירים ואין אסורין אלא מלחמין,
 29 מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב "לא תאפה חמין חלקם",
 30 ואמר רבי שמעון פן לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על
 31 הנאמר קודם לכן, כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם
 32 לאכילה לא תאפה חמין.
 33 שנינו במשנה פל המנחות טעונות שמן ולבונה כו'. שואלת
 34 הגמרא, וכי וכל המנחות מעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה,
 35 והאיכא מנחת חוטא - והיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים,
 36 כגון שנכנס למקדש בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות
 37 ושבועת ביטוי, שאף היא אינה טעונה שמן ולבונה, דר' חמנא אמר
 38 'הביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סתל לחטאת לא ישים
 39 עליה שמן ולא יתן עליה לבנה'. מתרצת הגמרא, התנא של
 40 משנתנו כשמנה החילוקים בין מנחת חוטא לשאר מנחות, לא מנה
 41 כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת סוטה, אלא
 42 הכי קאמר - כרך כל הדינים יחד, ושנה כך - פל המנחות יש בהן
 43 לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, וכאות מן
 44 החיטין, וכאות סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטא, אף על פי
 45 שאינה מעונה שמן ולבונה, מכל מקום באה מן החיטין וכאן

1 נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה נזרד ונדבה דילי הי"פ בדין הוא
2 מאחר שהוא חוטא היה צריך לעונשו להביא קרבן גדול אבל בכור ומעשר אינו
3 בדין:

4 סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הבא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא להו
5 דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה

6 מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים
7 כדאייתא בפרק שתי מדות (מנחות דף טז) והכי אייתא
8 בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (דף יא) ובפרק ג'
9 דנזיר (דף ע"ט). דאף על גב דקרא בניזיר טמא כתיב
10 אגן אפילו נזיר טהור קאמרין דקסבר רבי אלעזר
11 הקפר דחוטא הוא דחינו טעמא דכתב קרא בניזיר
12 טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעטא
13 קמיייתא דנזיר (דף טז) דהנן אהא נאה הרי זה נזיר
14 ודלמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל

15 שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עביד מילתא
16 דעבירה ואמרין ליה נאה אגן אפילו רבי אלעזר
17 הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר
18 טמא דאידי דבעי מעיסת דלמא אתי למיעבר
19 על נזירותיה אבל נזיר טהור לאו חוטא קרינן בה
20 ואם תאמר שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי
21 אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא
22 דגמרא דהכא ודפ"ג דנזיר (דף ע"ט). לאו כשמואל
23 וסתמא דמתניתין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן
24 דאמר לאו חוטא לפוס סתמא דגמרא אם כן

25 תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא
26 דתענית (דף י"א). כל היושב בתענית נקרא חוטא
27 סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית בניזיר טהור
28 הוא דאמרין בפ"ק דנדרים (דף י) רבי אלעזר
29 הקפר אומר וכו' מכאן שיושב בתענית נקרא
30 חוטא והתם מיידי בניזיר טהור כדפרישית ומדמי
31 ליה יושב בתענית והשתא אתי לן למימר דסתמא

32 דגמי דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר
33 טהור דלא כשמואל דאידו היה מדמי ליה דוקא
34 לנזיר טמא לפי שמעבר את עצמו מכל דבר שהיה
35 יושב בתענית ומתחרט בניזיר טמא שמתחרט
36 משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור
37 אינו צער מידו תיקשה דשמואל אדשמואל
38 דאמר בפ"ק (עליו דף י"א) דיושב בתענית נקרא
39 חוטא ובפרק החובל (וכ"ק דף ט"ז) פריך ואין אדם
40 רשאי לחבול בעצמו התניא יכול נשבע להרע
41 לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות
42 ומוקי לה שמואל כיושב בתענית והוא רשות
43 ועוד קשיא מפרק תבא דבריות (דף טו.) דאמר
44 וחסא שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום
45 הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו
46 יום הכפורים לא נייתו דהא כפר עליה יום
47 הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל חטאתם
48 ולרבי אלעזר הקפר מאי איכא למימר נזיר כי

49 דשמואל א"ל דאינה טעונה נסכים משום דהא חטא אינה טעונה
50 נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף ט"ז) וי"ט. דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מעיקר עקב מיייתו ואכתי הוה מצי למיפרך התם לר' ישמעאל דהא לר' ישמעאל מספק נזיר
51 לר' ישמעאל מספק נזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק נזיר טהור ובפרק קמא דשבועות (דף ט.) נמי לא מתרץ כמו בבריות דלאו משום כפרה אתי: סבר לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי
52 אמאי תלי מילתיה בר' אלעזר הקפר והא אידו גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף י) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר ובפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שיטפיה דנקט
53 בכל דוכתא הכי נקט נמי הכי כי האי ליטנא: כמין חומר. פי' רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (פסח דף סג.) בשמים מעורבין תרגום בלולה דפילא ענין אחר פי'
54 רבינו סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבריו מה חמרך כלומר מה מעשיך:

1 ה"ג ומקטירו ס"ד. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה. מקטירו ס"ד
2 והרי עדיין לא מלחה וסיפא קתני ומולחו ונותרו על גבי האשים, אלמא השתא הוא
3 דמקטר ליה: אלא איכא מעלה להקטירו בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו
4 לאחר שיתלחמה קרב הקמין למר כדאייתא ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמתיר שירים
5 באכילה מאימת חשיב קריבה להחיר שירים.

6 לרבי יוחנן כדאייתא ליה משתצת האור ברבו.
7 ולרבי חנינא משתשלוט בו ואפלו מעט: למשחה.
8 גבי מתנות הקדש כתיב (מקד' י"ח) לך נתתם
9 למשחה: לא תאפה המין חלקם וגו'. אפלו חלקם
10 שירים לא תאפה חמין, ודרשנן ליה האי חלקם
11 דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חוטא. הבא
12 על חטא דממא מקדש ושבועת העדות
13 ושבועת שטוי, דכתיב התם ואם לא תשיג ידו
14 לשתי תורים וגו' (ויקרא ס' ח"ק וכו'). כלומר לא
15 קתני מלתא באגפי נפשיה אלא כרוך ותיגי הכי

16 כל המנחות טעונות שמן ולבונה ובאות חטין.
17 כלומר ושאינם טעונות פאות מידת חטין ובאות
18 סלת, כלומר תרא מהני מעלייתא אית ביה
19 ביצר מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה וכו':
20 שלא יהא חוטא נשפר. להקל במנחתו יותר
21 משאר מנחות: תפאת חלב. כל חטאת חלבם קרי
22 חטאת חלב, דבתי חלב כתיב כל חלב וכל דם
23 לא תאכלו (ד' טז) וכתיב בתריה פרשת חטאת
24 נככים. סלת למנחה ועירון לכבש יין ושמן
25 רביעית הדין כמו שמקטירין לעולה ושלמים:
26 ומפני מה אינם טעונות. דכתיב בפרשת נסכים
27 (מקד' טו) לפלא נדר או בנדבה, הבא בניזיר
28 ונדבה טעון נסכים, ואין חטאת ואשם טעונים

29 נסכים: תפאתו ואשמו של מצורע איתרבו
30 בהדיא לנסכים במסכת מנחות בפרק שתי מדות
31 (דף ט"ז): על שבעה דברים נגעים באין, ומקדש להו
32 בערבין בפרק יש בערבין (דף י"ז). מנגיעה איכפר
33 ליה. יסורים ובשת של נגע כפרו לו על אותו
34 חטא: ובי קא מייתי קרבן לאשתריו בקרשים
35 הוא דמייתי. שיש טמאות שהצריך הכתוב
36 כפרה לטורקו, וכו' ושבביא ויולדת ומצורע ונזיר
37 שנטמא: תפאת נזיר. שפוביא במלאת ימי נזרו
38 חטאת ועולה ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער
39 עצמו מן היין: חזף. בוטורין בלע"ז, והוא של
40 חזף, וחוקמים בו שני צעארי חלוק לנזיר
דשמעיה

31 שבעה דברים נגעים באין וכו'. התם, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. פי מייתי קרבן, לאשתריו
32 בקרשים הוא דקא מייתי. אלא מעתה, חטאת נזיר תהא טעונה נסכים לפי שאינה פאה
33 על חטא. סבר לה כרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא הוא: רבן גמליאל אומר
בשם כו': תנאי, אומר רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה כמין חומר,
דשמעיה

31 שבעה דברים נגעים באין וכו'. התם, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. פי מייתי קרבן, לאשתריו
32 בקרשים הוא דקא מייתי. אלא מעתה, חטאת נזיר תהא טעונה נסכים לפי שאינה פאה
33 על חטא. סבר לה כרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא הוא: רבן גמליאל אומר
בשם כו': תנאי, אומר רבן גמליאל לחכמים, סופרים, הניחו לי ואדרשנה כמין חומר,
דשמעיה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

רש"י

1 דְּשִׁמְעוּיָהוּ לְרַבִּי מֵאוּר דְּקָאָמֵר, הוּא הֶאֱכִילָתוֹ מֵעֲדֵי
 2 עוֹלָם, לְפִיכָךְ קָרְבָּנָהּ מֵאֲכָל בְּהֵמָה. אֲמַר לִיה, הִתְיַחַח
 3 עֲשִׂירָה, עֲנִיה מֵאֵי אִיכָא לְמוּמֵר. אִלָּא כִּשְׁם שְׁמַעְשִׂיהָ
 4 מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה, כִּד קָרְבָּנָהּ מֵאֲכָל בְּהֵמָה: מִשְׁנָה. הִיָּה
 5 מְבִיא פִּילֵי שֶׁל חֶרֶם וְנוֹתָן לְתוֹכָהּ חֲצִי לֹוג מִיּוֹם מִן
 6 הַכִּיּוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּיעִית. כִּשְׁם שְׁמַמְעֵט בְּפֶתַב
 7 כִּד מְמַעֵט בְּמִיּוֹם. וְכֵּן לְהִיכָל וּפְנֵה לְיִמִּינוֹ וְנִקְוּם הִיָּה
 8 שֵׁם אִמָּה עַל אִמָּה, וְטַבְלָא שֶׁל שֵׁשׁ וְטַבְעֵת הִיָּתֵה
 9 קַבְעָה בָּהּ, כִּשְׁהוּא מְגִבֵּיהּ וְנוֹטֵל עַפְר מִתַּחְתֵּיהּ, וְנוֹתָן
 10 בְּרֵי שִׁירָאָה עַל הַמַּיִם, שְׁנָאָמֵר, וְיִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר הִיָּה
 11 בְּקִרְקַע הַמּוֹשָׁבִין יָקַח תְּפִיחוֹ וְנָתַן אֶל הַמַּיִם: גְּמָרָא.
 12 תֵּנָא, פִּילֵי שֶׁל חֶרֶם חֲדָשָׁה, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. מֵאֵי
 13 מַעֲמָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, גְּמַר כְּלֵי כְּלֵי מִמּוֹצְרֵי. מַה לְהֶלֶן
 14 חֶרֶם חֲדָשָׁה, אִף כָּאן חֶרֶם חֲדָשָׁה. וְהָתֵם מְנַלְו, דְּכִתְבִי
 15 וְשִׁחַטְתָּ אֶת הַצֹּפֹר הַאֲחֵת אֶל כְּלֵי חֶרֶשׁ עַל מִיּוֹם חַיִּים,
 16 מַה מִּיּוֹם חַיִּים, שְׁלֵא נַעֲשֶׂתָהּ בְּהֵן מְלֹאכָה, אִף כְּלֵי
 17 שְׁלֵא נַעֲשֶׂתָהּ בּוֹ מְלֹאכָה. אִי מַה לְהֶלֶן מִיּוֹם חַיִּים
 18 אִף כָּאן מִיּוֹם חַיִּים, לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הִכִּי נָמִי, דְּאָמֵר
 19 רַבִּי יוֹחָנָן, מִי פִּיּוֹר. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר, מִי מַעֲוִין הֵן.
 20 וְהַכְּמִים אוֹמְרִים, מִשְׁאָר מִיּוֹמוֹת הֵן. אִיכָא לְמִיפְרָךְ, מַה
 21 לְמִצְוֵת שֶׁבֶן טַעוֹן עֵץ אֲרוֹ וְאוֹבוֹ וְשֵׁי תוֹלַעַת. אָמֵר
 22 רַבָּה, אָמֵר קְרָא 'בְּכֵלִי (חֶרֶם) [חֶרֶשׁ]', כְּלֵי שְׁאֲמַרְתִּי
 23 לָךְ כְּבָר, אָמֵר רַבָּא, לֹא שָׁנוּ אִלָּא שְׁלֵא נִתְאַכְמוּ פִּנּוּ,
 24 אָבֵל נִתְאַכְמוּ פִּנּוּ פְּסוּלִין. מֵאֵי טַעְמָא, דְּוִמָּא דְּמִיּוֹם,
 25 מַה מִּיּוֹם שְׁלֵא נִשְׁתַּנּוּ, אִף כְּלֵי שְׁלֵא נִשְׁתַּנּוּ. בְּעוּ רַבָּא,
 26 נִתְאַכְמוּ, וְהַחֲזִיּוֹן לְתוֹךְ כְּבִשֵׁן הָאֵשׁ וְנִתְלַבְּנוּ, כַּהֵן מִי
 27 אָמְרִין בֵּין דְּאִידְחֵי אִידְחֵי, אוּ דִילְמָא בֵּין דְּהָדוּר
 28 הָדוּר. הָא שְׁמַע, רַבִּי אֲלֵעָזֵר אוֹמֵר, עֵץ אֲרוֹ וְאוֹבוֹ וְשֵׁי
 29 תוֹלַעַת שְׁהַפְשִׁיל בְּהֵן קוּפְתוֹ לְאַחֲרָיו פְּסוּלִין. וְהָא הָתֵם, הִדְרִי וּמַפְשְׁטִי. הָתֵם, דְּאִיקְלוּף
 30 אִיקְלוּפִי: וְכֵּן לְהִיכָל וּפְנֵה לְיִמִּינוֹ וכו': מֵאֵי טַעְמָא, דְּאָמֵר מַר, כִּל פִּיּוֹת שְׁאֵתָהּ פּוֹנֵה, לֹא יְהוּ
 31 אִלָּא דָרָךְ יְמִין: מְקוֹם הִיָּה שֵׁם אִמָּה כו': תֵּנוּ רַבָּנִן 'יִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר יִתְּיָה' יְכוּל יִתְּנוּ מִבְּחוּץ
 32 וְיִכְנִים, תְּלַמּוּד לֹאמֵר 'בְּקִרְקַע הַמּוֹשָׁבִין'. אִי בְּקִרְקַע הַמּוֹשָׁבִין, יְכוּל יִתְּנוּ בְּקִרְדוּמוֹת, תְּלַמּוּד לֹאמֵר
 33 'אֲשֶׁר יִתְּיָה'. הָא פִּיצַד, יֵשׁ שֵׁם, הֵבֵא. אִין שֵׁם, תֵּן שֵׁם. תֵּנָא אִידְךָ, 'וְיִמֵן הָעֵפֶר אֲשֶׁר יִתְּיָה'
 34 וְגו', מְלַמֵּד שְׁתֵּיהּ מִתְּנוּן מִבְּחוּץ וְיִכְנִים בְּקִרְקַע הַמּוֹשָׁבִין. אִיכִי בֵן יְהוּדָה אוֹמֵר, לְהִבְיֵא קִרְקַע
 35 שְׁלֵא

1 **איכא** למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (נה)
 2 קה (ג). לרבי ישמעאל כל ג' ש' שאינה מופנה כל עיקר למידין ומשיבין ולפי
 3 המסקנא דילף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למידין כל עיקר:
 4 **מה** מים שלא נעשה בהם מלאכה. ו'א'ת כיון דמי כיוור הן מי לא עסקינן שקדש ממנו
 5 כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצא מן
 6 הדרין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן
 7 בפ"ק דריים (מ"ו) עשה בהן מלאכה או שרשה בהן
 8 פתו פסולין ואפי' קתני (ס"ט מ"ח) מים שנחתום
 9 מטביל בהן את הגלוסטיין פסולין ושהוא מדיח ביה
 10 ידיו כשירין אלמא ולא חשיב מלאכה הדרת
 11 ידים אלא הדרת כלים ומי נחתום כדקתני התם:
 12 **ומה** מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיוור
 13 הן ומי כיוור כשירין במי מקוה ומי מקוה
 14 שנשתנו מראידן כשר כדתנן בנוסכת מקואות פ"ז
 15 (מ"ט) דמי צבע אין פסולין המקוה בניניו מראה
 16 ועוד תימה לרבי מאי שנא הדבא אמר מה מים
 17 שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ו (ק"ה) לא מסיק
 18 הכי גבי ביטולי עובדי כוכבים ונראה הדבא נמי
 19 אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן:
 20 **נתאכמו** החזירין לתוך כבשן האש מהו.
 21 תימה מ"ש דקא מבעיא ליה הכא
 22 בנראה חזרו ונראה הוא בפ' לולב הגזול (ס"ט)
 23 (ל"ג) קא מבעיא לן ולא אפשיט ועוד מאי שנא
 24 מהא דאמר בובחם פ"ב (ק"ה) בגדי כהונה שהיו
 25 מקורעין או שמשטשטש ועבר עבודתו פסולה
 26 ואפי' הכי א"ב כיבס שטשו וגיעול שלחו חזרו
 27 לתירין כדמיימי ברייתא פרק המובח מקדש (ס"ט)
 28 קה (מ"ה) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה חוט
 29 אלא מעשה אורג ונתגלו אין מבכסין אותן לא
 30 בנחר ולא באהל ופריכין הא במים מבכסין אמר
 31 אביי ה"ק הוגע למים מבכסין אותן בנחר אלמא
 32 דמבכסין אותן ולא אמר נדרתו. מ"ר:
 33 **והא** התם הדרי ומפשטי. פרש"י מדלא קתני
 34 שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא
 35 קפיד אשינו קפיד וקשיא לרבי מוחספתא דנגעים
 36 פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארו אובו
 37 ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשית בהן
 38 מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן ל' אליעזר
 39 גופיה:
 40 לרבנות

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

התורה בדינו שכן קעון עין ארו ואזוב ושני תולעת - ולכן
 החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
 שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אמר רבה מכך שאמר קרא
 לגבי סוטה זלקח מים קדושים בכלי (תרם) [תרש], ולא נאמר
 זלקח כלי חרס ונתן בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
 ידוע, כלומר כלי שאמרת לך כבר - שכבר דיבר עליו הכתוב
 במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
 מבאר הגמרא, אמר רבא מה ששינו במשנה לדעת רבנן שלא
 הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו
 מלאכה, לא שנו דבר זה אלא בכלי שלא נתאכמו פניו - לא
 הושחרו פניו בשימוש באש, אבל נתאכמו פניו מחמת שימוש
 באש, פסולין. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהדין כן לדעת
 חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
 ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דומיא
 דמים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק זלקח הכהן מים קדשים בכלי
 חרש, הוקש הכלי למים, מה מים שלא נשתנו מראיתם, אף כלי
 צריך להיות שלא נשתנה מראיתו.
 כעין רבא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
 יהיה הדין אם הכלים נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש - החזיר
 הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונתלבנו, מהו, האם הכלי כשר
 או לא. מי אמרין כיון דאידיהו - נפסל הכלי פעם אחת
 להשקתו הטוטה, אידיהו - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
 נתלבט בשנית, או דילמא כיון דהדור הדור - כיון שחזר למראיתו
 הראשונה כשר כבתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
 מצורע, תא שמע, רבי אלעזר אומר עין ארו ואזוב ושני תולעת
 שהפשיל בהן קופתו לאחוריו - שהשתמש בהן התעקמו, פסולין
 לטהרת המצורע. מדייקת הגמרא, והא הוה הדר ומפשמי - הרי
 אפשר לחזור וליישרם כבתחילה, אלא מוכח שכיון שנדחה פעם
 אחת אינו חוזר לכשרותו כבתחילה, וממילא גם כלים שהושחרו
 אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אין להוכיח
 משם, משום שהתם דאיכלוף איקלופי - בברייתא מדובר באופן
 מחמת המשושי התקלה העץ מקליפתו וכן האזוב ולא ניתן להחזירם
 לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירם לקדמותם כגון ללבן את
 הכלים - יהיה כשר כבתחילה.
 שנינו במשנה שהכהן היה נכנס לחיכל ופנה לימינו וכו'. שואלת
 הגמרא, מאי טעמא עשו את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
 הגמרא, משום דאמר מר כל פינות שאמה פונה, לא יהו אלא
 דרך ימין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי הים שעשה שלמה שהיה
 מונח על י"ב בקר עשויות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמוד על שני
 עשר בקר ושלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימא ושלשה פנים נגבה,
 ושלשה פנים מזרח והים עליהם מלמעלה", מנה הכתוב את סדר
 עמידתם כסדר הפונה דרך ימין, שהנכנס לעזרה ובא להקיף דרך
 ימינו, הולך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולדרום ולמזרח.
 מקום היה ששים אמה כו', וכשאו מגביה נטל עפר מתחתיה. תנו
 רבנן דורשת הברייתא את הפסוק בפרשת סוטה, זמן העפר אשר
 יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים, אילו לא היה נאמר
 אשר יהיה בקרקע המשכן, אלא אשר יהיה במשכן, יכול יתקן
 מבוזין וינגים - היינו סבורים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן
 ולהכניסו למשכן. תלמוד לומר - לכך נכתב בקרקע המשכן,
 ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
 למשכן. ממשיכה הברייתא, אי בקרקע המשכן - אילו לא היה
 נאמר זמן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן אלא זמן העפר אשר

דשמעיה רבן גמליאל לרבי מאיר דקאמר לעיל שהטעם שמנחת
 סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
 האכילה - את הבעל מעדני עולם כדי לפתותו, לפיכך קרבנה
 מקמח שעורים שהוא מאכל פהמה. אמר ליה רבן גמליאל לרבי
 מאיר לא יתכן לפרש שזוהו טעם הדבר, משום שהתינה עשרה,
 עניה מאי אכא למימר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
 והאכילה את הבעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
 עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אלא כך הוא טעם
 הדבר, פשם שמעשה פהמה, כך קרבנה מאכל פהמה -
 כשם שמעשה לזנות הוא מעשה בהמה, שפוקירה עצמה לתשמיש
 למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
 משנה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, היה מביא הכהן פילי של
 הרם - כוס מחרס, ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הפיז - שהרי
 התורה אמרה מים קדושים, ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
 רבי יהודה אומר אינו נותן בכלי אלא רביעית מים, שפשם
 שפמעט בכתב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
 אלא מעט פסוקים, כך מעט פמים - שכיון שהכתב מועט אין
 צריך מים מרובים למחקו, ודי במים מועטים לכך. נכנס הכהן
 לחיכל ופנה לימינו - לפי דרשו ח"ל שכל פניות שאדם פונה לא
 יהיו אלא דרך ימין, ומקום היה שם שניכר ובלט מתוך שאר ריצפת
 החיכל, וגודלו אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת היתה
 קבועה בה שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
 מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כשהוא
 מנביח את השיש ונוטל עפר מתחתיה, ונותן העפר בכוס המים
 כדי שיראה על המים - שיהיה ניכר העפר ונראה במים, שנאמר
 זמן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים -
 והיינו ממה שנאמר אל המים, ולא נאמר ונתן במים, משמע
 שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
 גמרא. תנא שנינו בברייתא, פילי של הרם צריך שיהיה הכוס של
 חרס חדשה - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דברי רבי ישמעאל.
 שואלת הגמרא, מאי טעמא דרבי ישמעאל שצריך הכלי להיות
 חדש, ומשיבה, גמר כלי פלי במצורע בגזירה שוה, נאמר לגבי
 סוטה 'בכלי חרש, ובמצורע נאמר אל כלי חרש על מים חיים'
 ולומדים מה להלן צריך שיהיה כלי הרם חדשה אף כהן הרם
 חדשה. שואלת הגמרא, והתם - במצורע מנלן שצריך כלי חרס
 חדש. עונה הגמרא, דבתיב ושחט את הצפור האחת אל כלי
 חרש על מים חיים - הוקש הכלי למים, מה מים חיים שלא
 נעשתה בהן מלאכה - שהרי מים חיים הם מי מעיין שלא נעשתה
 בהם מלאכה, אף הכלי שנאמר במצורע, צריך להיות שלא
 נעשתה בו מלאכה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
 שיהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
 סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף.
 מה להלן - במצורע, צריך שיהיה מים חיים, אף כהן בסוטה צריך
 מים חיים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לרבי
 ישמעאל הסובר שבסוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
 ממצורע, הרי נמי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעיין שלא
 נעשתה בהם מלאכה. כמו דאמר רבי יוחנן, מה הם מי פיז
 שמהם מכינים מי סוטה, רבי ישמעאל אומר מי מעיין הן - כפי
 שהתבאר שלמד בגזירה שוה ממצורע, והקמים אומרים משאר
 מימות הן - יכולים לקחת אף ממי מקדו.
 מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
 ממצורע, והרי אכא למיפרך גזירה שוה זו, מה למצורע שהחמירה

ביאורים למסכת סוטה דף מז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בפירושו. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשייר דבר אחד
 לבדו, ומאי שייך עוד, מלבד דהאי שייך - ששייר עפר מי סוטה.
 מתרצת הגמרא ששייר מה שמצינו לגבי מצורע, שגם בזה עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה. דתניא בברייתא, לגבי התגלחת
 השניה בעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
 נאמר בפסוק "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו
 ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שערו יגלח", ודורשים כך, מה
 שנאמר 'את כל שערו' הוא כולל, ומה שנאמר 'את ראשו ואת
 זקנו ואת גבת עניו' הוא פירט - שפירטה התורה את מה עליו
 לגלח, ומה שנאמר 'ואת כל שערו יגלח' חזר וכולל, והמידה היא,
 שכולל ופירט וכולל, אי איתיה דין את הכלל האחרון אלא בעין
 הפירט. ולכן דורשים, מה הפירט שהוזכרו בפסוק שחייב לגלחם,
 מפורש בהם שהם מקום כינוס שער - שיש בהם ריבוי שער,
 ונראה - שאינם במקומות נסתרים, אף כל מקום בגופו שיש בו
 כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
 מה רבי הכולל, רבי שיער הרגליים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
 ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלח, מיעט השיער דבית השחי
 שאינו נראה, ודכבוליה גופיה - שער שבדעותיו ושוקיו שאינו
 מקום כינוס שיער. והלכתא למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
 בכלל ופרט וכולל, ואמרה שאף בתגלחת השניה מנלח את כל גופו
 ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק בפירטת,
 דתני, פא לו להקיף את המצורע את תגלחתו הראשונה מעביר
 תער על כל פשרו כפי שנאמר בפסוק, וקתני סיפא במשנה שם
 וביום השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
 בה מעביר תער על כל בשרו. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד
 מהכלל ופרט וכולל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי
 סוטה.
 דוחה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק, דבר זה אינו נחשב שיער,
 משום שכי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה
 עוקבת הם מקרא מפורש, אבל הא - בתגלחת מצורע, אין
 ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא מדברין היא -
 עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכולל. רב פפא דוחה באופן אחר
 ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיער, כי קא חשיב רבי ישמעאל
 בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת ועוקרת את מה שנאמר
 בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
 ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
 לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
 ילקח אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפזיחה ממה
 שנאמר בתורה. אבל הא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפזיחה ממה
 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוקבת ומוספת היא - שיגלח מלבד
 את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכולל, אף את שיער ידיו ורגליו
 ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
 תוספת. רב אשי דוחה באופן אחר ואמר, לגבי מצורע לא עקרה
 ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא שהא מתינתא - הברייתא
 שדרשה מכלל ופרט וכולל שהתגלחת השניה היא רק במקום
 הנראה וכינוס שיער, מני - מי הוא התנא ששנאה, רבי ישמעאל
 היא דרדיש בכל התורה כולל ופרט, ולדעתו כך הוא הדין,
 שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

שילה נוב ונגעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
 נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. איסי בן מנחם אימר, אינו
 צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
 ללמוד זאת מקל וחומר, ומה פטומא קלה - איסור כניסה
 למקדש בטומאה שדינו בכרת, לא הלק התנוב בין המשכן
 למקדש. פטומא אשת איש שנבעלה, שטומאתה המורה שהרי
 מיתה בחנק, לא כל שכן שהושו השמשכן ומקדש לבדוקה
 ולבערה מתוכם. אם בן שאין צריך לרבות מקדש, מה תלמוד
 לומר - לאיזה צורך נכתב בקרקע המשכן, אומר איסי בן מנחם,
 שמקרא זה בא לרבות שלא יביא מתוך קופתו - שלא די בזה
 שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע
 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
 הגמרא.
 מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, אם אין שם - במשכן ובסביבותיו
 עפר תיחוח לתת במי הסוטה, מהו שיתן אפר במקום העפר. והנה,
 לגבי מצות כיסוי הדם שנאמר בתורה ופסוהו בעפר, ונחלקו בית
 שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו.
 אומרת הגמרא, אליבא דבית שמאי לא תיבעי לה - שודאי אין
 האפר כשר למי סוטה, כיון דאמרי לא מצינו אפר שקרוי עפר
 ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. פי תיבעי
 לה אליבא דבית הלל דאמרי מצינו לגבי אפר פרה אדומה, אפר
 שקרוי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, מאי יהא הדין לגבי מי סוטה.
 האם אף על גב דאיכרי עפר, קאמרי לגבי סוטה שפיקרנע המשכן
 כתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר.
 או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר,
 והאי פיקרנע המשכן נכתב או לכדאיסי בן הויה - שבא
 לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או ולכדאיסי בן מנחם הוא
 דאיתי - ללמד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו
 למשכן. מביאה הגמרא איהו לפשוט וספק, הא שמע שנינו
 בברייתא, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, בשלשה
 מקומות באה הלכה למשה מסיני, ועוקבת - עוקרת את הנאמר
 בפירוש במקרא. ואלו הם, התורה אמרה בפרשת כיסוי הדם
 "ושפך את דמו וכסוהו בעפר" - שצריך לכסות בעפר דוקא, והלכה
 למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות בקל דבר. כמו כן התורה
 אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, "כל ימי נדר נזרו תער
 לא יעבר על ראשו", שהאיסור הוא לגלח בתער, והלכה למשה
 מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו בקל דבר.
 כמו כן התורה אמרה לגבי גט כריתות "וכתב לה ספר כריתות ונתן
 בידה ושלחה מביטו", וספר משמעו קלף דוקא, והלכה למשה
 מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט בקל דבר - אף על עלה של זית
 או על הנזיר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, ואם
 איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו רבי ישמעאל ליתשוב נמי
 האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
 שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנוג במים, וההלכה אמרה שאף אפר
 כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
 ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 שאמרה התורה בפירושו, אלא תנא חלק מהדברים שייך - לא מנה
 עפר מי סוטה. אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

1 לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים שישב
2 הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סוטות משום דהוי
3 מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה שביבשה משום קשיא דא דילמא קסבר אסיי בן
4 יהודה רבי יהודה דאמר ברפק בתרא דשחיטת קדשים (ומיט' ד') ק"ל כל שהציבור והיחיד

5 מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל
6 מועד בשגלגל ואין חילוק ביחיד אלא במתו
7 שבראש גגו חשטא הוצרך לרבות נוב וגבעון
8 משום דבמה דוח:

9 **ובית** העולמים. מקושטן אמאי איצטריך לרבות
10 בית העולמים האמר בפ"ב דשבועות (ף)

11 (ט) דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי
12 לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה
13 נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת
14 עירובין (ף ב') דנפקא לן שלמים ששחטן קודם
15 שיפתחו דלתות ההיכל פסולים במקדש משום

16 דמקדש אקרי משכן ואע"ג דשחטו פתח הוה
17 מועד במשכן כתיב ולפי גרסת הספר הוה אחי
18 שפיר דהוי מצי למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך
19 אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אנב
20 שטיפה אבל ר"י פירש האי דאיצטריך הכא
21 לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע

22 היכי דאיכא קרקע לאפוקי בית העולמים הוואי
23 ריצפה ולא מסתברא משום דמריבוא דקרקע
24 מריבין בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע
25 לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה
26 צריך למיכתב קרקע כלל ועוד קשיא מנ' סרף
27 בקלפי (ומל' דף ג') דמייח' ברייתא וכל אדם לא

28 יהיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד
29 שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלמא
30 דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית
31 העולמים ובפ"ק דעירובין (ף ב') אמר דבית
32 העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל
33 מועד הואיל ומקדש איקרי משכן וכן ברפק

34 הוציאנו לו (וימל' דף ט') רב ששת אמר אין לי אלא
35 אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל
36 ובסו': **ואם** איתא ליחשב נמי האי. תימא היכי
37 מצי למיפשט מדר' ישמעאל הוא סבירא ליה
38 כבית שמאי דאפר לא איקרי עפר ואליבא דבית

39 שמאי לא קמייבעי' ליה אלא אליבא דב"ה א"כ
40 ה"נ אפר בכלל משמעותא דעפר משום דהכא
41 בקרקע כתיב:

42 **תנא** ושירי. ואי קשיא היכי מצי למימר תנא
43 ושירי הוא שלשה קתני האמר בפ"ק
44 דקידושין (ף ט') גבי הענקה וכי תימא הכא נמי
45 תנא ושירי הוא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא כיון דנחת למינאי דוקא. הוא משום דקתני

46 בספא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא הכא נמי מוציאה היה
47 יכול לומר ארבעה באשה:

מאי
1 פרט
2 ויחנן משום ר' ישמעאל: בשלשה מקומות הלכה
3 עוקבת, מקרא. התורה אמרה "עפר" והלכה בכל
4 דבר, התורה אמרה ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה
5 אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב
6 נמי האי? תנא ושירי, ומאי שירי דהאי שירי שיר
7 מצורע. דתניא "והיה ביום השביעי יגלח את כל
8 שערו" כלל, "את ראשו ואת זקנו ואת צבת עיניו"
9 פרט, "ואת כל שערו יגלח" חזר וכלל! כלל ופרט
10 וכלל אי אתה דן אלא פעין הפרט: מה פרט מפורש
11 מקום פינוס שער ונראה, אף כל מקום פינוס שער
12 ונראה. מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מועט? מועט
13 בית השחי ודכוליה גופיה. והלכתא מגלח כרלעת,
14 דתנן בא לו להקריף את המצורע מעביר תער על
15 כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת
16 שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: פי
17 קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן
18 היא. רב פפא אמר פי קא חשיב, הלכה עוקבת
19 ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא
20 מתניתא מני? ר' ישמעאל היא, דדריש כללי ופרטי,
כרלעת

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה פמאה קלה. לכנס בטמאת הגוף למקדש, שאינה
במיתת ב"ד אלא ברת, לא חלק בהקתוב בין מקדש למשכן, שנאמר בפרשת פרה אדמה
שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (כי) את משכן ה' טמא ומקד' יט: לא כל שכן. שהשחי
מקדש ומשכן לך ויגדעך מתוכן: א"כ מה ת"ל בקרקע שלא יביא מתוך קפלו. להוחר
כלי ויכניס להיכל, אלא מקרקעיתו יטול, ואם
אין שם יביא ויניח שם ואח"כ יטלנו, ונתקיים
אשר יהיה ונתקיים בקרקע כדדרשין לעיל.
ובספרי לא הני הכי להך ברייתא, ואומר אני
מקדש שני הוא הפנים אחרים: פלוגתא דב"ש
וב"ה בשחיטת חלין (ף ט') גבי כסוי הדם אלא
דב"ה דאמרי אפר קרי עפר דכתיב (ומקד' ט)
ולקחו לטמא מעפר שרפת החטא, וב"ש
אוקרי' עפר שרפה נקרא. עפר קטמא לא אקרי'
הכא בקרקע הפשטן כתיב וקרא יתרא הוא.
דהא אתריב מאשר יהיה דאין צריך להפרו
משום, הלכך למעוטי אפר אתא ולמקדש דבעינו
דוקא בקרקע המשכן: עוקבת. מקפחת את
עקבו ומעמדו ועוקרת. בג' מקומות הלכה למשה
מסיני באה ועוקרת את הפסוק: התורה אמרה
בעפר. לענין כסוי הדם ולא הכשיר דבר אחר:
והלכה בכל דבר. המגדל צמחים, בגון (הגיר)
והורנין וחסיד וחרסית ולבנה שפתשה: התורה
אמרה ספי. לענין גט כריתות: והלכה בכל דבר.
שכתבו עליה. על עלה של זית על הגיזר ועל
הלוות: התורה אמרה תער. לא יעבור על ראשו
בגזר: והלכה בכל דבר. דתנן (וי' ט') נזיר
שגלח בין ביום בן בתער או שספספו כל שהוא
תיב. וא"ת אין זו עקרה אלא תוספת, איברא
עקרה היא, שפולקין אותו על כך ואסור להכות
את ישראל בחנם שיהי אמרה תורה (וקיים כס)

לא יזיף פו יזיפו. ואע"ג דבכלהו קראי דרשי
בשחיטת חלין (ף ט') ובגטין (ף ט') ובגזיר (ף
ט'): לר' ישמעאל לא משמע ליה קראי. ודוקבת
לה דמריבין מניח לרבות כל דבר דריש ליה
בכתביה מתגלשת ואינה מתגלשת בכסף
כדדרשין לא התם, וכן פלו, אלא אמרה
למשה מסיני סמנין אבמקבא בעלמא
הוא, הלכך שאר מדרשים רביין דכל התורה
קלה לא חשיב ליה ר' ישמעאל בהלכה עוקבת
מקרא אלא הני תלת. ובמסכת קדושין וירושלמי
קצאתי משנה זו דר' ישמעאל, ואין תער מן
השלשה אלא מרצע, והכי תניא התם, התורה
אמרה ספר והלכה בכל דבר התלוש, התורה
אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים.

התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהך דתער
מספת הוא: **ואם** איתא. דאפר נמי כשר ליחשב נמי דהא הלכה עוקבת מקרא. דהתורה
אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, ומשמעותיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל
עפר לא ממשמעותיה מוש נפקא ליה לענין כסוי הדם. **תנא** ושירי. לא חשבינהו לבלהו
מקומות שירי מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכבס המשתר את בגדיו וגו' והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט
אלא את כל שערו תסם. דמשמע כל גופו ודרעותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק כרלעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום פנוס שיער שיהא שם קבוץ
שיער הרבה, למעוטי ודרעותיו ושוקיו שאינם מכוס ונראה. למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. דאותו מקום, ולשאנ מעלייתא נקט: והלכה מגלח כ"ו פלג. אף בתגלחת שניה קתני
דמגלח כל גופו: פרתנן, במסכת נגעים (פ"ה מ"ז) לתקור. לגלחו בלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (תק"ה יט) מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי ה"ג וקתני סיפא וביום
השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן ויגלחו שמהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלא
שניה נמי כרלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק, מצורע לא שיריא הוא, דכי קאי חשיב הלכה עוקבת מקרא, בגון ספר תער עפר
דכתיב בהדיא והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מתניתא. דקתני מקום פנוס שער ונראה: דדריש. כל התורה קלה בכלל ופרט דאמרין בשבועות בפ"ג (ט' ט') רבי
ישמעאל שמש את רבי הונאי בן הקנה שקה דרש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שפוש את נחום איש גם זו שקה דרש כל התורה בריבוי ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות

כלל ופרט ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')
כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

כלל ופרט ושירי ורבי ומיעוטי וחלוקן במס' סבה בפ' החילול (ף ט')

סוטה. פרק שני - היה מביא דף מן עמוד ב

תוספות

1 מא' הוה עלה. תימה מאי קא בעי כיון דלאו שיוורא הוה אן כן תפשוט וי"ל דלא
 2 איתבריר ליה האי שדיראי אי משום טעמא כדפרי ולא שיוורא הוה אי משום
 3 דתנא נתח לשיוורא: **מביא** מים שדס צפור ניכר בהם וכמה רביעית ורבנן הוורא לגופיה.
 4 קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובפ' ג' מינן (ק"ז ע"ג) קא חשיב ליה בהדי עשר
 5 רביעית מחמש חזיריתא וקא פריך החם ותו
 6 ליכא והא איכא ומייתי מניתיין דהבא היה מביא
 7 פילי של חרט וכו' ומשני בפלוגתא לא קא מיירי
 8 היא דמצורע נמי פלוגתא היא דקא חשיב ליה
 9 ונראה דהא פלוגתא דהבא לא דמיא לפלוגתא
 10 דמייתי החם כגון נטלין לידים לאחד ואפילו
 11 לשנים ור' יוסי דפליג החם בפ"ק דמסכת ידים
 12 (מ"ו) ואמר לא סגי ליה לשנים ברביעית דבעי
 13 לאחורין נמי רביעית וכן בגמיותין היה מביא פילי
 14 של חרט דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה ברביעית
 15 וכן גבי ביטול מי גרלים דקאמר תנא קמא כל
 16 שהוא אבל הבא נתנן מודו כפחות מרביעית לא
 17 אפשר ואי בעי כמי רביעית מיהו לכתיחלה מביא
 18 חצי לוג כדתנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד
 19 מטרחין את המצורע היה מביא פילי של חרט
 20 חדשה ונתן לתוכה חצי לוג מים חיים והא דתנן
 21 בפ' שתי מדות (מנחות פ"ה) רביעית מה היתה
 22 משמשת רביעית מים למצורע ו' ישמעאל היא:
 23 **מביא** מים שדס ניכר בהם וכמה רביעית. ור"ת
 24 וכי אינו ניכר ביותר מרביעית הוא תנן בפ"ז
 25 דמסכת מקואות (מ"ח) ומייתי לה בגמרא בכמה
 26 דוכתי בשילוי פ"ק דשחיטת חולין (ק"ז ע"ג) ובבב"ק
 27 דמכות (נ"ג ע"ג) ג' לוגין מים שגפול לתוכן קורטוב יין
 28 ומראהו כמראה יין אלמא דאפילו יין ניכר בג'
 29 לוגין וכי' שדס דמסוק טפי וי"ל ניכר דקאמר
 30 ממשותו של דם ולא כשינוי מראה דעלמא (מ"ד)
 31 והשתא לא תיקשה מה שהיה תימה רבי נמי מהא
 32 דקאמרין ברוקמין רבה (מנחות ק"ז ע"ג) ופרק גיד
 33 הנשה (חולין ק"ח ע"ג) לרבי יהודה דיליף למין במינו
 34 דאינו בטל ממנו דכתיב ולקח מדם הפר ומדם
 35 השעיר והדר ידוע שזמנו של בשר מרובה משל
 36 שעיר אלמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי
 37 עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא הוורא מין
 38 שלא במינו והדר ידוע שהמים מרובין על הים
 39 ואפילו הכי כתיב דם וי"ל כיון דממשותו ניכר
 40 הרי הוא בעין: **קטנה** ונדרחית מפני המים מהו.
 41 תימה אליבא דמאן קא מביעיא ליה אי לרבי
 42 ישמעאל פשיטא דפסול הוא בעי שיהא דם צפור
 43 ניכר אי לרבנן הא לא קפדי אודהכר מים ונראה
 44 דהא בעיא לא לשון ספיקא אלא שהיה תימה על
 45 דרבי ר' ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור
 46 ניכר כהו והא פעמים שאינו ניכר שהמים מרחין
 47 אותו כגון קטנה ופעמים שאין המים ניכרין כגון
 48 גדולה והכי קים לרבנן לשעריה בצפורי שהוא
 49 דמה ניכר לעולם רביעית דומיא דפ"ק דר"ה (י.)
 50 דאמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא מי קים ליה
 51 לרבנן בין שליש לפחות משליש אמר ליה לאו
 52 אמנא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו':
 53 **שינה** הכתוב במשמעו. תימה לרבי וכי שינוי
 54 הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מלכים ב' ט) וישרוף
 55 אותה בנהל קדרון וידק לעפר וכן ואבות אותו שחוק היטב עד אשר דק לעפר (דברים ט'
 56 שריפתה לאפר אע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאייתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה גשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מידו עיקר מצות שריפתה לאפר
 57 הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימה וכי מפני כך שינה והאמר בפרק כיוסי הדרם (חולין ק"ז ע"ג) דלכך שינה אליבא דב"ה ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

1 כדלעת מני. הא דקתני מגלחתי תגלחת שניה כראשונה רבי עקיבא היא: מאי הוה עלה.
 2 דקעין דלעיל אם אין שם עפר מהו שיתן שם אפר: ה"ג מביא רבובית זרק ומקדש
 3 רקבובית זרק הוא דקרו עפר וכו'. ולא גרס ולא היא: וקבדש. נותנו במקום ונקמקום מקדשו
 4 וחוורו ונטלו ונתנו למים: עפר סוטה. דכתיב (פמקדש ט') אל המים, שריאה עליהן, וקדלא
 5 כתיב ונתתו במים: ורוק וקבה. לעיני הזקנים
 6 דכתיב לעיני הזקנים וקלצה וקרהה וקניסי כסו:
 7 ואפר פרה. דגזירה שוה גמירי מהנדי עפר סוטה
 8 ואפר פרה דקלקמן: אף דם צפור. של מצולע
 9 ששוחטו אל כלי חרס על מים חיים, וצריך שאל
 10 יתן מים אל אלא כשיעור שיהא דם צפור נכר בהן:
 11 ת"ל מים. גרס, ולא גרס במים, דהא על המים
 12 החיים כתיב בקרא: וכפה הן רביעית. דקמפרש
 13 לקמן: בצפור דיוור. שיערו חכמים שאין במינה
 14 גדולה שמדקה את המים ולא קטנה שנדרת
 15 מפני המים שכן רביעית: אמטיל בהם ובמים.
 16 ואפי' אין נכר: קרא אמרינא כתיב. ששוחט לתוך
 17 המים. ודרי הן מעורבין מעקרא: ולינקטיניהו
 18 לוורידים. יאחזם בין אצבעותיו שלא יצא מהן
 19 דם: נידולה ומדחת את המים. שאין מים נכר מפני
 20 רב הים: לא תפיק נפשך לבר מהלכתא. כל
 21 דברי חכמים שנקבעו אל תהרהר אחריהן:
 22 הקדים עפר למים בסוטה פסול. כדכתיב לתוך
 23 אל המים, אלמא מים ברישא, וכתיב ועשה לה
 24 הכהן את כל התורה הזאת. דקעין כסוד
 25 הכתוב בפרשה: מה להלן. בסוטה מצותו
 26 לכתחלה עפר אל המים דכתיב בה. אף כאן
 27 בקרה עפר אל המים מצותו כן לכתחלה, ולא
 28 תימא ונתן עליו דוקא דמשמע עפר לכתחלה
 29 ומה כאן. בקרה הקדים עפר למים בקר
 30 דקמפרש ואזיל: והתם נקלן. גבי פרה דאם
 31 הקדים עפר למים כשר: מים חיים אל כלי.
 32 משמע מים לצד הכלי ולא עפר חוץ ביהמיה:
 33 ורבנן. דאמרי לעיל בסוטה הקדים עפר למים
 34 פסול אמרי לך בקרה נמי פסול, דאל כלי זמין.
 35 דמשמע מים ברישא. וקא דכתיב ונתן עליו מים,
 36 לערבן. לאחר שנתן אפר אל המים צריך להפך
 37 המים עליו ולערבן: ה"ג ואימא עליו דוקא אל
 38 כלי שתהא חיותו בכלי. ואימא עליו דוקא
 39 שיהא עפר תחלה. וקא דכתיב מים חיים אל כלי
 40 לאו למימרא שיהו המים לצד הכלי אלא
 41 למימר שיהא חיותו בכלי, שלא ישול מן המעין
 42 בכלי אחר וינתן לתוך זה אלא בכלי זה ישאבם
 43 מן המעין: מה מציינו בכל קוסם. בסוטה: מכשיר
 44 למעלה. עפר הוא המכשיר את המים לברוק
 45 אותה, וכן דם צפור של מצורע שמכשיר את
 46 המים לתקואה, אף כאן עפר מכשיר את המים:
 47 מתני'

פאן עפר על גבי מים. ומה פאן פאן
 1 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 2 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 3 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 4 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 5 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 6 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 7 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 8 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 9 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 10 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 11 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 12 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 13 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 14 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 15 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 16 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 17 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 18 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 19 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 20 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 21 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 22 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 23 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 24 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 25 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 26 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 27 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 28 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 29 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 30 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 31 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 32 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 33 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 34 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 35 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 36 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 37 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 38 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 39 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 40 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 41 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 42 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 43 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 44 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 45 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 46 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 47 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 48 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 49 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 50 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 51 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 52 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 53 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 54 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 55 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 56 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן
 57 פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים אף פאן עפר על גבי מים. ומה פאן

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 שאַמְבִּיל בְּדָם וּבְמִים יַחֲדוּ, אַךְ אֵין צָרִיךְ שִׁיחִיה נִיכֵר. מְבֵאֵרַת
 55 הַגְּמָרָא וְרַבֵּי יִשְׁמַעְאֵל, מִנֵּין לַמּוֹד שְׂצָרִיךְ שִׁיחִיה נִיכֵר, הֵרִי הוּצָרֵךְ
 56 הַפְּסוֹק לְלַמְדָנוּ אַת עֵיֶקֶר הַדִּין. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא אִם בָּן - כִּדְעַת
 57 רֵבֵן, שְׁלֵא בֵּא הַכְּתוּב אֵלֵךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ שִׁיטְבֵלֵם בְּדָם וּמִים וְאֵף שֶׁאֵין
 58 הֵדִם נִיכֵר, לְכִתּוֹב רְחֻמָּנָא רַק וְיִטְבֵּל בְּהָם, שְׁהֵרִי בָּךְ נֶאֱמָר
 59 בַּפְּסוֹק הַקּוֹדֵם שְׂשׁוּחַט אַת הַצִּיפּוֹר עַל הַמִּים הַחַיִּים וְהֵדִם מֵעוֹרֵב
 60 בְּמִים, בְּדָם וּבְמִים לְמַה לֵּי - מִדּוּעַ חוֹרֵה הַתּוֹרָה וְכִתְבָה כּוֹן,
 61 בַּהֲכַרְח לְנִיכְרָךְ - לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׂצָרִיךְ שִׁיחִיה הֵדִם נִיכֵר בְּמִים. מְבֵאֵרַת
 62 הַגְּמָרָא, וְרַבְּנָן שְׁנַחֲלֵקוּ עַל רַבֵּי יִשְׁמַעְאֵל סָבְרוּ שֶׁאֵין לְהוֹכִיחַ כּוֹן,
 63 מִשּׁוּם שֶׁאֵין כָּתוּב רְחֻמָּנָא וְיִטְבֵּל בְּהָם, וְלֹא יִהְיֶה נֹכְתֵב בְּדָם וּבְמִים,
 64 הָיָה אֲמִינָא שֶׁאֵין מֵעֲרִיבִים אַת הַדָּם בְּמִים, אֲלֵא יַעֲשֶׂה הָאֵי -
 65 טְבִילָה אַחַת לְחֻדְרֵיה בְּדָם, וְהָאֵי - טְבִילָה נּוֹסֵפֶת לְחֻדְרֵיה בְּמִים,
 66 לִכּוֹן כָּתוּב רְחֻמָּנָא בְּדָם וּבְמִים לְלַמְדָנוּ שְׂצָרִיךְ לְעֲרָבָן יַחֲדוּ.
 67 מְבֵאֵרַת הַגְּמָרָא, וְרַבֵּי יִשְׁמַעְאֵל סָבְרוּ שֶׁדִּין זֶה שְׂצָרִיךְ לְעֲרָבָן יַחַד,
 68 לְלַמּוֹד מִקְרָא אַחֲרֵיהֶן, וְיִשְׁחַט אֶת הַצִּיפּוֹר הַאֲחֵת אֶל כָּלִי
 69 חָרָשׁ עַל מִים חַיִּים וְגו' - וְכַיֵּן שְׂשׁוּחַט אַת הַצִּיפּוֹר עַל הַמִּים,
 70 מִמִּילָא הַמִּים וְהֵדִם מֵעוֹרֵבִים. מְבֵאֵרַת הַגְּמָרָא, וְרַבְּנָן שְׁהוּצְרַכוּ
 71 לְלַמּוֹד דִּין זֶה מִבְּדָם וּבְמִים, סָבְרוּ שֶׁאֵין נִלְמַד מִהָהוּא - מִהַפְּסוֹק
 72 וְשָׁחַט אַת הַצִּפּוֹר וְגו' לֹא הֵינּוּ יוֹדֵעִים שֶׁהַמִּים וְהֵדִם מֵעוֹרֵבִים,
 73 אֲלֵא הָיָה אֲמִינָא לְיִשְׁחַטְיָה סְמוּךְ לְמָנָא - צָרִיךְ לְשַׁחֲטֵי אַת
 74 הַצִּפּוֹר סְמוּךְ לְכָלִי עִם הַמִּים, וְנִינְקְמִינְהוּ - יֵאָחֵז בְּיַדוֹ לְוּוֹרְדִין שֶׁל
 75 הַצִּפּוֹר הַשְּׂחוּטָה בַּאֲפֹן שֶׁלֹּא יֵיצֵא הֵדִם לְכָלִי שְׁבוּ הַמִּים, אֲלֵא
 76 וְלִקְבְּלָהִי לְדָם בְּמָנָא אַחֲרֵיהֶן - אַת הֵדִם מֵהוּוֹרִידִים יִקְבַּל בְּכָלִי
 77 אַחֵר, וְיִטְבֹּל בְּכָלִי כְּלִי בְּנִפְרָד, קָא מְשַׁמַּע לָן - לִכְךָ נֶאֱמָר יוֹטְבֵל
 78 בְּמִים וּבְדָם, לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׂצָרִיךְ לְטְבֹּל בְּשִׁנְהֵם יַחַד כְּשֵׁהם
 79 מֵעוֹרֵבִים.
 80 סַמְתַּפְתַּת הַגְּמָרָא לְגַבֵּי דִין שִׁתְרַת הַמַּצּוּרָה, בְּעָא מִינֵיה רַבֵּי יִרְמְיָה
 81 מְרַבֵּי וְיָרָא, כִּיצַד הַדִּין בּוֹרְכֵיָה הַמַּצּוּרָה צִיפּוֹר גְּדוּלָּה וְיֵשׁ בַּה דָּם
 82 מְרוּבָה, וְכַשְׁנִשְׁפָּךְ דְּמָה לְכָלִי עִם הַרְבִּיעִית מִים, וְנִדְחָתָת אַת הַמִּים
 83 - נֶרְאָה הֵכֵל כְּדָם וְלֹא נִיכֵר כֻּלָּל שִׁחִיה בַּה מִים. או אִם הִיחָה צִיפּוֹר
 84 קִטְמָה שְׂדֵמָה מוֹעֵט, וְכַשְׁנִשְׁפָּךְ דְּמָה אֶל הַכָּלִי עִם הַרְבִּיעִית מִים,
 85 וְנִדְחָתָת מִפְּנֵי הַמִּים - לֹא נִיכֵר הֵדִם בְּמִים, מַהוּ - הָאֵם כְּשִׁרִים
 86 לְשִׁתְרַת הַמַּצּוּרָה, אָמַר לִיה רַבֵּי יִזְרָא, לָאָּ אֲמִינָא לָךְ - וְכִי לֹא
 87 אִמְרַתִּי לָךְ כְּבֵר, לֹא תִּפְסִיק נַפְשֶׁךָ לְבָר מַהִיל לְקֵתָא - אֵל תִּהְרַחַר
 88 אַחַר הַשִּׁיעוּרִים שֶׁאִמְרוּ חַכְמִים. הוֹסַפֵּךְ שִׁתְרַתָּת בּו אֵינּוּ שִׁיךְ
 89 בְּמִצִּיאוֹת, מִשּׁוּם שִׁיעוּר רְבִיעִית שֶׁאִמְרוּ, בְּצִפּוֹר דְּרוֹר שְׂעִירוֹ
 90 רַבְּנָן, וְאֵין לָךְ צִפּוֹר דְּרוֹר גְּדוּלָּה שְׂדֵמָה רַב כֹּל עַד כִּדֵּי שְׁמִרְחַת
 91 אַת הַמִּים - שֶׁאֵם תִּעְרַבּוּ בְּרַבִּיעִית מִים לֹא יִהְיֶה נִיכֵר שִׁישׁ
 92 בְּתַעְרֻבָת מִים, וְאֵין לָךְ צִפּוֹר דְּרוֹר קִטְמָה שְׂדֵמָה מוֹעֵט כֹּל כְּךָ,
 93 שְׁנִדְחָתָת מִפְּנֵי הַמִּים - שֶׁאֵם תִּעְרַבּוּ בְּרַבִּיעִית מִים לֹא יִהְיֶה נִיכֵר
 94 הֵדִם בְּמִים.
 95 סֹדֵר נִתְיַנֵּת הַמִּים וְהַעֲפָר בְּסוּטָה הוּא, נוֹתֵן הַמִּים בְּתַחִילָה, וְעֵלְיוֹ נוֹתֵן
 96 אַת הַעֲפָר, שְׁכֵן נֶאֱמָר "וְזֶמֶן הַעֲפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בִּקְרַקַּע הַמַּשְׁכָּן, יִקַּח
 97 הַכּוֹהֵן וְנָתַן אֶל הַמִּים". וְעַל כֵּךְ שֶׁנּוּ בְּבִרְיָאָה, תָּנּוּ רַבְּנָן, אִם תִּקְרִים
 98 וְנָתַן אַת הַעֲפָר בְּכָלִי קוֹדֵם שֶׁנָּתַן לְמִים, פָּסוּל לְהַשְׁקֵאת הַסוּטָה,
 99 שֶׁנֶּאֱמָר "וְזֶמֶן הַעֲפָר וְכוּ' יִקַּח הַכּוֹהֵן וְנָתַן אֶל הַמִּים", הֵרִי שְׁנוֹתָן אַת
 100 הַעֲפָר אֶל הַמִּים וְלֹא אַת הַמִּים עַל הַעֲפָר, וְבוֹסוּף הַפְּרַשָׁה נֶאֱמָר
 101 "וַעֲשֶׂה לָהּ הַכּוֹהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת", לְלַמּוֹד שְׂצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּסֹדֵר
 102 שֶׁנֶּאֱמָר בְּפִרְשָׁה. וְרַבֵּי יִשְׁמַעְיָן בְּדִיעְבֵד אֵף אִם נָתַן אַת
 103 הַעֲפָר קוֹדֵם שֶׁנָּתַן אַת הַמִּים. מְבֵאֵרַת הַגְּמָרָא מִנְּאֵי מַעְסָא רַבֵּי
 104 יִשְׁמַעְיָן שֶׁהַכְּשִׁיר בְּדִיעְבֵד אֵף אִם לֹא עָשָׂה כְּסֹדֵר הַכְּתוּב, דְּכַתִּיב
 105 לְגַבֵּי אַפְרָה אֲדוּמָה "וְלִקְחוּ לְטָמְאָה מַעְסָר שְׂרֵפֶת הַתְּמָאָה וְנָתַן
 106 עֲלֵיו מִים חַיִּים אֶל כָּלִי, וְתָנַי, אָמַר רַבֵּי יִשְׁמַעְיָן, מִפְּנֵי מַה נֶאֱמָר

1 והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלח את כל גופו בקרענות אף
 2 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה במושה מסיני, אלא מני רבי
 3 עקיבא היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
 4 אלא פירוש ריבוי ומיעוט - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
 5 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
 6 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
 7 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
 8 גופו. דתנאי בברייתא, נאמר בפסוק וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִגְלַח אֶת
 9 כָּל שְׂעָרוֹ וְיָרִיבָה הַפְּסוֹק שִׁיגַלַח אַת כֹּל שְׂעוֹרוֹ, וְלֹאֲחַר מִכֵּן נֶאֱמָר
 10 אֶת רֵאשׁוֹ וְאֶת יָקְנּוּ וְאֶת גְּבַת עֵינָיו, מִיַּעַם הַפְּסוֹק שֶׁאֵינּוּ צָרִיךְ
 11 לְגַלַח אֲלֵא מִקְמוֹת כְּעֵין אֵלוֹ. וּבִמָּה שֶׁנֶּאֱמָר בַּהֲמִשְׁךְ וְאֶת כָּל
 12 שְׂעָרוֹ יִגְלַח חוּץ הַפְּסוֹק וְיָרִיבָה שְׂצָרִיךְ לְגַלַח אֵף שֶׁאֵר מִקְמוֹת,
 13 וְהַכָּלל הוּא שְׁבֵאוֹפֵן שֶׁהַפְּסוֹק יָרִיבָה וּמִיַּעַם וְיָרִיבָה, הַרְבִּיבֵי הַאֲחֵרוֹן
 14 חוּץ וְיָרִיבָה הַכָּלל. מֵאֵי יָרִיבָה בְּרִיבּוּי זֶה, יָרִיבָה דְּכּוּלְיָה גּוֹפֵיה -
 15 שֶׁאֵף מִקְמוֹת שֶׁאֵינּוּ נֶרְאִים מִקּוֹם כִּינּוֹס כִּינּוֹס שְׂעַר צָרִיךְ לְגַלַח.
 16 וּמֵאֵי מִיַּעַם - אִיזֵה מִקּוֹם הַתְּמַעַט מִהַפְּרַט, מִיַּעַם שְׂעִיר שְׂפִתָּו
 17 הַחוּטָם - שֶׁאֵת מִקּוֹם זֶה אֵין צָרִיךְ הַמַּצּוּרָה לְגַלַח בְּתַגְלַחַת שְׂנִיָּה,
 18 כִּיֵּן שֶׁאֵינּוּ דוּמָה כֻּלָּל לַפְּרַט.
 19 חוֹזֵרֵת הַגְּמָרָא לְמַה שֶׁהִסְתַּפְקָה וְשׁוֹאֲלָה, מֵאֵי הָיָה עֲלָהּ - הָאֵם אַפְר
 20 כְּשֶׁר לְמִי סוּטָה בְּמִקּוֹם הַעֲפָר או לֹאוֹ. מְבִיאָה הַגְּמָרָא רֵאשִׁיָּה, תָּא
 21 שְׂמַעְיָ, דְּאָמַר רַב הוּנָא בְּרֵאשִׁי אָמַר רַב, אִם אֵין שְׂם - בִּקְרַקַּע
 22 הַמַּשְׁכָּן עָפָר לְמִי הַסוּטָה, מְבִיאָה רַבְּבּוּבִית יִרְךָ - פִּירוּרֵי יָדֵךְ שֶׁנִּרְבַּק
 23 וְהַתְּפוּרָה וְנִעֲשֶׂה כְּעֵין עֶפֶר, וּמְקַנְנֵשׁ בְּהַנְחָתוֹ עַל קְרַקַּע הַמַּשְׁכָּן
 24 וּמִתְקַדֵּשׁ בְּכָךְ וְאַחַר כֵּךְ נוֹתֵנוּ בְּמִי סוּטָה, וְאִם כּוֹן הוּא הַדִּין שֶׁאֵפְר
 25 כְּשֶׁר לְמִי סוּטָה. דּוּחָה הַגְּמָרָא, וְלָא הָיָה - אֵין הִדְמִיּוּ נִכּוּן, אֲלֵא
 26 דּוּקָא רַבְּבּוּבִית יִרְךָ הוּא דְּהוּא עָפָר וְלֹא רֵאשִׁי וְלֹא רֵאשִׁי לְמִי סוּטָה, אֵךְ אָמַר
 27 לֹא הוּא עָפָר וְאֵינּוּ רֵאשִׁי לְמִי סוּטָה.
 28 כְּדֵי שְׂרִירָה עַל הַמִּים. תָּנּוּ רַבְּנָן, שְׁלִישָׁה דְּבָרִים שֶׁנִּינוּ בְּהֵם
 29 שְׂצָרִיבֵין שְׂרִירָא וְנִיכְרִים לְעֵין, בְּמַשְׁנֵתוֹ נִתְבָּאָר כּוֹן לְגַבֵּי עָפָר
 30 סוּטָה שְׂצָרִיךְ לְתַת כְּשִׁיעוּר שִׁירָאָה עַל פְּנֵי הַמִּים. וְאָפְר פְּרָה -
 31 כְּשִׁיעוּשָׁה מִי חֻטָּאת וּמוֹנִיחַ אַת אַפְר הַפְּרָה בְּמִים, צָרִיךְ שִׁתֵּן כְּשִׁיעוּר
 32 שִׁירָאָה הַאֵפֶר עַל פְּנֵי הַמִּים. וְיֹדֵק וְיִכְמָה - כְּשֶׁמֶמָאן הֵיבֵם לֵיבֵם אַת
 33 אֵשֶׁת אִתּוֹ וְהוֹלַצַת לוֹ לִהְיוֹת מוֹתֵרֵת לִינְשָׂא, אִמְרָה הַתּוֹרָה "וַנִּגְשָׁה
 34 יְבַמְתוֹ אִלּוֹ עֵינֵי הַזּוֹקֵנִים, וְחָלַצָה נַעֲלוּ מֵעַל רִגְלוֹ וִירַקָה בְּפִנּוּי",
 35 וּמוֹמָה שֶׁנִּכְתָּב לְעֵינֵי הַזּוֹקֵנִים מִשְׁמַע שֶׁהָרוֹק נִיכֵר. מִשּׁוּם רַבֵּי
 36 יִשְׁמַעְאֵל אָמְרוּ, אֵף דָּם צִפּוֹר - הַנִּעֲשֶׂה בְּשִׁתְרַת מַצּוּרָה, צָרִיךְ
 37 לִיתֵנוּ כְּשִׁיעוּר שִׁיחִיה הֵדִם נִיכֵר בְּמִים. שׁוֹאֲלָת הַגְּמָרָא, מֵאֵי מַעְסָא
 38 דְּרַבֵּי יִשְׁמַעְאֵל שֶׁדָּם הַצִּפּוֹר צָרִיךְ לְהִרְאוֹת, מְבֵאֵרַת. דְּכַתִּיב לְגַבֵּי
 39 שִׁתְרַת הַמַּצּוּרָה "אַת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה יִקַּח אוֹתָהּ וְאֵת עֵץ הָאֲרֵץ וְאֵת
 40 שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֵת הָאָזוּב וְיִטְבֵּל אוֹתָם בְּדָם הַצִּפּוֹר וְגו'", וְתָנַי
 41 בְּבִרְיָאָה, אִם יִהְיֶה נֶאֱמָר רַק בְּדָם, יְכוּל - הֵינּוּ יְכוּלִים לַפְּרֵשׁ
 42 שִׁיטְבֵלֵם רַק בְּדָם וְלֹא בְּמִים, תִּלְמוּד לֹמַר - לִכְךָ נֶאֱמָר גַּם
 43 'בְּמִים'. וְאֵי יִהְיֶה נֶאֱמָר רַק מִים, יְכוּל - הֵינּוּ יְכוּלִים לַפְּרֵשׁ
 44 שִׁיטְבֵלֵם רַק בְּמִים וְלֹא בְּדָם, תִּלְמוּד לֹמַר - לִכְךָ נֶאֱמָר גַּם בְּדָם,
 45 הָאֵ קִיצַד מִקִּיָּים שְׂנִיָּה, מְבִיאָ מִים וּמֵעֲרֵב בְּהֵם דָּם צִפּוֹר, וְצָרִיךְ
 46 שִׁיחִיה הַמִּים כְּשִׁיעוּר שְׂדָם צִפּוֹר נִיכֵר בְּהֵן וּמִקִּיָּים זוּה טְבִילָה
 47 בְּדָם וּבְמִים. וְכִמָּה הוּא שִׁיעוּר הַמִּים שֶׁדָּם הַצִּפּוֹר נִיכֵר בְּהֵם -
 48 רַבִּיעִית.
 49 מְבֵאֵרַת הַגְּמָרָא, וְרַבְּנָן שְׁלֵא מִנּוּ אַת דָּם הַצִּפּוֹר בְּכָלִי הַדְּבָרִים
 50 שְׂצָרִיבִים שִׁירָאָה, סוֹבְרִים שֶׁאֵין לְהוֹכִיחַ מִהַפְּסוֹק שְׂצָרִיךְ הֵדִם לְהִיּוֹת
 51 נִיכֵר בְּמִים, אֲלֵא הָהוּא - הַפְּסוֹק הוּצָרֵךְ לְגוֹפֵיָה - לְעֵיֶקֶר הַדִּין
 52 שְׂצָרִיךְ לְהִטְבִּיל בְּדָם וּבְמִים, דְּהִבֵּי קְאָמַר רְחֻמָּנָא בְּמַה שֶׁאִמְרָה
 53 יוֹטְבֵל אוֹתָם וְאֵת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשְּׂחוּטָה עַל הַמִּים,

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 ה"י של האלה דמעיט ביה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
 55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבאר הגמרא, סבר רבי מאיר
 56 שה"י דגיבויא דריבויא - ה"א שנאמרה בתחילת האלות, שהיא
 57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, ריבויא היא - באה
 58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו ה"י דגיבויא
 59 דמיעיטא - ה"א שנאמרה בתחילת האלה, שהיא מילה שבאה
 60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מיעיטא - באה
 61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
 62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
 63 'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, והא לית ליה לרבי מאיר
 64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שמכילל שאמר לאו אתה
 65 שומע את הדין - הן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
 66 בשמעת קללה - שאם שטתה לא נתקח, ואם כן מדוע כותבים אותו
 67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שבאמרו לה אם
 68 שטתה. מבאר הגמרא, אמר רבי תנחום יש בפסוק זה משמעות
 69 קללה, כיון שהנקי כתוב חסר ולא הינקי, ונדרש הפסוק
 70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
 71 נקיות, ואם שטית, הנקי - מלשון חנק.
 72 דריש רבי עקיבא, איש ואשה נשואים שזכו - הולכים שניהם
 73 בדרך ישרה ואינם נואפים, שכינה שרויה בניינקו, שרשי שמו של
 74 הקב"ה נמצא בהם, יוד באיש והיא באשה. לא זכו - אינם הולכים
 75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מביניהם, היוד מהאיש וההיא
 76 מהאשה, ונמצא שהם איש ואש, והאש איש אוכלתן. אמר רבא,
 77 אם לא זכו, ודאשה - האש של האשה, עדיפא - קשה יותר
 78 וממהרת לאכול, מדאיש משל האיש, (מאי מעיטא), משום שהיא
 79 - אש של האשה מצרה - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
 80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, והיא - אש של האיש, לא מצרה
 81 - היוד של השכינה הפסיקה באמצע.
 82 אמר רבא, מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה, לומר שאם
 83 זכתה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוצא ממנה זן פאברהם
 84 אבינו, דכתיב ביה "ואנכי עפר ואפר", ואם לא זכתה - שזינתה,
 85 תמות ותחזור לעפרה. עוד דריש רבא, בשכר שאמר אברהם
 86 אבינו ואנכי עפר ואפר, והראה את מידת ענוותנותו, זכו בניו
 87 לב' מצות השייכות לעפר ואפר, למצות אפר פרה אדומה, ועפר
 88 סוטה. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
 89 והאיכא נמי מצות עפר ביסויה דדם, ומדוע זכו אמר שזכו לזה
 90 בזכות אמירת אברהם "ואנכי עפר ואפר". מנצרת הגמרא, ה"הם
 91 במצות כיסוי הדם, הקשר מצוה איכא - יש בזה קיום מצוה, אך
 92 הנאה ליכא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
 93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
 94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
 95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממורים
 96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעז מעל
 97 בניה.
 98 עוד דרש רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו, "אם מחוט ועד
 99 שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, זכו בניו
 100 כנגד זה לב' מצות, כנגד מה שאמר 'מחוט' זכו לחוט של תבלת,
 101 וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו לורצועה של תפלין. שואלת
 102 הגמרא, בשלמא רצועה של תפלין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
 103 דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליה ויראו ממך",
 104 ותניא בברייתא, רבי אליעזר הגדול אמר כיצד רואים ששם ה'
 105 נקרא על ישראל, אלו תפלין שבראש - שיש בהם רוב השם של
 106 הקב"ה, שהשיין כתובה בקמט העור שבבתיים, והדלית ברצועות,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
 2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
 3 וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
 4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
 5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
 6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
 7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
 8 משנה. בא לו הכהן לכתוב את המגילה של הסוטה, מאיזה
 9 מקום - פסוק הוא כותב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב מ"ו(א) אם
 10 לא שכב איש אותך וגו', ואת כי שטית תחת אישך הנקי ממי
 11 המרים המאררים האלה". ואינו כותב את תחילת הפסוק שנאמר
 12 לאחר מכן, 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן
 13 לאשה, אלא מולג על חלק זה וכותב את המשך הפסוק 'ותן ה'
 14 אותך לאלה ולשבעה בת ה' את ירכך ונפלת ואת בטרך צבה,
 15 וכאו המים המאררים האלה כמעוף, לצבות כמן ולנפל דר',
 16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, ואינו כותב את מה שנאמר
 17 בהמשך הפסוק 'ואמרה האשה אמן אמן'. רבי יוסי אמר
 18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', ולא היה מפסיק
 19 בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
 20 'השביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
 21 את הקבלה שמקבלת על עצמה 'ואמרה האשה אמן אמן'. רבי
 22 יהודה אמר כל עצמו אינו כותב - ויהר הכהן בעצמו, ולא
 23 יכתוב אלא את האלות המפורשות בפסוקים, 'ותן ה' אותך לאלה
 24 ולשבעה וגו', 'וכאו המים המאררים האלה כמעוף וגו', ואינו
 25 כותב מה שנאמר בסיום הפסוק 'ואמרה האשה אמן אמן'.
 26 גמרא. שואלת הגמרא, במאי קא מיפלגי - מה טעם של התנאים
 27 שנחלקו מהיכן היה כותב, ומשיבה בהאי קרא קמיפלגי - נחלקו
 28 כיצד לדרוש המקרא 'וכתב את האלה הכהן כספר', רבי
 29 מאיר סבר, אם היה נאמר וכתב את אלות, היינו סבורים שאינו
 30 כותב אלא את האלות ממש - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
 31 'האלות, לרבות - שכותב גם את הקללות הבאות מחמת ברכות.
 32 ומה שנאמר אלה' שמשמעו שיכתוב אלות אלו ולא אחרות,
 33 למעוטי - שאינו כותב במגילת סוטה את הקללות שבמשנה תורה
 34 קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'האלה' ביתור
 35 ה"א, למעוטי - שאינו כותב את הציוואות שציותה התורה לכהן
 36 להשביע את האשה, וקבלות האשה, שאומרת אמן, ורבי יוסי
 37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שבולחו - כל הדרשות נדרשות
 38 בקראמרת - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
 39 מהה"א של האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
 40 וסבר שממה שנאמר וכתב את האלות האלה, היתור של את' בא
 41 לרבות שכותב גם ציוואות וקבלות. מבאר הגמרא, ורבי מאיר
 42 שלא דרש כן, הוא משום שאיתים לא דריש בכל התורה. ורבי
 43 יהודה הסובר שכותב רק מיתן ה' אותך, וכן אינו כותב את הקבלה
 44 שבסוף הפרשה, טעמו, שבולחו הה"א שנאמרו בפסוק למעוטי
 45 דריש להו - באים למעט, וכך דרש, האלות, אלות ממש - שכותב
 46 את האלות המפורשות בפסוקים, האלות, ההיא באה למעוטי
 47 שאינו כותב קללות הבאות מחמת ברכות - והיינו 'אם לא שכב
 48 וגו', אלה' בא למעוטי שאינו כותב את הקללות שבמשנה תורה,
 49 והאלה' בא למעוטי ציוואות וקבלות.
 50 שואלת הגמרא, ורבי מאיר הסובר שהה"א של האלות' באה
 51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של האלה'
 52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מאי שנא האי ה"י
 53 של האלות' דרבי ביה - שדורש שבאה לרבות, ומאי שנא האי

1 האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דרש"י ר"מ ה"י האלות
2 ובפ"ק דהוריות (ק"ה ט"ז) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה
3 דר"י דרש הכא ה"י דרביא למעט ותת דרש קהל הקהל לרביא ותו קסאי דר' יהודה
4 ארבי יהודה דהבא דהבא דמשמע ולא דריש את האלות ובפ"ק דמנחות (ק"ה ט"ז) אמר ר"י סבר
5 את (כל הלבושה) לרבות (קורטו) אחר.

6 **אמר** רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרשי
7 דתדרוש הכי טמאה תחת אישך חניק
8 אבל בסוף פרק שבעת העדות (משנה ק"ה ט"ז)
9 פירש הנקי כלא יוד כמו חניק וקאי אקרא
10 דבתיבה ואת כי שטות דמשמע הכי חניק ממים
11 דמרים האלה ואת כי שטית ותתם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן במנומא
13 באיסורא אית ליה וטוטה איסורא דאית ביה
14 מנומא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דנדרים (ק"ה ט"ז)
15 אמר בגמרא מאי לוחלין לא חלין ליהודי אלא
16 לקרבן מני מתני' אי ר"מ הא לית ליה מכל לאו
17 דהכי דייק נמי בסוף הפרק (ט"ז ט"ז) ובריש פרק שני
18 (ק"ה ט"ז) אע"ג דאיסורא גירדהא הוא החשיב רבי
19 דחתם נמי איסורא דאית ביה מנומא הוא שאסר
20 מנומא על חבירו:

21 **מפני** שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לבסא
24 והכסא לספיר וכתיב ואראה הנה (על) [אל]
25 דרקיע וגו' (יחזקאל י"ז)

26 **אינו** כותב וכו' על דתימר אלא על הגמילה.
27 תימה בפ' המוציא (ק"ה ט"ז) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה
30 דשיעור וזטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא
31 כתיב כפרשת תפלין ואמרין תתם (ק"ה ט"ז) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכיח אדול רבנן בחר שכיח
33 לקולא: **לא** על הלוח ולא על הדימר אלא
34 על הגמילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי
35 מכותב דבאמרין פרק שני דגיטין (ק"ה ט"ז) ספר
36 אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב
37 מ"מ אמר כן מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח
38 חיים ורובן אי כתב בספר כדאמרת אמאי כל
דיכא

דיכתיב ביה: "עפר ואפר", לא זכתה, תחזור לעפרה. דר"ש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
ו"אנכי עפר ואפר" וכו' בניו לשת"י מצות, אפר פרה ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר פיסוי הדם?
התם הכשר מצוה איכא, הנאה ליכא. דר"ש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט
ועד שרוף נעל" וכו' בניו לשת"י מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של
תפלין דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" [ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו
תפלין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, הוה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת
מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הקבור,
שנאמר: "וראו את אלתי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ועצם השמים למטה"
וכתיב: "כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' אינו פותח לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על
הדיפתרא

של שכינה מפקדת: הנאה ליכא. ואין לו קבול שכן, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממוריס בישראל אם וזנה היא, ואם נקתה ונזרעה ירע, ומבטלת לעו מעל
בניה. ואפר פרה לשתרן ולזכות את ישראל ממשעה העגל בשכר אם מחוט ועד שרוף נעל. שהב"ח עצמו מן הגזל: חוט של תכלת. כנגד מחוט. ורצועה של תפלין כנגד שרוף. והיינו
רצועה בשלמא רצועה של תפלין. קבול שכן הוא דאיכא הנאה בדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא. מה נשתנה תכלת. שהוקדו בתכות לציצית: שהתכלת
דומה לים בו. בא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה פני שכינה. והכי תניא לה בספיר. והוא ציציתו כולו בגדי. משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הקבור,
הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע. והתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה. כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קסוין דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא
הקבור. קראי קרדיש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. וכתיב בכסא הקבור כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' ליה. של ע"ז. יייר. של עשבים שכותשין ומדבקין אותן בדבק ששורין
גלי"ד ועושין כמו עור:

1 **מתני'** בא לו לכתוב את המגילה, מאיזה מקום
2 הוא פותח? מ"אם לא שכב איש" וגו', "אתה פי
3 שטית תחת אישך", ואינו פותח "והשביע הכהן את
4 האשה", וכותב "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ובאו
5 הפנים המאזניים האלה במעוף לצבות כמון ולנפל ירד",
6 ואינו פותח "ואמרה האשה אמן אמן". ר' יוסי אומר:
7 לא היה מפסיק, ר' יהודה אומר: כל עצמו אינו פותח
8 אלא "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה וגו' ובאו הפנים
9 המאזניים האלה במעוף", ואינו פותח "ואמרה האשה
10 אמן אמן": **גמ'** במאי קא מפלגי? בהאי קרא קמיפלגי,
11 וכתב את האלת האלה הכהן בפסר; ר' מאיר סבר:
12 "אלות" אלות ממש, "האלות" לרבות קללות הפאות
13 מןהמת ברכות. "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
14 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות אמן. ור' יוסי פולחו
15 בךקאמרת, "את" לרבות צוואות וקבלות. ור' מאיר
16 איתם לא דריש. ור' יהודה, פולחו במעוטי דריש להו,
17 "אלות" אלות ממש, "האלות" למעוטי קללות הפאות
18 מןהמת ברכות, "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
19 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות. ור' מאיר, מאי שנא
20 האי ה"י דמרכיב ביה ומאי שנא האי ה"י דמעוטי ביה?
21 ה"י דגביה דריבויא ריבויא היא, ה"י דגביה דמעוטיא
22 מעוטיא. והא לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע
23 הן? אמר ר' תנחום: "הנקי" כתיב. דריש ר' עקיבא:
24 איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' אש אוכלתן. אמר
25 רבא: ודאשה עדיפא מ'דאיש, מאי טעמא האי מצרף
26 ויהאי לא מצרף. אמר רבא: מפני מה אמרה תורה הבא
27 עפר לשומטה? זכתה, יוצא מפניה בן פאברהם אבינו,

28 **מתני'** בא לו לכתוב את המגילה, מאיזה מקום
29 הוא פותח? מ"אם לא שכב איש" וגו', "אתה פי
30 שטית תחת אישך", ואינו פותח "והשביע הכהן את
31 האשה", וכותב "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ובאו
32 הפנים המאזניים האלה במעוף לצבות כמון ולנפל ירד",
33 ואינו פותח "ואמרה האשה אמן אמן". ר' יוסי אומר:
34 לא היה מפסיק, ר' יהודה אומר: כל עצמו אינו פותח
35 אלא "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה וגו' ובאו הפנים
36 המאזניים האלה במעוף", ואינו פותח "ואמרה האשה
37 אמן אמן": **גמ'** במאי קא מפלגי? בהאי קרא קמיפלגי,
38 וכתב את האלת האלה הכהן בפסר; ר' מאיר סבר:
39 "אלות" אלות ממש, "האלות" לרבות קללות הפאות
40 מןהמת ברכות. "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
41 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות אמן. ור' יוסי פולחו
42 בךקאמרת, "את" לרבות צוואות וקבלות. ור' מאיר
43 איתם לא דריש. ור' יהודה, פולחו במעוטי דריש להו,
44 "אלות" אלות ממש, "האלות" למעוטי קללות הפאות
45 מןהמת ברכות, "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה,
46 "האלה" למעוטי צוואות וקבלות. ור' מאיר, מאי שנא
47 האי ה"י דמרכיב ביה ומאי שנא האי ה"י דמעוטי ביה?
48 ה"י דגביה דריבויא ריבויא היא, ה"י דגביה דמעוטיא
49 מעוטיא. והא לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע
50 הן? אמר ר' תנחום: "הנקי" כתיב. דריש ר' עקיבא:
51 איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' אש אוכלתן. אמר
52 רבא: ודאשה עדיפא מ'דאיש, מאי טעמא האי מצרף
53 ויהאי לא מצרף. אמר רבא: מפני מה אמרה תורה הבא
54 עפר לשומטה? זכתה, יוצא מפניה בן פאברהם אבינו,

55 של שכינה מפקדת: הנאה ליכא. ואין לו קבול שכן, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממוריס בישראל אם וזנה היא, ואם נקתה ונזרעה ירע, ומבטלת לעו מעל
56 בניה. ואפר פרה לשתרן ולזכות את ישראל ממשעה העגל בשכר אם מחוט ועד שרוף נעל. שהב"ח עצמו מן הגזל: חוט של תכלת. כנגד מחוט. ורצועה של תפלין כנגד שרוף. והיינו
57 רצועה בשלמא רצועה של תפלין. קבול שכן הוא דאיכא הנאה בדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא. מה נשתנה תכלת. שהוקדו בתכות לציצית: שהתכלת
58 דומה לים בו. בא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה פני שכינה. והכי תניא לה בספיר. והוא ציציתו כולו בגדי. משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הקבור,
הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע. והתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה. כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קסוין דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא
הקבור. קראי קרדיש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. וכתיב בכסא הקבור כמראה אבן ספיר דמות פסא: מתני' ליה. של ע"ז. יייר. של עשבים שכותשין ומדבקין אותן בדבק ששורין
גלי"ד ועושין כמו עור:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף זו עמוד ב

תוספות

רש"י

היבא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט ובלל דרשינן ליה דחור וכתב נתן לה (ספר ברייתו) אבל
הבא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט א"נ התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר ברייתו ובירושלמי מקשה ליה נמי הבא כתיב ספר וכתב
כתיב ספר הבא את אומר כל דבר שהוא בתלוש הובא את אומר הכין שנייא היא הבא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהיי מרבין
כל מילי תתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמעון אמר אין כותבין על עורות בדמה טמאה אמר ר"ש מביין דאיתמר למחיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א ובר
שמעון אמר רואה אני את דברי ר"א בן שמעון

מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ומנצח השם
נגזר על עור בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיס
בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שתטמא את
הידים א"ל הרי זו שאלה א"ר יוסי אינה שאלה
כלום גזר על הספרים שטמא את הידים יא
מפני קדושתן וכו' למחיקה נתנה לא צריכא (ולא)
הואיל ונתנה למחיקה:
שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי
אי מחא יכול במשקה או במי פירות
ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואינו זו דיו
שאין בו נקנתות והא תני אם מחק מתוך הספר
כשר תפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי
שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל ולא היינו נתנין
נקנתות לתוך הדיו:
מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל
מעשה סוטה ילפינן מהכא בפ"ב מגילה
(ק"ז ט) והשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום
בסנהדרין נפקא לן מזה ביום הנחילו את בניו
למה שנתנה ביום ונראה לי דכל דין סוטה בגר בין תחילה פסול בלילה דמייא דדיני נפשות ולא כדניי ממונות דתחלת דין ביום אבל גמיר דין אפילו בלילה:
דכתיב וכתב את האלות האלה כדכתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ג ט) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ג ט) ובמסכת מגילה (ק"ג ט) דק"ש לא יקראנה למפרע
לרבנן מוהי ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והווי שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הבא הדברים האלה כדכתיבא וי"ל כיון
דקיבלו וגמירי מרביתו דשמעו אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך והווי שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריתי: קודם שתקבל עליה שבועה פסולה.
ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משיבוע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משיבוע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד
משיבוע ואח"כ כותב אית ליה חוקה תורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משיבוע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה אי"כ במאן ס"ל לא כרי' ולא כר' נחמיה בפ'
הרצואו לו (וי"ט ק"ז ט). דמשמע דב"ע סבירא להו היבא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (מסלולין ק"ז ט) אמר רבא אמר רב סוריה אמר רב הונא כל מקום ששנו
הבמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משיבוע שממנין רב פפא סבא משימה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בבלוגא לא קא מיירי רב פפא אמר אדר סר יומא ואידך ההוא לחומרא
בעלמא דמשמע לא הוא הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו הכא כתב קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר
ונראה דלא חשיב אלא היבא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונן כמו שפירשונו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל
סדר המשנה אפילו למצה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וחד סדר תמיד לאפוקי ממוצת חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליבא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איירא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי
אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר' (ק"ג ט) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמבא הוא ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים
משם לכאן ון קיימו דכתיב הילד בונה הילדה מכרו ביין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (יבמות ק"ז ק) אמר
אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וטרא שירטט וכתב ליה לבולה
פרשתא מתקין לה מר בר רב אדרי והא לא נתון ליכתב והילכתא כמר וטרא אע"ג דלא נתון ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה
עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המינים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחור כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה
כשירה בהכי או ולא והא דאמר' בהקומץ רבה (מנחות ק"ג ט) ובמגילה (ק"ג ט) הלכתא מוזה צריכה שירטוט אבל לא תפליין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפליין דאי לא
תנא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפליין דלא מיפסלי אי כתב בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט אי"כ הא דמקשה התם מהא דתפליין שבלו אין עושין
מזן מוזה שאין מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה פכה דעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא מושגי תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ
דכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב
שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (מנחות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ב דמגילה (ק"ג ט) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזה ולישנא דאמיתה משמע כחידה של תורה הדיינו מוזה דיש בה על מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת משמתי הוה קרא דואמת אי"כ הא
דגרסינן בפ"ב דמגילה (ק"ג ט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפריה בפשתן פסולה מאי איירא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפריה כאמיתה
של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזה איצטריך והתם תפריה ליבא ולענין תפריה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקין בהקומץ רבה (מנחות ק"ג ט) ובמגילה (ק"ג ט) הילכתא מוזה
צריכה שרטוט תפליין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפליין שבלו אין עושין מזן מוזה ש"מ דאין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפליין שבלו אין עושין
מזנה ליבא הואיל וכן אין צריך לשרטט בירושלמי בפרק במה מדליקין ויצאות השבתן כל הפטור דבר ועושהו נקרא הדיין השתא "ל דאין צריכין שרטוט היינו בין השיתין
אבל בד' פאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפירושו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט
לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליבא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא
לאמריה בעלמא לפיכך בשלום בלשון עברי או לדרב בו בלשון צח אבל בכתיבת שבמאי אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים

פסוקים בא שרטוט בשמביא לשום פסוק:
כתבה

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
 17 ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
 18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֹהִים",
 19 וממילת 'אלה' משמע שיש לכתוב את המגילה כפי דכתיבא -
 20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
 21 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
 22 שתתקבל עליה הסוטה את השבועה ממשביעה הכהן, הרי היא
 23 מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'והשביע' הכהן את האשה וגו',
 24 'ואמרה האשה אמן אמן, ואחר כך נאמר 'וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֹהִים
 25 הכהן בספר וגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
 26 השבועה.
 27 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה איגרת - ללא
 28 שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בספר'
 29 אָמַר רַחֲמָנָא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
 2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
 3 האלת האלה הכהן בספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
 4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו בכתב לא בקומום
 5 - שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
 6 המשחיר. ולא בכל דבר שרושם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
 7 נמחק. אלא בדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
 8 את האלת האלה הכהן ופחה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
 9 הספר בכתב שיכול למחות במים, ולכן אין כותבים בקומוס
 10 ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
 11 נמרא, אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
 12 מאי מעמא אתאי בגזירה שוה תורה האמורה במגילת סוטה,
 13 מתורה האמורה במשפט, כתיב הקא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
 14 לה הכהן את כל התורה הזאת", וכתיב הקא - לגבי זקן ממרא.
 15 "על פי התורה אשר יורוד ועל המשפט", מה משפט אין דנים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

20 בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
 21 פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה
 22 שנאמר "ונתן מים חיים אל כלי" הוא בדוקא - שצריך לעשות
 23 כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עליו',
 24 בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
 25 לערבן - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
 26 מדוע דרשו שהנאמר 'אל כלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
 27 ועליו' בא לומר שיערבם יחד, ואימא להיפר, שמה שנאמר 'עליו'
 28 דוקא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
 29 את המים, ומה שנאמר 'אל כלי' ללמדנו שתהא חיותן בכלי -
 30 ללמדנו שלא יטול המים מהמעייץ בכלי אחד ויעבירונו לכלי שבו
 31 עושה את המי חטאת, אלא צריך לטול המים מן המעייץ באותו כלי
 32 שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש
 33 לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מה
 34 מצינו בכל מקום - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת
 35 המקשיר - את העפר נותן למעלה. ולכן מסתבר ללמוד שאף כאן
 36 - לגבי פרה, דינו כן שמקשיר למעלה - שנותן את המים תחילה
 37 ועליהם את האפר, ולכך דרשו מ'אל כלי' לעכב בסדר הנתינה,
 38 ומעליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

1 'עפר' וכי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שינה הכתוב
 2 במשמעו וכתב עפר במקום אפר, לריון הימנו - כדי שנלמד פרה
 3 אדומה מסוטה בגזירה שוה, נאמר כאן - באפר פרה אדומה
 4 'עפר', ונאמר להלן - לגבי סוטה 'עפר', מה להלן - לגבי סוטה,
 5 צריך שיתן עפר על גבי מים - ולא מים על העפר, אף כאן -
 6 באפר פרה אדומה צריך שיתן העפר על גבי מים. ומאותה גזרה
 7 שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, ומה כאן - באפר
 8 פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הקדים את העפר למים
 9 בשיר, אף להלן - לגבי סוטה, אם הקדים את העפר למים, בדיעבד
 10 פשוט. שואלת הגמרא, והקא - באפר פרה, מנלן שאם הקדים את
 11 האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, תרי קראי כתיבי בפרה אדומה
 12 שלכאורה סותרים זה את זה, כתיב "ונתן עליו מים חיים", אלמא
 13 - משמע שנותן את האפר ברישא ועליו נותן את המים, וכתיב
 14 'מים חיים אל כלי', אלמא - משמע שנותן את המים ברישא אל
 15 הכלי, ואין דבר בכלי החרוץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הא
 16 ביצר מקיימים את שתי המשמעויות הללו, אם רצה ליתן תחילה
 17 זה - המים נותן, ואם רצה ליתן תחילה זה - האפר, נותן וכשר.
 18 אלא שלומדים בגזירה שוה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
 19 יתן את האפר. מבארת הגמרא, ורבנן הסוברים לגבי מי סוטה שאף

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמוד ב

12 סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
 13 נחשבת כמודה בטמאה. אבל המסרבת לשתות מהחמת רתיבא -
 14 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתה, אות הוא כי מתחילה
 15 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
 16 וחוששת שלא יבדוק אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
 17 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומץ, דאכתי לא אפחוק
 18 מגילה, אי נמי אם אפחוק מגילה לפני שקרב הקומץ, דשלא בדין
 19 עבדי בהניס דמחגי, מצי הדרא מה ואין משקין אותה בעל כורחה,
 20 אך משקרב הקומץ, דבדין עבדי בהניס דמחגי, לא מצי הדרא
 21 בה.

1 - זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
 2 מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
 3 כהודאה בטמאה, מדובר באופן דקתדרא בה מחמת רתיבא -
 4 שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותת. והא - ומה
 5 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
 6 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקתדרא בה מחמת פרייותא - מתוך
 7 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה איני שותה. והכי קאמר רבי
 8 עקיבא, כל מחמת פרייותא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
 9 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא - אינה
 10 שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
 11 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמת, אלא

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 אלא השקפה אורח פסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתייה
55 באופן זה מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
56 אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתייה באופן זה
57 מועילה לבדוקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
58 דרך שתייה פקך מועילה לבדוקה, או אין דרך שתייה פקך ולא
59 מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא, תיקו.
60 בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
61 לתוכן את המגילה, ונשתירו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
62 להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקו.
63 אמר רבי יורא אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
64 הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
65 הראשונה, משביע הכהן קודם שנמחקה המגילה, ואחת - את
66 השבועה השנייה משביע הכהן לאחר שנמחקה. מקשה הגמרא,
67 מתקורף לה רבא, והרי תרנויהו - שני השבועות קודם שנמחקה
68 מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משביע לפני
69 המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי יורא ומבאר באופן אחר,
70 לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
71 השנייה היא שבועה שיש עמה אלה - מכייר הכהן בשבועה את
72 הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
73 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
74 שלא זינתה.
75 שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משביע
76 אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
77 אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
78 נטמאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים
79 לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
80 זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
81 נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
82 לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושבועה לחודה
83 קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מוזכר בה
84 את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשביע אותה אף על
85 האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
86 עליך, שאם נטמאת, יבואו בידך, ומקבלת על עצמה את האלה
87 בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
88 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
89 הוא משביע אותה, ואילו שבועה לרבא - על המעשה עצמו אם
90 נטמאה או לאו, אינו משביע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
91 האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
92 שאמרת שלא נטמאת, ומוסיף ומשביע את האשה, ואם נטמאת
93 יבואו בידך האלה.
94 בשבועת הסוטה נאמר 'אמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
95 לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
96 הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
97 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
98 אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שעונה אמן על האלה - מקבלת
99 על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
100 אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשביעה
101 הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן אמן מאיש זה - נשבעת
102 שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונטתרה עמו, ואמן
103 מאיש אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן
104 שלא שפיתי - נשבעת שלא זינתה אף בדיוטה ארוכה ונשואה,
105 ומכאן למדו דין גלגול שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
106 ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

1 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפין
2 - עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
3 פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רבא - נכתב 'ספר' בלשון
4 יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבה שנים
5 ושלושה ספרים.
6 ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
7 ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב את אחת שלאחריה
8 בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
9 פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
10 מהקדמי 'העמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את כל
11 התורה הזאת', שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
12 בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
13 לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
14 לתוך בוס אחר, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
15 אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
16 שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
17 סדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקה, ויש
18 להסתפק האם בתיבה לשמה בעיני - שרק כתיבת המגילה צריכה
19 להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
20 לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
21 שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעיני נמי
22 שהמחיקה לתוך המים תעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
23 שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחק שני המגילות לכוס
24 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
25 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
26 שאכן בעיני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
27 הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
28 המגילות בב' בוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
29 אחת, והור' לאחר מיכן ועירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
30 - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
31 האם מחיקה לשמה בעיני - המחיקה עצמה צריכה להיעשות
32 באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
33 יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדנים, וישתו
34 שתיהן לשם שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
35 יעשו להם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
36 שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
37 אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
38 שנעשו לשניה, והא - גם השנייה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
39 אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
40 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
41 שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
42 הקודם יהיו המים פסולים כיון שהיא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
43 דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
44 מה יהיה הדין אם לאחר שיערבו את המים שבשני הכוסות, תור
45 הכהן וחקלן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
46 מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
47 את צדדי הספק, האם יש ברייה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
48 התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
49 והמים שניתנו בכוס של השנייה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
50 כשרים לבדיקה. או אין ברייה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
51 מן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
52 הגמרא, תיקו - נשאר הדבר בספק.
53 בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רשי"י

תוספות

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רשי"י (שפי"ן בדפין של ס"ת מפרק בתרא דגיטין (ף ק"ט): דתנן שירי מקצת הגט וכתבו בדף השני העדים מלמטה כשר ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמעורה כדאמרין בפרק שני דגיטין (ף ק"ט): אהא הרי זה גיטך הנייר שלי אינה מנורשת וכו' בעי רב פפא בין שטיה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו וקפריך ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים לא צריכא דמעורה ובהקמוץ רבה (מנחות ק"ד ג.) גבי מוחה אמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתביי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשרה בריהו ראויה לשני סיפין קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל בנחתין זה מזה קאמר שאין מעורין להכי מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מעורין ופירש ר"י הא דאמר נמי בפ' ראובן ב"ד (נ"ה ק"ט).

על שני דפין. בדפין של ספר תורה העשויין עמודים: כתב אות אחת ומחקה. על המים, וחרו וכתב אות שלאחריה ומחקה עד שהשלים את כלה פסול, דכתיב את כל התורה עד שתהא כלה באחד: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב וקעשה לה לשמה: מחיקה נמי. בבוס לשמה לעצמה. שהיא נכר המחיקה שהיא לשמה: השקה בסבי. שהוא חלול בדרך שהתניקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים. כתב אות אחת ומחק אות אחת וכתב אות אחת ומחק אות אחת פסולה, דכתיב: "ועשה לה הפתח את כל התורה הזאת". בעי רבא: כתב שתי מגילות לשתי סוסות, ומחקן לתוך כוס אחד מהו? כתיבה לשמה בעינן והאיכא, או דילמא בעינן נמי מחיקה לשמה? ואם תמצא לומר בעינן נמי מחיקה לשמה, מחקן בשתי כוסות, ותרו ועירבן מהו? מחיקה לשמה בעינן, והאיכא, או דילמא הא לאו דידה קא שתיא? והא לאו דידה קא שתיא והא לאו דידה קא שתיא, אם חור וחלקן מהו? יש בריהו, או אין בריהו? תיקו. בעי רבא: השקה בסבי, מהו? בשפופרת מהו? הך שתייה בך, או אין הך שתייה בך? תיקו. בעי רב אשי: נשפכו מהן, ונשתיירו מהן מהו? תיקו. אמר ר' זירא אמר רב: שתי שבועות האמורות בסופה למה? אחת קודם שנמחקה מגילה, ואחת לאחר שנמחקה.

בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש היכי דמי: משביעי עליה. בשם, ומכיר שם: שלא נממאת. שאת אומר אמת שלא נממאת, היינו שבועה שאין עמה אלה: שאם נממאת יבואו ביה. המים לצבות כון פון, והיינו אלה: אמר רבא אלה לחוריה קיימא בר'. שבועת אלה יש כאן ושניקן על האשה, וקרא כתיב בשבועת האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליה שאם נממאת יבואו ביה. דאיכא השתא שבועת האלה, שמשביע את האלה שתחלו: שבועה ליבא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את האשה: משביעי עליה. שבועת אמת נממאת יבואו ביה. משביעי עליה שיהא אמת מה שאמרת בפנינו שלא נממאת, ואם נממאת יבואו ביה המים, דקיימא שבועה אאשה שלא נממאת ואאלה שתחלו: מתניי אמן על האלה יבו. לכה הוצרכה לכפול: ארוכה ונשואה. על ידי גלגול שבועה שהיא מגלגל עליה גנות של אירוסיין אע"פ שלא היה בו קנא, ומכאן גלגלגל שבועה מן התורה: שומרת

מחקו לה רבא: תרויהו קודם שנמחקה מגילה פתיבן? אלא אמר רבא: אחת שבועה שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר רב עמרם אמר רב: "משביעי עליה שלא נממאת, שאם נממאת יבואו ביה". אמר רבא: אלה לחוריה קיימא ושבועה לחוריה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליה שאם נממאת יבואו ביה". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא? אלא אמר רב אשי, משביעי עליה שלא נממאת, ואם נממאת יבואו ביה: מתניי על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שמייתו ארוכה ונשואה ושומרת

לא דמי לביריה דמדלה מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגמ (נ"ק ק"ט ג.) דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן בריה משני לוגין שאני עתיד להפריש דמייתו בפ' מרובה (ס"ט ק"ט): נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן כלוליה ברייתו דמייתו בפ' כל הגט (גיטין ק"ט ג.) אבל דמי לביריה דמייתו בבבל מערבין (גיטין ק"ט ג.) שתי נשים שלקחו קניניהן בעירוב או שנתנו דמי קניניהן לבחן איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג. הדוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח מדמי בחרתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעלה ושל בחרתה לחטאת אי"צ איכא דאמרין בריהו אע"ג. דדחי ליה התם כשתנתו מידו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברייתו אלמא דליכא לאיפלוגי בין בריה שהוכרה מתחילה לשאר ברייתו וכן בפ' הוציאו לו (ומ"ח ק"ט ג.) דמייתו מתניי ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקניי חובה מפני התערבות ומסיק מדמי תערובת דמי חטאת שנתנו בעליה וקא פריך ונבורו ד' וזו נשנה במיא הנהך שישתרו' ר' יהודה לית ליה בריה נגלו מיייתו והדיא הלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדמי חטאת בריהו דאם בא חכם למורח אע"ג. דליכא היכרא מעיקרא לביריה דארבעה וזו הדוכר מעיקרא אי"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשיט מהני ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (ף ק"ט): פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכאי עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה בריה כי האי גונא דאמר בפרוטה ראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שנלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבררין לן התם במאי פליגי ומהא נמי ליכא למפוש דמייתו בכבורות פרק הלוקח בתמה (ף ק"ט): סאה תרומה טמאה שנפלה לך' חולין ר"א אומר תירום ותירק שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"ג ניגמא שהחמק של לאה יגיע ללאה דהתם מקולטין בדרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (ומ"ח ק"ט ג.) אהא ונבורו ד' וזו דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ו) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בהן ג' בהמות בין ממקום אחד בין משלשה מקומות מחלה דמי חטאת וכו' ודוק בכי האי גונא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח בהן מחמת לחטאת וניגמא הוברר הדבר דאלו הו' דמי חטאת לא אמרי' מהו מכל היה מהני רבא למפוש ועוד תימה אי אית לן לממיר בריה כי האי גונא אם כן כל התערבות שבעולם חזרו ויחלק משום בריה ועוד אמאי לא פשיט ליה מפרק קמא דראש השנה (ף ק"ט ג.) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין ונמצא דאין בריה דבר לך ובפרק התערבות (מנחות פ"ג) מייתי ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולתוכה) מים וכו' ונראה דהכא קא מבעיא ליה מי אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחקה מן המגילה שתהא נברת לתוך המים שלה אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתייא מים ללאו דידה לאו מחיקה נברת היא חור וחלקן דרי מים של כל אחת ניכרין מי אמרינן בריה וכו' ורי' הוברר ממייה אי דילמא אין בריה כלומר בריית מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שחרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצירבה וקא מבעיא ליה אי מאי לא בדקי לה משום דלא נמחקה כהלכתה אי משום דטהורה היא: בעי רבא השקה בסבי מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (מנחות פ"ג ק"ט): כרכן בסבי א"כ דיי מצא לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שליש דבסות שבועות (ף ק"ט): על העונה אמן נמצא משום שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ט ק"ט ג.) אמן יש בו בקלה יש בו שבועה אם כן האמנת תריבו:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

1 **אמן** שלא אטמא. ירושלמי לא שדיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו אלא המים
2 פקודים בה לכשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת** יבם שיזתה אסורה
3 ליבמה. פי' אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיביי לאוין ופליגי אדר"ע הכא מודו
4 כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף ג:) דכתיב בה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש ור' תנא
5 בה היה לור אלמא דקרא משוי לה כערוה דלא
6 תפסי בה קידושין משום דאגידא ביה הדיא
7 כארסותו שזיתת:
8 **אמרי** במערבא לית הילכתא כרב המונא.
9 בסוף פ"ק סנהדרין (דף טז) מפרש
10 דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה ונראה א"ע
11 דפסיק דלית הילכתא כרב המונא אלא הילכתא
12 כותיה דאמר בהאשה רבה (יבמות דף ג:) דרב
13 סבירא ליה דאין קידושין תופסין ביבמה ושמואל
14 מספקא ליה ואמר בעניתינו עריכה גט ופסיק
15 אמירי כשמואל ורב גידול אמר רב חיאי בר יוסף
16 אמר רב נישואין יש בה בנות כדרב המונא וכן ר'
17 יוחנן ור' ינאי פסיקא להו התם דאין קידושין
18 תופסין ביבמה כותיה ר' יוחנן ממונה דלאחר
19 שיהלוצן ליך במיך וא"ל רבי ינאי אי לאו דדליא
20 לך חספא מי משכחת מרגינא ותוהי וא"ל ר"ל
21 לר"י אי לאו דקלסך גברא רבה ה"א מנתי ר"ע
22 היא ומיהו ר"ל לא פליגי אדר' יוחנן דהא מוקי
23 התם באותו הפרק (דף טז) לא דקתני מזה במקום
24 שבא על האיסור קל נאסר האיסור בשומרת יבם
25 וכדבר המונא ובסוף הדיא גמרא ובשילהי
26 החולצן (ספ דף טז:) אמרין נמי אביי מספקא ליה אי
27 כרב אי כשמואל ובפ' חורק גטישין (דף טז) פליגי
28 לשיני דגמרא אי מנתי' הוה תיובתא לרב המונא
29 אי הוה סייעתיה ותתם מצו למיחדו סייעתיה כי
30 הכא לאוקמיה מנתינן כ"ע אלא דדידי לה
31 מליטנא דמנתי' גופיה בירושלמי מפרש היאך
32 קילס רבי ינאי לרבי יוחנן שקרא עליו הוליס הב
33 מכיס רבי א"ל ילוח מעיניך חכם בני ושמה לבי תל
34 לחכם ויבם על שמוע חכם ויוסף לקח א"ל ר"ל
35 בתר כל אלו פסיק קלוסיה יבול הוא פתר ליה
36 כ"ע ותו דדי ליה התם ויתבינה מה איכפת ליה
37 ממור גבי קיני התורה אמרה וקנא את אשתו
38 אפילו מקצת אשתו ולפום מסקנא דהתם משמע
39 דלית הילכתא כרב המונא והכי גרס התם
40 שומרת יבם שזיתת ר"א אומר מותרת לביתה ר'
41 יודעש בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר ינאי
42 שומרת יבם שיזתה מותרת לביתה ותני בן
43 ועלמה מעיני אישה ולא מעיני יבמה רבי יעקב בן
44 זבדי בשם ר' אבדו מעשה היה וכחנת היתה
45 הותרה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכות א"ר
46 בה לפי ירושלמי משמע דפליגי רבי ינאי ארבי
47 ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר ינאי בחבורה
48 נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה גרסי' הכי
49 בירושלמי א"ר שמואל כל כן א"ר ינאי נמנו
50 שלשים וכמה וקנים מנין שאין קדושין תופסין וכו':
51 **מהו** שיתנה אדם על נישואין האדורונים.
52 ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מחל
53 על קינו גירש כמי שמחל הדין עבידא קינא לה
54 וגירשה החזירה ונסתרה אי תימא גירש כמי שמחל
55 גירש כמי שמחל את צריך לקנות לה פעם שניה אלא אם קינא לה ונסתרה וידע בה
56 וגירשה החזירה ונסתרה שתתה ולא ברקו אותה המים טהורה היא או מאחר שאין המים
57 בודקין את האשה ונצטאה היא ואסורה לביתה: **אין** האשה שזיתתה ושוטה. ירושלמי בריבמית תוביח
58 בפ"ק קידושין (דף טז) דמוקמינן התם הא דקתני בגביבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למכור בשני בני אדם
59 שנמכר פעם אחת וכו') מתוספת רבי: **ורבנן** בתראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה פ"ב דבריות (דף טז) שאדם מביא קרבן אחד
60 דהתם מיירי קודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה וקינא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים רבה משקה בפעם אחת על כולו ומביא מנחה אחת על כולו ונפקא לן
61 תורת לשותה ושונה שחור וקינא לה לאחר שתה ונסתרה שחורת ושונה שנית: **הדרן עלך היה מביא**

1 שומרת יבם וכו'. ואם הייתה יבמתו וכו'. וקנא לה ונסתרה. מנגלג עליה שבועה שלא
2 נטמאת כשהיא שומרת יבם. שומרת יבם מצדפה וממתנת ליבם שזיתתה. כמו ואביו שמר
3 את הדבר (בראשית טו) לא תשמוע על חטאתי (ויחי י"ז) **אמן שלא נטמאת**. היינו קבלת שבועה,
4 ואם נטמאתי יבא בו היינו קבלת אלה בדרך חשבועיה. כדאמר לעיל בנקרא משביעי
5 עלך שלא נטמאת ואם נטמאת יבא בך, והיינו
6 פירשו דאמן על השבועה אמן על האלה דתנא
7 ברישא: **אמן שלא נטמאת**. שאם תטמא לאחר זמן
8 מים מערערין אותה לאחר שתטמא. כדתנא
9 בבבויטא בנקרא: ולא על אחר שתתגרש בו.
10 ואפילו לר"מ דאמר מתנה על העתיד: **ונטמאת**.
11 בגירושיה. דאינא נאסרת עליו לחזור לו אלא
12 א"כ נשאית על ידי קדושין. דכי כתיב (ויקרא טז) לא
13 יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה
14 אחר קדושין ונשואין כתיב. כדכתיב והיתה לאיש
15 אחד ושנאה האיש האחרון: **נמי** שזיתת. כשהיא
16 שומרת יבם: **אסורה ליבמה**. באשה שזנתה תחת
17 בעלה שאסורה לבעלה: **פדוקתני** שומרת יבם.
18 משביעיה על נזות שזנתה כשהיא שומרת יבם:
19 **אי אמרת בשלמא**. ונתה נאסרת עליו. משום הכי
20 מתנה ע"י לגולל אף על אותו נזות, אלא אי
21 אמרת כו': אין קדושין תופסין. לאשה האסורה
22 על המקדשה בלא. ורבנן פליגי עליה ואמרי,
23 בחיביי פירותות הוא דלא תפסי אכל בחיביי לאוין
24 תפסי. אלמא לר"ע משוי חיביי לאוין תמורת
25 לענין אסוריהם בחיביי פירותות שהוקדל ממור,
26 ולגבי אסור על בעלה נמי כי הכי דהבא על
27 אשת איש שהיא בכרת אסורה על בעלה כן הבא
28 על שומרת יבם נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת
29 המת החוצה לאיש דף (ויקרא טז) אוקרא על יבמה:
30 **וישוי לה**. לחיביי לאוין. כפי ערוה. דכרת נשואין
31 הראשונים. כגון גרשה והחזירה וקנא לה ונסתרה:
32 [על נשואין אחריו] פה. לגלגל נזות ששתת אחרו,
33 דהא דתנן במתני' ארוסה ונשואה שומרת יבם:
34 ובנוסה לאו כדא אתתא קאי שישקבא יבם
35 ולשביעיה על האירוסין ונשואין על אחיה. אלא
36 מלי מלי קתני, אם הבעל משקה מתנה עמה על
37 ארוסה ונשואה. ואם ידבק שנקח משקה מתנה
38 עמה שומרת יבם ובנוסה. **הא אסורה הכי נמי**
39 **לבעלה**. וזו נאסרת עליו בנזות נשואין הראשונים
40 ולשביעיה וכן בנזות נשואין אחרים. כדאמר בפ"ק (שם)
41 (דף טז) וכן מת חולצת ולא מתתיבמת: **לא כשאמרי**
42 **ר"מ אמן שלא נטמאת**. עלתה על דעתו שתבדק
43 עכשיו על העתיד: **מענינין** אותה. חזרין לה
44 לתוך גרונה באדם החנני ע"י משקה נראה
45 כעשה ערער, והוא לשון וקצת שבר יעורר
46 (שקטיו טו) על נשואין אחרונים. לר"מ דאמר מתנה
47 על העתיד מהו שיתנה עמה בגלגול שבועה
48 שלא תטמא אם יגרשנה ויחזירה ותטמא: **ואחר**
49 **כך תיבדק**. טעמא דתשטמא בימי גרושהי דלא
50 מיתסרא עליה. הא תטמא לאחר חזרה הכי נמי
51 דמתני עכשיו: תורת הקנאות. תורה אחת לכל
52 הקנאות. שבבבלי געשה לה בתורה הזאת: רבי
53 יהודה **אומר** זאת. מיעוטא הוא. זאת ולא אחרת:
54 חופר שיחין. להכניס מים לעלי רגלים פשוט וברכבים: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה
55 שהשקה ושאת לאחר קנא לה והיא נסתרה. וקבלנו עדותו של חנוניא שישקבא השני
דרכי

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

53 שאינם נחשבים כחיבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
54 נאסרת על היבם.
55 **בְּעֵי** - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין
56 הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
57 ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
58 תחתיו בנישואין הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
59 היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
60 עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה
61 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
62 הבלל, כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
63 - על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
64 ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
65 משביעה, הא אסורה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
66 הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן. שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
67 ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
68 עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
69 להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
70 שהן בעילות שאסורות.
71 שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'. תניא
72 מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
73 שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
74 תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, המים
75 בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כוונתה, לכתפמא - אם
76 בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, המים ששתתה כשהביאה על
77 מה שנסתרה מערערין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
78 אותה - ויבררו שזינתה.
79 **בְּעֵי** - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
80 תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
81 להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
82 הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
83 רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
84 עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
85 הנישואין הראשונים, מיהא לא אסורה ליה - אף אם תזנה בזמן
86 הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
87 יכול כעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
88 לה ותרד מהדר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
89 סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
90 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שנין
91 שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שיתארו, ולא
92 על זנות שהיתה לאחר שיתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
93 גרושה נסתרה לאחד ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
94 החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
95 היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זנות זו. ויש לדייק, שרק
96 על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, הא יהוירנה
97 ותיטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזרה שוב, הכי נמי דמתני -
98 יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח כהצד השני
99 של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
100 הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
101 אותה במים המאריים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה "וזאת
102 תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
103 לאשתו יעשה לה בתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שזתה
104 וזונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק

1 וְשׁוֹמֵרֶת יָבָם וְכַנּוּסָה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
2 שמת אחיו ללא בנין וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
3 עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
4 שהמתינה לייבום. חזורת המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת
5 הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
6 השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
7 השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי וכו'.
8 כי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבוא עליה הקללות האמורות
9 במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
10 נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
11 שלא נטמא - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
12 ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
13 ומבאר המשנה, שהכל שנין - רבי מאיר ויבום שחלקו האם
14 מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
15 - אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
16 שיתארו לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שיתגרש ממנו.
17 כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחד ונטמאת -
18 זינתה עם אחר, ואחר כך החזירה בעלה הראשון, לא היה מתנה
19 עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
20 נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
21 משום שזה הבלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
22 שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתיבעל ולא היתה אסורה לו -
23 על זנות שלא נאסרה בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם שהתארכה
24 לה, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
25 נמרא. אמר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
26 אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
27 הגמרא ממיא למדו שנאסרת עליו. ומשיבה, יש להוכיח כן
28 ממשנתנו, מדקתני שומרת יבם וכו'. שאם יבם את אשת אחיו
29 וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
30 בעודה שומרת יבם, אי אסרת בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
31 בעודה שומרת יבם, אסרה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
32 משום הכי מתנה בהרה - מובן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
33 אלא אי אסרת שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסרה -
34 אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בהרה - היא מגלגל עליה
35 שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתני - במשנתנו, זה הבלל, כל
36 שאילו תיבעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אסרת אותה
37 על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
38 מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
39 מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
40 הילכתא ברב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
41 שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכו'.
42 - מוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
43 בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, הא מני - התנא של המשנה רבי
44 עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין פתיבי לאוין - אדם
45 שקידש אשה שאסרה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
46 אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, ומשוי לה - שרבי עקיבא מחשיב
47 אשה שאסרה באיסור לאו, כי ערוה - כאשה שאסרה באיסור
48 כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
49 עברה על האלו וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
50 שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
51 שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
52 כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחיבי לאוין משום

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

36 שְׁנָאֲמַר וְקִמַץ הַכֹּהֵן מִן הַמְנַחָה אֶת אֲזוּכָרְתָּהּ וְהִקְטִיר הַמְזוּבָּחָה וְאַחַר
 37 יִשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמַּיִם. וּמַכֵּל מִקוּם מוּדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁאִם
 38 הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מְנַחְתָּהּ, כְּשֶׁרָה. **גַּמְרָא**,
 39 גַּמְרָא. אָמַר לִיה רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן פִּדְרָה לְרַבִּי יִאֲשִׁיָּה דְדִרְיָה - שְׁהִיָּה
 40 בֶן דְּרוּר, לֹא תֵיבַב אֶפְרַעְזָה - אַל תִּשָּׁב אֶלֶּא תַעֲמוּד עַל רַגְלֵךְ עַד
 41 דְּמִפְרָשֶׁת לָהּ לְהָא מִילְתָּא עַד שְׁתַּפְרֵשׁ לִי דְבַר זֶה. מִנְּזִן לְמְנַחַת
 42 סוּמָה שְׁמַעוּנָה תְּנוּפָה. תַּמָּה עֵלֵיו רַב יִאֲשִׁיָּה, מַה שְּׁאֵלַת מִנָּא לָן,
 43 הֲלֹא יְהִינִיף קְרִיבָה - בְּפִירוּשׁ כְּתָבָה הַתּוֹרָה לִגְבֵי מְנַחַת סוּטָה
 44 וְהִנִּיף. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּפָעֻלִים מְנַלָּן - שְׁאֵלַתִּי הִיא, מִנְּזִן
 45 שְׂצָרִיךְ שְׁתֵּהָ אֲהַשֶּׁה מִנִּיפָה עִם הַכֹּהֵן. עֵנָה לֹר רַב יִאֲשִׁיָּה, אֲתֵיָּא -
 46 דִּין תְּנוּפַת מְנַחַת סוּטָה נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּוֹה יָדִי מְשַׁלְּמִים -
 47 מִתְּנוּפַת חוּזָה וְשׁוֹק וְאִימּוּרִים שֶׁל שְׁלָמִים. קְרִיבָה הֵכָא - לִגְבֵי תְּנוּפַת
 48 מְנַחַת סוּטָה, "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מְנַחַת הַקַּנְאוֹת וְהִנִּיף
 49 וְגו'." וְקְרִיב הַתָּם - לִגְבֵי תְּנוּפַת שְׁלָמִים, "יָדֵיו תְּבִיאֲנָה אֶת אִישִׁי
 50 ה' וְגו'." לְהִנִּיף אוֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'." וְנִלְמַדִּים אֶחָד מֵהַשֵּׁנִי, מַה כְּאֵן
 51 - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה עַל יַד כְּהֵן, אֵף לְחֵלָן - בְּשִׁלְמִים, נַעֲשִׂית
 52 הַתְּנוּפָה גַם עַל יַד כְּהֵן. וְכֵן לְחֵלָן - בְּשִׁלְמִים, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם
 53 עַל יַד הַכְּעָלִים אֵף כְּאֵן - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם עַל יַד
 54 הַכְּעָלִים. הֵא כְּיָצַד - תַּתְּקִיִּים הַתְּנוּפָה עַל יַד בְּעָלִים וְכַהֵן גַם יָחַד,
 55 מִבְּאַרְתְּ הַגְּמָרָא, עַל יַד שְׁהַכְּהֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַכְּעָלִים וְכַיִּנְיָה
 56 יָחַד עִימּוֹ.
 57 שִׁנְיֵנוּ בְּמִשְׁנָה, הִנִּיף וְהִגִּישׁ קָמִיץ וְכו' הִיָּה מְשַׁקָּה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב
 58 אֶת מְנַחְתָּהּ. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא עַל תֵּנָא קְמָא שְׁאֵמַר שְׁתִּיית הַמַּיִם
 59 קוּדְמִים לְהַקְרַבַת הַמְנַחָה, הֵא אֶקְרֶבָה - הַרִי מְקוּדִם לִכְן שְׁנָה אֶת
 60 סַדְרַת הַקְרַבַת הַמְנַחָה, וּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה שְׁהַתְנָא שׁוּנָה אֶת הַדְּבָרִים
 61 כְּסִדְרַת עֲשִׂיתָן, וְאִם כֵּן, מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו עוֹלָה, שְׁהַקְרַבַת הַמְנַחַת
 62 קוּדְמַת לְשִׁתִּיָּה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, הֵכִי קְאָמַר הַתַּנָּא בְּרִישָׁא, סִדְר
 63 מְנַחָת כְּיָצַד, הִנִּיף וְהִגִּישׁ קָמִיץ וְהִשְׁאִיר וְהִשְׁאִיר נֶאֱכַל לְכֹהֲנִים.
 64 כְּלוּמַר, הַתַּנָּא לֹא הִקְפִיד לְסַדֵּר אֶת הַדְּבָרִים כְּסִדְרַת עֲשִׂיתָן בְּפוּעַל,
 65 וּבַכֵּךְ שְׁנָה אֶת סַדְרַת הַקְרַבַת הַמְנָה קוּדִם הַהִשְׁקָא, לֹא בֹא לִזְמַר
 66 שְׁהַקְרַבָה קוּדְמַת לְהִשְׁקָא. אֵלֶּא בְּתַזְלִילָה כָּתַב אֶת סַדְרַת הַקְרַבַת
 67 מְנַחַת סוּטָה, וְאָמַר שְׁכַשְׁבָּא לְהַקְרִיבָה הִיָּה נוּטְלָה מִתּוֹךְ כְּפִיפָה
 68 מִצִּדִּית וְכו', וְלֵאחֲרַי מִכֵּן כָּתַב אֶת סַדְרַת הַפְּעוּלוֹת, תְּנוּפָה וְהַגִּישָׁה
 69 קָמִיצָה וְהִקְטִירָה. וְרַק לֵאחֲרַי מִכֵּן בֹּא הַתַּנָּא לְבֹאֵר אֶת סַדְרַת הַדְּבָרִים,
 70 וְאוֹמַר, וְכַשְׁקָאָה גִּפְּיָה פְּלִיגָּי - בְּדִין זֶה, אִם הִשְׁקָא קוּדְמַת או
 71 שְׁהַקְרַבַת הַמְנַחָה קוּדְמַת, נַחֲלֵקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן, וְרַבְּנָן כְּבָרִי,
 72 מְשַׁקָּה וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֶת מְנַחְתָּהּ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן כְּבָרִי, מִקְרִיב
 73 אֶת מְנַחְתָּהּ וְאַחַר כֵּךְ מְשַׁקָּה שְׁנָאֲמַר וְאַחַר יִשְׁקָה'.
 74 שִׁנְיֵנוּ בְּמִשְׁנָה, וְאִם הִשְׁקָה וְאַחַר כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מְנַחְתָּהּ כְּשֶׁרָה.

1 ולמדו כן מִדְּקִרְיָב 'וְאֵת'. כְּמוֹ כֵּן בְּשִׁנֵי אֲנָשִׁים וְשִׁנֵי בּוֹעֲלֵין - אִשָּׁה
 2 שִׁקִּינָא לָהּ בְּעֵלָה וְנִסְתֵּרָה וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמַתָּה, וְאַחַר כֵּךְ נִישְׂאָה לְאַחַר
 3 הַקִּינָא לָהּ שְׁלָא תִיִּסְתֵּר עִם אָדָם אַחַר, דְּכֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגָּי,
 4 וְמוֹדִים דְּהָאִשָּׁה שׁוֹרְתָה וְשׁוֹנָה - שְׁמַשְׁקִים אוֹתָהּ פַּעַם נּוּסְפֵת, וְנִלְמַד
 5 מִדְּקִרְיָב 'תּוֹרַת', וְמִרְבִּים שְׁפַעְמִים אֲשֶׁר־אֵחָד שׁוֹרְתָה כְּמָה פַּעְמִים.
 6 כִּי פְּלִיגָּי - הַתַּנָּאִים הִלְלוּ נַחֲלָקוּ בְּשִׁנֵי אּוֹפְנִים, הַרְאִשׁוּן, כְּאִישׁ אֶחָד
 7 וְשִׁנֵי בּוֹעֲלֵין - שְׁהִיָּתָה נְשׂוּאָה לְאַחַד, וְקִינָא לָהּ שְׁנֵי פַּעְמִים, כְּבֹל
 8 פַּעַם שְׁלָא תִיִּסְתֵּר עִם אָדָם אַחַר. וְהַשֵּׁנִי, בְּשִׁנֵי אֲנָשִׁים וְבוֹעֲלֵי אֶחָד
 9 - שִׁקִּינָא לָהּ בְּעֵלָה וְנִסְתֵּרָה וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמַתָּה, וְאַחַר כֵּךְ נִישְׂאָה
 10 לְאַחַר וְגַם הוּא קִינָא לָהּ שְׁלָא תִיִּסְתֵּר עִם אוֹתוֹ אָדָם. שְׁתֵּנָּא קְמָא
 11 כְּבָר, 'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּי בּוֹלָהּ - שְׁאֵף בְּשִׁנֵי הָאוֹפְנִים הִלְלוּ מִשְׁקִין
 12 אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְ'וְאֵת' בֹּא לְמַעוּפֵי שְׁאִין מִשְׁקִים שְׁנֵי פַּעְמִים, רַק
 13 בְּאוֹפֵן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וְבוֹעֲלֵי אֶחָד. וְרַבְּנָן בְּתַנָּא כְּבָרִי, שׁוֹרְתָה בֹּא
 14 לְמַעוּפֵי בּוֹלָהּ - שְׁאֵף בְּשִׁנֵי הָאוֹפְנִים הִלְלוּ אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם
 15 שְׁנִיָּה, וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּי שְׁמַשְׁקִין פַּעַם שְׁנִיָּה, רַק בְּאוֹפֵן שֶׁל שְׁנֵי
 16 אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בּוֹעֲלֵין. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר, שׁוֹרְתָה בֹּא לְמַעוּפֵי תְּרֵיתֵי
 17 אּוֹפְנִים, וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוֹת תְּרֵיתֵי אּוֹפְנִים. וּמִבְּאַרְתְּ הַגְּמָרָא,
 18 שׁוֹרְתָה בֹּא לְמַעוּפֵי תְּרֵיתֵי הָאוֹפְנִים הִלְלוּ, הַרְאִשׁוּן, אִישׁ אֶחָד
 19 וְבוֹעֲלֵי אֶחָד, וְהַשֵּׁנִי, אִישׁ אֶחָד וְשִׁנֵי בּוֹעֲלֵין - שְׁבְּשִׁנֵי אּוֹפְנִים אֶלּוֹ
 20 אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְ'תּוֹרַת' בֹּא לְרַבּוּי תְּרֵיתֵי אּוֹפְנִים
 21 הִלְלוּ, הַרְאִשׁוּן, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְבוֹעֲלֵי אֶחָד, וְהַשֵּׁנִי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשִׁנֵי
 22 בּוֹעֲלֵין - שְׁבְּשִׁנֵי אּוֹפְנִים אֶלּוֹ מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

23 פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בגזירה, ויתבארו בו
 24 ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים
 25 המרים.
 26 משנה. אחר השבעת הסוטה, הָיָה הַבַּעַל נוֹטֵל אֶת מְנַחְתָּהּ מִתּוֹךְ
 27 כְּפִיפָה מְצִרִית - הִסַּל שְׁהִיָּתָה מוּבָאָה בּוֹ מְנַחַת סוּטָה, וְנִזְנַתָּה
 28 לְתוֹךְ כְּלֵי שְׂרָת - כְּדִי לְקַדְשָׁה, וְנִזְנַתָּה עַל יְדָהּ - שֶׁל הַסוּטָה כְּדִי
 29 לְהִנִּיף, וְכֵן מְנִיחַ יָדוֹ מִתַּחַת־תְּהִי - תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה וּמְנִיפָהּ - מוֹלִיךְ
 30 וּמְבִיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד בְּמִזְרָה, כְּשִׂידוֹ תַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה. הִנִּיף וְהִגִּישׁ
 31 לְקָרֵן מַעֲרַבִּית דְּרוּמִית שֶׁל הַמְזוּבָּחָה, קָמִיץ וְהִקְטִיר אֶת הַקּוּמִץ עַל
 32 הַמְזוּבָּחָה, וְהִשְׁאִיר נֶאֱכַל לְכֹהֲנִים. בְּסַדְרַת הַדְּבָרִים הִיָּה, שְׁתַּזְלִילָה הִיָּה
 33 מְשַׁקָּה - אֶת הָאִשָּׁה מִדֵּמַיִם הַמְרִים, וְאַחַר כֵּךְ מִקְרִיב אֶת מְנַחְתָּהּ.
 34 רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאוֹמֵר, שֶׁלְּכַתְּחִילָה סַדְרַת הַדְּבָרִים הוּא, שְׁתַּזְלִילָה
 35 מִקְרִיב אֶת מְנַחְתָּהּ, וְאַחַר כֵּךְ הִיָּה מְשַׁקָּה - אֶת הָאִשָּׁה מִדֵּמַיִם,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד א

1 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֲתָא לְקָמִיָּה דְּרַבִּי יִשְׁמַעְלָל וְנִמְרַ
 2 גְּמָרָא - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרב לרב.
 3 ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הָרַד אֲתָא לְקָמִיָּה דְּרַבִּי
 4 עֲקִיבָא, כְּבָר כְּבָרָא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
 5 טהור וזה טמא, זה אסור וזה מותר, מקורות הדינים ועוד. אֵלֶּא
 6 אֶסְרָה אֶסְרָה - על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
 7 אסר להטיל קנקנתום ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
 8 עדיין קָשִׁיא. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא, קָשִׁיא.
 9 תֵּנִיָּא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹמֵר הִיָּה רַבִּי מְאִיר, לְכָל - כֹּל כְּתוּבֵי
 10 הַקִּדֶּשׁ מְטִילִין קְנַקְנָתוֹם לְתוֹךְ תְּדִין

1 שיוכל להימחות, קָשִׁיא שְׁמוּשׁ אֲשִׁמוּשׁ - שבברייתא הקודמת
 2 מבואר שקודם ללמד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן
 3 הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר
 4 להיפך, וכן קָשִׁיא אֶסְרָה אֶסְרָה - שבברייתא הקודמת מבואר,
 5 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
 6 הדיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר
 7 להיפך. ועונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בְּשַׁלְמָא מַה שְּׁהַשְׁכִּינוּ
 8 שְׁמוּשׁ אֲשִׁמוּשׁ - שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
 9 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לֹא
 10 קָשִׁיא. ישיש לומר, מִשְׁעִיקָרָא - תַּחֲלִילָה אֲתָא לְקָמִיָּה דְּרַבִּי עֲקִיבָא
 11 - ללמוד תורה מפיו, וְכִינֵן דְּלֹא מְצִי קָם אֵלִיפִיָּה - לא הצליח

1 היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי ידו הוא
2 מניף ולא על ידה הוא מניף אלא מביא שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה
3 בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל דיה נוטל ומנינו למימר דקידוש
4 המנחה כשירה בהן (וברו) מיהו מצוה בכהן לטול המנחה מיהו ומאחר שהיה נוטלה היה
5 נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

6 ובהן מניח את ידו תחתיה. האי דאינטרין תו
7 למיתני ובהן מניח את ידו תחתיה ולא
8 קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמעינן דתנופה
9 בכהן בירושלמי ובהן מניח את ידו תחתיה ואין
10 הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן
11 ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה
12 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין
13 על ידיה אבל בגמרא דידן אמרינן בסוף פרק
14 ארוסה (לקמן דף טו.) דגידמת לא היתה שותה וי"ל
15 דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב:

16 הניף והגיש. בירושלמי יליף הא דאמר בפרק
17 כל המנחות (דף טו.) והבאת לרבות מנחת
18 העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה

19 להגשה וכתיב בתריה הרים והיכן הוא תנופה
20 כבר קדמה ומזהם יליף נמי דשייח נאכלין
21 דכתיב בתריה הנותרת מן המנחה לאחור וגו':
22 ואחר ישקו מבעי ליה לשישמו ניכר. פירוש
23 ואע"פ שהקריב מנחתו כבר הוא הדין
24 אי שלא כדון עבוד כהנים דלא מחוק למגילה

25 כלל עד לאחר הקרבה המוחק לה בחר הכי
26 ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרישמו ניכר
27 דכיון דכתיב מזהם ממילא שמעינן אי רישומו
28 ניכר דלאו מחיו הוא דהא שמעינניהו התם דאין
29 מטילין קנקנתום לתוך הדיו משום דרישמו ניכר
30 הדיו כתב שאינו יכול למחוק אלא עיקר
31 לאם הקריב מנחתו ואחר כך השקה כשירה

32 כדדריש רבי שמעון והשקה קמא וחכי אמרינן
33 בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתו ואח"כ השקה
34 כשירה והתם דריש אליבניהו דרבנן ואחר ישקה
35 למערערין ה"ג התם ואחר ישקה על כרחא שלא
36 בטובתה מודה ר"ש להכביש שאם השקה ואחר
37 כך הקריב מנחתו שהיא כשירה ומודים חכמים
38 לר' שמעון שאם הקריב את מנחתו ואח"כ השקה

39 שהיא כשירה מה בניהו מצוה רבנן אמרי מנחת
40 קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אמר המים הן
41 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון
42 מוכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון ובאו בה רבנן
43 אמרי כותב ומוחק ומשקה ומקריב ר"ש אמר
44 כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו

45 שמחיקה סמוך להשקאה ותו גרסינן התם קרבה
46 מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה
47 ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן
48 כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב
49 דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לאונס קא סברי

50 דאונס מבחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:
רבי

והכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו, והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן.

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה.
2 ודריש תורת לרבות שותה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל
3 שני חוזרת ושותה, מקלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרבין
4 ותנא קמא הא כתיב זאת ומאי קא קמעט מניה דכתיב זאת. ומסתברא דהא מיתה
5 קמעטש שלא וקנא לה בעל זה פעם אחרת. שני
6 אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת
7 ונשאת לאחר וקנא לה מבוטע אחר: דכתיב
8 תורת. והא מיתה אָתא לרבויהו: ור' יהודה.
9 סבירא ליה וכו' דאחר שרבה הכתוב ומיעט
10 ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על כרחק לא
11 מסרן הכתוב אלא להכביש לפרש לך לפי
12 הכמתם מה רבה ומה מיעט. ומסתברא דרבויהו
13 אשני אנשים קאי ואפלו בבוטע אחד ולא אשני
14 בועלים ובעל אחד. כיון דקנא לה כבר ונמצאת
15 נקזה נראה הדבר שאדם נקטרן הוא ומתכן
16 להקטיטה, הלקך לא שגא מחשד ראשון ולא
17 שגא מאחר:

18 הנה נוטל את מנחתה. הבעל, דהא אמרינן
19 דאין מצות כהנה במנחות אלא
20 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא
21 שאין זר קרב למזבח, אבל קדוש כלי וציצקה
22 ובלילה שטעונות שמן כשר בזה: ונתנה על דה.
23 לתנהו ובהו מניה ידו מתחתיה. ובגמרא יליף
24 דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן, ובעלים
25 דמנחת סוטה היא האשה: והגיש לקרן מערבית
26 דרומית כדתנן (א) בפרק ג' בסדר מנחות (דף יט.)
27 וכלהו הנה כתיב במנחת סוטה, תנופה והקריבה
28 קמיצה והקטרטה: והשאר נאכל. שכל הנמצות
29 שריתין נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונקלף
30 וזאת תורת המנחה בו' עד והנותרת ממנה
31 וגו': ואח"כ מקריב. בגמרא פריך הא תנא ליה
32 והקטיר ומה יקריב עוד לאחר הקטרטה פליגתא
33 דרבנן ור' שמעון בגמרא לפינן לה מקראי: גמ'
34 לר' יאשיה דדריה. אמורא הוא ובודורו של ר"א
35 בן פדת והנהו, ועוד הנהו ר' יאשיה שהיה תנא
36 בר פלוגתא דר' יוחנן בכליה גמרא, והיינו
37 דקאמר לר' יאשיה דדריה דלא תימא לרבי
38 יאשיה הנהו, דלאו אורח ארעא למימרא ליה
39 הכי, שגודל זקן ממנו היה: כבעלים מנא לן.
40 שתתא האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בכהן
41 לחודיה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו':
42 משלמים. מתנפת קוה וזקו ואימורין דשלמים:
43 ידיו תביאנה. כבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב
44 מה כאן כהן, כסוטה כתיב כהן בתנופת מנחתה:
45 הא אקריבה. קדם השקאה, דקתני קמי' והקטיר
46 והדר תנאי היה משקה: הכי קאמר בו', הא
47 דתנא רישא הניף והגיש קמי' והקטיר לאו דוקא
48 כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרטה.
49 והכי קאמר בשבא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו, והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה

לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, ובהן מניח

ידו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמי' והקטיר

והשאר נאכל לכהנים. היה משקה ואחר כך מקריב

את מנחתה. ר' שמעון אומר: מקריב את מנחתה

ואחר כך היה משקה, שאומר: ואחר ישקה את

האשה את המים. אם השקה ואחר כך מקריב את

מנחתה כשהיא גמ' אמר ליה ר' אלעזר לר' יאשיה

דריה, לא תיתב אפרעך עד דמפרשת לה להא

מילתא, מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה? מנא

לן? והניף כתיב בה! כבעלים, מנלן? אתיא "יד"

"יד" משלמים; כתיב הכא "ולקח הכהן מיד האשה"

וכתיב התם "ידיו תביאנה" מה כאן אף להלן

כהן, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים. הא כיצד מניח

ידו תחת ידי הבעלים ומניף: הניף והגיש קמי' וכו'

היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא

אקריבה? הכי קאמר: סדר מנחות כיצד? הניף והגיש,

קמי' והקטיר, והשאר נאכל לכהנים. ובהשקאה גופה

פליגי ר' שמעון ורבנן; דרבנן סברי: משקה ואחר כך

מקריב את מנחתה, ור' שמעון סבר: מקריב את

מנחתה ואחר כך משקה, שאומר: "ואחר ישקה": ואם

השקה ואחר כך מקריב את מנחתה כשהיא גמ'
תו

דאונס מבחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מנחם המאור"

ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השנייה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא -
האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן סברי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני
ההקטרה, לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא. ללמד שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה', מיפעי ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
ורשם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה'. ומ'והשקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקה כבר המגילה ואמרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה פעל פרהה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כה, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה', לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא. ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישרו רשם. 'והשקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
כך הקריב את מנחתה בפרשה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הבהן קודם ההקטרה,
כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו
מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם נמחקה מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה פעל
פרהה. שואלת הגמרא, ורבנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, כדעבד לא פתח קמא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה', והשקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת בברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקה המגילה משקין אותה פעל פרהה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבוס - שיניים של פרול מטיילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שאם נמחקה אותה מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה פעל פרהה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא לבדקה אם טהורה היא
או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כורחה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא. אך משקריב הקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כורחה.
שואלת הגמרא על המחשה, וליטעמיה - לטעמך שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, הניקשי לך היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקריב הקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיהוי מגילת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן
המנחה את אוזרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רבנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה'
משמע שתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקה
מגילה ואמרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה פעל פרהה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשי בולן האמורים פעל פרהה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מזמנים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקה מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאינ משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעמיה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקה
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבדוקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נקראה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניכר - שאף שכבר מזו לתוכן, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מודיק מושתא הוא דלא
שתיה - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיכתב בתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כדי נקבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בנייהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתרבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מבון המאור"

54 זכות שתולח - שמעכת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תולח
 55 ב' שנים, יש זכות תולח ג' שנים. כמאן אומר בן עזאי, חייב אדם
 56 ללמד את בתו תורה כדי שתודע את פרשת סוטה, ושאי ש לה
 57 זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
 58 שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהזכות תולח לה - שניתן
 59 להינצל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
 60 להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בתו תורה
 61 (כאילו) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
 62 אשה קבב ותפלות מטה קבין ופרישות - האישה מעדיפה מזונות
 63 מועטים ושיהא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
 64 בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שופה - אדם המתחסד
 65 יותר מדי, שגורם פשעויות רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
 66 שעושה בעשה רשעות בערמה, ואשה פרושה - מכשפה שפועלת
 67 בכשפים עברה מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
 68 ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשיה. ומכות פרושין - אדם
 69 שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
 70 בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הרי אלו מכלי עולם - משחיתים
 71 את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
 72 בעולם.
 73 גמרא. אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
 74 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
 75 קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
 76 כותב את כתבי הקדש ולא אמר לי דבר. כשפאתי אצל רבי
 77 ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך אמרת לי לבלר - סופר
 78 אני. אמר לי, בני, הוי זהיר, שמלאכתך מלאכת שמים היא,
 79 שפא תחסיד אות אחת - כגון, שתחסיד את האות א' מהמילה
 80 'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת, או תתיר אות אחת - כגון,
 81 שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
 82 ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרת לי לרבי
 83 ישמעאל, דבר אחד יש לי, שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
 84 שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
 85 אמרה לגבי מגילה סוטה, "והקחה אל מי המרים", הרי שצריך שיחא
 86 הקרב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
 87 שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל ליטול מפרשת
 88 סוטה שבספר תורה למוחקו לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
 89 הדיו קנקנתום, לא ינתן למחותה לתוך המים.
 90 שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
 91 קא מתיר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
 92 בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
 93 אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכך צריך הוא להזהר בחסרות
 94 ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
 95 לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הכי
 96 קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבעיא בהסירות ויתירות
 97 דבין אנא - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דילמא
 98 אתי וייתב אתניה - שמה יבוא זבוב וישב על הגג הימני דדלית
 99 כשעדיין לא יבש הדיו, ומחיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
 100 המחיקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
 101 להינצל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כולו, שאני מטיל לתוך
 102 הדיו, וקנקנתום שמו.
 103 מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תנאי, אמר רבי
 104 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
 105 קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. כשפאתי אצל רבי
 106 עקיבא, אסרה עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב

1 אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
 2 כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
 3 עקיבא, שהרי תתם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
 4 אמר שמחיקה מערבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
 5 לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, והכא - בברייתא
 6 השניה אמר, קומץ מערב - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
 7 לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
 8 ואליבא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים
 9 שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.
 10 מסתפקת הגמרא, איפשיא להו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
 11 שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
 12 כהודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת פרישותא,
 13 והורה בה לאחר מכן, והאמרה שותה אני, מהו - האם משקים
 14 אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
 15 בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שממאה אני קאמרה, וכיון
 16 דאתחיק נפשה בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעינינו שזינתה,
 17 לא מציא הדרה פה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
 18 שהביור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
 19 בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
 20 שותה אני, גליא דעתה דמחמת ביצותתא הוא דאמרה - היא
 21 מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה איני שותה, לא היה זה
 22 משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
 23 עכשיו היא רוצה לשתות, ואם הייתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
 24 וכיון שנתברר שלא היה סירובה לשתיה אלא מחמת פחד,
 25 יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקו.
 26 אמר אבהו דשמואל, צריך שינתן הכהן דבר מר לתוך המים
 27 המאורים. מבארת הגמרא, מאי מעבא, האמר קרא וכתב את
 28 האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים, משמע שמוחה
 29 את המגילה למים שפרים כבר לפני המחיקה לתוכם.
 30 משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
 31 אין מחיבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בידי בית המקדש,
 32 שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יבזו.
 33 ומנחתה אינה קרבה אלא מתפורת - נשרפת על הדשן - מקום
 34 בעזרה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
 35 כשירה להשקות פה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
 36 לשם הסוטה שבאה להיברק על ידה.
 37 לפי שכן נמחקה המגילה ואמרה ממאה אני, המים המרים
 38 נשפכו, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום
 39 שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
 40 ועומדת. ומנחתה מתפורת על בית הדשן.
 41 ואם נמחקה המגילה ולא הודה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
 42 איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
 43 ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שבחמת
 44 הפחד מהמים, שחוששת שתינוק מהם למרות טהרתה, אינה מסבמת
 45 לשתות.
 46 סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
 47 לשתות - לגומר את המים, עד שפניה מוריקות ועיניה בולמות,
 48 והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה
 49 גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחיות. והם - הכהנים
 50 אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תמא
 51 העזרה.
 52 סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
 53 היתה הזכות תולח לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

1 מגילתה נגזת. ירושלמי תני נגזת תחת צירי של היכל למה שבביל לשחקה לול קטן
2 היה שם ושם המים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מרוב לגבל בהן את
3 הטיט מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני שותה
4 מערערין אותה למה שזרמה לשם שימחה כמה ימחה תני רבי חזון ב"ש אומרם אחת ובה"א
5 שותים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב י"ה:

6 (שי"ר לע"ב) אמר ר' ירמיה למחוק לה מדהת
7 איכא בנייהו. תימה לרבי חבא בימי ר"מ נפסק
8 כבר המים המרים בדאמריי ר"פ בתרא (למן ק"ו מ:).
9 דר' יוחנן גו זכאי הפסיקן ועוד האמר רבא (ועל ד'
10 מ:): מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה
11 שבועה לא עשה ולא כלום אי"ב מיט דמדי
12 מוחקין לה מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחקין
13 לה מן התורה לית ליה דרבא אי"ב אמאי אמר
14 לר"ש לעיל (י"ט): כדי נסבה לימא לית ליה דרבא
15 אלא הכי משמע דבהא דרבא כ"ע מודו ואיכא
16 למימר מ"ד מוחקין לה מדהת כגון אם נכתבה
17 אותה פרשה בתורה לאחר שקבלה עליה שבועה
18 אע"פ שהסופר לא נתחנן לשם סוטה אלא לשם
19 ס'ת ומת שאין מטיילין בקננתום לתוך הדיו
20 לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
21 ומחה דבעינן כתב שיכול למחות וכיון דס'ל
22 מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאזוהת
23 פרשה אפילו כתיבה בתורה קפיד קרא דבעינן
24 שיכול למחוק:

25 אבל תורה דסתמא כתיב הכי נמי דמוחקין.
26 לפום האי דייחי ד"מ למיפרך וכי לית
27 ליה לתי"ק הא דתנן כל גט שנכתב שלא לשם
28 אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול
29 סופרים מקרין וכו' וה"מ לתרצו דילמא עד כאן
30 לא אמר גבי גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
31 לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקנא לה
32 ונסתרה סתמא להשקות עומדת בדאמרינן בריש
33 מסכת נזבחים (ק"ג): א"ע עד כאן לא פסלינן גבי
34 גט אלא משום דהתם וכתב לה אמר רחמנא וכו'
35 מיהו היכא דאתניק לשם רחל לא אהרא
36 מנתקא ע"י מוחק לשם לאה ולרבי אחי בר
37 יאשיה נמי א"ע: דעשייה דידה מחיקה היא מיהו
38 מהני קצת דבתכ בסתמא ועשה לה ולא כתב
39 ומחה לה דרשינן ליה נמי אכתיבה דבעינן
40 דלכתוב לשם אלות בעולם מיהו אהני נמי האי
41 דלא

1 קשיא ר"ע אר"ע ה"ם קאמר מחיקה מעבבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
2 אמרה איני שותה: יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה. אבל אם נמחקה המגילה
3 מערערין אותה על פרהה ואפי' לא קרב הקמין, דהיא והשקה קמאי דקדם הקטרה להכי
4 דרשינן, והקא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כהה דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה
5 לא אנסין לה להשקותה: ותרין ואמר שותה

6 אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה: שי"מן מר.
7 דבר מר: שפרים כ"ר. קדם מחיקה, אלא
8 מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרידה על שם
9 קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לאו
10 בני מידבק ניהו: מהני: מגילתה נגזת. בצדי
11 היכל, דכל כהבי הקדש שאינו ראויין לקרות
12 בהן נגזין שלא יתבזו על בית הדין. שהיא
13 בעונה שם פסולי קדשי קדשים ופסולי
14 אימורים שמחיצתן לפנים מן הקדשים, ו
15 בדאמרינן בשחיטת קדשים (ק"ה): שלשה בית
16 הדין הם. דהואיל וקדשה בכלי נשפרת בעונה
17 והאי מתפורת היינו נשפרת בדאמר לקמן (ו' ג:).
18 ואלו שמנחותיהם נשפרות וקא חשיב להא
19 האמרת איני שותה: ואין מגילתה כשרה
20 להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה
21 דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה: היום
22 נשפכין. כיון דאמרה טעמא איני בדיקה ועמדת
23 היא ומים הקרים לא נתנו אלא לקבר את הספק:
24 מערערינן אותה. דלמאן טהורה היא ומפמת
25 רתיבותה קאמרה: סתמא גידיו. הנידון
26 שבלתייה נופחין ונראות כמלאה גידיו, וגם
27 בשרה נעשית שיקה שיקה של נפיתה, והכי
28 תנא בספרי כמין שרבישין מוזקין בה: שלא
29 תטמא העורה. שערי נגזרו או עזרת גשים
30 שתצא דר"י שם, ולקמיה פרין ותיא אמרינן
31 בעלמא דעשרי נגזרו לא נתקדשו וכ"ש עזרת
32 גשים ומת מקור לכנס למחנה ליה: תדע שכותב
33 תולה ליה. תראה ותלמד בקרשת סוטה שהכותב
34 תולה דילפינן מונקתה ונרעה ורע. ונקתה ע"י
35 נכיות כדי ורעת ורע ט' חדישים. ויא יותר
36 בדמפרש בגמ': מלמדה תפלות. מפרש בגמ': רבי
37 יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות גרסינן.
38 ובגמרא מפרש מאי קאמרי: מכות פ"דשי.ו.
39 מפרש בגמ' שמכא את עצמו כבתלים להראות
40 שהוא עניו וצנוע: גמ' לבל' סופר: אם תחסר
41 אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת וקייטו' א'
42 תתיר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
43 דבר אחד יש ל'. לקמן מפרש מאי תשובה היא
44 זו: כתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
45 מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה:
46 ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
47 ופאי מחדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
48 דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
49 רשם ואינו נמחה, מה ענין קננתום אצל חסור
50 התור: ומשני ליה ר"ש. כגון דלית דאמר: דבר
51 אחד יש בו, ואינו נמחה לגמרי: קשיא שמש
52 אשמושי. דקאמר לעיל שמש דר"ע קודם. ואמר
53 הקא דר"י קודם: לא צדי למימא אפי"ה.
54 עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא טהור
55 ומראה לו פנים, ועל טהור טמא ומראה לו פנים:
56 אלא לקמיה דר"י וגמר וקרא. המשניות סתומות
57 כמו שהן, בדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: וחדר
58 אחר לקמיה דר"ע למימא קברא. לעמוד על
59 עקר טעמיה המשנה, מפני מה זה טמא זה טהור, זה
60 נשאל בבית המדרש מהכין: למדוהו ולאיקח משנה ודמוהו:

קשיא דר' עקיבא אדר' עקיבא: התם אמר מחיקה
מעבבא, והקא אמר קומין מעבב? תרי תנאי ואל"כא
דר' עקיבא. איבעיא להו אמרה "איני שותה" מחמת
בריותא והורה ואמרה "שותה אני", מהו? כיון דאמרה
איני שותה" "טמאה אני" קאמרה, וכיון דאחזיק נפשה
בטומאה, לא מצייא הדרה בה, או דילמא כיון דאמרה
"שותה אני" גליא דעתה דמחמת ביערותא הוא
אמרה, תיקו: אמר אבוה דשמואל: צריד שיתן מר
לתוך המים. מאי טעמא? אמר קרא: "מי המרים"
שפרים כ"ר: מתנאי עד שלא נמחקה המגילה אמרה
"איני שותה" מגילתה נגזת, ומנחתה מתפורת על
הדין ואין מגילתה כשרה להשקות בה סוטה אחרת.
נמחקה המגילה ואמרה "טמאה אני" המים נשפכין,
ומנחתה מתפורת על בית הדין. נמחקה המגילה
ואמרה "איני שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה
בעל פרהה. אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות
ועיניה בולטות, והיא מתמלאת גידיו, והם, אמרים:
הוציאנה, שלא תטמא העורה. אם יש לה זכות היתה
תולה לה, יש זכות תולה שנה אחת, יש זכות תולה
שתי שנים, יש זכות תולה שלש שנים. מכאן אומר גן
ענאי: חייב אדם ללמד את בתו תורה, שאם השתה
תדע שהזכות תולה לה. ר' אליעזר אומר: כל המלמד
בתו תורה לומדה תפלות. ר' יהושע אומר: רוצה
אשה בקב ותפלות, מתעשה קבין ופרישות. הוא היה
אומר: חסיד שוטה, ורשע ערום, ואשה פרושה, ומכות
פרושין תרי אלו מבלי עולם: גמ' אמר רב יהודה
אמר שמואל כשום ר' מאיר, כשהייתי למד תורה
אצל ר' עקיבא, הייתי מטיל קננתום לתוך הדיו ולא
אמר לי דבר. כשבאתי אצל ר' ישמעאל אמר לי:

בני מה מלאכתך? אמרת לי: לבלר אני, אמר לי: בני, הוי זהיר שמלאכתך מלאכת שמים
היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחרב את כל העולם
כלו. אמרת לי: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו, וקננתום שמו, אמר לי: וכי
מטילין קננתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שיוכל למחות! מאי קאמר ליה
ומאי קא מהדר ליה? הכי קאמר ליה לא מעביא בחסרות ויתירות דבין אנא, אלא אפילו
למיחש לזבונו, דדילמא אחי ויתבי אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשני ליה ר"ש, דבר אחד
יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקננתום שמו. איני? והא תנאי, אמר ר' מאיר: כשהייתי
למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קננתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. כשבאתי
אצל ר' עקיבא אפרה עלי' קשיא שמוש אשמוש, קשיא אפרה אפרה, בשלמא שמוש
אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מציי קם אליביה, אתא לקמיה
דר' ישמעאל וגמר וקרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אפרה אפרה
קשיא, קשיא. תנאי, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לבל מטילין קננתום לתוך הדיו
תוין

זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

תוספות

1 דלא כתב וכתב לה אע"ד דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיחוי דרב נחמן בר יצחק
2 א"כ האי דקאמר הכא התם וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב
3 גבי עשייה ודא בפרק כל הגזט (גיטין ק"ה) מפרש מ"ט פסלין לכל להני גזטין אי כתיב ותן
4 ספר ברייתא ד"א למעוטי האין קמוא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא
5 כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא איהו

6 כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו קא כתב לה
7 כשר כתב רחמנא וכתב לה דמעטין היו לו שתי
8 נשים וכו' אלמא דמעטתי התם מוכתב גרידא
9 היכא ודכתב לשם אשה אחרת וי"ל דשנייה התם
10 דלא הוה צריך למיכתב אלא ונתן לה ספר
11 ברייתא היילך קא חיי וכתב קרא ויתרא למעוטי
12 נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא לאו ויתרא
13 הוא האי וכתב היילך לא מעטיתו מנייה אלא
14 היכא דלא אכתיב לשם אלות בעולם כדכתיב
15 וכתב את האלות: ה"א מני ר"ע היא ונכות סבר
16 לה כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי
17 ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות תולה
18 דגרוש בירושלמי תני ר' טרפון אומר כל זכויות
19 שנאמרו בתורה לטובה חוץ מזה שהיא של
20 פורענות אמר לו ר"ע אילו נאמר מזכרת עון
21 ושקת הייתי אומר כדברך הא אינו אומר מנחת
22 זכרון אלא לטובה אבל אי לא הוה אמר ר"ע
23 בהדיא זכות תולה הוה מוקף לה כרבי דמתני'
24 (לקמן ל"ג) וסבר לה כרבי שמואל ונראה דלא הוה

25 מצי לאוקמא כרבי דמדסיפא רבי רישא לאו רבי
26 ועוד איכא למאן דאמר בפ"ק (שול"ק ק"ו)
27 דבמתנותיה פליגי רבי ורבנן: לא טמא מת אלא
28 אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהכא ובשעת דכנסת
29 מת חזרו מטהמנו מני ר' טרפון אומר כל זכויות
30 דעירובין בסופו (ק"ה) אמר רב טובי בר קיסנא
31 אמר שמואל המכנס טמא שריך במקדש חייב
32 שריך בעצמו פטור שנאמר מוכר ועד נקבה תשלחו
33 מי שיש לו סהרה במקדש וזמני נמי אין לו סהרה
34 במקדש ויש לתרץ דהתם מיירי בכנסת שריך שלא
35 נגע בו ושרץ לא נטמא במשא ולחכי נקט נמי
36 שריך ולא נבילה דאם נטמא המכנס תיפוק ליה
37 משום גופו שהיה נכנס טמא שריך במקדש והבא
38 ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לארז שפירש מן
39 הסומאה היא אפי' מת עצמו דהוויא טומאה
40 בחיובין במנינוס דדמירי טפי מטומאה שלא
41 בחיובין כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (ק"ה ל"א):

42 **ביעוהא** מרפיא. תימה לר"י והא בפרק
43 בתרא דנדה (ק"ה ע"ה) בגמרא ב"ש
44 אומרים כל הנשים מתות נדות מיט' דביש אנב
45 ביעוהא ונדלאבא דדמותא חזיא וביה פליגי
46 עליה וקא משה התם אלא הא דתניא ב"ש
47 אומרים כל הנשים מתים זבין קרי כאן מבשרו ולא
48 מתמת אונסו אלא טעמא דביש וכו' אלמא דלא
49 אמרי ביעוהא מרפיא וי"ל ביעוהא דמלאך
50 מרפיא דלא חוי אלא בשעת הוצאת הנפש:

51 **יש** זכות תולה שכתב אחת. ירושלמי יש זכות
52 תולה שנה אחת מנוכדנצ' לקצת ירחין
53 תרין עשר יש זכות תולה שתי שנים מאנמון ויהי
54 לשנתים ימים (מנחות ג' ט) יש זכות תולה שלש
55 שנים מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה
56 (ג' ט"ז כ"ג) אמר ר' יוסי כל אותן שלש שנים היה
57 עוסק במצות וכל אותן שתי שנים היה עוסק
58 בתורה: מנחת זכרון כלל מזכרת עון פרט במדומה
59 הכי פירש אימא דמנחת זכרון ליכא למילף
60 זכרון וזכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרט אם אמר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מוקפתה מה אם מדת הפורענות מעוטה הרי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה

חזין מפרשת סוטה. ואפי' בסו' משמו. של ר"מ: שבמקדש. של כל סוטה וסוטה: מאי
בנייהו. כלומר במאי קמפילגי באיקה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שבספר תורה,
ל'ת' מקוקין, לר' יעקב כל מקוקין: כי הני תנאי. דאילפוג נמי בכתובה לשמה: דאיתני.
מפל גשמים לשמה של זו: אמר רב נחמן וכו'. איהו נמי פריך דהני תנאי לא כי הני תנאי,
ופריך לאידך גיסא, ואית ליה נמי דרב פפא.

חזין מפרשת סוטה בלכד. ר' יעקב אומר משמו
חזין מפרשת סוטה של מקדש. מאי בנייהו? אומר ר'
ירמיהו למחוק לה מן התורה איכא בנייהו, והני תנאי
כי הני תנאי, דתניא אין מגילתה פשוטה להשקות
בה סוטה אחרת. ר' אחי בר יאשיה אומר: מגילתה
פשוטה להשקות בה סוטה אחרת. אומר רב פפא:
דילמא לא היא, עד פאן לא קאמר תנא קמא התם
אלא ביון דאיתניק לשום רחל, לא הדרא מויתקא
לשום לאה, אבל תורה, דסתמא פתיבה, הכי נמי
דמחקינו. אמר רב נחמן פר' יצחק: דילמא לא היא,
עד פאן לא קאמר ר' אחי בר יאשיה התם אלא
במגילה, דאיכותוב לשום אלות בעולם אבל תורה,
להתלמוד, פתיבה, הכי נמי דלא מחקינו. ור' אחי בר
יאשיה לית ליה כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו
בן עירז' ואמר לו: שמי בשמך, ושם אשתי בשם
אשתך, פסול לגרש בו? אומר, התם "וכתב לה"
אמר רחמנא, בעינו פתיבה לשמה. הכא נמי "ועשה
לה", מאי "עשייה"? מחיכה: אינה מספקת לשמות
עד שפניה כו': מני ר' שמעון היא, דאמר: מקריב את

מנחתה ואחר כך משקה. דכמה דלא קרבה מנחתה
לא בדיק לה מאי, דכתיב: "מנחת זכרון מזכרת עון",
אימא סיפא, יש לה זכות היתה תולה לה, אתאן
לרבנן, דאי ר' שמעון, האמר אין זכות תולה במים
הפריים! אומר רב חסדא: הא מני ר' עקיבא היא,
דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, וזכות
סבר לה פרבנן: והם, אומרים הוציאנה וכו': מאי
טעמא? דילמא מתה, למימרא דמת אסור במחנה
לויה? והתניא ממוא מת מותר ליפנס למחנה לויה. ולא
ממוא מת בלכד אמרו אלא אפילו מת עצמו, שנאמר:
"ויקח משה את עצמות יוסף עמו" עמו במחיצתו.

אמר אביו: שפא תפרוס נדה. למימרא דבעיותהא
מרפיא? אין, דכתיב: "ותתחלחל המלכה מאר" ואמר
רב: שפירסה נדה. והא אגן הגן חרדה מסלקת דמים?
פחדא צמות, ביעוהא מרפיא: יש לה זכות היתה
וכו': מני מתניתין? לא אפא יוסי בן הגון, ולא ר'
אלעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא ר' ישמעאל.
דתניא אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
הפרת העובר, דכרי אפא יוסי בן הגון. ר' אלעזר בן
יצחק איש כפר דרום אומר: תשעה חדשים שנאמר:
"ויקתה ונורעה ורע" וילחן הוא אומר "ורע ועבדנו

הן

הן

ובמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

חזין מפרשת סוטה. ואפי' בסו' משמו. של ר"מ: שבמקדש. של כל סוטה וסוטה: מאי
בנייהו. כלומר במאי קמפילגי באיקה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שבספר תורה,
ל'ת' מקוקין, לר' יעקב כל מקוקין: כי הני תנאי. דאילפוג נמי בכתובה לשמה: דאיתני.
מפל גשמים לשמה של זו: אמר רב נחמן וכו'. איהו נמי פריך דהני תנאי לא כי הני תנאי,
ופריך לאידך גיסא, ואית ליה נמי דרב פפא.

חזין מפרשת סוטה בלכד. ר' יעקב אומר משמו
חזין מפרשת סוטה של מקדש. מאי בנייהו? אומר ר'
ירמיהו למחוק לה מן התורה איכא בנייהו, והני תנאי
כי הני תנאי, דתניא אין מגילתה פשוטה להשקות
בה סוטה אחרת. ר' אחי בר יאשיה אומר: מגילתה
פשוטה להשקות בה סוטה אחרת. אומר רב פפא:
דילמא לא היא, עד פאן לא קאמר תנא קמא התם
אלא ביון דאיתניק לשום רחל, לא הדרא מויתקא
לשום לאה, אבל תורה, דסתמא פתיבה, הכי נמי
דמחקינו. אמר רב נחמן פר' יצחק: דילמא לא היא,
עד פאן לא קאמר ר' אחי בר יאשיה התם אלא
במגילה, דאיכותוב לשום אלות בעולם אבל תורה,
להתלמוד, פתיבה, הכי נמי דלא מחקינו. ור' אחי בר
יאשיה לית ליה כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו
בן עירז' ואמר לו: שמי בשמך, ושם אשתי בשם
אשתך, פסול לגרש בו? אומר, התם "וכתב לה"
אמר רחמנא, בעינו פתיבה לשמה. הכא נמי "ועשה
לה", מאי "עשייה"? מחיכה: אינה מספקת לשמות
עד שפניה כו': מני ר' שמעון היא, דאמר: מקריב את

מנחתה ואחר כך משקה. דכמה דלא קרבה מנחתה
לא בדיק לה מאי, דכתיב: "מנחת זכרון מזכרת עון",
אימא סיפא, יש לה זכות היתה תולה לה, אתאן
לרבנן, דאי ר' שמעון, האמר אין זכות תולה במים
הפריים! אומר רב חסדא: הא מני ר' עקיבא היא,
דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, וזכות
סבר לה פרבנן: והם, אומרים הוציאנה וכו': מאי
טעמא? דילמא מתה, למימרא דמת אסור במחנה
לויה? והתניא ממוא מת מותר ליפנס למחנה לויה. ולא
ממוא מת בלכד אמרו אלא אפילו מת עצמו, שנאמר:
"ויקח משה את עצמות יוסף עמו" עמו במחיצתו.

אמר אביו: שפא תפרוס נדה. למימרא דבעיותהא
מרפיא? אין, דכתיב: "ותתחלחל המלכה מאר" ואמר
רב: שפירסה נדה. והא אגן הגן חרדה מסלקת דמים?
פחדא צמות, ביעוהא מרפיא: יש לה זכות היתה
וכו': מני מתניתין? לא אפא יוסי בן הגון, ולא ר'
אלעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא ר' ישמעאל.
דתניא אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
הפרת העובר, דכרי אפא יוסי בן הגון. ר' אלעזר בן
יצחק איש כפר דרום אומר: תשעה חדשים שנאמר:
"ויקתה ונורעה ורע" וילחן הוא אומר "ורע ועבדנו

הן

הן

ובמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לשמה. מתרצת הגמרא, אָמַרְי, הָתָם - גבי גט 'וְכַתְּבָהּ לָהּ' אָמַר
 54 רַחֲמֵנָא, כיון שהזכירה התורה כתיבה עֲצֵינָן פְּתִיבָה לְשִׁמְהָ.
 55 שואלת הגמרא, הָכָא נִמְי' כְּתוּב 'וְעֵשָׂה לָהּ' ומדוע לא נדרוש
 56 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מֵאִי 'עֵשָׂיָה' - מדי העשייה
 57 שאמרה התורה מְחִיקָהּ - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
 58 של הסוטה ולא שכתיבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 59 שנינו במשנה, אֵינָה מְסַפֶּקֶת לְשִׁתּוֹת עַד שִׁפְנֵיהָ [וְכוּ].
 60 מקשה הגמרא, מִנֵּי - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
 61 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתית המים המרים, שמיד
 62 לאחר שתיתן פניה מוריקות. רַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא, דְּאָמַר מְקַרְיָב אֶת
 63 מְנַחְתָּהּ וְאַחַר כֶּף מְשֻׁקֶּה, דְּכִמְהָ דְּלֵא קָרְבָּה מְנַחְתָּהּ - שכל זמן
 64 שלא קרבה המנחה לא כְּדָרְגִי לָהּ מֵאִי - אין המים בודקים אותה,
 65 דְּכִרְיָב "מְנַחַת וְכַרְוֹן מְזַכְּרֵת עֲוֹן" הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
 66 נבדקים עוונותיה ונוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
 67 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
 68 מוריקות. אֵימָא סִיפָא, וְש' לָהּ וְכוּת הוּתָה תוּלָה לָהּ, אֶתְאֵן לְרַבִּין
 69 הרי שבאנו לשיטת החמנים, דְּאִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאָמַר אֵין וְכוּת תוּלָה
 70 בְּמֵימַי הַמְרִיבִים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
 71 אָמַר רַב חֲסֵדָא, הָא - משנתנו מִנֵּי, רַבִּי עֲקִיבָא הוּא, דְּאָמַר,
 72 מְקַרְיָב אֶת מְנַחְתָּהּ וְאַחַר כֶּף מְשֻׁקֶּה, ולכן אומר התנא ששתיית
 73 המים בודקתה מיד, וְכוּכּוּת - אם תולה לה, סָבַר לָהּ כְּרַבְּנָן -
 74 שאומרים שהזכות תולה לה.
 75 שנינו במשנה, וְהֵם אוֹמְרִים הוֹצִיאֹתָ וְכוּ' - לאחר ששותה הסוטה
 76 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גדין
 77 והעומדים שם אומרים הוציאנה שלא תטמא העורה.
 78 שואלת הגמרא, מֵאִי מְעַבְּרָא מְבַקְּשִׁים להוציא אותה מהעורה,
 79 לכאורה הסיבה היא, דְּדִילְמָא מְתָהּ, לְמִימְרָא דְּמֵת אֶסוּר בְּמַחְנָה
 80 לְוִיָּה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
 81 לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
 82 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לוי, וְהַתְּנִיָּא, מְטָא מֵת מוֹרֵר
 83 לְיַבְנֵם לְמַחְנֵה לְוִיָּה, וְלֹא מְטָא מֵת בְּלִבְדָּא אֶמְרוּ, אֵלָּא אֶפִּילוּ מֵת
 84 עֲצָמָי, שְׁנָאמְרֵי, "וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", וְעִמּוֹ"
 85 משמע, בְּמַחְצִיטוֹ. ובמדובר היו ג' מחנות, לפני מן הקלעים, היה
 86 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
 87 ישראל. ומכך שמששה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
 88 יוסף, יש ללמוד שהתם מותר במחנה לוי. אם כן קשה, מדוע
 89 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
 90 מתרצת הגמרא, אָמַר אֲבִי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאנה,
 91 אלא שְׁמָא תְּפָרוּס נְדָה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
 92 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
 93 במחנה לוי.
 94 שואלת הגמרא, לְמִימְרָא דְּבַעֲיֹתוּתָא מְרַפְּיָא - שהפחד מרפה את
 95 מקור דמיה וגורם לראיית דם. אומרת הגמרא, אֵין, דְּכִרְיָב
 96 וְתַתְּחַלְחַל הַמְלָכָה מְאֹד, וְאָמַר רַב מהו לשון וְתַתְּחַלְחַל/
 97 שְׁפִירְסָה נְדָה - היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.
 98 מקשה הגמרא, וְהָא אֵינָן תַּנָּן, דְּחֵרְדָּה מְסַלְּקַת דְּמֵימַי - אישה הנתונה
 99 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פְּתִירָא צְמִית - דאגה
 100 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה. כגון אישה שדווגת מפני
 101 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
 102 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה,
 103 בְּעֵתוּתָא מְרַפְּיָא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
 104 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיק לה המים,
 105 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים

1 חוץ מְפִרְשֵׁת סוּטָה בְּלִבְדָּא - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
 2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להיחמק, וקנקנתום מתיר
 3 רושם לאחר מתיקתו. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמַר מְשֻׁמוּ - של רבי מאיר, חוץ
 4 מְפִרְשֵׁת סוּטָה שֶׁל מְקַדְּשׁ - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
 5 סוטה וסוטה.
 6 מבררת הגמרא, מֵאִי בְּיַנְיָהוּ - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
 7 המחלוקת בניהם. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, לְמַחֲזֵק לָהּ מִן הַתּוֹרָה אֵיכָא
 8 בְּיַנְיָהוּ - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
 9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
 10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
 11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
 12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
 13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להיחמק. וְהֵנִי תַנְיָא בִּי הֵנִי
 14 תַנְיָא - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
 15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 16 אחרת. דְּתַנְיָא, אֵין מְגִילָתָהּ - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
 17 אינה כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוּטָה אַחֲרֵיהּ. רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה
 18 אוֹמַר, מְגִילָתָהּ - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת
 19 בָּהּ סוּטָה אַחֲרֵיהּ - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבברייתא
 20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
 21 להשקאת סוטה. דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר רבי אחי
 22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
 23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
 24 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
 25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
 26 סוטה אחרת.
 27 אָמַר רַב פֶּפְסָא לדחות, דִּילְמָא לֹא הוּא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 28 לומר עַד כָּאֵן לֹא קָאָמַר תַנְיָא קָמָא הָתָם שלא ניתן להשתמש
 29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אֵלָּא בִּיּוֹן דְּאִינְתִּיק
 30 לְשׁוּם רַחֵל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
 31 לשם רחל לא הִרְדָּא מִיַּנְתִּיקָא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
 32 שבעולם להיות מיוחדת לְשׁוּם לָאָה שכן התייחדה כבר לשם רחל.
 33 אָבֵל תוֹרָה - פרשת סוטה שבתורה, דְּסִתְמָא כְּתִיבָה שֶׁנִּכְתַּבְתָּ
 34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו הֵכִי נִמְי' דְּמַחְצִיטֵין
 35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
 36 אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יַצְחָק לדחות באופן אחר, דִּילְמָא לֹא הוּא - אין
 37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עַד כָּאֵן
 38 לֹא קָאָמַר רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה הָתָם - שניתן להשתמש במגילת
 39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אֵלָּא בְּמַגִּילָהּ, לפי דְּאִינְתִּיק
 40 לְשׁוּם אֵלוֹת עֲוֹלָם שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אָבֵל תוֹרָה
 41 דְּלַחֲתִּלְמוּד כְּתִיבָה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה הֵכִי נִמְי'
 42 דְּלֵא מְחִיקִין.
 43 מקשה הגמרא, וְרַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה שאמר שניתן להשתמש
 44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לִית לִיָּה -
 45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לְגַרְשׁ
 46 בו אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלָךְ חוּר בו מהגירושין. אם מְצָאוּ בָּן עֵירוֹ, וְאָמַר
 47 לוֹ שְׁמִי שְׁמִיךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתֶּךָ - הרי שם העיר שלי
 48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
 49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
 50 ואגרש בו אני את אשתי. פְּסוּל לְגַרְשׁ בּוֹ, שצריך שתהא כתיבת
 51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
 52 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה', ודורשים 'לה', לשמה, אם כן,
 53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לה'

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ארבעה עשר לעומר עמ' ב

21 חסר בו סולת כשיעור הלבונה.
 22 עוד מבואר בברייתא וקומץ ממקום שנתרבה שמנה. שואלת
 23 הגמרא מנלן שהדין כן, ומשיבה, דכתיב וקמץ משם מלא קמצו
 24 מסלתה ומשמנה, וכן נאמר והקטיר הכהן את אזכרתה מגרשה
 25 ומשמנה - ומשמע שהקומץ הוא ממקום שיש בו ריבוי שמן.
 26 עוד מבואר בברייתא ונתנו לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת.
 27 שואלת הגמרא למה לי להניחו שוב בכלי שרת שיקדשו הוא קדשה
 28 חדא וימנא - הרי כבר נתקדשה כל המנחה בהנחתה בכלי שרת
 29 להיות קדושה בקדושת הגוף. עונה הגמרא מידי דהוה אדם -
 30 עושים כן משום שדין הקומץ כדין דם הבהמה הוא, דם אף על גב
 31 דקדושתיה סבין בצואר בהמה, הדר מקדוש ליה בכלי שרת,
 32 כשם שלגבי הדם - אף שכבר התקדש בשעת השחיטה על ידי הסבין
 33 שהוא כלי שרת, מכל מקום צריך לחזור ולקבל את הדם בכלי שרת
 34 כדי לקדשו שנית, הלא נמי לא שנא - אף קומץ המנחה דינו כן
 35 שצריך לחזור ולקדשו אף שכבר קדש בכלי.
 36 עוד מבואר בברייתא ומלקט את לבונתה ונתנה על גביו. מבארת
 37 הגמרא שלמדו כן מדכתיב ואת כל הלבנה אשר על המנחה -
 38 דהיינו שהלבונה נמצאת על המנחה, כלומר על הקומץ העומד
 39 להקטרה, שהרי מקטיר הקומץ והלבונה יחד. ומעלהו

1 ה" שהרי הוא כנגד ההיכל, וכן את אל פני המזבח שהרי מגיש לצד
 2 דרום.
 3 שואלת הגמרא מאי כוונת הברייתא במה שאמרה ודי - ומשמע
 4 שהיינו סבורים שיש לו לעשות יותר. ומשיבה, אמר רב אחי,
 5 איצטרף - הברייתא הוצרכה לומר כן משום שסלקא דעתך
 6 אמינא יתיבני הגשת מנחה גופה - היינו סבורים שאין די בהגשת
 7 הכלי עם המנחה למזבח אלא צריך לכוף את הכלי ולהקריב את
 8 סולת המנחה עצמה שתהיה נוגעת במזבח, קמשמע לן שדי בגיעת
 9 הכלי במזבח. שואלת הגמרא ואימא הכי נמי - מנין לתנא של
 10 הברייתא שהדין כן, אולי באמת צריך להגיש את המנחה עצמה אל
 11 קיר המזבח. ומשיבה, אמר קרא והקריבה אל הכהן וגו' והגיש
 12 אל המזבח, הוקשה הגשת הכהן למזבח להקרבת הבעלים לכהן,
 13 מה הקריבה אצל כהן בכלי אף הגשה אצל מזבח בכלי - שכשם
 14 שניתנת המנחה לכהן הוא בכלי, אף הגשת הכהן למזבח יעשה בכלי.
 15 עוד מבואר בברייתא ומסלק את לבונתה לצד אהר. מבארת
 16 הגמרא שעושה כן כי היכי דלא תקמוץ בהרי מנחה - כדי
 17 שכשיקמוץ את המנחה לא יטול בקומצו משהו מן הלבונה, כדתנן
 18 קמץ ועלה גידו צרוד או גרד מלח או קורט לבונה פסול - אם
 19 נתערב בקומץ המנחה משהו מהלבונה המנחה פסולה, מפני
 20 שהקומץ צריך להיות שלם מסולת המנחה, וכשיש בו משהו לבונה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמוד ב

11 ותנא קמא נמי שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל
 12 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי הכתיב ואת' למעט, ומה ימעטו
 13 מפסוק זה. וכן קשה, ורפנן בתראי נמי - על דעת חכמים
 14 שבברייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
 15 אנשים, יש להקשות שהרי הא כתיב תורת רבות, ולדבריהם מה
 16 ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אמר רבא, באיש אחד ובו על
 17 אהר - בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיסתר עם אותו
 18 פלוני ונסתרה עמו, דכבלי עלמא לא פליגי בזה, ומודים דאין
 19 האשה שותה ושונה אחר שנסתרה עם אותו בועל שנית.

1 ואומר, מהמילה ואת', ומעטים, ולמודים שאין האשה שותה
 2 ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
 3 לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אמר רבי יהודה, מעשה
 4 והעיד לפנינו נהניא חופר שיתין, שהאשה שותה ושונה פעם
 5 שניה, וקיבלנו צדוהו לנהוג כן, פשני אנשים - שאם שתתה פעם
 6 אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים
 7 אותה שוב. אבל לא באיש אהר - אך אם אותו בעל קינא לה פעם
 8 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. והכמים אומרים - שיטה
 9 שלישית, אין האשה שותה ושונה פעם שניה, בין באיש אהר
 10 שקינא לה שני פעמים, ובין בכל אנשים שונים. שואלת הגמרא,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד ב

12 תולה לה כדי זמן פקידת זרע הראוי לספר - היינו, הראוי להיות
 13 ולבא לידי סיפור שבהו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
 14 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין
 15 ראייה לךך שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, זכר לךך יש,
 16 דכתיב לאחר שפטר דניאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
 17 אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, להן מלכא -
 18 אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
 19 מקום מלכי ישפר עקף - תיטב עצתי בעינך, (ותמיד) [ותמאד]
 20 בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמש על ידי
 21 שתיתן צדקה, ועויתך במתן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

1 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
 2 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
 3 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
 4 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
 5 מני מתניתין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
 6 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי
 7 ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
 8 הקרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דכרי
 9 אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
 10 אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, ונקתה
 11 ונרעה ורע' ולהלן הוא אומר ורע' יעברנו יספר', מכאן שהזכות

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר, תשי"ח

ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס וכו' מוהרש"י שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתב כת"ר מאדר"ח אייר והקודמו...

לפני כשבועים שלחו באחריות ע"י דואר את המפתח - דערכי הקבלה - בכתבי האריז"ל, מתאים להוראתו. ובטח יאשר קבלתו.

בטוחני שכת"ר קרא בשימת לב הדרושה נאומו של הפרופסר סגל שי'. ולפלא שאין מזכיר דבר עדי"ז. והרי היא היא הנקודה ואבן הבוחן של השקפות אלו, עליהם נלחמו נשיאנו וגדולי ישראל - נגד הרוחות שנשבו ברחוב היהודים אז וכו'. אלא שאילו זכינו צריכים היו הדברים להאמר ע"י המשרתים בקדש באה"ק ת"ו, מנהיגי המפלגות אשר בשם הדת ידגלו, ועאכו"כ ע"י הרבנים, וככל שיגדל שם התואר של הרב - כן צריכה היתה להתגדל הזעקה-הצעקה והאנחה שלו, וכיון שלא זכינו - הנה כל הנ"ל אין פוסקים מלאמר הלל שירות ותשבחות, וכבר פסקו בפירוש שהגאולה כבר הותחלה, אף שכל אלו שפסקו יודעים המובא ברמב"ם לפס"ד בהנוגע לגאולה וענינה. ובלשון הידוע בנבואה - מסבירים איך ששלוס ליהדות לתורה ומצותי ושלוס יהי גם בעתיד, והמצב משתפר ויעלה מרגע לרגע וכו' וכו'. וזה שאינו בוש לאמר האמת, ה"ז דוקא מאלו אשר ספריו בהנוגע לכתבי הקדש, תוכנם ידוע ומפורסם, וללבבו נגעה המלחמה בה' ובתורתו - עכ"פ בתורתו. והלואי שיתאפקו הרבנים ומפלגות הדתיות שלא לצאת נגדו ולהכחיש את דבריו באופן ובאותן "הראיות" שהכחישו את כל אלה שאמרו בתוכן דומה להנ"ל, אף שלא בחריפות שלו וכו'. וכמו שכתבתי בהנוגע לאיזה הענינים - ההבהלה שבדבר לא כ"כ על ההנהגה היפך השכל דקדושה ושכל הבריאה, אלא שאין שמים לב - הדתיים הנ"ל - שיש כאן מקום לספק ולדיון שצ"ל ולכתוב ההיפך הגמור ממה שאומרים ומדפיסים.

מענין לדעת: הרי בודאי הנ"ל "מקבל כספים מהמדינה", ולא עוד אלא משרת במשרה הקשורה בשטח החינוך, ז.א. שהשפעתו הוא באופן דמוסיף והולך לתלמידיו ותלמידי תלמידיו, האם יצאו כנגדו מהמשרדים באופן רשמי ובקול תרועה ובכל אותם התוארים שהשתמשו בהם בהנוגע לאלו היושבים במאסר ע"ד ענינים אלו שלא נתחנכו על ברכי "חכמת ישראל" במדינת אשכנז, ותמורת התואר פרופסר, נושאים הם התואר רב או דיין או שו"ב ומלמד או גם אברך ישיבה במאה שערים. אופיוני הדבר שיש כאן שבועון המקבל סיוע ממחלקה **התורנית** של הסוכנות, ולא היתה ברירה בידו כ"א להדפיס עכ"פ תמצית נאום הפרופסר, ולהפ"ח הנה הדפיסו בעמודים האחרונים, ובאותו גליון עצמו אלא שבמקום מכובד יותר ובהרחבה - בא מאמר הגנה, אשר לא דובים ולא יער!

כותב בסיום מכתבו שהי' לנו צער וכו' - והנה אין ת"י המאמר אודותו כותב. אבל בזכרי את מה שאמרתי ודברתי בנדון האמור, הנה כנ"ל - רחוק הוא מהחריפות של נאום האמור.

כמדומה - בכגון דא - כתבתי מכבר שלא לבד שמעונין אני להוודע הפרטים כשכותבים שהי' צער ועגמ"נ, כ"א כנזכר הוספתי גם אז, שבכלל אין תועלת להעלים, כי נמצאים "אוהבים וידידים" שמודיעים ע"ד ענינים כאלו, אלא שמשלפים הדברים וע"פ רוב גם מגזימים. ובטח ימלא בהזדמנות הבאה ע"ד האמור.

בברכה לבשו"ט מתוך בריאות הנכונה.

מ. שניאורסאהן

נביאים

יואל פרק ד יא-יח

יא עוֹשׂוּ וּבָאוּ כָּל־הַגּוֹיִם מִסְּבִיב וְנִקְבְּצוּ שָׁמָּה הַנְּחַת יְהוָה גְּבוּרִיךָ: יב יַעֲזֹרוּ וַיַּעֲלוּ הַגּוֹיִם אֶל־עִמְקֵי יְהוֹשֻׁפֶט בְּיַם אֲשֶׁב לְשֹׁפֵט אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם מִסְּבִיב: יג שְׁלַחוּ מַגֵּל בְּיַם בְּשֵׁל קַצִּיר בָּאוּ רְדוּ בְּיַם מְלָאָה זֹאת הַשִּׁיקוּ הַיְקָבִים בְּיַם רַבָּה רַעְתָּם: יד הַמוֹנִים הַמוֹנִים בְּעִמְקֵי הַחַרְוִץ בְּיַם קָרוֹב יוֹם יְהוָה בְּעִמְקֵי הַחַרְוִץ: טו שִׁמְשׁוּ וַיִּרְחַ קִדְרוֹ וְכֹכְבִים אֲסָפוּ נְגָהֵם: טז וַיְהִי מִצִּיּוֹן יִשָּׂאג וּמִירוּשָׁלַם יִתֵּן קוֹלוֹ וְרַעְשׂוּ שָׁמַיִם וְאַרְץ וַיְהִי מַחְסָה לְעַמּוֹ וּמַעֲזוֹ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: יז וַיִּדְעַתֶּם בְּיַם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שְׂכֵן בְּצִיּוֹן הַר־קִדְשִׁי וַהֲיִתָּה יְרוּשָׁלַם קִדְשׁ זָרוִים לֹא־יַעֲבֹר־בָּהּ עוֹד: (ס) יח וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִמְצְאוּ הַהָרִים עָסִים וְהַגְּבָעוֹת תִּלְכְּנָה חֲלָב וְכָל־אֲפִיקֵי יְהוּדָה יִלְכוּ מַיִם וּמַעֲזֵן מִבַּיִת יְהוָה יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת־נַחַל הַשְּׂטִיִּים:

רש"י

כלומר נתמלא סאת עוונם, רדו ל' כבישה ורדוי כמו ורדו בדגת הים (בראשית א): השיקו היקבים. קול קילוח היקבים היורד תוך הבור שלפני הגיתות נשמע: (יד) בעמק החרוץ. ששם חרוץ שהמשפט אמת וכן תרגם יונתן מישר פילוג דינא: (טו) אספו נגהם. הכניסו אורם: (טז) מציון ישאג. ממה שעשו לציון: ורעשו שמים וארץ. יפרע משרים של מעלה (שרי הכשדים) ואח"כ מן (הכשדים): מחסה. לשון כסוי ובלע"ז אבריאיי"ל: (יח) אפיקי. מקום מוצא מים: והשקה את נחל השטים. כמשמעו ומשקי ית מישר שטים, ומדרשו יכפר על עון פעור (עיין זכריה יד):

מצודת ציון

(יא) עושו. התקבצו וכן ת"י ויתכנסו ויתכן שהוא בדרך שאלה מן ועיש על בניה תנחם (איוב לח) שהם קבוצת כוכבים: הנחת. ענין ירידה כמו מי יחת עלינו (ירמיה כא): (יב) יעזרו. מל' התעוררות: (יג) מגל. הוא החרמש והוא כלי עשוי לקצור בו וכן ותופש מגל (שם ג): בשל. ענין גמר הגידול: גת. הוא המקום שדורכים בו הענבים: השיקו. ענין השמעת קול: (יד) החרוץ. ענין חתוך וגזור וכן אתה חרצת (מ"א כ): (טו) קדרו. ענין חושך ושחרות: אספו. הכניסו: נגהם. ענין אורה וזריחה: (טז) מחסה. מל' חסיון: ומעוז. ענין חוזק: (יח) יטפו. מל' הטפה והזלה: עסיס. כן נקרא היין וכן על עסיס כי נכרת (לעיל א): אפיקי. כן יקראו המקומות שנגרים שם המים בחוזק: נחל. עמק: השטים. שם מקום:

מצודת דוד

(יא) שמה. במקום המלחמה יורד ה' את גבוריך בעמקי השאול: (יב) יעזרו. כל העכו"ם יתעוררו ויעלו אל עמק יהושפט הוא מקום המלחמה: כי שם אשב. כאומר הנה שם מקום המלחמה יורה על רעתם כי שם אשפוט את כל העכו"ם מסביב על מה שהרעו: (יג) שלחו מגל. המשיל העכו"ם לתבואה שנגמר בשולה ובא זמן הקציר ואמר שלחו בה המגל כי כבר נתבשלה התבואה ועומדת לקצירה ור"ל הרגו אותה כי בא העת: באו רדו. חזר והמשילם לגת שמלאה ענבים שיורדים בו הדורכים ר"ל בא העת לכלותם והוא כפל ענין במ"ש: השיקו היקבים. היין היורד אל היקבים השמיעו הרעשת קול והוא גמר מלאכת היין ר"ל בא תכליתם: כי רבה רעתם. ונתמלאה הסאה: (יד) המונים. כתות כתות מהמון רב יפלו בעמק החרוץ הוא עמק יהושפט ויקרא עמק החרוץ כי

שם יעשו בהם משפט חרוץ וחתוך: יום ה'. יום המשפט שיהיה בעמק החרוץ: (טו) קדרו. בעבור גדול הצרה ידמה להם כאילו נחשכו המאורות: (טז) מציון ישאג. כי יחזיר שכניתו לציון ומשם ישאג לאיים ולהחריד: ומירושלים יתן קולו. כפל הדבר במ"ש: ורעשו שמים וארץ. ר"ל יחרדו שרי מעלה של העכו"ם אשר בשמים ממעל והעכו"ם אשר בארץ מתחת: מחסה לעמו. לכל יהיו נלקים עמהם: ומעוז לבני ישראל. כפל הדבר במ"ש: (יז) וידעתם. אז תדעו אשר אני ה' שוכן בציון כי כבר החזרתי שכניתי לתוכה: (יח) יטפו ההרים עסיס. ר"ל הרבה ענבים יגדלו בהרים והיין יהיה נוטף מהם והוא ענין גוזמא: תלכנה חלב. שם יהיה מרעה שמן ותתרבה חלב הצאן וכאלו הגבעות מוליכות ומזילות את החלב: וכל אפיקי יהודה. המקומות שביהודה שהיו מדרכם למשוך את המים יחזרו להמשיך כמאז: ומעייני. הוא הנחל האמור בנבואת יחזקאל והוא המקור האמור בנבואת זכריה: והשקה. מי המעיין הזה ישקה את עמק השיטים להיות נמשך כנהר:

כתובים

דברי הימים ב פרק-לד כח-לג

כח הנני אֶסְפְּדָ אֶל־אֲבֹתֶיךָ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־קְבֻרֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תִרְאִינָה עֵינֶיךָ בְּכָל־הַרְעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבִיא עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו וְיֹשְׁבֵי אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר: (כח) כט וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיֵּאסֹף אֶת־כָּל־זִקְנֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם: ל וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית־יְהוָה וְכָל־אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִם וְכָל־הָעָם מִגְּדוֹל וְעַד־קָטָן וַיִּקְרָא כָּאֲוִיָּהֶם אֶת־כָּל־דְּבָרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא בֵּית יְהוָה: לא וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ עַל־עַמּוּדוֹ וַיִּכְרַת אֶת־הַבְּרִית לִפְנֵי יְהוָה לְלָכֶת אַחֲרֵי יְהוָה וְלִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו וְעֲדוּתָיו וְחֻקָּיו בְּכָל־לִבְבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבִים עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה: לב וַיַּעֲמֵד אֶת כָּל־הַנִּמְצָא בִירוּשָׁלַם וּבְנִימָן וַיַּעֲשׂוּ יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם כַּבְּרִית אֱלֹהִים אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם: לג וַיִּסֵּר וַיֹּאשִׁיחֵהוּ אֶת־כָּל־הַתְּעוּבוֹת מִכָּל־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹד אֶת כָּל־הַנִּמְצָא בְּיִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם כָּל־יְמֵיָיו לֹא סָרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם: (כח)

רש"י

וגו' אף אני ויעמד כל העם הנמצא בירושלים מקטן ועד גדול: בכל לבבו ובכל נפשו וגו'. אשר מצא שם כתוב (שם ל') ושבת עד ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: (לא) ויעמוד המלך על עמודו. ל' נצבים: (לב) כברית אלהים אלהי אבותיהם. ככל אותן שכתוב שם אלהי אבותיהם לפיכך כתיב כאן אלהי אבותיהם שכתר לאבותם במדבר וכל ברית שלשם על עבודת כוכבים דכתיב (שם כט) ותראו את שקוציהם וגו' עד פונה היום מעם ה', לפיכך ויסר יאשיהו את כל התועבות וגו':

(כח) ונאספת אל קברותיך בשלום. והלא נהרג, אלא בשלום מזה שלא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה ועל יושביו כלומר חורבן הבית: (ל) ספר הברית. הרי כל החרדה שחרד המלך על שנמצא כתוב (שם) יולך ה' אותך וראה שקראה התורה אותה ברית (שם) אלה דברי הברית ולכך אף הוא כרת ברית וראה כתוב בסמוך אחריו (שם ל"ט) ושמתם את דברי וגו' ושמתם אותם גם ראה יאשיהו כתוב בסמוך אתם נצבים היום כולכם וגו' עד טפכם נשיכם עד לעברך כברית עד כורת עמך היום, אמר אף באותו דוגמא אכרות אף אני ברית ששם כתוב אתם נצבים

מצודת ציון

(כח) אוסיפך. ונאספת. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותי (שופטים ט):

סיפור התוכחות הנאמרים בברית: הנמצא בית ה'. וזהו על כי בהספר ההוא מצאו תוכחות מגולה בפתיחתה ואף היא כתובה בידי משה המקורשות ומפי ה' והמה סיבות עצומות להחריד את העם לשוב לה': (לא) על עמדו. על המקום המיוחד למלך לעמוד שם: את דברי הברית. דברי התורה הנתונה בברית: (לב) ויעמד. העמיד כולם בברית: ויעשו. מאז והלאה עשו כדברי התורה הנתונה בברית: (לג) ויעבד. העביד את כל הנמצא בישראל, וחזרו ומפרש מהו העבודה ואמר לעבוד את ה':

מצודת דוד

(כח) אל קברותיך. ולא תקבר בארץ העמים: בשלום. עם כי מת במלחמה מ"מ תחשב לו לשלום על כי לא ראה בהרעה הבאה על ישראל: וישיבו. חלקיה וחבריו: (ל) ספר הברית.

משניות מסכת עבודה זרה

ב המוציא שבריו צלמים – הרי אלו מתרים. מצא תבנית יד או תבנית רגל – הרי אלו אסורים, מפני שפיוצא בהן נעבד.

ג המוציא פלים, ועליהם צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון – יוליכם לים המלח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: שעל המכבדין אסורים, שעל המבזין מתרין. רבי יוסי אומר: שוחק וזורה לרוח או מטיל לים. אפרו לו: אף הוא נעשה זבל, שנאמר (דברים יג, ה): "ולא ידבק בידך מאומה מן החתם".

ד שאל פרוקלוס בן פלוספוס את רבן גמליאל בעפו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי; אפר לו: כתוב בתורתכם: "ולא ידבק בידך מאומה מן החתם", מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי? אפר לו: אין משיבין במרחץ. וכשיצא אפר לו: אני לא באתי בגבולה, היא באת בגבולי. אין אומרים: נעשה מרחץ לאפרודיטי נוי, אלא

פירוש ברטנורא

ב הרי אלו מותרין. דכי הוה שלמים ספק עבדום ספק לא עבדום, ואפילו אם תימצא לומר עבדום, שמא בטלום ולכן שברום, והוה ספק ספיקא ולקולא: שפיוצא בהם נעבד. תבנית יד לבנה הן עושים מעיקרא ועובדין אותה:

ג צורת חמה צורת לבנה. פירש הרמב"ם ז"ל, לא שימצא עגול ויאמר זהו השמש, או כמון קשת עגול ויאמר זו לבנה, אלא שימצא הצורה שמוחסים אלו הוברי שמים לשמש וירח, כמו שאמרו שצורת השמש צורת מלך מעוטר וישב על ענלה, וכן כל כיוצא בזה: צורת דרקון. צורת נחש שיש לו ציצין וקשקשין כקשקשי הרג, ואומרים שהיא צורה לתלי הלבנה, והיתה נעבדת באותן הימים. ואפילו לרבנן דאמרי לעיל שאר כל הצלמים מותרים, מודו דהנך אסיר, דאורחיהו למפלחינהו: שעל המכבדים. כלים נאים שתשמישן לנוי ולכבוד, כגון שרירים וזמרים וטבעות וכיוצא בהם: מבוזים. כגון יורות וקומקומסים ומחמי חמין ודומיהן. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: וזורה לרוח. שלא יהנה ישראל ממנה: אף הוא. אם יורנו לרוח גם עתה יש הנאה לישראל ממנו, שהיא נעשית ובל:

ד אפרודיטי. צורת כוכב נוגה. כך פירש הרמב"ם ז"ל: אין משיבין. דבר תורה במרחץ, לפי שאדם עומד שם ערום: היא באתה בגבולי. שהמרחץ קדם לה, והמרחץ נעשה לכל הבא לרוחץ. ועוד תשובה אחרת, אין אומרים נעשה מרחץ נוי לאפרודיטי, דמרחץ לאו דבר שני הוא, אלא נעשה אפרודיטי נוי

משניות מבוארות – קהתי

כלים אלו מתרין – בהנאה. רבי יוסי אומר: שוחק וזורה לרוח או מטיל לים – רבי יוסי בא להוסיף על דברי תנא קמא, שלא דווקא "יוליכם לים המלח", אלא יכול הוא גם לשחוק את עבודה זרה ולפזר את האבק ברוח. אפרו לו – חכמים לרבי יוסי: אף הוא נעשה זבל – כשזורה את אבק עבודה זרה לרוח, הרי הוא נעשה זבל לקרקע, ונמצא ישראל נהנה ממנו, ששדהו משתבחת על ידו, והרי זה אסור, שנאמר: "ולא ידבק בידך מאומה מן החתם" – ולפיכך אין מבערים עבודה זרה אלא בהטלה לים המלח וכיוצא בזה, שלא תהא ממנה כל הנאה שהיא לישראל.

~ יום שני ~

באור משנה ד

כבר הזכרנו בפרק א משנה ז, שהרומאים הקדמונים היו קוראים את בתי המרחץ על שמות אלילים, והיו מעמידים בתא מיוחד (בניפה) או בחצר של בית המרחץ את פסל האליל, שבית המרחץ נקרא על שמו. משנתנו באה ללמד, שמותר לישראל לרוחץ במרחץ כזה, שכן מעשה ברבן גמליאל שרחץ במרחץ של האלילה אפרודיטי, ובשיחתו עם גוי אחד הסביר את טעמי החיתור, כפי שיבואר במשנה.

שאל פרוקלוס בן פלוספוס את רבן גמליאל בעפו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי; אפר לו: שפסל של האלילה היוונית אפרודיטי. אפר לו – פרוקלוס לרבן גמליאל: "כתוב בתורתכם: "ולא ידבק בידך מאומה מן החתם", מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי" – כיצד מותר לך ליהנות ממרחץ של עבודה זרה? אפר לו – רבן גמליאל: אין משיבין במרחץ – בדברי תורה, מפני שעומדים שם ערומים, וכשיצא – עם פרוקלוס מבית המרחץ, אפר לו – רבן גמליאל: אני לא באתי בגבולה – בתחומה של אפרודיטי, היא באת בגבולי – שהרי העמידה כאן לאחר שהמרחץ היה כבר עשוי

~ יום ראשון ~

באור משנה ב

המוציא שבריו צלמים, הרי אלו מתרים – לפי שיש בהם ספק ספיקא: ספק אם צלמים אלו, כשהיו שלמים, נעבדו; ואם נעבדו, שמא שיברום וביטלום; הלכך מקילים בשברים אלו, ומותר לישראל להשתמש בהם. ברם, בגמרא אמרו, שלא דווקא שבריו צלמים, אלא אפילו שברי עבודה זרה מותרים, שאנו אומרים: מן הסתם שיברה הגוי וביטלה. מצא תבנית יד או תבנית רגל – ומבואר בגמרא, בעומדים על בסיס, שסימן הוא שאינם שבריו צלמים, הרי אלו אסורים – בהנאה, מפני שפיוצא בהן נעבד – שיש גויים שעושים מלכתחילה תבנית יד או תבנית רגל לשם עבודה זרה.

באור משנה ג

משנה זו דנה בשני עניינים: א. כלים שיש עליהם צורות, אם יש בהם חשש עבודה זרה. ב. המוציא עבודה זרה – שדין תורה הוא, שחייבים לבערה מן העולם – כיצד מבער אותה?

המוציא פלים, ועליהם צורת חמה – כלומר צורה שעושים עובדי החמה, שהיא דמות של מלך מעוטר היושב בעגלה, צורת לבנה – או צורה שעושים עובדי הלבנה; אבל לא תמונות החמה והלבנה (דמב"ם), צורת דרקון – מין נחש, יוליכם לים המלח – יורקם לים, לפי שרואי נעשו לשם עבודה זרה, ואסורים הם בהנאה; הלכך יבערם בדרך זו מן העולם. רבן שמעון בן גמליאל אומר: שעל המכבדין – הצורות שעל כלים חשובים ויקרים, כגון תכשיטים וכיוצא בהם, ודאי נעשו לשם עבודה זרה, ולכן המוציא כלים אלו, אסורים – הכלים בהנאה; שעל המבזין – אבל הצורות שעל כלים פחותים, כגון כלי בישול, ודאי לא נעשו לשם עבודה זרה, ולכן

אומרים: נעשית אפרודיטי נוי למרחץ. דבר אחר, אם נותנין לך מִזֶּמֶן הַרְבֵּה, אי אתה נכנס לעבודה זרה שלף עֶרֶם ובעל קרי ומשתין בפניה; וזו עומדת על פי הפיב וכל העם משתינין לפניה. לא נאמר אלא "אלהיהם", את שנוהג בו משום אלוה – אסור; ואת שאינו נוהג בו משום אלוה – מתיר. ה הגוים העובדים את ההרים ואת הגבעות – הן מתרין, ומה שעליהם אסורים, שנאמר (דברים ז, כה): "לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת". רבי יוסי הגלילי אומר: "אלהיהם על-ההרים" (שם יב, ב), ולא ההרים אלהיהם; "אלהיהם... על-הגבעות", ולא הגבעות אלהיהם. ומפני מה אשרה אסורה? מפני שיש בה תפיסת ידי אדם, וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור. אמר רבי עקיבא: אני אוכין ואדון לפניו; כל מקום שאתה מוצא הר גבוה, וגבעה נשאה, ועין רענן – דע שיש שם עבודה זרה.

פירוש ברטנורא

למרחץ, שאפרודיטי משמש במרחץ, והוא טפל והוא עיקר: ביב. הרין עשוי בקרקע להוציא שופכים לרשות הרבים: ה הן מותרין. ההרים עצמן מותרין לזכוב ולחבוך מהן אבנים, המחובר לא מיתסר: ומפני מה אשרה אסורה. כלומר כי היכי דדרשינן אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, הכי נמי תחת כל עין רענן אלהיהם, ולא עין רענן אלהיהם, ולמה אסרה תורה דכתיב (דברים ז) ואשריהם תגרעון: מפני שיש בה תפיסת ידי אדם. שאדם נטעו. וסבר רבי יוסי שאילן שנשעו ולבסוף עברו אסור. ותנא קמא סבר, הואיל ובתחלת נטיעתו לא נתכוין לעבודו, אין העבודה שעובד אותו אחר שהוא מחובר אוסרתו, והוי כמי שעובד להר. ואין הלכה כרבי יוסי: אני אוכין. אפרש: ואדון לפניו. אחרי שאין לנו לדרוש מיעוטא מתחת כל עין רענן, יש לומר שלא נאמר אלא למסור להם סימנים, מקום שרגילים אמורים לעבוד שם ע"כ כדי שיהפשו ישראל ויבערום. ומיעוטא ההרים ונבעות מיהא ממעמינן ממשמעותיה שלא צוה לנו לאבד ההרים. אבל עין רענן צוה לנו לאבד שנאמר (שם י"ב) ואשריהם תשרפון באש:

משניות מבוארות – קהתי

אשר עבדו שם הגוים אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם, על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עין רענן, ודרש רבי יוסי הגלילי: את אלהיהם על ההרים. ולא ההרים אלהיהם – שאין ההרים נאסרים משום שהם אלהיהם; "אלהיהם... על-הגבעות", ולא הגבעות אלהיהם – בגמרא מבואר, שרבי יוסי הגלילי חולק על תנא קמא וסובר שאף ציפוי ההר כהר עצמו ומותר בהנאה, שאין נאסרים בהנאה אלא אלהיהם שעל ההרים; וזהו דעת ריש לקיש. ורב ששת אמר, שציפוי ההר לדברי הכל אינו כהר, ואסור בהנאה משום ההר שנעבד, אלא שנחלקו רבי יוסי הגלילי ותנא קמא באילן שנשעו לפירות ואחר כך עברו, תנא קמא סובר: אף אילן שנשעו ולבסוף עברו מותר בהנאה, שכל המחובר לקרקע אינו נאסר בהנאה משום עבודה זרה; ורבי יוסי הגלילי סובר: אילן שנשעו ולבסוף עברו אסור, שאין זה דומה להרים ולגבעות, כפי שיתפרש מיד במשנתנו. ומפני מה אשרה אסורה – למה אסרה התורה את האשרה, שכתוב (דברים ז, ח): "ואשריהם תגרעון", וכן (דברים יב, א): "ואשריהם תשרפון באש", הלא אשרה מחוברת לקרקע היא, ולמה אין דינה כקרקע? למה לא נדרוש "אלהיהם תחת כל עין רענן", ולא כל עין רענן אלהיהם? מפני שיש בה תפיסת ידי אדם – שאדם נטעה, וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור – מכאן מה שאמרנו קודם, שלדעת רבי יוסי הגלילי, אילן שנשעו ולבסוף עברו אסור בהנאה, הואיל ויש בו תפיסת ידי אדם. ברם, תנא קמא סובר, שאינה אסורה אלא אשרה, שנטעה מתחילה לשם עבודה זרה; אבל אילן שנשעו סתם ולא נתכוון בתחילת נטיעתו לעבדו, כשעובד אותו אחר כך אינו אסורו, מאחר שהוא מחובר לקרקע ודינו כהר. אמר רבי עקיבא: אני אוכין – כלומר אני אסביר ואפרש, ואדון לפניו – בענין הפסוק "על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עין רענן", שלפיכך הזכיר הכתוב "ותחת כל עין רענן" – אף שאין לדרשו כמו שדורשים "על ההרים... ועל הגבעות", שהרי התורה אסרה את האשרה, כמו שהבאנו לעיל – לפי שכתוב זה בא בעיקר לומר: כל מקום שאתה מוצא הר גבוה, וגבעה נשאה, ועין רענן, דע שיש שם עבודה זרה – כלומר שמסר הכתוב סימנים לישראל, שידעו באיזה מקומות עליהם לחפש עבודה זרה כדי לבערה. ומכל מקום למדים ממשמעותו של הכתוב למעט הרים וגבעות, שאינם נאסרים, שהרי לא נאמר בשום מקום לאבד את ההרים, מה שאין כן בעין רענן שנאמר בו (דברים יב, א): "ואשריהם תשרפון באש".

לשירותו של הציבור. ועוד, אין אומרים: נעשה מרחץ לאפרודיטי נוי – שאין בונים מרחץ לכבודה של עבודה זרה, אלא אומרים: נעשית אפרודיטי נוי למרחץ – שמעמידים פסל של אילל להיות קישוט למרחץ; נמצא המרחץ עיקר והפסל טפל. דבר אחר – טעם אחר, אם נותנין לך מִזֶּמֶן הַרְבֵּה – אפילו היו נותנין לך הרבה כסף, אי אתה נכנס לעבודה זרה שלף עֶרֶם – לא היית נכנס לבית איליך ערום, ובעל קרי – כשארע לך מקרה לילה, ואתה טמא, ומשתין בפניה – שיש בזה משום בזיון לאילל, וזו עומדת על פי הפיב – תעלה, שדרכה יוצאים מי השופכין התוצה, וכל העם משתינין לפניה – במרחץ, וכיון שאין דרך עבודתה בכך (כמו שנהגו בבבל פנור: עיין סנהדרין ו, ו). הרי התנגות זו מוכיחה, שלא העמידה כאן לשם עבודה זרה אלא לנוי בלבד, הלכך אין כאן איסור של עבודה זרה; לא נאמר – באיסור עבודה זרה, אלא "אלהיהם" – "אבד תאבדון... את אלהיהם", ובא הכתוב ללמדנו: את שנוהג בו משום אלוה – אותו פסל שנוהגים בו מנהג אלוה, אסור – בהנאה משום עבודה זרה; ואת שאינו נוהג בו משום אלוה – פסל שאינו לשם עבודה זרה, מתיר – כמבואר לעיל, שמותר לרוחץ במרחץ שנעמד בו פסל של אילל, שאינו אלא לנוי.

ב א ו ר מ ש נ ה ה

משנה זו באה להשמיענו, שהמחובר לקרקע, כגון הר, אף על פי שנעבד, אינו נאסר בהנאה משום עבודה זרה. ברם, כל דבר תלוש שנמצא עליו, כפי שיבואר, אסור בהנאה. הגוים העובדים את ההרים ואת הגבעות – והוא הדין למעיינות, הן מתרין – ההרים והגבעות עצמם מותרים בהנאה, דהיינו שמותרים בחרישה ובזריעה, וכן מותר לחצוב מהם אבנים, וכיוצא בזה, ומה שעליהם אסורים – בהנאה, כגון אם ציפו אותם זהב וכסף, הציפוי אסור, שנאמר: "לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת" – ואף על פי שאין ההרים שעליהם נקראים עבודה זרה, אלא ההרים והגבעות עצמם, גזירת הכתוב היא, שהרים וגבעות שהם קרקע עולם, אין כוח בעבודה זרה לאסרם, אבל מכיון שהם נעבדים, נחשבים הם מכל מקום עבודה זרה, והדברים התלושים שעליהם כתלושים של כל עבודה זרה הם, שנאמר: "לא תחמד כסף וזהב עליהם" – על כל שהם נעבדים משמע (וש"י). רבי יוסי הגלילי אומר: "אלהיהם על-ההרים" – כתוב (דברים יב, ב): "אבד תאבדון את כל המקומות

ו מי שהיה ביתו סמוך לעבודה זרה, ונפל – אסור לננותו; פיצד יעשה? פונם בתוך שלו ארבע אמות ובונה. היה שלו ושל עבודה זרה – נדון מחצה על מחצה. אבניו ועציו ועפרו מטמאין פשרין, שנאמר (דברים ו, כו): "שקץ תשקצנו". רבי עקיבא אומר: בגדה, שנאמר (ישעיה ל, כב): "תזרם כמו דוה, צא תאמר לו", מה נדה מטמאה במשא – אף עבודה זרה מטמאה במשא.

ז שלשה בתים הן: בית שבניו מתחלה לעבודה זרה – הרי זה אסור; סידו וכירו לעבודה זרה, וחדש – נוטל מה שחדש; הכנים לתוכו עבודה זרה, והוציאה – הרי זה מתר. שלש אבנים הן: אבן שחצבה מתחלה לבימום – הרי זו אסורה; סידה וכירה לשם עבודה זרה, וחדש – נוטל מה שחדש; העמיד עליה עבודה

פירוש ברטנורא

ו סמוך לבית עבודה זרה. שהיה אחר מכותליו בית עבודה זרה והבית עצמו נעבר: אסור לננותו. שכונה בית לע"ז: כונם לתוך קרקע שלו ארבע אמות. ואינו מניח פניו, שנמצא מהנה לע"ז שמרחיב את גבולה, אלא ממלא המקום קוצים ועושה שם בית הכסא לתניקות: היה שלו ושל ע"ז. שמקום עובי הכותל חציו שלו: נדון מחצה על מחצה. אותו חלק של ע"ז אינו עולה בכניסת ארבע אמות. אבל חלקו עולה. שאם עובי שתי אמות מונה אמה שלו וכונם שלש אמות בתוך שלו: אבניו ועציו ועפרו. של אותו כותל: מטמאין פשרין. ואפילו חלקו של ישראל, לפי שאין ברירה: בשרין, שבמטמא במגע ואינו מטמא במשא. לפי שטומאת ע"ז דרבנן, אילו בה. ואינה מטמאה בכעדרה כשרין, אלא בכזית כמתים: רבי עקיבא אומר כנדה. ואין הלכה כרבי עקיבא אפילו בע"ז עצמה, וכל שכן במשמשה:

ז שלשה בתים הם. לענין ביטול ע"ז: בית. שתחלת בנינו לע"ז, והיו עובדין את הבית עצמו, הרי זה אסור: סידו וכירו לעבודה זרה. שהיה בניו מתחלה לדירת אדם, וסידו, שלבנו בסיד. וכירו, פיתוח ציור: וחדש. או שחדש: נוטל מה שחדש. ושאר כל הבית מותר: הכנים לתוכו ע"ז. לפי שעה ולא הקצהו לתשמש ע"ז: שלש אבנים הם. לענין בטול: אבן שחצבה מתחלה. מן ההר: לבימום. להושיב ע"ז עליה: סידה וכירה. והיא היתה חצובה ועומדת: נוטל. ישראל: מה שחדש. הנכרי, והאבן מותרת: העמיד עליה ע"ז. לפי שעה ולא הקצה האבן לבימום: וסילקה, הרי זו מותרת. ואינה צריכה

משניות מבוארות – קהתי

היו עשרה כלים זה על זה, כולם בכלל "אשר תשב עליו" הם (רש"י), אף עבודה זרה מטמאה במשא – כלומר גם במשא. והלכה נכתא קמא. ברם, כל זה כשנעבד הבית בעצמו, שהאבנים והעצים הם עבודה זרה גמורה; אבל אם הבית אינו נעבד, אלא שהכנים עבודה זרה בתוכו, מותר הבית בהנאה ואין טומאה באבניו ובעציו (החמיד).

באור משנה ז

שְׁלֹשָׁה בְּתִיִּים הֵן – שלושה דינים חלוקים הם בבתי עבודה זרה: א. בֵּית שֶׁבְּנָיו מִתְחַלֵּה לְעִבּוּדָה זָרָה – שבנאו גוי מתחילה לשם עבודה זרה, כלומר שיהא הבית עצמו נעבד, הֵרִי זֶה אֶסוּר – כל הבית אסור בהנאה, וכפי שנלמד להלן (ד, ז), אסור הוא מיד כשבנאו, אף על פי שעדיין לא נעבד. ב. סִידוֹ וְכִירוֹ לְעִבּוּדָה זָרָה – שהיה הבית בנוי מתחילה לדירה, ואחר כך החליט לעשותו בית עבודה זרה, וסיידו בסיד או שכירו בפיתוחים ובציורים לשם עבודה זרה, וְחֻדֵּשׁ – או שחידש בו דבר לשם עבודה זרה, נוטל מֵה שֶׁחֻדֵּשׁ – נוטל ישראל מהבית מה שחדש, שכל מה שחידש אסור בהנאה, ולאחר שסילקו משם, הבית מותר לישראל בהנאה. במה דברים אמורים? כשהבית לא נעבד עדיין, אבל אם נעבד, אסור הבית כולו בהנאה. ג. הַכְּנִיס לְתוֹכוֹ עִבּוּדָה זָרָה – לפי שעה, ולא נכתוין לעשות את הבית לבית עבודה זרה, וְהוֹצִיאָהּ – אחר כך מן הבית, ואפילו הוציאה ישראל, הֵרִי זֶה מִתֵּר – מותר הבית לישראל בהנאה; ואמנם כל זמן שהעבודה זרה בבית, אסור הוא בהנאה, אבל לאחר שהוציאה, הותר הבית מיד. שְׁלֹשׁ אַבְנִים הֵן – שלושה דינים חלוקים הם באבנים, שמשמשים בהן הגויים לשם עבודה זרה: א. אֶבֶן שֶׁחֻצְבָה – הגוי מן ההר – מִתְחַלֵּה לְבִימוּם – בשביל מושב לעבודה זרה, הֵרִי זֶה אֶסוּרָה – בהנאה, אף על פי שעדיין לא הושיב עליה את העבודה זרה, שדרכם לעבוד אף את הבימום עצמו, והרי זה כאלו חצבה לעשותה בעצמה עבודה זרה. ב. סִידָה וְכִירָה – היתה האבן חצובה, וסיידה וכירה בפיתוחים וציורים, לְשֵׁם עִבּוּדָה זָרָה, וְחֻדֵּשׁ – או שחידש דבר אחר באבן לשם עבודה זרה, נוטל מֵה שֶׁחֻדֵּשׁ – שכל מה שחידש הגוי באבן אסור בהנאה, וכשמסלקים אותו, מותרת האבן בהנאה. ג. הַעֲמִיד עֲלֶיהָ עִבּוּדָה זָרָה – העמיד הגוי על האבן עבודה זרה לפי שעה, ולא הקצה אותה לבימום, וְסִלְקָהּ

~ יום שלישי ~

באור משנה ו

משנתנו דנה בכותל ביתו של ישראל ששימש כותל גם לבית עבודה זרה. כן דנה המשנה בטומאת עבודה זרה. מי שהיה ביתו סמוך לעבודה זרה – כגון שסמכו הגויים בית עבודה זרה לכותל ביתו של ישראל, ונמצא הכותל משמש גם את בית עבודה זרה, ונפל – אותו הכותל, אסור לננותו – מחדש באותו מקום, שהרי בונה בזה כותל לבית עבודה זרה. פיצד יעשה? פונם בתוך שלו ארבע אמות ובונה – מכניס את הכותל לתוך תחומו, ובונה במרחק ארבע אמות מגבול שטחו; בנוטאות אחרים אין גורסים "ארבע אמות" בגמרא מבואר, שאינו מניח את מקום הרווח (אותן ארבע אמות) פניו, אלא ממלאו קוצים, כדי שלא תיהנה ממנו עבודה זרה. הֵיָהּ – הכותל, שְׁלֹשׁ עִבּוּדָה זָרָה – בשותפות, נדון מחצה על מחצה – כשהוא כונס בתוך שלו ארבע אמות, לוקח הוא בחשבון את מחצית עוביו של הכותל: שאם, למשל, עוביו של הכותל שתי אמות, עולה לו אמה אחת מהמקום של הכותל בכניסת ארבע האמות, וכונס בתוך שלו עוד שלוש אמות. אַבְנֵי עִצְיוֹ וְעַפְרוֹ – של אותו כותל משותף, מטמאין פשרין – שמשמא אדם וכלים במגע, אבל לא במשא, שנאמר: "שקץ תשקצנו" – ודרשו: "שקץ" – לשון שרץ. ברם, שיעורה של עבודה זרה לטמא במגע אינו בכעדרה כשרין, אלא בכזית; שכן טומאת עבודה זרה מדרבנן היא, ולפיכך הקלו בה. לפי מפרשי המשנה מדובר במשנתנו, שאין חלקו של ישראל ניכר, ולכן אבניו ועציו של כל הכותל מטמאים בטומאת עבודה זרה, כפי שבארנו לעיל. ומכל מקום ראשי ישראל למכור חלקו לגויים בכל מקום שהוא. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר: פְּנֵדָה – אבניו עציו ועפרו מטמאים כנדה, שמשמאה גם במשא, שנאמר – בענין עבודה זרה: "תזרם כמו דוה (נידה). צא תאמר לו" – ודורש מכאן רבי עקיבא, שעבודה זרה דומה לענין טומאה לנידה, מה נדה מטמאה במשא – שהנושאה טמא אפילו לא נגע בה בשעה שנשאה, שכתוב בנידה (ויקרא טו, כב): "וכל הנוגע בכל כלי אשר תשב עליו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב", ומכאן שהיא מטמאה את הכלי שנשא אותה, אף על פי שלא נגע בה, שאפילו

זרה, וסלקה – הרי זו מתרת. שלש אשרות הן: אילן שנטעו מתחלה לשם עבודה זרה – הרי זה אסור; גִּדְעוּ ופסלו לשם עבודה זרה, והחליף – נוטל מה שהחליף; העמיד תחתיו עבודה זרה ובטלה – הרי זה מתר. איזו היא אשרה? כל שיש תחתיה עבודה זרה. רבי שמעון אומר: כל שעובדין אותה. ומעשה בצידן באילן שהיו עובדין אותו, ומצאו תחתיו גל. אמר להן רבי שמעון: בִּדְקוּ אֶת הַגֵּל הַזֶּה; וּבְדַקוּהוּ, וּמְצְאוּ בוֹ צוּרָה. אָמַר לָהֶן: הוֹאִיל וְלַצּוּרָה הֵן עוֹבְדִין, נִתִּיר לָהֶן אֶת הָאֵילָן.

ח לא ישב בצלה, ואם ישב – טהור. ולא יעבר תחתיה, ואם עבר – טמא; היתה גוזלת את הרבים, ועבר תחתיה – טהור. וזרעין תחתיה ירקות בימות הגשמים, אבל לא בימות החמה; והחזרין – לא בימות החמה ולא בימות הגשמים; רבי יוסי אומר: אף לא ירקות בימות הגשמים, מפני שהנמיה נושרת עליהן והן לֵבֵל.

פירוש ברטנורא

בטול: גִּדְעוּ. לשם עבודה זרה, לעבוד הגידולים שיגדלו בו מעתה: נוטל מה שהחליף. הענפים שגדלו במקום אותן שגדעו, ושורפן כרין אשרה, והשאר מותר: איזו היא אשרה. כגמרא מפרש, דאשלא אשרות דתנן לעיל קאי. והכי קתני, שלש אשרות הן, שתיים דברי הכל, ואחת מחלוקת רבי שמעון ורבנן, ואיזהו אשרה שחלקו ר"ש ורבנן, כל שיש תחתיה ע"ז, דרבנן קרו לה אשרה ואסרי לה כל זמן שיש ע"ז תחתיה, ורבי שמעון אומר אינה אשרה אלא כל שעובדין אותה, אבל כל שיש תחתיה ע"ז אין זו אשרה. ואין הלכה כר' שמעון:

ח לא ישב בצלה. היא צל לאו תחת גוף האשרה קאמר, דלא הוי מצי למתני תו ואם ישב טהור, דהא קתני סיפא דאם עבר טמא. אלא מן האילן והלאה, דכשהחמה כמורה או כמערכ יש לכל דבר צל ארוך: לא יעבור תחתיה. תחת הגוף מהאילן, שהאילן מאהיל עליו, ואם עבר טמא: היתה גוזלת את הרבים. שנופה נוטה לרה"ר: פהור. דטומאה דרבנן היא, והיכא דגוזלת הרבים לא גזרו רבנן: ירקות בימות הגשמים. שהאילן קשה להם שמונע החמה מלבוא: אבל לא בימות החמה. שהצל יפה להם: והחזרין. חורת. ובערכי חס"ס: לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. שהצל יפה להם לכולם: שהנמיה. עליו הגושרין מן האילן בימות הגשמים. וכגמרא פריך, דהא שמעינן לרבי יוסי דאמר זה וזה גורם מותר, לעיל בפרקין גבי מפרר זורה לרוח ואע"פ שנושה

משניות מבוארות – קהתי

אף על פי שיש תחתיו עבודה זרה, כמו ששינונו לעיל. ברם, אין הלכה כרבי שמעון. אלא כל זמן שיש עבודה זרה תחת האילן, אסור גם האילן בהנאה בתורת משמשי עבודה זרה.

~ יום רביעי ~

באור משנה ח

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא באה ללמד פרטים בענין האשרה, כיצד אסורה היא בהנאה.

לא ישב – ישראל, בצלה – של האשרה, אפילו לא תחת נופה; שבשעה שהחמה כמורה או כמערכ יש לאילן צל ארוך, ואף בצל זה שהוא רחוק מן האילן אסור לשבת; ואם ישב – ישראל בצל האשרה, כמו שבארנו, טהור – שהרי לא ישב תחת האשרה עצמה. ולא יעבר תחתיה – תחת נופה של האשרה, ואם עבר – תחתיה, טמא – בגמרא מבואר, שמשנתנו היא לדעת רבי יהודה בן בתירא הסוכר, שתקרובת עבודה זרה מטמאה באוהל, ולכן העובר תחת האשרה הרי הוא טמא, שכן הסתם יש תחתיה תקרובת עבודה זרה, ונמצא האילן מאהיל עליו ועל התקרובת (ענין 'תוספות יום טוב' ו'תפארת ישראל'). היתה גוזלת את הרבים – כגון שהיה נופה נוטה לרשות הרבים; ויש מפרשים שקדמה הדרך לאשרה (המאירי). ועבר תחתיה – תחת נופה של האשרה, טהור – שאינה מטמאה אלא מדרבנן, ובמקום שגוזלת את הרבים לא גזרו חכמים. בגמרא מבואר, שאם יש לו דרך אחרת (קצרה כמו הדרך הזאת – תוספות). אסור לעבור תחתיה; אבל אם אין לו דרך אחרת, מותר לעבור לכתחילה תחתיה, אלא שצריך לעבור בריצה. וזרעין תחתיה ירקות בימות הגשמים – שצל האשרה קשה לירקות בימות הגשמים; אבל לא בימות החמה – בימות החמה אסור לזרוע ירקות תחת האשרה, לפי שהצל של האילן מועיל לירקות; והחזרין – החזרת אסור לזרוע תחת האשרה, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים – שהצל יפה להם אף בימות הגשמים. רבי יוסי אומר: אף לא ירקות בימות הגשמים – אף ירקות אסור לזרוע תחת האשרה בימות הגשמים, מפני שהנמיה – ויש גורסים: שהנבייה – נושרת עליהן והן לֵבֵל – העלים נושרים מן האשרה בימות הגשמים, נעשים זבל, ומועילים לירקות, ונמצא נהנה מעבודה

– ממנה, הרי זו מתרת – מותרת האבן בהנאה. שלש אשרות הן – שלושה דינים הם באיסור האשרה: א. אילן שנטעו מתחלה לשם עבודה זרה – שנתכוון לעבוד את האילן עצמו, הרי זה אסור – אילן זה אסור מיד כשנטעו, אף על פי שלא נעבר עדיין. ב. גִּדְעוּ ופסלו – היה אילן נטוע, וגיִדְעו הגוי, היינו שכרת את ענפיו, ופיטלו. היינו שהסיר ממנו את הפסולת, לשם עבודה זרה – על דעת לעבוד את הגידולין שיגדלו בו מכאן ואילן (רש"י). והחליף – והוציא האילן ענפים חדשים, נוטל מה שהחליף – הרי זה כורת את הענפים, שהם אסורים בהנאה, ושאר האילן מותר. ברם, אם נתכוון לעבוד גם את עיקר האילן, נאסר כל האילן אף על פי שהאילן הוא מחובר לקרקע, כיון שעשה מעשה בגוף האילן (ענין משנה ח). ג. העמיד תחתיו עבודה זרה – העמיד גוי עבודה זרה תחת אילן סתם, ובטלה – אחר כך (כפי שנלמד להלן ד. ה). ויש גורסים: ונטלה. ואפילו נטלה ישראל, הרי זה מתר – מותר האילן, שהרי לא נעבר ולא נעשה מעשה בגוף האילן לשם עבודה זרה. ברם, כל זמן שעובדה זרה עומדת תחתיו, האילן אסור, שהואיל ועשאו כאשרה, הרי הוא כמשמם באילן עצמו לשם עבודה זרה. איזו היא אשרה – בגמרא מבואר, שמשנתנו ממשכה בענין האשרה השלישית, והיא באה להשמיענו שנחלקו בה תנאים, שכן שתי האשרות הראשונות הן לדברי הכל, והשלישית שנויה במחלוקת, ואיזו היא אשרה – השנויה במחלוקת? כל שיש תחתיה עבודה זרה – אף על פי שאין האשרה עצמה נעבדת, כל זמן שיש העבודה הזרה תחתיה, אסורה היא, כמו שבארנו לעיל. רבי שמעון אומר: כל שעובדין אותה – כל שעובדין את האילן עצמו, הרי זו אשרה האסורה; אבל אם האילן עצמו אינו נעבד, אלא שעובדים עבודה זרה תחתיו, אין זו אשרה, ואין האילן אסור אפילו בזמן שעבודה זרה תחתיו. ומעשה בצידן – שם מקום, באילן שהיו עובדין אותו – שנראה היה כאילו עובדים את האילן, ומצאו תחתיו גל – של אבנים וחול. אמר להן רבי שמעון – לאנשים שבאו לשאול אותו בדבר האילן: בִּדְקוּ אֶת הַגֵּל הַזֶּה – אם אין בו עבודה זרה, ובִּדְקוּהוּ, ומצאו בו צורה – של אליל, אָמַר לָהֶן – רבי שמעון: הוֹאִיל וְלַצּוּרָה הֵן עוֹבְדִין – שהגויים עובדים לצורה שבגל, ולא לאילן עצמו, נִתִּיר לָהֶן אֶת הָאֵילָן – לישראל, שלדעת רבי שמעון מותר האילן בהנאה

ט נטל ממנה עצים – אסורין בהנאה. הסיק בהן את התנור, אם חדש – יתין, ואם ישן – יוצן. אפה בו את הפת – אסורה בהנאה; נתערבה באחרות – פלן אסורות בהנאה. רבי אליעזר אומר: יוליד הנאה לים המלח. אמרו לו: אין פדיון לעבודה זרה. נטל הימנה פרפר – אסור בהנאה. ארג בו את הפגד – הפגד אסור בהנאה; נתערב באחרים, ואחרים באחרים – פלן אסורין בהנאה. רבי אליעזר אומר: יוליד הנאה לים המלח. אמרו לו: אין פדיון לעבודה זרה.

י ביצד מבטלה? קרסם וזרד, נטל ממנה מקל או שרביט, אפלו עלה – הרי זו בטלה. שפיה: לצרפה – אסורה,

פירוש ברטנורא

ובל, הדיבא שההיתר והאיסור שניהם גורמין להביא הדבר, כגון שהקרקע של היתר והזבל של ע"ז של איסור גורמין לצמיחת הירקות, סבירא ליה לרבי יוסי שהוא מותר, והכי קאמר הירקות הבא מפני שהנמיה נושרת עליהן. ומשני, שר' יוסי הבא לדבריהן של רבנן קאמר, לדידכו דאמריתו זה וזה גורם אסור, היה לכם לאסור הירקות מפני שהנמיה נושרת עליהן והיא הווה להם לזבל. ורבנן סברי, שאני הבא שאין האילן של ע"ז מועיל לירקות כלום, שמה שמשיבין להם בנמיה, פוגם להם בצל. והלכה כרבי יוסי דזה וזה גורם מותר:

ט נטל הימנה. מן האשרה: חדש יותין. שההיסק הראשון שמסיקין התנור הוא מתחמו ומחזיקו, והרי נתקן באיסורי הנאה. והא מתניתין אתי אליבא דמאן דאמר זה וזה גורם אסור. ואין הלכה. הלכך בין חדש בין ישן יוצן, שלא יאפו בו את הפת בהיסק זה עד שיצטנן התנור, כדי שלא יהנה מעצי איסור: הפת אסורה. בגמרא קאמר, והוא שאבוקה כנגדו, שכל שעה שהיה פת נאפה היה דולק האור בפי התנור ואופהו, שהיה נהנה מן האיסור בשעה שהיה האיסור בעין ויש שבה עצים בפת: יוליד הנאה לים המלח. דמי כבר שנתערב: ברפר. יש לאורנים עין עשוי כדמות מחט של סקאין, ומעבירין אותו על השתי כשהוא מתוח לפניו באריגה. ואשמעינן מתניתין פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בהנך תרתין, דאי אשמעינן בקמייתא, הוה אמינא בהך קאמר ר' אליעזר משום דבעידנא דקא גמרה פת אקלי ליה איסורא, אבל כרכור דאיתא לאיסורא בעיניה. אימא מודה להו לרבנן. ואי איתמר בהאך, כהא קאמרי רבנן, אבל בקמייתא אימא מודו ליה לר' אליעזר, צריכא. והלכה כר' אליעזר, ואפילו חבית של יין נסך שנתערבה בחביות של יין של היתר מוליך דמי אותה חבית לים המלח, והשאר כולן מותרות בהנאה:

י ביצד מבטלה. הנכרי לאשרה: קרסם. קסמים יבשים שבאילן נטלן לצרכו לשרוף: וזירד. כרת ענפים לחים שבה: שפאה. תרגום ואכות אותו טחון (דברים

משניות מבוארות – קהתי

בגמרא מבואר, שאמנם הזבל בלבד אינו מועיל כאן אלא בצירוף הקרקע של היתר, והרי רבי יוסי מתייר בזה וזה גורם (כשאיסור והיתר גורמים ביחד לפעולה מסוימת, כגון בעניינינו שהזבל של איסור והקרקע של היתר שניהם גורמים לגידול הירקות), שכן שנינו לעיל (משנה ג): "רבי יוסי אומר: שוחק וזורה לרוח", ואף על פי שהוא נעשה זבל (עין שם); ומכאן שלדעת רבי יוסי מותר לזרוע ירקות בימות הגשמים, אלא שרבי יוסי משיב כאן לחכמים, שלפי שיטתם, שזה וזה גורם אסור, היה להם לאסור הירקות אף בימות הגשמים. ברם חכמים סוברים, שאין כאן גורם של איסור כלל, שכן מה שמשיב האילן בנמייה, דהיינו בעלים הנושרים ממנו, הרי הוא פוגם בצל, שהצל של האילן מזיק לירקות בימות הגשמים, ויוצא שכרו בהפסדו.

ב א ו ר מ ש נ ה ט

משנה זו מוסיפה ללמד באיסור הנאה של האשרה.

נטל ממנה עצים – לקח ישראל עצים מן האשרה, אסורין בהנאה – אסור לו ליהנות מהעצים הללו. הסיק בהן את התנור – באותם העצים שנטל מן האשרה, אם חדש – אם התנור הוא חדש, שלא הוסק בו עדיין היסק ראשון, ונמצא היסק זה בעצי האשרה מחסן את התנור ומתקן אותו לשימושו מכאן ואילך, יתין – התנור, שהרי נתקן באיסורי הנאה, וכל פעם שייסק את התנור, גורם של איסור מעורב בו, דהיינו כוח ההיסק הראשון, וסוברת משנתנו שזה וזה גורם אסור (כמבואר במשנה הקודמת): ואם ישן – אם התנור הוא ישן, יוצן – יצטנן, שלא יאפה בו בהיסק זה עד שיצטנן התנור, כדי שלא ייהנה מעצי האשרה; ולאחר שהצטנן, מותר לו להסיקו בעצי היתר ולאפות בו. והלכה היא. שזה וזה גורם מותר. ולפיכך אפילו התנור חדש, יוצן. אפה בו את הפת – אפה את הפת בתנור שהוסק בעצי האשרה, אסורה בהנאה – אסורה הפת בהנאה. לפי הגמרא אין הפת אסורה אלא אם כן היתה האבוקה כנגדו, שכל הזמן שהיתה הפת נאפית, היו העצים בוערים בתנור, ונמצא נהנה מן האיסור כשהוא בעין, ויש שבה עצים בפת. נתערבה – הפת שנאפתה בעצי האשרה, באחרות – בככרות אחרות, פלן אסורות בהנאה – מפני שאיסורי עבודה זרה אסורים בהנאה במשהו ואינם בטלים (הראב"ד; המאירי). רבי

~ יום חמישי ~

ב א ו ר מ ש נ ה י

בפרק הבא (משנה ד) נלמד: נכרי מבטל עבודה זרה שלו ושל חברו, כלומר שאם הגוי עושה בה מעשה, המוכיח שאינו נוהג בה עוד אלהות, הרי היא בטלה מדין עבודה זרה, ומותרת בהנאה, שכתוב (דברים ז, כה): "ספילי אלוהיהם שתרפון באש" – כשבאו לדינו והם נוהגים בהם אלהות; אבל אם ביטלום, הרי אלו מותרים (רמב"ם).

שְׁלֵא לְצַרְפָּה – מִתְרַת.

פֶּרֶק רִבְעִי

א רבי ישמעאל אומר: שלש אבנים זו בצד זו, בצד מרקולים – אסורות, ושתיים – מתרות; וחכמים אומרים: שנראות עמו – אסורות, ושאינן נראות עמו – מתרות.
 ב מצא בראשו מעות, פסות או פלים – הרי אלו מתרין. פרכילי ענבים, ועטרות של שבלים, ויינות ושמןים וסלתות, וכל דבר שפיוצא בו קרב על גבי המזבח – אסור.
 ג עבודה זרה שהיה לה גנה או מרחץ – נהנין מהן שלא בטובה, ואין נהנין מהן בטובה. היה שלה ושל אחרים

פירוש ברטנורא

(ט), ושפית יתיה: לצורכה. כדי ליפותה. ואין מבטל ע"ז אלא נכרי גדול וכן דעת שידע בטיב ע"ז ומשמשיה. ואפילו אם במלה בעל כרחו הרי זו מבטלת: **ד א רבי ישמעאל**. זו בצד זו. וכל שכן אחת על גבי שתיים, שזו עיקר מרקולים. [מרקולים שם ע"ז הנקרא בלשונם מערקורים]: **בצד מרקולים**. בצד ארבע אמות של מרקולים, כלומר שהאבנים רחוקות ארבע אמות מן המרקולים וידוע דלאו מיניה נפל, ובהא קאמר רבי ישמעאל דשלש אבנים אסורות, שאין מרקולים פחות משלש אבנים, ועושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול. וקמן הנעשה בצד גדול עבדי ליה בכל דהו ואין חוששין שיהיה אחת על גבי שתיים. ורבנן סברי, אין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול, הלכך, נראות עמו כלומר סמוכות לו, דאיכא למימר מיניה נפל, בין שתיים בין שלש אסורים. אין נראות עמו, מתורות. והלכה כחכמים:

ב מצא בראשו. של מרקולים: מעות כסות או כלים הרי אלו מותרין. והוא שלא יהו מונחין לנוי, [כגון] שהיו המעות מונחים בכיס קשור ותלוי לו על צוארו, כסות מקופלת ומונחת על כתפו או על ראשו, כלים נמי מונחים על ראשו, שכל אלו אינם דרך נוי:

משניות מבוארות – קהתי

וְשֵׁאִין נְרָאוֹת עִמּוֹ – אבל אבנים שאינן סמוכות למרקולים, שאין לומר שנפלו ממנו, אפילו שלוש זו בצד זו, מִתְרַת – הן בהנאה, שחולקים חכמים על רבי ישמעאל וסוברים, שאין דרכם לעשות מרקולים קטן בצד מרקולים גדול. ברם, אם נמצאו שלוש אבנים בצורה של אחת על גבי שתיים, אף לחכמים אסורות הן, שהרי זה מרקולים בפני עצמו.

~ יום ששי ~

באור משנה ב

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמד בענין מרקולים. **מצא** – ישראל, **בראשו** – של מרקולים, **מעות, פסות או פלים** – ומבואר בגמרא, שאינם מונחים עליו דרך נוי וקישוט, **הרי אלו מתרין** – בהנאה; בגמרא אמרו הטעם, שכתוב אחד אומר (דברים כט, טז): "ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם, עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם" (ומשמעו שעץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם אסורים הם, שהרי הכתוב קוראם "שקוצים"). וכתוב אחד אומר (דברים ז, כה): "לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך" (אבל עץ ואבן לא כתוב כאן). הא כיצד? "עמהם" בדומה ל"עליהם", מה "עליהם" דבר של נוי אסור (שהרי "כסף וזהב" הוא). אף "עמהם" (דהיינו עץ ואבן שכתוב בהם "עמהם"), דבר של נוי אסור, ושאינו של נוי מותר (עבודה זרה נא, ב). **פרכילי ענבים** – מצא בראשו אשכולות ענבים התלויים בזמורותיהם, **ועטרות של שבלים, ויינות ושמןים וסלתות, וכל דבר שפיוצא בו קרב על גבי המזבח** – בבית המקדש, **אסור** – בהנאה, משום תקרובת עבודה זרה. בגמרא מבואר, שפרכילי ענבים ועטרות של שיבולים, כעין של מקדש הם, שאם בצרם מתחילה לצורך עבודה זרה, הרי הם כעין ביכורים שהיו מביאים למקדש, ויינות ושמןים וסלתות כעין מנחות ונסכים הם, ובכל אלו חוששים, שמא הביאם תקרובת לעבודה זרה כעין שעושים ישראל במקדש, שניסך היין והקטיר קצת מהשמן והסולת, ולאו שנמצאו, שריים הם; הלכך אסורים הם בהנאה (ה"ר"ן).

באור משנה ג

משנה זו באה ללמד, שיש דברים השייכים לעבודה זרה, ומותרים הם בהנאה. **עבודה זרה שהיה לה גנה או מרחץ** – בחצרה, שלא נעשו לנוי לעבודה זרה (הראב"ד), **נהנין מהן** – מותר לישראל ליהנות

פיצד מבטלה – הגוי את האשרה, שלא תהא לה עוד דין עבודה זרה? **קיצם** – קיצץ את הענפים היבשים שבאילן לצורך הסקה וכיוצא בזה, **וירד** – או כרת ענפים לחים שבו, כדי להשתמש בהם לצרכו, **נטל ממנה מקל** – חתך מהאשרה מקל, או **שרביט** – שבט, **אפלו עלה** – אפילו קטף ממנה עלה אחד לצרכו, **הרי זו בטלה** – שאין לה עוד דין אשרה, ומותרת היא בהנאה. **שפיה** – גירד הגוי את האשרה להקציעה, **לצרפה** – אם עשה את זה לצורך האשרה, כדי ליפותה, **אסורה** – שלא ביטל בכך את האשרה, אבל אם שפה את האשרה **שלא לצרפה** – אלא משום שצריך הוא לשפאים, דהיינו לשבבים ולקיסמים, **מתרת** – האשרה בהנאה, לפי שביטלה. יש מפרשים שמשנתנו כוללת בסיפא כל הביטולים בכלל "שפייה", והיא באה בעיקר להשמיענו, שיש הבדל בין "לצרכה" ובין "שלא לצרכה" ("חוספות יום טוב"). אבל לפי הרמב"ם, "שפייה" ענין בפני עצמו הוא; ויש מבארים, שבאה המשנה להשמיענו, שאפילו כרת מגוף האשרה, מכל מקום לצרכה אסורה, ומכל שכן כשלא כרת אלא הענפים ("תפארת ישראל").

באור משנה א

מרקולים הוא אליל הרומאים "מרקוריוס", שהיו מקימים לשמו גל אבנים בכל פרשת דרכים, ועיקר צורתו הייתה: שתי אבנים זו בצד זו ואחת על גביהן; ועוברי הדרכים היו זורקים אליו אבנים, וזו הייתה דרך עבודתו, כמו שכבר הוזכרו בסנהדרין (ז, ו). משנתנו דנה באבנים המונחות בדרכים במרחק מסוים מגל האבנים של מרקולים, והיא באה ללמד, אילו אבנים של מרקולים הן, ואסורות בהנאה, ואילו הן אבני הדרכים ומותרות.

רבי ישמעאל אומר: שלש אבנים זו בצד זו, בצד מרקולים – אם נמצאו בצדו של המרקולים, כמבואר לעיל, ואפילו במרחק ארבע אמות ממנו, שלוש אבנים שהיו מונחות זו בצד זו, ומכל שכן אבן אחת על גבי שתיים, שזו עיקר צורתו של האליל, כמו שהוזכרו בהקדמה, **אסורות** – האבנים בהנאה, שודאי הניחו אותן לשם האליל, ואף שמונחות הן זו בצד זו, דרכם של עובדי מרקולים לעשות "מרקולים קטן" בצד המרקולים הגדול, ולכן הרי זו עבודה זרה, ואסורה בהנאה. **ושתיים** – אבל אם לא נמצאו אלא שתי אבנים זו בצד זו בצד מרקולים, **מתרות** – הן בהנאה, שאינן עבודה זרה, לפי שאין דרכם לעשות מרקולים קטן בפחות משלוש אבנים; **וחכמים אומרים: שנראות עמו** – כלומר אבנים שהן סמוכות למרקולים, ואפילו שתיים או אחת, **אסורות** – בהנאה, שודאי נפלו מן המרקולים.

– נְהִינִין מֵהֶן, בֵּין בְּטוֹבָה וּבֵין שְׁלֵא בְּטוֹבָה.
 ד עֲבוּדָה זָרָה שֶׁל נְכָרִי – אֲסוּרָה מִיָּד, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל – אֵינָה אֲסוּרָה עַד שְׁתַּעֲבֹד. נְכָרִי מְכַבֵּל עֲבוּדָה זָרָה שְׁלֹו
 וְשֶׁל חֵבְרוֹ, וְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ מְכַבֵּל עֲבוּדָה זָרָה שֶׁל נְכָרִי. הַמְכַבֵּל עֲבוּדָה זָרָה – בְּטַל מְשַׁמְשִׂיהָ; בְּטַל מְשַׁמְשִׂיהָ
 – מְשַׁמְשִׂיהָ מִתְרִין וְהִיא אֲסוּרָה.
 ה פִּיצֵד מְכַבְּלָהּ? קָטַע רֹאשׁ אֲזָנָהּ, רֹאשׁ חֲמֻמָּהּ, רֹאשׁ אֲצִבְעָהּ, פָּחְסָה אָף עַל פִּי שְׁלֵא חֲפָרָה – בְּמַלְהָ. רָקַק
 בְּפִנְיָהּ, הִשְׁתִּין בְּפִנְיָהּ, גָּרְרָה, וְזָרַק בָּהּ אֶת הַצּוֹאָה – הֲרִי זֹו אֵינָה בְּטַלָּה. מְכָרָה אוֹ מְשַׁבְּנָה – רַבִּי אוֹמֵר: בְּטַל,
 וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לֹא בְּטַל.

פירוש ברטנורא

ג שלא בטובה. שלא יעלה שכר לכומרים:

ד ע"ז של נכרי אסורה מיד. דכתיב (דברים ו) פסילי אלהיהם, משפסלו נעשה לו לאלוה: ושל ישראל עד שתיעבדו. דכתיב (שם כ"ו) ושם כבסתר, עד
 שיעשה לה דברים של סתר, כלומר שיעבדנה, שהישראל אינו עובד ע"ז אלא כבסתר מפני שמתירא מכית דין: נכרי מבטל ע"ז שלו. דכתיב פסילי אלהיהם
 תשרפון באש, כשהן נוהגין בהן מנהג אלהות, אבל אם במלוח הרי אלו מותרים: ושל ישראל. בזמן שיש לו בה שותפות. ואין כן הלכה, דנכרי אין מבטל
 ע"ז של ישראל אפילו יש לו בה שותפות: וישראל אינו מבטל ע"ז של נכרי. ואפילו נתן לו הנכרי רשות:
 ה פחסה. בפניה. מועכה בקורנם עד שהסיר צורת פניה: גררה. סחוב והשלך בתוך הטיט: אינה בטילה. דלפום שעה רתח עלה, והדר פלח לה: רבי
 אומר בטלה. פלוגתא דרבי ורבנן כשמכרה לנכרי, אבל מכרה לישראל צורף דברי הכל בטלה. והלכה כחכמים:

משניות מבוארות – קהתי

זָרָה שֶׁל נְכָרִי – אין ביטולו של ישראל מועיל בעבודה זרה של
 גוי, ואפילו נתן לו הגוי רשות לבטלה; ואין צורך לומר, שאינו מבטל
 עבודה זרה שלו, שהרי עבודה זרה של ישראל אין לה ביטול לעולם,
 כמו שהבאנו לעיל. הַמְכַבֵּל עֲבוּדָה זָרָה – נכרי שביטל עבודה
 זרה שלו או של חבירו, בְּטַל מְשַׁמְשִׂיהָ – שכן משמשי עבודה
 זרה, היינו הדברים שמשמשים בהם לעבודה זרה, אסורים בהנאה
 כעבודה זרה עצמה; ובאה המשנה ללמד, שביטול עבודה זרה מועיל
 אף לגבי משמשיה, ומותרים הם בהנאה. אבל בְּטַל מְשַׁמְשִׂיהָ –
 בלבד, מְשַׁמְשִׂיהָ מִתְרִין – בהנאה, וְהִיא אֲסוּרָה – ועבודה זרה
 עצמה אסורה בהנאה כמו שהיתה, שעל ידי ביטול משמשיה לא
 נתבטלה העבודה זרה.

ב א ו ר מ ש נ ה ה

פִּיצֵד מְכַבְּלָהּ – הגוי את העבודה זרה, כפי ששנינו במשנה הקודמת?
 קָטַע רֹאשׁ אֲזָנָהּ – של עבודה זרה, או רֹאשׁ חֲמֻמָּהּ או רֹאשׁ
 אֲצִבְעָהּ – דהיינו שחיסר ממנה דבר מה; או פָּחְסָהּ – הכה בקורנס
 על פניה ומיעך צורתה, אָף עַל פִּי שְׁלֵא חֲפָרָה – שלא חיסר
 ממנה כלום, בְּטַלָּה – שכל הדברים הללו מוכיחים שפסק מלעבדה,
 ואינו נוהג בה אלהות, הלכך בטלה היא מדין עבודה זרה, ומותרת
 בהנאה. אבל אם רָקַק בְּפִנְיָהּ, או הִשְׁתִּין בְּפִנְיָהּ, או גָּרְרָה –
 סחב אותה דרך בזיון, וְזָרַק – או זרק – בָּהּ אֶת הַצּוֹאָה – כל
 זמן שלא עשה מעשה בגופה של עבודה זרה, הֲרִי זֹו אֵינָה בְּטַלָּה
 – שכן דרכם של עובדי עבודה זרה לעשות כן מחמת כעסם, ואחר
 כך הם חוזרים ועובדים אותה, כדרך שנאמר (ישעיהו ח, כא): "והיה
 כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלוהיו ופנה למעלה", ונאמר אחריו
 (שם שם, כב): "ואל ארץ יביט", שאף על פי שקילל מלכו ואלהיו ופנה
 למעלה, לשמים, מכל מקום אחר כך "אל ארץ יביט", שחזרו ועובד
 עבודה זרה שלו (גמרא ורש"י). מְכָרָה – מכר הגוי עבודה זרה שלו,
 או מְשַׁבְּנָהּ – נתן אותה בתורת משכון, רַבִּי אוֹמֵר: בְּטַל – רבי
 יהודה הנשיא סובר, שביטל על ידי כך את העבודה זרה. וְחֻכְמִים
 אוֹמְרִים: לֹא בְּטַל – אותה. בגמרא אמרו, שלא נחלקו רבי וחכמים
 אלא כשמכרה לנכרי, ואפילו לצורף נכרי, שבוה סוברים חכמים שלא
 ביטלה, לפי שהנכרי חושב, שגם הקונה יעבדה; אבל מכרה לצורף
 ישראל דברי הכל בטלה, שהרי יודע הוא שהישראל ישרבנה. ויש
 אומרים, שאף כשמכרה לצורף ישראל סוברים חכמים שלא ביטלה,
 שהנכרי חושב, שהישראל לא ישרבנה אלא ימכרנה לנכרי, והוא יעבוד
 לה (גמרא עבודה זרה נג, א). והלכה כחכמים.

מהגינה או מהמרחץ, שאין הקדש לעבודה זרה עד שיקריבו בתקרובת
 (רש"י), ובלבד שתהא ההנאה שְׁלֵא בְּטוֹבָה – בגמרא מבואר: שלא
 בטובת הכמרים, כלומר שלא יתן להם שכר. וְאֵין נְהִינִין מֵהֶן בְּטוֹבָה
 – אבל אם צריך לשלם לכמרים בעד ההנאה, הרי זה אסור, שנמצא
 מהנה לעבודה זרה. הִיָּה שְׁלֵא וְשֶׁל אַחֲרִים – אם הגינה או המרחץ
 היו בשותפות לעבודה זרה ולאנשים פריטים, נְהִינִין מֵהֶן – מותר
 ליהנות מהן, בֵּין בְּטוֹבָה וּבֵין שְׁלֵא בְּטוֹבָה – שהואיל ואחרים
 שותפים בוה, מותר ליהנות אף בשכר. ויש מפרשים: שלא בטובה –
 שלא יחזיק טובה לכמרים, דהיינו שאסור להודות להם על ההנאה,
 ומכל שכן שאסור לתת להם שכר. אבל אם היו הגינה או המרחץ של
 עבודה זרה ושל אחרים בשותפות, מותר ליהנות מהם, אף כשצריך
 להכיר טובה לכמרים, אבל אסור מכל מקום לתת להם שכר (רמב"ם).

~ שבת קודש ~

ב א ו ר מ ש נ ה ד

משנתנו באה להשמיע שיש הבדל בין עבודה זרה של גויים ובין עבודה זרה של
 ישראל.
 עֲבוּדָה זָרָה שֶׁל נְכָרִי, אֲסוּרָה – בהנאה, מִיָּד – כשעשאה לשם
 עבודה זרה, אף על פי שעדיין לא עבד אותה. בגמרא למדים זה מן
 הפסוק (דברים ז, כה): "פסילי אלהיהם תשרפון באש" – משפסלו
 נעשה אלוה. וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל – אבל עבודה זרה שעשאה ישראל, אֵינָה
 אֲסוּרָה – בהנאה, עַד שְׁתַּעֲבֹד – עד שיעבוד אותה, שכתוב (דברים
 כו, טו) "ארוור האישי אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' מעשה ידי
 חרש ושם בסתר", ודרשו: עד שיעשה לה דברים שבסתר, כלומר
 שיעבדה, שישראל אינו עובד עבודה זרה אלא בסתר, מפני שמתירא
 מבית דין (ברטנורא). נְכָרִי מְכַבֵּל עֲבוּדָה זָרָה שְׁלֹו – שכתוב:
 "פסילי אלהיהם תשרפון באש" – כשבאו ליידינו והם נוהגים בהם
 אלהות; אבל אם ביטלו, הרי אלו מותרים. ולהלן במשנה הבאה
 יבואר כיצד מבטלה (עיי' בסוף הפרק הקודם. שם בארנו כבר את ענין
 הביטול בקשר לאשרה). וְשֶׁל חֵבְרוֹ – יכול הגוי לבטל עבודה זרה
 של חברו, ואפילו אינו עובד לה, כגון שהוא עובד לפעור וחברו
 למרקוליס. אבל עבודה זרה של ישראל, אין לה ביטול לעולם וטעונה
 גניזה; ואפילו בעבודה זרה של נכרי ושל ישראל בשותפות, אין ביטול
 הנכרי מועיל על חלקו של ישראל (ברם. לפי הרב מברטנורא הגיוסה
 במשנתנו: "נכרי מבטל עבודה זרה שלו ושל ישראל". אלא שאין כן הלכה
 – עיין שם, ועיין בגמרא נב, ב). וְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ מְכַבֵּל עֲבוּדָה

עין יעקב - מסכת ברכות

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

דף נה עמוד ב. ההרהורים שהאדם מהרהר ביום, מראים לו מהם בחלום: **אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, אֵין מֵרְאִין לוֹ לְאָדָם** בחלום, **אֱלֹא מְהַרְהָרֵי לְבוֹ** - ממה שהרהר ביום, **שְׁנַאֲמַר** (דניאל ב כט) בדברי דניאל לנבוכדנצר אודות החלום שחלם, **אֵנֶת מִלְפָּא רַעִיוֹנָה עַל**

מִשְׁכַּבָּה סְלִיקוּ - אתה המלך, ההרהורים שההרת ביום, עלו על משכבך, ובאו לך בחלום. הרי שהחלומות שמראים לאדם, הם ממה שהרהר ביום. מקור נוסף: **וְאִיִּבְעִית אֵימָא מְהַבָּא** - ואם תרצה תאמר שיש ללמוד ענין זה מכאן, שנאמר (שם ב ל) בהמשך דברי דניאל לנבוכדנצר, **וְרַעִיוֹנֵי לְבָבָה תַנְדַּע** - ההרהורים שהינך מהרהר בהם ביום, הודיעוך אותם בחלום.

מביאה הגמרא ראייה לדברי רבי יונתן: **אָמַר רַבָּא, תִּדַע שְׁכֵן הוּא, שאֵין מֵרְאִים לאדם אלא מהרהורי לבו, דְלֵא מְחִוּוּ לֵיהּ לְאִינְשׁ** - שהרי אין מראים לאדם בחלום, **לֹא דְקָלָא דְדַהֲבָא** - דקל שעשוי זהב, **וְלֹא פִילָא דְעֵייל** - פיל שהוא חיה גדולה שנכנס בְּקוֹפָא דְמַחְטָא - בנקב המחט, ובהכרח שלפי שלא הורגל לראות דברים אלו, ולא הרהר בהם מעולם, אין מראים לו אותם בחלום.

אגב שנתבאר (לעיל נה): שאין מראים לאדם בחלום אלא מהרהורי לבו, מביאה הגמרא מעשה בענין זה: **אָמַר לֵיהּ קִיסָר - מֶלֶךְ רוּמִי, לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּרַבִּי (חַנִּינְא) [חַנְיָא], אֲמַרְתוּ דְחֻכְמִיתוּ מוֹבָא** - אומרים אתם על החכמים שבעם ישראל, שהינם חכמים ביותר, אם כן, כיון שחכם אתה, **אֵימָא לִי מַאי חֲזִינָא בְּחֻלְמָא** - אמור לי מה אראה בחלומי בלילה הקרוב.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּרַבִּי חַנִּינְא לְקִיסָר, חֲזִית דְּמִשְׁחָרֵי לָךְ פְּרָסָא - בחלומך תראה, שהפרסיים, שהינך שרוי במריבה עמם, יעבידו אותך בעבודות הצריכות למלכם, **וְגַרְבֵי בָךְ** - וישדדו אותך, **וְרַעִי בָךְ שְׂקָצֵי בְּחוּמְרָא דְדַהֲבָא** - ויתנו לך לרעות שקצים במקל של זהב. אומרת הגמרא, שאכן כך היה, הקיסר הִרְתֵּר בּוּלְיָהּ יוֹמָא - הרהר כל אותו היום בדברי רבי יהושע ברבי חנניא, **וְלְאִוְרְתָא חֲזָא** - ולערב ראה כן בחלום. וכדברי הגמרא לעיל, שאין מראים לו לאדם בחלום אלא מהרהורי לבו.

מעשה נוסף בענין זה: **אָמַר לֵיהּ שְׁבוּר מִלְפָּא - מֶלֶךְ פֶּרַס, לְשְׁמוּאֵל, אֲמַרְתוּ דְחֻכְמִיתוּ מוֹבָא** - אומרים אתם על החכמים שבעם ישראל, שהינם חכמים ביותר, אם כן, כיון שחכם אתה, **אֵימָא לִי מַאי חֲזִינָא בְּחֻלְמָא** - אמור לי מה אראה בחלומי בלילה הקרוב.

אָמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְשְׁבוּר מֶלֶכָא, חֲזִית דְּאָתוּ רֹמְאֵי וְשָׁבוּ לָךְ - בחלומך תראה, שהרומאים יבואו ויקחו אותך בשבי, **וְטַחְנֵי בָךְ קַשְׂיָתָא בְּרַחֲוִיא דְדַהֲבָא** - ויכפוך לעבוד בטחינת גרעיני תמרים בריחיים של זהב. אומרת הגמרא, שאכן כך היה, שבוּר מֶלֶכָא הִרְתֵּר בּוּלְיָהּ יוֹמָא - הרהר כל אותו היום בדברי שמואל, **וְלְאִוְרְתָא חֲזָא** - ולערב ראה כן בחלום. ואף במעשה זה מבוואר כדברי הגמרא לעיל, שאין מראים לו לאדם בחלום אלא מהרהורי לבו. הגמרא מביאה מעשה אודות ענין זה שכל החלומות הולכים אחר הפה: אדם ששמו **פֶּר הַדִּיא, מְפִשֵׁר חֲלָמֵי הוּא** - פותר חלומות היה. ודרכו היתה **דְּמֵאן דִּיהִיב לֵיהּ אַנְגָּא** - מי שהיה נותן לו שכר עבור פתרון החלום, **מְפִשֵׁר לֵיהּ לְמַעְלִיּוֹתָא** - היה פותר לו את חלום לטובה, **וּמֵאן דִּלֵּא יְהִיב לֵיהּ אַנְגָּא** - ומי שלא היה נותן לו שכר עבור פתרון החלום, **מְפִשֵׁר לֵיהּ לְגַרְדֵּיעוֹתָא** - היה פותר לו את חלום לרעה.

52 ואין לדייק מדבריו דבר, ויתכן שסובר שקריאה בישראל שאינו גר
53 מעכבת.
54 הגמרא דנה בדרשת רבי ישמעאל. בתחילה רצה רבי ישמעאל
55 ללמוד במה מצינו מבכור, ופרך שכן טעון מתן דמים ואימורים,
56 ואמר שביכורים יוכיחו, ופרך מה לביכורים שכן טעונים הנחה.
57 שואלת הגמרא: וְלַחֲדָר דִּינָא – שיחורז הדין, כלומר שידחה
58 פירכה זו על ידי שיאמר 'בכור יוכיח' שאינו טעון הנחה ומכל
59 מקום אינו נאכל אלא בזמן הבית, ומוכח שאין החומרא של
60 'הנחה' גורמת, ומעתה כל פירכה שתאמר יש לי לדחותה, ואם כן
61 תיתי כַּמָּה חֲצָד – נלמד מעשר שני מבכור ומבכורים ביחד, שכשם
62 שהם טעונים הבאת מקום, ואינם נאכלים אלא בזמן הבית, כך
63 מעשר שני הטעון הבאת מקום, אינו נאכל אלא בזמן הבית, ומדוע
64 הוצרך רבי ישמעאל להיקש.
65 מתרצת הגמרא: מִשּׁוּם דְּאִיכָא לְמִפְרָךְ – יש לפרוך לימוד זה, מִה
66 לְחֲצָד הַשְּׁוֹת שֶׁבְּהֵן שָׁפֵן יֵשׁ בְּהֵן צַד מִזְבֵּחַ, בכור להקרבה, וביכורים
67 להנחה לפני המזבח, ואילו במעשר שני אין שום חובת מזבח, ולכך
68 אין ללמוד משניהם שינהג מעשר שני דווקא בזמן הבית.
69 מוסיפה הגמרא לדון בדברי רבי ישמעאל. מבררת הגמרא: וְטָא
70 קְסָבֵר – מה סבר רבי ישמעאל שמזמת כן היה פשוט לו שבכור
71 לא נהג בזמן הזה, ואילו במעשר שני הסתפק. מבארת הגמרא את
72 צדדי השאלה: אִי קְסָבֵר קְדוּשָׁה רַאשׁוּנָה שהיתה לבית המקדש,
73 קְדוּשָׁה לְשַׁעֲתָה – לשעה שבית המקדש קיים וגם קְדוּשָׁה לְעֵתִיד לְבָא
74 – קידשה את מקום בית המקדש לעולם ועדיין קדושה היא
75 ירושלים להקריב בה כאילו בית המקדש קיים, ולגבי מעשר שני
76 שנאמר בו 'לפני ה' אלהיך' הסתפק האם בזמן הזה שאין חומה,
77 נחשב לפני ה' או לא, אם כן אִפְּלוּ כְּבוֹד נְמִי – גם צריך להיות
78 נקרב ונאכל בזמן הזה, ואִי קְסָבֵר קְדוּשָׁה רַאשׁוּנָה קְדוּשָׁה לְשַׁעֲתָה
79 וְלֹא קְדוּשָׁה לְעֵתִיד לְבָא, ובטלה לאחר החרבן, ומסתפק במעשר
80 האם כיון שאינו צריך לבית המקדש, נאכל בירושלים, או שמא
81 אינו נקרא לפני ה', אם כן אִפְּלוּ כְּבוֹד נְמִי תַּפְּעִי – היה לו להסתפק
82 גם בבכור, באופן שאין חסרון של זריקת דמים ואמורים על גבי
83 מזבח, כגון שזרק דמו קודם שנחרב הבית, ועדיין בשרו קיים,
84 האם רשאים לאכלו.
85 מבארת הגמרא: אִמֵּר רַבִּינָא, לְעוֹלָם קְסָבֵר קְדוּשָׁה רַאשׁוּנָה קְדוּשָׁה
86 לְשַׁעֲתָה וְלֹא קְדוּשָׁה לְעֵתִיד לְבָא, וְהָכָא – בהיקש מעשר שני לבכור,
87 אכן מדובר בְּכָבוֹד שֶׁנִּזְרַק דָּמוֹ קוֹדֵם חוֹרְבַן הַבַּיִת, וְחֶרֶב הַבַּיִת, וְעַדִּין
88 בְּשָׂרוֹ קָיָים, ופשוט שאינו נאכל משום שמתקיימן בְּשָׂרוֹ לְדָמוֹ,
89 שנאמר לגבי בכור (במדבר יח יד) אֶת דָּמָם תִּזְרַק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְגו',
90 וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָךְ וְגו', ודורשים, מִה דָּמוֹ כְּמִזְבֵּחַ אִף בְּשָׂרוֹ כְּמִזְבֵּחַ,
91 כלומר ששרו נאכל רק בשעה הראויה לזריקת דם במזבח, ולא
92 לאחר שנחרב. ורצה רבי ישמעאל ללמוד מעשר שני, מבכור
93 ומביכורים במה מצינו, ופרך לימוד זה, ולבסוף מְקִישׁ לְעוֹלָם לְכָבוֹד
94 – למד מעשר בהיקש מבכור, מה בכור נאכל רק בזמן הבית, אף
95 מעשר נאכל רק בזמן הבית.
96 שואלת הגמרא: כִּיצַד בְּכֹר שְׁנִלְמַד שֶׁאֵין נֹאכַל בְּשָׂרוֹ מִהִיקָשׁ
97 לְדָמוֹ יִכּוֹל לְחַזֹּר וּלְלַמַּד בְּהִיקָשׁ לְמַעַשְׁר שֶׁנִּי וְכִי דָּבָר הַלְּמַד בְּהִיקָשׁ
98 חוּזַר וּמְלַמֵּד בְּהִיקָשׁ, הלא כלל בקדשים הוא, שדבר שנלמד בהיקש
99 אינו חוזר ומלמד. מתרצת הגמרא: מְעַשְׂר דְּגֵן חוֹלִין הוּא – מעשר
100 שני אינו נחשב קדשים, ובחולין אין אומרים כלל זה, אלא למדים
101 בהיקש אף מהנלמד בעצמו מהיקש.

1 מֵאִמֵּי (מ) תְּיָבִין עֲלֵיהֶן – זר האוכלם מאימתי חייב מיתה בידי
2 שמים, מְשִׁירָאוּ פְּנֵי הַבַּיִת – משיכנסו לעזרה בבית המקדש.
3 מבררת הגמרא: כְּמָאן – כשיטת איזה תנא סובר רבי יצחק בזה.
4 משיבה הגמרא: כִּי הָאֵי תִנְאָא – כתנא זה, דְּתִנְיָא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי
5 אֱלִיעֶזֶר אֱוִימֵר, בְּפִירוּשׁ שֶׁהוּבָאוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֲךָ לֹא נִכְנסוּ לְגַמְרִי,
6 אלא מְקַצְתָּן בְּחוּץ וּמְקַצְתָּן בְּפָנִים, הפירות שבחוץ חרי הן פְּחוּלִין
7 לְכָל דְּבִרְיָהֶם, והפירות שבפנים חרי הן בְּהַקְדָּשׁ לְכָל דְּבִרְיָהֶם.
8 מבואר בדבריו שביכורים מתקדשים בכניסתם לבית המקדש.
9 הגמרא חוזרת לנידון לעיל (ט) לענין קריאה והנחה אם מעכבות
10 באכילת הכהן: אֱמֹר רַב שֵׁשֶׁת בְּפִירוּשׁ תִּנְחָה מְעַכְבֵּת בְּהֵן – שקודם
11 הנחה בעזרה אסור לכהן לאכלם, קְרִיָּה – קריאת פרשת 'ארמי
12 אוֹבַד אֲבִי', אֵין מְעַכְבֵּת בְּהֵן. מבאר רב ששת, כְּמָאן – כמו איזה
13 תנא אני סובר, כִּי הָאֵי תִנְאָא – כשיטת תנא זה, דְּתִנְיָא בְּבֵרִיתָא רַבִּי
14 יוֹסֵי אֱוִימֵר שֶׁלֹּשָׁה דְּבִרְיִים מִשּׁוּם שֶׁלֹּשָׁה יְקָנִים וְדַבַּר אֶחָד מִכָּל זָקוּן,
15 ואחד מהם, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֱוִימֵר, לִפִּי שְׁנֹאמֵר בְּתוֹרָה שֶׁמַּעֲלִים
16 מַעַשְׂר שְׁנֵי לֹאכְלוּ לִפְנֵי הַקַּב"ה בִּירוּשָׁלַיִם, וְכֹל הֵייתִי לֹמֵר שֶׁעֲלָה
17 אֲדָם מְעַשְׂר שְׁנֵי אִף בְּזָמַן הַזֶּה בִּירוּשָׁלַיִם וְיִאֲכָלוּ שֶׁם בְּלֹא פְדִיּוֹן אִף
18 שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָים, וְדוּחָה זֹאת, וְדִין הוּא – יש ללמוד לאסור
19 זאת בדין 'מה מצינו' מבכור, שכן בְּכֹר פְּעוּן הַבָּאָת מְקוּם –
20 להביאו לירושלים, וכמו כן מְעַשְׂר שְׁנֵי פְּעוּן הַבָּאָת מְקוּם, ויש
21 ללמוד זה מזה, מִה בְּכֹר אֵינוֹ נֹאכַל אֲלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת – בזמן שבית
22 המקדש קיים, אִף מְעַשְׂר אֵינוֹ נֹאכַל אֲלָא בְּפָנֵי הַבַּיִת, אך יש מקום
23 לדון שוב שאין ללמוד מבכור למעשר שני, משום שמה לְכָבוֹד
24 שֶׁנִּזְרַק חֲמוּר הוּא בְּכָךְ שֶׁפְּעוּן מִתַּן דָּמִים וְאִמּוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְדוּחָה
25 זאת שעדיין יש לומר בְּפִירוּשׁ יוֹכִיחוּ – שביכורים אינם טעונים מתן
26 דמים ואימורים, ובכל זאת אינם נאכלים אלא בפני הבית. אך
27 עדיין יש מקום לדון שאין ללמוד מביכורים, משום שמה לְכָבוֹדִים
28 שֶׁנִּזְרַק חֲמוּרִים הֵם בְּכָךְ שֶׁפְּעוּנֵים תִּנְחָה, אלא מסיק שאכן דין זה אינו
29 נלמד במה מצינו אלא נלמד בהיקש, שכן תְּלָמוּד לִוְיָר – מלמדנו
30 הכתוב (דברים יד ט) 'וְאִכְלָתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְגו' מַעַשְׂר דְּגִנְךָ תִּירְשָׁךְ
31 וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרְתָּ בְּקֶרֶךְ וְצֹאנְךָ, ובפסוק זה מְקִישׁ הַכְּתוּב מְעַשְׂר
32 לְכָבוֹד, מִה בְּכֹר אֵינוֹ נֹאכַל אֲלָא לִפְנֵי הַבַּיִת אִף מְעַשְׂר שְׁנֵי אֵינוֹ
33 נֹאכַל אֲלָא לִפְנֵי הַבַּיִת, עד כאן דברי רבי ישמעאל. מוכיח רב ששת
34 מדברי רבי ישמעאל שרק הנחה מעכבת ולא קריאה, וְאִם אֵיתָא –
35 ואם יש דין שגם קריאה מעכבת, לִפְרוּךְ הִיא צָרִיךְ לְהוֹכִיר שְׁתֵּיהֶן
36 בְּפִירְכָתָהּ וְלֹמֵר מִה לְכָבוֹדִים שֶׁנִּזְרַק פְּעוּנֵין קְרִיָּה וְתִנְחָה, אלא ודאי
37 שלא הוֹכִיר קריאה משום שאינה מעכבת.
38 רב אשי דוחה את ההוכחה של רב ששת מדברי רבי ישמעאל:
39 אֱמֹר רַב אֲשֵׁי לֹרַב שֵׁשֶׁת, הרי גם לשיטתך לא מובן מדוע רבי
40 ישמעאל לא הוֹכִיר 'קריאה' בפירכתו, שהרי נְהִי דְעֵיבּוּבָא לִיכָא –
41 הגם שאינה מעכבת, אבל מְנֻחָה מִי לִיכָא – האם אין בכך מצוה,
42 ואם כן לִיכָא מְנֻחָה וְלִפְרוּךְ – שיפרוך ויאמר מה לביכורים שכן יש
43 בהם מצוה לקרוא ולהניח. אֲלָא אֱמֹר רַב אֲשֵׁי וְדַאי צָרִיךְ לֹמֵר
44 שֶׁהִטַּעַם שֶׁרַבִּי ישמעאל לא הוֹכִיר קריאה אינו משום שאינה
45 מעכבת, אלא היא מְפִינָן דְּאִיכָא בְּפִירוּי תַּגָּר – כיון שביכורים כולל
46 גם ביכורים שמביא גר, וגר אינו קורא, משום דְּבַעֲי לְמִימֵר –
47 שצריך לומר בקריאה את הפסוק 'כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
48 [ה'] לְאַבְרָהָם' (דברים יד ט) וְלֹא מְצִי אֱמֵר – והגר לא יכול לומר פסוק
49 זה, שהרי אבותיו גויים היו וד' לא נשבע לתת להם את ארץ
50 ישראל, וכיון שְׁלֹא פְּסִיקָא לֵיהּ – לא מוחלט הדבר שבכל
51 הביכורים יש מצות קריאה, לכן לא פרך רבי ישמעאל מקריאה.

1 מאימתי חייבין עליהן — מיתה, זר האוכלן, שלשה דברים — זו אחת מהן, וכולן שנוין
 2 בספרי. יבול יעלה אדם בו' — קסבר קדושת הארץ לא בטלה וצריך להפריש מעשרות.
 3 וקאמר: יבול יעלנו ויאכלנו בירושלים בלא פדיון, תלמוד לומר בו' — לפיכך טעון בית.
 4 ולקמיה פריך: מאי שגא בכור דפשיטא ליה, ובמעשר מיבעי ליה. מצוה מי ליכא —
 5 וכיון דמצוה איכא — נפרוך נמי קרייה דמצוה!
 6 לא פסיקא ליה — ומיהו בישראל אפילו
 7 עינבא איכא למימר. ועיהר דינא וניתי כמה
 8 הגד — למה לי ויקישא? נימא בכור יוכיח,
 9 חזור הדין, הצד השווה שבחן שטעונת הבאת
 10 מקום, ואינן נוהגין אלא בפני הבית. צד מובח
 11 — זה למתן דמים וזה להנחה, ומאי קסבר —
 12 האי תנא, דפשיטא ליה בכור שפי ממעשר. אי
 13 קסבר קדושה ראשונה — של בית קדשה
 14 לעתה וקדושה לעתיד לבא, כי היכי דסבירא
 15 ליה בקדושת הארץ, וקא מיבעיא ליה: מי
 16 קרינא ביה השתא בלא חומה "לפני ה' אלהיך"
 17 או לא, וקא פשיט מעשר מבכור. אפילו בכור
 18 נמי — יקרב ויאכל, דהא מאן דאית ליה קדושה
 19 לעתיד לבא סבירא ליה מקריבים אף על פי
 20 שאין בית, כדאמרין בימגילה נקתא: "מגילה
 21 יא, הוי רבינו: ואי קסבר לא קדשה אפילו
 22 בכור נמי תיבעי — ואי קסבר קדושת הבית
 23 בטלה, ומיבעיא ליה במעשר הואיל ואינו צריך
 24 לבית אי מתאכל בירושלים "לפני ה'" קרינא
 25 ביה אי לא — אפילו בכור נמי כי האי גונא
 26 תיבעי ליה, כגון בכור שנורק דמו וחרב הבית
 27 ועדיין בשרו קיים מהו שיאכלוהו. אמר רבינא
 28 לעולם קסבר לא קדשה והבא — דקא פשיט
 29 ליה למעשר מבכור — בבכור שאינו צריך
 30 לבית, דומיא דמעשר עסקינן, והא דפשיטא
 31 ליה דלא מתאכל — משום דאיתקש בשרו
 32 לדמו, דכתבי "את דמם שנורק נעל המזבח וגו'
 33 ובשרם יהיה לך" וגו' וליף מיניה: בשעה שהיא
 34 ראויה לזריקת דם אתה אוכל את הבשר ולא
 35 משנתרס המזבח, וכי דבר הלמד בחיקש — מן
 36 הדם, חוזר ומלמד — על המעשר בחיקש: הא
 37 קיימא לן בובחים ב"איהו מקומן" (מטב) שאין
 38 למדוך בקדשים למד מן הלמד: חולין הוא —
 39 ובחולין למדוך למד מן הלמד.
 40 הניחא
 41 לשענתה ולא קדשה לעתיד לבא, והכא בכבור שנורק דמו קודם חורבן הבית, והרב הבית
 42 ועדיין בשרו קיים, ומקשינן בשרו לדמו, מה דמו במזבח — אף בשרו במזבח, ומקיש
 43 מעשר לכבור. — וכי דבר הלמד בהקש חוזר ומלמד בהקש? — מעשר דגן חולין הוא.
 הניחא

יבול יעלה אדם מעשר בירו בומן הזה — ויאכלנו בלא פדיון, דקדושה (ירושלים)
 (ראשונה) לא בטלה לענין מעשרות.
 וליכא מצוה כו' — פירוש: שכן טעונת קריאה למצוה קודם שכל בכורים. ומעשר שני
 אוכלין אותו בלא שום קריאה, ומה שטעונת מעשר — בשעה שלשית היה, ואז
 לא היה נהוג כלל מעשר שני.
 מה להצד השווה שבחן שכן יש בחן צד מובח —
 ויש למפרך: שכן אסורים לורים, כדפריך
 רבה לעיל, והא דאמר בביריאת בכורים יוכיח,
 צריך לומר דמיירי בבכורים שהופרש בפני חורבן
 הבית, דאם הופרש אחר הבית אינן קדושים
 כלל וחולין הן, דתנן פרק שני דבכורים: יש
 בתרומה ומעשר מה שאין כן בבכורים, שהתרומה
 והמעשר אסורין ויש להם שיעור ונוהגין בכל
 הפירות בפני הבית ושלא בפני הבית, ובכורים
 אין אלא בשבעה מינין ובפני הבית.
 אפילו בכור נמי — צריך לומר דמיירי אם
 עשה מובח חרק דמו, אליבא דקדושת
 בית לא בטלה, דמקריבין אף על פי שאין בית.
 דבלא מובח — פשיטא דבכור לא, דהא בני מתן
 דם ואימורים, ואם תאמר: לימא דבכור דביריאת,
 דקאמר "מה בכור" וכו', מיירי היכא דלא עשה
 מובחו ויש לומר: דלהווא דהאי לא הוה מדמי
 בכור למעשר, ולא דמי ליה מעשר.
 ואי סבר לא קדשה אפילו בכור נמי תיבעי — כך
 גרס רש"י, דמוקי ליה בכור שנשחט וגורק
 דמו וחרב, דהוואו הוי דומיא דמעשר,
 כדפריש הקונטרס, ואם תאמר: אי לא קדשה,
 אם כן לא משכחת לה מעשר, דקדושת הארץ
 בטלה: ויש לומר: דהאי קדושת בית לא קדשה,
 אבל קדושת הארץ קדשה לעתיד לבא לענין
 מעשרות, אבל קשה: דאי לא קדשה קדושת הבית
 לעולם, אם כן במות מותרות, דהא הוא תליא
 כדמוכח במגילה (יא), ואם כן יביא מעשר שני
 והוא נאכל בכל עיר ישראל, כדאמרין בובחים
 (ק"ב): באו לנוב ולגבעון וחרתו הנמות, וקדישם
 קלים ומעשר שני נאכלין בכל העירו ויש לומר:
 דמיירי וגורל לפני הבית, שדוחק להביא למקום.
 ובהכי נוחא נמי קושיא קמייתא, ומסיק דלעולם
 לא קדשה כהאי גוונא, אבל קשה לגיטא זו,
 דאמרין למסקנא דלא קדשה, אם כן מאי מיבעי
 לעיל "יבול יעלה" פשיטא דלא יעלה בירושלים
 יותר משאר עירות כיון דלא קדשהו ותו, גבי
 בכור נמי למה לי היקשא דבשרו לדמו: תיפוך
 ליה דבלאו היקשא דהיכא דאכלי הוי להו כחוץ
 לחומה כיון דלא קדשה, והוי ליה כאוכל קדישם
 בחוץ: ועוד קשה, דקאמר: ולעולם דלא קדשה כו' ומקשינן בשרו לדמו, משמע דאי אמר קדשה — מתאכל בכור בלא בית, ולא הוי ממעטינן מדרך היקשא. וקשה, דהא מובח פרק
 "קדיש קדיש" (ובחים ס"א) דמובח שנפגם אין אוכלין קדישם קלים, ואמאי? הא מובח הוא היכי דקדשה דנאכל אפילו ליכא מובח, ושאינו הוא דלא קדשה: לכן צריך לומר דריס לעיל
 "ואי סבר לא קדשה מעשר נמי" והכי פירושא: אפילו מעשר נמי לא יאז מתאכל בירושלים כלל בלא פדיון, דלא הוי כלל "לפני ה' אלהיך", ואין לתמוה: אי לא קדשה אם כן לא
 משכחת מעשר, דקדושת הארץ בטלה: דהאי קדושת בית לא קדשה, אבל קדושת הארץ קדשה לעתיד לבא לענין מעשרות, ולא תליא הא כהא, אבל הכא מיירי שאין המזבח כלל
 בנוי. וגריס: לעולם קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא, ועמא דבכור לאו משום קדושת הארץ, אלא משום דאתקש בשרו לדמו, דביענין שיהא המזבח קיים בשעת אכילת בשרו. הלכך
 כל כמה דילפינן דבכור לא מתאכל — מעשר נמי לא מתאכל בלא פדיון, ואם תאמר: ביריאת בכורים יוכיחו — מנלן דבכורים לא מתאכלי כשאין מובח אם הנוחו אצל מובח
 וחרב, דבעי למילף מעשר מנייתו: ויש לומר: דהאי לא דאמרין בביריאת בכורים יוכיחו, מיירי בבכורים שלא הובאו כלל בפני הבית עד לאחר חורבן, ובדאי היה להתלמד לחשב
 דאם כן לא שייך כלל לדמות מעשר לבכורים אלו, שהרי צריכים הנחה וצריכים לבית גם בשביל הנחה ולא בשביל אכילת לחוד, ומעשר לא צריך לבית אלא בשביל אכילת לבד.
 אלא דלא חייש ליה לפי שאינו נשאר בפני המזבח, ומה שזוקק התלמוד להעמיד בכבור שנורק דמו לפני הבית, ואינו מעמידו כשהוא אחר הבית כמו בכורים — משום דתנא מטיס קרא
 דהקיש הכתוב, ואין נכון להעמיד בכבור שהוא אחרי הבית, שלא דמי כלל למעשר, דהא מחוסר מתן דם ואימורין כדפירשתי לעיל, ולא שייך לחקיש מעשר לכבור אלא דוקא כשאין
 הבכור צריך לבית אלא דוקא בשביל האכילה דלפני ה', והשתא הוא דומיא דמעשר. דהאי במשא ומתן יכול להיות דומה מעשר לבכורים שהובאו אחר הבית אף על גב דלא נשאר
 במסקנא, ובכור נמי שבתלת הברייתא — יכול היה להיות בכבור שאחר הבית, אלא שאז לא היה טועה, דהא לא שייך כלל לדמות לו מעשר, והיינו דמתוכי: שכן אין טעון מתן דמים.
 רישא

1 **רישא** במעשר שני טמא וגברא טמא — או א קאמר, דבחדא מינייהו לקי. **הוא** בפנים
 2 ומשאו מבחוץ מהו אמר ליה כי ירחק ממך המקום ממך ממלואך — כך גירסת
 3 הקונטרס. ורש גורסים: ממך לחודיה, כלומר ממך גופך, הדרי גופו בפנים. וקשה על זה, דאם
 4 כן אדם שגופו בירושלים ופירותו מעשר שני שלו בעירו — אם כן לא יוכל לחללם כיון שגופו

5 בירושלים. זה אינו, דעד כאן לא מביעא ליה
 6 לרב פפא אלא ברנטיק קניא, ואי לא קניא —
 7 מודה דיכול לפדותם אף על גב דגופו בפנים, כיון
 8 שהפירות חוץ לירושלים, והוא נותן טעם הדא
 9 קרינן בו 'לא תוכל שאתו' אף בגופו בפנים! וממא
 10 איבא למימר דשביקה לקרא ד'מרך' דמשמע
 11 מגופך, דאיהו קא דחיק, ומוקמי אנפשיה חיבא
 12 דלא שייך בו 'לא תוכל שאתו' אגרו' שאינו מחוסר
 13 טעניה, כזה שהוא על בתפיו, ורב פפא מביעא
 14 ליה בקניא, כך נראה למורי שיחזה. אבל על
 15 גירסא ד'ממילואך' קשה: ד'ממילואך' היינו
 16 המשוה, כדפירש הקונטרס גבי משאו מבפנים
 17 וגופו מבחוץ, וכיון שמשאו מבחוץ קרינן 'כי ירחק
 18 ממלואך'! וצריך לומר ד'ממילואך' מגלה לנו
 19 הדגוף והמשוי בחד, והוה ליה במקצת המשוי
 20 בפנים.

21 **אמר** רבי יוחנן מאימתי מעשר שני חייבים עליו
 22 משיראה פני הבית — וקשה: דכיון
 23 דקודם שיראה פני הבית הכי נמי דמותר לאבולו
 24 חוץ, אם כן למה חזקק לעולם לפדות מעשר
 25 שני? ורש לומר: דהאי ליבא לאו, אבל עשה
 26 איבא, דכתיב 'וצרת הספק בידך' — אבל בלא
 27 פרייה לא.

28 **מיתניב** רבי יוסי אומר כו' — הוא הדין דרמי
 29 לאותובי מתניתין דאוקי לעיל סיפא
 30 במעשר שני טהור דאכל חוץ לחומה, אלא
 31 והאי משני דעיליה ואפקיה. אבל הכא קשיא:
 32 מאי למימרא? ובמתניתין ליבא למפרך, דהא קא
 33 מהני ליה למלקות דלא השמיענו שום חידוש
 34 בהם.

הא

25 **מבעי** ליה ל'כרדבי אליעזר! — אם כן, לימא קרא 'לא תוכל לאכול', מאי שאתו? — ואימא
 26 פולז להכי הוא דאתא! — אם כן לימא קרא 'לא תוכל לימלו', מאי 'שאתו'? — שמע מינה
 27 תרתיה יתיב רב חנינא ורב הושעיא וקא מבעיא להו: אפיתחא דירושלים, מהו? פשטא,
 28 הוא פחוץ ומשאו בפנים — קלטוהו מחיצות, הוא בפנים ומשאו בחוץ — מהו? תנא להו
 29 ההוא סבא פדבי רבי שמעון בן יוחי: 'כי ירחק ממך המקום' — ממילואך. בעי רב פפא:
 30 קבט ליה בקניא, מאי? תיקו. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: מעשר שני מאימתי חייבין עליו
 31 מ'שראה פני החומה, מאי טעמא — דאמר קרא 'לפני ה' אלהיך תאכלנו' (שנה בשנה)
 32 וכתוב (פי) 'לא תוכל לאכל בשעריך', כל היבא קרינן ביה 'לפני ה' אלהיך תאכלנו' —
 33 קרינן ביה 'לא תוכל לאכול בשעריך', וכל היבא דלא קרינן ביה 'לפני ה' אלהיך תאכלנו'
 34 — לא קרינן ביה 'לא תוכל לאכול בשעריך'. מיתניב, רבי יוסי אומר: פהו שעלתה בידו
 35 תאנה של טבל, אמר: תאנה זו תרומתה בעוקצה, מעשר ראשון בצפונה, ומעשר שני
 36 לדרומה, והוא שנת מעשר שני והוא בירושלים, או מעשר עני והוא בגבולין; אכלה

1 הניחא למאן דאמר כו' — פלוגתא היא ב'איזהו מקומך'. רישא במעשר שני טמא —
 2 וקאביל ליה בירושלים בלא פרייה. הכי גרסינן: היכן מוזהר על אכילה שלא יאכלנו
 3 בטומאה איני יודע תלמוד לומר לא תוכל וגו'. כך היא שניה בספירי, ובשקבעה כאן
 4 לא הספיקו לגומרה עד דאקשי גמרא: טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה 'ולא יאכל מן

5 הקדשים כי אם רחץ' וגו' ומוקינן לה ביבמות
 6 במעשר, מדכתיב 'כי אם רחץ', הוה רחץ —
 7 טהור, דטבל ועלה אוכל במעשר. ורבינו גופו
 8 טהור ויצאה נשמתו בטרה לא פירש יותר,
 9 מכאן ואילך לשון תלמידו רבי יהודה ברבי
 10 (נתן). כך הוא לשון הברייתא: (כלומר) איני
 11 יודע להיכן מוזהר לכך תלמוד לומר 'לא'
 12 תוכל' וגו'. והתלמוד לא שביק ליה לאסוק
 13 מילתיה, אלא קדים ופרין ומתמה: אמאי קאמר
 14 איני יודעי? הא טומאת הגוף בהדיא כתיבא
 15 'נפש אשר תגע בו כו' לא יאכל מן הקדשים
 16 כי אם רחץ בשרו במים', ואמרין ביבמות
 17 דהאי קרא במעשר שני קאמר, דטבל ועלה
 18 אוכל בו, ולחלו הוא אומר — בבכור בעל מום
 19 (שנפדה) 'בשערך תאכלנו', ולעיל מיניה
 20 כתיב 'כי יהיה בו מום', אפילו טמא וטהור —
 21 דאף על גב דאסור בגיזה ועבודה, כדאמרין
 22 (בברות טו.א.) 'בכל אות נפשך חובב ואבלת
 23 בשר', 'תובח' — ולא גיזה, 'ואבלת' — ולא
 24 לכלבך, 'בשר' — ולא חלב, אפילו הכי טמא
 25 וטהור אוכלין אותו בקערה אחת, דנאבלים
 26 בטומאת הגוף ובטומאת עצמן. דכיון דטמא
 27 אוכל בהן, היינו בטומאת הגוף — אוכל
 28 הטהור, וכשהטהור אוכל עמו לאור שנגע בו
 29 — היינו טהור אוכל טומאת עצמו, דטבל את
 30 הטמא. האי טמא דשראי לך חם — בבכור
 31 בעל מום, דכתיב ביה 'בשערך'. הכא — גבי
 32 מעשר 'לא תוכל'. והינו 'לא תוכל לאבול'
 33 בשערך', כלומר אי אתה רשאי לאבול מעשר
 34 שני בחורת בכור שכתוב בו 'בשערך', דבעל
 35 מום בבכור נאכל בטומאת עצמו ובטומאת

36 הגוף, וזה אסור. ונפלו דבר פרייה הוא —
 37 מעשר שני שנטמא. דמדקאמר במתניתין שלא
 38 נפדה — מכלל דאי בעי פריך, ואפילו
 39 בירושלים. דאף על גב דמעשר שני טהור אינו
 40 נפדה בירושלים, דכתיב 'כי ירחק ממך... ונתת
 41 בכסף' — בריחוק מקום אתה פודה ולא בקירוב
 42 מקום (קדושין נ.א.). ואילו שאת אלא אבילה
 43 — והכי קאמר קרא: כי ירחק ממך — שהיא
 44 מעשר טהור חוץ לירושלים, או אפילו הוא
 45 בירושלים אלא שאת אבילה יוכל לאבולה,
 46 שנטמא — ונתת בכסף. אפילו בפסיעה אחת
 47 — אף על גב דכתיב 'ירחק' דמשמע טובא —
 48 תלמוד לומר 'כי לא תוכל שאתו' לנושא
 49 ולהביאו לפנים מן החומה. דהכתוב לא תלה
 50 הדבר בריחוק אלא בנטילה, דכל זמן דאיבא
 51 למיעבד אחתי נטילה והבאה לפנים אפילו
 52 פסיעה אחת — פודה אותו. ל'כרדבי אליעזר —

למעשר שני שנטמא. מאי שאתו — שמע מינה לכרדב אסי. יתיב רב חנינא ורב הושעיא אפיתחא דירושלים — וקא מביעי להו. פמלואך — מכל מילי שלך, ומשא של אדם
 חשיב מלואו. דלא תימא 'ממך' מקצתך, דכל זמן שרחק מקצתך יהא נפדה. אלא כי ירחק ממלואך — פדה, אבל כשאתה בפנים או משאך בפנים — לא רחוק המקום ממלואך,
 ושוב לא נפדה, אלא 'ואבלת שם', בעי רב פפא — הוא מבפנים ונקיט משאו בקניא ארוך מבחוץ. מהו — כיון דלאו ממש על בתפיו הוא — אין זה מלואו, והרי הוא כמטול
 לארץ ונפדה, או דלמא, כיון דנקיט ליה — משאו קרינא ביה. תיקו. כן נראה בעיני רבי ועיקר. משיראה פני החומה — חוץ לחומה דמתניתין היינו דעיליה ואפקיה. דלא קרינא
 ביה לפני ה' אלהיך — דלא הונוסו לפנים. כיון שעלתה בידו תאנה של טבל ואמר תאנה זו תרומתה בעוקצה — בצד זבחה. מעשר ראשון בצפונה — בצד צפון, והוא
 אחוזה כנגד מזרח. וכן מעשר שני בדרומה. תרומה בעוקצה כו' — דבעי 'ראשית', שהיא שיריה ניכרין, והלכך בעינן סיוס. והאי דתנן (דמאי פרק שביעי משנה ד.) 'שני לוגין
 שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה במקומן' פליג אהא, דלא בעי 'ראשית' שהיא שיריה ניכרין. והיא שנת מעשר שני — ואותה שנה שניה שראוי ליתן בה מעשר שני. והוא
 בירושלים — כשקרא שמות הללו על אותה תאנה. מעשר עני בגבולין — או שהיא שנת מעשר שלישית, ואמר 'מעשר עני בדרומה'. ולא אמר: מעשר שני והוא אפילו בגבולין,
 לוקה

למעשר שני שנטמא. מאי שאתו — שמע מינה לכרדב אסי. יתיב רב חנינא ורב הושעיא אפיתחא דירושלים — וקא מביעי להו. פמלואך — מכל מילי שלך, ומשא של אדם
 חשיב מלואו. דלא תימא 'ממך' מקצתך, דכל זמן שרחק מקצתך יהא נפדה. אלא כי ירחק ממלואך — פדה, אבל כשאתה בפנים או משאך בפנים — לא רחוק המקום ממלואך,
 ושוב לא נפדה, אלא 'ואבלת שם', בעי רב פפא — הוא מבפנים ונקיט משאו בקניא ארוך מבחוץ. מהו — כיון דלאו ממש על בתפיו הוא — אין זה מלואו, והרי הוא כמטול
 לארץ ונפדה, או דלמא, כיון דנקיט ליה — משאו קרינא ביה. תיקו. כן נראה בעיני רבי ועיקר. משיראה פני החומה — חוץ לחומה דמתניתין היינו דעיליה ואפקיה. דלא קרינא
 ביה לפני ה' אלהיך — דלא הונוסו לפנים. כיון שעלתה בידו תאנה של טבל ואמר תאנה זו תרומתה בעוקצה — בצד זבחה. מעשר ראשון בצפונה — בצד צפון, והוא
 אחוזה כנגד מזרח. וכן מעשר שני בדרומה. תרומה בעוקצה כו' — דבעי 'ראשית', שהיא שיריה ניכרין, והלכך בעינן סיוס. והאי דתנן (דמאי פרק שביעי משנה ד.) 'שני לוגין
 שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה במקומן' פליג אהא, דלא בעי 'ראשית' שהיא שיריה ניכרין. והיא שנת מעשר שני — ואותה שנה שניה שראוי ליתן בה מעשר שני. והוא
 בירושלים — כשקרא שמות הללו על אותה תאנה. מעשר עני בגבולין — או שהיא שנת מעשר שלישית, ואמר 'מעשר עני בדרומה'. ולא אמר: מעשר שני והוא אפילו בגבולין,
 לוקה

56 להחיתר בו את מה שהתחית לך 'בשעריך', דהיינו בפסוק 'בשעריך
57 תאכלנו הטמא והטהור יחדיו', כלומר 'האף טמא דשירי לך גבי
58 מהור הים' - אותה טומאה שהתחית לך שם, בבכור בעל מום, 'הפא
59 לא תיבול' - כאן לא תאכל בה, ומכאן למדנו אזהרה על אכילת
60 מעשר שני בטומאת הגוף ובטומאת עצמו.
61 כאמור לעיל העמידה הגמרא את האמור במשנה בראש הפרק
62 (ג.) 'מעשר שני הקדש שלא נפדו', במעשר שני טמא שאכלו
63 בירושלים. ומשמע שיכול היה לפדותו ולאוכלו בהיתר, ואפילו
64 שהוא כבר בירושלים, ואף שמעשר שני טהור אינו נפדה אחר
65 שנכנס לירושלים. מבררת הגמרא: 'ומנא לן דמעשר שני טמא כר
66 פדייה הוא ואפילו כבר נכנס לירושלים, דאמר רבי אליעזר, מנין
67 למעשר שני שנמקא שפודין אותו אפילו בירושלים, תלמוד לומר
68 (דברים יד ב-ד) 'כי לא תוכל שאטו כי ירחק ממך המקום וגו' ונתתה
69 בכסף, ואין פירוש המילה 'שאטו' אלא לשון אכילה, שנאמר (בראשית
70 מד ז) 'וישא משאית מאת פניו, ונמצא שיש לדרוש את הפסוק
71 שאם לא תוכל לשאתו, דהיינו לאוכלו, משום שנטמא, ואפילו
72 הוא בירושלים, או שהוא טהור אבל רחוק ממך המקום שחבר בו
73 הקב"ה (שהוא ירושלים), שיכול אתה לפדותו.
74 הגמרא מביאה דין נוסף בפדיון מעשר שני, שנלמד מהפסוק 'לא
75 תוכל שאתו: אפר רב ביבי אפר רב אפי, מנין למעשר שני מהור
76 שפודין אותו אפילו במרחק פסיעה אחת מחוץ להומה, ואין דורשים
77 מן הפסוק (דברים שם) 'כי ירחק ממך המקום' שאפשר לפדותו דווקא
78 אם הוא רחוק מאד מירושלים, שנאמר (שם) 'כי לא תוכל שאטו וגו'
79 ונתתה בכסף, שאין היתר הפדיון תלוי בריחוק מקום או קירוב
80 מקום לירושלים, אלא בצורך לשאתו ולהביאו לירושלים, וכל
81 שהוא מחוסר נשיאה והבאה, אפילו אינן אלא כדי פסיעה אחת,
82 יכול אתה לפדותו.
83 הגמרא מבררת כיצד נלמדות שתי הדרשות מפסוק אחד. מקשה
84 הגמרא: הלא הא' - כתוב זה מפעי ליה [-נדרש הוא] לכרבי
85 אליעזר שמעשר שני טמא נפדה אפילו בירושלים. מתרצת הגמרא:
86 אם כן, שלא בא הכתוב אלא לכדרכי אליעזר, לימא קרא 'לא
87 תוכל לאוכלו', מאי לשון 'שאטו', אלא בא ללמד גם זאת שמעשר
88 שני טהור נפדה אפילו אינו רחוק אלא פסיעה אחת מירושלים,
89 כיון שעדיין צריך לשאתו ולהכניסו.
90 שואלת הגמרא: ואימא שהפסוק בולו לרבי הוא דאמא - לדרשה
91 זו בא, ומנין לנו לדרוש גם זאת שמעשר שני טמא נפדה
92 בירושלים. משיבה הגמרא: אם כן, לימא קרא 'לא תוכל ליפלו',
93 מאי הלשון 'שאטו' שהוא לשון אכילה, וכאמור לעיל, אלא בא
94 הכתוב ללמד גם זאת שמעשר שני טמא נפדה אפילו בירושלים,
95 כיון שאין ניתן לאוכלו. ונמצא שממה שנטק הכתוב את הלשון
96 'שאטו', שהוא גם לשון נטילה וגם לשון אכילה, שמע מינה תרתי.
97 כאמור לעיל נפדה מעשר שני טהור אפילו בפסיעה אחת חוץ
98 לירושלים. הגמרא מבררת פרטים שונים בדין זה: תיב - ישוב רב
99 תנינא ורב הושעיא וקא מפעיא להו אפיתחא בירושלים מהו -
100 והסתפקו על פתחה של ירושלים, וכדלהלן.
101 פשיטא שאם הוא ו-האדם פחין [-חוץ לחומה] ומפא ששל
102 כתפו נמצא בפנים, שקלפוהו ו-את המעשר מן חיצות ירושלים, ואי
103 אפשר יותר לפדותו, ואפילו יחזור ויציאנו מחוצה לה, שהרי אין
104 פודים מעשר שני שנכנס לירושלים אפילו חזר והוציאו. ונסתפק
105 אם הוא בפנים ומפא פחין, מהו, האם נחשב המעשר כנמצא כבר
106 בירושלים, כיון שנושאו נמצא בפנים, ואי אפשר יותר לפדותו, או
107 שמא אינו נחשב כנמצא בירושלים כיון שהמעשר עצמו אינו
108 נמצא בפנים.
109 תנא להו ההוא פא - שנה לפנייהם זקן אחד ברייתא שנשנתה כרבי
110 רבי שמעון בן יוחי, נאמר (דברים שם) 'כי ירחק ממך המקום, ויש

1 מקשה הגמרא: הניחא למאן דאמר בתר למד אולינן - אחר הלמד
2 הולכים, לענין הכלל שבקדשים אין הלמד בגזירה שוה חזור
3 ומלמד, וכיון שבאן הלמד הוא מעשר שני שהוא חולין, לכן אינו
4 בכלל זה ויכול להלמד, אלא למאן דאמר בתר למד אולינן, מאי
5 אימא למימר - איך נבאר שבכור שהוא קדשים ונלמד בהיקש,
6 יחזור וילמד על מעשר שני בהיקש. מתרצת הגמרא: דם וכשך קרא
7 מילתא היא, ואין זה נחשב שהבשר נלמד בהיקש ששוב לא יוכל
8 ללמד לדבר אחר.
9 שנינו במשנה (ד.) שהאוכל קדשי קדשים וכו' חוץ לקלעים או
10 קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה, הרי זה לוקה את הארבעים.
11 הגמרא מבררת מדוע נזכר פעמיים שלוקים על אכילת מעשר שני.
12 מקשה הגמרא: הנינא קרא וימנא - כבר שנינו פעם אחת, לעיל
13 בראש הפרק (ג.), שלוקה על אכילת מעשר שני חוץ לחומה,
14 שנאמר שם שהאוכל מעשר שני והקדש שלא נפדו לוקה. מתרצת
15 הגמרא: אמר רבי יוחי בר תינא, סיפא - משנתנו (לעיל ח.) עוסקת
16 במעשר שני מהור וכן הנקרא האוכלו מהור, ומדובר דקא אכיל
17 מחוץ להומה של ירושלים בלא לפדותו, ולוקה על הלאו (דברים יב
18 ח) 'לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך, ואילו
19 רישא - המשנה לעיל עוסקת במעשר שני טמא ונברא טמא, וקא
20 אכיל ליה אפילו בירושלים, שלוקה משום שאכלו בטומאה, שגם
21 אכילתו בטומאה נאסרה בלאו, וכדלהלן.
22 הגמרא מבררת את מקור האיסור לאכול מעשר שני בטומאה:
23 ומנא לן דמחייב עליה משום טומאה, דתניא, רבי שמעון אומר,
24 נאמר (דברים כו ד) בידיו מעשר שני ולא בערתי ממנו בטימא,
25 דהיינו שמתוודה ואומר לא אכלתי מן המעשר בטומאה, והכוונה
26 היא לכל אופני הטומאה, בין שאני טמא והוא (-המעשר) טהור,
27 ובין שאני טהור והוא טמא. ולמדנו שאין לאכול מעשר בטומאה,
28 לא בטומאת הגוף ו-שהאדם טמא ולא בטומאת עצמו
29 ו-המעשר טמא.
30 מבררת הברייתא והיך מוזהר בלאו מפורש על אכילה בטומאה
31 שילקה עליה, עדיין אינו יודע, שאף שאנו מבינים מן הכתוב
32 שאסור הדבר, מכל מקום אין כאן אלא סיפור דברים שאומר לפני
33 הקב"ה, ולא אזהרת לאו.
34 הגמרא תמדה על שהברייתא מבקשת מקור ללאו על אכילה
35 בטומאה. שואלת הגמרא: הלא האיסור לאכול מעשר שני
36 בטימאת הגוף נקראי [-במפורש] בתיב בתורה, שנאמר (ויקרא כב
37 ד) 'והנגע בכל טמא נפש וגו' נפש אשר תגע בו וטימאת עד הערב
38 ולא יאכל מן הקדשים וגו' כי אם רחץ בשרו במים, הרי שהזהירה
39 תורה שלא לאכול מעשר שני כאשר טמא גופו.
40 מבארת הגמרא: אלא שאלת הברייתא היא על אכילת מעשר שני
41 בטימאת המעשר עצמו, דהיינו שהמעשר טמא והאוכל טהור, מנין
42 שהזהירה התורה עליה ואסרתה בלאו שעל כן הוא לוקה עליה.
43 המשך דברי הברייתא: המקור לאזהרה זו הוא מדקתיב (דברים יב ח)
44 'לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך, וליהלך,
45 לגבי בכור בעל מום, הוא אומר (דברים טו כב) 'בשעריך תאכלנו הטימא
46 והטהור יחדיו, ותינא בברייתא שנשנתה רבי ו-בבית מדרשו של
47 רבי ישמעאל, יש ללמוד מהפסוק 'הטמא והטהור יחדיו' שאפילו
48 טמא וטהור אוכלין מבשר הבכור כקערה אחת ואין הושעין שיש
49 בכך איסור, שמתור הדבר, שאף שגם בכור בעל מום אסור בגיזה
50 ועבודה, בכל זאת לא נאסרה אכילתו בטומאה, לא בטומאת
51 הגוף, כאמור שם בפסוק שגם טמא יכול לאכול, ולא בטומאת
52 עצמו, שהרי נאמר שם שטמא וטהור אוכלים ממנו יחדיו בקערה
53 אחת, ונמצא שהטהור אטבל מהבשר שנגע בו הטמא וטמאו.
54 וקאמר רב הונא בפסוק 'לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך
55 תירושך ויצהרך', שלא תוכל לאכול במעשר שני וכלומר שאין

56 רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי, לא נחלקו בית שמאי
 57 ובית הלל דלהלן על פירות שלא נמנעה מלאכתן למעשרות ועברו
 58 בירושלים והוציאום ממנה, ושוב הפרישו את תרומותיהם
 59 ומעשרותיהם וביניהם גם מעשר שני, שהכל מודים שיפדה מעשר
 60 שני שלחן ויאכל ככל מקום, כיון שנכנסו לירושלים לפני
 61 שנתחייבו במעשרות אין אומרים שכמי שהורמו דמין, ואינם
 62 נחשבים שראו פני החומה. ועל מה נחלקו בית שמאי ובית הלל,
 63 על פירות שנגמרה מלאכתן, ועברו בירושלים והוציאום ממנה,
 64 שפית שמאי אומרים, יחזיר ויעבורו מעשר שני שלהם ויאכל
 65 בירושלים, לפי שכיון שעברו בירושלים לאחר שנגמרה מלאכתם,
 66 אומרים שמתנות שלא הורמו כאילו כבר הורמו, ונחשב המעשר
 67 שראה כבר את פני החומה ואי אפשר יותר לפדותו, ובית הלל
 68 אומרים, יפדה המעשר שני ויאכל ככל מקום. ומעתה קשה, ואי
 69 סלקא דעתך - ואם עולה על דעתך לומר שמתנות שלא הורמו
 70 כמי שהורמו דמין, והמעשר שני שיופרש אחר כך נחשב שכבר
 71 הופרש בעת שעברו הפירות בירושלים, אם כן איך יכול לפדות
 72 את המעשר, הא - הרין קלמיהו מחיצות, כדן כל מעשר שני
 73 שהיה בירושלים שאי אפשר יותר להוציאו ולפדותו. ומוכח
 74 שדעת בית הלל שמתנות שלא הורמו כמי שלא הורמו דמין, ועל
 75 כן אף שהפירות עברו בטבלם בירושלים עדיין מותר לפדות את
 76 המעשר שהופרש לאחר מכן ואין אומרים שנחשב שכבר נכנס
 77 לירושלים ואי אפשר יותר לפדותו. ומעתה מוכח שלדעתם גם
 78 אין חייבים על המעשר שהופרש לאחר מכן אם אכלו מחוץ
 79 לירושלים, ואין אומרים שכבר נכנס לירושלים וחייבים על
 80 אכילתו בגבולים. וכיון שהלכה לעולם כדעת בית הלל, ודאי כן
 81 דעת רבי יוסי שהביא את מחלוקתם. ונמצא שאי אפשר להעמיד
 82 את דבריו בברייתא דלעיל, לגבי כהן שעלתה בידו תאנה של
 83 טבל, שבא לחדש שחייב על אכילת מעשר שני בגבולים
 84 כשהיה בירושלים בעודו טבל משום שמתנות שלא הורמו כמי
 85 שהורמו, שהרי אין כן דעת רבי יוסי, ושוב יש לשאל מה נתחדש
 86 בברייתא זו אם לא שאין צריך שיכנס המעשר לירושלים כדי
 87 להתחייב עליו בגבולים, ושלא כדעת רבי יוחנן.
 88 מתרצת הגמרא: אמר רבה, מחיצה לאכול, כלומר דין זה שאם
 89 נכנס המעשר לירושלים חייבים מעתה על אכילתו בגבולין, וכמו
 90 שאמר רבי יוחנן לעיל, הוא דין דאורייתא, ובה אומרים שמתנות
 91 שלא הורמו כמי שהורמו, וגם אם נכנסו הפירות בהיותם טבל, די
 92 בזה כדי לחייב לאחר מכן על המעשר שיופרש אם אכלנו מחוץ
 93 לירושלים. אבל מחיצה לקלוט, כלומר דין זה שאם נכנס המעשר
 94 לירושלים אי אפשר יותר להוציאו ולפדותו, הוא דין דרבנן בלבד,
 95 וכי נזיר - וכשגורו רבנן שלא לפדות מעשר שנכנס לירושלים,
 96 גזרו רק כי איתיה פנייה - כאשר היה בירושלים לאחר שהופרש
 97 ממש, אבל כשהיה בירושלים בעודו נמנעה - בטבלו, לא נזיר
 98 רבנן שלא לפדותו, ועל כן דעת בית הלל שיפדה ויאכל בכל
 99 מקום.
 100 הגמרא מביאה תירוץ נוסף לקושיא דלעיל 'מאי למימרא', דהיינו
 101 מה נתחדש בברייתא הראשונה שמשמע בדבריה שאם אכל את
 102 המעשר בגבולין, אחר שנכנס לירושלים ויצא, שלוקה עליו שלש
 103 מלקיות, שהלא דין זה פשוט הוא ומה חידוש יש בו: רבינא אמר,
 104 אין מדובר בברייתא שנכנס ממש לירושלים, אלא כגון דנקיט ליה
 105 בקניא - באופן שהוא נמצא בירושלים ומחזיק את המעשר בקנה,
 106 ולומר שגם בזה חייב עליו בחוץ כאילו כבר נכנס, כיון שהוא
 107 מחזק בקנה אצל אדם העומד בירושלים. וממילא תפשוט מכאן
 108 את פנייה דלעיל (ספיקו) דרב פפא (ספיקו) שנסתפק בדבר לענין
 109 פדיתו חוץ לירושלים, ולא הוכרע ספיקו, שמכאן יש להכריעו
 110 שבאופן זה נחשב המעשר כאילו היה בירושלים, וכשם שמעתה

1 לוקה אחת, כיון שאכל פרי הטבול לתרומת מעשר. ואילו על
 2 שאכל תרומה אינו לוקה, שהרי כהן הוא ותרומה מותרת לו, וכן
 3 אינו לוקה על שאכל מעשר שני, שהרי הוא בירושלים ומותר הוא
 4 לאוכלו, וכן אינו לוקה על שאכל מעשר ראשון ומעשר עני, אף
 5 שהמעשר הראשון של הלוי והמעשר עני של העני, כיון שאין
 6 בהם קדושה, ואין באכילתם אלא גול הלוי והעני, אך לא איסור
 7 אכילה שיש עליו מלקות. וזו שאכלה לתאנה זו שלא הופרשה
 8 ממנה תרומת מעשר, לוקה שתיים, משום שהתרומה אסורה לו
 9 באכילה, ונמצא שמלבד שעבר על איסור אכילת פירות הטבולים
 10 לתרומת מעשר, עבר גם על איסור אכילת תרומה לזרים, שאילו
 11 בתחלה אכלה, קודם כל ההפרשות, אינו לוקה אלא אחת, משום
 12 איסור אכילת טבל, ועתה שהפרישו חלק מהן ולא את כולן, הרבו
 13 עליו באיסורים ולוקה שתיים.
 14 מדייקת הגמרא: נאמר בברייתא שהיה המעשר שני בירושלים,
 15 מעמא דאיתיה בירושלים - דווקא משום שהמעשר נמצא
 16 בירושלים, על כן אין לוקה על אכילתו, הא - אבל אם היה בגבולין
 17 ו-מחוץ לירושלים, היה חזר האוכל את התאנה לוקה שלש,
 18 והכהן האוכלה לוקה שתיים, שנוסף עליהם איסור אכילת מעשר
 19 שני חוץ לירושלים, דאף על גב דהמעשר לאו רואה פני חומה,
 20 שעדיין לא הוכנס מעולם לירושלים. ומוכח מכאן שאף מעשר
 21 שלא היה בירושלים מעולם לוקים על אכילתו מחוץ לירושלים,
 22 ושלא כדברי רבי יוחנן.
 23 מתרצת הגמרא: מה שדייקת שאם לא היתה התאנה בירושלים
 24 היה לוקה שלש, מדובר דעילי ופפא - שהכניס את התאנה
 25 לירושלים והוציאה, ונמצא שראה המעשר את פני החומה,
 26 ומעתה לוקים עליו מחוץ לירושלים.
 27 מקשה הגמרא: אי קמי - אם כך שמדובר שהתאנה נכנסה ויצאה,
 28 מאי למימרא - מהו החידוש בדברי הברייתא, שהרי כל האמור בה
 29 פשוט הוא, שדבר ידוע הוא שכהן מותר בתרומה ואסור בטבל וגם
 30 בטבל הטבול לתרומה או לתרומת מעשר המתירים לו לאחר
 31 שהופרשו, וכן דבר ידוע הוא שזר אסור בתרומה, וכן שהכל
 32 אסורים באכילת מעשר שני חוץ לחומה, ונמצא שלא למדנו
 33 מברייתא זו כלום. שרק אם נאמר שהשמיעה לנו הברייתא בדיוק
 34 לשונה שגם אילולי שהיתה התאנה בירושלים היה לוקה עליה
 35 משום אכילת מעשר שני חוץ לחומה, או יש חידוש בברייתא,
 36 שבאה ללמד שאין צורך שהמעשר יכנס בכדי להתחייב על
 37 אכילתו מחוץ לירושלים (ושלא כדברי רבי יוחנן), אבל עתה
 38 שאמרנו שמדובר בה שהמעשר נכנס ויצא, שוב אין בה כל
 39 חידוש.
 40 מתרצת הגמרא: הלא פפא עסקין - כאן בברייתא מדובר, כגון
 41 דעיליהו כמיליהו - באופן שהכניס את התאנה בהיותה טבל,
 42 ואחר כך הוציאה והיא עדיין טבל, ומחשת הברייתא שאף
 43 שהיתה בירושלים רק בהיותה טבל מועילה הכנסה זו להחשב
 44 כאילו ראה המעשר שני את פני החומה, ומפני שקפבר - (וסובר)
 45 רבי יוסי שמתנות - תרומות ומעשרות) אף שלא הורמו עדיין, כמי
 46 שהורמו דמין - נחשבות, דהיינו שאותן ההפרשות שיש בפירות,
 47 כגון תרומה ומעשר, אף שעדיין לא הופרשו והפירות עדיין
 48 בטבלם, נחשבות לגבי דינים שונים כאילו כבר הופרשו, וכן כאן
 49 כאשר היתה התאנה בירושלים, אף שהיתה טבל, נחשב הדבר
 50 כאילו המעשר שני שעתיד לתרום בה כאילו כבר נתרם ונמצא
 51 שראה את פני ירושלים.
 52 הגמרא מבררת אם ניתן לומר כן כדעת רבי יוסי. מקשה הגמרא:
 53 והאם אפשר לומר שקבר רבי יוסי שמתנות שלא הורמו כמי
 54 שהורמו דמי - נחשבות, ומעשר שני שנכנס לירושלים קודם
 55 שהופרש דינו כמעשר שנכנס אחר שהופרש, והתניא בברייתא,

1 ה"ה בגבולין לוקה — מרנקט "היא שנת מעשר שני הוא בירושלים" שמע מינה דאילו היה
2 בגבולין לוקה שלש. אמר רבא מחיצה לאכול מדאורייתא מחיצה לקלוט מדרבנן —
3 הלכך, לגבי דין פרייה לא אמרין מתנה שלא הורמו כמי שהורמו דמין, לענין שקלטוהו
4 ואסור לפדותו. אבל לענין שלוקין בגבולין — אמרין כמי שהורמו דמין, והוה ראו פני הבית.

רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא — הא

6 דאמר בגבולין לוקה שלש מיהר
7 כשהאיש עומד בין הקנים ונקיט ליה לקנה
8 מבחוץ. ואשמעינן דלוקה דבכך קריה ביה ראיית
9 פני הבית, ולוקה כשאוכלו במקומו דעדיין אינו
10 בפנים לגמרי, ולפשוטו בעיא דרב פפא.

לחייב על כל קרחה וקרחה היכי דמי אילימא

11 בזה אחר זה ובחמש התראות פשטא
12 אלא בבת אחת ובחדא התראה — זו גרסת
13 הספרים. והקונטרס לא גריס "בבת אחת", אלא
14 "בחדא התראה". וכן פירש "לעולם בזה אחד זה".
15 ושמא היינו טעמא, משום דאי בבת אחת הכל
16 קרחה חדא דאי. ויש ליישב בבת אחת, ומייר
17 ששעה שיעור חמש קרחות. והוא הדין דבזה אחר
18 זה נמי היה יכול להקשות, אלא הכי קאמר:
19 אילימא גם בבת אחת ובחדא התראה.
20 לא

14 חזיר מעשר שני שלשה ויאכל בירושלים, ובית הלל אומרים: יפדה ויאכל בכל מקום;
15 ואי סלקא דעתך מנתות שלא הורמו כמי שהורמו דמין — הא קלמיהו מחיצות! אמר
16 רבא: מחיצה לאכול — דאורייתא, מחיצה לקלוט — דרבנן. וכי גזור רבנן — פי אותיה
17 בעיניה, במבליה לא גזור רבנן. רבינא אמר: כגון דנקיט ליה בקניא, ותפשוט פניו דרב
18 פפא. משנה הקורח קרחה בראשו, ותמקוף פאת ראשו, ותמשחית פאת זקנו, והשורט
19 שריטה אחת על המת — חייב. שרט שריטה אחת על חמשה מתים, או חמש שריטות
20 על מת אחד — חייב על כל אחת ואחת. על הראש — שתים, אחת מפיאן ואחת מפיאן,
21 על הזקן — שתים מפיאן ושתיים מפיאן, ואחת מלמטה. רבי אליעזר אומר: אם נפלו
22 פולין פאחת — אינו חייב אלא אחת. ואינו חייב עד שימלטנו פתער. רבי אליעזר אומר:
23 אפילו לקטו במלקט או ברהיטני — חייב. גמרא תנו רבנן: "לא יקרחו", יכול אפילו
24 קרחה ארבע ותמש קריחות לא יהא חייב אלא אחת? תלמוד לומר: "קרחה" — לחייב על
25 כל קרחה וקרחה. "בראשם" מה תלמוד לומר? לפי שנאמר "לא תתגדרו ולא תשימו
26 קרחה בין עיניכם למת", יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים בלבד, מנין לרבובת
27 כל הראש? תלמוד לומר "בראשם" — לרבובת כל הראש. ואין לי אלא פכהנים, שריפה
28 בהן הכתוב מצות יתרות, וישראל מניין? אמר פאן "קרחה" ונאמר להלן "קרחה", מה
29 להלן חייב על כל קרחה וקרחה, והייב על הראש בפני העינים — אף פאן חייב על כל
30 קרחה וקרחה, והייב על הראש בפני העינים. ומה להלן על מת — אף פאן על מת.
31 הני ארבע ותמש קריחות היכי דמי? אילימא בזה אחר זה, ובחמש התראות — פשטא!
אלא

1 לוקה אחת — דלא הוציאה מידי טבל בקריאת שם זה, וקאביל מעשר ראשון הטבל
2 לתרומת מעשר, וקעבר אלאו דטבל. אבל איסור תרומה דקאביל — ליכא, דהא כחן
3 הוא. ונהי אי הוה אמר "תרומת מעשר באמצעינהו" היו מצו אביל כולה ולא לקי מידי,
4 דהוה תרומת מעשר לבדן והוה כחן, ואמעשר ראשון ואמעשר שני לא לקי, דהא אף

5 לזרים שרי. הכי נרסין: טעמא דמעשר שני
6 בירושלים ומעשר עני בגבולין הא מעשר שני
7 בגבולין לוקה שלש. רעיליה — לירושלים,
8 וקרא עליה שם, והדר אפקיה חוץ, דהוא מעשר
9 שני פני החומה, הלכך לוקה שלש. אי הכי מאי
10 למיפרא — דבשלמא אי אמרת מעשר שני
11 בגבולין לוקה שלש אף על גב דלא הוא פני
12 החומה — אשמעינן רבוא, דחייבין עליו אף על
13 פי שלא ראה פני חומה, ואיצטרך למיתנה
14 משום דיוקא דידה: הגב בגבולין. אלא אי אמרת
15 ברעיליה ואפקיה — מאי למימרא? לא היא
16 איצטריכא ולא דיוקא דידה, דהא פשיטא
17 דאפילו כחן לוקה על הטבל וזר על התרומה
18 ועל מעשר שני חוץ לחומה רעיליה במבילה —
19 להחיא תאנה בירושלים, דקלטוהו מחיצות
20 למעשר שני העתיד ליתרם ממנה. וקפבר
21 מנתות שלא הורמו כמי שהורמו דמין — דמי
22 כמאן דעיל מעשר שני בעיניה, דהוה ליה ראה
23 פני החומה, והלכך כי אפקה לוקה עליו, ובכון
24 דאפקה נמי בטיבלה. שנגמרה מלאכתן —
25 למעשר, כדמפרש בורעים (מעשרות פרק א'
26 משנה ה') מאימתי גמר מלאכתן למעשר?
27 בחיטין משימרח הכרי, בדילועין משיפסו כו'.
28 שיפה מעשר שני — עדיין יש לו פרייה. דכיון
29 דלא נגמרה מלאכתן — לא אמרין: כמי
30 שהורמו דמין, וראה פני החומה, ואין לו פרייה.
31 חזיר מעשר שני ויאכל בירושלים — דקסבר
32 בית שמאי כמי שהורמו דמין, ויפה ויאכל בכל
33 מקום — מדמתני רבי יוסי אילבא דבית הלל
34 יפדה — שמע מינה דהכי סבירא ליה, דבית
35 שמאי במקום בית הלל אינה משנה. ומדקאמר
36 יפדה שמע מינה דמתנות שלא הורמו לאו כמי
37 שהורמו דמין, ולא ראה פני החומה, ויש לו
38 פרייה. ואי סלקא דעתך כו'. רבינא אמר — הא
39 דייקין רעילי: הא בגבולין לוקה שלש, וקא
40 בעית מאי למימרא — איצטרך כגון דנקיט ליה
41 בקניא, וקא משמע לן דכמאן דראה פני החומה
42 דמי, ולוקה משום "לא תוכל" אי הדר ארחה
43 ואכליה. ותפשוט מינה בעיא דרב פפא דבעא
44 לעיל: משנה הקורח קרחה בראשו — על
45 המת, כדמפרש בגמרא. ותמקוף פאת ראשו —
46 משום דבעי לגמירא הי ניהו פאתי ראשו נקט ליה. שרש — עושה חבורה בעצמו משום עזר מתו. והשורט שריפה אחת על המת חייב — הכא לאו דוקא נקט שריטה אחת, אלא
47 משום דבעי לפלוגי לקמיה בין שריטה אחת לשתי שריטות נקט ליה נמי הכא. ובמדומה דלא גרסינן ליה. שריפה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד — בגמרא
48 מרבי ליה דחייב על כל אחת ואחת. חייב על הראש — על הקפת הראש חייב שתי מלקות, דשתי פאות יש לו לראש. שדראש כשתי חתיכות, מקום השער חתיכה אחת, ומקום
49 הפנים וזקן חתיכה אחת, ומתחברות זו עם זו בצד האזן מלפניו, מקום שלועזין *טנפלא. ושם נקרא פאה ששם סוף הראש מקום חיבור הפרקים. ונמצא שיש לו שתי פאות, צידעא
50 כמאן וצידעא מכאן, וחייב עליהן שתיים אפילו נטלן בבת אחת בשתי ידיו, ואף על גב דחד התראה קא מתרה ליה "אל תקוף", דויל הכא פאה איכא וייל הכא פאה איכא, כדאמר
51 לקמן גבי קרחה וגבי שריטה דמיתתין דחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שרט ושרט. ונהי דהכא לא צריך לאתויי מקרא, דמסתמא כי היכי דאמרין "ושרט" לחייב על כל שרט ושרט
52 הכי נמי אמרין "פאת" לחייב על כל פאה ופאה, דהא לאו מתורא דקרא שמעינן ליה כולי האי. כך שמעתי, וגימגום, כדאמרין לקמן, דסכינהו לחמש אצבעתיה נשא, דאף על גב
53 דליכא אלא חדא התראה מחייבין ליה חמש. שתיים מכאן — חמש פאות יש לו לזקן; אחד למטה מן האזן מקום שלחי התחתון ויצא ומתפרד שם, ושם נקרא פאה בחודו של לחי
54 שבלוט לחוץ, ששם מתחלה הזקן. וכל מה שלמעלה עד הצידעא בכלל פאת הראש היא. ושתי השיבולות, כל אחד מןן לסוף הלחי, ונקרא פאה. ואחת מלמטה — שיער שבין
55 השיבולות באמצע הסנטר שלועזין *מנטין. ואינו חייב עד שימלטו בתער — תנא קמא קאמר לה, ורבי אליעזר פליג עליה. גמרא הכי נרסין: ואין לי אלא יקרחה ויול אפילו קרחה
56 בו' תלמוד לומר קרחה — דקרא יתירא הוא. בראשם מה תלמוד לומר — לאו דוקא קאמר ליה, דהא ודאי איצטרך משום דהוה אמינא קרחה כל דהו. אלא מדרש קא דריש ליה:
57 "בראשם" משמע כל הראש, שלפני שאמר כו'. ולא תתגדרו — בישראל כתיב, ו"לא יקרחו" בכתיבים. בין העינים — בראש, סמוך לפדחת. ואין לי — דחייב על כל הראש אלא כהנים,
58 ודחזוהו כבדנים כתיב.

1 הכי גרסינן: אלא כהיא התראה — ולא גרסינן "בבת אחת". אלא דאתרו ביה חדא
 2 התראה, ואתא איהו וקרח בזה אחר זה, מי מחייבי? והתנן כו אינו חייב אלא אחת והואיל
 3 ולא אתרו בו אלא חדא התראה, ואף על גב דשתייתו בזה אחר זה היא, דשתייה בבת
 4 אחת כל היום ליכא. אל תשתה אל תשתה — מרתינן בו לכל שתייה ושתייה. נשא —
 5 פירוש: סם שמשיר את השיער, והסך ממנו אינו
 6 צומח שיער בנפס. ואותבינוהו בבת אחת —
 7 בחמשה מקומות. דהוה ליה חמש קריעות
 8 ובחדא התראה. דכיון דבבת אחת קא עביד,
 9 מנא חזית דחייילא התראה אהאי אצבע טפי
 10 מהאי? והתראה ספק לא מישבא, דהתראה
 11 אכולהו אצבעות שדיא ומנאח, ולא לתר
 12 מתברר לה אב חושש להתראה וכו'. שיראה
 13 מראשו — שיראה מבשר הראש ערום. אמר רב
 14 יהודה בר תיבא פליגי בה תלתא תנאי —
 15 איכא דמפיק שתי שערות ומעיל כעדשה.
 16 וסימנך — דלא תימא: מפיק כגריס ומעיל
 17 כעדשה. משנה זו בחרת כגריס ומחיה כעדשה,
 18 דהבא נמי בשעורי קרחה איכא כגריס וכעדשה,
 19 ומהשתא ידעינן דלא אפיקא אלא שתי
 20 שערות. דיראה מראשו לא הוו צריכים לאפקי,
 21 דשהו הוא לדברי כולם, דאין זה שיעור קצוב
 22 הכי גרסינן: תנא הנוטל מלא פי חזון כשבת.
 23 ולא גרסינן "תניא". פי חזון — כיון של
 24 מספרים. אימא וכן לקרחה שתיים — ולפירוש
 25 אתא. במלקט — שערות לבנות מתוך שחורות.
 26 דכיון דאדם מקפיד על שער לבן אחד שבין
 27 שערותיו שחורות כדי שלא יראה זקן, אמרינן
 28 דכשהוא מלקט אותו מבין שחורות מלאכה
 29 חשובה היא לו, וחייב משום גזוז, כיון דחיש
 30 לגזויה זו. "שחורות מתוך לבנות" לא גרסינן. אף
 31 בחול אסור — שמתנאה עצמו בנוי אשה.
 32 ואיהו סוף ראשו — באיזה ענין הוא מקפיד סוף
 33 הראש שיהא חייב ביביל תקיפה". המפוש צעיו
 34 לאחוריו אונו ולפדתהו". אחוריו אנו אין שיער
 35 כלום, וכך במצוה אין שיער כלום. אבל בצעיו
 36 שבאמצע יש שיער, ואם הוא משהו נוטל כל
 37 השיער שבצעיו למנדח אחוריו אונו ופדתו —
 38 זהו מקף סוף הראש. דאכיל תמרי באיבילא —
 39 האוכל תמרים בכברה יהא לוקה בתמייה.
 40 כלומר, ניקף מה פשע שהוא לוקה? לאו שאן
 41 בו מעשה היו ולא לילקא? דאמר לך מני —
 42 השואל לך: כמאן קאמרת ניקף לוקה? אימא
 43 ליה: רבי יהודה היא, דאמר לעיל (מכות ד, ב.
 44 טזא): לאו שאן בו מעשה לוקין. והיינו לאו
 45 שאין בו מעשה, דניקף הוא דקא עבר אלאו
 46 "דלא תקיפו", דשמעתינן לקרא חבי: "לא תקיפו"
 47 — לא תניחו להקיף. דמניח להקיף במקוץ. אי
 48 נמי, מדאפקיה בלשון רבים דכתיב: "לא תקיפו"
 49 משמע דאתרי קא מוזר רחמנא. ניקף ומקץ.
 50 רבא אמר — לא צריכת לאוקומי כרבי יהודה
 51 דך ברייתא דתני תנא קמיה דרב חסדא. דקימא
 52 במקץ את עצמו, וקא משמע לך דחייב תרתי
 53 משום מקף ומשום ניקף. דסלקא דעתך אמינא
 54 לא לילקא אלא חדא. קא משמע לך. ודברי הכל
 55 — דלא צריך לתרוצי רבי יהודה היא. מסייע —
 56 "נפש לא תשרט" במקום "ושרט נפש לא תתנ". לשון אחר: תלמוד לומר "ושרט"
 57 ודאי רבי יוסי לא פליג בהחיא, דהיאך ידא מוציא הפסוק מידי פשוטו.

1 ל"א צריכא שסך חמש אצבעותיו נשא — ותימא: אבתי מאי תירץ, כיון דליכא אלא חדא
 2 התראה, אמאי מחייב חמש? ואי משום דעשה בבת אחת — מה בכך, כיון דחד לאו
 3 איכא? וכי אדם אוכל שני זיתי חלב בבת אחת ובחדא התראה, מי מחייב שתי מלקיות משום
 4 דהויא ליה התראה אבל חדא חדא? ויש לומר: דשאני הכא דגלי קרא אבל קרחה וקרחה.
 5 דקרחות מחלקות כגון גופים מוחלקין. מיהו קשה:
 6 למה הוצרך לפרש בקרחה דעל ידי נשא? לוקמי
 7 בקרחה בידו שיעור חמש קרחות בבת אחת, ומכל
 8 מקום לא קשה מהא דמיר שותה כו, דשאני הכא
 9 דגלי קרא דקרחות מחלקות כמו גופים מוחלקין?
 10 ויש לומר: דלא מתוקמא ליה בקרחה וקרחה בידו
 11 בבת אחת, משום דקרח בידו קרחה במקום אחד
 12 והכל אחד בלי הפסק שיעור ביתנים, וכוזאי גונא
 13 חשיב הכל קרחה אחת, ואין כאן על כל קרחה
 14 וקרחה. לחכי מוקי לה בחמש אצבעותיו בנשא,
 15 ואותבינוהו בבת אחת, ופירוש: בחמשה מקומות
 16 רחוקים קצת זה מזה, שיש הפסק שיעור בין קרחה
 17 לקרחה, וקרינן ביה "על כל קרחה וקרחה". ואם
 18 והכל אחד בלי הפסק שיעור אפילו בזה אחר זה
 19 ובחמשה מקומות רחוקים קצת כדפירשתי,
 20 ומיתוקם שפיר גם בקרח ותולש בידו בלא נשא
 21 ובחדא התראה, משום דגלי קרא דקרחות
 22 מחלקות ומתוך פירוש הקונטרס משמע דאם כן
 23 לא היה מחייב כי אם אקרחה קמייחא שהיתה
 24 בידו בתוך כדי דיבור להתראה, דאיניך קרחות
 25 לא מחייב משום דאינם בתוך כדי דיבור
 26 להתראה, ומצי למימר "אישתלאי". וקשה: כיון
 27 דהתחיל לעבור תוך כדי דיבור להתראה — לא
 28 מצוי למימר "אישתלאי", כדמוכח פרק "עשרה"
 29 יחסין (קדושין ע"ג). גבי חמש אלמנות בזה אחר
 30 זה, דמחייב אבל חדא חדא ואפילו בחד התראה
 31 משום דגופים מוחלקים, אף על גב דליכא בתוך
 32 כדי דבור כי אם באלמנה קמייחא! לכך נראה:
 33 דאין הכי נמי, הוה מצוי לאוקומי בזה אחר זה
 34 כדפירשתי: אלא נקט בבת אחת לרבותא, דאפילו
 35 באותה דהוה קשה ליה מחייב, ומתוקמא שפיר.
 36 כך פירוש בשיטה. ומיהו ניחא לפירוש דגרסינן
 37 "בבת אחת" וכו', אבל לניטא ראשונה דגרט
 38 "אלא בחדא התראה", פירוש: ומשום קרחה, זה
 39 אחר זה מאי איכא למימר? ויש לומר: דמכל מקום
 40 קאמר בבת אחת לרבותא טפי, דאפילו בבת אחת
 41 משכחת לה בחמשה מקומות מוחלקין בהפסק
 42 שיעור, כגון דסך אצבעותיו בנשא, וכל שבין בזה
 43 אחר זה, דמיתוקמא בחמשה מקומות אפילו
 44 בקרחה בידו.
 45 במלקט (שחורות מתוך לבנות) וצריך להיות:
 46 לבנות מתוך שחורות) שהוא חייב —
 47 פירש רבינו שמואל בן מאיר דאתא דוקא כרבי
 48 יהודה, דאמר: מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב
 49 עליה.
 50 אומר: מנין למשרט שריתה אחת על חמשה מתים, שהוא חייב על כל אחת ואחת? תלמוד
 51 לומר "לנפש" — לחייב על כל נפש ונפש. — והא אפיקתיה לבייתו שנפל ולספיקתו שפיקתו?
 52 אומר: מנין למשרט שריתה אחת על חמשה מתים, שהוא חייב על כל אחת ואחת? תלמוד
 53 לומר "לנפש" — לחייב על כל נפש ונפש. — והא אפיקתיה לבייתו שנפל ולספיקתו שפיקתו?
 54 אומר: מנין למשרט שריתה אחת על חמשה מתים, שהוא חייב על כל אחת ואחת? תלמוד
 55 לומר "לנפש" — לחייב על כל נפש ונפש. — והא אפיקתיה לבייתו שנפל ולספיקתו שפיקתו?
 56 אומר: מנין למשרט שריתה אחת על חמשה מתים, שהוא חייב על כל אחת ואחת? תלמוד
 57 לומר "לנפש" — לחייב על כל נפש ונפש. — והא אפיקתיה לבייתו שנפל ולספיקתו שפיקתו?

1 לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר, בְּמַלְלָמְ שַׁעֲרוֹת לְכַנּוֹת מִתּוֹךְ שַׁעֲרוֹת שְׁחֹרוֹת,
 2 שֶׁאֵפִילוּ לִיקַט רַק שַׁעֲרָה אַחַת, שֶׁהוּא חַיִּיב חֹטֵאת, שְׂכִינן שְׂמֻקֶּיֶד
 3 עַל שִׁיעַר לִבֵּן בֵּין שַׁעֲרוֹת שְׁחֹרוֹת, כִּדִּי שְׂלַא יֵרָאֵה כּוֹקֵן, נֶחֱשָׁב
 4 לִיקוּטוֹ מִלֵּאבָה חֲשׁוּבָה, וְחַיִּיב עַל כֵּךְ מִשׁוּם גּוּזוֹ. וְדָבָר זֶה, אֲפִילוּ
 5 בַּחֹל אֲסוּר לֵאשׁוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמָר (דברים כה ב) 'לֹא יִלְבָּשׁ
 6 נְכַר שְׂמֵלֵת אֲשֶׁה', וּכְשֶׁמִּלְקֵט שַׁעֲרוֹת לִבְנוֹת מִתּוֹךְ שַׁחֲרוֹת
 7 מִתְנַאֵה אוֹתָהּ בְּנוִי אֲשֶׁה.
 8 שְׂנִינוּ בִּמְשַׁנָּה: וְהַמְּשַׁרְשָׁה פֶּתַת רֹאשׁוֹ וְכוּ'. הַגְּמָרָא מְבַיאָה בְּרִייתָא
 9 הַמְּבַארַת מֵה נֶחֱשָׁב פֶּתַת הַרְאֵשׁ: תְּנֵי רִבְנֵי, פֶּתַת רֹאשׁוֹ הֵינְנוּ סוֹף
 10 רֹאשׁוֹ, וְאִזְוִהוּ סוֹף רֹאשׁוֹ לְחַיִּיב אֶת הַמְּקִיף מִשׁוּם לֹא תִקְיָפוּ, זֶה
 11 הַמְּשַׁנָּה צְדָעִי - צִידֵי רֹאשׁוֹ שִׁישׁ בְּהֵם שִׁיעַר, לְאַחֲרֵי אֲנִינוּ וּלְפָדְתָּו
 12 ו-לְמַצְחוֹ, שְׂבַמְצָח וּבִאֲחֻרֵי הָאוּזֵן אֵין שִׁיעַר, וּבְצִידֵי הַרְאֵשׁ יֵשׁ,
 13 וְעַל יְדֵי שְׂנוּטֵל אֶת כֻּל שִׁיעַר הַמְּפַסֵּק בֵּין אֲחֻרֵי אֲזוּנו לְמַצְחוֹ
 14 מִשׁוֹה אוֹתֵם לְהוֹיֵת לֵאל שִׁיעַר, וְזוּדֵי הַקַּפַּת הַרְאֵשׁ.
 15 תְּנֵי תְנָא קָמִיה דְּרַב חֲסֵדָא - אֲמַרְאָה הַשּׁוֹנֵה בְּרִייתוֹת שְׁנָה בְּרִייתָא
 16 לְפַנֵּי רַב חֲסֵדָא, אֲחֵד ו-בֵּין הַמְּקִיף וְאֲחֵד ו-בֵּין הַנִּיקָף לְזִיקָה מִשׁוּם
 17 לֹא תִקְיָפוּ. אָמַר לִיה רַב חֲסֵדָא, מֵאֵן דְּאָכִיל תַּמְרֵי בְּאַרְבֵּילָא לְגָן -
 18 וְכִי מִי שְׂאוּכַל תְּמָרִים מִתּוֹךְ כְּבָרָה שְׂלִיקַט חֲבִירוֹ בְּיוֹם טוֹב מִהַעֵץ,
 19 וְנִהְנֶה זֶה מֵהַאיִסוּר שַׁעֲרָה חֲבִירוֹ, לּוֹקֵה, כְּלוּמַר, הַנִּיקָף שְׂלַא עֲשֵׂה
 20 דְּבַר מְדוּע לּוֹקֵה, הֲרִי הוּא לֹא אֵין בּוֹ מַעֲשָׂה. וְחוּסִיף וְאֵמר לוֹ,
 21 דְּאָמַר לָךְ מֵנִי - אִם יִשְׂאֵלוּ אוֹתְךָ כְּשִׁיטַת מִי הִיא הַבְּרִייתָא הַזֹּה,
 22 תֹּאמַר שִׁישִׁית רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר, לֹא אֵין בּוֹ מַעֲשָׂה לְזִיקָן
 23 עָלָיו, וְעַל כֵּן אֵף הַנִּיקָף שְׂלַא עֲשֵׂה דְבַר, לּוֹקֵה.
 24 הַגְּמָרָא מְבַיאָה בִּיאוּרִים אֲחֵרִים בְּרִייתָא: רַבָּא אֲמַר, מֵה שֶׁשְׂנִינוּ
 25 שְׁחַיִּיב מִשׁוּם נִיקָף, מְדוּבַר בְּמְקִיף לְעֶצְמוֹ, שַׁעֲרָה מַעֲשָׂה, וְדָבָר
 26 הַבֵּל הִיא, וְחַיִּיב שְׁתֵּי מְלַקוּיֹת, גַּם מִשׁוּם מְקִיף וְגַם מִשׁוּם נִיקָף. רַב
 27 אֲשִׁי אֲמַר, אֵף בְּנִיקָף עַל יְדֵי אֲחַר אֲפִשֵׁר לְהַעֲמִיד זֹאת, בְּמַסְבִּיעַ -
 28 שְׂמַצִּיא לְמִקִּיף אֶת שַׁעֲרוֹתָיו כִּדִּי שִׁיקְפֵנוּ, וְדָבָר הַבֵּל הוּא, כִּיּוֹן
 29 שַׁעֲרָה בּוּז מַעֲשָׂה.
 30 שְׂנִינוּ בִּמְשַׁנָּה: וְהַמְּשַׁחֲתָא פֶּתַת זְקֵנּוּ. הַגְּמָרָא מְבַיאָה בְּרִייתָא
 31 הַמְּבַארַת מֵהִי פֶּתַת הַזְּקֵן: תְּנֵי רִבְנֵי, פֶּתַת זְקֵנּוּ הֵינְנוּ סוֹף זְקֵנּוּ, וְאִזְוִהוּ
 32 סוֹף זְקֵנּוּ, שְׂבּוּלַת זְקֵנּוּ, וּבְכֻלָּל שִׁיבּוּלַת הַזְּקֵן כֻּל חֲמִשַׁת הַמְּקוּמוֹת
 33 הַמְּנוּיִם בִּמְשַׁנָּה.
 34 שְׂנִינוּ בִּמְשַׁנָּה: וְהַמְּשַׁרְשָׁה שְׂרִיטָה אַחַת וְכוּ' עַל הַמֵּת חַיִּיב. הַגְּמָרָא
 35 מְבַיאָה בְּרִייתָא לְבֹאֵר אֶת אוֹפְנֵי הַחַיּוּב: תְּנֵי רִבְנֵי, נֹאמַר בַּפְּסוּק
 36 (ויקרא יט כח) 'וְשָׂרַט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֵכֶם', וְכּוּל אֲפִילוּ שָׂרַט
 37 מִחֲמַת צַעַר עַל יְתוֹם שֶׁנֶּפֶל, וְעַל סְפִינְתוֹ שֶׁנֶּבְעָה בֵּינֵם חַיִּיב, תְּלַמּוּד
 38 לְזִמְרָה וְשָׂרַט לְנֶפֶשׁ, כְּלוּמַר, אֵינוֹ חַיִּיב אֲפִלּוּ אִם שׁוֹרֵט מִחֲמַת צַעַר
 39 עַל נֶפֶשׁ הַמֵּת בְּלֵבָב.
 40 וְכַנּוֹן לְמִשְׁרַט בְּשֶׁרֶף הַמַּשׁ שְׂרִיטוֹת מִחֲמַת צַעַר עַל מֵת אֲחֵד שֶׁהוּא
 41 חַיִּיב מִלְּקוֹת עַל כֵּן אַחַת וְאַחַת, תְּלַמּוּד לְזִמְרָה, שְׂמִיתוּר
 42 הוּא' לְמִדֵּי לְחַיִּיב עַל כֵּן שְׂרִיטָה וְשָׂרַטָה.
 43 רַבִּי יוֹסִי אֲמַר, מֵנִין לְמִשְׁרַט שְׂרִיטָה אַחַת בְּצַעַר עַל הַמַּשָּׂה מֵתִים
 44 שֶׁהוּא חַיִּיב עַל כֵּן אַחַת וְאַחַת מִנֶּפֶשׁוֹת הַמֵּתִים, תְּלַמּוּד לְזִמְרָה
 45 לְנֶפֶשׁ, לְחַיִּיב עַל כֵּן נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ שְׁשׁוֹרֵטִים מִחֲמַתָּה.
 46 מִקְּשָׁה הַגְּמָרָא עַל רַבִּי יוֹסִי: וְהֵא אֲפִיקָתִיהָ - וְהֲרִי כְּבַר לְמַדְנָה
 47 מְלַנְפֵּשׁ לְפִטּוּר אֶת הַשׁוֹרֵט לְבִיתוֹ שֶׁנֶּפֶל וְלִסְפִינְתוֹ שֶׁנֶּבְעָה בֵּינֵם,
 48 וּדְאִי שְׂרַבִּי יוֹסִי אֵינוֹ חוֹלֵק עַל כֵּךְ, שְׁהֲרִי אֵין לוֹ מְקוֹר לְהוֹצִיא אֶת
 49 הַפְּסוּק מִפְּשׁוּטוֹ, וּמִנֵּין לוֹ לְדְרוֹשׁ שְׁחַיִּיב עַל כֵּן נֶפֶשׁ וּנֶפֶשׁ.

1 וְאֵלָּא נֹאמַר שְׂמִדוּבַר בְּתָרָא הַתְּרָאָה - שְׁהֲתֵרוּ בּוּ רַק פַּעַם אַחַת
 2 וְקִרַח חֲמֵשׁ קִרְיָחוֹת, מִי ו-וְכִי מְחַיִּיב בְּאוֹפֵן זֶה חֲמֵשׁ מְלַקוּיֹת,
 3 וְהַתְּנֵן (להלן כא) גְּזֵיר שְׁתֵּיה שְׁוֹתָה יֵין כֵּן הַיּוֹם, אֵינוֹ חַיִּיב אֲפִלּוּ מִלְּקוֹת
 4 אַחַת, אֲךָ אִם הֲתֵרוּ בּוּ הַעֲדִים שְׂרִאוּתוֹ שׁוֹתָה יֵין וְאֲמַרוּ לוֹ 'אֵל
 5 הַשְּׂתָה' אֵל הַשְּׂתָה' וְהוּא שׁוֹתָה אֲחַר כֻּל הַתְּרָאָה וְהַתְּרָאָה וְאֵינוֹ
 6 מְפַסֵּק, חַיִּיב מִלְּקוֹת עַל כֵּן אַחַת וְאַחַת שְׁהֲתֵרוּ בּוּ. וּמְדוּעַ כֵּן
 7 יִתְחַיִּיב עַל הַתְּרָאָה אַחַת כּוּמָה מְלַקוּיֹת.
 8 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: לֹא צְרִיכָא לְזַמֵּר שְׁחַיִּיב עַל כֻּל אַחַת וְאַחַת, אֵף
 9 שְׁהִיתָה כֵּן רַק הַתְּרָאָה אַחַת, אֵלָּא בְּאוֹפֵן דְּקָפָה אֶת הַמַּשׁ אֲצַעְעוּתֵי
 10 בְּנִשְׂאָ - סַם הַמְּשִׁיר אֶת הַשִּׁיעַר, וְשׁוּב אֵינוֹ צוּמָה, וְאוֹתְבִינְהוּ -
 11 וְהַנִּיחִם עַל חֲמֵשׁ מְקוּמוֹת בְּרֹאשׁ בְּכַת אַחַת, דְּהוּיָא לִיה - שְׁהֲתֵרָא
 12 זֹו הִיא הַתְּרָאָה לְכֵל הַרְאֵה - לְכֻל אַחַת וְאַחַת מֵאַצְעוּתֵי, כִּיּוֹן
 13 שְׂאֵין לְזַמֵּר שְׁהֲתֵרָא חֲלָה עַל אַצְעַב אַחַת יוֹתֵר מְעַל חֲבַרְתָּה,
 14 וְעַל כֵּן חַיִּיב חֲמֵשׁ מְלַקוּיֹת.
 15 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: וְכִמְה הוּא שִׁיעוֹר הַשִּׁיעַר שְׁצִרִיךְ לְקַרוּח כִּדִּי
 16 לְלַקוֹת מִחֲמַת אִיסוּר קִרְחָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: רַב הוּנָא אֲמַר, כִּדִּי
 17 שְׂרִיטָה בְּשֶׁר מְרָאשׁוֹ עָרוּם בְּלֹא שִׁיעַר. רַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר מִשּׁוּם רַבִּי
 18 אֱלִיעֶזֶר רַבִּי שְׂמַעוֹן, גְּבוּדֵל רְרִים, שֶׁהוּא מְקוּם צְמִיחַת שְׁלִשִׁים וְשֵׁשׁ
 19 שַׁעֲרוֹת, וְהִינּוּ בְּמְרֻבָּע שֵׁשׁ שַׁעֲרוֹת שֵׁל שֵׁשׁ שַׁעֲרוֹת.
 20 הַגְּמָרָא מְבַיאָה שְׂמַחְלוֹקֵת תְּנַאִים הִיא: בְּתַנְיָא - מִשְׂחֻלֹקֵת רַב הוּנָא
 21 וְרַבִּי יוֹחָנָן, מִשְׂחֻלֹקֵת תְּנַאִים הִיא, שְׂנִינוּ בְּרִייתָא, כִּמְה הוּא שִׁיעוֹר
 22 כִּדִּי לְהַתְּחַיִּיב מִלְּקוֹת מִשּׁוּם קִרְחָה, בְּפָרִים, אֲחֵרִים אֲמַרִים,
 23 שִׁיעוֹרוֹ הוּא שִׁיעוֹר עַד כִּדִּי שְׂרִיטָה בְּשֶׁר מְרָאשׁוֹ לֹא שִׁיעַר.
 24 מְבַיאָה הַגְּמָרָא מִחְלוֹקֵת נוֹסֶפֶת בְּדָבָר: אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרַבִּינָא,
 25 פְּלִיגֵי בֵּה תְלַתָּא תְנָא - נֶחֱלָקוּ בְּשִׁיעוֹר זֶה שְׁלֹשָׁה תְנַאִים, חַד אֲמַר,
 26 שֶׁהַשִּׁיעוֹר הוּא בְּפָרִים, וְחַד אֲמַר, שֶׁהַשִּׁיעוֹר הוּא כִּדִּי שְׂרִיטָה בְּשֶׁר
 27 מְרָאשׁוֹ לֹא שִׁיעַר, וְחַד אֲמַר, שֶׁהַשִּׁיעוֹר הוּא בְּכַתֵּי שַׁעֲרוֹת. וְאֵיכָא
 28 דְּמִסְבִּיק - וִישׁ שְׂמוּצִיא אֶת הַשִּׁיטָה הַשׁוֹבֵרַת שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת, וְמֵעִיל -
 29 וּמְכַנֵּס בְּמִקּוּמָה שִׁיטָה שְׁסוּבֵרַת הַשִּׁיעוֹר הוּא בְּכַעֲרָה כִּדִּי בְּגוּדֵל
 30 שֵׁל עֲדִשְׁהָ, שֶׁהוּא מְקוּם צְמִיחַת שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת שֵׁל שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת.
 31 וְסִימָנֵךְ שְׂלַא תִטְעֵה לְזַמֵּר שְׁהוֹצִיא אֶת שִׁיטַת כְּגָרִיס וְהַכְּנִיס
 32 בְּמִקּוּמָה כַּעֲדִשְׁהָ, שְׂנִינוּ בִּמְשַׁנָּה (נגעים פ"ג מ"ב) בְּהַרְתָּ - מִיֵּן נִגַע
 33 צַרְעַת בְּאֵדָם, שִׁיעוֹרָה הוּא בְּפָרִים, וְכִמְהָה שְׂבַתוּכָה, שְׁהִיא סִימֵן
 34 טוּמָאָה בְּנִגַע הַבְּהַרֵת, שִׁיעוֹרָה הוּא בְּכַעֲרָה, וְאֵף לְעַנְיֵן קִרְחָה יֵשׁ
 35 שִׁיעוֹר כְּגָרִיס וִישׁ שִׁיעוֹר כַּעֲדִשְׁהָ.
 36 הַגְּמָרָא מְבַיאָה בְּרִייתָא מְבַארַת אֶת שִׁיעוֹר נִטִּילַת שִׁיעַר בִּשְׂבַת
 37 כִּדִּי לְהַתְּחַיִּיב חֹטֵאת, וּמִמְנָה מְבַארָא גַם שִׁיעוֹרוֹ לְעַנְיֵן קִרְחָה: תְּנָא,
 38 הַנּוּמָל שִׁיעַר מְלֵאָ פִי הוּנָא - חוּד הַמְּסַפְרִים בְּשַׁבָּת, חַיִּיב חֹטֵאת.
 39 מְבַרַרֵת הַגְּמָרָא: וְכִמְה שִׁיעַר הוּא מְלֵאָ פִי הוּנָא, אָמַר רַב יְהוּדָה,
 40 שְׂתֵי - שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: וְהִתְנַאֵה בְּהַמְּשַׁךְ הַבְּרִייתָא,
 41 לְקִרְחָה - לְהַתְּחַיִּיב מִלְּקוֹת מִשׁוּם קִרְחָה עַל מַת שִׁיעוֹרוֹ הוּא שְׂתֵי.
 42 מִשְׁמַע שְׂבַשְׂבַּת שִׁיעוֹרוֹ שׁוֹנֵה. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵיכָא - אֲמַרו
 43 בְּרִייתָא, וְכֵן לְקִרְחָה שִׁיעוֹרוֹ הוּא שְׂתֵי, וּבִאָה לְפַרֵשׁ מֵה הוּא
 44 שִׁיעוֹר מְלֵאָ פִי הוּנָא.
 45 הַגְּמָרָא מְבַיאָה בְּרִייתָא שְׂמִבוּאָר בֵּה בְּפִירוּשׁ שִׁיעוֹר מְלֵאָ פִי
 46 הוּנָא הוּא שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת: תְּנַאֵה נְפִי חֵבִי - שְׂנִינוּ כֵּן אֵף בְּרִייתָא,
 47 הַנּוּמָל שִׁיעַר מְלֵאָ פִי הוּנָא - חוּד הַמְּסַפְרִים בְּשַׁבָּת, חַיִּיב חֹטֵאת,
 48 וְכִמְה הוּא שִׁיעוֹר מְלֵאָ פִי הוּנָא, שְׂתֵי - שְׂתֵי שַׁעֲרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 49 אֲמַר, שִׁיעוֹר הַחַיּוּב לְעַנְיֵן שְׂבַת הוּא שַׁעֲרָה אַחַת. וּמוֹרִים חֲכָמִים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום חמשה עשר לעומר עמ' 1

7 שְׁנֵיה נֶחֱלָקוּ תְנַאִים בְּנִידוֹן זֶה. נֹאמַר בַּפְּסוּק 'וּמִן הַעֵפֶר אֲשֶׁר יְהִיֶה
 8 וְגו'', מִכָּךְ שְׂלַא נֹאמַר מְקַרְעַת הַמַּשְׁכָּן, מְלַמְּד שֶׁהִיָּה מִתְּנָן אֶת
 9 הַעֵפֶר מִבְּחוּץ וּמִבְּנִינֵם לְהִיבֵל נוֹתֵן אֶל הַמֵּיִם, וְאֵין צְרִיךְ לְהַנְחִיחוֹ
 10 בְּקַרְעַת הַיִּבֵל. בְּקַרְעַת הַמַּשְׁכָּן - לְשִׁישָׁה זֹו מְדוּע נֹאמַר בְּקַרְעַת
 11 הַמַּשְׁכָּן, וְהֲרִי כִשֵּׁר אֵף אִם הוּכַנַס לְמַשְׁכָּן וְלֹא הוּנַח שֶׁם, אִיסִי בְּן
 12 יְהוּדָה אֲמַר מְקָרָא זֶה בֹא לְהִבְיָא - לְרַבּוּת, בְּקַרְעַת

1 בְּקַרְעַת הַמַּשְׁכָּן, יְבוּל יְחִפּוּר בְּקַרְדּוּמוֹת - הֵינּוּ סוּרוּרִים שְׂאֵם לֹא
 2 מְצַא שֶׁם עַפְרָה שֶׁנוֹחַ לִיטְלוֹ, צְרִיךְ לְהִבְיָא קִרְדוּם וְלַחְפוּר בְּקַרְעַת
 3 הַמַּשְׁכָּן לִיטוּל מִמְנָה הַעֵפֶר. תְּלַמּוּד לְזִמְרָה לְזִמְרָה שֶׁאֵינוֹ צְרִיךְ
 4 לַחְפוּר בְּקַרְעַת, אֵלָּא הָאָה כִּיצַד יַעֲשֵׂה, אִם יֵשׁ שָׁם עַפְרָה שֶׁנוֹחַ
 5 לְקַחְתּוֹ בְּקִלּוֹת, הָבֵא אוֹתוֹ, וְאִם אֵין שָׁם עַפְרָה תִּחְרוּת, תֵּן שָׁם עַפְרָה
 6 וְתִיטְלוֹ, וְנֶחֱשָׁב שֶׁלְקַח מִהַקַּרְעַת הַמַּשְׁכָּן. תְּנַאֵה אֵיךְ - בְּרִייתָא

56 במספרים לא יפסור, שהרי הטעם לפסור במספרים הוא משום
57 שאינם משחיתים, וזה נאמר רק בישראל.
58 מתרצת הגמרא: לעולם נמיר - לומד גזירה שוה זו, וקסבר, הני
59 ומלקט ורהיטני נמי גילוח עבדי - שגם בהם הדרך לגלח, ולכן חייב
60 עליהם.

משנה

נאמר בתורה (ויקרא ט כח) 'וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה''/
61 המשנה מבארת את פרטי האיסור ואופני החיוב: הַכּוֹתֵב כְּתוּבַת
62 קַעְקַע - חורט כתיבה בבשרו, אם קָתַב על בשרו ולא קַעְקַע -
63 לא חרט בבשרו, או שְׁקַעְקַע - חרט ולא קָתַב בחריטה זו, אינו
64 חייב מלקות, עד שִׁיכְתוּב על בשרו ואחר כך קַעְקַע - יחרוט את
65 בשרו במקום הכתיבה, והדיו יכנס בתוך החריטה. ואותה כתיבה
66 יכולה להיות (בדיו) [כְּדִיו] וּכְחֹל -או בכחול, וּכְכֹל דָּבָר
67 שֶׁהוּא רוּשָׁם. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִי, אִינוּ
68 חייב עד שִׁיכְתוּב שָׁם אֶת הַשֵּׁם שֶׁנֶּאֱמָר (ויקרא ט כח) 'וכתובת קעקע
69 לא תתנו בכם אני ה'', ובגמרא יתבאר מה כוונתו.

גמרא

71 שנינו במשנה, שלרבי שמעון אין חייב על כתובת קעקע אלא אם
72 כתב את השם. הגמרא מבארת לאיזה שם כוונתו: אָמַר לִיה רַב
73 אָחָא בְרִיה דְרַבָּא לְרַב אַשִּׁי, האם כוונתו עד דְּיִכְתוּב 'אֲנִי ה' מְשֻׁשׁ,
74 כפי שכתוב בתורה. אָמַר לִיה רַב אַחָא, לֹא, אלא כְּדַתְנִי
75 ו-כפי ששנהו פֶּר קַפְרָא בְרִייתָא. אִינוּ חייב עד שִׁיכְתוּב שָׁם עֲבֹדָת
76 בּוֹכְבִים, שֶׁנֶּאֱמָר 'וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה'', אִינוּ הוּא ה'
77 ולא אַחֵר, כלומר, שלא תכתבו כתובת קעקע המכחישה את האני
78 ה'', והיינו כתיבת שם עבודה זרה.

79 אָמַר רַב מְלָכִיא אָמַר רַב אֲדָא פֶּר אַהֲבָה, אִסוּר לֹא לְאָדָם שֵׁיתֵן אֶפֶר
80 מִקְלָה - אפר משריפה על גְּבִי מִקְתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמָר 'כתובת קעקע,
81 שמשאיר רושם במכתו, ואחר שתתרפא יראה הדבר ככתובת
82 קעקע.

83 נאמרו בש"ס כמה מימרות בשם רב מלכיא, וכמה בשם רב מלכיו,
84 הגמרא נותנת סימן לזכור מה אמר זה ומה אמר זה, ומביאה
85 מחלוקת בדבר:

86 אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרִיה דְרַב אִיקָא, מה שנאמר בענין שְׁפִיר, וכן מה
87 שנאמר בענין שְׁפָחוֹת, ומה שנאמר בענין גִּזְמוּת, כל אלו אמרם רַב
88 מְלָכִיא. ואילו מה שנאמר בענין בְּלוּדִית, ומה שנאמר בענין אֶפֶר
89 מִקְלָה בסוגייתנו, ומה שנאמר בענין גְּבִינָה, כל אלו אמרם רַב
90 מְלָכִיא.

91 רַב פֶּפְאָ אָמַר, מה שנאמר לגבי מְתִנִּיתִין וּמְתִנִּיתָא - משניות
92 וברייתות, אמר רַב מְלָכִיא, ומה שנאמר לגבי שְׁמַעְתָּתָא - מימרות
93 של אמוראים, אמר רַב מְלָכִיא. וְסִימְנִיָּה לזכור מי אמר על משניות,
94 מְתִנִּיתָא מְלָכִיא - משניות וברייתות הן כמלכות לגבי דברי
95 האמוראים, ובהם דיבר מי ששמו דומה לנְקֵבָה, ואף משמעות
96 שמו הוא מלכה, והיינו רב מלכיא.

97 שואלת הגמרא: מַאי בִּינְיָהוּ - במה נחלקו. משיבה הגמרא: אִיקָא
98 בִּינְיָהוּ לענין שְׁפָחוֹת, שלרב נחמן אמר את רב מלכיו, ואילו לרב
99 פפא, כיון שזה נאמר על משנה אמר זאת רב מלכיא.

100 רַב בְּבִי פֶר אֲבִי קָפִיד שלא לשים אפר מקלה אֶפִּילוּ אֲרִיבָדָא
101 דְּכֹסִילָתָא - מכה של הקות דם. אך רַב אַשִּׁי אָמַר, שאין לחוש
102 לנראה ככתובת קעקע, משום שכל קְזוּם שֵׁישׁ שָׁם מִקְתוֹ
103 מוֹכִיחַ עָלָיו שלא עשה כאן כתובת קעקע, אלא רפואה למכה.

משנה

104 המשנה מפרשת אופנים של חיוב כמה מלקויות על לאו אחד, או

1 מתרצת הגמרא: קָסְבָר [ו-סובר] רַבִּי יוֹסֵף, שמה שנאמר בתורה
2 (ויקרא ט כח) אִסוּר שְׁרִיטָה ומה שנאמר בתורה (דברים יד א) אִסוּר
3 גְדִידָה, אַחַת הִיא, אִסוּר אֶחָד הֵם, וּכְתִיב הָתָם בְּגִידֶיהָ, לֹא
4 תַתְּגַדְדוּ וְגו' לְמַת', ולא אם עושה זאת מזמנת צער אחר, ונשאר
5 הפסוק 'לנפש' לרבות שחייב על כל נפש ונפש.

6 עוד בענין שריטה וגדידה ביד ובכלי: אָמַר שְׁמוּאֵל, הַמְשַׁרֵּט עֲצָמוֹ
7 בְּכָלִי חַיִּים שְׁנֵי מַלְקוּיּוֹת, גַּם מְשׁוּם מְשַׁרֵּט וְגַם מְשׁוּם מַגְדֵּד.

8 מקשה הגמרא: מִיִּתְיָב, שנינו בברייתא, שְׁרִיטָה וְגִידָה אַחַת הִיא,
9 ששניהם משמעותם עשיית חבורה בעצמו, אִלָּא שְׁרִיטָה הִיא
10 לֹאסוּר בְּיָד, וְגִידָה לֹאסוּר בְּכָלִי. ולמה חייב על שריטה בכלי
11 שתיים.

12 מתרצת הגמרא: הוּא דְאָמַר רַבִּי יוֹסֵף, הַסוּבֵר שְׁרִיטָה וְגִידָה
13 אִסוּר אֶחָד הוּא שֶׁנֶּאֱמַר פְּעַמִּים, ולכן חייב שתיים.

14 תֵּנִי תְנָא קְמִיָּה דְרַבִּי יוֹסֵפִין - אמורא השונה ברייתות שנה ברייתא
15 לפני רבי יוחנן, השרוט בבשרו מזמנת צערו על פת, בֵּין בְּיָד בֵּין
16 בְּכָלִי, חַיִּים מַלְקוּת, אך אם שורט בבשרו על עֲבֹדָת בּוֹכְבִים כְּדִי
17 לעובדה, בְּיָד חַיִּים מִיתָה, בְּכָלִי פְטוּר. מקשה הגמרא: וְהָא אִיקָא
18 חַיִּים בַּפְּסוּק (מלכים א' יח כח), 'וְיִתְגַדְדוּ בְּמַשְׁפָּטִים בְּחַרְבוֹת וּבְרַמְחִים,
19 הִרִי שְׁהַדְרָךְ לַגֵּד לַעֲבֹדָת כּוֹכְבִים בְּכָלִי. מתרצת הגמרא: אִלָּא
20 אִיקָא בְּרִייתָא לְהִיפָךְ, בְּיָד פְטוּר מִמִּיתָה, כַּשֵּׁן זֶה דֶּרֶךְ עֲבוּדָתָהּ,
21 בְּכָלִי חַיִּים מִיתָה.

22 שנינו במשנה: וְחַיִּים עַל הַרְאָשׁ שְׁתֵּים, אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן.
23 הגמרא מפרשת היכן הם מקומות אלו: מִתְּוִי ו-הָרֵאחַ] רַב שְׁשֵׁית עַל
24 עֲצָמוֹ, שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא בֵּין פִּירְקֵי רִישָׁא - המקומות שמתחברים שם
25 פרקי עצמות הראש, והיינו בצידי הראש סמוך לאוזניים.

26 שנינו במשנה: וְעַל הַקּוֹן שְׁתֵּים מִכָּאן וְשְׁתֵּים מִכָּאן וְאַחַת מִלְּמַטָּה.
27 מפרשת הגמרא: מִתְּוִי ו-הָרֵאחַ] רַב שְׁשֵׁית, בֵּין פִּירְקֵי דִיקָא - בֵּין
28 פרקי העצמות שבוקן, והיינו הפרקים שתחת האוזן, שמשם
29 מתחיל הלחי התחתון, והפרקים שבחיבור הלחי לסנטר, והיינו סוף
30 הלחי, ואחת מלמטה הוא אמצע הסנטר שנקרא שיבולת הזקן,
31 שהוא פרק בפני עצמו.

32 שנינו במשנה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמְרִי אִם נִמְלָן וכו' כולן כאחת אינו
33 חייב אלא אחת. מבארת הגמרא: קָסְבָר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, כֹּל פְּאוֹת
34 הַזָּקֵן תָּר לֹאוּ הוּא, ועל כן חייב רק אחת.

35 שנינו במשנה: וְאִינוּ חַיִּים עַד שְׁאֵימְלֵנוּ בְּתַעַר. הגמרא מביאה ברייתא
36 לבאר את מקור הדין: תֵּנִי רַבְּנָן, נֹאמַר בַּפְּסוּק לְגַבִּי כְהֵנִים (ויקרא כא
37 ה) 'אֶפְאֵת וְזָקַם לֹא יִגְלַחוּ, כֹּל שֶׁאֹמַר שְׁאֵפִילוּ יִגְלַחוּ לֹזֵק בְּמַסְפְּרִים
38 שֶׁהַחֹד שִׁלְהֵם אִינוּ מְגִיעַ לְשׁוֹרְשֵׁי הַשִּׁיעַר יִהְיֶה חַיִּים מַלְקוּת, תִּלְמִיד
39 לְזֹמֵר בַּפְּסוּק שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבִּי יִשְׂרָאֵל (ויקרא ט כז) 'לֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאֶת
40 וְזָקָךְ', הרי שהאיסור הוא רק השחתה, והיינו עד השורשים,
41 ובמספרים אינו מגיע לשורשים, ודורשים גזירה שוה 'פאה' 'פאה'
42 ללמוד את שני הפסוקים אחד מחבירו. ממשיכה הברייתא: אִי
43 נִלְמַד מִהֵנָּה אִם לֹא תִשְׁחִית, יָבֹל שֶׁאֵם לְקָמוּ בְּמַלְקָט - מלקחים
44 שלוקטים בהם שיער, וְרִהֲטִינִי - מעצד שמחליקים בו פני העין,
45 יְהֵא חַיִּים, כיון שבזה מגיע עד השורשים, תִּלְמִיד לְזֹמֵר 'לֹא יִגְלַחוּ',
46 ובמלקט ורהיטני אינו דרך גילוח. הָא פְצִיר נָקִיִּים אֵת שְׁנֵי
47 הפסוקים, אלא צריך שיהא גִּילּוּחַ שֵׁישׁ בּוֹ תִשְׁחָתֶה, ובריהיטני אין
48 זה דרך גילוח, ובמספרים אין מגיעים עד השורשים, הִוִּי אֹמְרִי
49 שמה שאסר הפסוק זה תַעַר שֶׁדָּרָךְ לְגַלְחוֹ בּוֹ מְגִיעַ עַד הַשּׁוֹרְשִׁים.

50 שנינו במשנה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמְרִי אֶפִּילוּ לְקָמוּ בְּמַלְקָט וְרִהֲטִינִי (יהא)
51 חַיִּים. הגמרא מבררת את שיטת רבי אליעזר. מקשה הגמרא: מַה
52 נִשְׁתָּה, אִי תֹאמַר דְּגַמִּיר - שלומד גזירה שוה 'פאה' 'פאה' ללמוד
53 את האמור בישראל לכהנים ואת האמור בכהנים אצל ישראל,
54 לְבָעֵי - שיצטרך כדי לחייב מלקות תַעַר דווקא, וְאִי תֹאמַר דְּלֵא
55 נְמִיר - שאינו לומד גזירה שוה זו, מִסְפְּרִים נְמִי [לא] - שגם

1 קסבר רבי יוסי שריטה גידיה אחת היא - דתרייהו בין ביד בין בכלל, וכתבי בגידיה למת "לא תתגודו ולא תשימו קרחה" וגו'. המשרט בכלי חייב - הא ודאי פשיטא
2 לבולי עלמא דעיקר גידיה משמע בכלי ועיקר שריטה משמע ביד. וקאמר שמואל: המשרט בכלי על המת חייב, ולא קאמר "המגודר בכלי" - לאשמועינן דשם שריטה שייך
3 בכלי, העושה חבורה בעצמו בכלי על המת חייב שני לאוין, משום משרט ומשום מגדו, דגידיה ושריטה אחת היא, דתרייהו בין ביד בין בכלי. מיתני גידיה ושריטה
4 אחת היא - כלומר, בין שריטה בין גידיה ענין חבורה הם, ושניהם על מת, אלא שריטה ביד גידיה בכלי. וקשיא לשמואל דאמר תרייהו בין ביד בין בכלי, דמוקאמר
5 "המשרט בכלי" ולא קאמר "המגודר בכלי" -

6 ממכלל דשריטה שייכא בכלי כגידיה על המת
7 בין ביד בין בכלי חייב - דשריטה וגידיה
8 כתיב, דתרייהו אסרינהו רחמנא. על עבודה
9 וזה - דיש עבודה וזה שעובדין אותה בכך,
10 שעושין בכשרם חבורות ופצעות. ביד חייב -
11 דדרך עבודתה בכך, ואפילו עבודה וזה שאין
12 עבודה בכך חייב, דעבודה גמורה היא ביד.
13 והא איפכא חייב - דבכלי דרך עבודה הוא
14 לעבודה וזה, דכתיב "ויתגודו במשפטם" -
15 עשו גידיה כדרך שהיו רגילין לעשות חבורות
16 וברמזיהם, אלמא דרך עבודה בכלי כי פירקי
17 דרישא - מקום הפירקים, שמתחברים שם
18 פירקי העצמות, והיינו בידועים. פרק *יוט"ה.
19 כי פירקי דדיקנא - פרק ראשון של זקן.
20 היינו תחת האוזן, מקום שלחי התחתון יוצא
21 משם, ושם נקרא פאה. בחודו של לוח שבוטל
22 לחוץ. ושתי השבולת שבסנטר, מקום חבור
23 שני הלחיים, יש עצם קטן שמתחבר הלחיים
24 יחד, שמוכאן נקרא פאה. שכל אחד מהן
25 לסוף הלחי. הרי שתיים מוכאן ושתיים מוכאן.
26 ואחת מלמטה הוא השיער שבין שתי השבולת
27 שבסנטר, ופרק הוא בפני עצמו. ופאת זקנם
28 לא יגלחו - גבי כהנים כתיב. "ולא תשחת
29 את פאת זקנך" בישאל כתיב, ולפינין לוח
30 בגורה שיהא המאי ד"פאה" ד"פאה" והכי
31 אמרינן בהדיא בפרק קמא דקדושין (להבא)
32 גורה שיהא פאה פאה להכי הוא דאמאי. דהניא
33 "לא יגלחו" כו'. תלמוד לומר לא תשחית -

34 משפטים אינן משחיתים, שאין תוחבין שיער
35 בצד עיקר כתער. גילוח שיש בו השחתה
36 - דרך גלוח בו ומשחית, והיינו תער. אבל
37 רהיטני, משחית ואין דרך גלוח בו. ומספרים,
38 מגלחין ואין משחיתים. אי נמי גידיה שיה
39 - ההיא וזיה שיה ד"פאה" ד"פאה" קאמר,
40 ובמסכת קדושין (שם). מספרים מנא ליה
41 - דמתוך גלוח בהם? דלא קאסיי אלא מלקט
42 ורהיטני, שיש בהן השחתה. גילוח עברי -
43 השחתתן עושה גילוח, כלומר גילוח מיקר,

44 דדרך גלוח בהן. משנה כתובת קעקע -
45 כותב תחלה על בשרו בסס או בסיקרא, ואחר
46 כך קעקעו בהבשר במחוט או בסכין, ונכנס הצבע בין העור לבשר ונראה בו כל הדימה. קעקע = **פיינטורירי. ואסור לכתוב שום כתיבה בעולם על בשרו בענין חי, שכן
47 גזירת הכתוב. את השם - מפרש בנגרא דשם עבודה וזה קאמר. גמרא עד שיכתוב אני ה' פמש - על תיבות הללו "אני ה'" אתה מחייבו משום כתובת קעקע.
48 וכתובת קעקע לא תתנו כבש - שום כתובת קעקע לא יעשו לפני, שאני ה' ואסורין אתם לכתוב שם אחר על בשרכם. אלמא עיקר חיובא משום שם עבודה וזה הוא.
49 ומיהו אסור לכתוב שום כתיבה בעולם אפילו רבי שמעון, אלא דחיוב מלקות ליכא. אפר מקלה - דוקא קאמר, לפי שקשה היא ומקעקעת מקום המכה והרושם נראה
50 שם אחר זמן. אבל עפר בעלמא לא. שפוד - בפרק "אין צדין" (ביצה כהבא). שפוד שצלו בו בשר אסור לטלטלו. אמר רב מלכין אמר רב אדא: ושומטו ומניחו בקרן זוית.
51 והיינו שמעתתא, דעיליה מילתא דאמראתא אמרה. שפחות - משנה היא בפרק "אף על פי" (כתובות נטבא). רבי אליעזר אומר: אפילו הכניסה לו מאה וכו'. אמר רב מלכין
52 אמר רב אדא: הלכה כרבי אליעזר (שם סאב). והיינו משנה, דאמתניתין קאי ולא קאמר מילתא באפי נפשיה. גומות - בנדה ביבא סימן" (בבא) רבי חלבו אמר רב הונא:
53 שתי שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרן גומות. רב מלכין אמר רב אדא בר אבהו: גומות אף על פי שאין בו שערות. בלורית - בפרק "אין מעמידין" בעבודה וזה (בטא)
54 תנו רבנן: גוי המסתפר מישראל כו', וכמה: אמר רב מלכין אמר רב אדא: שלש אצבעות לכל רוח. והיינו מתנייתא. אפר מקלה - הכא. ושמתתא היא, דלאו אמתניתין קאי,
55 אלא מילתא באנפי נפשיה קאמר: אסור לו לאדם כו'. נבינה - נמי ב"אין מעמידין". דקתני במשנה: ונבינות בית אונייקי. ובעי בנגרא: מאי טעמא? אמר רב מלכין אמר רב
56 אדא: מפני שמחליקין בו. והיינו משנה, דאמתניתין קאי. מתניתין ומתנייתא - רב פפא אסימנא דרב מלכין קאי, לגרועי מיניה שפחות. דבולחו מתניתין רב מלכין אמרינהו,
57 כלומר, משנה ושפחות דאומקת רב מלכין - רב מלכין אמרה. ומתניתא דאמר - רב אדא, אלא דבסימנא דרב מלכין ליכא שפחות. מתניתין, ושמתתא רב מלכין - ומה
58 שבשאר מן השמעותות כסימנא שר רב מלכין. והיינו שפוד וגומות - רב מלכין אמרינהו. והיינו דקאמר: איכא בנייהו שפחות, ולא קאמר שפחות ואפר מקלה, אלא שפחות
59 גרידא מוגרעין, דרב מלכין כדקאי קאי. מתנייתא מלכתא - משניות ובריות עיקר הן. והיינו סימן: מי ששמו דומה לנקבה, מוקמינן כולוה מתנייתא דהו נמי לשון נקבה
60 אליביה, והיינו רב מלכין ששמו דומה לנקבה. ומשמעותו של שם נמי משמע לשון מלכות, והיינו משניות ובריות שון עיקר, ולא שמעותות. ואית דמפרשי: איכא בנייהו שפחות

1 שפחות ומקלה, משמע: שפחות ושכנגדה. כך לשון ח"ה. **ירבא** = מכה. **כוסילתא** —
 2 כלי שמכה בו בלעו פלימאי. **משנה** היה לבוש כלאים — אחד מן השוק ולא נזיר.
 3 יש חורש תלב אחד — יש עובר ב"לא תחרוש בשור ובחמור" ונלקטים עליו איסורים
 4 הרבה עם אותו לאו בלבד. ובהא לא קא עסקי שיהא חורש בכמה שוורים וכמה חמורים

5 והיו נלקטים איסורין הרבה עליו, דלכל הפחות
 6 קאמר, ואלאו דכלאים קאי, ללקוט עליו כל
 7 איסורין שהוא יכול. והן מוקדשין — בגמרא
 8 מוקי ליה בבכור, בכור שור ופטר חמור, וקעבר
 9 בהן משום "לא תעבוד בכבור שורך" ואלבא
 10 דרבי יהודה דאמר בפיך קמא דבכורות (ט.ב.);
 11 פטר חמור אסור בהנאה, דכלל "לא תעבוד"
 12 הוא. ואף על גב דבבבאי כתיב "בכור שורך",
 13 איזו דריש ליה "בכור שורך" למעוטי שותפות
 14 ולא למעוטי פטר חמור. אי נמי, מתניתין כמאן
 15 דממעט פטר חמור מנהא — שור וחמור דקתני
 16 במתניתין לאו דוקא, דשור ושה קאמר, והאי
 17 דתקט חמור משום לישנא דקרא, דגבי כלאים
 18 כתיב שור וחמור, והוא הדין לכל שני מינין.
 19 ומשום הנאה דמיתחני מוקדש חוזה ליה הווי
 20 במעילה — לא לקי, דבכור לאו בר מעילה
 21 הוא. דהא ממון בהן הוא, דאין מעילה אלא
 22 בקדשי גבוה, ד"מקדשי ה" כתיב. ואין מעילה
 23 בכבור אלא בנזוהה מן האימורים אחר זרוקת
 24 דמים, והנהו לגבוה ניהו. והוא הדין לכל
 25 קדשים קלים. ובקדשי קדשים יש בהן מעילה
 26 לפני זרוקת דמים, דלגבוה ניהו, אבל משונק
 27 הדם — וכו' בהו כהנים משולחן גבוה, והוה ליה
 28 ממון כהן ואין בו מעילה. וכן מוכח בראש
 29 השנה (כת.א.) בשופר של עולה לא יתקע, ואם
 30 תקע יצא. בשופר של שלמים לא יתקע, ואם
 31 תקע לא יצא. מאי טעמא? עולה דבת מעילה
 32 היא כיון דמעל בה בפאק לחולין, שלמים דלאו
 33 בני מעילה ניהו לא נפקי לחולין. והכי נמי
 34 מוכח במסכת מעילה ובכמה דוכתי. וכלאים
 35 בכרם — דמכסי בהדי דאילו ומחפה בוורע.
 36 שכעית — נמי משום זורע בשביעית. ויום טוב
 37 — דקעבדי חרישה ביום טוב. בהן — והוא נזיר,
 38 והולך במקום טומאה אחר מחרשתו, דאיבא
 39 חד לאו משום כהן — "לנפש לא יטמא בעימי",
 40 וחד משום נזיר — "על כל נפשות לאו לא
 41 יבוא". אינו השם — אינו לאו זה נלקט עליו
 42 משום חרישה אלא משום לבישה. אף נזיר —
 43 נזיר וכהן קאמר, ולא דייק, אינו השם — אף

1 **ואפילו** לא שהה אלא להפשיט מלבוש חייב — ובלא שהה לא מייחייב. ולא דמי דין זה
 2 לדרך דפרק שני דשבותות (ט.ב.) דאיבעיא להו מי צריך שהיה למלקות גבי
 3 טומאת מקדש ונזיר בקבר דשמן מייחייב בלא שהה, והבא אמרין דלא מייחייב בלא שהיה.
 4 דלא דמי לשהיה להם, דכין דבידו לפרש מן הטומאה, כי נמי לא שהה כדי השתחוותא

5 דין הוא דמייחייב. אבל הכא, דאין לו שדות לפשוט
 6 וללבוש — אין כאן עבירה אחרת, עדיין
 7 הלבשה הראשונה קיימת. דהרם נמי אינו חייב
 8 עד שיוכל לפרש מן הטומאה.
 9 (שייך לעיל עמוד א) **מהוי** ליה רב ששת בן
 10 פירקי — לפירוש הקונטרס
 11 כדאייתא שתיים מכאן ושתיים מכאן. ולפירוש
 12 רבינו חם כמו שפירש במבואות (ד.א.).
 13 (שייך לעיל עמוד א) **לא** יגלחו — ואם תאמר:
 14 מאי מיייתי מילא יגלחו?
 15 הא גבי כהנים כתיבא: ויש לומר: דגמרין מנייה.
 16 ה**חורש** בשור וחמור והן מוקדשין — ופירש
 17 הקונטרס: בכור שור עובר משום "לא
 18 תעבוד בכבור שורך", וחמור קדשי ביד הבית,
 19 ולקי משום דהווי במעילה באוחרה. ויש אומרים
 20 פטר חמור, וכמאן דאמר אסור בהנאה. ולא
 21 נהריא, דאינו כן, דליכא למאן דאמר דלקי הנהגה
 22 ממנו. ולא נראה לרבינו יצחק פירוש הקונטרס
 23 דפירש דחמור לקי מלאו החווי במעילה. דבגמרא
 24 קאמר מרזי איתיה בשאלה לא קתני. והקדש
 25 דמתניתין מיידי בכבור דליתיה בשאלה. לכך
 26 מפרש רבינו יצחק דעל החמור אינו לוקה. ויכול
 27 להיות שהוא חולין. "הן מוקדשין" בשור וחמור
 28 לאו דוקא, דליכא מוקדשין אלא בשור, ולכא
 29 אלא שני לאוין בשור וחמור. אבל בכלאי הכרם
 30 איבא שתי מלקות, דמיידי שהיה זורע בכרם חטה
 31 ושערה וחרצן ורפא אותם בחרישה, דקא עבד
 32 תרת: ודא זורע כלאי זרעים, ועוד זורע כלאי
 33 הכרם.

אלא

24 לומר "**בהמתך לא תרביע בלאים שרף לא תזרע בלאים**". אמר ליה עולא לרב נחמן: וליילקי
 25 נמי משום זורע ביום טוב! — אמר ליה: תנא ושירי. אמר ליה: תנא קתני שמונה, ואת
 26 אמתך תנא ושירי! אמר רבא: יש חילוק מלאכות בשבת, ואין חילוק מלאכות ביום טוב.
 27 אמר ליה: ענדא תהא. איתיה אפיי: ואין חילוק מלאכות ביום טוב? והתנן: המכשל גיד
 28 בחלב ביום טוב ואכלו — לוקה חמש; לוקה משום אוכל גיד, ולוקה משום מכשל ביום
 29 טוב שלא לצורך, ולוקה משום מכשל גיד בחלב, ולוקה משום אוכל בשר בחלב, ולוקה

משום

44 לאו שלו בא עליו משום חרישה אלא משום כניסה, שנכנס למקום טומאה. **גמרא** אפילו מכניס ומוציא בית יד אונקלי שלו —
 45 ולבוש. עיולי ואפוקי — ממש. בחבורה — נראה לי: יום וזרע היה להם שקורין "חבורה". דדלאי — בהגהתי: מי משכחת פריגניא — דאי לאו דאמר לך, הוי אמרת
 46 חורש דמחייב בלאים לא משום זורע אלא משום מקיים (מקום) דשביק ולא עקר להו. אי לאו דקלפך גביא רבח — רבי ינאי, הוה מוקמנא מתניתא ממיחייב חורש בלאים
 47 דמשום מקיים הוא, וכרבי עקיבא. ומאן דאית ליה מקיים בכלאים פטור — פטור נמי במחפה. אבל רבי ינאי קלפך הוודה לך דמחפה משום זורע מייחייב לכולי עלמא, דמדקאמר
 48 רבי ינאי: המחפה בכלאים לוקה, ולא קאמר "מקיים בכלאים לוקה" — שמע מינה דעדיף ליה מחפה ממקיים, דמחפה כוורע חשיב ליה וחייב לכולי עלמא. וכי אמרת ליה לא
 49 משנתנו היא — הוה לדברין שיפה אמרת. ואי לאו דקלפך הוה אמינא טעם דמתניתין משום מקיים, דמקיים בכלאים לוקה לרבי עקיבא. וכן בשביעית משום חורש מייחייב ליה
 50 תנא דמתניתין, ומאן דפטר במקיים פטר נמי במחפה. מאי רבי עקיבא דתניא המנכש והמחפה — ולא גרסינן "דתנן", דבריייתא היא ולא משנה. המנכש והמחפה בכלאים לוקה
 51 רבי עקיבא אומר אף המקיים — כולה רבי עקיבא קאמר לה המנכש והמחפה בכלאים לוקה. דמקיים הוא, שרבי עקיבא כו'. והכי משנה ליה במועד קטן, ורבנן דפלגיניה עליה דרבי
 52 עקיבא סבירא להו מחפה אינו לוקה, דמאן דפטר במקיים פטר במחפה, והמנכש עוקר עשבים רעים כדי שיגדלו האחרים יותר — לוקה, דחשיב כוורע עלאים. בהמתך לא תרביע
 53 בלאים שרף לא תזרע בלאים — ושמעית ליה הכי: כלאים שרף לא. דעקרית ליה מפשטיה לדרשא, דהוה מצי למיכתב "בהמתך כלאים לא תרביע", ומדסמך כלאים לשדה —
 54 שמע מינה להכי הוא דאתא. וליילקי נמי משום זורע — דהא נמנו וגמרו דמחפה זורע הוא, כדאמרן. ואין חילוק מלאכות ביום טוב — אם עשה שתיים ושלוש מלאכות בהעלם
 55 אחד, או עשה מלאכה שיש בה שתיים — אינו חייב אלא אחת. למאן דאמר (שבת ע"א) הבערה לחולת יצאת — סבירא ליה אין חילוק מלאכות ביום טוב, דביום טוב לא יצאת
 56 הבערה. ומאן דאמר נמי הבערה ללאו יצאת, ונפקא ליה חילוק מלאכות מ'עושה אחת מנהגה" — הני מילי באיסורי דאין בהן חיוב חטא, כגון מלאכות דשבת דזוונן כרת ושגגות
 57 חטא, דבהאייתא פירשה ר'עושה נאחת מנהגה" קמיידי בחטא. אבל יום טוב, דחויב מלקות הוא ואין זוונו כרת — אף יום טוב, דחויב מלקות הוא, אינו חייב ביום טוב.
 58 ומשום מבשל בשר בחלב — קסבר יש בגידין גנותן טעם. תלתא "לא תבשל" כתיבי: חד לבישול, בשיחית חולין (קט.ב.),

משום

45 הזרועים כלאים תוך כדי שהולך וחורש. אָמַר לִיה רבי ינאי לרבי
 46 יוחנן, אִי לֹא דִלְלֵי לָךְ חֶסֶפָא מִי מְשַׁבְּחָת מִרְגְּמִיתָא תוּתָהּ - לולי
 47 שהגבהתי לך את החרס, וכי היית מוצא את המרגלית שתחתיה,
 48 כלומר, אחר שאמרתי לך את הדין, יכולת לדייק זאת גם בפירוש
 49 המשנה.
 50 אָמַר לִיה רִישׁ לְרֵישׁ לְרֵישׁ לְרֵישׁ יוֹחָנָן, אִי לֹא דִקְלִסְךָ נִבְרָא רַבָּה - לולי
 51 ששייבך אותך רבי ינאי שהיה אדם גדול, והסכים עמך שהחיוב
 52 במשנתנו הוא משום מחפה שנחשב לזורע, הִיָּה אָמִינָא ו-י הייתי
 53 אומר, מִתְּנִיתִין מְנִי - כשיטת מי היא המשנה, כשיטת רַבִּי עֲקִיבָא
 54 היא, דְאָמַר הַמְּקַיִים בְּלָאִים לֹקְהָ, ולכן אף מחפה שהניחם שם ולא
 55 עקר אותם, חייב משום מקיים, אך לרבנן הסוברים שמקיים
 56 בכלאים אינו לוקה, אף מחפה אינו נחשב כזורע לחיוב.
 57 שואלת הגמרא: מֵאִי רַבִּי עֲקִיבָא - היכן אמר זאת רבי עקיבא.
 58 משיבה הגמרא: דִּתְנִינָא, הַמְּנַכֵּשׁ - עוקר עשבים רעים מתוך
 59 הטובים, וְהַמְּחַפֵּה - המכסה את הזרעים בעפר, ועושה זאת
 60 בצמחים הזרועים בְּלָאִים, לֹקְהָ משום מקיים כלאים, שרַבִּי עֲקִיבָא
 61 אָמַר, שֶׁאֵף הַמְּקַיִים את הכלאים לוקה.
 62 שואלת הגמרא: מֵאִי מְעַמָּא ו-מה טעמו דרַבִּי עֲקִיבָא. משיבה
 63 הגמרא: דִּתְנִינָא, נאמר בתורה (ויקרא טו ט) 'שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע בְּלָאִים',
 64 אֵין לִי שאסור אֵלָא כשזורע כלאים, אך אם מְקַיִים כלאים מִנְּיָן שאף
 65 זה אסור, תִּלְמִיד לֹמַר (בַּמְּחַפֵּה לֹא תִזְרַע) בְּלָאִים שָׂדֶךָ לֹא (תִזְרַע
 66 בְּלָאִים), ודורשים זאת כאילו כתוב 'בְּלָאִים שָׂדֶךָ לֹא', ובא הכתוב
 67 לומר שאסור לקיים כלאים שבה.
 68 שנינו במשנה שכשהוא חורש ביום טוב ומחפה הזרעים, חייב
 69 משום חורש ביום טוב. הגמרא מבררת מדוע אין כאן חיוב נוסף:
 70 אָמַר לִיה עוֹלָא לְרַב נַחְמָן, וְלִילְיָן מְנִי - שילקה המחפה זרעים
 71 ביום טוב גם משום זִרְעָה בְּיוֹם טוֹב. אָמַר לִיה רב נחמן לעולא,
 72 תָּנָא וְשִׁיר - שנה התנא חלק מהחיובים, ושיר חלקם. אָמַר לִיה
 73 עולא לרב נחמן, תָּנָא קְתַנִּי - התנא שונה שחורש זה חייב שְׂמוֹנֶה
 74 מלקיות, וְאֵת אִמְרַת תָּנָא וְשִׁיר - ואתה יכול לומר ששיר חלק
 75 מהחיובים, הלא נקט מספר, ואילו היה אפשר להוסיף היה
 76 מוסיף. מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּא, הטעם שלא מנה התנא גם
 77 חיוב זורע ביום טוב, משום שיש חילוק מְלֹאכוֹת בְּשַׁבָּת, שהעושה
 78 מלאכות שונות בשבת חייב על כל אב מלאכה ומלאכה כאילו
 79 היו לאוין חלוקים, וְאֵין חִילּוּק מְלֹאכוֹת בְּיוֹם טוֹב, שהעובר
 80 בשגגה אחת על מלאכות שונות ביום טוב, אינו חייב אלא משום
 81 כל אחד. אָמַר לִיה עולא לרבא, עֲדָא תְּהָא - זאת תהיה, כלומר,
 82 בוז אני מודה לרבריך.
 83 אִיתִיבָה אַבְּי לרבא, וכי אֵין חִילּוּק מְלֹאכוֹת בְּיוֹם טוֹב, וְהִתְנַן,
 84 הַמְּכַשֵּׁל גִיד הַנְּשָׂה בְּחֶלֶב בְּיוֹם טוֹב וְאֶבְלָו, לֹקְהָ חֶמֶשׁ מַלְקוּתוֹ,
 85 לֹקְהָ מִשׁוּם אוֹבֵל גִיד הַנְּשָׂה, שאסור משום הכתוב (בראשית לב לו)
 86 'עַל כֵּן לֹא יִאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנְּשָׂה', וְלֹקְהָ מִשׁוּם מְכַשֵּׁל
 87 בְּיוֹם טוֹב שְׂלֵא לְצוּרָה, שאסור משום הכתוב (שמות יב טו) 'כֹּל
 88 מְלֹאכָה לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם', וְלֹקְהָ מִשׁוּם מְכַשֵּׁל גִיד - שהוא בשר
 89 בְּחֶלֶב, שאסור משום הכתוב (שמות כג ט) 'לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בְּחֶלֶב אֲמוֹ',
 90 וְלֹקְהָ מִשׁוּם אוֹבֵל בְּשַׂר בְּחֶלֶב, שאסור משום הכתוב (שמות לו כז)
 91 'לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בְּחֶלֶב אֲמוֹ', וְלֹקְהָ

1 המשנה מפרשת שיש אופן שעובר על לאו של כלאי בהמה,
 2 ומתלקטים לפעולה זו כמה לאוין נוספים: יֵשׁ חוֹרֵשׁ בשור וחמור
 3 תֵּלֵם אַחַד - שורה אחת של שדה וְחֵיִב עֲלָיו שמונה מלקיות מִשׁוּם
 4 שְׂמוֹנֶה לְאוֹיִן שׁוּמִים. החורש בְּשׂוֹר וְחֵמֹר, ועובר משום הכתוב
 5 (דברים כב ט) 'לֹא תִחְרֹשׁ בְּשׂוֹר וּבְחֵמֹר יַחְדָּו, וְהָיָה - השור והחמור
 6 מוֹקְדֵשִׁין - בכורים, ועובר משום הכתוב (דברים טו ט) 'לֹא תַעֲבֹד
 7 בַּבָּכָר שׂוֹרְךָ, ואף על בכור החמור עובר משום לאו זה, הרי כאן
 8 עוד שני לאוין, וְכֵלְאִים בְּכָרִים - שבחרישתו מחפה חיטה שעורה
 9 וחרצן של גפן המונחים יחדיו בקרקע, ועובר משום הכתוב (ויקרא
 10 טו ט) 'שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע בְּלָאִים, וּבְשַׁבְּעִיעִית, וּבֹזֵה שׂוֹרֵעַ עוֹבֵר מִשׁוּם
 11 הכתוב (ויקרא כה ד) 'שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע, וְיוֹם טוֹב, וּבֹזֵה שׂוֹרֵשׁ עוֹבֵר
 12 מִשׁוּם הכתוב (ויקרא כג ו) 'כֹּל מִלְאֲכָת עֲבָדָה לֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא כֵהֵן
 13 וְהוּא נְיֹר הַחוֹרֵשׁ בְּבֵית הַפּוֹמָאָה - בית קברות, על טומאת כהן
 14 עוֹבֵר מִשׁוּם הכתוב (ויקרא כא א) 'לִנְפֶשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּי', ועל
 15 טומאת נזיר עובר משום הכתוב (במדבר יו ו) 'עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֵא',
 16 הרי כאן שמונה לאוין.
 17 הַנְּנִינָא בֵּן חֲכִינְאִי אָמַר, שיש להוסיף אף הַלּוֹבֵשׁ בְּלָאִים בעת
 18 שחורש, ועובר משום הכתוב (ויקרא טו ט) 'וְכִבְדֵּךְ בְּלָאִים שֶׁעָטָנָה לֹא
 19 יַעֲלֶה עֲלֶיךָ. אָמַר לֹו חכמים, אֵינוֹ הַשֵּׁם, כלומר, אין לחשוב זאת
 20 במנין הלאוין, כיון שחיובו על לבישת כלאים אינו מחמת
 21 החרישה. אָמַר לָהֶם חנניא בן חכניאי, אָף תְּנִיר שׂוֹרֵשׁ בבית
 22 קברות לֹא הוּא הַשֵּׁם לחורשו כאן, כיון שאין בניסתו לבית קברות
 23 שייכת לחרישתו עם הבהמה.

גמרא

24 שנינו במשנה, שאם התרו בו שלא ילבש כלאים, ולבש ופשט כמה
 25 פעמים, והתרו בו בין כל פשיטה ללבישה, חייב על כל אחת ואחת.
 26 הגמרא מבארת שאין צריך דווקא לפשוט כדי להתחייב שנית:
 27 (אָמַר רב ביבי אָמַר רבי יוסי, מה ששנינו פושט ולובש, [לא] - אין
 28 הכוונה שפושט וְלּוֹבֵשׁ (לובש) מִמֶּשׁ, (או) [אֵלָא] אָפִילוּ אם רק
 29 מְכַנִּים וּמוֹצִיאִים בֵּית יָד אוֹנְקְלִי ו-[שרוול החלוקין] שָׁלוּ, נחשב ללבישה
 30 חדשה. מְחִי ו-[הראהו] רב אָחָא בְּרִיה דְּרַב אִיקָא, שהאופן להתחייב
 31 הוא עֵיילָא וְאָפִיקוּ - להכניס ולהוציא את הבגד. אָךְ רב אֲשֵׁי אָמַר,
 32 שאין צריך כדי להתחייב לפשוט וללבוש, אלא אָפִילוּ לֹא שָׂחָה
 33 אֵלָא בְּרִי זְמַן שִׁיכּוֹל לְפִשׁוּט וְלִלְבוֹשׁ, והתרו בו על כך, חֵיִב מַלְקוּת
 34 על כל שהיית זמן כזה.
 35 שנינו במשנה, יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֵם וכו', ואחר, וחיוב עליו משום שמונה
 36 לאוין. אָמַר רַבִּי יַנְאִי, בְּהַבְּרָה - כשהתאספו החכמים נִמְנָו וְנִמְרוּ,
 37 הַחֹפֵה בְּכִלְאִים - המכסה בעפר זרעים של חיטה שעורה המונחים
 38 יחדיו בקרקע, לֹקְהָ משום כלאים, אף שלא הוא זרע אותם שם.
 39 אָמַר (להן) [ליה] רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי ינאי, וכי לֹא מְשַׁנְתָּנוּ הֵיא זֹו
 40 שמבואר בה דין זה, ששנינו, יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֵם אַחַד וְחֵיִב עֲלָיו מִשׁוּם
 41 שְׂמוֹנֶה לְאוֹיִן, החורש בְּשׂוֹר וּבְחֵמֹר, וְהֵן מוֹקְדֵשִׁין, וְכֵלְאִים בְּכָרִים,
 42 וכו'. ומפירש רבי יוחנן, הֵיא - זה החורש דְּמַחְיִיב מִשׁוּם כֵּלְאִים, הֵיכִי
 43 מְשַׁבְּחָת לָהּ - באיזה אופן מצינו שחורש חיוב משום כלאים, לֹא
 44 דְּמִיכְפִי בְּהִרְיָה דְּאוּלָּו - וכי לא משום שמכסה בעפר את הזרעים

המשך ביאור למס' מכות ליום רביעי עמ' ב

9 ואם מת הנלקה תחת ידו של המלקה, פְּטוּר המלקה מגלות. אך אם
 10 הוסיף לו בשוגג עוד מכת רצועה אַחַת, וְמַת מחמתה, הֲרִי זֶה גִּזְלָה
 11 עַל יָדוֹ, כדִּין רוצח בשגגה.
 12 אם נִתְקַלְקַל הנלקה מחמת המלקות בִּין בְּרִיעֵי - שיצא ממנו רעי,
 13 בִּין בְּמִים - מי רגלים, פְּטוּר מהמשך המלקות, כיון שכבר התבזה.
 14 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַיָּשׁוּ רַק אם התקלקל בְּרִיעֵי נִפְטָר, וְהַיָּשׁוּהָ גַם
 15 אם התקלקלה בְּמִים.

1 לִירֵאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הִנְּהָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְהִפְלֵא ה' אֶת
 2 מְבוֹתֶיךָ וְאֵת מְבוֹת וְגו' וְזָעַר מְכוֹת גְּדֻלוֹת וְנֶאֱמַנּוֹת וְחֵלְמִים רַעִים
 3 וְנֶאֱמַנִים. וְהוֹזִיר לְתַחֲלַת הַמְּקָרָא. ועוד קורא את הפסוק (דברים כט
 4 ח) 'שְׂמַרְתֶּם אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְגו' וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן
 5 תִּשְׁכַּחוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן, וְהוֹתֶם - ומסיים בפסוק (תהלים עח
 6 לח) 'וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עֲוֹן וְגו' וְלֹא יִשְׁחִית וְהַרְבֵּה לְהַשִּׁיב אִפּוֹ וְלֹא
 7 יַעֲזִיר כָּל תְּמֹנֹו. וְהוֹזִיר לְתַחֲלַת הַמְּקָרָא שׁוֹב, עַד שִׁיטִּים הַמְּלַקָּה
 8 לְהַלְקוֹתוֹ את המלקות הראויות לו.

56 יִדְבֵק בְּיָדָהּ מְאוּמָה וְגו' מִן הַחֶרֶס'.
 57 מִתְקַדֵּף לָהּ רִבִּינָא, וְלִיחֻשׁוֹב נָמִי בְּמִשְׁנַה תְּקוּצִין בְּחַרְשִׁיתוֹ אֵילָנוֹת
 58 מְזוּבוֹת הַמְּגַדְלוֹת פִּירוֹת לֹאכִילָה, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה שֶׁאֲסוּר
 59 לְקַצֹּץ עֵצִי פְרִי, נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּק זֶה (דְּבָרִים כ"ט) 'לֹא תִשְׁחִית
 60 אֶת עֵצָה לְנִדְחָ עֲלִיו עֲלִיו גְּרוּן, כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאוֹתוֹ לֹא תְבָרֹת'.
 61 אָמַר לִיה רַבִּי וְעִירָא לְרַבִּי מְנִי, וְלִיחֻשׁוֹב נָמִי בְּמִשְׁנַה כְּגוֹן דְּעָמְר
 62 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲחִירוֹשׁ בְּיוֹם מוֹב, וְכַשְׁחוֹרֵשׁ וְעוֹבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ עוֹבֵר
 63 עַל הַכְּתוּב (בְּמִדְבָר ל"א) 'לֹא יַחַל דְּבָרוֹ'. הַשִּׁיב לֹא רַבִּי מְנִי, הַעֲבוֹר
 64 כַּשְׁנֻשְׁבַּע עַל כָּךְ, לֹא קָא חֵלָה שְׁבוּעָה עֲלִיו, כִּיִן שְׁמוּשְׁבָעָע וְעוֹמֵד
 65 מְהַר סִינִי הוּא שְׁלֹא לְחַרוֹשׁ בְּיוֹם טוֹב, וְאִין שְׁבוּעָה חֵלָה לֹאֲסוּר
 66 דְּבַר הָאֲסוּר. אָמַר לִיה רַבִּי זְעִירָא לְרַבִּי מְנִי, הָרִי אֲפֻשֵׁר שְׁתַּחוּל
 67 עֲלִיו הַשְׁבוּעָה כְּגוֹן דְּעָמְר 'שְׁבוּעָה שְׁלֹא אֲחִירוֹשׁ בֵּין כְּחוּל בֵּין בְּיוֹם
 68 מוֹב, דְּמִנּוּ דְחֵלָה עֲלִיהּ - וְשִׁמְתוּךְ שְׁחַלָּה עֲלִיו שְׁבוּעָה לֹאֲסוּר אֵת
 69 הַחֲרִישָׁה כְּחוּל, שְׁהָרִי אִין אִיסוּר אֵת הַחֲרִישָׁה בְּיוֹם מוֹב בְּאִיסוּר כּוּלָּל. הַשִּׁיב
 70 - חֵלָה עֲלִיו גַּם לֹאֲסוּר אֵת הַחֲרִישָׁה בְּיוֹם מוֹב בְּאִיסוּר כּוּלָּל. הַשִּׁיב
 71 לוֹ רַבִּי מְנִי, מִיָּד דְּאִיתִיהּ בְּשִׁאֲלָהּ לֹא קָתַנִּי - דְּבַר שְׁאֲפֻשֵׁר
 72 לְהִישָׁאֵל עֲלִיו לְחַכֵּם, כְּגוֹן שְׁבוּעָה שְׁאֲפֻשֵׁר לְהִישָׁאֵל עֲלִיהּ לְחַכֵּם
 73 לְהַתִּיר אֵת שְׁבוּעָתוֹ, לֹא שְׁנָה הַתְּנָא.
 74 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי לֹא שְׁנָה דְבַר שִׁישְׁנָו בְּשֹׁאֲלָה, וְהָרִי שְׁנִינוּ
 75 בְּמִשְׁנַה אִיסוּר הַקְּדָשׁ, כְּפִי שְׁכַתּוּב 'וְהָן מוֹקְדֵשִׁין, וְהַקְּדָשׁ נַעֲשֶׂה עַל
 76 יְדֵי דִיבּוּר, וְיִשְׁנָו בְּשֹׁאֲלָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: בְּמִשְׁנַה מְדוּבַר בְּכַבּוּד
 77 שְׁנוּלַד בְּקִדּוּשְׁתוֹ, וְאִי אֲפֻשֵׁר לְהִישָׁאֵל עֲלִיו. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָרִי
 78 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנַה אִיסוּר נְזִיר שְׁנֻטְמַא בְּבֵית הַטּוּמְאָה, וְיִכּוּל לְהִישָׁאֵל
 79 עַל נְזִירוּתוֹ. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מְדוּבַר בְּנְזִיר שְׁמֻשׁוֹן, שְׁקִיבַל נְזִירוּתוֹ
 80 עַל יְדֵי מְלֶאכֶר, וְאִי אֲפֻשֵׁר לְהִישָׁאֵל עַל נְזִירוּת זֶה, כִּיִן שְׁצִיּוּי שֶׁל
 81 מַעֲלָה הִיא.
 82 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי נְזִיר שְׁמֻשׁוֹן כִּר אִיסוּר אִיִּטְמוּיָו - לְהִישָׁאֲמוֹתוֹן
 83 לְמִתִּים הוּא, הָרִי נְזִיר שְׁמֻשׁוֹן מוֹתֵר לְהִישָׁאֲמוֹת לְמִתִּים. מִתְרַצָּת
 84 הַגְּמָרָא: אֵלָא הַטַּעַם שְׁלֹא שְׁנָה הַתְּנָא אִיסוּר שְׁבוּעָה, לֹא מַחְמַת
 85 שְׁאֲפֻשֵׁר לְהִישָׁאֵל עֲלִיו, אֵלָא מִשּׁוּם שְׁחָאֵי תְּנָא - וְהַתְּנָא הוּוֹן
 86 אִיִּסוּר כּוּלָּל לִית לִיה - אִינוּ סוֹבֵר, וְכִיִן שְׁשׁוּבָעָה זֶה יִכּוּלָה לְחוּל
 87 עַל יוֹם טוֹב רַק מַחְמַת שְׁכוּלָלָת גַּם אֵת יְמוֹת הַחוּל, אִין הִיא חֵלָה
 88 כֻּלָּל.
 89 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אוֹפֵן שֶׁל כֻּלָּאֵי בְּהֵמָה אֲפִילוּ בְּגוֹף אַחַד: אָמַר רַבִּי
 90 הוֹשְׁעִיא, הַמְּרַבֵּעַ שׂוֹר פְּסוּלֵי הַמּוֹקְדָשִׁים - שׂוֹר הַשׁוֹקֵדֵשׁ לְקָרְבַן
 91 וְנֻפַל בּוֹ מוֹם וְנִפְדָּה, אֲפִילוּ אִם מְרַבֵּעַ אוֹתוֹ בְּמִינוֹ, לֹאֵךְ שְׁנִיָּם. אָמַר
 92 רַבִּי יִצְחָק, הַמְּנַהֲיָג לְשׂוֹר פְּסוּלֵי הַמּוֹקְדָשִׁים אֲפִילוּ בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, לֹאֵךְ
 93 מִשּׁוּם מְנַהֲיָג כֻּלָּאֵי, שְׁתֵּרִי גּוֹף אָחַד הוּא, וְעִשְׂאוֹ הַכְּתוּב כְּשֵׁנִי
 94 גּוֹפִים, שְׁנַתָּן עֲלִיו גַּם דִּינֵי חוּלִין וְגַם דִּינֵי הַקְּדָשׁ.

משנה

95 המשנה מפרשת כמה מלקות מלקים את המחויב מלקות: כָּפָה
 96 מְלָקִין אוֹתוֹ - אֵת הַחַיִּיב מִלְּקוֹת, אֲרַבְעִים מִלְּקוֹת חֶסֶר הֶלְקָאָה
 97 אַחַת, שְׁתֵּן שְׁלֹשִׁים וְתִשַׁע מִלְּקוֹת, שְׁנַנְיָמֵר (דְּבָרִים כ"ב - א) 'וְהִקְפּוּ
 98 לְפָנָי כְּדִי רִשְׁעָתוֹ כְּמִסְפַּר. אֲרַבְעִים יִכְנּוּ וְגו', וְדוֹרְשִׁים כֵּאֵילוּ כְּתוּב
 99 'בְּמִסְפַּר אֲרַבְעִים, כְּלוֹמֵר שְׁאִינִם אַרְבַּעִים שְׁלֹמִים, אֵלָא מִנּוּן
 100 שְׁהוּא סְמוּךְ לְאֲרַבְעִים, שְׁגוֹרִם שִׁיאֲמָרוּ אַחֲרָיו אַרְבַּעִים, וְהִינוּ
 101 שְׁלֹשִׁים וְתִשַׁע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֲרַבְעִים שְׁלִימוֹת הוּא לֹאֵךְ. וְהִיבְנוּ
 102 הוּא לֹאֵךְ אֵת הַתִּיבָּה - הַמְּכָה הָאֲרַבְעִים שְׁאִינָה מִתְחַלְקָת לְשֵׁלֶשׁ,
 103 בֵּין בְּתַפְסִי.
 104 אִין אוֹמְרִין אוֹתוֹ כְּמָה מִלְּקוֹת יִכּוּל לְסַבּוֹל וְלֹא לְמוֹת עַל יְדֵם, אֵלָא
 105 בְּמִסְפַּר מְכוֹת הָרְאוּיוֹת לְהִשְׁתַּלֵּשׁ - לְהַתְחַלֵּק לְשֵׁלֶשׁ. אָמְרוּהוּ
 106 שִׁיכּוּל לְקַבַּל אֲרַבְעִים מִלְּקוֹת, (וְלוֹקָה) [וְלִקְהָת] מִקְּבָצָת מַהֵם,

1 מִשּׁוּם הַקְּעָרָה בְּיוֹם טוֹב, שְׁבִישׁוּל וְהִבְעָרָה שְׁנֵי אֲבוֹת מְלֹאכּוֹת הַס.
 2 וְאִם אִיתָא - וְאִם אֲכַן כְּדַבְרֵיךְ שְׁאִין חִילוּק מְלֹאכּוֹת בְּיוֹם טוֹב,
 3 מִשּׁוּם הַקְּעָרָה לֹא מְחִיב, דְּהָא אִיתְחִיב לִיה [וְשְׁהָרִי תְּחִיב] מִשּׁוּם
 4 כְּשׁוּלוֹ בְּיוֹם טוֹב. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אָפִיק [וְהוּצֵא] הַקְּעָרָה
 5 מִהַבְּרִייתָא, שְׁאֲכַן אִינוּ לֹקָה עֲלִיהּ, וְעִיָּל - וְהִכְנַס בְּמִקּוּמָה שְׁהִיָּה
 6 זֶה גִיד הַנְּשֶׂה שֶׁל נְבִילָה.
 7 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהִתְנִי [וְהָרִי שְׁנָה] רַבִּי חִיָּא בְּבִרְיָתָא, לֹאֵךְ שְׁתִּים
 8 עַל אֲכִילָתוֹ שֶׁל הַגִּיד, מִשּׁוּם גִּיד הַנְּשֶׂה וּמִשּׁוּם בֶּשֶׂר בַּחֲלָב, וְשֵׁלֶשׁ
 9 עַל כְּשׁוּלוֹ, וּבִפְשׁוּטוֹת הֵינּוּ מִשּׁוּם מְבַעֵיר וּמִשּׁוּם מְבַשֵּׁל בְּיוֹם טוֹב
 10 שְׁלֹא לְצוּרָה, וּמִשּׁוּם בִישׁוּל בֶּשֶׂר בַּחֲלָב, וְאִי אִיתָא - וְאִם אֲכַן
 11 מְרִיצִיאִים הַבְּעָרָה וּמְכַנְסִים בְּמִקּוּמָה אֲכִילַת גִּיד שֶׁל נְבִילָה, הָרִי
 12 שֵׁלֶשׁ עַל אֲכִילָתוֹ הוּא חִיב, מִשּׁוּם אוֹכַל גִּיד הַנְּשֶׂה, וּמִשּׁוּם אוֹכַל
 13 בֶּשֶׂר בַּחֲלָב, וּמִשּׁוּם אוֹכַל נְבִילָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֵלָא אִין מְדוּבַר
 14 גִּיד שֶׁל נְבִילָה, רַק אָפִיק - הוּצֵא מִכָּאֵן הַקְּעָרָה וְעִיָּל - וְהִכְנַס
 15 בְּמִקּוּמָה שְׁבִישׁוּל זֹאת בְּעֵצֵי אֲשִׁירָה - עֲנַפֵּי עֵץ שִׁישְׁמֵשׁ לְעַבּוּדָה
 16 זֹרָה, שְׁאֲסוּרִים בְּהַנָּאָה, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה שֶׁאֲסוּר לְהִינּוֹת מְעַצֵּי
 17 אֲשִׁירָה נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּק זֶה (דְּבָרִים י"ג) 'לֹא יִדְבֵק בְּיָדָהּ וְגו'
 18 מְאוּמָה מִן הַחֶרֶס'.
 19 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אָמַר לִיה רַב אֶהָא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אֲשִׁי, אִם מְדוּבַר
 20 בְּמִשְׁלָל בְּעֵצֵי אֲשִׁירָה, וְלִקְרָן נָמִי [וְשִׁילָקָה גַּם] מִשּׁוּם הַכְּתוּב
 21 (דְּבָרִים כ"ב) 'וְלֹא תִבֵּא תוֹעֵבָה אֶל בְּיָדֶךָ'. דּוּחָה הַגְּמָרָא אֵת הַתִּירוֹץ
 22 הַקּוֹדֵם: אֵלָא אִין מְדוּבַר בְּמִשְׁלָל בְּעֵצֵי אֲשִׁירָה, רַק הֶבְרָא בְּמֵאֵי
 23 עַקְרִין [כְּמָה מְדוּבַר כְּאָן], כְּגוֹן שְׁבִישְׁלוֹ בְּעֵצֵי הַקְּדָשׁ - שְׁהוֹקְדָשׁוֹ
 24 לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאֲסוּר לְשׁוּרְפֵם דְּרַךְ הַשְּׁחִתָּה, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה
 25 שְׁלֹא לְשׁוּרֵף עֵצֵי הַקְּדָשׁ נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּק זֶה (דְּבָרִים י"ג - ד)
 26 'וְאֲשִׁרְיָהֶם תִּשְׂרְפוּן פֶּאֶשׁ וְגו', לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לְה' אֱלֹהֵיכֶם'.
 27 הַגְּמָרָא חוֹזֵר לְמִשְׁנַה שִׁיתִּיב חוֹרֵשׁ תֵּלֵם אַחַד וִיתְחִיב מִשּׁוּם
 28 שְׁמוּנָה לְאוּיָן, וְשׁוֹאֵל מְדוּעַ לֹא מְנַתָּה הַמִּשְׁנָה לְאוּיָן נּוּסְפִים
 29 שִׁיכּוּלִים לְהַתּוֹסֵף בְּחַרְשִׁיהָ זֶה:
 30 סִמְּן לְשִׁמּוֹת הָאֲמוּרָאִים וְהַמְקִשִׁים הֵלָחַן שִׁישׁ לְחֻשׁוֹב אוּיָן
 31 נּוּסְפִים, שְׁנַבֵּאֵי שְׁנִי, רַב הוֹשְׁעִיא, רַב חֲנִינְיָא, רַב אַבְהוּ, אֲבִי, רַב
 32 אֲשִׁי, רַבִּינָא, רַבִּי זְעִירָא.
 33 מִתְקַדֵּף לָהּ רַב הוֹשְׁעִיא, וְלִיחֻשׁוֹב נָמִי בְּמִשְׁנַה הַיּוֹרֵעַ כְּנַחַל אִיתָן,
 34 מְקוּם שְׁעָרָפוּ בּוֹ אֵת הַעֲגֵלָה עָרוּפָה, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה שֶׁאֲסוּר
 35 לְזוּרֵעַ שָׁם, נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּק זֶה (דְּבָרִים כ"ד) 'אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד
 36 בּוֹ וְלֹא יוֹרֵעַ', שְׁאֲסוּר לְזוּרֵעַ שָׁם לְעוֹלָם.
 37 מִתְקַדֵּף לָהּ רַב חֲנִינְיָא, וְלִיחֻשׁוֹב נָמִי בְּמִשְׁנַה הַמּוֹחֵק אֵת הַשֶּׁם [שֶׁם-
 38 ה'] בְּהִלְבִּיתוֹ בְּעַת הַחֲרִישָׁה, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה שֶׁאֲסוּר לְמַחוּק
 39 אֵת שֶׁם ה', נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּק זֶה (דְּבָרִים י"ג - ד) 'וְאֲבַדְתֶּם אֵת
 40 שְׁמִם וְגו' (וְלֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לְה' אֱלֹהֵיכֶם, שְׁאֲחַר שְׁצִיּוּהָ הַכְּתוּב
 41 לֹאֲבַד אֵת שֶׁם הָעַבּוּדָה זֹרָה, מְזַהֵר שְׁלֹא לְעַשׂוֹת כֵּךְ לְשֶׁם ה'.
 42 מִתְקַדֵּף לָהּ רַבִּי אַבְהוּ, וְלִיחֻשׁוֹב נָמִי בְּמִשְׁנַה תְּקוּצִין אֵת בְּהֶרְתוֹ - נַעַג
 43 הַצִּיעַת שְׁלוֹ, עַל יְדֵי הַחֲרִישָׁה, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה שֶׁאֲסוּר
 44 לְקַצֹּץ בְּהֶרֶת, נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּק זֶה (דְּבָרִים כ"ח) 'הַשֶּׁמֶר כְּנַעַג
 45 הַצִּיעַת'.
 46 מִתְקַדֵּף לָהּ אֲבִי, וְלִיחֻשׁוֹב נָמִי בְּמִשְׁנַה הַמּוּיָה - הַמְסִיר אֵת הַחוּשָׁן
 47 מְעַל הָאֲפוּד וּלְבָשׁוֹ בְּשַׁעַת חֲרִישָׁה, וְהַמְסִיר אֵת בְּדֵי אֲרוֹן הַקּוֹדֵשׁ
 48 שְׁבָבִית הַמְקֹדֵשׁ, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה שֶׁאֲסוּר לְהוֹזִיחַ אֵת הַחוּשָׁן
 49 וְלַהֲסִיר בְּדֵי אֲרוֹן, נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּקִים אֵלוֹ, הָאִיסוּר לְהַסִּיר
 50 בְּדֵי אֲרוֹן נִלְמַד מִהַכְּתוּב (שְׁמוֹת כ"ח ט) 'כִּטְבַּעַת הָאֲרָן יִהְיֶה הַבַּדִּים
 51 (וְלֹא יִסּוּרוּ מִמֶּנּוּ, וְהָאִיסוּר לְהוֹזִיחַ אֵת הַחוּשָׁן מִהָאֲפוּד נִלְמַד
 52 מִהַכְּתוּב (שְׁמוֹת כ"ח כח) 'וְלֹא יוֹחַ הַחוּשָׁן מְעַל הָאֲפוּד'.
 53 מִתְקַדֵּף לָהּ רַב אֲשִׁי, וְלִיחֻשׁוֹב נָמִי בְּמִשְׁנַה תְּחוֹרֵשׁ בְּעֵצֵי אֲשִׁירָה,
 54 שְׁכִילֵי הַמְחַרְשָׁה הִיוּ מְעַצֵּי אֲשִׁירָה, וְאַוְהֶרְתִּיָּה - הָאֹהֳרָה שֶׁאֲסוּר
 55 לְחַרוֹשׁ בְּעֵצֵי אֲשִׁירָה, נְלַמְּדָת מִהֶבְרָא - מִפְסוּק זֶה (דְּבָרִים י"ג) 'וְלֹא

משום הבער — דאי דהוה איהו מבעיר וחבירו מבשל — הוה תרוייהו חיבינן, דמבעיר ומבשל אבות מלאכות. אלמא מדיחייב משום יום טוב שתיים, הבערה ובישול; הכי גרסינן; ואם איתא אהבערה לא לחייב דהא איחייב ליה משום מבשל. גיד הנשה של נבילה — דלוקה אף משום נבילה שאכל. שלש על בישולו — בישול בשר בחלב, ובישול שלא לצורך יום טוב, והבערה שלא לצורך. ושתים על אכילתו — אכילת גיד, ואכילת בשר בחלב. ואם איתא דמפקת הבערה ומעייילת אכילת נבילה, הוי איסור שלישו על אכילתו. ואזוורת עצי הקדש מהבא — 'ואשריהם תשרפן באש...' לא תעשון כן לה' אלהיכם. השמר בנגע הצרעת — ואמרין (שבת קלגא). בקוצץ בחרתו הכתוב מדבר, 'רהשמר' הוא לא תעשה. גילקי נמי — כגון שהיו כלי מחרשיה מעצי אשירה. קוצץ אילנות מובות — בהליכתו. מי קא חיילא עליה — הא הוה ליה נשבע שלא יבטל המצוה, ותפאק לן מ'לחרע או להטיב' בשבועות (כהא). דאיינו שבוותו מיגו דחיילא עליה שבועה ב' — היינו איסור כולל. ואיסור מוסף — כגון שבחתיכה עצמה נוסף איסור, כגון אילו נוסף על היום טוב איסור על ידי שבועה זו. והוה ליה מוסף, דומיא דאשת איש ונעשית חמותו, דמוסף הוא, דמעיקרא קיימא ליה בחובק השתא קיימא ליה בסקילה. אי נמי חלב דנותר, מעיקרא קאי עליה באיסור חלב והשתא איתוסף עליה איסור נותר. ואיסור כולל היינו שאין איסור נוסף על החתיכה, אלא כולל אחרים באיסור. כגון שנשא אחות חמותו, דמיגו דמיתסר בכלותו אחותא איתסר נמי בחמותו משום אחות אשת. אי נמי, כגון חמותו ונעשית אשת איש, דמיגו דכייילא כולי עלמא באיסור אשת איש כללה נמי לדידיה לחייבי שתיים. בנייר שמשון — על ידי מלאך קיבל נזירות עליה, דהווא אין לו שאלה, דצווי דמפרשי נזיר שמשון — נזיר זמני למתים הוא — כלום אסור הוא להישמא למתים אדם שמקבל נזירות על ידי מלאך? הא אמרין במסכת נזיר (ד.ב): מששון הותר ליטמא למתים, ובעי לאפקי מהאי קרא 'וזך מאה הזמשים' וגו', ופרקי ליה אימא דשיניהו גוססין אלא גמרא. והי דמפרשי נזיר שמשון — נזיר מן הבטן. וקשיא לן: הויא נמי בשאלה איתיה שהיה אביו יכול לישאל עליה. ואפילו מת אביו, בשאלה מיהא דהוה הוואו שעתא: המריבוע שור פסולי המוקדשים — שנפדה, אפילו על מינו — לוקה, שהרי גוף אחד ועשאו הכתוב שני גופין, דתורת חולין ותורת קדשים יש עליה; תורת חולין — שיותר באכילה מחוץ לפתח אהל מועד; כאילו לא הוקדש מעולם, ותורת קדשים — שאסור בגיזה ועבודה, כדאמרין בספרי: "בכל אות נפשך תחוב ואכלת בשר" במה הכתוב מדבר? אם בבשר תאווה — הרי כבר אמור "כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' כי תאווה נפשך" וגו', אם באכילת קדשים — הרי כבר אמור "כי אם במקום וגו' שם תעלה" וגו', הא אין הכתוב מדבר אלא בפסולי המוקדשין שנפדו, "תחוב" — ולא נזיה, דאסור בגיזה ועבודה. "בשר" — ולא חלב, "ואכלת" — ולא לכלבך. והלכך אסור להרביעו אפילו עם מינו משום כלאים, שמרביע חולין על קדשים או קדשים על חולין. וכן במנהיגו, אפילו מנהיג עם מינו, ואפילו מנהיג בפני עצמו — חולין וקדשים הוא, ודיחייב משום כלאים דחרישה, דהוא עצמו כלאים, שעשאו הכתוב שני גופין. ולא שמעתי ראיא מנלן דחולין וקדשים כלאים זה בזה, דרבי תימה הוא. **משנה** שואמר במספר ארבעים — 'הפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר' (דברים כה) וסמך ליה "ארבעים יכנו", ודרשינן כמאן דכתיב במספר ארבעים — מנן שהוא סוכם את הארבעים. כדמפרש בגמרא, דמדולא כתיב "יכנו ארבעים במספר", אלא "במספר ארבעים יכנו", שמעינן דהכי קאמר: מנן הסוכם הארבעים — חשבון המשלים סכום של ארבעים, שגורם לקרות אחריו ארבעים, והיינו שלשים ותשע. ראיות להשתלש — בגמרא מפרש. ואמרו

1 הא דאמרוהו ליומי - בו ביום שאמרוהו לקבל חזרו ואמרוהו שלא יוכל - אז אמרה
2 מתניתין דלוקה. דאי לא לקי - אזלינן בתי אומדן הראשון. ומתין לו עד שיבירא
3 וילקה כמו שאמרוהו. אבל אם אמרוהו אומד שני למחר - שמא הכחיש אתר הראשון.
4 ואולינן בתי האחרון ופטור. שהרי אמרוהו שאין יכול ללקת בלל. וכן מדינא סיפא. אמרוהו
5 מתחלה לקבל שמונה עשרה. ובו ביום אמרוהו
6 לקבל כולם - אזלינן בתי השני ולוקה. אם לא
7 לקה כבר כל השמונה עשרה. וברייתא באמרוהו
8 ביום אחרון. אבל אומד ראשון היה טעות. ואולינן
9 בתי בתי.

1 ואמרו שאין יכול לקבל פטור - דכיון דתנבזה בבית דין ולקה קצת - סגי ליה בהכי.
2 אבל לא לקה. אלא אמרוהו לארבעים וחזרו ואמרו שאין יכול לקבל כולם - לא מיפטור.
3 דאין רשאין לגרוע האומד. אלא לוקה אחר זמן. והכי נמי אם אמרוהו לשמונה עשר.
4 ומשלקה חזרו ואמרו שיכול עדיין לקבל ארבעים - פטור משום דלוקה. אבל לא לקה
5 - רשאין להוסיף על אומד ראשון. **משנה**

6 כמה פשפאי שאר אינשי - כמה שוטים הללו.
7 רוב בני אדם. ורשונתו אמרוהו לקבל ארבעים
8 וחזרו ואמרו שאין יכול פוטרין אותו - אף על
9 גב דלא לקה. אלמא דלא שני בין לקה ללא
10 לקה. והכי נמי בין שאמרוהו לארבעים בין
11 שאמרוהו לשמונה עשרה לא עבדינן ליה אלא
12 אומד ראשון. וקשה בין מרישא ובין מסיפא. הא
13 דאמרוהו ליומיה - מתניתין באמרוהו ליומיה
14 לקבל ארבעים או שמונה עשרה. והלכך כי
15 חזרו ואמרו בו ביום שאין יכול לקבל או יוכל -
16 איגלאי מילתא דאומד שלהם לא היה כלום
17 כיון דבו ביום סתרו כל מה שאמרו. שהרי זה
18 לא נשתנה ולא הכחיש בשבתה מועט כוח. וש
19 לומר דהם טעו באומד. הלכך כי אמדו תחלה
20 לארבעים וחזרו ואמרו בו ביום שאין יכול
21 לקבל. אם לקה מקצתן - פוטרין אותו שהרי
22 תנבזה. ואם לא לקה - הרי הוא כמי שלא
23 אמרוהו כלל ועכשיו הוא דמעיינו בדריעה
24 ואמרו אין יכול. וממתנין לו עד שיבירא ויהי
25 אומדין אותו אומד הראוי לו. וכן אמדו תחלה
26 לשמונה עשרה ובו ביום חזרו ואמרו שיכול
27 לקבל ארבעים - איגלאי מילתא דטעו באומד
28 ראשון ואינו כלום. והלכך אם לקה כבר כל
29 השמונה עשרה - פוטרין אותו. דכיון דיבא
30 מבית דין כבר בוין בית דין הוא לחזירי. אבל
31 לא לקה - רשאין להוסיף על אומד ראשון.
32 דאינו כלום. וברייתא באמרוהו למחר או
33 ליומא אחרא - ליום אחר. דההוא דאי אומד
34 גמור הוא. שיפה עיינו שהיה יכול זה לקבל עד
35 אותו יום כך וכך מכות. אלא נשתנה והכחיש.
36 הלכך כי אמרוהו לארבעים עד יום פלוני
37 וכשהגיע יום פלוני אמדו שאין יכול לקבל כולם
38 - אומד ראשון אומד גמור היה. והואיל
39 ונשתנה ותתקלקל שאין יכול לקבל - פטור אף
40

5 **במניינא. השתא דכתיב "במספר ארבעים" - מנין שהוא סוכם את הארבעים. אמר רבא:**
6 **כמה טפסאי שאר אינשי. דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גבירא רבה. דאילו**
7 **בספר תורה כתיב ארבעים - ואתו רבנן בצרו חדא. "רבי יהודה אומר אומר ארבעים שלמות"**
8 **וכו'. אמר רבי יצחק: מאי טעמא דרבי יהודה - דכתיב "מה המכות האלה בין ידך**
9 **ואמר אשר הפתי בית מאהביו" - ורבנן: ההוא בתינוקות של בית רבן הוא דכתיב.**
10 **"אין אומדין אלא במכות הראויות" וכו'. לקה - אין. לא לקה - לא. ורמיניהו: אמרוהו**
11 **לקבל ארבעים. וחזרו ואמרו שאין יכול לקבל ארבעים - פטור. אמרוהו לקבל שמונה**
12 **עשרה וחזרו ואמרוהו שיכול לקבל ארבעים - פטור! אמר רב ששת: לא קשיא. הא**
13 **- דאמרוהו ליומי. הא - דאמרוהו למחר וליומא אחרא. משנה עבר עבירה שיש בה**
14 **שני לאוין. אמרוהו אומד אחד - לוקה ופטור. ואם לאו - לוקה ומתרפא. וחזרו ולוקה.**
15 **גמרא והתניא: אין אומדין אומד אחד לשני לאוין! אמר רב ששת: לא קשיא. הא -**
16 **דאמרוהו לארבעים וחדא. הא - דאמרוהו לארבעים ותרתי. משנה כיצד מלקין אותו?**
17 **בופה שתי ידיו על העמוד היקף ותיקף. ותון הפגסת אוהו בגבדיו. אם נקרעו - נקרעו.**
18 **ואם נפרמו - נפרמו. עד שהוא מגלה את לבו. והאבן נתונה מאחוריו. תון הפגסת עומד**
19 **עליו. ורצועה בידו של עגל. כפולה אחד לשנים ושנים לארבעה. ושתי רצועות של חמור**
20 **עולות ויורדות בה. ידה טפח ורקה טפח. וראשה מצעת על פי כריסו. ומכה אותו שליש**
21 **מלפניו ושתי ידות מלאחוריו. ואינו מכה אותו לא עומד ולא יושב. אלא מופה. שנאמר**
22 **"הפילו השפט". והמכה מכה בידו אחת בכל כחו. והקורא קורא: "אם לא תשמר**
23 **לעשות וגו' והפלא ה' את מפתך ואת מפות" וגו'. וחזרו לתחלת המקרא: "ושמרתם**
24 **את דברי הברית הזאת" וגו'. וחיתם: "והוא רחום יכפר עון" וגו'. וחזרו לתחלת המקרא.**
25 **ואם מת תחת ידו - פטור. הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת - הרי זה גולה על ידו.**
26 **ותתקלקל. בין פריעי בין במים - פטור. רבי יהודה אומר: האישי פריעי. והאשה במים.**

על פי שלא לקה. שהרי תנבזה באותו אומד. וכי אמרוהו נמי לשמונה עשרה עד יום פלוני. וכשהגיע יום פלוני אמדו שיכול לקבל ארבעים - אף על לקה אלא אומד ראשון. דאומד
גמור היה. כך נראה לרבי. לישנא אחרינא: מתניתין דאמרוהו ליומיה לקבל ארבעים. והלכך אין פוטרין אותו אלא אם כן לקה - דודאי יאזוב בו כח לקבל קצת מן המכות. אמרוהו
לקבל ליום או ליומיה - ודאי אין בו כח. ואם חזרו בהם פטור מיד. וכן קיבל רבי מחשי. ולא נהירא. דמשום דאמרוהו ליומיה אמאי ביריא לן שיהא בו כח לקבל קצת מן המכות?
הם אומדין שאין יכול ואנן אמרינן ליליק ליומיה ועוד. דאם לקה אמרינן במתניתין. ולא דמלקין ליה לבתחלה. מפי רבי. **משנה** עבירה שיש בה שני לאוין - כגון חורש בשור
וחמור וכלאים בכרים. ואם לאו - דלא אמרוהו אומד אחד. אלא ללאו אחד אמרוהו תחלה - לוקה ומתרפא. **גמרא** אמרוהו לארבעים וחדא - כל מה שאומדין עליו עד שלשים
ותשע חשבין משום חד לאו. דכך הוא דינו למלקות ארבעים חסר אחת על לאו אחד. ואם מוסיפין עליו אפילו שלש מכות. דהוה להו ארבעים ותרתי - חשובין אותן שלש אומד
ללאו אחד. ואם לא הוסיפו אלא שלשים חסר אחת - דהוה להו ארבעים וחדא - לוקה שלשים ותשע משום לאו אחד ומתרפא. וחזרו ולוקה. דמכות שאין ראיות להשתלש לא מלקין
ליה. **משנה** על העמוד - עץ אחד נעוץ בקרקע וגובה כנגד שתי אמות או אמה וחצי. והוא כפוף ומוטה על אותו העמוד כאדם הנסמך על בריח דלת ותולה ידיו למטה. וכופתין
לו ידיו בצדי העמוד. חון - שמש הקהל. ולא שמעתי בו שום משמעות. **נפרמו** - *דשקשורא* בלעו. קריעה של תפירה. מאחוריו - של נידון. כפולה אחת לשתים - ועוד רצועה
אחרת כפולה לשתים. היינו שתים רצועות שהן ארבע. ואותן השתי רצועות עולות ויורדות בה. כלומר. אותן שתי רצועות היו תלויות באמצע הרצועה. ושל חמור. לקיים בהן "יבא
מי שמכיר אבוס בעליו" כו'. היה מכה - וכשהוא מגביה ידו ומוריד הן עולות ויורדות. כך קיבל רבי מעיקרא. ולא נהירא. לשון אחר מפי רבי: עולות ויורדות - כן דרך תפירה של
רצועה. תוחב ראש רצועה בנקב כנגד מטה חזרו ותוחב בנקב אחר דרך מעלה. ונראה כמעלה ומוריד. ידה פפח - מקל שתלחיה בה ארכה טפה. ורצועה עצמה רחבה טפה. ונמנעת
עד פי כריסו - משמער כך שכשהוא מכה כלה ראשה של רצועה בפי כריסו. בתחלת כריסו. שהמכה עומד בצד המכה ומכה אותו ברוחב גבו. הלכך אורך הרצועה ברוחב גבו
גבו עד מקום שמתחיל שם הכריס. ואף על גבי דאמרן לעיל האבן נתונה לה לאחוריו. אף על פי כן היה הוא משלחף עצמו לצד צדו והיה מכה ברחבו. שליש מלפניו - על הבטן.
ושתי ידות מאחוריו. בגמרא מפרש טעמא. והקורא קורא אם לא תשמר - הא מיפשט פשיטא לן דבעי קריאה. כדאמרן (בריתות) (א.א.) "בקות תהיה" - בקרייה תהא. דלהכי
קתני הכא והקורא. אם מת תחת ידו פטור - דשליח בית דין הוא. ואמרן לעיל (מכות ח.א.) יצא האב המכה את בנו שלח בית דין. הוסיף לו רצועה - על האומד. ומת - הרי
זה גולה על ידו. ולא דמי להכהו עשרה בני אדם בעשר מקלות. דאמרינן ב"השפרין" (סנהדרין ע.ח.א.) כולן פטורין. דהייא אוקימנא לה בגוסס בידי אדם. נתקלקל כו' פטור -
דכתיב "ונקלה". והרי נקלה.

53 שיוכל ללקות עד מחר או יום אחר, וכשבאו להלקותו אמדוהו
 54 שנית וראו שהשתנה, ונוקטים שהאומד הראשון אינו טעות אלא
 55 שכעת השתנה כחו, ואם אמדוהו תחילה לארבעים ולבסוף אמדו
 56 שאינו יכול לקבל הכל, פטור מלקות כיון שכבר התבזה באומד
 57 הראשון, ואם אמדוהו תחילה לשמונה עשרה ולבסוף לארבעים,
 58 לוקה רק כפי האומד הראשון, כיון שהיה אומד גמור.

משנה

59 משנתינו מבארת דין מי שהתחייב כמה מלקויות, באיזה אופן
 60 יכולים להלקותו כמה מלקויות, ובאיזה אופן רק מלקות אחד: עָבַר
 61 עֲבִירָה שֵׁשׁ פָּה משום שני לְאוּי, כגון שחרש בשור וחמור בכלאים
 62 בכרם, וְאִמְדוּהוּ אוֹמֵר אֶחָד לשני הלאוין, ומצאו שיכול ללקות
 63 יותר מכדי לאו אחד, לִזְקָה כשיעור שאמדוהו, וְפָטוּר מהשאר,
 64 וְאִם לְאוּ, שאמדוהו שיכול ללקות רק על לאו אחד, לִזְקָה על לאו
 65 אחד, וּמִתְרַפָּא מהמלקות, וְחוֹזֵר וְלוֹקָה על הלאו השני.

גמרא

66 שנינו במשנה, שאפשר לאמוד מלקות עבור שני לאוין יחדיו.
 67 מקשה הגמרא: וְהִתְנַיָּא בברייתא, אִין אוֹמְדִין אוֹמֵד אֶחָד לְשֵׁנִי
 68 לְאוּי, אלא צריך לאמוד לכל לאו לחוד. מתרצת הגמרא: אִמֵּר רַב
 69 שֵׁשֶׁת, לֹא קָשְׂיָא, הָא – הברייתא שאין אומדים לשני לאוין, מדובר
 70 בְּאִמְדוּהוּ שראוי לְאִרְבָּעִים וְחֲדָא מלקות, ושליש ותשע מקבל על
 71 לאו אחד, שכך ראוי ללקות עליו, ונשאר ביכולתו לקבל על הלאו
 72 השני רק שתי מלקות, ואינן יכולות להתחלק לשלוש, ולכן לוקה
 73 כעת רק על לאו אחד. הָא – המשנה שאומדים לשני לאוין, מדובר
 74 בְּאִמְדוּהוּ לְאִרְבָּעִים וְחֲדָא מלקות, ואחר שלקה שלישים ותשע
 75 נשאר שלש הראויות להשתלש, ולוקה אותם על הלאו השני,
 76 ונפטר בזה.

משנה

77 המשנה מבארת סדר ואופן הלקאת החייב מלקות. מבררת
 78 המשנה: בִּיצֵד מְלָקִין אוֹתוֹ – את החייב מלקות. מבארת המשנה:
 79 שליח בית הדין בּוֹפֵת – קושר את שְׁתֵּי יָדָיו של הלוהק עַל הַעֲמוּד
 80 – עץ הנעוץ בקרקע בבית הדין הִילָךְ וְהִילָךְ משני צידי העמוד,
 81 וְחֹזֵן הַכֶּנֶסֶת – שמש הקהל אוֹתוֹ בְּנִדְרוֹ למעלה במקום כניסת
 82 ראשו, ומושכם בחווקה, אִם נִקְרָעוּ שלא במקום התפר, נִקְרָעוּ,
 83 וְאִם נִפְרָטוּ במקום התפר, נִפְרָטוּ, עַד שְׁהוּא מְנַלָּה אֶת לְבוֹ.
 84 וְהֶאֱכָן בְּתוֹנָה מֵאֲחֵרָיו של הנידון, חֹזֵן הַכֶּנֶסֶת עוֹמֵד עָלָיו – על
 85 האבן, וְרִצּוּעָה בְּדָרוֹ, ואותה רצועה מעור שֶׁל עֵגֶל היא, וּבְפֹלָה
 86 אֶחָד לְשֵׁנִים – רצועה אחת כפולה לשנים, וּשְׁנַיִם לְאִרְבָּעָה – ושתי
 87 רצועות שכופלים לשנים הרי ארבע, וּשְׁתֵּי רִצּוּעוֹת שֶׁל חֲמוֹד
 88 עוֹלוֹת וְיִזְרֹדוֹת פָּה בשעה שמלקה, יָדָה – המקל שבו תלויה
 89 הרצועה, אורכו כַּפֵּת, וְרַחְבָּהּ של הרצועה כַּפֵּת, וְרִאשָׁהּ של
 90 הרצועה מְנַעֵת בשעה שמלקה על גבו עַל פִּי –(תחילת) כְּרִיסוֹ, כדי
 91 שכשמכה מאחוריו לא תגיע המכה לפניו, וכשמכה לפניו לא
 92 תגיע המכה לאחוריו.

93 וּמִכָּה אוֹתוֹ חוֹן הכנסת שְׁלִישׁ מלקות מְלָפְנָיו – על בטנו, ושתי ידות
 94 – שתי שלישי מלקות, מִלְּקָה מֵאֲחֵרָיו – על גבו. וְאִינוּ מִכָּה אוֹתוֹ
 95 לֹא כשהנלקה עוֹמֵד וְלֹא יוֹשֵׁב, אֲלֵא כשהוא מוֹפֵה – כפוף על
 96 העמוד, שְׁנַאֲמַר (דברים כה א) 'הִפּוּלִי הַשּׁוֹפֵט הַהַזְהָרִי הַרִי שבשעת
 97 החלקאה צריך להפילו. וְהַמִּכָּה מִכָּה כשהרצועה בְּדָרוֹ אֶחָת, ומכה
 98 כָּבֵל בְּחוּ.
 99 וְהַקּוֹרָא את הפסוקים קוֹרָא את הפסוק (דברים כה נחט) 'אִם לֹא
 100 תִּשְׁמָרוּ לַעֲשׂוֹת וְגו' אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַתְּנוּבִים בְּפֶסֶר הַזֶּה

1 וְאִמְדוּ שׁוֹב שְׂאֵין יוֹבֵל לְקַבֵּל אִרְבָּעִים, פְּטוּר מלקבל עוד, כיון שכבר
 2 לקה קצת והתבזה בבית דין. וכן אם אִמְדוּהוּ שיכול לְקַבֵּל רק
 3 שְׁמוֹנֶה עָשָׂר מלקות, וּמִשְׁלָקָה את כולם אִמְדוּ שִׁיכּוֹל הוּא לְקַבֵּל
 4 אִרְבָּעִים, פְּטוּר מלקבל עוד, כיון שכבר לקה בבית דין.

גמרא

5 שנינו במשנה, שמלקים רק שלישים ותשע, אף שבפסוק כתוב
 6 ארבעים. הגמרא מבררת טעם הדבר. שואלת הגמרא: מֵאִי מְעֵמָא
 7 לוקה רק שלישים ותשע, הרי בפסוק כתוב (דברים כה א) 'אִרְבָּעִים
 8 יִכְנוּ'. משיבה הגמרא: אִי פְּתִיב – אם היה כתוב שלוקה 'אִרְבָּעִים
 9 בְּמִסְפָּר', הָיָה אִמְיָא – הייתי אומר, שפירושו אִרְבָּעִים בְּמִנְיָנָא –
 10 שילקו תוך כדי שסופרים ארבעים מלקות, אך הִשְׁתַּאֲ דְכִתְיִב –
 11 עכשיו שכתוב 'בְּמִסְפָּר אִרְבָּעִים' לומדים אנו, שהכוונה לִמְנַן שְׁהוּא
 12 סוֹכֵם אֶת הָאִרְבָּעִים – שהוא משלים את סכום הארבעים, שהוא
 13 גורם לומר אחריו מספר ארבעים, והיינו שלישים ותשע.

14 אִמֵּר רַבָּא, כְּמָה טַפְּשָׁאֵי שְׂאֵר אִינְשֵׁי – כמה טיפשים רוב האנשים,
 15 דְּקִיָּמֵי מִפְּנֵי – שהם קמים מפני סָפֵר תּוֹרָה העובר לפניהם, וְלֹא
 16 קִרְיָמֵי מִקְּרָא רַבָּה – ואינם קמים מפני אדם גדול בתורה,
 17 והשכל נותן שיתור צריך לכבד אדם גדול, כיון דְּאִילוּ בְּסָפֵר תּוֹרָה
 18 פְּתִיב בפשטות והעובר על ציווי התורה לוקה אִרְבָּעִים, וְאַתּוּ רַבְּנָן
 19 בְּדָרוֹ חֲדָא – והגיעו חכמים והפחיתו מכה אחת, והעמידו את
 20 המלקות על שלישים ותשע.

21 שנינו במשנה: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִרְבָּעִים שְׁלִימוֹת וכו' הוא לוקה,
 22 והיכן הוא לוקה את היתירה, בין כתפיו. הגמרא מבארת טעמו:
 23 אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק, מֵאִי מְעֵמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּכִתְיִב (וכריה ג י) 'וְאִמֵּר
 24 אֵלָיו מִה הַמִּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדָי, וְאִמֵּר אֲשֶׁר הִכְתִּי בֵּית מֵאֲהָבִי, הֲרִי
 25 שבית דין מלקים גם בין הכתפים, שהוא בין הידים, והיינו המכה
 26 הארבעים. שואלת הגמרא: וְרַבְּנָן הַסּוֹבְרִים שְׁלוֹקִים רק שלישים
 27 ותשע, איך יפרשו את הפסוק שלוקים בין הידים. משיבה הגמרא:
 28 הוּא – הפסוק הוּא, בְּתִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הוּא דְכִתְיִב, שמכים
 29 אותם כדי לחנכם בדרך הישר, אך בית דין אינם מכים בין הידים.

30 שנינו במשנה: אִין אוֹמְדִין אֲלֵא בְּמִכּוֹת הָרְאוּיוֹת וכו' להשתלש,
 31 אמדוהו לקבל ארבעים ולקה מקצת, ואמדו שאין יכול לקבל
 32 ארבעים, פטור. הגמרא מבררת באיזה אופן נפטר ממלקות.
 33 מדייקת הגמרא: במשנה משמע, שרק אם לָקָה מקצת, אִין – אכן
 34 נפטר ממלקות, אך אם לא לָקָה כלל, ואמדו שאינו יכול לקבל
 35 ארבעים, לֹא – אינו נפטר ממה שיכול לקבל. שואלת הגמרא:
 36 וְרַמְיָנָהוּ – ואקשה סתירה על משנתינו מברייתא, אִמְדוּהוּ שיכול
 37 לְקַבֵּל אִרְבָּעִים מלקות, וְחֹזֵרוּ וְאִמְדוּ ואמרו שְׂאֵין יוֹבֵל לְקַבֵּל
 38 אִרְבָּעִים, פְּטוּר מהמלקות. ועוד נאמר בברייתא, אִמְדוּהוּ שיכול
 39 לְקַבֵּל רק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר מלקות, וְחֹזֵרוּ וְאִמְדוּהוּ שִׁיכּוֹל לְקַבֵּל
 40 אִרְבָּעִים, פְּטוּר מלקבל ארבעים, ומקבל רק שמונה עשרה כפי
 41 האומד הראשון. הרי שגם כשלא לקה נפטר מהאומד החמור
 42 מחמת האומד הקל.

43 מתרצת הגמרא: אִמֵּר רַב שֵׁשֶׁת, לֹא קָשְׂיָא, הָא – במשנתינו, מדובר
 44 באופן הַאִמְדוּהוּ לְיוֹמֵי – שבאותו היום שאמדוהו לארבעים,
 45 אמדוהו שאינו יכול לקבל כלל, וודאי שהאומד הראשון היה
 46 טעות, שלא השתנה בזמן קצר, ואינו נחשב לאומד כלל, וממתינים
 47 שיבריא ויאמדוהו שוב, אלא שאם לקה מקצת נפטר מחמת
 48 שהתבזה בבית דין. ובסיפא שבתחילה אמדוהו לשמונה עשרה ובו
 49 ביום חזרו ואמדוהו לארבעים, ודאי שהאומד הראשון אינו כולם,
 50 ואם כבר לקה הכל, בזוין בית דין הוא להחזירו שוב, ופטור, אך
 51 כל שלא לקה הכל, מוסיפים להלקותו עד ארבעים. הָא –
 52 בברייתא, מדובר הַאִמְדוּהוּ לְיוֹמֵי אֶחָד – שאמדוהו

גמרא

1 שנינו במשנה, כיצד מלקין אותו, כופה שתי ידיו על העמוד הילך
2 והילך, וחזן הכנסת אוהו בבגדיו, אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו
3 נפרמו, עד שהוא מגלה את ליבו.
4 הגמרא מבארת את טעמו של דין זה: **מאי מעמא** - מדוע עושים
5 כן, **משום שנאמר** (דברים כה א) **וְנִקְלָה אַחֲרָי לְעֵינַיִךְ**, ולמדנו שיש
6 להקלותו ולבוותו.

7 שנינו במשנה, חזן הכנסת עומד עליו ורצועה בידו של עגל.
8 הגמרא מבארת מה טעם רצועה של עגל דווקא: **אמר רב ששת**
9 **משום רבי אלעזר בן עזריה, מנין לרצועה שמכים בה את החייב**
10 **מלקות, שהיא עשויה מעור של עגל דווקא, דתניב (שם ב א) 'היה**
11 **אם בן הכות הרשע והפילו השפט והכהו לפניו וגו' ארבעים ויגו'**
12 **וגו' וקמיה ליה - ונאמר בפסוק הסמוך (שם ד) 'לא תקסום שור**
13 **בדישו', והרי זה רמו שתהיה הרצועה שמכים בה עשויה מן השור.**
14 **אגב האמור בשם רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, שדרש את**
15 **סמיכות הפסוק 'לא תחסום שור בדישו', מביאה הגמרא עוד**
16 **דרשות בשמו על פסוק זה ופסוקים אחרים:**

17 **ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, מנין ליבמה שנפלה**
18 **ליבום לפני מופה (חוליה) שחין, ואינה רוצה להתייבם לו, שאין**
19 **הוסמין אותה, כלומר שאין סותמים פיה מלטעון שאינה רוצה בו,**
20 **ותהיה מוכרחת להתייבם לו, אלא שומעים את דבריה, ואם אינה**
21 **רוצה להתייבם כופים אותו לחלוץ לה, דתניב (שם) 'לא תקסום**
22 **שור בדישו', וקמיה ליה - ונאמר בפסוק הסמוך (שם ה) 'כי ישבו אחים**
23 **יחדו וגו' ומת אחד מהם ובן אין לו, לא תהיה אשת המת הרוצה**
24 **לאיש יר, יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויקמה', והרי זה רמו**
25 **שגם במצות יבום יש להזהר שלא לחסום את היבמה כשאינה**
26 **רוצה להתייבם באופנים מסויימים.**

27 **ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, כל המכה את המועדים,**
28 **שעושה מלאכה בחול המועד, נחשב כאילו עובד בעבודה זרה,**
29 **דתניב (שמות לד יז) 'אלהי מסכה לא תעשה לך', וקמיה ליה - ונאמר**
30 **בפסוק הסמוך (שם יח) 'את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל**
31 **מצות, ויש לדרוש את הכתוב כאילו נאמר 'את חג המצות**
32 **תשמור שבעת ימים, ו'תשמור' היא אזהרת לאו, דהיינו שלא**
33 **לעשות מלאכה, וממה שסמכה התורה איסור מלאכה בחול**
34 **המועד לאיסור עבודה זרה, יש ללמוד ששקולים הם זה כזה,**
35 **שהעושה מלאכה בחול המועד נחשב כעובד עבודה זרה.**

36 **ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, כל המספר לאחרים**
37 **לשון הרע (דברי גנאי על אדם), וכל המקבל (מאמין) לשון הרע**
38 **שמספרים לו, וכל המעיד ערות שקר על חברו בבית דין, ראוי הוא**
39 **להשליבו לבלבדים כטריפה, דתניב (שמות כב ל) 'ובשר בשדה טרפה**
40 **לא תאכלו לבלבדים תשליכו אותה', וקמיה ליה - ונאמר בפסוק**
41 **הסמוך (שם כג א) 'לא תשא שמע שוא וגו' אל תשת ירך עם רשע**
42 **להית עד חמס', ומפסוק זה נלמדים שלושת האיסורים האמורים.**
43 **שממה שנאמר 'לא תשא שמע שוא', למדים שאין לקבל לשון**
44 **הרע. ומפסוק זה נלמדים גם שאין לספר לשון הרע, שמה שנאמר**
45 **'לא תשא קרי ביה נמי - יש לדרשו ולקרותו גם כאילו נאמר 'לא**
46 **תשא' לאחרים שמע שוא, דהיינו שלא לספר להם לשון הרע.**
47 **וממה שנאמר 'אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס', למדים**
48 **שאין להעיד עדות שקר. ומחסיכות של איסורים אלו למילים**
49 **'לכלב תשליכון אותו', יש ללמוד שהעובר עליהם ראוי הוא**
50 **להשליבו לכלבים.**

51 שנינו במשנה אודות הרצועה בה היה מכה, ושתיה רצועות וכו'
52 עלות ויורדות בה.

53 הגמרא מביאה ברייתא המבארת ממה היו עשויות אותן רצועות:
54 **תנא מברייתא, אותן רצועות היו עשויות מעורו של המור.**

55 הגמרא מבארת את טעם הדבר: מה שהיו הרצועות של חמור,
56 **בדרוש ההוא גלילאה** - כאשר דרש אותו חכם בן הגליל, עליה
57 (עליו) **דרב חסדא, נאמר (שעשה א א) 'ידע שור קזנהו ותמור אבום**
58 **בעליו וישראל לא ידע וגו' עמי לא התבונן, ועל כן אמר הקדוש ברוך**
59 **הוא, יבא מי שמכיר אבום בעליו ו-המקום בו הוא מכין עברו את**
60 **המוון, והוא החמור, ויפצע ממי שאינו מכיר אבום בעליו, והוא**
61 **החוטא שאינו מכיר את קונו ועובר על רצונו, ופרעון זה יהיה על**
62 **ידי שמעור החמור תיעשה הרצועה להכות בה את החוטא.**

63 עוד נאמר במשנה אודות אותה רצועה שמכה בה, **ידה תפח וכו'**
64 **ורחבה טפח וראשה מגעת על פי כריסו.**
65 הגמרא מבררת כיצד כיוונו שראשה יגיע עד פי כריסו: **אמר אבין,**
66 **שמע מינה - יש ללמוד מדברי המשנה שאמרה שראש הרצועה**
67 **מגיע על פי כריסו, שכל חד וחד מהלוקים, לפום נפיה עבדינן ליה**
68 **- לפי גבו עושים את הרצועה, שאם היה גבו רחב עושים לו**
69 **רצועה ארוכה, ואם היה גבו צר עושים לו רצועה קצרה, כדי**
70 **שתכלה הרצועה על פי כריסו. אמר ליה רבא, אם כן, נפיש להו**
71 **רצועות טופא - נמצא שהיו לבית דין רצועות רבות. אלא אמר**
72 **רבא, אבקתא - הידוק וקשר אית ליה - יש לה לרצועה, שאפשר**
73 **להאריכה בו או לקצרה. לפי מידותיו של הלוקה, כי פני מקטרי**
74 **ביה - ברצותו יכול היה לקושרה ולהדקה ואז היתה קצרה, כי פני**
75 **מקטרי קה - ברצותו היה מרפה את ההידוק והיתה מתארכת.**
76 עוד נאמר במשנה, **מלקין אותו וכו' שליש מלפניו ושתי ידות**
77 **מלאחריו.**

78 הגמרא מבארת את מקורו של דין זה: **מנא הני מילי - מנין למדנו**
79 **דברים אלו, שהמלקות מתחלקת לשלושה חלקים ומלקהו שליש**
80 **מהן לפניו ושני שליש מאחוריו, אמר רב כהנא, דאמר קרא -**
81 **שנאמר בפסוק (דברים כה א) 'והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו**
82 **במקסר', ויש לדרוש מן הפסוק 'לפניו כדי רשעתו', והיינו שרשעה**
83 **אחת מן המלקות תהא מלפניו, ו'במספר' מלמדנו ששתי רשעות**
84 **מאחוריו, ונמצא שיש לחלק את המלקות לשלושה חלקים שוים,**
85 **ומכהו חלק אחד, והיינו שליש, מלפניו, ושני חלקים, שהם שני**
86 **שליש מהן, מאחוריו.**

87 עוד שנינו במשנה, **אין מלקין אותו וכו' לא עומד ולא יושב אלא**
88 **מוטה, שנאמר (דברים שם) 'והפילו השופט'.**

89 הגמרא מביאה דין נוסף שנלמד מפסוק זה, ומבארת כיצד נדרשים
90 הימנו שני הדינים: **אמר רב חסדא, אמר רבי יוחנן, מנין לרצועה**
91 **שמכה בה, שהיא מוקפלת (כפוליה), כאמור במשנה, ששנאמר (שם)**
92 **'והפילו', אל תקרי 'והפילו' אלא 'והכפילו'.**
93 שואלת הגמרא: **והא מיקעי ליה לגופיה - והלא המילה 'והפילו'**
94 **נצרכת ללמד דין זה שמכהו כשהוא מוטה, כאמור במשנה, ואין**
95 **נדרש ממנה גם זאת שהרצועה שמכה כפולה היא. מתרצת**
96 **הגמרא: אם כן, שלא בא הפסוק אלא ללמד שמכהו מוטה, לכתוב**
97 **קרא - שיאמר בפסוק ויפיהו, מאי - מהו זה שנאמר 'והפילו', שמע**
98 **מינה - מוכח מכאן שיכול אתה ללמוד מהפסוק תרתי - את שני**
99 **הדינים הללו, שמשמעות הפסוק אנו למדים שמתהו, וממה**
100 **שכתבה התורה לשון הפלה דווקא, יש לדרוש שבאה ללמד גם**
101 **זאת שמכפיל את הרצועה שמכה בה.**

102 עוד שנינו במשנה, **והמכה מכה בידו אחת בכל כחו.**
103 הגמרא מביאה ברייתא אודות המלקה אם עליו להיות בעל כח או
104 חסר כח: **תנו רבנן, אין בית דין מעמידין (ממנים) תנין - שמשים**
105 **המכים את החייבים ללקות, אלא כאלו שהם חסירי (חלשי) כח**
106 **ויתירי מדע, ולא יתירי כח וחסירי מדע. רבי יהודה אומר, יכולים**
107 **הם למנות ויפילו חסירי מדע ויתירי כח.**
108 רבא מכריע כדברי רבי יהודה, ומוכיח כדבריו: **אמר רבא, כנותיה**
109 **(כמותו) דרבי יהודה כן מסתברא, שממנים אפילו חסירי מדע**

1 **גמרא** אין חוסמין — אין מגערין בה, שלא תאמר "אי אפשי בו". את המועדות — חולו
2 של מועד. הן המצות השמור — מפרש בחגיגה (יחא): אם בראשון ובשביעי — הרי כבר
3 אמרו, הא לא בא להזהיר אלא על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה. אל תשת
4 ידך עם רשע לחיות עך חטם — היינו מעיד עדות שקר. אבקתא — כמו "מיבב אביק"
5 [ועבודה זרה ידב]. בטספר — שתי רשעות
6 מאחריו: אפילו יתירי כח ואפילו חסידי מדע —
7 דאית להקפיד בכך. אי אמרת בשלמא דאפילו
8 חסידי מדע — יכולין להעמיד בהן, היינו
9 דאיצטרך כו' למודה. מכה מועטת — כגון
10 שמדוהו לפחות מכה בסידור אחד. אין לי
11 אלא מכה רבה כו' — ירשא דברייתא הכי
12 איתא בספרי: אין לי אלא בומן שמוספין על
13 מנין ארבעים, על כל אומד ואומד שאמדוהו
14 בית דין מניין תלמוד לומר לא יוסיף מכל
15 מקום. מכה רבה, אין לי אלא מכה רבה כו'.
16 אין לי החיוב על "לא יוסיף" אלא בומן
17 שחכוהו מכות הרבה על האומד, מכות
18 מועטות אפילו שתי מכות או אחת מנין
19 דאסור להוסיף תלמוד לומר "לא יוסיף" —
20 לא יוסיף להכותו על אלה, על מנין האומד.
21 שהוא מכה רבה — שניתן להכותו בעל
22 כורחו, כן נראה לרבי. ובלשון אחר קיבל רבי.
23 הכי גרסין: תנו רבנן אחד האיש ואחד האשה
24 בריעי ולא במים דברי רבי מאיר. רבי יהודה
25 אומר האיש בריעי והאשה במים. וחכמים
26 אומרים אחד האיש ואחד האשה בין בריעי
27 בין במים. והתניא רבי יהודה אומר אחד
28 האיש ואחד האשה בריעי. אמר רבי יצחק הא
29 דקאמר רבי יהודה אחד האיש ואחד האשה
30 בריעי הכי קאמר שניזן שוין בריעי.
31 דמשנתקלקל בריעי פטורין, אבל במים איכא
32 פלוגתא. קלה — נתקלקל בריעי. ולישנא
33 דקרא נקט "ונקלה" לשון זלזול. בין בראשונה
34 בין בשניה — בין קודם שחכוהו כלל, בין
35 לאחר שחכוהו. והיינו בראשונה — הגבהה
36 ראשונה שמגביה ידו להכות, אם נתקלקל
37 באותה הגבהה מחמת פחד או שנתקלקל
38 בהגבהה שניה. דהיינו לאחר שחכוהו. פוטרין
39 אותו — ד"נקלה" קרינא ביה, דהא קלה.
40 נפסקה הריצויע — אם בהגבהה שניה נפסקה
41 — פטורין אותו, דהא נקלה באותה הכאה
42 שחכוהו. ואם קודם שחכוהו נפסקה, כשהרים
43 ידו להכות — אין זו קלה. לבשילקה קלה —
44 פירושו: לבשילקה יקלה, שאמדוהו שאם
45 ילקוהו מיד יתקלקל בריעי — פטורין ד"פן
46 יוסיף ונקלה" כתיב, דאין נותנין לו מכה
47 שיקלה עליה מיד. כך שמעתי. אבל אמדוהו
48 שלא יתקלקל עד לאחר המלקות — מלקין
49 אותו. קלה תחלה — קודם שקיבל שום הכאה
50 — מלקין אותו אחרי כן. **משנה** על אחת
51 כמה וכמה שתתנן לו נפשו — דמודה טובה
52 מרובה ממות פורענות אחד מחמש מות.
53 בדמדת פורענות כתיב (שמות כ) "פוקד ען
54 אבות על בנים על שלשים ועל רבעים",
55 ובמודה טובה כתיב (שם) "עושה חסד
56 לאלפים" ומתרגמין: לאלפין דרי, ארבעה
57 דורות כנגד אלפים דורות היינו אחד מחמש
58 ממות. מיעוט "לאלפים" אינו פחות משני אלפים, וכל שכן אם כפשוטו דמשמע אלפים עד סוף כל הדורות. דכתיב — אחר כל העירות "ונכרתו הנפשות העושות", הרי
59 חייב כרת על הנכשל בהן נתן חיים למנוע ובלו מהם, דכתיב קודם העירות "שמרתם את דוקתי ואת משפטי" וגו'.

רבי יהודה אומר (בענין יתירי כח ו) חסידי מדע — נראה לי דפליג אתנא קמא דאמר
אין מעמידין כלל חסידי מדע, דאין מדקדקין דברי. דבהא טעמא דגמרא אין
נכון לכאורה לומר דלרבי יהודה מעמידין דוקא חסידי מדע.
שניהם שוין — ומידו אשה אף במים.
קלה — כל הנתקלקל בריעי, איש ואשה,
משגבניה הריצויע להלקותו בראשונה
או בשניה — פטורין אותו ואין מכין אותו כלל.
אבל נפסקה — דוקא כי נפסקה בשניה, שלקה
אחת, ולא שנפסקה בראשון קודם שלקה כלל.
והבאת

גמרא מאי טעמא - משום "נקלה". אמר רב ששת
משום רבי אלעזר בן עזריה: מנין לרצועה שהיא של
עגל - דכתיב "ארבעים יפגו" וסמך ליה "לא תחכם
שור בדישו". ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן
עזריה: מנין ליכמה שגפלה לפני מוכה שוין שאין חוסמין אותה - דכתיב "לא תחכם שור
בדישו", וסמך ליה "כי ישבו אחים יחדו" וגו'. ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה:
כל המבזה את המועדים - כאילו עובד עבודה זרה, דכתיב "אלהי מפכה לא תעשה לך",
וסמך ליה "את חג המצות תשמור". ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: כל
המספר לשון הרע, וכן המקבל לשון הרע, וכל המעיד עדות שקר - ראוי להשליכו לכלבים,
דכתיב "לכלב תשלכון אותו", וסמך ליה "לא תשא שמע שוא" וגו'. קרי ביה נמי "לא
תשאי". "ושתי רצועות" וכו'. תנא: של חמור. בדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא:
"דע שור קנהו וחמור אכוס בעלוי ישראל לא ידע" וגו', אמר הקדוש ברוך הוא: יבא מי
שמכיר אכוס בעלוי ויפרע ממי שאינו מכיר אכוס בעלוי. "דה טפח" וכו'. אמר אביי: שמע
מינה כל חד וחד לפום גביה עבדינו ליה. אמר ליה רבא: אם בן נפיש להו רצועות טובא!
אלא אמר רבא: אבקתא אית ליה, פי פעי - מיקטר ביה, פי פעי - מרפה בה. "מלקין אותו"
וכו'. מנא הני מילי? אמר רב פהנא: דאמר קרא "והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו
במספר" - רשעה אחת מלפניו, שתי רשעות מאחריו. "אין מלקין אותו" וכו'. אמר רב
חסדא אמר רבי יוחנן: מנין לרצועה שהיא מוכפלת - שצאמר "והפילו". - והא מיבעי ליה
לגופיה! - אם בן לכתוב קרא "פיהו", מאי "הפילו"? שמע מינה תרמי. "המכה מכה בידו".
תנו רבנן: אין מעמידין חגיגין אלא חסידי כח ויתירי מדע, רבי יהודה אומר: אפילו חסידי
אי אמרת בשלמא חסידי מדע - היינו דצריך לאזהורי, אלא אי אמרת יתירי מדע - מי צריך
לאזהורי? - ורבנן: אין מזורזין אלא למזרו. תנא: כשהוא מנביה - מנביה בשתי ידיו, וכשהוא
מכה - מכה בידו אחת, פי היכי דליתא מדידיה. "והקורא קורא" וכו'. תנו רבנן: הגדול
שבדינין קורא, השני מונה, והשלישי אומר "תבהו". בומן שמכה מרובה - מאריך, בומן
שמכה מועטת - מקצר. - והא אנו תנו: חוזר לתחלת המקרא! - מצוה לצמצם, ואי לא
צמצם - חוזר לתחלת המקרא. תנו רבנן: "מכה רבה", אין לי אלא מכה רבה, מכה מועטת
מנין - תלמוד לומר "לא יוסיף". אם בן מה תלמוד לומר "מכה רבה" - לימד על הראשונות
שהן מכה רבה. "נתקלקל" וכו'. תנו רבנן: אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים, דברי
רבי מאיר. רבי יהודה אומר: האיש בריעי והאשה במים. וחכמים אומרים: אחד האיש ואחד
האשה בין בריעי בין במים. - והתניא, רבי יהודה אומר: אחד האיש ואחד האשה בריעי!
אמר רב נחמן בר יצחק: שניהם שוין בריעי. אמר שמואל: כפתוהו ורין מביית דין - פטור.
מיתביי קלה, בין בראשונה בין בשניה - פוטרין אותו. נפסקה רצועה, בשניה - פוטרין
אותו, בראשונה - אין פוטרין אותו; אמאי? להו פריז! - הוה לא רין. תנו רבנן:
אמדוהו לבשילקה קלה - פוטרין אותו, לבשיצא מביית דין קלה - מלקין אותו. ולא עוד,
אלא אפילו קלה בתחלה - מלקין אותו, שצאמר "והכהו וגו' ונקלה", ולא שלקה בכר בבית
דין. **משנה** כל חיבי כריתות שלקו - נפטרו ידי בריתם, שצאמר "ונקלה אחיד לעיניו" -
בשלקה הרי הוא פאחיד, דברי רבי חנניה בן גמליאל. ואמר רבי חנניה בן גמליאל: מה אם
העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה, העושה מצוה אחת - על אחת כמה וכמה שתתן לו
נפשו. רבי שמעון אומר: ממקומו הוא למד, שצאמר "ונכרתו הנפשות העושות" וגו', ואומר
"אשר"

1 אשר יעשה אותם האדם וחי בהם — ומסך ליה "איש איש אל כל שאר בשרו" דמשמע: מי עששה חוקתי אני נותן חיים לו, ואלו הן חוקותי — איש איש וגו', הא
 2 למדת כל היחשב ואינו עובר בו. לזכות את ישראל — כדי שיהו מקבלין שכר במה שמועזין עצמן מן העבירות, לפיכך הרבה להן. שלא היה צריך לצוות כמה מצוות וכמה
 3 אזהרות על שקצים ונבלות, שאין לך אדם שאינו קץ בהן, אלא כדי שיקבלו שכר על שפורשין מהן. **משנה** תניא: — במסכת מגילה: אין בין שבת בו. בהבטת — לשון
 4 "הבטת תבט" (במדבר טו), ואינו שם דבר. הא — מתניתין דמגילה רבי יצחק היא. ולהכי קאמר דודן כרת בידי שמים ולא בידי אדם. אבל מאן דסבירא ליה דמלקות איבא

1 **והבאת** מעשר — פירש הקונטרס: שקנס עורא
 2 ללויים ותיקן שיביאווהו לכהנים כמו
 3 התרומה. וכמדומה מלשונו שעוד פירש פירוש
 4 אחר, שיפרשו מכל פירות אילן כמו שתיקן
 5 חזקיהו, וכדכתיב "וכפרוץ הדבר".
 6 באוריה

6 **שכר, גול ועריות, שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן - הפורש מהן על אחת כמה**
 7 **וכמה שייכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.** רבי חנניא בן עקישיא
 8 אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר
 9 "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר". **גמרא** אמר רבי יוחנן: חלוקין עליו חבירי על

10 רבי חנניא בן גמליאל. אמר רב אדא בר אבא בר אבהו: אמי בי רב, תנינן: אין בין שבת ליום
 11 הכפורים אלא שנה ודונו בידי אדם וזה ודונו בהפסד; ואם איתא - אידי ואידי בידי אדם
 12 הוא. רב נחמן בר יצחק אומר: הא מני - רבי יצחק היא, דאמר: מלקות בחיבי כריתות
 13 ליפא. דתנינא, רבי יצחק אומר: חיבי כריתות בכלל היו, ולמה יצאת כרת באחותו - לדונו
 14 בכרת ולא במלקות. רב אשי אמר: אפילו תימא רבנן, זה - עיקר ודונו בידי אדם, וזה -

15 עיקר ודונו בידי שמים. אמר רב אדא בר אבהו אמר רב: הלכה פרבי חנניא בן גמליאל.
 16 אמר רב יוסף: מאן סליק לעילא ואתא ואמר? אמר ליה אביו: אלא הא דאמר רבי יהושע
 17 בן לוי: שלשה דברים עשו בית דין של מטה והספימו בית דין של מעלה על דם, מאן
 18 סליק לעילא ואתא ואמר? אלא קרא קא דרשינן - הכא נמי קרא קא דרשינן. גופא, אמר
 19 רבי יהושע בן לוי: שלשה דברים עשו בית דין של מטה והספימו בית דין של מעלה על

20 דם, [אלו הן]: מקרא מגילה, ושאלת שלום [בשם], והבאת מעשר. מקרא מגילה - דכתיב
 21 "קנימו וקבלו היהודים", קנימו למעלה מה שקבלו למטה, ושאלת שלום - דכתיב "והנה בעני
 22 בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם", ואומר "ה' עמך גבור החיל". מאי "ואומר" -
 23 וכי תימא, בונו הוא העבד מדעתיה, ומשמיא לא אספימו על ידו - תא שמע: ואומר "ה'
 24 עמך גבור החיל". הבאת מעשר - דכתיב "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף

25 בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והיריקתי
 26 לכם ברכה עד בלי די". מאי "עד בלי די"? אמר רמי בר רב: עד שיקבלו שפתותיכם מלומר
 27 "וי". אמר רבי אלעזר: בשלשה מקומות הופיע רוח הקודש: בבית דינו של שם, ובבית דינו
 28 של שמואל הרמתי, ובבית דינו של שלמה. בבית דינו של שם - דכתיב "ויבר יהודה ויאמר
 29 צדקה ממני". מאן ידע? דלמא פי חיבי דאול איהו לנבה - אול נמי אינש אחרינא [לנבה]?
 30 יצאת בת קול ואמרה: ממני יצאו פגושים. בבית דינו של שמואל - דכתיב "הנני ענו כי נגד

31 ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי... ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו... ויאמר עד ה' ועד
 32 משיחו... פי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד"; "ויאמר"? "ויאמרו" מיפעי ליה! יצאת בת
 33 קול ואמרה: אני עד בדבר זה. בבית דינו של שלמה - דכתיב "וענן המלך ויאמר תנו לה את
 34 הגלד החי והמת לא תמותהו (פי) היא אמו", מאן ידע? דלמא איצרומא מערמא! יצאת
 35 בת קול ואמרה "היא אמו". אמר רבא: מפאי? דלמא יהודה, כיון דחשיב ירחי יומי ואיתרמי

36 - דחזונו מחזקינן, דלא חזונו לא מחזקינן. שמואל נמי - פוליהו ישראל קרי להו בלשון יחיד,
 37 דכתיב "ישראל נישע בה". שלמה נמי - מודהא קא מרחמתא והא לא קא מרחמתא! אלא
 38 מקרא. דרש רבי שמואל: שש מאות ושש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות
 39 וששים והמש לאוין פמנין ימות החמה, ומאיתם וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של
 40 אדם. אמר רב חמננא: מאי קרא - "תורה צוה לנו משה מורשה", "תורה" בגימטריא

ליה בית דין של שם כמו בית שמאי ובית הלל. ממני יצאו כבושים - דברים נעלמים הללו מאתי יצאו. שלפי שיהודה היה מלך והיא זכתה לצאת ממנה מלכים
 מתוך שהיתה צנועה בבית חמיה, יצאהו גזירה זו מלפני שיצא זרע משניהם. כך קיבל רבי מעיקרא. לישנא אחרינא: מאתי היתה שיצאו ממנה שני בניו הללו לכבוש
 העולם, שהיו עתיד דוד ומשיח לצאת ממנה. בית דינו של שמואל - לעולם ישראל אמרו "עד", דהא דכתיב "ואמר" - בני ישראל אקרו יחיד. מאיתם ארבעים
 ושמונה מצות עשה - דכל אבר ואבר אומר לו עשה מצוה. שלש מאות ששים וחמש [מצות] לא תעשה - שבכל יום מזהירים עליו שלא לעבור. מפי

כריתתם, ועל כן הוצרך רבי יוחנן להשמיענו שחברי רבי חנניה
 נחלקו עליו, וסברו שאף לרבי עקיבא המחייב מלקות בחייבי
 כריתות, אין הם נפטרים בכך מהכרת.
 יישוב נוסף לדברי רבי יוחנן: **רב אשי אמר, אפילו תימא רבנן -**
 אפילו תאמר שהמשנה במגילה היא כרבנן הסוברים שחייבי
 כריתות לוקים, ניתן ליישבה כשיטת רבי חנניה, שבאמת חייבי
 כריתות שלקו נפטרו מברית, ומזה שנאמר בה שחיוב הכרת שיש
 ביום הכיפורים הוא אביד שמים, כך פירשו, זה - השבת, עיקר
 ודונו **בידי אדם** - עיקר עונש המחללה במזיד הוא בסקילה בידי
 אדם, וזה - יום הכיפורים, עיקר ודונו **בידי שמים** - עיקר עונש
 המחללו הוא כרת, כיון שהמחללו במזיד בלי התראה נענש בכרת
 בלי מלקות, וזהו עיקר העונש שהרי כרת חמור ממלקות, ואמנם
 המחללו במזיד עם עדים והתראה לוקה בבית דין ונפטר מהכרת,
 אך אין זה עיקר העונש. וכיון שניתן לפרש את המשנה במגילה
 כשיטת רבי חנניה, הוצרך רבי יוחנן להשמיענו שנחלקו חברי רבי
 חנניה עליו, וסברו שחייבי כריתות שלקו לא נפטרו מן הכרת.
 הגמרא מבארת מה נפסק להלכה בנידון זה: **אמר רב אדא בר
 אבהו אמר רב, הלכה כרבי חנניה בן גמליאל שחייבי כריתות שלקו**
נפטרו מידי כריתתם.
 מקשה הגמרא: **אמר רב יוסף, מאן סליק לעילא ואתא ואמר - מי**
עלה לשמים ובא ואמר שכן נפסקה ההלכה, כלומר, הרי הכרת
בידי שמים הוא, ומניין לנו שפטורים בשמים מכרת על ידי המלקות.
 מתרצת הגמרא: **אמר ליה אביי לרב יוסף, אם כדברך שאין אנו**
יודעים מהו פסק הדין בשמים, אלא איך תפרש הא דאמר רבי
יהושע בן לוי, שלשה דברים עשו בית דין של מטה והסכימו בית דין
של מעלה על דם, והרי גם כאן יש להקשות מאן סליק לעילא ואתא
ואמר שהסכימו בית דין של מעלה לדברים אלו, אלא קראי קא
דרשינן - מתוך הפסוקים דרשנו שכן אמרו בשמים, וכמבואר
להלן, ואם כן הקא נמי לגבי חייבי כריתות שלקו, קראי קא דרשינן
- אנו דורשים מהפסוק ונקלה אחריך, שהלכה כרבי חנניה בן
גמליאל שנפטרו מידי כריתתם.
 אגב שהובאו דברי רבי יהושע בן לוי, דנה הגמרא בדבריו: **גופא,**
אמר רבי יהושע בן לוי, שלשה דברים עשו בית דין של מטה אף
שהם נראים נגד התורה, והסכימו בית דין של מעלה על דם, ואלו
הן, שתיקו מקרא מגילה בפורים, אף שנראה הדבר כהוספה על
המצוות, ושאלת שלום [בשם] - שהתירו לאדם לשאול בשלום
חברו בשם ה', כגון שאומר לו 'ישים ה' עליך שלום, ואין זו
הוצאת שם שמים לבטלה, והקצת מעשר - ותיקו עזרא הסופר
שלא לתת מעשר ראשון ללויים כדונו, אלא להביאו אל לשכת
בית המקדש כדי שיטלו ממנו אף הכהנים.
 הגמרא מבארת מניין שהסכימו למעלה לדברים אלו: לגבי תקנת
 מקרא מגילה למדנו שהסכימו לה מן השמים, דכתיב במגילת
 אסתר (ט ב) **'קנמו וקבלו יהודים עליהם ועל זרעם וגו' להיות**
עשים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה,
ולמדנו מלשון קיימו וקבלו, שקיימו בית דין למעלה את מה
שקבלו בית דין למטה, דהיינו שהסכימו לתקנת קריאת המגילה.
 ולגבי שאלת שלום למדנו שהסכימו מן השמים שיהיה אדם שואל
 בשלום חברו בשם ה' / דכתיב (רות ב ד) **'והנה בועז פא מפית להם**
ויאמר לקוצרים ה' עמכם, הרי שביכרם בועז בשם ה', ועוד אמר
הכתוב (שופטים י ב) 'שאמר המלאך לגדעון ה' עמך גפוד הקהל,
ובירכו בשם ה'. שואלת הגמרא: מאי ואמר - לשם מה נצרכנו
להביא גם את הפסוק השני. משיבה הגמרא: מהפסוק הראשון
למדנו שבוועז בירך את הקוצרים בשם ה', וכי תימא - ואם תאמר
שבוועז הוא דעביד מדעתיה ומשפטיא לא אסבימו על ידו - הוא עשה
כך מדעתו אך מן השמים לא הסכימו עמו, הא שמעו ראייה אחרת,

אשר יעשה אותם האדם וחי בקהם, ולאחר מכן מפרש הכתוב מאלו
עירות יש לפרוש (שם יח רכג), וכיון שנאמר לשון 'אשר יעשה' על
הפורש מעבירה, הא - הרי שכל היושב ולא עבר עבירה, נותנין לו
שקר כעושה מצוה, ולמדנו אם כן מפסוק זה שהעושה מצוה זוכה
לחיים.
רבי שמעון בר רבי אומר, למדנו שכר הנמנע מעבירה ממקום אחר,
הרי הוא אומר בתורה (דברים יב כג) 'רק חוק לבלתי אכול (את) הדם
כי הדם הוא הנפש' וגו', ומה אם הדם, שנפשו של אדם קצה ממנו
מלאוכלו אף בלא ציווי התורה, הפורש ממנו מקבל שכר הוא
וזרעו כאומר שם (יבכה) 'לא תאכלנו למען יטב לך ולבניך אחריו,
אם כן, גזל ועירות שנפשו של אדם מתאווה להן ומחפדתן, הפורש
מקן על אחת כמה וכמה שייפה לו, ולדורותיו, ולדורות דורותיו עד
סוף כל הדורות.
רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את
ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, וציווהם אף על דברים
שאדם פורש מהם מעצמו כגון שקצים ונבלות, כדי שיקבלו שכר
על שפורשים מהם, שנאמר (ישעיה מב כב) 'ה' חפץ למען צדקו, ויגדיל
תורה ויארירי' - כיון שרצה ה' להצדיק את ישראל ולזכותם, לכן
הגדיל תורתו והרבה מצוות.
גמרא
 שנינו במשנה בשם רבי חנניה בן גמליאל, שחייבי כריתות שלקו
 נפטרו מכרת. הגמרא מבארת שאין אלו דברי הכל: **אמר רבי יוחנן,**
חלוקין עליו חבריו על רבי חנניה בן גמליאל, וסוברים הם שאף אם
לקו עדיין חיוב הכרת עליהם.
 מקשה הגמרא: **אמר רב אדא בר אבהו, אמר רבי רב, הנינו - הרי**
כבר שנינו שנחלקו חברי רבי חנניה עליו, ששנינו במגילה (ט), אין
חילוק בין שבת ליום הכיפורים לענין עונש העובר עליהם, אלא שנה
- השבת, ודונו בידי אדם - המחללו במזיד נהרג בסקילה בידי בית
דין, וזה - יום הכיפורים, ודונו בהכרת - המחללו במזיד נענש
בכרת בידי שמים. ואם איתא - ואם כדברי רבי חנניה שחייבי
כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם, אידי ואידי בידי אדם הוא - גם
עונש המחלל שבת וגם עונש המחלל יום הכיפורים בידי אדם
הוא, שהרי לאחר שילקה המחלל יום הכיפורים בבית דין הוא
יפטר מהכרת, אלא מוכח שהתנא ששנה משנה זו חלק על רבי
חנניה, וסבר שאף אם החייב כרת לוקה בבית דין אין הוא נפטר
מעונש שמים, ואם כן קשה מדוע נצרך רבי יוחנן להשמיענו
שחברי רבי חנניה נחלקו עליו.
 מיישבת הגמרא: **רב נחמן (בר יצחק) אומר, הא מני - המשנה**
במגילה המבארת שהמחייב כרת עונשו בידי שמים, כשיטת מי
היא, רבי יצחק היא, דאמר, מלקות בחייבי כריתות ליכא כלל,
דתניא לעיל (א), שנחלקו תנאים בדין מלקות לחייבי כריתות, רבי
עקיבא מחייבם מלקות, רבי יצחק אומר, כל חייבי כריתות על גילוי
עירות כגלל היו - בבולם למדנו חיוב כרת מהפסוק (ויקרא יח כט)
ונקרתו הנפשות העושות שנאמר בפרשת עריות, וקמה יצאת
כרת באחותו - ולמה הוציאה התורה את הבא על אחותו מן
הכלל, וחזרה ואמרה (שם כ י) 'ואיש אשר יקח את אחתו וגו'
ונקרתו לעיני בני עמם, לדונו ככרת ולא כמלקות - ללמדנו
שחייבי כריתות על עירות נענשים בכרת לבדו, ואינם לוקים בבית
דין. לפי זה מיישב רב נחמן, שהמשנה במגילה היא לשיטת רבי
יצחק הסובר שחייבי כריתות אינם לוקים, ואם כן אין להוכיח
ממשנה זו שחברי רבי חנניה חלוקים עליו בשם שאמר שחייבי
כריתות שלקו נפטרו מכרת, שהרי רבי חנניה סובר כרבי עקיבא
שיש מלקות בחייבי כריתות, ושמא לדעה זו כיון שלקו נפטרו מידי

אלו הן אחת עשרה המצוות שמנה דוד, ונאמר שם 'עושה אלה
 לא ימוט לעולם', כלומר שהמקיימן בשלמות כפי שעשו צדיקים
 אלו לא ימוט לעולם.
 מעשה לגבי ביאור הפסוק 'עושה אלה לא ימוט לעולם': לאחר
 שהוזכרו בפסוק אחת עשרה המצוות שנתבארו לעיל, כתיב
 (תהלים טו א) 'עושה אלה לא ימוט לעולם'. פְּשִׁתֵּיהּ רַבִּן גַּמְלִיאֵל מַנִּיעַ
 לְמַקְרָא הָהוּא, הָיָה בּוֹכֵה, וְאָמַר, מֵאַן דְּעֻבְדִּי לְהוּ לְבוּלְהוּ – רַק
 הַמְקִיִּים אַת כָּל הַמְצוּוֹת הַלְלוּ, הוּא דְלֵא יוֹמֵי, שְׁהָרִי מִשְׁמַע
 עוֹשֶׂה כָּל אֱלֹהִים, הָא הָדָא מִיְיַחֵיהּ – אֲךְ הַמְקִיִּים אַחַת מִהוּן יוֹמֵי,
 כִּיּוֹן שְׂאִינוּ מְקִיִּים אַתְּ הַשָּׂאָר. דוּחָה הַגְּמָרָא: אָמְרוּ לֵיהּ לְרַבִּן
 גַּמְלִיאֵל בְּתַמְיָה, מִי כְּתִיב – וְכִי נִכְתַּב בְּפִסְקוֹ 'עוֹשֶׂה כָּל אֱלֹהִים'
 שְׁנִלְמַד שֶׁרַק הָעוֹשֶׂה אַת כּוֹלֵן לֹא יִמוּט, וְהִרִי 'עוֹשֶׂה אֱלֹהִים' כְּתִיב,
 וְאֵם כֵּן מִשְׁמַע שְׂאִפְּלִיז בְּהָדָא מִיְיַחֵיהּ – בְּקִיּוּם אַחַת מִהוּן, גַּם נִאֲמַר
 ל'א ימוט'.
 והביאו לרבן גמליאל ראה שכך הדבר, דאי לא תיקא חכי –
 שאם לא תאמר כך שהכוונה ב'אלה' היא גם לאחד מהאמורים
 בפרשה, הרי כתיב קרא אחריתא לגבי איסורי עריות (ויקרא יח כד),
 אֵל תִּמְצְאוּ כָּל אֱלֹהִים, וְכִי תִּתֵּם נָמִי – גַּם שֶׁם נִפְרַשׁ שֶׁהַנּוֹעַץ בְּכָל
 אֱלֹהִים הָאֲמֻרִים בְּפִרְשָׁה הוּא דְמַמְצְא – הוּא שְׁנִמְנֵא, אֲבָל הַעוֹבֵר
 רַק בְּהָדָא מִיְיַחֵיהּ – בְּאֶחָד מֵהֶם לֹא נִטְמָא, וְהִרִי אִין זֶה יִתְכֵן, אֲלֵא
 לָאוּ – אֵלֵא וְדֵאִי שֶׁם פִּירוּשׁ 'כָּל אֱלֹהִים' הוּא שְׁלֵא לְהִטְמֵא בְּאַחַת
 מִכָּל אֱלֹהִים, וְאֵם כֵּן הָקָא נָמִי – גַּם כִּאֵן לִגְבֵי הַמְצוּוֹת שְׁמַנְה דוד,
 הַכוּוֹנָה 'עוֹשֶׂה אֱלֹהִים' הִיא בְּאַחַת מִכָּל אֱלֹהִים, שְׂאֵף הָעוֹשֶׂה אַחַת מִהוּן
 לֹא יִמוּט.
 המשך דרשת רב שמלאי: אחר שהעמיד דוד את המצוות על
 אחת עשרה נתמעט הדורות עוד, וְכֵא יִשְׁעִיהוּ וְהַעֲמִידוּן עַל שֵׁשׁ,
 דְּכִתְבִּי (ישעיה לג טו) 'הולך צדקות, ודובר מישרים, מואם כבצע
 מעשקות, נוער כפיו מתמוך בשוחד, אוטם אונו משמוע דמים,
 ועוצם עיניו מראות ברע', ומבאר את הגמרא.
 'הולך צדקות', זֶה אֲבִרְהָם אַבְרָהָם, דְּכִתְבִּי (בראשית יח טז) 'כי ידעתי
 למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות
 צדקה ומשפט' וגו', שמלבד שעשה בעצמו צדקות וגמילות
 חסדים, גם הדרוך את בניו ללכת בדרכו ולעשות צדקה, וזהו
 'הולך צדקות'.
 'ודובר מישרים', זֶה שְׂאִינוּ מְקַנְטֵי פְּנֵי חֲבִירוֹי בְּרִבִּים – שְׂאִינוּ מִצְעַר
 חבירו בדבריו ברבים.
 'מואם כבצע מעשקות' – שְׂמֵאוֹס עֵלֵינוּ מִמוּן גּוֹזֵל, כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
 בְּן אֵלִישֶׁע שְׁהִיָּה כּוּהַן, וְהִבִּיא לוֹ אָדָם שְׂבַא לְדוֹן לִפְנֵי רֵאשִׁית הַגּוֹז,
 וְלֹא רִצָּה לִיטוֹל כִּיּוֹן שְׁהַנּוֹתוֹן הִיָּה רִגִּיל לְתַת אַת מַתְנוֹת הַכְּהוּנָה
 שְׁלוּ לַכּוּהַן אַחַר, וְדוּמָה הַדְּבַר כֵּאלִילוֹ עוֹשֶׂק אַת אֹתוֹ כּוּהַן.
 'נוער כפיו מתמוך בשוחד', כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסֵי, שְׁלֵא רִצָּה
 לִיטוֹל אַת פִּירוֹת שְׁדוּהוּ מֵאַרִיסוֹ שְׂבַא לְדוֹן לִפְנֵי כִּיּוֹן שְׁהַדְּבַר
 נְרָאָה כְּשׁוּחַד, כְּמוּבָא לְעִיל.
 'אוטם אונו משמוע דמים', דְּלֵא שְׁמַע בְּיוֹלּוּתָא דְּצוֹרְבָא מְרַבְּנָן
 וְשִׁתְּיק – שְׂאִינוּ שׁוֹתֵק אִם שׁוֹמַע גְּבוּתוֹ שֶׁל תְּלַמִּיד חֶכֶם, וְאִינוּ
 סְתוּמָה מִלְשׁוּמַע בְּגוּבוֹ וּלְשִׁתּוּק, כְּגוֹן רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן,
 שְׁהִיָּה גּוֹפּוֹ שְׁלֵם שְׁנִים רַבּוֹת לְאַחַר מוֹתוֹ מִלְּבַד תּוֹלַעַת אַחַת
 שִׁיִּצְאָה מֵאוּזוֹ, וְאִמַר לְאַשְׁתּוֹ בְּחִלוּם שְׁנַעֲנֵשׁ בְּכָךְ מִפְּנֵי שֶׁפַּעַם
 אַחַת שְׁמַע בְּגוּבוֹ שֶׁל תְּלַמִּיד חֶכֶם וְלֹא מַחָה כְּרֵאוֹ לוֹ, וְכִיּוֹן
 שְׁהַקְפִּיד עֵלֵינוּ הַקְּבִ"ה עַל אוֹתָהּ פַּעַם מוֹכַח שְׁהִיָּה רִגִּיל לְדַקְדֵק
 בְּכָךְ.
 'ועוצם עיניו מראות ברע', בְּרַבִּי חִיָּא בְּרַ אַבָּא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא
 בְּרַ אַבָּא (ב"ב נז), 'ועוצם עיניו מראות ברע', זֶה מִי שְׂאִינוּ מְסַתְּבֵל
 בְּנִשְׂעִים בְּשִׁעָה שְׁעוּמָדוֹת עַל הַכְּבִיבָה בְּשַׁפְתַּ הַנְּהַר וּמְגַלּוֹת שׁוֹקֵדוֹן.
 אלו שש המצוות שהזכיר ישעיהו, וְכִתְבִּי שֶׁם (ישעיה לג טז)

שִׁית מִאָּה יוֹד כְּרִי הָיִי – שֶׁשׁ מֵאוֹת וְאַחַת עֶשְׂרֵה הִיא, זֶהוּ מִנִּין
 הַמְצוּוֹת אוֹתוֹן צִיּוּה לְנוּ מִשֶׁה מִפִּי ה', וְשִׁתִּים נוֹסְפוֹת, 'אֲנֹכִי ה'
 אֱלֹהֵיךְ, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי' (שמות כ ב), מִפִּי
 הַקְּבִ"ה שְׁמַעְנוּם – מִפִּי הַקְּבִ"ה עֲצוּמָה, יוֹד הִרִי שֶׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁלּוּשׁ
 עֶשְׂרֵה מְצוּוֹת.
 (ימן לזכור הסוגיא שלהלן, רמש"מ"ק ס"ב).
 רב שמלאי מבאר שהנביאים מיעטו ממנין המצוות: אף שמנין
 המצוות הוא תרי"ג, כָּא יוֹד וְהַעֲמִידוּן עַל אַחַת עֶשְׂרֵה, דְּכִתְבִּי
 (תהלים טו א) 'מוֹמֹר לְדוֹד, [ה'] מִי יגוֹר בְּאַחֲלֵךְ מִי יִשְׁבּוֹן בְּהַר
 קְרָשֶׁד, הוֹלֵךְ תַּמִּים, וְפוֹעֵל צֶדֶק, וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבּוֹ, לֹא רָגַל עַל
 לְשׁוֹנוֹ, לֹא עָשָׂה לְרַעְהוּ רָעָה, וְחָרְפָה לֹא נִשְׂאָה עַל קְרוֹבוֹ, נְבוּהָ
 כַּעֲבִיּוֹ נִמְאָה, וְאֵת יְרֵאָה ה' יַכְבֵּד, נִשְׁבַּע לְרַעַע וְלֹא יִמַר, בְּכַסְפוֹ לֹא
 נָתַן בְּנִשְׂאָה, וְשׁוּחַד עַל נַפְקִי לֹא לָקַח, הִרִי אַחַת עֶשְׂרֵה מְצוּוֹת,
 וּמִסִּיִּם הַפְּסוּק 'עוֹשֶׂה אֱלֹהִים לֹא יִמוּט לְעוֹלָם'.
 ביאור המצוות שמנה דוד: 'הולך תמים', זֶה אֲבִרְהָם שְׁקִיִּים מְצוּוֹת
 ה' בְּשִׁלְמוֹת וּבְתַמִּימוֹת, דְּכִתְבִּי (בראשית יח א), שְׂאִמַר ה' לְאַבְרָהָם
 'הַתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' וְהִנֵּה תָמִים'.
 'פועל צדק' – שְׁעוֹשֶׂה מֵלֵאכְתּוֹ בְּאִמּוּנָה, כְּגוֹן אַבָּא הַלְקִיָּהוּ, שְׁלֵא
 הִשִּׁיב לְחַכְמַיִם כְּשִׁבְיָכּוּהוּ לְשִׁלּוּם כִּיּוֹן שְׁהִיָּה שְׂכִיר יוֹם וְלֹא רִצָּה
 לְהַפְסִיק מִמְלֵאכְתּוֹ, כְּמוּבָאֵר בְּתַעֲנִית (כג).
 'ודובר אמת בלבו', כְּגוֹן רַב סְפָרָא, שְׂבַא אָדָם לְקַנּוֹת מִמֶּנּוּ חַפְץ
 וְהַצִּיעַ סְכוּם מְדוּרָתוֹ, אֲךְ רַב סְפָרָא לֹא עָנָה לוֹ כִּיּוֹן שְׁקָרָא קִרְיָאֵת
 שְׁמַע. לְקַנּוּה חוֹשֵׁב שְׂאִינוּ רִצָּה לְמַכּוֹר בְּסָכוּם זֶה וְהוֹסִיף עַל
 הַמַּחֲזִיר, וּמִסִּיִּים רַב סְפָרָא קִרְיָאֵת שְׁמַע אִמַר שִׁימְכוֹר לוֹ בְּסָכוּם
 הֵרָאשׁוּן, כִּיּוֹן שְׁמַתְחִילָה חוֹשֵׁב בְּלִיבּוֹ לְמַכּוֹר בְּסָכוּם זֶה, וְזוּהוּ
 'ודובר אמת בלבו'.
 'לא רגל על לשונו' – לֹא הִיָּה שְׂקָר בְּלִשׁוֹנוֹ, זֶה יַעֲקֹב אַבְרָהָם, דְּכִתְבִּי
 (בראשית כו יב) כֵּאֲשֶׁר אִמְרָה לוֹ אִמּוֹ שִׁיאִמַר לְאַבְיּוֹ שְׁהוּא עֵשׂוֹ וְיִטוֹל
 אַת הַבְּרִכּוֹת, לֹא רִצָּה יַעֲקֹב לְשַׁקֵּר, וְאִמַר 'אוֹלִי יוֹשְׁנֵי אַבִּי הִתִּיָּיתִי
 כַּעֲבִיּוֹ בְּמַתְעַמְעָם'. וְאֵף שֶׁלְּבַסּוֹף עָשָׂה כֵּן, הִיָּה זֶה בַּעַל בְּרוּחוֹ עַל פִּי
 הַדִּיבּוּר שְׁנִאֲמַר לְרַבְּקָה בְּנוֹבָאָה.
 'לא עשה לרעהו רעה', שְׁלֵא יָרַד לְאוֹמְנוֹת חֲבִירוֹ – שְׁלֵא הוֹיֵק
 לְאוֹמְנוֹת חֲבִירוֹ עַל יְדֵי שְׁעֵסֵק בַּהּ בְּסִמּוּךְ אֵלֵינוּ.
 'וחרפה לא נשא על קרובו', זֶה הַמְקָרֵב אֶת קְרוֹבֵיו, שְׁלֵא סָבַל וְשִׁתַּק
 כְּשִׁקְרָבוֹ בְּחִרְפָּה, אֲלֵא קִירְבוֹ וְהִסִּיר חִרְפּוֹ מִמֶּנּוּ.
 'נבזה בעיניו נאמם' – הַנְּמַאֵס לְקַבִּ"ה בּוֹיֵי הוּא בְּעִינָיו, זֶה חִזְקִיָּהוּ
 הַמְלֵךְ, שְׁנִיָּרַד עֲצוּמָת אוֹחוֹ אַבְיּוֹ בְּמַטָּה שֶׁל חֲלָיִם וְלֹא שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב
 כְּרֵאוֹ מִלְּךְ, כִּיּוֹן שְׁהִיָּה רִשַׁע וְנִמְאָס בְּעַבּוּדַת כּוֹכְבִים.
 'ואת יראי ה' יכבד', זֶה הוֹשִׁעַם מִלֶּךְ הַיְּהוּדָה, שְׁכַשְׁעָה שְׁהִיָּה רֵאָה
 תְּלַמִּיד חֶכֶם הִיָּה עוֹמֵד מִכְּסָאוֹ וּמַחְבִּיקוֹ וּמְנַשְׁקוֹ, וְקוֹרָא לוֹ (אָבִי
 אָבִי), רַבִּי רַבִּי, מְרִי מְרִי – אֲדוּנִי.
 'נשבע לרעהו ולא ימיר' – וְאִינוּ עוֹבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ, בְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר
 רַבִּי יוֹחָנָן – פַּעֲמִים שְׁהִיָּה רַבִּי יוֹחָנָן אֹמֵר, אָהָא וְ-אֵהִיָּהוּ בְּתַעֲנִית
 עַד שְׂאָבָא לְבִיתִי, וְזוּהוּ נִשְׁבַּע לְרַעַע לְעֲצוּמָה שְׁלֵא יֵאבֵל, וְאֵף שְׂאִין
 שְׁבוּעָה זֶה חִלָּה הִיָּה מְקַפִּיד לְקִיּוּמָה כְּדִי שְׁלֵא יִתְרַגַּל לְעוֹבֵר עַל
 שְׁבוּעָתוֹ.
 'כספו לא נתן בנשוא' – שְׁלֵא הִלּוּה בְּרִיבִית, וְאִפְּלִיז בְּרִבִּית לְעוֹבֵד
 בּוֹכְבִים הַמוֹתֵרַת מִהַתּוֹרָה, כְּדִי שְׁלֵא יִמְשֵׁךְ עַל יְדֵי כֵךְ וְיִבּוּא
 לְהַלּוֹת בְּרִיבִית גַּם לְיִשְׂרָאֵל.
 'ושוחד על נפי לא לקח' – אִפְּלִילוֹ שׁוּחַד שְׁהִיָּה רִשְׁאִי לְקַחַת עַל פִּי
 דִּין, לֹא לְקַח, כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסֵי, שְׁהִיָּה אִרִיסוֹ מִבֵּיא לוֹ
 סַל פִּירוֹת מִשְׁדּוּהוּ בְּכָל עֵרֵב שׁוּבָה. פַּעַם אַחַת בָּא לִפְנֵי הָאִרִיס בִּיּוֹם
 חַמְשִׁי כְּדִי שִׁידוּן בִּינוּ לְבִין חֲבֵרוֹ, וְאִגְבַּב כֵךְ הַקְּדִים וְהִבִּיא לוֹ אַת
 הַפִּירוֹת, אֲךְ רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל סִירַב לְאִגְבַּב מִשּׁוּם שׁוּחַד אֵף שְׁהִיּוֹ
 הַפִּירוֹת שְׁלוֹ, כְּמוּבָאֵר בְּכַתּוּבוֹת (קח).

מאודניה, ואתיו לאיתתיה בחלמא ואמר לה: האי דשמעת ביולותא דצורבא מרבנן ולא
מחאי כדמבעי לי, אלמא בחייו הוה רגיל לדקדק בכך, ולפיכך הקפיד הקדוש ברוך הוא
עליו על אותו הפעם שלא מיחה. וזו הוצאת המת והבגפת הכלה - דכתיב בהו' "לכת",
"טוב לכת אל בית אבל מלכת" וגו'. בא ישיעה בן אמוץ - כל שעה דורות של מטה היו
מתמעטין. חזל נא - אע"פ שנתה ארבעה שאמר משה
ו"ישכון ישראל בטח בוד עין יעקב" כלומר,
אימתי ישכון ישראל בטח - כשחזרו צדיקים
כעין יעקב, מי יקום יעקב - מי יוכל להיות חסיד
כיעקב, "כי קטן הוא" - קטנים הם הטובים,
שיחזרו צדיקים כיעקב.

מכאן ואילך ספידוש רבינו גרשום.
הלוך להרעינו ישראל - שיהא להם מנוחה
בבלותן. כשופר נזיל וגו' - ובאו האובדים
בארץ, מלמד שלא יהו אבודים בין אמות
העולם. כמבירה המתבקשת - ונמצאת לאור,
זמן. כאבילת קשוואן ודלועין - שאוכלים
מקצתם ומקצתם אין אוכלין. מפלסיריו - בית
של רומי. ומכאן שיך לעמוד בו ומה ליעובי
רצונו כך - שמשלתוים לעבודה זרה שלהם
ישכבו בשקט ושלוח, ישראל עושין רצונו
על אחת כמה וכמה שישלם להם שכר טוב.
במקדש גבריהם - דדינו לעבוד הכי, והלא אוריה
במקדש ראשון היה - ככתוב בספר מלכים.
וכריה נבניאים אחרונים היה - שבהר במדבר
שני. תלה הכתוב נבואותו של וכריה נבואותו של
אוריה - כלומר, שפורענות שניבא אוריה,
שאמר "ישראלים לעינים תהיה חר הבית לבמות
יער" נתקיים - כמו כן תהיה להתקיים דברי
נביונים של וכריה, שיבנה בית המקדש במדבר
בימינו אמר סלה.

הדרן עלך אלו הן הלוקין
וסליקא לה מסכת מכות

שית מאה וחד כרי - וחינו דכתיב "תורה צוה לנו משה", ושנים מפי הגבורה, הרי שית
מאה ותלסירי. מפי הגבורה שמענום - דכתיב "אחת דבר אלהים ושנים זו שמענו",
במבולתאל, והעמידן על אחת עשרה - שבתחלה היו צדיקים, והיו יכולים לקבל עול מצות
הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך, ובא ואל לשמור בזמן כל כך אדם
שזוכה, ובא דורות העמידן כו' כדי שיראו אם

שית מאה וחד כרי הוי, "אנכי" ולא יהיה לך - מפי
הגבורה שמענום. (סימן דמשמ"ק ס"ק) בא דוד
והעמידן על אחת עשרה, דכתיב "מומור לדוד [ה']
מי יגור באהלך מי ישכן בפר קדשך. הולך תמים
ופועל צדק ודבר אמת בלבבו, לא רגל על לשנו לא
עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו. נבזה
בעיניו נמאס ואת יראי ה' וכפר נשבע להרע ולא ימר.
כספו לא נתן בנפש ונשדד על גני לא לקח עשה אלה
לא ימוט לעולם". "הולך תמים" - זה אברהם, דכתיב
"התהלך לפני יהוה תמים", "פועל צדק" - גגון אבא
חלקיהו, "ודבר אמת בלבבו" - גגון רב ספרא, "לא
רגל על לשנו" - זה יעקב אבינו, דכתיב "אולי ימשני
אבי והייתי בעיניו כמותעמע", "לא עשה לרעהו רעה"
- שלא ירד לאומנות חבירו, ו"חרפה לא נשא על
קרבו" - זה המקרב את קרוביו, "נבזה בעיניו נמאס"
- זה חזקיהו המלך שגורר עצמות אביו במטה של
חבלים, "ואת יראי ה' יכבד" - זה יהושפט מלך
יהודה, שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד
מקפאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו "אבי אבי, רבי רבי,
מרי מרי". "נשבע להרע ולא ימר" - פרבי יוחנן, דאמר
רבי יוחנן: אהא בתענית עד שאבא לביתי. "כספו לא
נתן בנפש" - אפילו ברבית גוי, "נשדד על גני לא
לקח" - גגון רבי ישמעאל פרבי יוסי. פתיב "עשה
אלה לא ימוט לעולם", בשהיה רבן גמליאל מגיע למקרא תהה היה בוכה, אמר: מאן דעביד
להו לכוהנו - הוא דלא ימוט, הא תדא מינייהו - ימוט! אמרו ליה: מי פתיב "עשה כל
אלה"? "עשה אלה" פתיב, אפילו בתדא מינייהו. דאי לא תיקא הכי - פתיב קרא אחרניא
"אל תטמאו בכל אלה", התם נמי, הנוגע בכל אלה הוא דמטמא, בתדא מינייהו לא? אלא
לאו, באחת מפל אלה, הקא נמי - באחת מפל אלו. בא ישעיהו והעמידן על שש, דכתיב
"הלך צדקות ודבר מישרים מאם בצוע מעשקות נער פפיו מתמד בשחד אטם אוננו משמע דמים ועצם עיניו מראות פרע". "הלך
צדקות" - זה אברהם אבינו, דכתיב "פי דעתיו למען אשר יצוה" וגו', "ודבר מישרים" - זה שאינו מקניט פני חבירו פרבים, "מאם
בצוע מעשקות" - גגון רבי ישמעאל בן אלישע, "נער פפיו מתמד בשחד" - גגון רבי ישמעאל פרבי יוסי, "אטם אוננו משמע דמים"
- דלא שמע ביולותא דצורבא מרבנן ושתיק, גגון רבי אלעזר פרבי שמעון. "ועצם עיניו מראות פרע" - פדרבי חייא בר אבא, דאמר
רבי חייא בר אבא: זה שאינו מסתפל בנשים בשעה שעומדות על תפסיקה. וכתביב "הוא מרומים ישכון" [וגו']. בא מכה והעמידן
על שלש, דכתיב "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך פי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לבת עם (ה) אלהיך".
"עשות משפט" - זה הדין, "אהבת חסד" - זה גמילות חסדים, "הצנע לבת" - זה הוצאת המת ותכנסת פלה. והלא דברים קל
וחומר: ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא - אמרה תורה "הצנע לבת", דברים שדרכם לעשותם בצנעא - על אחת כמה
וכמה! חור ישעיהו והעמידן על שנים, שנאמר "פה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה". בא עמוס והעמידן על אחת, שנאמר "פה
אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו". מתקוף לה נחמן בר יצחק: אימא, דרשוני בכל התורה! אלא, בא בחקוק והעמידן על אחת,
שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה". אמר רבי יוסי בר חנינא: ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ארבעה נביאים וביטלום.
משה אמר "וישב ישראל בטח בך עין יעקב" - בא עמוס וביטלה, [שנאמר] "חדל נא מי יקום יעקב" וגו', וכתביב "נחם ה' על
זאת" [וגו']. משה אמר "ובגוים החם לא תרגיע" - בא ירמיה ואמר "הלוך להרעינו ישראל". משה אמר "פקד עון אבות על בנים"
- בא יחזקאל וביטלה, "תנפש החמאת היא תמות". משה אמר "ואבדתם בגוים" - בא ישעיהו ואמר "היה פיום ההוא ויקע בשופר
גדול" וגו'. אמר רב: מסתפינא מהאי קרא "ואבדתם בגוים". מתקוף לה רב פפא: דלמא פאבדה המתבקשת, דכתיב "תעיתי בשא
אבד בקש עבדך! אלא מסיפא [דקרא], "ואקלה אתכם ארץ איביכם". מתקוף לה מר זוטרא: דלמא פאבילת קשוואן ודלועין.
וכבר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה [ברחוק]
מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם מפני מה אתם בוכים?
אמרו לו: הללו גוים, שמשפתחים לעצבים ומקטרים לעבודה זרה, וישבין בטח והשקמ, ואנו בית הרום רגלי אלהינו שרוף

1 **באורייה** כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש — וקשה: דהא בכל המקרא לא מציינו פסוק
2 זה מנבואתו של אוריה, כי אם מנבואתו של מיכה המורשתני! ויש לומר: דסמיך
3 הוא דאיתא בספר ירמיה (לח) שנתנבא ירמיה על פורענות ונתקבצו הכהנים הנביאים
4 להרגו מפני שדה מדבר פורענות, ואמרו להם השרים: אין אנו מסכימין, שהרי מיכה דיבר
5 מפורענות ולא נהרג, וגם אוריה וגו' — משמע שדבר אוריה כמו מיכה, ומה פורענות דבר
6 מיכה — הוא קרא זה, והוי כמו שדבר אוריה. אבל קשה: מנלן דאותה נבואה דכתיב "עוד
7 ישבו זקנים חקנות ברזובות" היא לעולם הבא? דלמא היא בעולם קודם גאולה! ויש לומר:
8 דממה שדוא אמר ב"פסח שני" (פסחים סח,א) ניהא, דקאמר: עתידים מתים שיחיו, דכתיב
9 "עוד ישבו זקנים חקנות ברזובות וילכו על משענותם" ועל אלישע שהחיה המת כתיב
10 "משענתו", וגמרינן "משענת" דהאי קרא מ"משענת" דאלישע, מה דהלן החיה המת אף כאן
11 תחיית המתים. ואם כן על כרחך האי נבואה לעתיד לבא, שהרי עבר בית ראשון ובית שני
12 שלא היתה תחיית המתים, וניהא הכל. והשם זכנו לראות משיח, אמן.

11 **בנבואתו של אוריה; באורייה כתיב "לכן בגללכם ציון שדה תחרש"**, **בזכריה כתיב "עוד ישבו זקנים חקנות ברזובות וירושלם"**. עד שלא
12 **נתקיימה נבואתו של אוריה - הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו**
13 **של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא ניהמיתנו, עקיבא ניהמיתנו.**

הדרן עלך אלו הן הלוקין וסליקא לה מסכת מכות

אגרות קודש

ב"ה, ג' אייר, תשי"ח

ברוקלין

כל המשתתפים בהגרלה השנתית לנסיעה
כאן הנערכת מדי שנה בשנה בכפר חב"ד מיסודו
ובהנהלתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר באה"ק ת"ו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת רשימת המשתתפים בהגרלה האמורה.

ויהי רצון אשר תהי' ההכנה לנסיעה, הנסיעה עצמה, הימים כאן ואחרי כן השוב, והרושם
בכל המשתתפים בההגרלה ותוצאות כל האמור בהצלחה מופלגה מתאים לתקות רבותינו נשיאינו
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ועל פי הודעת המשנה אשר המעשה הוא העיקר, וכמבואר בארוכה בדא"ח, שמכל ענין
צריך להיות **בכח**, יבוא זה בפועל ממש במחשבה דבור ומעשה של כל הני"ל, וכל הנמצאים בסביבתם
ובחלקם בעולם.

ובמהרה יקוים היעוד - כלשון רבנו הזקן בתניא פרק לו : כאשר כו' תקיים כל נפש פרטית
כו' כללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהי' מרכבה קדושה לה' אזי גם כללות החיות של עוה"ז
כו' תעלה לקדושה כו' וראו כל בשר יחדיו כו' יראו עין בעין כו' אין עוד מלבדו.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל.

15 לבוא, וְאֶעֱיֵדָה לִי עֲדִים נְאֻמִּים אֶת אֹרְיָה הַכֹּהֵן וְאֶת זְכַרְיָה בֶּן
 16 זְכַרְיָהוּ, וְיֵשׁ הַהֲקָשׁוֹת עַל פֶּסוּק זֶה, וְכִי מָה עֲנִין אֹרְיָה אֲצִל
 17 זְכַרְיָה, וְהִרִי אֹרְיָה הַתְּנַבֵּא בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן, וְזְכַרְיָה הַתְּנַבֵּא בְּמִקְדָּשׁ
 18 שֵׁנִי. אֵלֶּא כִּךְ הוּא בִיאֹר הַפֶּסוּק, תֵּלֵף הַכְּתוּב נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה
 19 שֶׁהַתְּנַבֵּא עַל הַגְּאוּלָּה, בְּנְבוֹאָתוֹ שֶׁל אֹרְיָה שֶׁהַתְּנַבֵּא עַל הַחֹרֶבֶן,
 20 בְּאֹרְיָה כְּתִיב (מִיכָה ג ט) 'לִבְנֵי בְּגָלְלָכֶם צִיּוֹן שָׂדֵה תַחְרֹשׁ [וְגו']
 21 וְיִירוּשָׁלַם עֵינַי תִּהְיֶה וְהָרַ הַבַּיִת לְכַמּוֹת יָעַר, וּבְזְכַרְיָה כְּתִיב (זְכַרְיָה
 22 ח ט) 'עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנֹת בְּרַחֲוֹבוֹת יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ
 23 מֵרֵב יָמִים'. עַד שֶׁלֹּא נִתְקַיְּמָה נְבוֹאָתוֹ שֶׁל אֹרְיָה, הִיִּיתִי מִתְיַרָא
 24 שֶׁלֹּא תִתְקַיְּמִים נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה, עֲכָשִׁיו שֶׁנִּתְקַיְּמָה נְבוֹאָתוֹ שֶׁל
 25 אֹרְיָה, בְּדוּעַ שֶׁאֵף נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה מִתְקַיְּמַת לַעֲתִיד לְבוֹא.
 26 מִסִּימַת הַגְּמָרָא: בְּלִשׁוֹן הַזֶּה אָמְרוּ לוֹ חֲבָרֵיו לְרַבִּי עֲקִיבָא, עֲקִיבָא
 27 יִתְמַתְּנִי עֲקִיבָא יִתְמַתְּנִי.

בְּאֵשׁ, וְלֹא נִבְּרָה. אָמַר לְהֵן רַבִּי עֲקִיבָא, לְכָף וּ–מִפְנֵי כִךְ אֲנִי מְצַחֵק, שְׂבָרָאוֹתֵי הַצְּלַחְתֶּם הַרִינִי לֹמֵד קַל וְחֹמֶר, וְמָה לְעֹזְרֵי רְצוֹנִי הַמְשַׁתְּחוּיִם לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בָּךְ, שִׁישׁוּבִים בַּהֲשֵׁקֵט וְשִׁלּוּהַ בַּעֲלָם זֶה. לְעוֹשֵׂי רְצוֹנִי, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁעֲתִיד ה' לְשַׁלֵּם לָהֶם שֶׁכֵּר טוֹב.
 מַעֲשֵׂה נֹסֵף בַּעֲנִין דּוּמָה: שׁוּב פְּעַם אַחַת הָיוּ תְנָאִים אֱלוֹ עוֹלָמִין לִירוּשָׁלַם, בִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַצְּוִפִים קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם כַּדִּין הִרְוָאָה יְרוּשָׁלַם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בַּחֹרֶבֶן. בִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת, רָאוּ שׁוֹעֵל שְׂצֵא מִמְּקוֹם בֵּית קִדְשֵׁי הַקְּדָשִׁים, הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין וְרַבִּי עֲקִיבָא מְצַחֵק. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְצַחֵק, אָמַר לָהֶם, מִפְּנֵי מָה אַתָּם בּוֹכִים. אָמְרוּ לוֹ, מְקוֹם שֶׁכְּתוּב בּוֹ (בַּמִּדְבָר א טא) 'וְהָיָה הַקְּרֵב יוֹמָת, וְעֲכָשִׁיו שׁוֹעֵלִים הִלְכוּ בּוֹ, וְלֹא נִבְּרָה.
 אָמַר לְהֵן רַבִּי עֲקִיבָא, לְכָף אֲנִי מְצַחֵק, דְּכְתִיב בַּפֶּסוּק (יִשְׁעִיָה ח ב) לְאַחַר שְׂצִיזָה ה' אֶת יִשְׁעֵיהוּ לְכַתּוּב עַל גִּילְיוֹן שֶׁהַחֹרֶבֶן מִמָּהָר

הדרן עלך אלו הן הלוקין וסליקא לה מסבת מכות

אגרות קודש

ב"ה, א' אייר, תשי"ח
 ברוקלין
 ברכה ושלוש!

במענה למכתבה מיום ו' עם המוסגר בו.

בעת רצון אזכירה על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך לה מתאים לתוכן כתבה.

ונראית בעיני הסברה שכותבת ע"ד קנין בית, ולא שכירות, שהרי חבל על דמי השכירות שמשלמים לאחרים בה בשעה שיכולים בכסף זה לשלם המשכנתא, ויהי רצון שגם בזה תבשר טוב.

תקותי שבעלה הרב שיי סיפר לה ולב"ב שיי בכלל נקודות מההתועדות שהי' נוכח, שהרי כמה פעמים שמענו מכ"ק רבותינו נשיאינו שזוהי מהתכלית ומטרת ההתועדות, שיבואו הדברים גם לבני ביתם של אלו המתועדים, וביחוד שהרי נדבר גם כן על דבר זכותן ואחריותן של בנות ישראל, ואחכה לבשורות טובות גם בזה, שהרי הדברים מעוררים להוספה בפעולות נשי ובנות ישראל אשר... ובזה גם במסגרת נשי חב"ד.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
 מזכיר

לפלא שכותבת בסיום מכתבה שכתבה מכתב ארוך ולא שלחה אותו, שהרי ממה נפשך כיון שכבר נכתב וכו'.

פרק ראשון - שבועות שתים

משנה

1 משנה זו מבארת ארבעה דינים שיש בהם שני פרטים הכתובים
2 במפורש בתורה, ושני פרטים שהם מדאורייתא אך אינם כתובים
3 במפורש אלא נלמדים מפסוק. לאחר מכן המשנה דנה באופני
4 הכפרה של אדם שנכנס לבית המקדש בשוגג כשהוא טמא, או
5 שאכל קדשים בשוגג כשהוא טמא. כמו כן מבארת המשנה את
6 אופני הכפרה כשעבר עבירה זו במזיד, וכן כשעבר עבירות
7 נוספות: **שְׁבוּעוֹת** - שבועת ביטוי, שהעובר עליה בשוגג חייב קרבן
8 עולה ויורד, **שְׁתֵּים שָׁהֵן אֲרֵבַע** - שני אופנים נכתבו במפורש
9 בתורה, ושני אופנים דרשו חכמים מפסוק. שני האופנים שנכתבו
10 במפורש הם כשנשבע על להבא, האחד, כשנשבע לחיוב, כגון
11 שנשבע לאכול, והשני, כשנשבע לשלילה, כגון כשנשבע שלא
12 לאכול. ונכתבו בפסוק 'או נִפְשָׁה בִּי תִשָּׁבַע לְבָטֵא בְשִׁפְתַּי לְהִרְע
13 או לְהִיטִיב' (ויקרא ה ד), 'להרע' היינו כל שבועה שהיא לשלילה,
14 ו'להיטיב' היינו כל שבועה שהיא לחיוב. וחכמים דרשו שני
15 אופנים נוספים כשנשבע על העבר, האחד כשנשבע לחיוב, כגון
16 שנשבע שאכל, והשני כשנשבע לשלילה, כגון שנשבע שלא אכל.
17 בארבעה אופנים אלו אם עבר בשוגג על שבועתו (כשנשבע על
18 להבא), או שנשבע בשוגג על שקר (כשנשבע על העבר), חייב
19 קרבן עולה ויורד.
20 המשנה מביאה דין שנכתב בתורה בסמוך לדין שבועת ביטוי, וגם
21 בו יש 'שתים שהן ארבע': **דִּיעוֹת הַפּוֹמְאָה** - חיובי קרבן עולה
22 ויורד לאדם שנטמא ונכנס בשוגג למקדש או אכל קדשים, **שְׁתֵּים**
23 **שָׁהֵן אֲרֵבַע** - שני אופני העלם נכתבו במפורש בתורה, ושני אופנים
24 דרשו חכמים מפסוק. שני האופנים שנכתבו במפורש הם
25 כשנעלמה ממנו הידיעה שהוא טמא, האופן האחד שנכנס
26 למקדש בהעלם זה, והשני שאכל קדשים בהעלם זה, ונכתבו
27 בפסוק 'וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא' (שם ה א), שמשמעותו שנתעלמה
28 ממנו הטומאה. וחכמים דרשו שני אופנים נוספים של העלם,
29 האחד שזכר שהוא טמא אך לא ידע שהוא נכנס למקדש, והשני
30 שלא ידע שהוא אוכל קדשים. בארבעה אופנים אלו חייב קרבן
31 עולה ויורד.
32 אגב שהביאה המשנה שני דינים שיש בהם 'שתים שהן ארבע',
33 מביאה המשנה שני דינים נוספים שיש בהם 'שתים שהן ארבע':
34 **יִצְיָאוֹת הַשְּׁבֵט** - הוצאות מרשות לרשות האסורות בשבת מן
35 התורה, הם **שְׁתֵּים שָׁהֵן אֲרֵבַע** - שני אופני הוצאה נלמדים מפסוק
36 ודן אבות, ושני אופנים הוסיפו חכמים מסברתם ודן תולדות.
37 האופנים הנלמדים מפסוק הם, כשאדם מוציא מרשות היחיד
38 לרשות הרבים, ושני אופנים בדבר, האחד, העומד ברשות הרבים
39 והושיט ידו לרשות היחיד ונטל חפץ והוציאו לחוץ, והשני,
40 כשעומד ברשות היחיד ונטל חפץ והניחו ברשות הרבים. שני
41 אופנים אלו נלמדים מן הפסוק 'וְיָצַו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמִחְנֶה
42 לאמר איש ואִשָּׁה אֵל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלֶאכֶה לְתַרְוֹמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא
43 הָעָם מִקְהִיבֵי' (שמות לו א), ופירשו חכמים (שבת צז), שמשנה רבינו ציוה
44 שבני ישראל לא יביאו תרומות נוספות לבניית המשכן, מפני
45 שביתו של אדם הוא רשות היחיד ואילו משה היה במחנה לוי

46 שהוא רשות הרבים, הרי שאסור בשבת להוציא חפץ מרשות
47 היחיד לרשות הרבים. וחכמים הוסיפו מסברא שאף הכנסה
48 מרשות הרבים לרשות היחיד אסורה מן התורה והיא תולדה של
49 הוצאה, ואף בזה יש שני אופנים, האחד, העומד ברשות היחיד
50 ומושיט ידו לרשות הרבים ונטל משם חפץ ומכניס לרשות היחיד,
51 והשני, כשעומד ברשות הרבים ונטל חפץ ומניחו ברשות היחיד.
52 דין נוסף שיש בו 'שנים שהם ארבעה': **מִדְּרֹאֵת נִנְעָיִם**, שהמצורע
53 שיש לו נגע מאותם מראות בבשרו נטמא וצריך להביא קרבן
54 לטהרתו, **שְׁנַיִם שָׁהֵן אֲרֵבַעָה** - שני מראות נכתבו במפורש בתורה,
55 ושני מראות דרשו חכמים מפסוק. שני המראות הכתובים
56 במפורש הם 'שאת' שהוא מראה הנראה כצמר לבן, ו'בהרת'
57 שהוא מראה לבן ביותר כשלג, ונכתבו בפסוק 'אֲדָם כִּי יִהְיֶה כְּעוֹר
58 בְּשָׂרוֹ שָׂאת או סִפְחַת או בְּהֶרֶת' (ויקרא יג ב). וחכמים דרשו מפסוק
59 זה שיש שני מראות נוספים שהם תולדות של שאת ובהרת.
60 תולדת השאת נראית כקרומ ביצה, ותולדת הבהרת נראית כסיד
61 ההיכל בבית המקדש.
62 המשנה מבארת אלו קרבנות מכפרים על 'ידיעות הטומאה'
63 שנשנו לעיל: **אֵת** - על טומאת מקדש וקדשיו **שְׁשִׁישׁ בַּהּ יִדְּעָה**
64 **בְּתַחֲלָה**, כלומר שקודם שנכנס למקדש או אכל קדשים ידע שהוא
65 טמא, **וְיֵשׁ בַּהּ יִדְּעָה בְּסוּף**, שאחר שנכנס למקדש או אכל קדשים
66 נודע לו שנכנס או אכל כשהוא טמא, **וְיֵשׁ בַּהּ הָעֵלֶם בְּיַנְתָּיִם**, שבין
67 הידיעה שבתחילה ובין הידיעה שבסוף היה העלם, כלומר שכחה
68 ואו העלם טומאה או העלם מקדשו, **הָרִי זֶה חַיִּיב בְּקָרְבַּן עוֹלָה**
69 **וְיִוָּרֵד**.
70 ואם **יֵשׁ בַּהּ יִדְּעָה בְּתַחֲלָה**, שקודם שנכנס למקדש או אכל קדשים
71 ידע שהוא טמא, **וְאֵין בַּהּ יִדְּעָה בְּסוּף**, שגם אחר שנכנס למקדש
72 או אכל קדשים לא נזכר שהוא טמא, **שְׁעִיר הַנִּעְשָׂה בְּיָוִם**
73 הכיפורים, והוא השעיר שעלה בגורל לה', **וְיִוִּם הַכְּפֹרִים** עצמו,
74 תולה להגן עליו מן היסורים, **עַד שְׁנוּעָה** לו' שנכנס למקדש או אכל
75 קדשים בטומאה, **וְיָבִיא בְּעוֹלָה וְיִוָּרֵד**.
76 ואם **אֵין בַּהּ יִדְּעָה בְּתַחֲלָה**, שקודם שנכנס למקדש או אכל קדשים
77 לא ידע שהוא טמא, **אֲכָל יֵשׁ בַּהּ יִדְּעָה בְּסוּף**, שאחר שנכנס
78 למקדש או אכל קדשים נודע לו שהוא טמא, **שְׁעִיר הַנִּעְשָׂה בַּחוּץ**
79 ביום הכיפורים, והוא שעיר עזים של מוסף יום הכיפורים הקרב
80 במזבח החיצון, **וְיִוִּם הַכְּפֹרִים** עצמו, **מִכֶּפֶר, שְׁנָאֵמֶר** (במדבר כט יא)
81 'שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּכֶד הַטָּהָר הַכְּפֹרִים', ו'שעיר עזים אחד'
82 הוא שעיר הנעשה בחוץ, ו'חטאת הכפורים' היא השעיר הנעשה
83 בפנים, וממה שהקדישה התורה את שני השעירים, אנו למדים שעל
84 **מִה שְׁשִׁיעִיר זֶה מִכֶּפֶר, שֵׁעִיר זֶה מִכֶּפֶר, מִה הַשֵּׁעִיר הַפְּגִימִי אֵין מִכֶּפֶר**
85 - אין תולה להגן מן היסורים **אֵלָּא** על **דְּכָר שְׁשִׁישׁ בַּהּ יִדְּעָה**, היינו
86 ידיעה בתחילה, **אֵף הַשֵּׁעִיר הַחִיצוֹן אֵין מִכֶּפֶר אֵלָּא** על **דְּכָר שְׁשִׁישׁ בַּהּ**
87 **יִדְּעָה**, והיינו ידיעה בסוף.
88 **וְעַל טוֹמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשׁוֹ שְׁאֵין בַּהּ יִדְּעָה לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוּף,**
89 **שְׁעִירֵי חֲטָאת שִׁמְקִרְבִּים** בכל שלשת הַנְּגִלִים וְשְׁעִירֵי חֲטָאת
90 שִׁמְקִרְבִּים בְּדֹאֵשׁ חֲדָשִׁים מִכֶּפֶרֶן, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה.
91 דעה החולקת: רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁעִירֵי הַנְּגִלִים אֲבָן מִכֶּפֶרֶן עַל
92 טוֹמֵאת שֵׁאֵין בַּהּ יִדְּעָה לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוּף, אֲכָל לֹא שְׁעִירֵי
93 **רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים. וְעַל מִה שְׁעִירֵי רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים מִכֶּפֶרֶן,**

שבועות

שבועות - הא דלא פתח האי מסכת "כל בנינו שבועות בשבועות" כדפתח נדרים וגו' - משום דתנא ממוכות קא סליק כדמפרש בגמרא הוצרך לפתוח בשתיים שוקן ארבע, והואיל ולא מצי פתח בכינוי - תו לא חש לשנות אחר כך. ואם תאמר: אמאי לא תני ידיעות ברישא? דהא בקרא כתיב ברישא "או נפש אשר תגע" וגו' והדר "או נפש כי תשבע" וגו' ויש לומר: דשבועות הוא עיקר המסכת. דבסדר ישועות קאי, ואנן שבועות תני ידיעות משום דגבי הדין כתיב כדמפרש בגמרא. אי נמי, משום דמילי דשבועות כתיבי בקרא ברישא "ונפש כי תחטא" וגו' (ויקרא ה) - "הוא ער" דהיינו שבועת העדות. האי דלא פתח בשבועת העדות - משום דלית בהו שתיים שוקן ארבע. **ידיעות** הטומאה שתיים שוקן ארבע - תימא: הדעלמות הזה ליה למיתני, והוא עיקר מילתא - העלם טומאה קדוש ומקדש, והעלם קדוש ומקדשו ויש לומר: דניחא ליה למנקט לשון ידיעה מטעמא דמפרש בפרק שני (ד, ב) ידיעות קמייחא ודליתו בכל התורה מלה קא חשיב. אי נמי לאריך לישנא, ידיעות בתרייתא דאתני ליה קרבן קא חשיב. ולדך לישנא, הא דלא תני נמי ידיעות השבת - משום דניחא ליה למנקט יציאות, דבמלאכות גופיהו איכא שתיים שוקן ארבע. אבל הכא לא מצי למנקט הטומאות שתיים שוקן ארבע, דליכא אלא תרתי: טומאת קודש וטומאת מקדש.

יציאות השבת שתיים שוקן ארבע - בגמרא מפרש: שתיים - תוצאה דעני דובעל הבית. שוקן ארבע - הכנסה דעני דובעל הבית. ותימא: אמאי חשיב דעני דובעל הבית בתרתיה? דמה לי עני ומה לי בעל הביתו ויש לומר: דאצטרך למתנייהו משום דקא סלקא דעתך דלא הוי דרך תוצאה אלא כשעומד בשרות היחיד ונטל פירות ויצא לרשות הרבים, אבל כי האי גוונא, דגופו בשרות היחיד וידו בשרות הרבים או איפכא - לאו דרך תוצאה היא. ובכי האי גוונא אמר בפרק קמא דשבת (ג, ב) דיו של אדם אינה לא בשרות היחיד ולא בשרות הרבים. ואיצטרך למיתני תרייהו, דאי תנא חזיא לא הוה שמעינן אדך. ומתאי טעמא ניהא ליה דלא תני הך תוצאה שלישית, כדפרשיית. ורבינו חם מפרש דתוצאה מלאכה גרועה היא, דמה לי אם מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד ומה לי לרשות הרבים - לכך הוצרך לפרש כל ענינים דעני דעשירי. ותודע דמלאכה גרועה היא, מדאמר בריש "הורוק" (שבת צו, ב). תוצאה גופא היכא כתיבא? ודריש לה מ"ויכלא העם מהביא" כו'. וקאמר: אשכחנא תוצאה, הכנסה מנלך? סברא היא, מה לי אפוקי מה לי עיולי. ולשאר אבות לא בעינא קרא, אלא מחייבין כל דהו במשכן. תוצאה הייתה במשכן, כדאמר בפרק "במה טומנין" (שם מט, ב): הם הורידו קרשים מעגלה לקרקע ואתם אל תוציאו, הם העלו קרשים לעגלה ואתם אל תכניסו. ולשאר תולדות לא ישיטין דלהו במשכן אלא אבא לחודה, אבל תולדות דהוצאה בעי בפרק "הורוק" (שם צו, ב) או סברא או דלהו במשכן, כגון מכניס חורק ומעביד מושיט. ויינו משום דמלאכה גרועה היא. ואין להאריך באן יותר.

מראות נגעים שנים - גרסינן, ולא "שתיים", ד"מראה" לשון זכר הוא כדכתיב (שמות ג) "את המראה הגדול הוה", ותנן נמי במסכת נגעים (פרק א משנה ד) ומייתי לה ב"המזבח מקדש" (ובחים פח, ב): מראות נגעים, רבי דוסא בן הריבנס אומר: שלשים וששה, קביא בן מהללאל אומר: שבעים ושנים. והא דקתני תתם טובא - משום דחשיב נמי פתיכי. אי נמי, כילל נגעי תתם ובגדים.

שבועות שתיים שוקן ארבע - שבועות ביטוי שפתיים הכתוב בויקרא (ה) אצל קרבן עולה ויורד קאמר, כדמפרש בפרק שלישי (שבועות כ, א), שתיים - כתיבי בקרא, דכתיב (שם) "לחריע או להטיב", ומפרש במשנה פרק שלישי (שם כה, א) "אוכל" - להטיב, "לא אוכל" - לחריע, שמענה את עצמו. והוא הדין לכל דבר שהוא הן ולא להבא, ד"לחריע או להטיב" להבא משמע. ובפרק שלישי (שם) מורה מן המקרא אף בדברים שאין בהן חריעה והטבה. ומיזו שתיים ניהו ותו לא, דבר וחילופו. שוקן ארבע - יש לרבות מריבוי הכתובים, כדמפרש בפרק שלישי (שם) אף דבר וחילופו לשעבר, כגון "אבלתי" הוא לא אבל, או "לא אבלתי" ואכל. ידיעות הטומאה - חזיב קרבן עולה ויורד מנהמת טומאת מקדש וקדושי הכתובה אצל שבועת ביטוי, "או נפש כי תגע" וגו', וילפינן בפרקיין שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדושי, שנכנס בשונג למקדש אחר טומאה זו, או אבל בשר קודש. שתיים שוקן ארבע - שתיים כתיבי, דכתיב (ויקרא ה) (ה) "ונעל ממנו והוא טמא" משמע הכי קרי ליה ידיעות. שוקן ארבע - ועל ידי אותו העלם אבל קודש - הרי אחת, או שנכנס למקדש - הרי שתיים. ולפי שאין חייב עליה אלא אם כן ידע בתחלה שנטמא אחר כך נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו שחטא, משום הכי קרי ליה ידיעות. שוקן ארבע - יש לרבות מן המקרא עוד שני חזיובים: העלם קודש והעלם מקדש שחזר הוא את הטומאה. יציאות השבת שתיים שוקן ארבע - הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים למדנו מן המקרא שחייב בפרק "הורוק" במסכת שבת (גז, ב) מריצו משה ויעבירו קול במתנה" וגו' (ומתרגמינן): אף תפיקו מרשות היחיד לרשות הרבים - זהו שתיים, אחת לעומד בחוץ והרשתי ידו לפני ונטל חפץ והוציאו לחוץ, ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוציאו בידו והניחו בחוץ. שוקן ארבע - יש ללמוד מאלו שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהוצאה כך הקפידה בהכנסה. והרי הן שתיים, אחת לעומד בפנים והרשתי ידו לחוץ ונטל חפץ והכניסו, ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והרשתיו בפנים והניחו. מראות נגעים - שהמזווער מכיא עליהם קרבן לטרתו - שנים כתובין במקרא, שאת והבזרת, והן חלוקין במראיתן כדמפרש בגמרא. שוקן ארבעה - יש לרבות תולדה לזו ותולדה לזו, כדמפרש בגמרא. את שיש בה ידיעה - כוליה אטומאה קאי. ובגמרא מפרש אמאי מפרש מילי דטומאה ברישא. ויציאות ומראות - כל חזיא והוא מפרש במסכת יודה, להכי לא פרשיניהו בהאי מסכת, והאי דתניניהו הכא משום דדמו להודי בשתיים שוקן ארבע. ידיעה בתחלה - שידע שנטמא. וידיעה בסוף - משאכל את הקודש בהעלם או נכנס למקדש ויצא, ונדע לו שבטומאה אבל או בטומאה נכנס. והעלם בניתים - כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה או קודש. וכן הנכנס למקדש נעלמה ממנו טומאה או מקדש. הרי זה - בקרבן המפורש באותה פרשה: לעשיר חטאת בהמה, ולשני עוף, ולדל שבדלים ועשירית האיפה, והיא מנחת חטאת האמורה בכל מקום. וזהו לשון "עולה ויורד", לעשיר עולה ולעני יורד. ובגמרא מפרש מנא ליה דבידיעה בתחלה ובסוף העלם בניתים כתיבי. שיעיר הנעשה בפנים - שלשה שיעירים נעשין לצבור כיום הכיפורים: אחד מתן דמו לפניו, וחבירו משתלח לעזאזל, במה שכתוב ב"אתרי מות". ואחז קרב במזבח החיצון במוספין, והוא כתוב בפרשת פינחס על שאר כל מוספי המועדות. תולה - להגין עליו מן הסידורין, שאף על פי שאינו יודע שחטא יש לו לדא, שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידורין. אלא קודם ידיעה ענשים הן. ער שיעור לו - שאכל קודש בטומאה. אין בה ידיעה בתחלה - שלא ידע בטומאה מימיו - זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם, שהרי אין קרבן בו אלא על שיש בו ידיעה בתחלה. שיעיר הנעשה בחוץ: "ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים" והוא שיעיר הנעשה בפנים, הקישום לך הכתוב, ללמוד שעל מה שזה מכפר זה מכפר. מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה. אף חיצון אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה - מאי ניהו - ידיעה בסוף ולא בתחלה, דלא אתא לכלל קרבן, ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה. ואם תאמר: כיון שהתקדש וכפר על שיש בו ידיעה בתחלה, ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה: הא פריך בגמרא (ח, ב) ומשני לה. שיעירי הרגלים - בכל הרגלים נאמר שיעירי חטאת. ובגמרא מפרש מנא ליה דאשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מכפר. רבי שמעון אומר: שיעירי הרגלים מכפירים - עליה, אבל לא שיעירי ראשי חדישים.

שתיים שוקן ארבע - ידיעות הטומאה - שתיים שוקן ארבע. יציאות השבת - שתיים שוקן ארבע. מראות נגעים - שנים שוקן ארבעה. את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בניתים - הרי זה בעולה ויורד. יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף - שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה, עד שיעור לו ויביא בעולה ויורד. אין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף - שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנאמר: "מלבד חטאת הכפורים", על מה שזה מכפר זה מכפר, מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה, אף החיצון אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה. ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדישים מכפירין, על מה שיעירי ראשי חדישים מכפירין על

שבועות שתיים שוקן ארבע - שבועות ביטוי שפתיים הכתוב בויקרא (ה) אצל קרבן עולה ויורד קאמר, כדמפרש בפרק שלישי (שבועות כ, א), שתיים - כתיבי בקרא, דכתיב (שם) "לחריע או להטיב", ומפרש במשנה פרק שלישי (שם כה, א) "אוכל" - להטיב, "לא אוכל" - לחריע, שמענה את עצמו. והוא הדין לכל דבר שהוא הן ולא להבא, ד"לחריע או להטיב" להבא משמע. ובפרק שלישי (שם) מורה מן המקרא אף בדברים שאין בהן חריעה והטבה. ומיזו שתיים ניהו ותו לא, דבר וחילופו. שוקן ארבע - יש לרבות מריבוי הכתובים, כדמפרש בפרק שלישי (שם) אף דבר וחילופו לשעבר, כגון "אבלתי" הוא לא אבל, או "לא אבלתי" ואכל. ידיעות הטומאה - חזיב קרבן עולה ויורד מנהמת טומאת מקדש וקדושי הכתובה אצל שבועת ביטוי, "או נפש כי תגע" וגו', וילפינן בפרקיין שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדושי, שנכנס בשונג למקדש אחר טומאה זו, או אבל בשר קודש. שתיים שוקן ארבע - שתיים כתיבי, דכתיב (ויקרא ה) (ה) "ונעל ממנו והוא טמא" משמע הכי קרי ליה ידיעות. שוקן ארבע - ועל ידי אותו העלם אבל קודש - הרי אחת, או שנכנס למקדש - הרי שתיים. ולפי שאין חייב עליה אלא אם כן ידע בתחלה שנטמא אחר כך נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו שחטא, משום הכי קרי ליה ידיעות. שוקן ארבע - יש לרבות מן המקרא עוד שני חזיובים: העלם קודש והעלם מקדש שחזר הוא את הטומאה. יציאות השבת שתיים שוקן ארבע - הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים למדנו מן המקרא שחייב בפרק "הורוק" במסכת שבת (גז, ב) מריצו משה ויעבירו קול במתנה" וגו' (ומתרגמינן): אף תפיקו מרשות היחיד לרשות הרבים - זהו שתיים, אחת לעומד בחוץ והרשתי ידו לפני ונטל חפץ והוציאו לחוץ, ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוציאו בידו והניחו בחוץ. שוקן ארבע - יש ללמוד מאלו שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהוצאה כך הקפידה בהכנסה. והרי הן שתיים, אחת לעומד בפנים והרשתי ידו לחוץ ונטל חפץ והכניסו, ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והרשתיו בפנים והניחו. מראות נגעים - שהמזווער מכיא עליהם קרבן לטרתו - שנים כתובין במקרא, שאת והבזרת, והן חלוקין במראיתן כדמפרש בגמרא. שוקן ארבעה - יש לרבות תולדה לזו ותולדה לזו, כדמפרש בגמרא. את שיש בה ידיעה - כוליה אטומאה קאי. ובגמרא מפרש אמאי מפרש מילי דטומאה ברישא. ויציאות ומראות - כל חזיא והוא מפרש במסכת יודה, להכי לא פרשיניהו בהאי מסכת, והאי דתניניהו הכא משום דדמו להודי בשתיים שוקן ארבע. ידיעה בתחלה - שידע שנטמא. וידיעה בסוף - משאכל את הקודש בהעלם או נכנס למקדש ויצא, ונדע לו שבטומאה אבל או בטומאה נכנס. והעלם בניתים - כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה או קודש. וכן הנכנס למקדש נעלמה ממנו טומאה או מקדש. הרי זה - בקרבן המפורש באותה פרשה: לעשיר חטאת בהמה, ולשני עוף, ולדל שבדלים ועשירית האיפה, והיא מנחת חטאת האמורה בכל מקום. וזהו לשון "עולה ויורד", לעשיר עולה ולעני יורד. ובגמרא מפרש מנא ליה דבידיעה בתחלה ובסוף העלם בניתים כתיבי. שיעיר הנעשה בפנים - שלשה שיעירים נעשין לצבור כיום הכיפורים: אחד מתן דמו לפניו, וחבירו משתלח לעזאזל, במה שכתוב ב"אתרי מות". ואחז קרב במזבח החיצון במוספין, והוא כתוב בפרשת פינחס על שאר כל מוספי המועדות. תולה - להגין עליו מן הסידורין, שאף על פי שאינו יודע שחטא יש לו לדא, שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידורין. אלא קודם ידיעה ענשים הן. ער שיעור לו - שאכל קודש בטומאה. אין בה ידיעה בתחלה - שלא ידע בטומאה מימיו - זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם, שהרי אין קרבן בו אלא על שיש בו ידיעה בתחלה. שיעיר הנעשה בחוץ: "ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים" והוא שיעיר הנעשה בפנים, הקישום לך הכתוב, ללמוד שעל מה שזה מכפר זה מכפר. מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה. אף חיצון אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה - מאי ניהו - ידיעה בסוף ולא בתחלה, דלא אתא לכלל קרבן, ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה. ואם תאמר: כיון שהתקדש וכפר על שיש בו ידיעה בתחלה, ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה: הא פריך בגמרא (ח, ב) ומשני לה. שיעירי הרגלים - בכל הרגלים נאמר שיעירי חטאת. ובגמרא מפרש מנא ליה דאשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מכפר. רבי שמעון אומר: שיעירי הרגלים מכפירים - עליה, אבל לא שיעירי ראשי חדישים.

מכרי תנא ממכות סליק - אף על גב דקיימא לן (עבודה זרה, א) דבתרי מסכותא אין סדר למשנה - הני מילי לענין מחלוקת ואחר כך סתם, שרבי לא שנה לתלמידיו המסכות על הסדר. אבל אחר ששנא - סדרן על מכוון בהוייתן זו אחר זו. **חייב** על הראש שתים - נראה: דאף על גב דעל הוקו אינו חייב אלא בתער, כדאמר בפרק בתרא דמכות (בא, א) דבעינן גילוח שיש בו השחתה, בהקפת הראש חייב אף במספרים כעין תער, כדמוכח בפרק "שלשה מינים" (נידר מא, ב). דקאמר: אי כתיב "ראשו" ולא "וקרן" הוה אמנינא תרתי משמע: דאתי עשה ודחי לא תעשה, ומשמע הדקפת כל הראש שמהי הקפה, ואכתי בתער מנלן? ולהכי כתיב "וקרן". ואי לא מחייב בהקפת הראש אלא בתער, אם כן שפיר שמעינן מ"ראשו" דגילוח מצורע בתער, מראמו רחמנא דעשה דמצורע דחי לאו דהקפה. והא דקתני בתוספתא דמכות גבי ראש דאינו חייב עד שיקפינו בתער, איכא למימר: מאי תער - כעין תער, כדאשכחן פרק "שני נזירים" (שם נח, ב) דאמר רב: מיקל אדם כל גופו בתער, ומפרש התם: כעין תער. וליכא למימר דהקפת הראש שרי במספרים, ונקט בתוספתא דוקא תער לאפוקי מספרים, ומכל מקום מ"ראשו" לא שמעינן דגילוח מצורע בתער, כיון דהקפת הראש אסור נמי במלקט ורהיטני. דהא ודאי במלקט ורהיטני לא אפשר במצורע, דגילוח כתיב ביה, ואם כן מ"ראשו" ידעינן תער. וכרבי אליעזר דאמר בפרק "אלו הן הלוקט" (מכות כא, א) דמלקט ורהיטני נמי גילוח עבדי, ליכא לאוקמויה, דאם כן מ"וקרן" נמי לא שמעינן תער, דהא מלקט ורהיטני הוי גילוח שיש בו השחתה. ומיחו מותרת כהנים דקתני: יש בראש מה שאין בוקו שיהא אסור במספרים כבתער - אין ראיה, דבנייר איירי, דקתני התם: מה תלמוד לומר "ראשו"? לפי שנאמר "תער לא יעבור על ראשו" וכי ואהא מסיק: מה תלמוד לומר "ראשו" מה תלמוד לומר "וקרן"? מפני שיש בראש מה שאין בוקו בו.

ועל הודע, עשה ולא תעשה, פרייתות ומיתות בית דין - שעיר המשתלח מכפר. אחד ישראלים ואחד פהנים ואחד כהן משוח. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח? אלא שהקפד מכפר על הפהנים על מומאית מקדש וקדשיו. רבי שמעון אומר: בשם שרם השעיר הנעשה בפנים על ישראל, קד דם הפר מכפר על הפהנים; בשם שרם שרם השעיר המשתלח מכפר על ישראל, קד וידיו של פר מכפר על הפהנים. **גמרא** מכרי תנא ממכות סליק, מאי שנא דתני שבועות? - משום דתני: חייב על הראש שתים - אחת מיפן ואחת מיפן, ועל כשם שאתה מודה ברם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום וידוי אלא כפרת היות הדם, שאין וידוי בשעיר המשתלח - כך דם הפר מכפר בלא שום וידוי על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. אייתר ליה וידוי של פר במקום וידוי של שעיר המשתלח מכפר על הכהנים בשאר עבירות, ואין להם כפרה בשעיר המשתלח. **גמרא** מנכתי סליק - כך סדר המשנה, שבועות אחר מכות. על הראש - על הקפת ראש שתים, דהא "פאת" כתיב (ויקרא יט) ופאת לשון סוף וקצה הוא. כמו (שמות כו) "לפאת ים" (שם) "לפאת נגב", מקום חיבור הגלגולת עם הלח, והן מקום הצדעין.

56 במזיד, וכן את הקרבן המכפר על עבירות נוספות: וְעַל יָדוֹן מִמִּנְחָת
57 מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו - אם נכנס למקדש במזיד כשהוא טמא, או אכל
58 קדשים במזיד כשהוא טמא, ולא התרו בו קודם שנכנס או אכל,
59 שְׁעִיר הַנִּעְשָׂה בַּיּוֹם הַכִּיפּוּרִים, והוא השעיר שעלה בגורל
60 לַחַד, יוֹם הַכִּפּוּרִים עֲצֻמוֹ, מִכִּפְּרֵי.
61 עַל שָׂאֵר עֲבִירוֹת שֶׁבְתוֹרָה, תְּקָלוֹת וְהַחֲמוּרוֹת - בין אם הן קלות ובין
62 אם הן חמורות, הַיְדוּנוֹת וְהַשְּׁנָנוֹת - בין אם עבר עליהן במזיד, ובין
63 אם עבר על ספק עבירה בשוגג והוא חייב להביא קרבן אשם תלוי,
64 הַזֶּדַע וְלֹא הַזֶּדַע - ואותן עבירות שעשאן בשוגג, בין אם נודע לו
65 קודם יום הכיפורים שעבר על ספק עבירה ובין אם לא נודע לו.
66 ומבאר המשנה, מהן עבירות קלות, אם עבר על עֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה.
67 ומהן עבירות חמורות, אם עבר על פְּרִיטוֹת - עבירות שחייבים
68 עליהן כרת ועבירות שחייבים עליהן מִיתוֹת בֵּית דִין, על כל אלו
69 שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח לַעֲזוּזָל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים מִכִּפֵּר, אפילו אם לא חזר
70 בתשובה, ואם היה חייב אשם תלוי ועבר עליו יום הכיפורים, נפטר
71 מלהביאו.
72 המשנה מבאר שהכהנים מתכפרים בקרבנות אחרים, ונחלקו
73 בזה התנאים: אֶחָד וְיִשְׂרָאֵלִים וְאֶחָד בְּהֵנִים וְאֶחָד בְּהֵן מִשֹּׁהַ - כהן
74 גדול שנמשח בשמן המשחה מתכפרים בשעיר המשתלח על
75 שאר עבירות, כמו שנתבאר במשנה לעיל. וְהָאֵל וְהָאֵלּוּק בֵּין
76 וְיִשְׂרָאֵלִים לְבִהְיִים וְלְבִהֵן מִשֹּׁהַ, אֵלָּא שְׂכַל מַה שֶׁהִשְׁעִיר הַפְּנִימִי
77 מכפר על ישראלים, היינו להגן על היטורים על טומאת מקדש
78 וקדשיו שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, וכפרה על
79 זדון טומאת מקדש וקדשיו, על הכהנים אין השעיר הפנימי מכפר
80 אלא הפר השני שמקריב הכהן הגדול ביום הכיפורים, שְׁהַפֵּר
81 מִכִּפֵּר עַל הַבְּהֵימִים עַל מִנְחָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו, שאם הייתה בטומאתם
82 ידיעה בתחילה ולא הייתה ידיעה בסוף, הפר תולה להגן עליהם מן
83 היטורים עד שיוודע להם שחטאו, ואם נכנסו למקדש או אכלו
84 קדשים בטומאה במזיד, הפר מכפר עליהם.
85 רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, בְּשֵׁם שְׂתוּנָא קָמָא מוּדָה שְׂדֵם הַשְּׁעִיר הַנִּעְשָׂה
86 בַּיּוֹם הַכִּפּוּרִים עַל יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַזֹּאתוֹ אִף שֶׁאֵין עֲלָיו וְיָדוּ, כִּדְּבָר
87 הַפֵּר מִכִּפֵּר עַל הַבְּהֵימִים עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו לְלֹא הַיְדוּדִי, ואם
88 כן על מה מכפר היודי שהכהן גדול מתוודה על הפר, אלא יש
89 לומר בְּשֵׁם שְׂדֵם הַזֶּדַע שֶׁל הַכֹּהֵן גְּדוֹל שֶׁמֵתוּדָה עַל הַשְּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח
90 מִכִּפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁאֵר עֲבִירוֹת, כִּדְּבָר וְיָדוּי שֶׁל הַכֹּהֵן גְּדוֹל
91 שֶׁמֵתוּדָה עַל הַפֵּר, מִכִּפֵּר עַל הַבְּהֵימִים עַל שֶׁאֵר עֲבִירוֹת, ולא
92 כדברי תנא קמא שבכפרת השעיר המשתלח אין חילוק בין כהנים
93 לישראלים.

גמרא

94 הגמרא מבאר מדוע מסכת שבועות אחרי מסכת מכות. שואלת
95 הגמרא: מִכִּדְּבָר תִּנְאָ מִמְּבֹרַת סְלִיק - מאחר שהתנא יצא כעת
96 ממסכת מכות, מֵאֵי שְׂנָא דְתִנְיָ שְׁבֻעוֹת? מה הטעם שהוא שונה
97 אחריה את מסכת שבועות, שהרי מסכת מכות ענינה מחוייבי
98 מלקות ומדוע עבר התנא לדון במחוייבי קרבן. משיבה הגמרא:
99 מִשּׁוּם דְתִנְיָ - שהתנא שנה בסוף מסכת מכות (ב) לגבי איסורי
100 הקפת הראש והשחתת הזוקן, שהמקיף את כל ראשו חייב על
101 הקפת הראש שְׁתֵּים - שתי מלקות (פעמיים ל"ט מלקות), אַחַת
102 מִיָּבֵן וְאַחַת מִיָּבֵן - אחת על הפאה בצד האחד ואחת על הפאה
103 שבצד השני, מפני שנאמר (ויקרא יט כז) 'לֹא תִקְפוּ פֶאת רֵאשִׁיכֶם',
104 ומשמעות תיבת 'פאת' היא שחייב מלקות על כל פאה בפני
105 עצמה. ואפילו אם גילח את שתי הפאות בבת אחת, ואפילו אם
106 התרו בו רק פעם אחת, חייב שתי מלקות, שכן גילח את שתי
107 הפאות עם התראה.

1 עַל הַתְּהוֹר - אדם טהור שְׂאֵבֵל אֵת הַטָּמֵא - קדשים טמאים.
2 דעה שלישית: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כֹּל הַשְּׁעִירִין שֶׁל הַמוּסָפִין, דהיינו
3 שעיר הנעשה בחוץ ביום הכיפורים, שעירי הרגלים ושעירי ראשי
4 חדשים, כְּפָרְתָן שֶׁהוּא עַל מִנְחָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו, והם מכפרים בין
5 על טומאה שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף, ובין על
6 טומאה שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ובין על הטהור
7 שאכל את הטמא, אבל שעיר הנעשה בפנים ביום הכיפורים אינו
8 מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחילה
9 ואין בה ידיעה בסוף.
10 המשנה חוזרת ומביאה את דברי רבי שמעון, כדי להביא את מה
11 שהקשו על דבריו ומה שתירץ: הֵיךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁעִירֵי רֵאשֵׁי
12 הַיָּדִים מִכִּפּוּרִים עַל הַתְּהוֹר שְׂאֵבֵל אֵת הַטָּמֵא, ושעירי המוספין של
13 שלש רגלים מִכִּפְּרִין עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו שְׂאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא
14 בַתְּחִלָּה וְלֹא בְּסוּף, ושעיר המוספין של יום הכיפורים הנעשה בחוץ
15 מִכִּפֵּר עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו שְׂאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַתְּחִלָּה אֲכָל יֵשׁ
16 בָּהּ יְדִיעָה בְּסוּף. אָמְרוּ לוֹ, מַהוּ שְׂאֵבֵל אֵת הַטָּמֵא - אם אחד משעירים
17 אלו אבד, והקריבו שעיר אחר במקומו, ואחר כך נמצא השעיר
18 שאבד, האם אפשר להקריבו בזמן אחר, כגון שעיר שהופרש
19 למוסף של יום הכיפורים האם אפשר להקריבו למוסף של שלש
20 רגלים או של ראש חודש. אָמְרַן לְהוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְקָרְבוֹ - אפשר
21 להקריב בזמן אחר את השעיר שאבד. אָמְרוּ לוֹ, הַזֹּאֵל וְאֵין כְּפָרְתָן
22 שְׂאֵה - כיון שלששתך כל שעיר מכפר על אופן אחר של טומאת
23 מקדש וקדשיו, הֵיךְ קָרְבוֹ וְהַ בְּהַ - איך אפשר להקריבם זה
24 במקום זה, הלא כששעיר זה הופרש, לצורך כפרה על עבירה
25 מסוימת הופרש. אָמְרַן לְהֵם רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִף שְׂכַל אֶחָד מִן הַשְּׁעִירִים
26 מכפר על עבירה אחרת, מכל מקום כוֹלֵן בְּאֵין לְכִפֵּר עַל עֲבִירוֹת
27 מענין אחד של מִנְחָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו, ולכן אפשר לכפר על
28 עבירה אחת עם השעיר שהופרש לצורך כפרה של עבירה אחרת.
29 דעה רביעית: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן,
30 שְׁעִירֵי הַמוּסָפִין שֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים מִכִּפְּרִין עַל הַתְּהוֹר שְׂאֵבֵל אֵת
31 הַטָּמֵא, מוֹסִיף עֲלֵיהֶן שְׁעִירֵי הַמוּסָפִין שֶׁל שְׁלֹשׁ רִגְלִים שְׂאֵבֵל אֵת
32 עַל הַתְּהוֹר שְׂאֵבֵל אֵת הַטָּמֵא וְגַם עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו שְׂאֵין בָּהּ
33 יְדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בְּסוּף, מוֹסִיף עֲלֵיהֶן שְׁעִיר מוּסָף שֶׁל יוֹם
34 הַכִּפּוּרִים הַנִּעְשָׂה בְּחוּץ שֶׁהוּא מִכִּפְּרִין גַּם עַל הַתְּהוֹר שְׂאֵבֵל אֵת
35 הַטָּמֵא, וְגַם עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו שְׂאֵין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה
36 וְלֹא בְּסוּף, וְגַם עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו שְׂאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַתְּחִלָּה
37 אֲכָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בְּסוּף. אָמְרוּ לוֹ, מַהוּ שְׂאֵבֵל אֵת הַטָּמֵא - אם אחד
38 משעירים אלו אבד, והקריבו שעיר אחר במקומו, ואחר כך נמצא
39 השעיר שאבד, האם אפשר להקריבו בזמן אחר. אָמְרַן לְהֵם רַבִּי
40 שְׁמַעוֹן בֵּן יְהוּדָה, הֵן - כן, אפשר להקריב בזמן אחר את השעיר
41 שאבד. אָמְרוּ לוֹ, אִם כֵּן מוּבֵן שִׁיְהוּ - שיהיה השעיר הנעשה בחוץ
42 שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים קָרְבוֹ רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים בְּמִקּוּם שְׁעִיר הַמוּסָף שֶׁל
43 ראש חודש, כיון שהשעיר של יום הכיפורים הופרש כדי לכפר גם
44 על העבירה של טהור שאכל את הטמא, שעל זה בא השעיר של
45 ראש חודש לכפר. אֲכָל הֵיךְ - איך אפשר לומר ששעירי המוספין
46 שֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים הֵיוּ קָרְבוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לְכִפֵּר בְּכַפֵּרָה שְׂאֵין בָּהּ
47 שְׂלָה, שהרי שעיר המוסף של יום הכיפורים בא לכפר גם על
48 טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה
49 בסוף, ושאיין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ואילו שעיר של
50 ראש חודש הופרש לכפר רק על טהור שאכל את הטמא. אָמְרַן
51 לְהֵם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן יְהוּדָה, אִף שְׂכַל אֶחָד מִהַשְּׁעִירִים מִכִּפֵּר עַל
52 עֲבִירָה אַחֲרָת, מכל מקום כוֹלֵן בְּאֵין לְכִפֵּר עַל מִנְחָת מִקְדָּשׁ
53 וְקִדְשָׁיו, ולכן אפשר לכפר על עבירה אחת עם השעיר שהופרש
54 לצורך כפרה של עבירה אחרת.
55 המשנה מבאר את הקרבן המכפר על טומאת מקדש וקדשיו

1 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן, אחד (בין) האיש ואחד
 2 (ובין) האשה נפטרים מהמלקות אם נתקלקלו פריעי בלבד, ולא
 3 אם נתקלקלו פמים, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, האיש פטור
 4 ממלקות אם נתקלקל פריעי דווקא, ואילו האשה פטורה אפילו
 5 נתקלקלה פמים. והכמים אומרים, אחד האיש ואחד האשה נפטרים
 6 ממלקות בין אם נתקלקלו פריעי ובין אם נתקלקלו פמים. ודעת תנא
 7 קמא במשנה היא דעת חכמים.
 8 הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יהודה: והתניא בברייתא אחרת,
 9 רבי יהודה אומר, אחד האיש ואחד האשה פטורים אם נתקלקלו
 10 פריעי, ומשמע שדווקא, פריעי ולא במים. מתרצת הגמרא: אמר רב
 11 נחמן בר יצחק, כוננת רבי יהודה בברייתא זו ששנייהם, האיש
 12 והאשה, שוין פריעי, שאם נתקלקלו פריעי פטורים שניהם. אבל
 13 אם נתקלקלו במים אין הם שוים, שרק האשה נפטרת על ידי כך
 14 ממלקות, ולא עסק בכך רבי יהודה.
 15 הגמרא מביאה אופן נוסף שבו נפטור אדם ממלקות כיון שנקלה:
 16 אמר שמואל, פתוחו ללכות וניתק את החבלים שכפתוהו בהם
 17 ורץ (וברוח) מפי' דין, פטור.
 18 מקשה הגמרא: מיתבי, קלה (בתבזה) על ידי שנתקלקל ברעי או
 19 במים, בין אם אירע זאת קהגבהת הרצועה להכות בפעם
 20 הראשונה, דהיינו לפני שלקה, שנתקלקל מחמת פחד ההכאה
 21 העומדת לבוא עליו, ובין אם אירע זאת קהגבהת הרצועה בפעם
 22 השנייה, שכבר לקה פעם אחת, פוטרו אותו ואינו לוקה עוד,
 23 שהרי נקלה במה שנתקלקל, וכיון שנקלה נפטור מן המלקות.
 24 אמנם אם נפקה הרצועה שמכה בה, אם אירע זאת קהגבהת
 25 הרצועה בפעם השנייה, פוטרו אותו, שכבר נקלה בהכאה
 26 הראשונה, פטור הוא, ואילו אם אירע זאת קהגבהת הרצועה
 27 להכות בפעם הראשונה, אין פוטרו אותו, שהרי לא נקלה כלל
 28 במה שהוגבהת הרצועה, ועל כן אין לפוטרו. וקשה, אמאי אין
 29 פוטרים אותו, להוי - יהא דינו פריע מבי' דין, שאמר שמואל
 30 שנפטור בזה מן המלקות. מתרצת הגמרא: אין ללמוד מדברי
 31 שמואל שגם באופן שנפקה הרצועה יש לפוטרו, אף לפני
 32 שלקה, ה'תם - שם, בדברי שמואל, נפטר מן המלקות משום שרין
 33 ונתבזה במנוסה זו, ונאמר (דברים כה א) 'ונקלה אחיך לעיניך' שכיון
 34 שנקלה ונתבזה הרי הוא כאחיק, אולם ה'תם - כאן שנפקה
 35 הרצועה, לא רין ולא נקלה, ואין לפוטרו אלא אם כבר לקה
 36 פעם אחת ונקלה בהלקאה זו.
 37 הגמרא מביאה ברייתא נוספת אודות פטור ממלקות של מי
 38 שנתקלקל על ידיהן: תנו רבנן, אמדוהו את החייב ללכות,
 39 שלשילקה קלה (בתבזה) על ידי שיתקלקל) מיד אחר ההכאה,
 40 פוטרו אותו ואין מלקים אותו כלל, שכיון שנאמר (דברים שם) 'פ'
 41 יוסיף להכותו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך', יש לדרוש
 42 מן הכתוב שאין להכותו באופן שיקלה מיד על ידי כך. אבל אם
 43 אמדוהו שרק לשניצא מפי' דין קלה (יתקלקל) מלקין אותו, ולא
 44 עוד, אלא אפילו קלה (בתקלקל) פתחלה עוד קודם שלקה, מלקין
 45 אותו ואינו נפטר, ש'תם (שם ב' א) 'והכהו (וגו') ונקלה, שרק אחר
 46 שהכהו יש פטור של 'ונקלה' כאמור, ולא (שלקה) (שקלה) כ'ת'
 47 מפי' דין קודם שהכה, שבאופן זה אין לפוטרו.

משנה

102 לעיל (ג). למדנו שלדעת רבי עקיבא חייבי כריתות שהתרו בהם
 103 למלקות הרי הם לוקים. משנה זו תבאר מה דינם אחר שלקו, וכן
 104 יבואר בה שכר העושה מצוה, והפורש מן העבירה.
 105 כל חייבי כריתות שלקו בבית דין על לאו שיש בו כרת, נפטרו ידי

1 ויתירי כח, ד'תבי (דברים שם) 'ארבעים יבנו לא יוסיף פן יוסיף
 2 להכותו על אלה; שהזהירה התורה את הרוח המכה שלא יוסיף
 3 להכותו יותר ממה שנתחייב. אי א'ת בשלמא - מובן הדבר אם
 4 היית אומר שאפשר למנות אפילו חסרי מדע, וכמו שאמר רבי
 5 יהודה, היינו ד'תרי לאוהרי - לכן הוצרכה התורה להזהירו שלא
 6 יוסיף להכות יותר מדי, שכיון שהוא חסר מדע הוא עלול לטעות
 7 בכך, אלא אי א'ת שצריך דווקא יתיר מדע, מי ו-האם צריך
 8 לאוהרי אדם כזה שלא יכהו יותר מהמוטל עליו, הלא ודאי ידע
 9 זאת מעצמו ויזהר בכך.
 10 הגמרא מבררת את טעמם של חכמים: ור'נן, החולקים ואומרים
 11 שמעמידים יתירי מדע דווקא, מה יענו לטענתו של רבי יהודה.
 12 מבאר הגמרא: חכמים יאמרו שאין מ'תריין אלא ל'תריין, שרגילים
 13 להזהיר את המוזהר ועומד, להוסיף זהירות על זהירות.
 14 הגמרא מביאה ברייתא אודות דרך ההכאה שהיא בכל הכה,
 15 כאמור במשנה: תנא, ק'תהוא מ'תיה את הרצועה על מנת להכות
 16 בה, מ'תיה אותה ק'תיה ידיו, וק'תהוא מ'תיה בה, מ'תיה ק'תיה א'ת
 17 ללבד. מבאר הגמרא: טעם הדבר שמכה בידו אחת, כי ה'תיה
 18 ד'תיה מ'תיה - כדי שהמכה תבוא ממנו, דהיינו מכוח, שכשמכה
 19 ביד אחת המכה חזקה יותר.
 20 שנינו במשנה, שהמכה מכה ו'תריין ק'תיה כ'ו (באותה עת) אם לא
 21 תשמור לעשות' וגו', ושמרתם את דברי הברית' וגו', והוא רחום
 22 יכפר עון' וגו', וחזרו לתחילת המקרא.
 23 הגמרא מביאה ברייתא המבאר את אופן הקריאה: תנו רבנן,
 24 הגדול ש'תריין ק'תיה את הפסוקים, הדיין השני מונה את המלקות,
 25 והדיין השלישי אומר למלקה על כל מכה, 'הכהו'. ו'תן ש'תיה
 26 מ'תיה - שלוקה מלקות רבות, מ'תריין הגדול שבדיינים ומתעבב
 27 בקריאת פסוקים אלו, בכדי שיסיים עם תום המלקות, ו'תן
 28 ש'תיה מ'תיה - שאינו לוקה אלא מלקות מועטות, כגון שאמדוהו
 29 למספר מלקות קטן, מ'תיה וממחר בקריאתם כדי שגם כאן יסיים
 30 בגמר המלקות.
 31 הגמרא מבררת דין זה. ושאלת הגמרא: והא א'ת ת'תן - והלא שנינו
 32 במשנה שהדיין הקורא כאשר סיים את קריאת הפסוקים ועדיין
 33 לא תמו המלקות, חוזר לתחלת המקרא וקוראם שוב, והרי זה שלא
 34 כדברי הברייתא האומרת שמאריך ומקצר בפסוקים על מנת
 35 לסיים את קריאתם בגמר המלקות. מתרצת הגמרא: אכן, כדברי
 36 הברייתא, מ'תיה לצמצם שיסיים את קריאתם עם תום המלקות,
 37 ואולם אי לא צמצם, וסיים קודם שנטהיימו המלקות, חוזר
 38 לתחלת המקרא וקוראם שוב, כדברי המשנה.
 39 שנינו במשנה, הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו.
 40 הגמרא מביאה ברייתא אודות איסור הוספת מלקות על המנין:
 41 תנו רבנן, נאמר בפסוק (דברים כה א) 'ארבעים יבנו לא יוסיף פן
 42 יוסיף להכותו על אלה מכה רבה, אין לי ללמוד אלא שאסור
 43 לחון הדיינים המלקה להוסיף ולהכותו מכה רבה - מכות רבות
 44 יותר ממנין המכות שאמדוהו ללכות, אבל שאסור להוסיף
 45 ולהכותו יותר מן המנין המגיע לו אפילו מכה מועטת, כגון שתי
 46 מלקות או אחת, מנין שגם זאת אסור לו, תלמוד לומר 'ארבעים
 47 יבנו לא יוסיף, וכאן לא נאמר 'מכה רבה', ויש ללמוד שאסור
 48 להוסיף אפילו מכה אחת. אם כן שאסרה תורה להוסיף על
 49 המלקות אפילו מכה אחת, מה תלמוד לומר 'מכה רבה', הלא
 50 אפילו מכה מועטת אסורה, ל'תיה הכתוב על המכות הראשונות,
 51 אלו שהוא מחויב בהן, ש'תן מ'תיה ר'תיה, כלומר שעליהן להיתן
 52 בבכ רב.
 53 שנינו במשנה, נתקלקל וכו' בין ברעי בין במים, פטור, רבי יהודה
 54 אומר, האיש פריעי והאשה במים.

ואהלות"¹¹, העניקה לו כח. אבל לדעה שאמר רק "ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים", לא מובן, מה המיוחד במזמורים אלו, שדוקא בהם בחר לומר בבית לבן?

והביאור בזה עפ"י דברי החיד"א¹² ש"ט"ו שיר המעלות אמר דוד ע"ה, כנגד ט"ו שנים שחיו האבות ביחד" (אברהם חי "מאה שנה ושבעים שנה וחמש שנים"¹³, ויצחק נולד לו כשהי' "בן מאה שנה"¹⁴, ויעקב נולד ליצחק בזמן שהי' "בן שישים שנה"¹⁵, ונמצא שביחד חיו ט"ו שנים).

ולפי זה מובן למה יעקב בחר בט"ו מזמורים אלו דוקא, על מנת לעורר (בנוסף על זכויותיו וכוחותיו) זכות אבות – אברהם ויצחק, כי מנין ט"ו מזמורים הוא כנגד ט"ו שנים שחי איתם יחד, ובכח זה יומשך לו כח וזכות לעבור את כל הקשיים שחוה בבית לבן. כפי שאמר לאחרי שיצא משם¹⁶ "לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק הי' לי גוי".

ג. הטעם שהוצרך יעקב לזכות אבות, מובן גם ממ"ש הצמח צדק¹⁷ שהדרך לנצח במלחמת היצר נלמדת ממלחמה כפשוטה: הסדר הרגיל ב"מערכות מלחמה" הוא ש"מחלקים כל אחד החיל שלו לג' חלקים, חלק אחד באמצע. . ושתי ידות מימין ומשמאל, וכן מסדר גם הצד שכנגדו לג' חלקים כאלו, ונלחמים אלו מול אלו". היינו, שכל חלק נלחם מול חלק אחד. והצלחת המלחמה היתה (בזמן ההוא) ע"י שהעמידו ג' מחנות של צד אחד כנגד מחנה אחד של השונא, ועי"ז מתגבר בודאי עלי" (ואח"כ עשו כן עם שאר ב' המחנות של השונא). וכמו כן במלחמה הרוחנית, בכדי לנצח את היצר הרע צריך לעורר את "כל ג' מדות דקדושה (אהבה יראה ורחמים) לעומת מדה אחת דקליפה, ועי"ז בודאי יפילו וינצחו אותה"¹⁸.

וזהו הטעם שיעקב אמר "ט"ו שיר המעלות" כנגד "ט"ו שנים שחיו האבות ביחד" (לא רק מחמת מניין "שיר המעלות" שבהתאם לט"ו שנים, אלא יתירה מזו), מחמת שנכלל בו ג' מדות דקדושה, אהבה יראה ורחמים¹⁹, שבהם עבדו האבות ובכוחם יחד²⁰ יומשך לו כח לעבור את הקשיים והניסיונות.

11) מדרש שוחר טוב א. יל"ש תהלים רמז תריג. וראה לעיל מזמור קיג, א.

12) בפירושו "יוסף תהלות" לתהלים, מזמור קכ.

13) חיי שרה כה, ז.

14) וירא כא, ה.

15) תולדות כה, כו.

16) ויצא לא, מב. ולהעיר שהפסוק ששמנו למדין במדרש שהי' אומר "ט"ו שיר המעלות" הוא "לולי הוי' שהי' לנו יאמר נא ישראל", שהוא ע"ד הפסוק "לולי גוי אלקי אברהם גוי" (ראה רש"י לב"ר פס"ח שם).

17) נעתק ב"התמים" חוברת ג ע' ז (קכ, א).

18) בדרוש הצ"צ שם (ועד"ז בלקו"ת ואתחנן ה, א) שזהו הפירוש במ"ש (ויצא כט, ג) ונאספו כל העדרים שהם אהבה ויראה ורחמנות דקדושה, אז דייקא וגללו את האבן מעל פי הבאר.

19) ראה לקו"ת אמור לה, ג. ובכ"מ.

20) בלקו"ת ואתחנן (שם) שיעקב הוא תפארת שמחבר חסד וגבורה "ולכן הוא בלבדו גלל האבן מעלי פי הבאר". אבל אין סתירה מזה למ"ש בפנים, כי עיקר הניצחון הוא דוקא כשיש גם הקויון חו"ג כמו שהם בפני עצמם (ולא רק כמו שכלולים בתפארת), כדמוכח מדרוש הצ"צ הנ"ל שהתעוררות הרחמים אינו מספיק וצריך גם לאהו"ר.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

א אסור לעשות אהל א, דהינו גג ב המאהיל עליו ג להגן מאיזה דבר ד, פגון מן החמה ה או מן הגשמים

ביאורי הלכה

המחיצה כדי להתיר איסור - אסור, ותוספת מחיצה עראית למחיצה העשויה מערב־שבת - מותרת בכל ענין¹.

ב דהיינו גג - כאן מפרט הגדרת "אוהל"² שהיא גג המאהיל (משמש כמחסה)³.

ג המאהיל עליו - כיסוי אינו בכלל אוהל אף אם בא להגן על הדבר המכוסה, ולכך מותר לכסות כלים, חפצים, מאכלים, בעלי חיים, או אדם כדי להגן עליהם מן החמה או הגשמים כל עוד כוונתו אינה ליצור חלל תחת הכיסוי⁴.

ד להגן מאיזה דבר - גג שלא בא להגן, אלא לצניעות⁵, לשם כבוד⁶ או למשחק⁷ אינו בכלל "להאהיל" ומותר לעשותו לכתחילה אם הוא עראי⁸. וכל זה בפריסת או הנחת גג בעלמא שאינה פעולה

א לעשות אהל - כדי להקל על המעיין, נקדים בקצרה כללי דיני אהל ומחיצות: אהל קבע או תוספת קבע לאהל קבע אסור בכל ענין, אבל תוספת אהל עראי לאהל קבע - מותר: אהל עראי בתחלה אם מתכוין כדי להאהיל ולהגן מפני החמה או הגשמים - אסור בכל ענין: ואם מתכוין להשתמש בגופו של הגג, אם עשה גג עראי בלא מחיצות כלל, או שהיו המחיצות עשויות כבר מערב שבת - מותר, ואם עשה גג עראי ומעמיד גם מחיצות תחתיו, והוא צריך לאויר שתחתיו - אסור, אלא אם כן עושה בשינוי מלמעלה למטה, שאוחז הגג תחלה ומכניס תחתיו המחיצות: ותוספת עראי לאהל עראי העשוי מערב שבת - מותר בכל ענין: מחיצות קבע אסור בכל ענין, מחיצה עראית אם אינה כדי להתיר איסור רק לצניעות וכיוצא מותרת, ואם עושה

צינונים והוספות

כיסוי הוא בעלמא, וגם אם נוצר חלל אגב הכיסוי לא נעשה כאוהל בשל כך אלא אם כן כוונתו ליצור חלל של טפח או יותר המוגן מן החמה או הגשמים. אלא שאם נוצר חלל כזה ורוצה בו מטעמים שונים (לא מטעמי יצירת אוהל והגנה, אלא כדי שלא יתעפשו הדברים המכוסים וכיו"ב), לפעמים נראה כעושה אוהל, כגון שהעמיד מחיצות באותו יום (להלן סעיף ט) או כשהוא כלי רחב (להלן סעיף יט, ושם נתבאר גם כיסוי על ידי כלי).

5 בפמ"ג מש"ז ס"ק א נקט בפשטות שאוהל גג לצניעות אסור, שהרי רק במחיצה התירו לצניעות. אמנם בשוע"ר נזהר בלשונו שלא יובן שהוא היתר מיוחד למחיצה אלא שהותר בה ממילא, וכן הדגיש שרק גג להגן אסור משמע שכשהוא לצניעות מותר.

6 טלית שפורסים לשם כבוד, כמו בשמחת תורה או בברכת כהנים - מותר, כיון שאינו להגן (בדה"ש סי' קכ ס"ק טז הובא להלן הערה צו).

7 כמו אוהל שעושים הילדים למשחק להסתתר בו, וע"פ המבואר לעיל שאוהל גג לצניעות אינו בכלל אוהל גמור.

8 שאף אם היה קבוע לא נאסר מן התורה כדלהלן הערה כב.

1 מתוך הקדמת "קצות השלחן" להלכות אלו (קצה"ש סי' קכ בדה"ש בתחלתו).

2 בא לחדש שאף שדרך האוהל שיהיו בו גג ומחיצות ואף שמן התורה לא נאסר אלא קבוע, מכל מקום אין שום חיסרון בגדר "אוהל" כל עוד יש בו גג המאהיל אפילו עראי ואפילו ללא מחיצות (ולהלן יתבאר מדוע מן התורה פטור על אוהל עראי), וכן בא לשלול מחיצות אפילו הן מאהילות (דהיינו מגינות), עוד בא לשלול גג שלא מאהיל ומגן שאינו בכלל "אוהל" (ואפילו הוא קבוע כדלהלן הערה כב).

3 בשוע"ר לא חש לשיטת הרשב"א שגדר אוהל הוא כשצריך לאויר שתחתיו, ואפילו כשיש לו מחיצות אינו אוהל גמור אלא שנראה כעושה אוהל (כו"כ חומרות שבספרי המלקטים ודומיהם) (לדוגמא בס' ארחות שבת פ"ט סי"ד) באו כי נטו אחר הביאור הלכה (ס"ג ד"ה מטות) ש(כשיש מחיצות עכ"פ) חש לשיטת הרשב"א שגדר אוהל הוא כשצריך לאויר שתחתיו, ומאידך כמה קולות שבספרים הנ"ל בעשיית אוהל (או סתירתו) בשינוי גם כשהוא אוהל גמור (כפי שהוא בתה"ד ס"ק ז) אינם לפי שוע"ר ששינוי מועיל רק לעניין שנראה כעושה אוהל ולא באוהל גמור.

4 'אוהל' דהיינו יצירת מקום מחסה מוגן אינו אלא כשיש חלל תחתיו (לפחות טפח), אחרת לא נוצר כאן אוהל אלא

או מאיזה דבר אחר¹¹, אפילו הוא עראי¹² שאינו עשוי להתקיים¹³, ואפילו אין מחצות תחתיו, פגון שפורם מחצלת על גבי ארבע קנדיסין¹⁴, אף על פי כן פיון שעשוי פדי להאחיל ולהגן - הרי זה אהל גמור¹⁵,¹⁶

ביאורי הלכה

או מפת ניילון וכל כיוצא בזה מעל ראש אדם כדי להגן עליו מחום השמש או מגשמים¹⁷.

ח] שאינו עשוי להתקיים - אוהל שנבנה מחומרים או בצורה בה בונים אוהלים זמניים שרגילים לפרקם בתדירות¹⁴, ואין בדעתו לקיימו לזמן ארוך¹⁵.

ט] שאינו עשוי להתקיים - דינו כאוהל גמור¹⁶ אפילו אינו עשוי להתקיים כלל¹⁷.

י] קנדיסין - מוטות, עמודים.

יא] אהל גמור - אהל גמור היינו שחל עליו שם אוהל שהוא תולדת בונה¹⁸, אבל אוהל שאינו גמור היינו

הנראית כבניית אוהל וכונתו לאוהל היא האוסרת, אבל כשמעשיו נראים כבניית אוהל וכגון שעושה גג ומחיצות באותו יום - יש לעשותו בשינוי אף אם עושהו למשחק וכיוצא-בזה⁹.

ה] מן החמה - אפילו מצטער מן החמה¹⁰.

ו] דבר אחר - כגון מן הזבובים, יתושים, מן הרוח או מן הגשמים¹¹.

ז] הוא עראי - אסור לפתוח ולפרוס מטריה בשבת, ואפילו הייתה פתוחה מערב שבת אסור לנושאה בשבת, אפילו בעיר המעורבת¹². אבל מותר לפרוס בגד

ציונים והוספות

קצרה וכמו מחצלת שפורסים על עמודים לשעות היום או למשך כמה ימים חמים יש לו שם אהל עראי (ואפילו אם אירע שנשאר לכמה שבועות עדיין הוא בגדר עראי וזמן מוגדר), להבדיל מגג עמיד המותקן היטב על עמודים יציבים אותו רגילים לפרוס כשהוא לתקופה ארוכה כגון לכל הקיץ, לחודשיים החמים ביותר או לזמן שאינו מוגדר. אם בדעתו לקיימו לזמן שאינו מוגדר או למשך זמן ארוך, אף שלא עשהו מחומרים יציבים וחיבורים עמידים (ואפילו לא היה זה במקום שם הרגילות להעמידו לזמן ממושך) - הרי הוא אוהל קבוע. ולאידך, כשלא ניכר שהוא עראי (כגון שנעשה מחומרים עמידים ונקבע בחווק וביציבות) אך בכוונתו שיהיה לזמן מוגדר ועראי, משמע להלן (סי"ז) שאסור מדרבנן (ע"ד בניין בכלים, ראה לעיל על סי' שיג הערה קטז) אבל לא הקילו בו לעניין תוספת אוהל מחשש שיימלך לקיימו.

16] לא בא כאן לבאר הדין שאסור אע"פ שהוא עראי, שכבר נתפרש בסוף הסעיף, אלא לבאר שנחשב לאוהל גמור גם כשהוא עראי מחמת שאינו עשוי להתקיים (שאינו חסרון בגדר האוהל שבו כי נוצר מחסה כעין בית וכדלהלן הערה כו), ואף שהוא אוהל גמור לא נאסר מן התורה כדלהלן הערה יח, ואוהל שאינו גמור לעולם לא נאסר מן התורה והרי הוא כעראי (ע"ד המבואר להלן (סעיף טו) באוהל שאין לו גג טפח).

17] בנוגע לבניין עראי בכלי של פרקים (סי' שיג ס"כ) מחלקים בין כלי שאינו עשוי לקיום ואסור מדברי סופרים לכלי שאינו עשוי לקיום כלל ומותר לכתחילה. וחילוק זה שייך בעיקר לכלי של פרקים שחיבור חלקיו השונים בגבורה ואומנות הוא הנותן לו שם "בונה", וחיבור שלא עומד לקיום כלל אין להחשיבו כחיבור של אומנות ובניין אלא כדרך שימוש, אמנם באוהל, שם "בונה" אינו מצד פעולת החיבור או הפריסה, אלא מצד שנוצר מחסה כעין בית והרי זו תולדת בונה (כמבואר להלן הערה כו), ולכך אין נפק"מ בכך שעשוי לפרקו באותו יום.

18] מה שאוהל גמור פטור כשהוא עראי אינו חסרון בגדר האוהל שבו (כדלעיל הערה טז) אלא חסרון מצד הבניין

9] כדלהלן סעיף ט, ולהלן סעיף יט נתבאר לעניין השינוי שבכיסוי כלי רחב.

10] בסי' שיא סי"א נתבאר שהתירו לעשות אהל עראי בשביל צער החי, ואילו כאן משמע שאסור אוהל עראי במקום צער, ויש שחילקו ששם מדובר באוהל שאוחז בידיים או שפורס על גבו ולכך הקילו בו במקום צער החי (קצות השלחן סי' קכ ס"ק א, וראה להלן הערה סה בדין אוהל שאוחז בידיים), או מצד שנעשה בדרך שינוי (קצוה"ש שם במוסגר בדעת חב"י), וראה לעיל על סי' שיא הערה מז ששם לא התירו אוהל עראי במקום צער, ולא הותרה אלא מחיצת עראי שנעשית מעצמה לאוהל כשנסמכת אל המחיצה שכנגדה, ואף שיתכן שהוא מותר עבור החי אף ללא צער (שנעשית מאליה), עבור המת הצריכו לעשותו בדרך הערמה שייראה שנעשה עבור צער החי.

11] ראה ציונים. ולהעיר שהגנה מזבובים וכיו"ב אפשרית לפעמים גם ע"י רשת שהפרוץ בה מרובה על העומד, אך ראה שש"כ (פכ"ד סי' והערה לד בשם הגרשז"א) שיותר לפרוס רשת (לא צפופה) על-גבי לול לתרנגולות או על עגלת ילדים וכדו', כדי למנוע מן העופות להכנס בתוכו, דכל שהרווחים הם פרוץ מרובה על העומד, אין עליו שם אוהל, וההגנה שמספקת הרשת אינה הגנה של אוהל אלא הוא כמו כל דבר אחר שמציל ממזיקין.

12] במכל שכן מהמבואר לעיל סי' שא סמ"ח לעניין נתינה על הראש של כובע גדול המתפשט להלן מראשו לפחות טפח שאם כוונתו להאחיל ואינו נכפף ממש למטה מאליו יש להחמיר. וראה קצוה"ש סי' קכ סי"ג, ותה"ד ס"ק טז. וראה להלן על סי"ג לעניין גגון של עגלת תינוקות וכיו"ב.

13] כדלהלן הערה סה לעניין אוהל שאין לו קיום ללא שאוחזו בידיו.

14] יש שנקבו במשך הזמן שעשוי האוהל להתקיים הנותן לו גדר אוהל קבוע (בקצוה"ש סי' קכ בדה"ש ס"ק ב הביא הפמ"ג בא"א ס"ק א דהיינו לזמן ח' או ט' ימים, ושיש חולקים עליו), אך בשוע"ר לא נקט זמן מסויים ולכך אין מקום לקבוע זמן כלשהו, אלא כל עוד ניכר שעשוי לתקופה

וְאֶסְרוּהוּ חֻכְמִים אֶף עַל פִּי שְׁהוּא עֲרָאֵי יב, גְּזֵרָה מְשׁוּם אֹהֶל קִבְעָה יג] שְׁהוּא תוֹלְדַת בּוֹנֵה יד טו]:

חלק ב, סימן שטו, דְּבָרִים הָאֶסְוִירִים מְשׁוּם אֹהֶל בְּשֶׁבֶת סְעִיף א:

ביאורי הלכה

ואם נעשה על ידי נכרי באיסור אסור ליהנות ממנו עד שימתינו במוצאי שבת בכדי שייעשו²⁴, ולכך גם במקום מצווה, הפסד או צער לא ייעשו אלא אוהל עראי על-ידי נכרי.
 [זו] תולדת בונה - במלאכת בונה החיוב על מעשה הבנייה²⁵ אבל באוהל החיוב על התוצאה שהיא יצירת (כעין) בית המשמש כמחסה וכהגנה אפילו שלא על ידי בנייה אלא האהלה בלבד²⁶.

שמן התורה אינו נחשב לאוהל¹⁹.
 יב] שהוּא עֲרָאֵי - בין עראי כי אינו עשוי להתקיים²⁰ בין עראי מצד שאין לו גדר של "אוהל גמור"²¹.
 יג] אהל קבע - אהל קבע היינו שעשוי להגן ועשוי להתקיים, אבל גג קבע שלא עשוי להגן אף שעשוי להתקיים אסור מדברי חכמים משום שנראה כבונה²².
 יד] תולדת בונה - אהל קבע האסור מן התורה שנעשה בשבת באיסור, אסור ליהנות ממנו עד מוצאי שבת²³,

ציונים והוספות

שיג ס"א נתבאר שפקק של ארובה שלא נפתח בתדירות נחשב כאוהל קבוע ובטעם האיסור (כלל איסור פקק ארובה עם פקק שבחלון שבכותל ו) ביאר שהוא "כמוסיף בנין הקבוע בכותל" (ראה על ס"י שיג הערה יא דהיינו מדרבנן), ואם היה איסור אוהל מן התורה בגג קבוע היה לו לפרש שבסתימת הפקק שבארובה יש איסור אוהל מן התורה.
 23) ולאדם העושה אסור ליהנות ממנו לעולם אם עשה במזיד.
 24) ראה ס"י שיח סעיף א.
 25) כל פעולה שהיא חלק או שלב של בנייה, ואפילו יישור פני הקרקע נחשב כבונה (ס"י שיג סכ"ד), וכן חיבור של דבר כלשהו אל הבניין (שם ס"ז).
 26) החיוב על התוצאה ולא על המעשה, וכמבואר לעיל ריש סימן שא שיש תולדות מצד איכות הפעולה (כמו הכנסה תולדת הוצאה) ויש תולדות מצד תוצאת הפעולה (עיי"ש לעניין טוחן, ובנדו"ד הוא אוהל המשמש לאותו שימוש של בית. ואולי גם יצירת כלי מתחילתו (ס"י שיג ס"ט) בכלל זה).

שבו, ואף שחיוב אוהל הוא על יצירת כעין הגנה של בית (ש"לכך נקרא "אוהל גמור") ולא על הבניין שבו (כפי שהוא באב מלאכת בונה), מכל-מקום אין לחייב על התולדה במקום שפטור על אב המלאכה (בניין עראי פטור מן התורה).
 19) וכמו אוהל שאין לו גג טפח אף אם דעתו לקיימו (סעיף טו), והנה להלן סעיף ט משמע שצורת אוהל היא גג עם מחיצות, ואין ללמוד מכך שאוהל ללא מחיצות אינו אוהל גמור, אלא ששם בא להתיר לכתחילה לעשות גג כשכוונתו להשתמש מעליו ולא תחתיו, וכשעושה מחיצות נראה כעושה לשימוש תחתיו וצריך שיעשה שינוי.
 20) אפילו עראי גם מצד כוונתו וגם מצד צורת האוהל (כדלעיל הערה יד).
 21) כדלעיל הערה יט. ואעפ"כ אסרוהו חכמים כל עוד נעשה להגן.
 22) משמע כס"י זה בכ"מ ששם אוהל אינו אלא כשעשוי להגן, ועוד שאם גג קבוע אסור מן התורה אף כשאין בו הגנה היה לאסור גג עראי אף כשאינו מגן משום גג קבוע (כפי שאסרו כל בניין עראי משום בניין קבוע), ועוד שבס"י

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות תפילין ~

התינוק יודע לקרותן כהלכתן כשרות ואם לאו פסולות אבל תינוק חכם שמבין הענין דהיינו פירוש המלות הרי הוא אומר האות הנפסקת מתוך הבנתו שמתפרש יפה לפי הענין ואין סומכין עליו אבל אם אינו חכם כל כך להבין הענין אע"פ שהוא חכם בהכרת האותיות היטיב סומכין עליו וזהו לא טיפש שאמרו.

ומכאן אתה למד שאין צריך לכסות מלפניו שאר האותיות כמו שנוהגין שא"כ אף החכם שמבין הענין שקורא מהיכן יבין לקרות אות זו כהלכתה כיון שאינו יודע ענינה ופירושה

~ יום ראשון ~

סימן לב דין כתיבת התפילין:

ב ואם נפסקה אחת מאותיות הפשוטות שאין להם אלא ירך אחת כגון וא"ו או זי"ן או נו"ן פשוטה וכיוצא בהן אין שיעור הכשרן כמלא אות קטנה שהיא יו"ד כמו ברגל הה"א וכיוצא בה שהרי וא"ו שלא נשתייר ממנה אלא כמלא יו"ד אין זה וא"ו כלל וכן בשאר אותיות הפשוטות אלא הכשרן תלוי בקריאת התינוק שאינו חכם ולא טפש שאם

אמרה וכתבתם ולא וחקקתם ופי' חכמים שבחק תוכות הכתוב מדבר וה"ה אם מוחק הדיו בעודו לח ועל ידי כך נעשית האות כתקנה הרי זה חק תוכות שאין חילוק בין חקיקה וגרירה למחיקה כיון שאינו כתיבה והתורה אמרה וכתבתם:

בג וכן אם טעה וכתב ד' במקום רי"ש או ב' במקום כ' אין תקנה לגרור או למחוק התג מפני שהוא חק תוכות אבל יכול להוסיף עליו דיו ולעשותו עגול כרי"ש או ככ"ף והוא שלא כתב עדיין כלום אחר אות זו שאם לא כן פסול משום שלא כסדרן כמו שיתבאר וכן אם כתב רי"ש במקום ד' או כ' במקום ב' יכול להוסיף דיו ולעשותה מרובעת כהלכתה אם לא כתב אחריה שכל שמתקן על ידי כתיבה ולא על ידי גרירה או מחיקה כשר אבל אינו יכול לגרור הכ"ף לעשותה כמו ב"ת או הרי"ש לעשותה כדל"ת:

~ יום שלישי ~

בד וכל זה בגרירת דיו אבל אם נטף שעוה על האותיות גוררה וכשר. ואם מותר לגוררה מספר תורה בשבת יתבאר כפי' ש"מ:

בה מ"ם פתוחה שנדבק פתיחתה ונסתמה אין מועיל לגרור הדבק ולפתחה מפני שהוא חק תוכות ומה תקנתה לגרור כל החרטום ותשאר בצורת גו"ן כפופה ואח"כ יכתוב מה שגרר ואין בזה משום חק תוכות אע"פ שלא גרר צורת הגו"ן וחזר וכתבו מחדש לפי שצורת הגו"ן נעשה מתחלה בהכשר אלא שנפסלה האות בנגיעת החרטום לכן די כשגורר החרטום וחזר וכותב מחדש אבל רי"ש שכתבה כמין ד' יש להחמיר ולומר שלא די כשיגרור הירך לבד או הגג לבד ויחזור ויכתבנו מחדש מפני שבין הגג ובין הירך נעשה בפיסול שכן דרך הסופרים שכותבין תחלה הגג עם התג שמאחוריו ואח"כ הירך למטה ונמצא שגם הגג נעשה בפיסול שעשה לו תג מאחוריו ואין צריך לומר הירך שנעשה אחר עשיית התג ולכן צריך לגרור שניהם ואע"פ שישל שאף כשגורר אחד מהם כיון שכמה שנשאר אין בו צורת אות כלל א"כ כשחזור וכותב מה שגרר ה"ז ככותב האות מתחלתה אע"פ"כ אין להקל לשייר מאומה מן האות כיון שכולה נעשה בפיסול שאף שהגג כולה נעשה בהכשר רק הריבוע שמאחוריו בלבד הוא הפסול מכל מקום כיון שהכל נעשה בכתיבה אחת הרי הכל אחד וכן כ"ף פשוטה שצריך להיות רגלה ארוכה כפליים כנגה שלא תדמה לר' ועשה לה גג רחב כאורך רגלה אם אינו יכול למשוך רגלה שתהיה כפליים כנגה צריך למחוק כל הגג הואיל וכולה נעשית בכתיבה אחת ואפילו במלת אלהיך יכול למחוק רק שזוהר שלא ימחוק הרגל משא"כ בחרטום של מ"ם שאינו נעשה בכתיבה א' עם צורות הגו"ן וה"ה כל אות שנכתב כב' כתיבות כגון הג' וכיוצא בה דינה כמ"ם:

בז ומכל מקום כל מה שכתב באותו אות אחר שנעשה

ומכל מקום אות שנפסקה בנקב ונשתייר ממנה גם למטה מהנקב צריך לכסות מלפניו מה שלמטה מהנקב לפי שהוא יצרפנה עם מה שלמעלה מהנקב ויקרא האות כהלכתה ובאמת אינן מצטרפין כיון שהנקב מפסיק ביניהם. וה"ה אם מפסיק ביניהם שריטה העוברת בעובי האות מעבר לעבר אבל אם אינה עוברת מעבר לעבר אפילו היתה כן בשעת הכתיבה אינה פוסלת כיון שאין האות חלוקה לשתיים לגמרי ואינו דומה לנקב שבאמצע העובי שפוסל אם היה בשעת הכתיבה לפי שמקצת עובי האות שמצד זה של הנקב אינו מוקף גויל במקום הנקב וכן מקצת עובי שמצד זה של הנקב משא"כ בשריטה שהיא קלף חלק וחשובה היקף גויל למקצת העובי שהאות מחכשרת בו שלא נתנו שיעור לעובי האותיות ויוכל לעשותן דקות מאד אפילו לכתחלה.

ואם השריטה עוברת מעבר לעבר והיתה כן בשעת הכתיבה יש אומרים שאין קריאת התינוק מועלת בה אפילו אם יכסו מלפניו מה שלמטה שלא הכשירו בקריאת התינוק אלא באות שנכתבה מתחלה ארוכה כראוי ואח"כ נתקצרה על ידי הנקב או על ידי שריטה ויש אומרים שאפילו היתה קצרה מתחלה והתינוק קוראה כהלכתה כשרה ולכן אם אירע שכתב הסופר איזו אות מאותיות הפשוטות ומסתפק בשיעור ארכה אם היא ארוכה כהלכתה ואי אפשר לו להגיה משום שלא כסדרן כמו שיתבאר מראה לתינוק שאינו חכם ולא טפס וסומך עליו (וכן עיקר וכן נוהגין):

~ יום שני ~

כא אין מכשירין ע"י קריאת התינוק אלא כשאנו מסופקים אם אורך האות הוא כשיעור או אם רוחב האות הוא כשיעור כגון ד' שנכתבה קטנה כעין יו"ד שאם התינוק קוראה ד' כשרה. אבל אם ידוע לנו שאין האות כהלכתה אפילו התינוק קוראה כהלכתה אין זה מועיל כלום כגון שמקצת יוד"ן של העיינין והשינין והאלפי"ן או רגלי התיו"ן אינן נוגעים בגוף האות פסולות אף שהתינוק קוראן כהלכתן כי מה תועיל קריאת התינוק ועייניו רואות שאין האות כהלכתה. ומכל מקום מועלת קריאת התינוק באותיות אלו לענין שיוכל לתקן אף אם כתב אחריהן ואין בזה משום שלא כסדרן כמו שיתבאר:

כב ואם נפלה טיפת דיו לתוך האות ואינה ניכרת האות (אע"פ שעדיין היא מוקפת גויל בתוכה) כגון שנפלה לתוך ד' ונראית כה"א או שנפלה לתוך ב' ונראית כפ"א או שאין שם ב' עליה או שנפלה לתוך אות אחרת ואין שמה עליה או שמחסרת קצת מן האות אפילו אינה מחסרת ממנה אלא קוצה והוא קוין שהאות נפסלת בחסרונו או שנראית הטיפה כאלו היא גופה של אות אע"פ שהאות ניכרת היטב פסולה ואין לה תקנה לגרור הטיפת דיו ועל ידי כך תהיה האות כתיקונה מפני שהוא חק תוכות דהיינו שחוקק התוך של אות וממילא נשאר צורת אות כמה שאינו נגרר והתורה

שכיון שכתב התחתון קיים אין העליון מועיל כלום שכתב על גבי כתב אינו כתב כלל אלא על גבי הקלף:

~ יום חמישי ~

ל כל מקום שאין פירוד מועיל וצריך לגרור ולחזור ולכתוב אפילו מעט אין תקנה זו מועלת אלא כשעדיין לא כתב כלום אחר הטעות אבל אם כתב צריך למחוק כל מה שכתב אחריו ולחזור ולכתוב הכל אחר שיתקן הטעות ואם כתב אחד משמות שאינן נמחקין צריכה פרשה זו גניזה לפי שכשמתקן הטעות ע"י כתיבה לאחר שכתב איזה אות מהפרשה אחר הטעות נמצא פרשה זו כתובה שלא כסדרה והתורה אמרה והיו בהויותן יהיו.

אבל אותיות שנדבקו זו בזו בענין שפירוד מועיל בהן יכול להפרידן אפילו אחר כתיבת כל הפרשה ואין בזה משום כותב שלא כסדרן כיון שעתה אינו כותבן אלא מכשירן ע"י גרירת הדביקות שביניהם וגרירה אינה כתיבה ואפילו אות שמכשירו ע"י כתיבה מועטת מכל מקום אם היתה צורתה עליה קודם לכן בשעת כתיבתה ולא היתה נראית כלל כאות אחרת כגון היויד"ן שעל השיני"ן ועל העיני"ן והצד"י ושל האלפי"ן ופאי"ן ורגלי התוו"ן שלא היו נוגעין בנוף האות ותינוק שאינו לא חכם ולא טפש קוראן כהלכתן יכול לתקנו אחר כן ואין בזה משום שלא כסדרן.

אבל אם רגל הה"א או הקו"ף נוגע בנג אפילו נגיעה דקה כחוט השערה שצורתן עליהן והתינוק קוראן כהלכתה מכל מקום כיון שצריך לגרר תחילה כל הרגל א"כ שוב אין צורתן עליהן וכשחוזר וכותבן הרי זה כותב שלא כסדרן וכן בשאר נגיעות שצריך לגרור האות עד שתפסיד צורתה אי אפשר לתקנה אחר כן כגון יו"ד העליונה והתחתונה של האל"ף והשי"ן והעי"ן והצד"י והפ"א ורגל התי"ו שהן נוגעין בנוף האות יותר מהראוי בענין שנפסלה וכן מ"ם פתוחה שנסתמה וכל כיוצא בזה ואפילו במקום שא"צ גרירה כלל אלא כתיבה משהו בלבד מכל מקום אם האות חלוקה לשתיים ונראית כב' אותיות כגון צד"י שכתבה יו"ד נו"ן או שי"ן שכתבה עי"ן יו"ד אף על פי שהתינוק שאינו חכם קוראן כהלכתן אינו יכול לתקנו אח"כ שכיון שענינו רואות שיש להן צורת אותיות אחרות אם כן כשמתקנן אח"כ ה"ז ככתיבה מחדש והרי זה כותבה שלא כסדרה וכן ח"ת שכתבה ב' וייני"ן ופרידתן ניכרת היטיב תיכף ומיד שרואין אותן אבל אם אין ניכרת פירדת החטוטרות שעל גבי וייני"ן עד שיסתכל בה יכול לתקנן אח"כ ואפילו אם התינוק קוראן וייני"ן אין הולכין אחריו באות זו לפי שאין התינוק מורגל בח' כזו שעם החטוטרות (אבל בצד"י ושי"ן הולכין אחר קריאת התינוק בין להקל בין להחמיר אלא אם כן ענינו רואות שהן יו"ד נו"ן או עי"ן יו"ד אין משגיחין על התינוק) וכן אם לא עשה רגל ימנית של יו"ד אין לה תקנה אח"כ

בה הפיסול צריך לגררו ולכתבו מחדש אע"פ שלא נכתב בכתיבה אחת עם הפסול כגון יו"ד העליונה של הא' שהיא נוגעת בנג שתחתיה יותר ממה שצריך להיות נוגעת שאין צריך להיות נוגעת אלא בעוקצה הימני ולא בעצמה כמו שיתבאר בס"ל והוא כתב הנג סמוך מאוד עד שנגע בעצמו של יו"ד צריך לגרור כל הנג והיו"ד שתחתיה ולכתבה מחדש אבל אם עוקצה השמאלי נוגע בנג ולא עצמה של יו"ד כשר שאף בלא עוקץ זה שם יו"ד עליה אינו פוסל בנגיעתו ואם יו"ד התחתונה נוגעת בעצמה לנג א"צ לגרור הנג אלא יו"ד התחתונה בלבד שנעשית בפיסול וה"ה ברגל התי"ו:

~ יום רביעי ~

כז וכן הדין ביו"ד השי"ן והעי"ן והצד"י והפ"א שנגעו בנוף האות בעצמן ולא בעוקצן בלבד שצריך לגרור כל מה שכתב באותו אות אחר שנעשה בה הפיסול ואין קריאת התינוק מועלת בזה כלל כיון שענינו רואות שאין האות כתיקונה וכן אם נגעו רגלי הה"א והקו"ף בנג אפילו נגיעה דקה כחוט השערה ותינוק שאינו חכם קוראן כהלכתן פסולות ואין תקנה להפרידן משום חק תוכות ומכל מקום אין צריך לגרר כל האות אלא די שיגרר הרגל שנעשית בפיסול ויחזור ויכתבנה אבל הנג וירך ימיני שנעשה מתחלה בהכשר אין צריך לגרור ומכל מקום אם כתב מתחילה ר"ש ואח"כ טעה ועשה לה תג כעין דל"ת אין לה תקנה בגרירת התג בלבד שכיון שאין עושה מעשה בנוף האות אלא היא נעשית ר"ש על ידי גרירה בלבד הרי זה כחק תוכות משא"כ בה"א וקו"ף שעושה מעשה בנופן שגורר רגלן וחוזר וכותבן מחדש והרי זה כאלו כותב כל האות כיון שאין שם ה"א וקו"ף עליהן בלי רגל זו ולפ"ז גם ברי"ש שטעה ועשה לה תג כעין דל"ת יש להקל בגרירת התג עם הנג בלבד או עם הירך בלבד כדי לעשות מעשה בנוף האות והשאר אין צריך לגרור כיון שנעשה בהכשר מתחילה ואע"כ המחמיר לגרור את כולה תבא עליו ברכה:

בח וכל זה כשהפיסול הוא בצורת גוף האות אבל אותיות הנוגעות ודבוקות זו בזו בין שנדבקה קודם שנגמרה השנית שלא היתה עליו צורת אות בהכשר מעולם בין שנדבקה אחר שנגמרה יכול להפרידן בסכין וכשר ואין בזה משום חק תוכות כיון שלא היה פסולן בנופן אלא מחמת חסרון היקף גייל סביב להן לפיכך אם נשתנה צורת האות ע"י דביקתה לחברתה אין פירוד מועיל בה ודינה כמ"ם שנסתמה שכל מה שנכתב בפיסול צריך גרירה ויש אומרים שה"ה אם כל אורך האות דבוקה לחברתה אין פירוד מועיל בהן:

כט כל מקום שאין פירוד מועיל אין העברה בקולמוס על האות מועלת שלא יצטרך לגררה ולכתבה מחדש

נער ואינו מכיין בכתיבתו אלא ליפות הכתב להתלמד ולהתרגל בו ולא לשם קדושה וכוונת מצוה בעולם והרי עונש הסופר מרובה מאוד ועתיד ליתן את הדין ולקבל עונשו הרבה מאד ועליו נאמר ארור עושה מלאכת ה' רמיה לכן יזהר כל סופר מזה וטוב לו:

~ שבת קודש ~

לד טוב לנסות הקולמוס קודם שיתחיל לכתוב הפרשה שלא יהא עליו דיו יותר מדי ויפסיד וכן יזהר אם טוב הקולמוס לכתוב בו את השם שלא יתחיל לכתוב את השם מיד שלא יפסידנו בריבוי הדיו אלא יעשה כמו שיתבאר כי"ד סי' רע"ו וכן יזהר קודם שיכתוב כל שם לעיין ולקרוא כל מה שכתוב באותה פרשה שלא יהיה שם פסול ולא יבא השם לידי גניזה על ידו ואחר שישלים הפרשה יקראנה כולה בכוונה ודקדוק היטב פעמים ושלש קודם שיכתוב פרשה שניה וכן בשניה ובשלישית ומלבד זה טוב שיחזור ויקרא כל פרשה בתפילין של ראש קודם שיתננה בתוך ביתו שמא תתחלף לו באחרת ולמה יחזור לדקדק ולהגיה כל פרשה אחר שהשלימה מפני שאם ימצא איזה חסרון אות באיזה פרשה לא היא לבריה נפסלה אלא כל מה שלאחריה גם כן נפסל על ידה משום שיהיו שלא כסדרן עם פרשה המוקדמת שיכתוב מחדש לאחריה וכן ממעם זה אינו יכול לתלות האות שנחסרה בין השיטות כדרך שתולין בספר תורה לפי שבתפילין נאמר והיו בהויות יהיו שצריך להיות כסדרן וכן במוזה:

לך אבל אם ייתר אות אחת יש לה תקנה ע"י שיגרר אותה אם היא בסוף התיבה או בתחלתה אבל אם היא באמצע התיבה פעמים שאין תיקון מועיל משום שכשיגררנה יהיה נראה כב' תיבות ופעמים שתיקון מועיל ע"י שיגררנה וימשוך האות שלפניה שתמלא מקומה ולא תהיה התיבה חלוקה כגון לאבותיך שכתב מלא וי"ו אחר הב' יגררנה וימשוך הב' שלפניה שתמלא מקומה וכן אם התיקון תלוי בכ"ף או דל"ת או רי"ש שאפשר להמשיכן מעט למלא מקום אות היתירה שנגררה אבל אם האותיות שאפשר להמשיכן הן אחר אות היתירה שאי אפשר להמשיכן לאחריהם עד שיגרר מהם תחילה כגון שאר שכתב מלא וי"ו אחר הא' שאי אפשר למשוך הרי"ש לאחריה עד שיגרר רגלה תחילה ונמצא שביטל צורתה וכשמתקנה אח"כ נמצא כתוב שלא כסדרן ואין תקנה אלא א"כ יכול למלאות מקומו ע"י שיעבה קצת האות שלפניה ושלאחריה שאין בזה משום שינוי האות משא"כ כשהאותיות שאפשר להמשיכן הן לפני האות היתירה אזי אפשר להמשיכן הרבה מבלי שיגרע מהם כלום:

(אפילו אם התינוק קורא כתיקונה) מפני שאין שם יו"ד עליה בלא רגל זו ונמצא כתוב שלא כסדרן אבל אם לא עשה עוקץ השמאלי יכול לתקן אח"כ שאף בלא עוקץ זה שם יו"ד עליה ואין בעשייתו משום כתוב שלא כסדרן:

~ יום שישי ~

לא הכתיבה צריכה להיות לשמה שיכתוב הפרשיות לשם קדושת תפילין בפירוש ואם כתבן סתם פסולות והאזכרות צריך לכתבן לשם קדושתן בפירוש ואם כתבן סתם יגנוו ויש להסתפק בכל מקום שצריך לשמה אם די במחשבה שיחשוב בלבו שעושה דבר זה לשם מה שצריך לעשותו כגון הפרשיות לשם קדושתן והאזכרות לשם קדושתן או אם צריך להוציא כן בשפתו ולא די במחשבה לבד וספק של תורה להחמיר וצריך שיאמר בפיו בהתחלת הכתיבה אני כותב פרשיות אלו לשם קדושת תפילין ומלבד זה בכל פעם שכותב אזכרה צריך שיאמר שכותבה לשם קדושת ה' ואם לא אמר כן בפירוש בכתיבת האזכרות אלא הושב כן בלבו כשרות בדיעבד הואיל והוציא בתחלת הכתיבה בפיו שכותבן לשמן אבל אם לא הוציא מפיו בתחלת הכתיבה יש להחמיר בשל תורה ולפסול אפילו בדיעבד אע"פ שחישב בלבו אבל בעיבוד העורות יש להקל בדיעבד אם חשב בלבו בתחילת העיבוד שמעבדן לשם ספר תורה או תפילין אע"פ שלא הוציא בשפתו לפי שיש אומרים שא"צ עיבוד לשמה אלא למצוה מן המובחר אבל בדיעבד כשר אע"פ שמעובד שלא לשמו ואף שאין דבריהם עיקר מכל מקום יש לסמוך ע"ז להקל בדיעבד כשהחישב בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתו כיון שיש להסתפק שמא די במחשבה לבריה אפילו לכתחילה:

לב כשבא להתנמנם לא יכתוב מפני שאינו כותב או בכוונה לשמה (שאף שלומר בפיו א"צ אלא בתחילת הכתיבה מכל מקום במחשבתו צריך להיות בכל הכתיבה שכותב לשם תפילין ולא כמתעסק בעלמא כמו שבגט צריך להיות במחשבתו בכל תורף הגט שכותבו לשמו ולשמה כמו שנתבאר למעלה):

לג צריך לדקדק מאוד בחסירות ויתרות שאם חסר או יתיר אות אחת פסולין התפילין ונמצא המניחין אותן מברכין בכל יום ברכה לבטלה וגם שרוין בכל יום בלא מצות תפילין ונמצא עונש הסופר מרובה לכן צריך להיות מאוד ירא שמים וחרד לדבר ה' המתעסק בכתיבת התפילין ותיקונם וגם צריך להזהיר ולמחות בסופרים המניחים לנעריהם לכתוב תפילין או מזוזות ואם רואה שנכתבו כהלכתן אזי מוכרן והוא מחמיא את הרבים ומכשילן בתפילין ומזוזות פסולין כי הנער

~ 'לקוטי תורה' פרשת תזריע - הפרשה החסידית ~

שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתִגַּל הָעֵקְרָה

מ"ד, אִזוּ יוֹלְדֵת זָכָר, דְּהֵיִינוּ שְׂמוּלְדַת בְּחִינַת אֲהָבָה בְּשִׁמּוֹת יִשְׂרָאֵל שְׂמֻבְחֵינַת דְּכָר.

דְּהֵיִינוּ, בְּחִינַת אֶהְבֵּה־דָבָר, שֶׁהִיא בְּחִינַת "מִי לִי בְּשִׁמּוֹת, וְעַמּוּד לֹא חִפְצָתִי" (תהלים עג, כה) - פִּירוּשׁ: אֶפִּילוּ מִה שֵׁ"עַמּוּד" - בְּקִרְוֹב לָךְ.

וְהֵיִינוּ מִה שְׂפֻתוֹב (תהלים לו, י): "כִּי עַמּוּד מְקוֹר חַיִּים", שֶׁהֵם חַיֵּי הָעוֹלָם-הַבָּא, וְתַעֲנוּג אֱלֹקֵי שְׂנַמְשֵׁךְ לְנִשְׁמוֹת בְּגוֹעָרָן לְהַתְעַנֵּג עַל ה' מַחֲמַת הַשְּׁנָתָם וְהַשְּׁפִלְתָּם בְּהַשְׁגָּה וְהַשְּׁפִלָּה מוֹפְלָאֵת מְאֹד, וְעַם כָּל זֶה אִין הַשְּׁגָה זֹ מַנְעַת אֵלָא בְּבַחֲינַת "עַמּוּד", שֶׁהוּא דְּכָר הַטָּפֵל וְכַמֵּל אֶצְלָךְ, וְלֹא 'אַתָּה' מִמֶּשׁ, כִּי "לִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בֵּיהּ כְּלָל", אֵלָא הַשְּׁנָתָם הוּא בְּבַחֲינַת "זִיו הַשְּׂכִינָה" - זִיו וְהָאֵרָה בְּעֵלְמָא.

וְאִי לִזְאוֹת "וְעַמּוּד לֹא חִפְצָתִי", אֵלָא הָאֶהְבֵּה־דָבָר הִיא לִיבְטָל וְלִיפְלָל בְּאוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא מִמֶּשׁ, וְ"לֹא־שֶׁתְּאָבָא בְּגוֹפָא דְּמִלְפָּא" - שְׁלַמְעֵלָה מְעֵלָה מְכַחֲינַת זִיו וְהָאֵרָה.

וְהַגֵּם שְׂבַבְחִינָה זֹ אִי אֶפְשֵׁר לְהִיזֹת עַל דְּרָךְ "יִושְׁבִין וְנִהְיִין מְזִיו", כִּי אִם אֲדַרְכָּה בְּחִינַת בִּיטוּל בְּמִצִּיאוֹת, וְכַבִּיטוּל וְהַתְּפַלְלוֹת הַנֵּר בְּאִבּוּקָה,

(וְכַמּוֹ שְׂכַתוֹב בְּ"סֵפֶר שֶׁל בֵּינוּזִים" פֶּרֶק י"ט): "הַגֵּם שֶׁתְּהִיָּה אִין וְאֶפְסֵם וְתַתְּכַפְּטֵל שֶׁם בְּמִצִּיאוֹת לְגַמְרֵי כו", מִה שְׂאִין בֵּן בְּחִינַת "יִושְׁבִין וְנִהְיִין" - שְׂמַחוּתָהּ וְעִצְמוּתָהּ כְּמוֹ שֶׁהוּא כו),

אֵף עַל פִּי כֵן זֶה רְצוּנָה וְחִפְצָּה - לְהַתְּכַפְּטֵל בְּמַחוּתוֹ וְעִצְמוּתוֹ, מִלְּהִיזֹת נִהְיִין רַק מְזִיו כו³.

וְאֶהְבָּה זֹ נִקְרָא בְּחִינַת דְּכָר - כְּמוֹ מְעֵלַת הַזָּכָר עַל

"שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתִגַּל הָעֵקְרָה בְּקִרְוֹב בְּנִיָּה לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה"²:

הִנֵּה בְּמֵלֶת "תְּשִׁישׁ" יֵשׁ ב' פִּירוּשִׁים:

הָא': לְשׁוֹן 'פּוֹעֵל עוֹמֵד', וְקָאֵי עַל הָעֵקְרָה, וְ"תְשִׁישׁ" - לְשׁוֹן נִקְבָּה, שֶׁהָעֵקְרָה תְּשִׁישׁ בְּעִצְמָהּ וְתִגַּל בְּקִרְוֹב בְּנִיָּה.

וְהב': לְשׁוֹן 'פּוֹעֵל יוֹצֵא', וְקָאֵי עַל תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ־הוּא, שְׂאוֹמֵר לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא לְנוֹכַח: אַתָּה תְּשִׁישׁ אֶת הָעֵקְרָה וּמְמִילָא הִיא תִּגַּל. (כִּי 'נִכַח לְזָכָר' - הִיא שׁוֹה עִם לְשׁוֹן 'נִקְבָּה נִסְתַּרְת' פִּדוּע).

וְלְהַבִּין זֶה, יֵשׁ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה בִּיאור עֲנִין וְתִגַּל הָעֵקְרָה בְּקִרְוֹב בְּנִיָּה" - שְׂאִם הִיא עֵקְרָה שְׂלֵא יוֹדָה, מֵאִין לָהּ בְּנִים שֶׁיִּקְבְּצוּ לְתוֹכָהּ?

וְהַעֲנִין: כִּי הִנֵּה אָמְרוּ רז"ל עַל פְּסוּק (נִקְרָא י. ב.) "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר": "אִשָּׁה מְזַרְעַת תַּחֲלָה - יוֹלְדֵת זָכָר, אִישׁ מְזַרְעֵת תַּחֲלָה - יוֹלְדֵת נִקְבָּה".

וְלְהַבִּין זֶה בְּעִבּוּרַת ה':

הִנֵּה נוֹדָע, שְׂכַנְסַת־יִשְׂרָאֵל נִקְרָאֵת בְּשֵׁם "אִשָּׁה", וְתְקוּדָשׁ בְּרוּךְ־הוּא נִקְרָא בְּשֵׁם "אִישׁ", וְכַמּוֹ שְׂכַתוֹב (הוֹשֵׁעַ ב, יח): "כִּיֹּם הַזֶּהוּא [...] תִּקְרָאֵי אִישִׁי כו".

וְהִנֵּה, כְּמוֹ שְׂבָאִישׁ וְאִשָּׁה עַל דְּרָךְ מְשָׁל, "אִשָּׁה מְזַרְעַת תַּחֲלָה - יוֹלְדֵת זָכָר", כִּד הִנֵּה בְּכַנְסַת־יִשְׂרָאֵל עִם תְּקוּדָשׁ בְּרוּךְ־הוּא: בְּשֵׁה"אִשָּׁה", הִיא כַּנְסַת־יִשְׂרָאֵל, "מְזַרְעַת תַּחֲלָה", הֵיִינוּ בְּחִינַת אֶתְעָרוּתְא־דְּלִתְמָא מְלַמְטָה־לְמַעְלָה, בְּחִינַת "וְאֵל אִישׁךָ תִּשׁוּקְתֶךָ" (בְּרַאשִׁית ג, טו), שֶׁהוּא עֲנִין תְּנַקְרָא בְּלְשׁוֹן תְּקַבְּלָה בְּשֵׁם "תְּעֵלָאֵת מִ"נ", וְאַחַר כִּד נִמְשָׁךְ אֶתְעָרוּתְא־דְּלְעִילָא, וְהַמְשַׁכַּת

3. (עֲנִין מִה שְׂנַתְבָּא דְּבַדְּבִיר הַמִּתְחִיל "מְצָה זו", בְּעֲנִין מוֹחִיךְ־דְּאִימָא. וְעֲנִין מִה שְׂנַתְבָּא דְּכַרְשֵׁת בְּהַר, דְּבַדְּבִיר הַמִּתְחִיל "כִּי תְבוּאוּ אֵל הָאָרֶץ", בְּעֲנִין "וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב").

1. (נִאֲמַר בְּחַתּוּמַת הַרֵב מְנַחֵם נְחוּם, נָכַד רַבְנֵי, בֵּן אֲדָמוּר הָאֲמֻצְעֵי, בְּסֻמְכוֹת לְפָרְשַׁת תְּצַוָה תְּקַע"ב).
2. (נִסַּח בְּרִכוֹת נְשׂוּאִין).

הם רק אתערותא דלתתא לאהבה ויראה תפאים מלמעלה בבחינת אתערותא דלעילא⁴. ולכן, אם האתערותא דלתתא קדמה תחלה – שמייגע את עצמו להוליד אהבה ויראה מרוח בינתו כו', אזי נמשך האתערותא דלעילא מבחינה ומדרגה גבוהה, מפנימיות האור והחייות שמאיר אור אין סוף ברוך הוא בכנסת ישראל; ועל ידי זה "יולדת זכר" – שיערה עליו רוח מפורסם⁵ להיות האהבה בבחינת אהבה דרבה – למעלה מהשגת נפשו – שיחפז ללכלל ולאשתאבא כו'.

אך לפעמים, הגם שאין אתערותא דלתתא מלמטה, עם כל זה נמשך אתערותא דלעילא תחלה – לעורר אתערותא דלתתא, וזהו הנקרא "איש מזריע תחלה". ואתערותא דלעילא זו, כיון שנמשכה בלי אתערותא דלתתא, אינה רק מבחינת חיצוניות האור והחייות שמאיר אין סוף ברוך הוא.

ולכן, אף על פי שהיא מעוררת גם פן התהוות אתערותא דלתתא, ונעשה בחינת הולדה – מאחר שיש אתערותא דלעילא ואתערותא דלתתא, אך ההולדה היא רק בחינת נקבה, שהוא האהבה זוטא הנ"ל לרוות צמאונה לכך ולא להשתפך נפשה בכיול ההשגה פני בפי האבוקה⁷.

והנה, כשכנסת ישראל היא בבחינה זו ד"איש מזריע תחלה" – נקראת עקרה. ואף על גב ש"יולדת נקבה", שהיא בחינת אהבה זוטא, נקראת "עקרה" כאלו אינה יולדת כלל, לפי שגם הולדה זו לא נמשך בה מצד עצמה על ידי אתערותא דלתתא שלה, רק שנמשך על ידי קדימת האתערותא דלעילא ד"איש מזריע תחלה" – אם פן אין נקרא ההולדה על שמה, ולכן נקראת עקרה.

ועל זה אמר "ותגל העקרה בקבוץ בניה" – פירושו: שאף גם כשהיא בבחינת עקרה – אלא שהאתערותא דלעילא מקדים לבוא לעורר אתערותא דלתתא – אף על פי כן יהיה "קבוץ בניה", דהיינו שתהיה "יולדת זכר".

ואיך יהיה זה? לזה אמר "בשמחה", שעל ידי השמחה של מצוה יוכל להיות בחינה זו, דאף על גב ש"איש מזריע תחלה", עם כל זה תהיה "יולדת זכר".

הנקבה. פי "נשים דעתן קלות", מה שאין פן הזכר – שהוא ברידעת. וזהו שבחינת אהבה דרבה הנ"ל נקרא דכר – שהוא דעת חזק, שבוחר העיקר ולא הטפל, הגם שלא יהיה בבחינת יש כו', ואינו חפץ הטפל אף שיהיה נשאר על מהותו – "נהנין מזיו כו'".

ואף על פי שגם בחינה זו נקראת "מקור חיים", וכדאי כל יסורים דגיהנם בשביל "ליתי לגן עדן", אפלו הכי הוא רק בחינת "עמוד" כנ"ל, ואינו ערוך כלל לגבי אור אין סוף ברוך הוא. פי "כיו"ד נברא העולם הבא", שכל בחינת העולם הבא אינו אלא בחינת נקודה. ולכן לא יחפז לעשות הטפל עיקר בשביל הלגומיה שלו.

וזהו הנקרא במשנה (אבות א, ג): "שלא על מנת לקבל פרס" – שבחינת "נהנין מזיו" נקרא 'פרס' – שאינו רק פרוסה – מלשון "הלוא פרוס לרעב לחמד" (ישעיהו נה, ז), ולכן אינו חפץ בפרוסה זו וזו זה, כי אם "לאשתאבא בגופא דמלכא" – בבחינת ביטול בעצמיות אור אין סוף ברוך הוא כו', אשר שם פרוסה הנ"ל בלא ממש חשיבי, כמטה באוקיינוס.

מה שאין פן בחינת "יולדת נקבה", זהו בחינת אהבה זוטא – שהאהבה היא "על מנת לקבל פרס" בגן עדן. דהיינו, שחפץ קרבת אלהים ולדבקה בו, דהיינו שתשאר עצמות ומהות הנפש כמו שהיא – דבוקה בו יתברך בגן עדן. וזהו בחינת "נפשי אויתיד" (ישעיהו כו, ט) – פאדם המתאווה לחיי נפשו כו'.

ולכן בוחר יותר בבחינת הפרס, שהוא רק זיו והארה – "כיו"ד נברא כו'" – כדי לישאר על מהותו ועצמותו של הנפש, ואינו חפץ לאשתאבא וליבטל – כהתפללות גר באבוקה – בעצמיות אור אין סוף ברוך הוא. ונקרא בחינת אהבה זוטא זו בשם נקבה, ש"דעתה קלה", שעושה את הטפל עיקר, דהיינו "על מנת לקבל פרס" – בשביל הלגומיה שלו. וזהו "נפשי אויתיד בלילה", שבחינת אהבה זו נקראת עדיין "לילה", היא אהבה של חושך כו'.

וזהו הפירוש שבשנה"אשה מזרעת תחלה" – יולדת זכר, מה שאין פן "איש מזריע תחלה" – יולדת נקבה: פי הנה נודע, שהאהבה ויראה שהאדם מעורר בנפשו

4. (היו כעברים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס).

5. (כמו שנתבאר על פסוק "וארא אל אברהם". וב"הערה לתיקון תצות").

6. (לשון הכתוב (ישעיהו לב, טו): "עד יערה עליו רוח מפורסם").

7. ועיין בזה פרשת תזריע, דף מ"ה, סוף עמוד א'. ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "היה מספר", בענין "בת קול מברזית". ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "שבת שבתון הוא".

שיוצא אז חוץ לגדרו והנבלת המדות, ולכן יוכל להתגלות לקטן כמו לגדול בשנה ממש; כמו כן למעלה ממש, בבחינת התגלות שמחה עליונה, הנה אז מתחברים, ומתערבים ומתפללים יחד כל האורות עליונים, עד שאין שום הפרש בין מעלה ומטה ימין ושמאל כו'.

ואזי נמשך שאף עקרה תקבץ בניה, דהיינו, שאף על פי שהיא בבחינת עקרה, ו"איש מזריע תחלה", עם כל זה תהיה "יולדת זכר כו'". וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "דני ושמחי בת כו'", שזהו ענין "איש ואיש יולד בה כו'" (תהלים פו, ה), ענין שם.

וזהו שאנו מבקשים "שׁוֹשׁ תְּשׁוּשׁוֹ וְתַגַּל הַעֲקֵרָה כו'": שעל ידי השמחה של מצוה מלמטה, ש"העקרה" – היא בנסת־ישראל – "תשיש ותגל" בעצמה ב"שמחה של מצוה", על ידי זה מעוררים גילוי שמחה עליונה¹⁰, ועל ידי זה אמה "תשיש ותגל העקרה", והוא ענין "משמח ציון בבניה כו'".

ולכן, על ידי השמחה, גם כן לא יהיה בחינת "ועבדת את אויביך". שכל בחינת שינויים, והנפילה מעבודת ה' מגדלות לקטנות, גם הנפילה בתאוות, שזהו ענין "ועבדת את אויביך", כל זה הוא רק "תחת אשר לא עבדת [..] בשמחה", כי אם בבחינת 'יש מי שאוהב ומשיג', שהוא בחינת לגרמיה, ומזה נמשך הנפילה כו', אבל על ידי השמחה בה' לא יהיו שינויים אלו כו'.

(וענין ביהר) בפרשת ויחי דף רכ"א, ובפרשת אמור דף ק"ו, בענין "אתר דמשתני". והיינו בחינת אהבה־זוטא, שמבחינת "נשים דעתן קלות", בבחינת "לגרמיה", לכך יש בה שינויים¹¹. מה שאין כן בבחינת אהבה־רבה, שמבחינת דבר, אין בה שינויים ונקראת "עין חיים"¹². והשמחה בה' מרחקת גם כן מן התאוות¹³.

וענין מה שנתבאר גם כן פרשת בשלה, על פסוק "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים", ועל פסוק "אסרי לגפן כו'", שהשמחה צריכה להיות כלולה בראה וביטול כו'¹⁴):

והענין: דהנה כתיב (דברים כח, מדמח): "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לכב מרוב כל, ועבדת את אויביך וגו'". דלכאורה משמע, אף על פי שעובד אלקים, רק שאין העבודה "בשמחה וטוב לכב" אזי יומשך העונש – "ועבדת את אויביך", וזה אינו מובן: כי מפני מה יהיה העונש המר הזה מחמת חסרון השמחה לכד?

אך הענין, כמו שכתוב (קהלת ג, ט): "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחמא", ומחמת זה נמשך העונש, ואף על פי כן, אילו היה עובד את ה' ב"שמחה של מצוה", היה גדול כח שמחה זו – שמעורר השמחה למעלה כביכול, והיא מבטלת הדינים כו', כי "באור פני מלך חיים כו'"⁸ (משלי טו, טו). מה שאין כן "תחת אשר לא עבדת [..] בשמחה כו'" – נמשך העונש על העונות אשר "אין צדיק בארץ כו'" כנ"ל.

ועל דרך זה יובן גם כאן:

כי הנה כל הנ"ל מה שיש הפרש בין "אשה כי תזריע" שאז יולדת זכר, ובין "איש מזריע תחלה" – שאינה יולדת אלא נקבה, והו דוקא כאשר אור אינסוף ברוך־הוא נמשך בדרך וסדר הדרגת ההשתלשלות שעל פי מאמר "קו המדה"⁹.

שכך היא המדה: שאם "אשה מזרעת תחלה", ואכשור דרי – שיש אתערותא־דלתתא – יומשך אתערותא־דלעילא מבחינה עליונה עד שתהיה "יולדת זכר" – בחינת אהבה־רבה. מה שאין כן בשלא אכשור דרי, ולכא אתערותא־דלתתא, אזי המדה – שנמשך האתערותא־דלעילא, רק מבחינת חיצוניות, עד שאינה יולדת אלא נקבה.

מה שאין כן על ידי "שמחה של מצוה" – שמעורר בחינת שמחה העליונה, שהשמחה גורם הגילוי, והוא שהאור בא ונמשך מעצמות המאציל בתוספות ועילוי רב שלא בדרך וסדר ההדרגה.

על דרך דוגמא, בחינת השמחה במלך בשור ודם –

8. וענין ביהר פרשת תצוה דף קפ"ד, עמוד ב').
9. (רמב"ו לא, לה).
10. (וכמו שנתבאר במקום אחר – על פסוק "שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בַּהֲגִיָּה". ענין שם).
11. וכמו שנתבאר על פסוק "תכלילי עינים".
12. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "מקושי עמים".
13. כמו שנתבאר בדבור המתחיל "ה' לי בעוזר". וענין מה שנתבאר ב"ביאור על פסוק צאינה וראינה" מענין זה.
14. (וענין מה שנתבאר עוד מזה בשיד השירים, ב"ביאור על פסוק 'צאינה וראינה').

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויאמר גו' לך לך

ובאמת הלא אנו רואים שיש באדם ב' קוין ימין ושמאל ברצון ושכל ומדות וגם בנופו יד ימין ויד שמאל כו' אלא צ"ל דנטייות הללו עצמן הן באין מכח קו היושר דוקא כמו קו המשקולת שמעמיד כפי המאזנים לימין ושמאל בשה כנ"ל ושרש הדבר הוא מה שנק' אדם ישר עד שהקוין שבו בלי נטיה ביותר מכפי מה שהוא באמיתת עצמותו כו' הנה זהו מצד שנמשך מן העצמות בלתי ממוצעים כלל אלא כמו שהוא בעצמות ממש כן נמשך ובא בנופו שאז ודאי הילוכו ביושר בלי נטיה לאיזה צד ממילא כמו (בראשית ב, ו) ויפח באפיו נ"ח. שהלכה הנשמה שלא ע"י ממוצעים שאז הולכת ביושר כמו שהיתה כלולה תחלה בעצמותו ע"כ גם בהתלבשות' בגוף בקוין ימין ושמאל נק' ישר בלי נטיה לצד יותר מכפי שהוא בעצמות ממש ונמצא שפי' ישר בלי נטיה וכלי ממוצע הכל א' דהא בהא תליא שאם היה הולך ע"י ממוצע ממילא היה נמשך בנטייות לצד בשנוי מכפי שהוא בעצמות כו':

(לו) אך עדיין יש להבין למה גם כל ספורי מעשיות שבס' זה דבראשית וגם מתולדות הגוים כישמעאל ועשו שנכתבו נק' הכל בשם ס' הישר דוקא כו' ולמה יהיה גבוה במדרגה מן המצות הכתובות בס' שמות וס' ויקרא כמו ויאמר ה' אל משה שבכל מצוה שהוא בחי' פנימית רצה"ע ממש ולמה שיהיה של עבדי אבות או ספור מעשה פשוטה או סדר התולדות נכתבו באריכות הרבה יותר והן גבוהות במעלה ומדרגה עד שנק' שרש ומקור לספרים האחרים כנ"ל אמנם הנה פי' הפשוט בשם ישר הוא כאשר הולך ביושר בלי נטיה כלל לכאן ולכאן שכל דבר שנמשך ממנו בדרך קוין בנטיה לימין ושמאל אינו נק' ישר אבל ישר הוא דבר ההולך בשה ובמישור מראש לסוף בלי נטיה לשום צד כמו השכל והרצון שהולך ביושר בלי נטיה לקוין לימין או לשמאל ביתר מכפי שהוא אמיתת הדבר כמו שהוא ממש וז"ש אשר עשה האלקי את האדם ישר כו' שהנשמה שנק' אדם נמשך אורה מן העצמות ביושר בלי נטיה כלל לימין ושמאל כו'

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - אחרי ה"א תלכו

בנפשו אע"פ שביד החיות אלקי ע"י הנסיון ישאר למעלה בבחי' מקיף כי כדי שיומשך בגלוי הוא ע"י הבינה דוקא) שע"י ההתבוננות נעשה הרחבת הדעת להגדיל האהבה המסותרת בלב שהיא בהעלם בבחי' נקודה חדא וע"י ההתבוננות נגדלת ונתרבה האהבה ויוצאת מהעלם אל הגלוי כו'. וענין התבוננות זו שגורמת הגדלת האהבה זו היא מכואר בפסוק אחרי ה' אלקיכם תלכו כי הנה ביאור ענין אחרי וביאור ענין תלכו, הוא ע"פ מה שנודע מאמר המחדש בטובו בכל יום מע"ב שבכל יום מתחדש חידוש הבריאה מאין ליש וכמו שהיתה תחלת הבריאה בששת ימי בראשית מאין ליש ממש כמ"כ עתה מתחדשת הבריאה יש מאין ממש, ולהבין ענין יש מאין והלא כתיב כי ממך הכל (א"כ ר"ל איך שייך לומר מאין והלא חיות

ג. (אך הנה ארו"ל אם אין בינה אין דעת ור"ל דהגם שע"י שעומד בנסיון בא לידי בחי' דעת את ה' אך היינו כשיתאמץ בזה להגיע לבחי' זו ע"י התבוננות בה) והיינו כאשר תתבונן נפש המשכלת בגדולת א"ס ב"ה כל חד לפום שיעורא דילי' וכמארו"ל אם אין בינה אין דעת (שע"י ההתבוננות דוקא הוא הכלי להגיע לבחי' הדעת והרגשה בחי' והלכך אע"פ שע"י הנסיון נתברר בחי' החיות אלקות שהוא בחי' הדעת מ"מ לא יוכל להמשיכו בנפשו רק ע"י הבינה שהיא הכלי לזה וכמו ער"מ כמו"מ גשמי כתיב וברכך בכל אשר תעשה דוקא הרי שאע"פ שנקצב לו פרנסה מ"מ צריך לעשות כלי לזה שבוה יומשך הברכה כך צריך להתבונן כדי שע"י יתרבה הדעת כו' ואם אין בינה לא יומשך הדעת

אלקות מתלבשת בתוכיות הנברא ומוזה נתהוה כו' וא"כ אינו מאין ממש), ועוד דהכתי' וכולא קמי' בלא כו' שכל מה שלמטה מטה הוא קמי' בלא ואין כו' ולמה נק' הבריאה יש מאין והרי נהפוך הוא (שלמעלה היש ולמטה הוא אין), אך ע"ז אמר דהע"ה כי עמך מקור חיים באורך נראה אור שהאמת הוא שמקור חיים הוא עמך כי ממך הכל ומ"מ נק' יש מאין כי באורך נראה אור פי' באור וזו בעלמא כמשל זיו השמש מהשמש שאינו מערך מהותו כלל, כך השתלשלות והתהוות כל העולמות הם רק בחי' הארה והארה דהארה בעלמא, באורך הם עולמות עליונים, נראה אור, הם עולמות תחתונים שהם הארה דהארה כו', וכולם נשתלשלו מבחי' זו והארה בלבד ולכן אמר כי עמך ולא אמר כי אתה, דהוה משמע שאתה בעצמך כביכול הוא המתלבש כו' אבל כי עמך פי' שמקור החיים הוא טפל ובטל עמך שנמשך מבחי' זו בלבד כי מהותו ועצמותו כביכול אינו בגדר השתלשלות והתלבשות כלל, ולכן נק' הבריאה יש מאין דהיינו מבחי' שהוא כאין ואפס וכלא נחשב שאינה מבחי' עצמותו ומהותו ית' כלל רק זיו והארה ממנו ית' והיא בחי' ומדת מלכותו ית' וכמ"ש מלכותך מל' כ"ע שע"י שעלה במחשבתו אנה אמלך כו' שבחי' מלוכה היא רק בחי' שם שהיא התפשטות לזולתו להיות שמו נק' מלך עליהם שאין זה אלא זיו כו'. (אך עדיין אין מיושב ענין בריא' יש מאין דפירש מאין היינו שנתהוה היש ודבר הנברא מאפס המוחלט ממש, וזהו גודל החידוש וגודלת א"ם ב"ה שהוא לבדו שבכחו לברוא יש מאין ואפס המוחלט, ולפי הנ"ל קשה אך נק' זה יש מאין כיון שיש חיות אלהות המתלבש בהנברא א"כ אינו מאין ואפס כו', והענין כי הנה ענין עלה ועלול הוא שהעלול יש לו ערך לעילתו כמו המדות לגבי השכל אבל התהוות הגשמיית מן הרוחניות כיון שאין הגשם מערך וסוג מהות הרוחני' שאינו בגדר מקום ומדה ודמות גוף כו' א"כ אפילו רבוא רבבות השתלשלות לא יועילו להיות התהוות גוף גשמי מן הרוחנית, רק הוא ית' לבדו הכל יכול, וא"כ אף שהחיות רוחני מתלבשת בהגשם להחיותו ה"ז נקרא יש מאין ממש כיון שאין ערך ול"ז כלל ויש מיש אינו רק בבחי' עלה ועלול שהעלה הוא ממהות וסוג העלול א"כ התהוות העלול אינו חידוש מאין ממש שכבר הי' לעולמים בבחי' העלה וזה כמו התהוות המדות מהשכל כנ"ל או גשמיית מגשמיית כמו הוצאת הכסף והב מעפר הארץ כו' משא"כ גשמיית מרוחני' ה"ז יש מאין אע"פ שהחיות הרוחני מתלבשת בגשמי וכמו שאין ערך גשמיית לרוחניות כך ממש אין ערך אפילו גשמיית ומלאכים לגבי חיות אלהות המהוה אותן ואפילו בחי' ח"ע היא כעשייה גופנית לגבי א"ם ב"ה עד שעם היות מתלבש בהן חיות אלהות מ"מ נק' יש מאין מטעם הנ"ל בגשמיית לגבי רוחניות שזה נרגש ונראה אך שהוא יש מאין ממש אע"פ שהרוחני' מתלבשת בגשמיית וכך הוא ממש אפילו בחי' ח"ע לגבי הארת א"ם ב"ה דלאו מכל איגון מדות

איהו כלל וכנודע שאדם דאצי' נק' אדם דעשי' הלכך הוא בחי' יש מאין ממש וכמ"ש והחכמה מאין תמצא, ועוד יובן בטוב מעם אך שהוא מאין ואפס המוחלט ממש ע"פ המבואר במ"א שכל נברא יש בו שני מיני חיות הא' המתלבש בפנימיותו ונמשך מבחי' ממכ"ע והב' הוא החיות שאינו מתלבש בו והוא בחי' סכ"ע וכמ"ש כי הוא צוה ונברא כו' נו' לשון נברא כאלו הוא ממילא להיות עיקר החיות מבחי' סכ"ע דוקא שהוא בחי' א"ם שממנו דוקא נמשך התהוות היש מאין משא"כ מבחי' ממכ"ע שהוא בחי' הארה מוגבלת כיון שמתלבש בהנברא ובעל גבול כו' וכיון שסכ"ע רק מקיף ממעל ובבחי' למעלה מהשגת כל העולמות ולית מחשבה דילהון תפיסא ב' ע"כ נאמר ונברא מצד הריחוק שאין ערך אליו כלל, ועד"ז נת' ג"כ במ"א פי' וענין החכמה מאין תמצא כו', ולהיות כן שעיקר החיות והתהוות היש הוא דוקא מבחי' סכ"ע שאינו מתלבש כלל בהעולמות א"כ ה"ז מאין ואפס המוחלט ממש שהרי אין החיות המהוה אותו מתלבשת בו כלל רק כי הוא צוה ונברא כו' וכל אשר חפץ עשה ורצון וחפץ זה הוא בבחי' מקיף על הנברא כו', ואף שמלוכש בהנברא חיות מבחי' ממכ"ע שמתלבשת בתוכיותו ממש מ"מ הרי עיקר התהוות הנברא דוקא מבחי' סכ"ע כנ"ל שאינו מתלבש בו כלל, ועוד זאת ג"כ אמת שאפילו לגבי חיות זה דממכ"ע המתלבשת בו שייך לומר יש מאין ממש כנ"ל, שהרי התהוות גשמיית הנברא מרוחניות החיות המתלבשת בו אין לך יש מאין גדול מזה, מאחר שהגשמיית אינו ממהות וסוג הרוחניות כלל ועד"ז אפי' בעליונים המלאך אינו בערך החיות אלקות עד דשייך לומר ע"ז יש מאין, כמו ששייך בגשמיית לגבי רוחני' וכנ"ל באריכות. נמצא יש ג' ענינים בפי' יש מאין הא' שאפי' מצד החיות המתלבש בהנברא שייך לומר יש מאין ולא יש מיש כיון שאינו בערך כנ"ל, אך עכ"ז החיות מתלבש בו מבחי' ממכ"ע, אך להיות דעיקר התהוות העולמות הוא דוקא מבחי' סכ"ע כמבואר במ"א בארוכה, וכמבואר הטיב בס' מבוא שערים בתחלתו שהי' יכול להיות התהוות העולמות ע"י בחי' זו בלבד ולא הי' התלבשות החיות רק כדי שיהי' בחי' ראש וסוף כו' ע"ש, אבל עכ"פ עיקר ההתהוות הוא מבחי' זו לבד האינה מתלבשת א"כ ה"ז מאין ואפס המוחלט ממש, ועוד זאת פי' ג' בענין יש מאין דגם בחי' החיות המהוה העולמות, הנה היא רק בחי' אור וזו לגבי מהו"ע ית' וכלא חשיבא קמי' ונק' אין ואפס וז"ש כי עמך מקור חיים שבחי' המקור חיים שממנו נמשך החיות בכל נברא הוא רק עמך טפל ובטל למהו"ע ית' שאינו בגדר עלמין כלל, וענין באורך נראה אור ג' לשונות אלו הי' הארה והארה דהארה והארה דהארה דהארה הנו' באגה"ק ד"ה איהו וגרמוהי חד כו' ע"ש שזהו בחי' ממכ"ע והבן). וזהו ענין ג"פ קדוש א' נגד יש מאין דממכ"ע ב' סוכ"ע ג' אפילו סוכ"ע אין לגבי עצמותו שאינו בגדר עלמין:

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

וכי תאמרו מה נאכל

נשמת אדם, והיינו כמו שמבע הנר לעלות למעלה וליכלל בבחי' אש היסודי, כך נש"י הם חלק הוי' וכמ"ש כי חלק הוי' עמו ע"כ האהבה אצלם היא טבעית ליכלל וליבטל לאלקות כו'. והנה המעלה של אהבה זו היינו לפי שאין לה הפסק כמו אהבה של אח ואחות שהאהבה אצלם היא טבעית ואין לה הפסק כלל, וכך נש"י כל ימיהם הם תמיד בביטול הנ"ל מחמת טבע נפשיתם שנעשה להם טבע ואין צריכין שום התבוננות לעורר את האהבה, וכמ"ש אם זכרתך על יצועי באשמורות אהגה כך, וכתוב בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, וזו היא אהבה האמיתית מנקודת אמת לאמיתו שאין לה הפסק ועומדת לעד כו'. אך הנה כתיב פתחי לי אחותי שצריך לפתוח ולהוציא את האהבה הנ"ל מהעלם אל הגילוי, והיינו אף שאהבה זו היא טבע, הוא רק בשרש הנפש כמו שהיא למעלה, אך כיון שירדה הנפש למטה ונתלכשה בנוף ונה"כ המכסה ומסתיר על אהבה זו ונראה העולם ליש ודבר נפרד כו' (וכתיב (משלי ריש סי' י"ח) לתאוה יבקש נפרד שכשהאדם משים רצונותיו בתענוגי העולם או בנצחונות ומדות רעות הוא בחי' נפרד, שלא יוכל להיות אצלו בחי' אור האהבה בגילוי לבחי' ה' אחד ושמו אחד) ע"כ צריך לפתוח את האהבה הנ"ל ע"י אתכפי' כו' ולשבר את ההסתר וההעלם של נה"כ כו' (וזהו שורש ענין ספה"ע שסופרים מ"ט יום, שהוא בירור נה"כ כנודע, וכת"י תספרו חמשים יום כו' והיינו שע"י הספירה שהוא הפתיחה של הפתח ממילא בא הגילוי של יום החמישים הוא בחי' שער הנר"ן דיניה שהוא בחי' כפתחו של אולם כתר דו"א כו') (ע' בד"ה בשנת היוכל בספר נעשה אדם).

ב) ובזה יובן מאי דכתיב קרוב ה' כו' לכל אשר יקראוהו באמת, פי' שיהי' הקריאה שקורא לו ית' באמת שע"י יחי' גילוי בחי' אמת וכמ"ש ואמת הוי' לעולם, כי עולם הוא בחי' העלם שהוא מעלים ומסתיר על גילוי שם הוי', לפי שהעולם הוא בחי' יש ודבר נפרד כו', אבל אמת הוי' לעולם היינו שיהי' גילוי בחי' שם הוי' כמו שהוא בחי' אני ראשון ואני אחרון כו' שאותיות אמת מורים ע"ז איך שהוא ראשון ואחרון, לפי שהם אותיות ראש תוך סוף כו', א' הוא בחי' אני ראשון ות' הוא בחי' ואני אחרון ומ' הוא בחי' ומבלעדי אין אלקים, וכולא קמו' כלא חשיב ממש, וזהו ואמת הוי' לעולם שיהי' גילוי בחי' אמת בעולם איך שכולא קמו' כל"ח. וזהו שנש"י נק' בשם אחותי כו' לפי שהם ממשויכים בחי' אמת הוי' כו' ומחברים את העולם לאלקות שלא יהי' העולם מסתיר כלל, והיינו לפי ששרש נש"י הם בבחי' אחותי, לפי שנש"י עלו במח', והנה אנו רואים שהחילוק בין מחשבה לדבור שהדבור נעשה נפרד לחוץ, משא"כ המח' מתאחדת עם עצם הנפש ואינו נעשה נפרד כלל, וזהו ג"כ החילוק למעלה שכל העולמות נתהוו מבחי' דבור העליון וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו כו' ע"כ הם נראים ליש ודבר נפרד כו' משא"כ נש"י עלו במח' ע"כ הם מתאחדים באלקות, שהרי אפי' שכל א"א לחשוב בלתי אותיות המח' כו' והם מתאחדים ממש עם השכל ומיד שנוגד השכל נולדו עמו אותיות המח' כו', ע"כ גם אח"כ שירדו למטה הם ג"כ מתאחדים וכמלים לאלקות ומודים שהאמת הוא כדעה העליונה כו'.

והנה זהו בחי' אהבה הטבעית שבנש"י וכמ"ש נר הוי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המשך תער"ב ~

נשא את ראש, ש"פ נשא, תרד"ע

רמו) והנה ענין המקף דשבת י"ל שזהו ענין ואמת הוי' שמבו' כמ"א שזהו אמיתית דש' הוי' שלמע' שמתצמצם ומתלכש בד' אותיות הוי', והוא בחי' ד"ע שלמע'

מאתלכשות בכלים כו'), ועמשנת"ל פל"א דנקודות שבהקו שהן בחי' הספי' ה"ה בבחי' פשיטות ובבחי' בלי מ"ה כו', וז"ע הוי' אחר, ומ"מ ה"ז התאחדות הפרטים ושייך בהאור שבא בהשתל' עכ"פ. אמנם ש' הוי' דלעילא הוא בחי' עצמות אוא"ם שלמע' מהשתל' דאינו שייך שם שום מדה והגבלה כלל ה"ז בחי' יחיד שמויחד בעצם כו', והגם דגם שם יש ד' אותיות וכמ"ש במ"א שגם בהש' הוי' שברצון יש הד' צמצומים בכח כו', זה יובן ע"פ משנת"ל פ"ל בנ' מדר' שבאור דהאור כמו שהוא במקורו הוא בבחי' חד ממש כו', ועיין משנת"ל פ"ט דע"ס הגנוזות הן בבחי' פשיטות ממש כו', ובאמ"ב שער הק"ש פ"ח שגם ע"ס הגנוזות הן בחי' אחד, והיינו כמו שנת"ל פט"ז דע"ס הגנוזות הן בבחי' עלות הרצון וש' הוי' דלעילא הוא בבחי' אוא"ם שקודם עלות הרצון כו', ולפמ"ש בשער היחוד בחג' מדרגות דיחיד אחד וקדמון באוא"ם שלפח"צ, בחי' יחיד הוא בחי' עצם האור שלמע' גם מקודם בחי' עלות הרצון, דבבחי' קודם עלות הרצון ג"כ שייך ספי' רק שאין מספר לספי' וכמ"ש בהב' דקול דודי כת"י הר"פ ז"ל, והו"ע הוא ושמו אחד בחי' אחד כו', ויחיד הוא בחי' עצם האור שאינו שייך שם ענין הספי' כלל כו', וכמ"ש השל"ה דהוא ר"ת הוא ושמו אחד והיינו דהוא שמו ושמו הוא כולא חד ממש כו'. וי"ל דזהו מ"ש שער החצר הפנימית הפונה קדים (בחי' א"ם קדמונו ש"ע) סגור יהי' ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח, ימי המעשה וביום השבת ר"ת הוי' נאמר הש' הוי' ברמו בר"ת ולא מפורש, והיינו דעצם האור הא"ם הוא למע' מאותיות ממש דהוי' רק ברמו לבר כו', וזהו שנמשך בשבת בבחי' מקיף כו', ועמ"ש בתו"א ד"ה וארא הב' בענין יחוד הוי' ואלקים שיהי' גילוי בחי' ש' הוי' דלתתא, וי"ל שזהו בחי' מי אלה וכנ"ל דאלקים הוא מי אלה שמאיר רק הארה דש' הוי', וגילוי בחי' מי הוא שמאיר גילוי ש' הוי' וזהו שמאיר בשבת בבחי' פנימי כו' ושמי הוי' הוא בחי' ש' הוי' דלעילא בחי' יחיד כו', ובנפש הוא גילוי בחי' יחידה שבנפש שמקבלת מיחיד כו' וכמ"ש בלק"ת ד"ה שמע ישראל, והוא בחי' מ"ם דצלם בחי' מקיף דיחידה כו'). והנה ענין ת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א מב' בס' ובלק"ת בהב' דכי על כל כבוד שזהו בחי' המדות שבשכל ושנעשה כתר לז"א זהו בחי' רצון התחתון כו', וכמ"ש בענין אית רצון ואית רצון כו', וי"ל שזהו כמ"ש בר"ה כהעלותך הא' שהרצון הוא פנימיות המדות כו', והיינו שהוא רצון הנוול מן השכל והוא למע' מהמדות ומנהיג את המדות כו', דרצון זה יש בו גם היפך טבע המדות וכמ"ש שלא יתענג בדבר של תענוג, ויתענג בדבר של צער כמו בסיוגופים וכה"ג (ועמשנת"ל פר"ב), והוא ג"כ מצד השכל שמחייב שצ"ל כך ומשום זה הוא רוצה כך ומתענג בזה כו', ולגבי המדות הוא בחי' מקיף

מאצי' ובשרשו הוא בחי' אוא"ם שלפני הצמצום כו', וכמ"ש בדרוש יו"ט של ר"ה, רפ"ו, וי"ל שהו"ע בחי' אהבה בתענוגים להתענג על הוי' עד כלותה כו', ולא בבחי' כליון ממש דהרי לשבת יצרה רק שזהו בבחי' התכללות ממש באוא"ם ב"ה, וע"ה שזהו ג"כ בבחי' הרגש פנימי, הרי עיקר ענינו הוא בבחי' כליון ובבחי' אר"ח אל עצמותו ה"ז בחי' מקיף כו', ועמ"ש בר"ה כי טובים דודיך הג"ל בענין ערבים עלי' ד"ס, והו"ע ברכת המצוות אשר קדשנו, אשר בחי' תענוג כו', והוא עובר לעשייתן בחי' מקיף כו' (ועמ"ש במ"א בענין קדשנו במצותיך שאו' בשבת היינו שיהי' גילוי בחי' מצותי כו'), ועמ"ש בר"ה הכלילי עיניים מיון ובהב' שם, והו"ע אז תתענג על הוי' שלמע' מבחי' וקראת לשבת עונג כו' וכמ"ש במ"א. גם י"ל שזהו בחי' יחיד שלמע' מאחד, וכמ"ש בתו"א ד"ה וארא הא' דאחד הוא בסדר השתל' שכולל ו"ק ויחיד הוא בחי' עצמות אוא"ם שלמע' מהשתל' כו', ובר"ה שמע ישראל בלק"ת פ' ואתחנן שזהו הב' שמות הוי' שבפ"ר דק"ש, והיינו דהוי' אחד הוא שם הוי' דלתתא שבסדר השתל', דהנה ידוע דש' הוי' הוא שרש האורות והיינו בחי' האור כמו שהוא למעלה עדיין מהתלכשות בכלים (דבהתלכשות האור בכלים דע"ס נק' אל הוי' במדת החסד והוי' אלקים במדת הגבו' ובת"ת גם הכלי שם הוי' ובנו"ה נק' הוי' צבאות כו' וכמ"ש במ"א), וכידוע דהקו מראשית המשכתו עד שמתלכב בע"ס דאצי' יש בו ש' הוי' וכמ"ש במ"א, וידוע דהד' אותיות הוי' מורים על הצמצום יו"ד בחי' נקודה ה' התפשטות שאחר צמצום הנקודה כו' וכמ"ש במ"א שהן ד' צמצומים בהאור כו', הרי שיש מדה והגבלה בהאור, ומ"מ אינו בבחי' התחלקות להיות שהוא המדידה בהאור עצמו שלא יש דבר המגביל אותו כ"א מה שהאור בא במדה והגבלה כו'. ויובן זה ע"ד"מ מדידת אור השכל השייך אל המקבל שהמשפיע מודד בעצמו שאין זה בבחי' פרטים ובבחי' התחלקות כו' וכמ"ש במ"א, גם יובן ע"ד"מ קול ודבור שהקול הוא פשוט בלי התחלקות, ואותיות הדבור הן בבחי' הגבלה והתחלקות בעצם, וכאשר הקול מתלכב באותיות הדבור גם הוא נחלק לחלקים, אבל קודם שמתלכב באותיות ה"ה קול פשוט כו' וכמ"ש באורך בס' בר"ה אד' שפתי תפתח, והרי הקול ג"כ מורכב מאמ"ר ומ"מ הוא קול פשוט, והיינו מפני שההרכבה הוא בעצם הקול שאין כאן ד"א המגביל אותו כ"א שהקול הוא בעצם מורכב מאמ"ר כו' ה"ז הרכבה פשוטה בלי התחלקות כו'. וכמו"כ יובן דהד' אותיות הוי' זהו המדידה בעצם האור שאין זה בבחי' התחלקות (ועמשי"ת לקמן פ' שגם בהע"ס הוא בבחי' אחדות וכמשל הקול ודיבור כו', והאמת כן הוא דאצי' הוא בחי' יהו"ע (וכבר נת' דגילוי המקיף שמאיר בשבת בפנימי הוא בחי' גילוי האצי' כו'), וכ"ש שכן הוא בהאור שלמע'

גם אמיתית המקיף יאיר בבחי' פנימי ממש כו' וכמ"ש במ"א. וע"פ הנ"ל יובן דבבחי' או"מ אינו שייך ענין נעוץ תחלתן בסופן, להיות דכללות האור הוא רק בבחי' גילוי מן העצם ואינו בבחי' ירידה מן העצמות כו', ובהמקבלים ג"כ אינו בא בבחי' פנימיות כו', ע"כ לא יש בזה היתרון שמצד המקבל בבחי' נעיצת התחלה שבו כו'.

קיצור. וענין המקיף דשבת י"ל בחי' ואמת הוי' ד"ע שלמעלה מאצי", וי"ל שהו"ע אהבה בתענוגים, וזהו אשר קדשנו בחי' התענוג או תענוג על הוי', וי"ל שזו"ע יחיד, הוי' אחד ש' הוי' דלתתא, והד' אותיות הן בחי' מדידה, אך זהו בעצם האור, שזהו בבחי' אחדות, וכמו הקול שמורכב באמ"ר ומ"מ הוא קול פשוט, ויחיד ש' הוי' דלעילא אנת הוא חד, ע"ס הגנוות, או בחי' או"מ שקודם עלות הרצון, ועיקר בחי' יחיד הוא עצם האור, והו"ע הפונה קדים קדמונו ש"ע דבשבת יפתח, וש' הוי' הוא ברמוז לכד והוא גילוי בחי' יחידה מ' דצלם, וענין ת"ת דאי' בחי' רצון התחתון שלמעלה מהמדות, והגילוי בפנימיות הוא להיות רצון א' לה' לבדו, וגילוי אמיתת המקיף בבחי' פנימי זה יהי' לעתיד, ומפני שהאו"מ אינו מאיר בפנימי ע"כ אינו שייך בזה ענין נחב"ס.

(ועמ"ש בלק"ת ד"ה ויקח קרח ספ"א בענין המח' שבמחוח היא בבחי' פנימי, ובהג"ה שם שזו"ע שבשבת המקיפים נכנסים בבחי' פנימי כו', י"ל שזהו כענין בחי' רצון הנ"ל שהוא בחי' מקיף על המדות ובשבת מאיר בבחי' פנימי כו'), וי"ל שפועל בהמדות בדרך הכרה היפוך טבעם, כמו הרצון שפועל בדרך כח עליון בבחי' הכרה כו' וכמשנת"ל פנ"א. ובעבודה הוא שיהי' כל הפצו ורצונו לה' לבד ולא יהי' לו חפץ ורצון אחר זולתו כו', והוא ע"י ההתבוננות בה' אחד כו' וכמ"ש בלק"ת שם, ועמ"ש בתו"א פ' תצוה ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק בענין פנים ואחור דנפש האלקית, פנים הוא בחי' פנימיות הלב ששורה ומתגלה בו בחי' ה' אחד כגילוי ממש כו', ואזי האהבה היא שאין לו חפץ ורצון אחר רק לה' לבדו כו' וכמש"ש לעיל מזה בד"ה והנה ענין כו', וזהו העבודה דשבת בבחי' פנימיות והוא מדר' ישראל כי שרית כו' וכנ"ל. ומכל הנ"ל יובן דבחי' המקיף שמאיר בשבת בפנימיות אין זה בחי' מקיף ממש רק מה שלמע' מבחי' פנימי כו', וגילוי המקיף ממש שיהי' בבחי' פנימי זה יהי' לעתיד, וכידוע דלעתיד יהי' חיבור המקיף עם הפנימי, כי הקו יהי' גם בקצוהו התחתון נוגע ודבוק באו"מ כו' ואזי

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

גדול יהיה כבוד הבית - ג' אור ליום ד' ט"ו מנ"א, תל-אביב

אמת דאורייתא וקוב"ה כולא חד, והחכמה שבתורה הוא חכמתו ורצונו ית' דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעה, דחכמה שבסדר השתל' הוא חכמה ידיעה אבל החכמה שבתורה הוא חכים ולא בחכמה ידיעה, ורק שדיברה תורה כלשון בני אדם דזהו יכולת העצמי דעצמות א"ס ב"ה מה שחכמתו ורצונו ית' בא בהתלבשות בשכל אנושי, ובאמת הנה זה רק בתושבע"פ אבל תורה שבכתב היא כולה שמותיו של הקב"ה ומאיר בה האור כגילוי רב, והגם דתורה שבכתב הרי היא אותיות, אבל באותיות אלו הם אותיות התורה בלבד ובאותיות אלו הוא גילוי פנימיות ועצמות א"ס, וזהו שהתורה בכלל היא תורת אמת, היינו האו"מ כ"ה שבתורה וזהו קדשנו במצותיו דע"י ציווי ית' ויתעלה הברדילנו מכל העמים אשר על פני האדמה, ועד"מ הנ"ל דמלך גדול ורם או חכם מופלא הוא מקרב לאיש המוני וחדל אישים, אשר בזה הרי נעשה למציאות דבר חשוב, הנה כמו"כ ע"י המצות

וזהו דנוסח ברכת המצות הוא אשר קדשנו במצותיו וצונו דקדשנו פ' הברדילנו וכמו שאנו אומרים והברדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת, דתורת הוי' הנה לבד זאת שהיא חכמה עמוקה ביותר וכמ"ש ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, והיינו דחכמת התורה הגם שבאה בהתלבשות בדברים וענינים גשמיים דע"י התלבשות זו הרי השכלי נעשה בקירוב יותר וכידוע בההפך שבין שכל מופשט ושכל מלוכש, דשכל מלוכש הוא בקירוב יותר להשגה מכמו שכל מופשט, וחכמת התורה באה בסברות שכלי אנושי ומ"מ היא חכמה עמוקה במאד מאד, הנה לבד זאת היא תורת אמת היינו שמאיר בה עצמות או"מ כ"ה, וזהו שהברדילנו מן התועים החושבים את התורה לחכמה בלבד, והיינו דכל הכרתם והבנתם הוא בחכמת התורה בלבד אבל באמת אין החכמה וההשכלה לבד הוא עיקר מעלתה של התורה, אלא עיקר מעלתה היא שהיא תורת

דעבירה פירושה ל' העברה כמו עד"מ העובר מרשות א' לרשות השני, וזהו עבירה דע"י שהאדם עושה אחת ממצות ה' אשר ציוה ה' מבלי לעשותן הנה בזה הוא עובר ר"ל מרשות הקדושה אל רשות הקליפה וסמ"א, דבענין הזה הרי העון דביטול תורה אינה כלל כמו ג' עבירות הנ"ל, וא"כ איך ויתר הקב"ה על ג' עבירות חמורות אלו, ולא ויתר על ביטול תורה.

נעשים ישראל לדבר חשוב ולא עוד אלא וציונו שהו"ע ההתחברות, ועד"מ הנ"ל דהאיש הפשוט המקיים ציווי המלך הרי הוא חי בזה בחיות פנימי ובפרט כאשר עושה נח"ד להמלך או החכם הרי עי"ז הוא מתחבר ממש עם המלך, הנה כן ויותר מכן הוא במצות, דע"י שהאדם מקיים את המצוה ועושה נח"ד כביכול למעלה, ה"ה מתחבר עם עצמות אוא"ם ב"ה. וההיפך מזה הוא בענין עבירה ר"ל

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

סעודת ליל שביעי של פסח, ה'תש"ג

בנוסח "אמן כן יהי רצון", והוסיף: השנה הנ"ד בחיי האדם היא שנה קשה ביותר וזקוקים לברכה כפולה ומשולשת.

בערב ראש השנה תר"ג ובצום גדליה - יום הזכרון של אמו – שולח הרבי את הגבאי שלו, החסיד ר' חיים דובער נ"ע, עם פדיון לליאזנא על קבר אמו, ובשני הפדיונות - של ערב ראש השנה ושל צום גדליה - נוסח אחד:

- "אנשי ברלין מתגברים, הגזירה מוכנה להתפרסם, עצתם להזמין רבנים שיסיכמו על הצעותיהם, בין כך ובין כך, בין אם אחיה ובין כו' הואילי ללכת להיכל אביך ומסרי לו את בקשתי לעורר רחמים שיתבטלו הגזירות, ואם הנני זוכה יהי רצון שיתבטלו על ידי".

סה. הסבא מהר"ש אמר שהחסיד ר' חיים דובער היה בעל סוד אמיתי. שלש דרגות בבעלי סוד: א) רואים שיש לו סוד, אלא שאין הוא מספר על כך. ב) לא ניכר שיש לו סוד. ג) כשעוד אחד יודע את הסוד ומגלה אותו, הרי כשהוא שומע את הגילוי, מראה פניו הוא כאילו הוא שומע דבר חדש שלא ידע לפני כן. זהו בעל סוד האמיתי. ובעל סוד כזה היה החסיד ר' חיים דובער הגבאי של אב-הסבא.

ר' חיים דובער נולד ברודניא - פלך מוהליב - אצל אביו החסיד ר' אהרן ביינוש והיה בעל כשרון רגיל, אבל איש אמת ותמים בטבע תולדתו. הוא השתדך עם החסיד ר' משה ישראל - חנווני בליובאוויטש – חי כמה שנים על כתפי חותנו, בחיי הרבי האמצעי, ועסק בתורה ובחסידות.

בשנת תקע"ח לקח הרבי ה"צמח צדק" את ר' חיים דובער ככתבן בביתו, להעתיק עבורו כתבים שונים מכתבי יד. למרות שבאותו זמן היו בליובאוויטש הרבה

סד. קביעותו של היום הקדוש ח"י אלול בשנת תר"ב, היתה ביום הרביעי בשבוע. באותו יום הורגש שינוי בהנהגתו של הרבי. היתה זו הפעם הראשונה שהרבי הורה להתפלל מנחה בח"י אלול שעה וחצי לאחר חצות היום, ולחכות עליו לתפלת ערבית, וכל היום היה סגור בחדרו. בשעה אחת-עשרה בלילה, פתח את דלת חדרו והורה להתפלל ערבית.

מקובל היה בין החסידים הראשונים, שעבודת הרביים זי"ע בשנה מעוברת שונה מאשר בשנה פשוטה. ולכן חשבו שסיבת השינויים בהנהגתו בשנת תר"ג - שהתחלתה על פי עבודת הצדיקים היא הרי בח"י אלול - היא, מפני שהיא שנה מעוברת. ברם, הם נזכרו מיד שבשנים המעוברות הקודמות לא נהגו בשינוי דרסטי כזה, להיות בהבדלה ובבדידות כמו השנה.

הסיבה האמיתית לשינוי ההנהגה היתה, שרבנו הזקן הודיע לרבי ה"צמח צדק", שהשנה הבאה, שנת תר"ג, תהיה עבורו שנה קשה. וכך היה: באותה שנה נסע הרבי לפטרבורג¹⁰⁰ לאסיפת הרבנים, בה סבל יסורים קשים מהמשכיל והכופר מנחם לילנטאל, נכדו של הכופר והמשכיל שמעון מזאמוט - כך קראו לו בוילנה.

- אריכות הסיפור אודות המשכיל והכופר שמעון מזאמוט – שם מזויף, זאמוטער, שבדה לעצמו - מסופר בקובץ "שלשלת האור" היכל שלישי -

גם בערב ראש השנה תר"ג, הרגישו שינוי בהנהגתו מאשר בכל שנה. כל שנה בערב ראש השנה, לאחר התרת נדרים, היה בית-דין של עשרה מברך את הרבי באריכות ימים - ערב ראש השנה הוא יום ההולדת של הרבי ה"צמח צדק" - והרבי היה עונה: אמן, כן יאמר ה', או: אמן, כן יהי רצון. בערב ראש השנה תר"ג, ענה

(100) הסיפור בארוכה ראה קונטרס אדמו"ר ה"צמח צדק" ותנועת ה"השכלה" (ברוקלין, תשי"ח).

תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם:

(א) תדיר הוא יום הבריאה, זאת למדים מסוגיית שיר של יום, ושאינו תדיר הוא השיר המחודש של ראש חודש.
(ב) תדיר הוא ריבוי, וזאת למדים מסוגיית ברכת היין וברכת היום.

ענינו של "יום" אנו למדים מסוגיית שיר של יום, שמהותו של היום מתבטאת ב"שיר של יום" שלו, שהימים בכללות מתחזקים על ידי הקריאה בתורה בפרשיות השייכות לאותם הימים. ממוצא דבר אתה מביין ויודע שהתדיר שבכל יום מימות השבוע, הוא פרשת היום שבששת ימי בראשית, והפרשה שבתורה היא המביאה לתקפו של היום.

לכן, קיים סדר מסודר בעובדי ה' בסדר והדרגה, שבכל יום ויום הם אומרים פרשת היום. כשם שבשבת אומרים פרשת ויכולו השמים, כך הם אומרים ביום ראשון, מבראשית עד ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, וכך בכל יום את פרשתו. ההבדל הוא בכך, שפרשת שבת אומרים גם בליל שבת ואומרים אותה שלש פעמים, ואילו פרשת היום אומרים רק פעם אחת, לפני תפילת שחרית או אחריה.

"התדיר" של היום הוא יום הרביעי, ו"שאינו תדיר" - שביעי של פסח. פרשת היום היא "יהי מאורות", מארת חסר כתיב, מאורות מלא הוא המאור שהוא מקור השפע והברכה, ואילו מארת חסר הוא לשון קללה. ברביעי נתלו המאורות להאיר על הארץ, מובנו של מאורות ברוחניות הוא תינוקות של בית רבן, הבל שאין בו חטא, שזה קיום העולם. ברם, מארת חסר כתיב, וכמו שפירש רש"י¹⁰⁶ חסר ו' כתיב על שהוא יום מארה ליפול אסכרה בתינוקות. על מחלת האסכרה אומרת הגמרא¹⁰⁷ שהיא עונש על חטא לשון הרע. וזהו ביום הרביעי, כי ביום הרביעי חטאה הלבנה בלשון הרע על השמש. הפרשה של אינו תדיר היא פרשת "אז ישיר", השירה על גילוי ה'עצמות' שנתגלה בקריעת ים סוף.

והרבי סיים בברכה:

ירחם השי"ת שה"אז ישיר" יבטל את גזירת האסכרה הרוחנית, ש"אנשי ברלין" רוצים לגזור בכוח הממשלה על ילדי ישראל¹⁰⁸.

במפורט יותר על שנת תר"ג, בה התקיימה אסיפת הרבנים הראשונה בפטרבורג, בימי הקיסר העריץ ניקולאיי - ראה בקובץ "שלשלת האור" היכל חמישי¹⁰⁹.

כתבנים בעלי כתב נאה, בכל זאת בחר אב"הסבא בר' חיים דובער מחמת תמימותו ואמיתותו. אב"הסבא היה בטוח בו שאף אחד לא ידע מה שהוא כותב.

שנים עשרה שנה - תקע"ח-תק"ץ - העתיק ר' חיים דובער כתבי אב"הסבא בנגלה ובחסידות. בשנת תק"ץ מינה אותו הרבי לגבאי שלו.

הגבאי ר' חיים דובער היה בעל סוד מוחלט, לא זו בלבד שאף אחד לא ידע שהרבי שלח אותו בשליחיות האמורות, אלא אף אחד גם לא הרגיש בכך. בשתי הפעמים - בערב ראש השנה ובצום גדליה - נסע בלילה, ועם אור הבוקר ביקר בציון קבר אמו של הרבי, הרבנית דבורה לאה נ"ע, מסר את השליחות, נסע חזרה והגיע בזמן שאף אחד לא הרגיש בכל המתרחש.

סו. בסעודת הלילה של שביעי של פסח תר"ג, אמר אב"הסבא הרבי ה"צמח צדק":

- שביעי של פסח הוא ראש-השנה למסירות-נפש. כשמסר משה רבנו את מאמר השי"ת "דבר אל בני ישראל ויסעו", קפץ מיד נחשון בן עמינדב לים בכוח של מסירות נפש. גילויי שביעי של פסח הם גילויים עצמיים בדרך "אתערותא דלעילא". בדרך כלל הרי "כל השביעין חביבין"¹⁰¹, ביחוד היום השביעי לגילוי העצמי של "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם" המתגלה בלילה הראשון של פסח, ועל אף זאת, הרי לקראת הגילויים העצמיים של שביעי של פסח וקריעת ים סוף, ש"ים" - עלמא דאתכסיא, נהפך ליבשה" - עלמא דאתגליא, היו זקוקים להקדמה של מסירות נפש. ונחשון בן עמינדב מסר את נפשו על מאמר השי"ת "ויסעו", מסירות נפש על ה"הלך ונסוע" שאברהם אבינו החל בו. שביעי של פסח הוא ראש השנה למסירות נפש. ביום זה צריך ויכול כל אחד לקבל על עצמו את התקיפות של מסירות נפש, על תורה ומצוות ועבודת הבורא ברוך-הוא, במסירות-נפש לכל השנה.

בסעודת היום של שביעי של פסח, אמר אב"הסבא: הלכה פסוקה היא¹⁰² תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם. הלכה פסוקה זו נמצאת בש"ס בסוגיות הבאות:

(א) בברכת היין וברכת היום¹⁰³;

(ב) בשיר של שבת ושיר של ר"ח¹⁰⁴;

(ג) בסדר הקריאה בתורה בר"ח ובחנוכה¹⁰⁵ .

משלוש הסוגיות האמורות מתברר ומתבהר ענינו של

(106) בראשית א.י.ד.

(107) שבת לג, א.

(108) בחודש אדר ראשון, נודע ברבים הצעת לילנטאל.

(109) ראה קונטרס ה"צמח צדק" ותנועת ה"השכלה" (ברוקלין,

תשי"ז).

(101) ויק"ר פכ"ט, יא. ומדרש תהלים פ"ט, יא.

(102) זבחים פט, א.

(103) ברכות נא, ב.

(104) סוכה נד, ב.

(105) מגילה כט, ב.

~ רשימות אדמור מוהריי"צ ~

אבות החסידות*

קטע ממכתב כ"ק אדמור שליט"א מה שכתב לאחד ממתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

אבות החסידות - דור ראשון

ה.

בהמשך הסיפורים סיפר לי את אשר שמע מכ"ק אאזמור מוהר"ש בחודש אלול תרל"ה.

בהיותי בן י"ט שנה התחיל לספר כ"ק אאמור"ר הרה"ק, נחליתי מאד - ל"ע - ופעמים שלוש הביאו אלי את הרופא מוויטעבסק הד"ר הייבענטהאעל וכשיצאתי מכלל סכנה הוכרחתי עוד לשכב במיטה כשלושה חודשים, ויום יום הי' כ"ק אאמור"ר הרה"ק*) בא אלי לבקרני. והי' יושב אצלי כשתי שעות שלמות ולפעמים גם שלש ארבע.

ע"פ רוב הי' מספר לי אז את אשר עבר עליו באותן השנים אשר הי' בבית זקנו כ"ק רבינו הזקן ויספר לי את הסיפורים אשר שמע מרבינו הזקן מימי היותו במעזריטש אצל מורו הרב המגיד זצוקללה"ה.

בעת הראשונה בבואי למעזריטש - סיפר לנו רבינו הזקן - לא הספיקה לי הלילה להעלות על הגליון כל מה ששמעתי במשך היום. ביותר הייתי זהיר לכתוב את הסיפורים ששמעתי מפי מורי ובנו ומהחבריא קדישא שרובם הי' מזמן נשיאותו של מורינו הבעש"ט שבכל סיפור וסיפור הי' תוכן נעלה בענין המביא תועלת לעבודת השי"ת.

חבילות חבילות של כתבים היו לו לזקני - רבינו הזקן - הן מה שכתב בעצמו והן מה שרכש אצל חבריו החבריא קדישא במשך היותו במעזריטש, אבל רובם - כעשרים כרכים עבים מכורכים וכעשר חבילות ניירות בלתי מכורכים - נשרפו ויהיו למאכולת אש בשרפת ליאדי בשנת תק"ע בעת היות זקני רבינו הגדול בברדיטשוב. רובם היו כ"ק של זקני, וגם היו הרבה העתקות. גם השו"ע שלו כ"ק נשרף אז, וישאר רק חלק ממנו.

מורינו הבעש"ט - סיפר רבינו הזקן לנכדו, רבינו בעל 'צמח צדק' - נהג נשיאותו ברמה ובמשמעת חזקה ביותר והכל הי' מסודר בסדר יפה. בכל עת ידעו מהנעשה בין המנגדים בעת ההיא אשר ממעזיבוז לשקלאו או לוולנא היו צריכים לנסוע שבועות, הנה הי' קשר תמידי של עוברים ושבים, והפלא הגדול אשר אנשים צדדיים לא ידעו מזה.

* הערה מערכת גליון 'התמים': המאמר "אבות החסידות" מכיל הרבה פרקים. בחוברת זו הנונו נתנים רק ח"י פרקים ממנו ואי"ה בחוברות הבאות נשתדל עד כמה שיהי' באפשרותנו להדפיס יתר הפרקים עד גמירא.
* כ"ק רבינו בעל צמח צדק.

ו.

דור שני

אחרי הסלקות מורינו הבעש"ט נבחר בנו הרה"צ ר' צבי לנשיא ומנהיג, אמנם כעבור שנה ראשונה ראתה החבריא קדישא כי בן מורם ורובם חלוש בכוחותיו ולפי המצב אז הי' דרוש עוז ותעצומות ואיש אשר רוח בו לעמוד בראש ההנהגה וידאגו מאוד.

בסעודת יו"ט שני של חגה"ש ביום הראשון אחר היאצ"ט הראשון של מורינו הבעש"ט, ישב כ"ק הרה"צ ר' צבי בראש השולחן מלוכב בבגדי קודש של כ"ק אביו מורינו הבעש"ט וכל החבריא קדישא עוטרם אותו. לאחר שגמר לומר תורה, עמד מלא קומתו ויאמר:

היום בא אלי אבא הק' ויודיעני כי הפמליא של מעלה עם משמשיהם שהיו רגילים להיות אצלו, עברו היום להקדוש ונורא מרנא ורבנא ר' בערינא בר' אברהם, אשר ע"כ בני תמסור לו את הנשיאות במעמד כל החבריא קדישא והוא ישב במקומי, ודע כי תצליחו, ופי שנים ברוחו.

ותוך כדי דיבור פנה להרה"ק ר' דובער בברכת מז"ט ויפשט את בגדו העליון ויתנו לכ"ק מרן ר' דובער וילבש את בגדו של כ"ק ר' דובער וישב במקומו.

ומיד ישב הרה"ק ר' דובער בראש השולחן וכל החבריא קדישא עמדו על רגליהם לשמוע את התורה אשר יאמר הנשיא החדש וע"פ המסורה הנה התורה הראשונה אשר אמר הי' דרוש על פסוק מראיהם ומעשיהם כאשר יהי' האופן בתוך האופן.

הוד כ"ק אאזמו"ר הרב בעל צמח צדק מסר לבנו כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש אשר הדרוש מראיהם ומעשיהם הנדפס בספר התורה אור פרשת יתרו הוא הדרוש הראשון שאמר כ"ק הרב המגיד ממעזריטש בשעת קבלו את הנשיאות בחג השבועות שנת תקכ"א, כפי אשר שמע רבינו הזקן מפי הרה"ק רמ"מ מאראדאק בעל פרי הארץ שהי' באותו מעמד, רק שרבינו הזקן ביאר אותו ע"פ סגנונו הוא.

ואף שגם בימי נשיאותו של כ"ק הרה"צ ר' צבי הי' הרה"ק ר' דובער מנהיג ההנהגה כללית מ"מ הורגשה חלישות בעבודה הכללית עד אשר עברה הרינה במחנה המנגדים אשר בנין מורינו הבעש"ט מתמוטט ח"ו. אמנם מכיון שנתמנה הה"מ לנשיא, הנה במשך כשלשה חדשים נתבצרו כל מרכזי העבודה הן אותם שבוואלין ופאדאליע, והן אותם שבליטא ובפולין, ומרכז המרכזים שאצל מורנו הה"מ עבד בשקידה רבה.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמוד א

9 שְׁנָאֲמַר לגבי הרקיע "וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רִגְלָיו
10 כְּמַעֲשֵׂה לְבַנְתֵּי הַסְּפִיר וַיַּעֲצֵם הַשָּׁמַיִם לְמַהֲרָה", וּבְתֵיב לגבי כסא
11 הכבוד "כְּמַרְאֵה אֶכְנֹן סְפִיר דְּמִוֵּת כְּסֵא", הרי שהספיר שהוא
12 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
13 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
14 שהוא קלף. אֵינֹו בּוֹתֵב אותה לֹא עַל הַלֹּחַשׁ של עץ, וְלֹא עַל הַנְּיִיר
15 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדבקים אותם בדבק, ונעשה
16 כעור שניתן לכתוב עליו, וְלֹא עַל

1 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישאל וזו היא ההנאה ממצות
2 תפילין. וְלֹא חוֹטֵשׁ שֶׁל תְּבִלַּת מַאֵי הִיא ההנאה שיש לישראל
3 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
4 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,
5 דְּתַנְיָא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה,
6 שְׁהִיָּה רַבִּי מֵאִיר אֹמְרָה, מַה נִּשְׁתַּנֵּה צֶבַע הַתְּבִלַּת שֶׁנִּצְטוּ ליתנו
7 בעיצות יותר מְכַל מִיָּנִי צְבֻעֵינִין. מִפְּנֵי שֶׁהַתְּבִלַּת דּוֹמָה מראיתו
8 לָיִם, וְיָם דּוֹמָה הוּא במראהו לְרַקִּיעַ, וְרַקִּיעַ דּוֹמָה לְכֶסֶף הַתְּבִיר.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

ולטובת בניהם ש'י שלא יתאבלו יותר מדאי, ורק יעשו
צדקה לעילוי נשמת בתם ז"ל.

יחזק השי"ת בריאותו, בריאות זוגתו ובריאות בניהם
יחיו ויראו בהם רוב נחת, ויתן להם השי"ת פרנסתם
בריוח.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ב"ה, כ"ט תמוז, ת"ש
נויארק

שלום וברכה!

נצטערתי לשמ[ו]ע מהאסון אשר קרה לו בפטירת בתם
תנצב"ה, המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון
וירושלים.

על פי דיני התורה אסור להתאבל יותר מכפי שהותר
ע"פ התורה, והנני מבקש אותו ואת זוגתו תחיי לטובתם

אגרות קודש

ב"ה, א' אייר, תשי"ח
ברוקלין

הרה"ח הרה"צ בנש"ק כו' וכו' מוה"ר שלום ש'י

שלום וברכה!

במענה למכתב כת"ר מכ"ה ניסן.

נעם לי לקרות בו ע"ד התחלת הנחת תפילין של בנו ש'י ומוסגר בזה המכתב אליו כהצעת
כת"ר ש'י. ומובן שטוב עשה בנו בהתחלתו עתה הנחת התפילין שהרי בפירוש שמענו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר (הועתק בלוח היום יום ב' מנ"א) הוראה לרבים להתחיל בהנחת תפילין שני חדשים לפני
יום הבר מצוה [כדיוק הלי' לרבים, כי בבית הרב היו מתחילים זמן רב מקודם לזה, ופעם סיפר כ"ק
מו"ח אדמו"ר שהוא התחיל להניח תפילין בשנת ה"ב].

והנה לא נעלמה ממני דעת איזה מהאחרונים (הובאו בנ"כ שו"ע או"ח סוסל"ז) שכיון
שתפילין צריכים גוף נקי אין להקדים בהנחתם, ובפרט בדורותינו אלה. ובכ"ז כיון שבפירוש הורו
כנ"ל, מצוה לקיים דברי חכמים בתראי ובפרט כשהורו לפרסם דעתם בזה (וכלשון האמור לרבים).

נראה לי הטעם דההוראה שהוא ע"ד ההשתדלות והיגיעה להפיץ תורת החסידות בחוגים
הכי רחבים ומבלי להציג תנאים מוקדמים לתורה זו אף שבדורות הראשונים (לפני התגלות הבעש"ט,
תלמידו הרב המגיד ותלמידיו ומהם רבנו הזקן) הקפידו על הנהגה כזו, וידוע המשל מרבינו הזקן,
מאבן טוב שבכתר המלך שכשנחלה בנו יחידו של המלך וגדלה הסכנה ר"ל, מצוה המלך - אפילו על
ספק וס"ס - ליקח אבן טוב מכתבו ולנסות לרפאות בו בנו ביחידו, וכהלשון שכדאי לשפוך כמה וכמה
בחוף בשביל ספק שיגיעו איזה טפות להבן מלך ויחלים ויתרפא, והנמשל מובן.

ונראה גם במוחש בשנים האחרונות, איך שהפצת החסידות רבים הצילה מכמה נסיונות
ומכשולים, ומפורסמות הן לכל אלו שהיו במדינות רוסיה ועמדו בנסיונות שם וכו'.

בשעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
יצוקללה"ה נבג"מ ז"ע, ויהי רצון שיבשר טוב בכל הענינים אשר במכתבו.

כבוד וברכה לבשו"ט.

לא מדברים על זה!

בפרשת 'תזריע' אנו קוראים על נגע הצרעת שהגיע בעקבות החטא של דבור לשון הרע. כשהיה הרבי הרש"ב, ילד בן ארבע שנים, הביא פעם החיט בגד שתפר לאמו, הרבנית רבקה. כאשר מדדו את הבגד, הוציא הילד לתמו חתיכת בד ש'הציצה' מתוך כיסו של החיט...

החיט, כמוכן, התביש ביותר והחל להתנצל, באמרו, שהוא שכח שנשארה אצלו חתיכת בד זו... לאחר שהלך החיט, הוכיחה אותו אמו הרבנית, על אשר גרם לעלבון החיט. כששמע זאת הילד בכה בכי מר ביותר.

לאחר מספר שבועות נכנס הילד אל אביו, הרבי מהר"ש, ושאלו כיצד נתן לתקן את עוון הלבנת פנים. כאשר שאלו אביו מדוע הוא מתעניין בכה, ענה לו הילד שברצונו לקבל את התשובה, מבלי שיצטרך לספר את אשר ארע...

כאשר תמחה אמו הרבנית, מדוע הוא לא רצה לספר לאביו את הספור כלו, ענה: די לי שנכשלת בהלבנת פנים, האם עלי לעבר גם על עוון רכילות ולשון הרע?! - - -

במבט ראשון לא היתה כאן כלל הלבנת פנים 'חמורה', כי כמספר, הוציא הרבי הרש"ב את הבד 'לתמו', בשוגג, ובנוסף לכה, לא היה זה בריבם - ורק אמו הרבנית היתה שם, אך למרות זאת, כאשר שמע שנגרמה בושה לחיט, היה אכפת לו ענין זה כל-כה, עד כדי בכי מר.

ומכה ראיה, שהיה אכפת ונוגע לו עצם הענין, שנגרמה בושה ליהודי.

ולכן הוא אף סרב לספר על כה לאביו, כי הוא לא סבל את עצם הדבור על "הלא טוב" של יהודי, באיזה אופן שהוא.

וכיון שספור זה ספר לנו תוך הדגשה שהרבי הרש"ב היה אז בן ארבע שנים, הרי זאת הוכחה שנתן לחנך כל ילד יהודי, גם בגיל זה, באותו אופן.

'כשבא לנו' לספר משהו על אדם אחר נחשב פעמים האם ראוי לספר את זה, או שיש בזה משום 'לשון הרע'. ואם כן, נתאפק ונתר על הספור. כה נתגבר על היצר, כראוי לחילי צבאות השם, ונכריע את המלחמה בדרך לגאלה!

(מעובד על פי לקוטי שיחות, חלק טו, עמוד 129 ואילך; משיחות כ"ף חשוון תשל"ו. מתוך 'נשמתא דאורייתא')

חומש לקריאה בציבור פרשת תזריע-מצורע

ביום השביעי שנית והנה פתח הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהר: ואם פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אליהכהן לטהרתו ונראה שנית אליהכהן: וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמא הכהן צרעת הוא: פ נגע צרעת כי תהיה באדם והוא אליהכהן: וראה הכהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת: צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמא הכהן לא יסגרנו כי טמא הוא: ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכפתה הצרעת את פלעור הנגע מראשו ועדרגליו לכלמראה עיני הכהן: וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את פלבשרו וטהר את הנגע פלו הפך לבן טהור הוא: וכלום הראות פו בשר חי וטמא: וראה הכהן את הבשר החי וטמא הבשר החי טמא הוא צרעת הוא: או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן וקא אל הכהן: וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר הכהן את הנגע טהור הוא: פ ובשר כיייה בוערו שחין ונרפא: והיה במקום השחין שאת לבנה או כהרת לבנה ארמדמת ונראה אליהכהן: וראה הכהן והנה מראה שפל מן העור ושערה הפך לבן וטמא הכהן נגע צרעת הוא בשחין פרח: ואם וראה הכהן והנה אין כה שער לבן ושפלה איננה מן העור והיא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים: ואם פשה תפשה בעור וטמא הכהן

יב וידבר יהוה אל משה לאמר: בדבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: וכיום השמיני ימול בשר ערלתו: ושלישים יום ושלישת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואלה המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה: (ל) ואם נקבה תלד וטמאה שבעים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה: ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תבא פבש פן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל מועד אליהכהן: והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקד דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: ואם לא תמצא ידה די שח ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: פ (ישיראל) יג וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: אדם כיייה בעור בשרו שאת או ספחת או כהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והוא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים: וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו: ואם כהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים: וראהו הכהן ביום השביעי והנה הנגע עמד בעיניו לא פשה הנגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית: (ע"כ בחול) וראה הכהן אתו

והנה לא־פֶשֶׁה הַנִּתְּק וְלֹא־יְהִי בּוֹ שֵׁעַר צֹהַב
 וּמִרְאֵה הַנִּתְּק אֵין עִמָּךְ מִן־הָעוֹר: ־ וְהַתְּגַלָּח
 וְאֶת־הַנִּתְּק לֹא יִגְלַח וְהַסְּגִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנִּתְּק
 שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית: ־ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנִּתְּק
 בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פֶשֶׁה הַנִּתְּק בְּעוֹר
 וּמִרְאֵהוּ אֵינְנו עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְטָהַר אֹתוֹ הַכֹּהֵן
 וּכְבֹס בְּגָדָיו וְטָהַר: ־ וְאִם־פֶּשֶׁה יִפְשֵׁה הַנִּתְּק
 בְּעוֹר אַחֲרֵי טְהַרְתּוֹ: ־ וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה פֶשֶׁה
 הַנִּתְּק בְּעוֹר לֹא־יִבְקַר הַכֹּהֵן לְשֵׁעַר הַצֹּהַב טָמֵא
 הוּא: ־ וְאִם־בְּעֵינָיו עִמַּד הַנִּתְּק וְשֵׁעַר שָׁחַר
 צָמַח־בּוֹ נִרְפָּא הַנִּתְּק טָהוֹר הוּא וְטָהַר
 הַכֹּהֵן: ־ וְאִישׁ אִו־אִשָּׁה כִּי־יְהִי בְּעוֹר־
 בְּשָׂרָם בַּהֲרַת בַּהֲרַת לְבַנְתּוֹ: ־ וְרָאָה הַכֹּהֵן
 וְהֵנָּה בְּעוֹר־בְּשָׂרָם בַּהֲרַת בַּהֲרַת לְבַנְתּוֹ בַּחַק
 הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא: ־

~ נקודות משיחות קודש ~

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב)

יִרְמֹז הַכְּתוּב עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצִינּוּ שְׁנִקְרָאת אִשָּׁה
 . . . 'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ', פְּרוּשׁ: הַזְרַעַת מְצוּת וּמְעֻשִׁים טוֹבִים
 (אור החיים)

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת בְּשֵׁם אִשָּׁה שֶׁל הַקִּבְּ"ה, שֵׁם זֶה
 מְבֹטָא אֶת הַקִּשּׁוֹר הַעֲצוּם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַקִּבְּ"ה, וְהוּא מוֹרָה עַל
 הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב לַקִּבְּ"ה, כְּשֶׁכָּל הַדְּבָרִים
 הָאֲחֵרִים טְפִילִים אֲצִלוּ. בְּמַצָּב כֵּזֶה יְכוּל הָאָדָם לְהִגִּיעַ לְמַצָּב
 שֶׁל 'כְּלוּת הַנַּפְשׁ', שְׂאִיפָה לְהִתְנַתֵּק מִהַגּוֹף וְהָעוֹלָם הַזֶּה
 הַגִּשְׁמִי, וְלְהִדְבֵּק בַּקִּבְּ"ה.

עַל־כֵּן אֹמֵר הַפְּסוּק "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ": גַּם כַּאֲשֶׁר אָדָם
 נִמְצָא בְּמַצָּב שֶׁל "אִשָּׁה", שֶׁכָּלוּ עֲסוּק בְּלִהְתְּקַרֵּב לַקִּבְּ"ה,
 עָלָיו לְהִיּוֹת בְּכַחֲנֵית "תִּזְרִיעַ" – לְעַסֵּק בְּקִיּוּם הַמְצוּת
 הַגִּשְׁמִיּוֹת וְהָרִצְוִיּוֹת, כְּמוֹ שְׁזָרִיעָה בְּפִשׁוּטָה הִיא בְּאֶרֶץ, וְכֵן
 כֵּן הִיא מְבִיאָה לְצִמְחָתָהּ.

(לקוטי־שיחות כרך א ע' 236. ע"פ ביאורי החומש)

שְׂלִישִׁי ־ וְאִישׁ כִּי יִמְרַט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טָהוֹר
 הוּא: ־ וְאִם מִפְּאֵת פָּנָיו יִמְרַט רֹאשׁוֹ גִבַּח הוּא
 טָהוֹר הוּא: ־ וְכִי־יְהִי בְּקִרְחַת אוֹ בְּגִבַּחַת גִּנֵּעַ
 לְבָן אֲדָמָדָם צִרְעַת פִּרְחַת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ

אֹתוֹ גִּנֵּעַ הוּא: ־ וְאִם־תַּחְתִּיָּה תַעֲמֹד הַבְּהֵרַת
 לֹא פֶשֶׁתָה צִרְכַת הַשְּׁחִין הוּא וְטָהַר הַכֹּהֵן: ־

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה - תִּזְרִיעַ

ידוע שְׁמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה מוֹרָה עַל תְּכַנְּה. וְלְכַאוּרָה שְׁמָה
 שֶׁל פְּרָשְׁתָנוּ 'תִּזְרִיעַ' – שְׁמִשְׁמָעוֹתוֹ יְצִירַת חַיִּים תְּדוּשִׁים –
 הַפּוֹד מִתְּכַנְּה שֶׁל הַפְּרָשָׁה, הַמְדַבְּרַת – בְּרָבָה – בְּדִינֵי
 מְצוּרַע, שְׁעָלָיו דָּרְשׁוּ חַז"ל "מְצוּרַע חֹשֵׁב כְּמַת".

וְהַהֲסָבֵר לְכֵן: הַצִּרְעַת הִיא לֹא רַק עֲנֵשׁ שְׁמָגִיעַ לְאָדָם
 בְּעוֹן דְּבוּר לְשׁוֹן הָרַע, אֲלֹא יֵשׁ בָּהּ תְּפִקִּיד חַיּוּבֵי שְׁנוּעֵד
 לְהַגְדִּיל אֶת הָאָדָם לְהִתְרַחַק מִדְּבוּר וּסְפוּר לְשׁוֹן הָרַע. כֵּן
 לְאַחֲרֵי שִׁטְהַר מִהַצִּרְעַת יוּכַל לְפַתַח חַיִּים תְּדוּשִׁים, נְקִיִּים
 מִלְשׁוֹן הָרַע. לְכֵן שְׁמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה מוֹרָה עַל יְצִירַת חַיִּים
 תְּדוּשִׁים, כִּי זֹהוּי מִשְׁרָתָה הָאֲמִתִּית שֶׁל הַצִּרְעַת – לְזוּעַ
 וְלִיצוֹר חַיִּים תְּדוּשִׁים.

(לקוטי־שיחות כרך כב ע' 70. ע"פ ביאורי החומש)

שְׁנִי ־ אוֹ כְּשֹׁר כִּי־יְהִי בְּעוֹר מְכוֹת־אִשׁ וְהִיָּתָה
 מִחֵית הַמְּכוּה בַּהֲרַת לְבַנָּה אֲדָמָדָת אוֹ לְבַנָּה:
 ־ וְרָאָה אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה נִתְּקָה שֵׁעַר לְבָן
 בַּבְּהֵרַת וּמִרְאֵה עִמָּךְ מִן־הָעוֹר צִרְעַת הוּא
 בְּמְכוּה פִּרְחָה וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן גִּנֵּעַ צִרְעַת
 הוּא: ־ וְאִם | יְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה אֵין־בַּבְּהֵרַת
 שֵׁעַר לְבָן וְשִׁפְלָה אֵינְנָה מִן־הָעוֹר וְהוּא כֹהֵה
 וְהַסְּגִירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים: ־ וְרָאָה הַכֹּהֵן
 בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי אִם־פֶּשֶׁה תִּפְשֵׁה בְּעוֹר וְטָמֵא
 הַכֹּהֵן אֹתוֹ גִּנֵּעַ צִרְעַת הוּא: ־ וְאִם־תַּחְתִּיָּה
 תַעֲמֹד הַבְּהֵרַת לֹא־פֶשֶׁתָה בְּעוֹר וְהוּא כֹהֵה
 שְׂאֵת הַמְּכוּה הוּא וְטָהַר הַכֹּהֵן כִּי־צִרְכַת
 הַמְּכוּה הוּא: פ ־ וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יְהִי בּוֹ
 גִנֵּעַ בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזִקָּן: ־ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַגִּנֵּעַ
 וְהֵנָּה מִרְאֵהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְכּוֹ שֵׁעַר צֹהַב דֵּק
 וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתְּק הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ
 הַזִּקָּן הוּא: ־ וְכִי־יְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־גִּנֵּעַ הַנִּתְּק
 וְהֵנָּה אֵין־מִרְאֵהוּ עִמָּךְ מִן־הָעוֹר וְשֵׁעַר שָׁחַר
 אֵין בּוֹ וְהַסְּגִיר הַכֹּהֵן אֶת־גִּנֵּעַ הַנִּתְּק שִׁבְעַת
 יָמִים: ־ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַגִּנֵּעַ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי

שִׁחִימִים – יָדָרִים", וְהַמְנוּחָה הֵימָּה עֹמֶדֶת בְּדָרוֹם (וְאֵלוֹ הַכִּסִּיל בַּחֹשֶׁף יִהְיֶה).
מוֹכֵן אִפְּאָה שֶׁהַדִּלְקָת הַגֵּר מוֹנַעַת אֶת הַהִתְפַּשְׁטוֹת שֶׁל טַמְאָת הַמְצָרַע.

(לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 241)

מוֹסִיף כ"ק אֲדָמוֹר נְשִׂיא דוֹרְנוֹ:
בַּמִּפְרָשִׁי הַמְשָׁנָה מִבְּאֵר ש"הַדִּלְקָת הַגֵּר" הֵינּוּ גֵרוֹת שֶׁבַת-קָדֵשׁ. וְאֵכֶן – גֵרוֹת שֶׁבַת-קָדֵשׁ וְטַמְאָת מְצָרַע הֵם "זָה לְעַמַּת זֶה":

טַמְאָת מְצָרַע – טַמְאָה זֹאת בְּאֵה כְּעֵשׂוֹשׁ עַל חֲטָא לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁהִיא מְבִיאָה בְּסוּפּוֹ שֶׁל דְּבָר לְעַבְדוּהָ-זָרָה, כִּפִּי שֶׁכַּתֵּב הַרְמַב"ם (סוף הַלְכוֹת טַמְאָת צָרַעַת): "מִתּוֹךְ כֶּף בְּאֵיִן כּוֹי לְדַבֵּר בְּאַלְקִים וְכּוֹפְרִין בְּעֵקֶר".

גֵרוֹת שֶׁבַת-קָדֵשׁ – גֵרוֹת אֵלֶּה מְרַחֲקִים אֶת הָאָדָם מִעַבְדוּהָ-זָרָה. כִּי הַגֵרוֹת הַלְלוּ שׁוֹמְרִים עַל הָאָדָם "שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בְּעֵץ אִו בְּאֵבֶן", רָמְזוּ לָמָּה שֶׁכַּתוּב (ירמיה ב) "אֲמָרִים לְעֵץ אֲבִי אֶתָּה וְלְאֵבֶן אֶתְּ יִלְדִתִּי".

(תורת לוי יצחק עמ' שנה)

רִבִּיעַ ^ט וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָיו | הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע וְהִנֵּה לֹא-הִפְדָּה הַנֶּגַע אֶת-עֵינָיו וְהַנֶּגַע לֹא-פָשָׁה מִמָּוֶה הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֶנּוּ פָּחַתָּה הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ: ^י וְאִם רָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה כֹהֵן הַנֶּגַע אַחֲרָיו הַכֹּהֵן אִתּוֹ וְקָרַע אִתּוֹ מִן-הַבְּגָד אוֹ מִן-הָעוֹר אוֹ מִן-הַשֶּׁטִי אוֹ מִן-הָעֶרְב: ^{יא} וְאִם תִּרְאָה עוֹד בְּבִגְדוֹ אוֹ בְּשִׁתּוֹ אוֹ בְּעֶרְבּוֹ אוֹ בְּכָל-כְּלֵי-עוֹר פָּרַחַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָפֶנּוּ אֶת אֲשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע: ^{יב} וְהַכֹּהֵן אוֹ-הַשֶּׁטִי אוֹ-הָעֶרְב אוֹ-כָל-כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר תִּכְבְּסוּ וְסָר מֵהֶם הַנֶּגַע וְכַבְּסוּ שָׁנִית וְטָהַר: ^{יג} זֹאת תּוֹרַת נֶגַע-צָרַעַת בְּגֵד הַצֹּמֵר | אוֹ הַפְּשָׁתִים אוֹ הַשֶּׁטִי אוֹ הָעֶרְב אוֹ כָל-כְּלֵי-עוֹר לְטָהַר אוֹ לְטַמְּאוֹ: פַּפֵּה

ס"ו פסוקים, בני"ח סימן.

פרשת מצורע

י"ד א וְיִדְבַר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^א זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצָרַע בְּיוֹם טְהַרְתּוֹ וְהוּבָא אֶל-הַכֹּהֵן: ^ב וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה גֵרָפָא נֶגַע-הַצָּרַעַת מִן-הַצָּרוּעַ: ^ג וְצִוְּהָ

בְּגִבְחָתוֹ: ^א וְרָאָה אִתּוֹ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה שְׂאֵת-הַנֶּגַע לְבָנָה אֲדָמֶדֶמֶת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ כְּמִרְאֵה צָרַעַת עוֹר בְּשׂוֹר: ^ב אִישׁ-צָרוּעַ הוּא טַמְאָה הוּא טַמְאָה יְטַמְּאוּהוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ: ^ג וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פְרוּעַ וְעַל-שֵׁפֶם יַעֲמֶה וְטַמְאָה | טַמְאָה יִקְרָא: ^ד כָּל-יָמָיו אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יְטַמְּאוּ טַמְאָה הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מַחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבּוֹ: ^ה וְהַכֹּהֵן כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע צָרַעַת בְּבִגְדוֹ צֹמֵר אוֹ בְּבִגְדוֹ פְשָׁתִים: ^ו אוֹ בְשִׁתּוֹ אוֹ בְעֶרְבּוֹ לַפְּשָׁתִים וְלְצֹמֵר אוֹ בְעוֹר אוֹ בְכָל-מְלֶאכֶת עוֹר: ^ז וְהִנֵּה הַנֶּגַע יִרְמָק | אוֹ אֲדָמֶדֶם בְּבִגְדוֹ אוֹ בְעוֹר אוֹ-בְשִׁתּוֹ אוֹ-בְעֶרְבּוֹ אוֹ בְכָל-כְּלֵי-עוֹר נֶגַע צָרַעַת הוּא וְהִרְאָה אֶת-הַכֹּהֵן: ^ח וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע וְהִסְגִיר אֶת-הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים: ^ט וְרָאָה אֶת-הַנֶּגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי-פָשָׁה הַנֶּגַע בְּבִגְדוֹ אוֹ-בְשִׁתּוֹ אוֹ-בְעֶרְבּוֹ אוֹ בְעוֹר לְכָל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמְלָאכָה צָרַעַת מִמְאֵרֶת הַנֶּגַע טַמְאָה הוּא: ^י וְשָׂרַף אֶת-הַבְּגָד אוֹ אֶת-הַשֶּׁטִי | אוֹ אֶת-הָעֶרְב בְּצֹמֵר אוֹ בַפְּשָׁתִים אוֹ אֶת-כָּל-כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר-יִהְיֶה בּוֹ הַנֶּגַע כִּי-צָרַעַת מִמְאֵרֶת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ^{יא} וְאִם יִרְאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא-פָשָׁה הַנֶּגַע בְּבִגְדוֹ אוֹ בְשִׁתּוֹ אוֹ בְעֶרְבּוֹ אוֹ בְכָל-כְּלֵי-עוֹר: ^{יב} וְצִוְּהָ הַכֹּהֵן וְכַבְּסוּ אֶת אֲשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִירוּ שִׁבְעַת-יָמִים שָׁנִית:

~ נקודות משיחות קודש ~

בְּדָד יֵשֵׁב מַחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבּוֹ (יג, מו)

מוֹשְׁבּוֹ טַמְאָה (תורת כהנים)

בַּמְשָׁנָה (נגעים פי"ג) מִבְּאֵר, שְׂאֵם שֶׁהָאֵם מְצָרַע בְּבִית "כִּדִּי הַדִּלְקָת הַגֵּר", נַעֲשֶׂה הַבֵּית מוֹשְׁבּוֹ שֶׁל הַמְצָרַע וְהוּא טַמְאָה. אוֹמֵר עַל כֶּף רִבִּי לִוְיִיצְחָק שְׁנִיאָוֶרְסוֹן זְכוּרֵנוּ-לְכַרְכָּה: טַמְאָת מְצָרַע – רוֹמְזֵת לְ"הַסְתַּלְקוֹת אוֹר הַחֲקִמָּה" (הסרונ בְּכַסּוֹל הַמַּחְלָט).

הַדִּלְקָת הַגֵּר – רוֹמְזֵת לְ"הַמְשַׁכַּת אוֹר הַחֲקִמָּה". כִּי אוֹר הוּא בְּחִינַת חֲקִמָּה, כְּמֵאמַר ר"ל (בבא-בבא"ה כה) "הַרוֹצֵחַ

הָאֲשֵׁם: ה וְהִנּוּחֵךְ בְּשִׁמְךָ אֲשֶׁר עַל-כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן
עַל-רֹאשׁ הַמִּטְהַר וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:
ו וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת-הַחֲטָאת וּכְפָר עַל-הַמִּטְהַר
מִטְּמֵאתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת-הַעֵלָה: **ז** וְהֵעֵלָה
הַכֹּהֵן אֶת-הַעֵלָה וְאֶת-הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַהּ וּכְפָר
עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: **ח**

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה - מְצוּרַע

בדורות הראשונים נקראת פרשת מצורע – פרשת זאת
תהיה, ורק בדורות האחרונים התקבל השם 'פרשת מצורע'.
וטעם הדבר בפנימיות הענינים: ידוע שלעיתיד-לבוא החשף
והרע יקפכו לאור וטוב. כך גם בנוגע למצרע, בזמן הגלות
מצורע הוא משג שליילי. אבל לעתיד-לבוא התשובה של
המצרע תהיה בבחינת 'זדונות נעשות לו פזכויות', כך
שהמשג מצורע יקפף להיות דבר חיובי. בדורות הראשונים
לא קראו בשם "מצורע" כי לא רצו להשתמש בדבר שליילי,
לכן השתמשו בשם "זאת תהיה" רמז לכך שלעיתיד-לבוא
יהיה המצרע דבר חיובי. אף בדורות האחרונים, הקרובים
לביאת משיח שאז יקפף המצרע לדבר חיובי, קוראים
לפרשה "מצורע" על-שם העתיד הקרוב, שבו המצרע יהיה
רק דבר של קדשה ואור.

(לקט-שיחות ח"ו ע' 100. ע"פ באורי החומש)

חמישי כא ואם-ידל הוא ואין ידו משגת ולקח כֶּבֶשׂ
אֶחָד אֲשֶׁם לַתְּנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת
אֶחָד בָּלוּל בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שֶׁמֶן: **ב** וְשִׁתִּי
תָרִים אוֹ שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׂיג יָדוֹ וְהָיָה
אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה: **ג** וְהָבִיא אֹתָם בַּיּוֹם
הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ אֶל-הַכֹּהֵן אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-
מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה: **ד** וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת-כֶּבֶשׂ
הָאֲשֶׁם וְאֶת-לֹג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה: **ה** וְשָׁחַט אֶת-כֶּבֶשׂ הָאֲשֶׁם וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וְנָתַן עַל-תְּנוּף אֹזֶן-הַמִּטְהַר
הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן רִגְלוֹ
הַיְמָנִית: **ו** וּמִן-הַשֶּׁמֶן יִצַק הַכֹּהֵן עַל-כַּף הַכֹּהֵן
הַשְּׂמָאלִית: **ז** וְהָיָה הַכֹּהֵן בְּאֲצָבָעוֹ הַיְמָנִית
מִן-הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל-כַּף הַשְּׂמָאלִית שִׁבְעַ

הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהַר שְׁתֵּי-צַפְרִים חִזוֹת טְהוֹרוֹת
וְעֵץ אֶרְזוֹ וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת וְאוֹב: **ח** וְצִוָּה הַכֹּהֵן
וְשָׁחַט אֶת-הַצֹּפֹר הָאֶחָת אֶל-בְּלִי-חֶרֶשׂ עַל-
מִים חַיִּים: **ט** וְאֶת-הַצֹּפֹר הַשֵּׁנִי יָקַח אֹתָהּ וְאֶת-
עֵץ הָאֶרְזוֹ וְאֶת-שִׁנֵּי הַתּוֹלַעַת וְאֶת-הָאוֹב וּטְבַל
אוֹתָם וְאֶת | הַצֹּפֹר הַשֵּׁנִי בְּדָם הַצֹּפֹר הַשְּׁחֻטָּה
עַל הַמַּיִם הַחַיִּים: **י** וְהָיָה עַל הַמִּטְהַר מִן-
הַצֹּרַעַת שִׁבְעַ פְּעָמִים וְטָהַרוּ וְשָׁלַח אֶת-הַצֹּפֹר
הַשֵּׁנִי עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה: **יא** וּכְבַסְּם הַמִּטְהַר אֶת-
בְּגָדָיו וְגִלְחָה אֶת-כָּל-שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר
וְאַחַר יָבִיא אֶל-הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מְחוּץ לְאֹהֶלוֹ
שִׁבְעַת יָמִים: **יב** וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת-
כָּל-שְׂעָרוֹ אֶת-רֹאשׁוֹ וְאֶת-זָקְנוֹ וְאֶת גִּבְתֵּי עֵינָיו
וְאֶת-כָּל-שְׂעָרוֹ וְגִלְחָה וּכְבַסְּם אֶת-בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת-
בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהַר: **יג** וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָקַח שְׁנֵי
כֶּבֶשִׂים תְּמִימִים וּכְבִּישָׁה אֶחָת בַּת-שְׁנַתָּה תְּמִימָה
וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִים סֹלֶת מְנַחֵה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֹג
אֶחָד שֶׁמֶן: **יד** וְהֵעִמִּיד הַכֹּהֵן הַמִּטְהַר אֶת הָאִישׁ
הַמִּטְהַר וְאֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
טו וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת-הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהַקְרִיב אֹתוֹ
לְאֲשֶׁם וְאֶת-לֹג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי
יְהוָה: **טז** וְשָׁחַט אֶת-הַכֶּבֶשׂ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט
אֶת-הַחֲטָאת וְאֶת-הַעֵלָה בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי
כַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִכְהֵן קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:
יז וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל-תְּנוּף
אֹזֶן הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל-
בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית: **יח** וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֹּג הַשֶּׁמֶן
וַיִּצַק עַל-כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית: **יט** וּטְבַל הַכֹּהֵן
אֶת-אֲצָבָעוֹ הַיְמָנִית מִן-הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל-כַּף
הַשְּׂמָאלִית וְהָיָה מִן-הַשֶּׁמֶן בְּאֲצָבָעוֹ שִׁבְעַ
פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: **כ** וּמִיתָר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל-כַּף
יָתַן הַכֹּהֵן עַל-תְּנוּף אֹזֶן הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל-
בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דָּם

פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: ^{כה} וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשֶּׁמֶן |
 אֲשֶׁר עָלְפּוּ עַל־תְּנוּךְ אֶזְנֵן הַמַּטְהָר הַיּוֹמָנִית
 וְעַל־בֵּיתֵן יָדוֹ הַיּוֹמָנִית וְעַל־בֵּיתֵן רִגְלוֹ הַיּוֹמָנִית
 עַל־מְקוֹם דָּם הָאָשָׁם: ^{כז} וְהִנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן
 אֲשֶׁר עָלְפָה הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ הַמַּטְהָר לְכַפֵּר
 עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה: ^{כח} וְעָשָׂה אֶת־הָאֲחֵל מִן־הַתְּרִים
 אוֹ מִן־זַבְּנֵי הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ: ^{כט} אֵת
 אֲשֶׁר־תִּשְׁיֹג יָדוֹ אֶת־הָאֲחֵד חֲטָאת וְאֶת־הָאֲחֵד
 עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכַפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַמַּטְהָר לִפְנֵי
 יְהוָה: ^ל זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צִרְעַת אֲשֶׁר
 לֹא־תִשְׁיֹג יָדוֹ בְּמַהֲרָתוֹ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר .
 מביא . . . קרבנות עשיר (רמב"ם)
 כ"ק מו"ח אדמו"ר הציץ פעם ליהודי אחד לנדב את
 היוצאות ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח,
 אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקם
 הבטחתו. אמר הרבי, שהחלטה זו פתחה לו למעלה צנורות
 חדשים של פרנסה. ואף כאן: באשר עני יוצא מגדרו
 ומשתדל עבור חברו העשיר – עוזרים לו מלמעלה לקום
 את הבטחתו בעשירות.

(לקוטי שיחות, כרך כו, עמ' 105)

שישי ^א וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:
^ב כי תבאו אל־ארץ פְּנֵעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לָכֶם
 לאַחֲזָה וְנָתַתִּי נֶגַע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחֲזַתְכֶם:
^ג וּבָא אֲשֶׁר־לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לְכֹהֵן לֵאמֹר פְּנֵעַן
 נִרְאָה לִי בַּבַּיִת: ^ד וְצוּהָ הַכֹּהֵן וּפְנֵנו אֶת־הַבַּיִת
 בְּטָרֵם וְבָא הַכֹּהֵן לְרֹאוֹת אֶת־הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא
 כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת וְאַחַר כֵּן יָבֹא הַכֹּהֵן לְרֹאוֹת אֶת־
 הַבַּיִת: ^ה וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירַת
 הַבַּיִת שֶׁקַּעְרוּרַת יִרְקַקְתָּ אוֹ אֲדַמְדַּמְתָּ וּמְרִיאֵתָן
 שְׁפַל מִן־הַקִּיר: ^ו וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח
 הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים: ^ז וְשָׁב
 הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶּשֶׁה הַנֶּגַע
 בְּקִירַת הַבַּיִת: ^ח וְצוּהָ הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים

אֲשֶׁר בָּהֵן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֶתְהֵן אֶל־מַחוּץ לְעִיר
 אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^ט וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע מִבַּיִת סָבִיב
 וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפֶר אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל־מַחוּץ לְעִיר
 אֶל־מְקוֹם טָמֵא: ^י וְלָקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבְיִאוּ
 אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים וְעָפָר אַחַר יָקַח וְטָח אֶת־
 הַבַּיִת: ^{יא} וְאִם־יֵשׁוּב הַנֶּגַע וּפְרַח בַּבַּיִת אַחַר חִלְצָן
 אֶת־הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת אֶת־הַבַּיִת וְאַחֲרֵי
 הַטּוּחַ: ^{יב} וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶּשֶׁה הַנֶּגַע
 בַּבַּיִת צִרְעַת מִמֵּאֲרַת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא:
^{יג} וְנָתַן אֶת־הַבַּיִת אֶת־אֲבָנָיו וְאֶת־עֲצָיו וְאֵת
 כָּל־עֶפֶר הַבַּיִת וְהוֹצִיא אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם
 טָמֵא: ^{יד} וְהָבֵא אֶל־הַבַּיִת כָּל־יְמֵי הַסְּגִיר אֹתוֹ
 יִטְמָא עַד־הָעָרֶב: ^{טו} וְהִשְׁכַּב בַּבַּיִת יְכַסֵּם אֶת־
 בְּגָדָיו וְהָאָכַל בַּבַּיִת יְכַסֵּם אֶת־בְּגָדָיו: ^{טז} וְאִם־בָּא
 יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פֶּשֶׁה הַנֶּגַע בַּבַּיִת
 אַחֲרֵי הַטּוּחַ אֶת־הַבַּיִת וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת כִּי
 נִרְפָּא הַנֶּגַע: ^{יז} וְלָקַח לְחֵטָא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי
 צִפְרִים וְעֵץ אַרְזוֹ וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזֹב: ^{יח} וְשָׁחַט
 אֶת־הַצִּפֹּר הָאֶחָד אֶל־כְּלֵי־חֹרֶשׁ עַל־מִים חַיִּים:
^{יט} וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרֹז וְאֶת־הָאֵזֹב וְאֵת | שְׁנֵי
 הַתּוֹלַעַת וְאֵת הַצִּפֹּר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם
 הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּמָה וּבְמִים חַיִּים וְהָיָה אֶל־הַבַּיִת
 שִׁבְעַת פְּעָמִים: ^כ וְחִטָּא אֶת־הַבַּיִת בְּדָם הַצִּפֹּר
 וּבְמִים חַיִּים וּבַצִּפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֲרֹז וּבְאֵזֹב
 וּבְשָׁנֵי הַתּוֹלַעַת: ^{כא} וְשִׁלַּח אֶת־הַצִּפֹּר הַחַיָּה אֶל־
 מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְכַפֵּר עַל־הַבַּיִת
 וְטָהַר: ^{כב} זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע הַצִּרְעַת וּלְנִתְקַת:
^{כג} וּלְצִרְעַת הַבֶּגֶד וּלְבַיִת: ^{כד} וְלִשְׂאֵת וּלְסַפַּחַת
 וּלְבַהֲרַת: ^{כה} לְהוֹרֹת בְּיוֹם הַטָּמֵא וּבְיוֹם הַטָּהָר
 זֹאת תּוֹרַת הַצִּרְעַת: פ ^{כו} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: ^{כז} דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאִמְרַתֶּם אֱלֹהִים אֵישׁ אֵישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ
 זָכוּ טָמֵא הוּא: ^{כח} וְזֹאת תִּהְיֶה טְמֵאתוֹ בְּזָכוֹ כִּי

וּכְבַּס בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^ה וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שֹׁכֵב עָלֶיהָ וְרָחֲצוּ בְּמִים וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: ^פ וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹכָה דָּם יִהְיֶה זֹכָה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּגִדְתָּהּ וְכָל־הַנֹּגַע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ^צ וְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּגִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: ^כ וְכָל־הַנֹּגַע בְּמִשְׁכַּבָּהּ יִכְבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְכָל־הַנֹּגַע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו יִכְבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹו עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁבַּת עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ וְתִּהְיֶה נִדְתָּהּ עָלָיו וְטָמַא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ^כ וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹבֵב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אֹו כִּי־תִזְוֹב עַל־נִדְתָּהּ כָּל־יָמֶיהָ זֹבֵב טָמְאָתָהּ כִּי־מִי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טָמְאָה הוּא: ^כ כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תֵּשֵׁב עָלָיו כָּל־יָמֵי זֹכָתָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדְתָּהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו טָמַא יִהְיֶה כְּטָמְאֵת נִדְתָּהּ: ^כ וְכָל־הַנֹּגַע בָּם יִטְמָא וְכַבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^כ וְאִם־טִהְרָה מִזֹּכָה וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחֵר תִּטְהַר: ^כ וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׁתֵּי תְרִים אֹו שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְהִכְיָאָה אוֹתָם אֶל־הַכֶּהֱן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^כ וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֹהֶל חֲפָאֵת וְאֶת־הָאֹהֶל עֲלָהּ וּכְפָר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לְפָנֶי יְהוָה מִזֹּב טָמְאָתָהּ: ^כ וְהִזְרַתֶּם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטָּמְאָתָם וְלֹא יָמְתוּ בְּטָמְאָתָם בְּטָמְאֵם אֶת־מִשְׁכַּבֵּי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: ^כ זֹאת תֹּרַת הַזֹּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שֹׁכֵב־זָרַע לְטָמְאָה־כְּבָהּ: ^כ וְהַדָּוָה בְּנִדְתָּהּ וְהַזֹּב אֶת־זִוְבוֹ לִזְכָּר וְלְנִקְבָהּ וְלֹא־יִשָּׁכַב עִם־טָמְאָה:

בְּשָׂרוֹ אֶת־זִוְבוֹ אוֹ־הַחֲתִים בְּשָׂרוֹ מִזִּוְבוֹ טָמְאָתוֹ הוּא: ^א כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזֹּב יִטְמָא וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ^ב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכַּבּוֹ יִכְבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^ג וְהִישֵׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו הַזֹּב יִכְבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^ד וְהַנֹּגַע בְּבִשְׂרָהּ הַזֹּב יִכְבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^ה וְכִי־יִרְקַח הַזֹּב בְּפִתְחוֹ וְכַבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^ו וְכָל־הַמִּרְכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזֹּב יִטְמָא: ^ז וְכָל־הַנֹּגַע בְּכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכְבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^ח וְכָל־אֲשֶׁר יִגַּע עָלָיו הַזֹּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בְּמִים וְכַבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּמִים וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^ט וְכִי־יִחַרֵּשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַזֹּב יִשְׁבַּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשָּׁטַף בְּמִים: ^י וְכִי־יִטְהַר הַזֹּב מִזִּוְבוֹ וְסִפְרָ לֹו שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַבַּס בְּגִדָיו וְרָחֵץ בְּשָׂרוֹ בְּמִים חַיִּים וְטִהַר: ^{יא} וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אֹו שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְכָּאֵל לְפָנֶי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֶּם אֶל־הַכֹּהֵן: ^{יב} וְעָשָׂה אוֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲפָאֵת וְהָאֹהֶל עֲלָהּ וּכְפָר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לְפָנֶי יְהוָה מִזֹּבֵב: ^{יג}

~ נקודות משיחות קודש ~

וּלְצַרְעַת הַבַּגָּד וְלְבִיַת (יד, נה) כְּתַב הַסְּפוּרָנוּ: "אֵין זָכְרוֹן לְרֵאשׁוֹנִים שְׁנִמְצָאוּ לְעוֹלָם נִגְעֵי בַתִּים, עַד שֶׁאִמְרוּ קִצְתָם וְ"ל שְׁלֹא הָיוּ לְעוֹלָם". וְיֵשׁ לְכָאֵר, דְּהִנְהָ מְבַאֵר בְּלִקוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁנִּגְעוּ רוּמָז לְאָדָם שֶׁפְּנִימִיּוֹתוֹ טוֹבָה בְּתַקְלִית, וְהִרְעָ הוּא רַק בְּחִיצוֹנִיּוֹתוֹ (בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ), וְלָכֵן כִּיּוֹם, שְׂאִין אֲנָשִׁים כְּאֵלֶּה, אֵין הִנְגַע מְצוּי. לְפִי זֶה מוֹכֵן, שֶׁנִּגְעָ בְּבִית מְסַמֵּל רַע חִיצוֹנִי בְּתַקְלִית; וְלָכֵן הָיָה נְדִיר גַּם בְּיָמֵים הָהֵם, שֶׁכֵּן אִישׁ לֹא הִגִּיעַ לְדַרְגָּה זוֹ.

(לקוטי שיחות, כרך כב, עמ' 68)

שְׂבִיעִי ^ט וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שֹׁכֵב־זָרַע וְרָחֵץ בְּמִים אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמַא עַד־הָעֶרֶב: ^י וְכָל־בַּגָּד וְכָל־עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שֹׁכֵב־זָרַע

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁבַע יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ (טו, יט) דָּם נִדָּה הִיא מִן הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה תּוֹה אַחֲרֵי חֹטֵא עֵץ הַדַּעַת, וְהִיגֵנו שֶׁהַחֹטֵא יֵצֵר בָּהּ מִצִּיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּטֵּא בְּדָם נִדָּה, דָּם טָמֵא. וּלְפִי זֶה, יִמְתַּק מִה שְׂאִיתָא בְּמִדְרַשׁ תְּהֵלִים (קמו, ד) שְׁלֻעֲתִיד-לְבוֹא יִתֵּר אֲסוּר נִדָּה – כִּי אִזְ יִקְרַע הַיַּעוֹר "וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ" וְיִתְבַרֵר הָעוֹלָם מִן הַטְּמֵאָה וְהַזְהָמָא שֶׁל חֹטֵא עֵץ הַדַּעַת.

(לקוטי שיחות, כרך יד, עמ' 27)

חצי קריש

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרַעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פְּרוּקְנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,

בְּעֶלְמָא וּבְכֹחַ קִרְיָא וְאִמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבַּרַךְ יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבַּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמַם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְקִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמָתָא, דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן

מִפְטִיר לֹא וְהוֹרְתֶם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאָתֶם וְלֹא יָמָתוּ בְּטְמֵאָתֶם בְּטְמֵאָם אֶת־מִשְׁפְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכֶם: * זֹאת תֹּרַת הַזֵּב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתִּיזְרַע לְטְמֵאָה־בָּהּ: * וְהַדֹּהַר בְּנִדְתָּהּ וְהַזֵּב אֶת־זוּכָּו לְזָכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: פפפ

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולא אחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עַיִן־חַיִּים הִיא לְמַחְזוּקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּהּ מְאֹד. דְּרַכֵּיהּ דְּרַכֵּי־נַעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבֵּי יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְאֵלָה עֶשֶׂר וְכַבּוּד. יֵי חַפְצָא לְמַעַן צְדָקוֹ, יִגְדִיל תּוֹרָה וְיֵאדִיר: מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוצין. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִלְּךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּם טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הו"ק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ג) וארבעה אנשים היו מצרעים, אמרו רז"ל, שהם היו גיחזי ושלשת בניו, שדבקו בהם צרעת נעמן, בעבור שלקח ממנו את הפסח והבגדים. פתח השער, שהיו יושבים בפתח השער, כדון המצורע, כמו שכתוב "מחזין לפתחה מושבו" (ויקרא יג.מו). עד מתנו, עד שצמות ברעב. ד) ונפלה, נסגור את עצמנו לשבן אהם.

ג) וארבעה אנשים היו מצרעים גחזי ושלשת בניו והם היו יושבים פתח השער כדון המצורע (ויקרא יג.מו) ויאמרו איש אל רעהו מה אנחנו יושבים פה עד מתנו ברעב: ד) אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר וכתנו שם ואסישבנו פה וכתנו ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם ואסיחינו נחיה ושמ נמצא להם ואסימיתנו ומתנו: ה) ויקמו כנשף ערב לבוא אל מחנה ארם ויבאו עד קצה מחנה ארם והנה אין שם איש: ויאדני השמיע | את מחנה ארם היה נדמה להם כאלו שומעין קול רכב קול סוס קול חיל גדול ויאמרו איש אל אחיו הנה שכר עלינו מלך ישראל את מלכי החתים ואת מלכי מצרים לבוא עלינו: ז) ויקומו ויגוסו כנשף ויעזבו את אהליהם ואת סוסייהם ואת חמריהם הפתחה כאשר היא ויגסו אל נפשם להציל נפשם: ח) ויבאו המצרעים האלה עד קצה המחנה ויבאו אל אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם פסח וזהב ובגדים וילכו ומתנו וישבו ויבאו אל אהל אחר וישאו משם וילכו ומתנו: ט) ויאמרו איש אל רעהו לא כן | לא טוב וישר אנחנו עשים כי היום הזה יום בשרה הוא ונאנחנו מחשים שותקים מלבשר וחיבנו עד אור הבקר ומצאנו עוון על אשר לא בשרנו בשורה הזאת ועתה לכו ונבאה ונגידה בית המלך: י) ויבאו ויקראו אל שער העיר שומר שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אל מחנה ארם והנה אין שם איש וקול אדם כי אם הפסח אסור קשור אל האבוס כדרכו והחמור אסור ואהלים כאשר הנה לא הוציאו מה שבתוכם: יא) ויקרא שוער העיר אל השוערים שומרי שערי בית המלך ויגידו בית המלך פנימה מקום מושב המלך: יב) ויקם המלך לילה ויאמר אל

הפטרה לפרשת תזריע מצורע לקריאה

בציבור ולשמו"ת במלכים ב פרק ז

ו ג וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער ויאמרו איש אל רעהו מה אנחנו יושבים פה עד מתנו: ה) אמרנו

אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ואסישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם ואסיחינו נחיה ושמ נמצא להם ואסימיתנו ומתנו: ה) ויקמו כנשף לבוא אל מחנה ארם ויבאו עד קצה מחנה ארם והנה אין שם איש: ויאדני השמיע | את מחנה ארם קול רכב קול סוס קול חיל גדול ויאמרו איש אל אחיו הנה שכר עלינו מלך ישראל את מלכי החתים ואת מלכי מצרים לבוא עלינו: ז) ויקומו ויגוסו כנשף ויעזבו את אהליהם ואת סוסייהם ואת חמריהם הפתחה כאשר היא ויגסו אל נפשם להציל נפשם: ח) ויבאו המצרעים האלה עד קצה המחנה ויבאו אל אהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם פסח וזהב ובגדים וילכו ומתנו וישבו ויבאו אל אהל אחר וישאו משם וילכו ומתנו: ט) ויאמרו איש אל רעהו לא כן | לא טוב וישר אנחנו עשים כי היום הזה יום בשרה הוא ונאנחנו מחשים שותקים מלבשר וחיבנו עד אור הבקר ומצאנו עוון על אשר לא בשרנו בשורה הזאת ועתה לכו ונבאה ונגידה בית המלך: י) ויבאו ויקראו אל שער העיר שומר שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אל מחנה ארם והנה אין שם איש וקול אדם כי אם הפסח אסור קשור אל האבוס כדרכו והחמור אסור ואהלים כאשר הנה לא הוציאו מה שבתוכם: יא) ויקרא שוער העיר אל השוערים שומרי שערי בית המלך ויגידו בית המלך פנימה מקום מושב המלך: יב) ויקם המלך לילה ויאמר אל

עֲבָדְיוֹ אַנְדְּהֵנָּא לְכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אַרְם הָעֲרֻמָּה וְהַחֲבִילָה
 אֲשֶׁר עָשׂוּ יְדֵעוּ כִּירְעָבִים אֲנַחְנוּ וְחַאבִּים לְצֹאת אֶל הַשָּׁלַל וְאֵל הַמּוֹזֵן,
 וַיֵּצְאוּ אֲרָם מִן־הַמַּחְנֶה לְהַחֲבֶה לְהַסְתֵּר בְּשָׂדֵה לְאֹמֵר כִּי־יֵצְאוּ
 הַיְהוּדִים מִן־הָעִיר וּנְתַפְּשֵׂם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֵא: יג וַיֵּעַן אַחֲרַי

בית המלך. יג) אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ בָהּ, שֶׁנִּשְׁאָרוּ עֵדֵי וְלֹא מֵתוּ בְּרַעֲב.
 וְנִשְׁלַחַה וְנִרְאָהּ, וְנִשְׁלַח אוֹתָם אֶרְעֵל־פִּי שֶׁיֵּשׁ סִנְנָה בְּדַבֵּר, וְנִרְאָה מִה
 יִהְיֶה בָהֶם. יד) שְׁנֵי רֶכֶב, אֶרְעֵל־פִּי שֶׁהַעֲבָד הֵצִיעַ לְקַחַת הַמּוֹשָׁה מִן
 הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים, לֹא רָצוּ לְהַעֲמִיד בְּסִנְנָה וְיִתֵּר מִשְׁנֵי. טו) אֲשֶׁר
 הַשְּׁלִיכוּ אֲרָם בְּחַפְזוֹ, בְּגִלְל

שְׁמֵהֶרָו לְנוֹם, הַשְּׁלִיכוּ מֵעֲצָמָם בְּגָדִים
 וְכֹלִים כְּדֵי לְהַקֵּל מִמְשָׁאֵם.
 יז) הַפְּקִיד, מִנְּה. אֶת הַשְּׁלִישִׁי,
 אֶת הַשֵּׁר. אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל יָדוֹ,
 אֲשֶׁר אֲחַמּוּל תְּהֵ נִשְׁעַן עַל יָדוֹ כִּשְׂבֹּא
 לְבִיתוֹ שֶׁל אֱלִישֶׁע הַנְּבִיא. עַל
 הַשְּׁעָר, הַמְּלֻךְ מִנְּה אוֹתוֹ לְהִזִּית
 שׁוֹמֵר הַשְּׁעָר. וַיִּרְמָסֶהוּ, מִרֵּב הַחֶק
 שֶׁל הַחֹלְכִים לְשַׁלַּל שְׁלַל, רָמְסֵהוּ
 בְּרַגְלֵהֶם.

לָנוּ אַרְם יְדֵעוּ כִּירְעָבִים אֲנַחְנוּ וַיֵּצְאוּ
 מִן־הַמַּחְנֶה לְהַחֲבֶה בְּשָׂדֵה לְאֹמֵר כִּי־
 יֵצְאוּ מִן־הָעִיר וּנְתַפְּשֵׂם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר
 נָבֵא: יג וַיֵּעַן אַחֲרַי מֵעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־
 נָא חַמְשָׁה מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר
 נִשְׁאָרוּ־בָהּ הַנֶּהֱם כְּכֹל־הַמּוֹזֵן יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר נִשְׁאָרוּ בָהּ הַנֶּהֱם כְּכֹל־הַמּוֹזֵן יִשְׂרָאֵל

אֲשֶׁר־תָּמְזוּ וּנְשַׁלַּחַה וְנִרְאָהּ: יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַחַ
 הַמְּלֻךְ אַחֲרָי מַחְנֵה־אֲרָם לְאֹמֵר לְכוּ וּרְאוּ: טו וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם
 עַד־הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל־הַיַּרְדֵּךְ מְלֹאָה בְּגָדִים וְכֹלִים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ
 אֲרָם בְּחַפְזוֹ וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלֹאָכִים וַיִּגְדּוּ לַמְּלֻךְ: טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיִּבְזּוּ
 אֶת מַחְנֵה אֲרָם וַיְהִי סָאֵה־סְלַת בְּשָׁקָל וְסֹאֲתִים שְׁעָרִים
 בְּשָׁקָל כְּדָבָר יְהוָה: יז וְהַמְּלֻךְ הַפְּקִיד אֶת־הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר נִשְׁעַן
 עַל־יָדוֹ עַל־הַשְּׁעָר וַיִּרְמָסֶהוּ הָעָם בְּשָׁעַר וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ
 הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדַּת הַמְּלֻךְ אֵלָיו: יח וַיְהִי כְּדָבָר אִישׁ
 הָאֱלֹהִים אֶל־הַמְּלֻךְ לְאֹמֵר סֹאֲתִים שְׁעָרִים בְּשָׁקָל וְסֹאֵה־סְלַת
 בְּשָׁקָל יְהִיָּה כַּעַת מֵאֲחַר בְּשָׁעַר שְׁמֵרוֹן: יט וַיֵּעַן הַשְּׁלִישִׁי אֶת־אִישׁ
 הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׁמַיִם הִיְהִיָּה כְּדָבָר
 הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַנֶּךְ רֵאָה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל: כ וַיְהִי־לּוֹ כֵּן
 וַיִּרְמָסוּ אֹתוֹ הָעָם בְּשָׁעַר וַיָּמָת:

הַנֶּךְ רֵאָה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכַל: כ וַיְהִי־לּוֹ כֵּן כַּאֲשֶׁר אָמַר הַנְּבִיא וַיִּרְמָסוּ אֹתוֹ הָעָם בְּשָׁעַר וַיָּמָת:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מְלֻךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
 הָאֵל הַנְּיָאֵן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְּדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁפָל דְּבָרָיו אֲמַת וְצַדִּיק:

נַאמֶן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנַאמְנִים דְּבַרְיָךְ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבַרְיָךְ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מִלְךְ נַאמֶן וְרַחֲמֵן אַתָּה. כְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנַּאמֶן בְּכָל דְּבַרְיוֹ:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ. כְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵי הַנְּבִיאַ עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַפָּנּוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קְדֻשָּׁךְ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד: כְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְתָּ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֲרָת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד: כְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

<p>עטרת מרים</p> <p>מב ואיש בא בזמן הרעב הזה מבעל שלשה שם מקום ויבא לאיש האלהים לחם בפורים מן השעורים הראשונים שקצרו עשרים לחם שעורים וכרמל שבלים רבות ומלאות בצקלגו בקליפותיהן, והאיש חשב שאיכלם אלישע, אבל אלישע צוה ויאמר תן לעם לתלמידים שהיה שם ויאכלו כי באה בהם ברכה בדרך גם, עד שכל הלחם הספיק למאה איש: מג ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש הלא מעט הזה ויאמר תן לעם ויאכלו כי זה אמר יהוה אכול והיה די לאכול והותר ועוד יהיה מותר: מד ויתן לפניהם ויאכלו ויותרו כדבר יהוה: א ונעמן שרצבא מלך ארם היה איש גדול חשוב לפני אדניו ונשא פנים בלום כדור אותו כירבו נמתי יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל חשק לרדת למלחמה, אבל היה מצרע וה מנע</p>	<p>שי למורא</p> <p>מב) מבעל שלשה, שם מקום בדרום הארץ. לאיש האלהים, לנביא אלישע. לחם בפורים, לחם העשוי מקציר ראשון שנקצר אחר העמר. עשרים לחם שעורים, והיו במקפר עשרים לחם מקמח שעורים. וכרמל בצקלגו, ושבלים רבים ומלאים כפי שהם ערוך בקליפותיהם. "בצקלגו", בקלפתו ובכספיו. פרוש אחר, "בצקלגו", מין שק שבו נשא את הדברים שנקצרו בפסוק. לעם, לתלמידים שהיו עם הנביא אלישע. מג) מה אתן זה, הלא מעט הוא. אכול והותר, כמה שהובא והיה די לאכל, ועוד יהיה מותר. א) איש גדול וגו', כלומר, חשוב לפניו. ונשוא פנים, והכל היו נושאים לו פנים לכבודו. כי בו נתן ה' תשועה לארם, כי עלידו באה תשועה לארם. גבור חיל מצרע, ומפני צרעתו היה נמנע הרבה מללכת</p>
---	---

למלחמותיו, והיה מצר על פד. ג) אחלי אדוני לפני הנביא, אם בקשת אדוני תהיה לפני הנביא. יאסף אותו מצרעתו, רפואת המצרע נקראת אספה, לפי שבעודו בצרעתו הרי מושבו מחוץ למחנה, ובאשר יתרפא יאסף ויכנס אל המחנה. ד) ויבא ויגד לאדוניו, נעמן ספר הדבר לפני המלך. ה) לך בא, הבה (התבונן) ויבא אל הנביא. ספר, אגרת. זקב, מטבעות זקב. (להביא מנחה לנביא). ו) ועתה, לא פרש הכתוב מה שקמב בראש האגרת, כי מובן שכתב כפי המנהג לקרוא בשלום, ובסוף דבריו כתב "ועתה בבוא הספר וגו' ואספתו מצרעתו, כלומר, שהוא יצוה את הנביא לאספו מצרעתו. ז) להמית ולהחיות, כי אין מי שיוכל לרפא המצרע, אלא מי שברו להמית ולהחיות. ואחאב בהיותו רשע, לא האמין בנביא, וחשב שמלך ארם מתכונן שהוא בעצמו ירפאהו. מתאננה הוא לי, בנותו למצא עלילה להתעלל ולהלחם בו.

ח) וידע פי יש נביא בישראל, לא למענך ארפא אותו, אלא למען קדשת ה'. יא) אלי יצא וגו', השבתי שלבכודי וצא אלי ויעמד לפני, בדרך הכבוד שעושים בני ארם לשרים הגדולים. ולענו הרפואה, השבתי שיקרא בשם ה' וינופך ידו אל מקום הצרעת להשפיע שם את הרפואה על פי גם ויתרפא הצרעת. יב) הלא טוב וגו', כלומר, בזה שאמר הנביא

אך־דע־נא וראו כי־מתאננה הוא לי: הוֹיִי פִשְׁמַע | אֱלִישַׁע אִישֵׁהָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מִלֶּךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעַת בְּגָדֶיךָ יְכֹאֲנָא אֵלַי וַיֵּדַע כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל: ט וַיָּבֵא נַעֲמָן בְּסוּסָיו וּבְרִכְבּוֹ וַיַּעֲמֵד פְּתַח־הַבַּיִת לְאֱלִישַׁע: י וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֱלִישַׁע מִלְּאָךְ לֵאמֹר הֲלוֹךְ וְרַחֲצָתָ שְׁבַע־פְּעָמַיִם בִּירְדֵּן וַיֵּשֶׁב בְּשַׂרְךָ לֶךְ וַיִּהְיֶה: יא וַיִּקְצַף נַעֲמָן וַיִּלְךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַרְתִּי אֵלַי | יַצֵּא יְצֹא וְעַמֵּד וְקָרָא בְּשֵׁם־יְהוָה אֱלֹהָיו וְהִנֵּף יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וְאָסַף הַמְּצָרַע: יב הֲלֹא טוֹב אֲמַנְהָ וּפְרַפְרָ

ואת: ב וארם יצאו גדודים קבוצות קטנות לשלול וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי משמשה לפני אשת נעמן: ג ותאמר אל־גברתה אחלי עם בקשת אדני לפני הנביא אשר בשמרון או מבלי ספק יאסף ורפא אותו מצרעתו: ד ויבא נעמן ויגד לאדניו מלך ארם לאמר פזאת

וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: ה ויאמר מלך ארם לך־בא אל הנביא ואשלחה ספר אל־מלך ישראל שהוא יצוה את הנביא על זאת וילך ויקח בידו מנחה לנביא עשר ככרי־כסף וששת אלפים זקב ועשר חליפות בגדים: ו ויבא הספר אל־מלך ישראל לאמר ועתה בבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את־נעמן עבדי ואספתו תרפאהו מצרעתו יצוה את הנביא לאספו מצרעתו: ז והיו בקרא מלך־ישראל את־הספר ויקרע בגדיו ויאמר ובי האלהים אני להיות בדי להמית ולהחיות כיוה שלח אלי לאסף איש מצרעתו כי אך־דע־נא וראו כי־מתאננה הוא לי מבקש עלילה כדי שלחם עמי: ח והיו פשמע | אלישע אישה־אלהים כִּי־קָרַע מִלֶּךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעַת בְּגָדֶיךָ יְכֹאֲנָא אֵלַי וַיֵּדַע כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל: ט וַיָּבֵא נַעֲמָן בְּסוּסָיו וּבְרִכְבּוֹ וַיַּעֲמֵד פְּתַח־הַבַּיִת לְאֱלִישַׁע: י וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֱלִישַׁע מִלְּאָךְ לֵאמֹר הֲלוֹךְ וְרַחֲצָתָ שְׁבַע־פְּעָמַיִם בִּירְדֵּן וַיֵּשֶׁב בְּשַׂרְךָ לֶךְ וַיִּהְיֶה מִן־הַצָּרַעַת: יא וַיִּקְצַף נַעֲמָן וַיִּלְךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַרְתִּי אֵלַי | יַצֵּא יְצֹא וְעַמֵּד וְקָרָא בְּשֵׁם־יְהוָה אֱלֹהָיו וְהִנֵּף יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם הַצָּרַעַת לְהַשְׁפִּיעַ שָׁם הַרְפֹּאֶה עַל פִּי גַם וְאָסַף הַמְּצָרַע בְּאִפְנוֹן זֶה: יב הֲלֹא טוֹב אֲמַנְהָ וּפְרַפְרָ

שִׁדְחִיז שִׁבַע פְּעָמִים בְּיָדוֹ, אִם בֶּן גְּרָאָה שְׁאִמְר דְּבָרָיו עַל דְּרַךְ רַפּוּאָה טַבְעִית, וְהֵלֵא בְּרֵאֵי אֵין בְּדַבְרָיו מִמַּשְׁ, שְׁחֵרֵי נַחֲרוֹת דְּמַשְׁק טוֹבִים וְיִתְר מִכָּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל, וְאַרְבָּעֵי־פִי שְׁמַתְמִיד אָנִי לְהַתְחַנֵּן בָּהֶם לֹא הוֹעִילוּ לִי לְהַטְהֵר מִצַּרְעֵתִי. (יג) אָבִי, כְּמוֹ "אַרְוִי". דְּבַר גְּדוֹל, דְּבַר טַרַח גְּדוֹל.

מִכָּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל הֵלֵא כָּל יוֹם "אַרְחִיז בָּהֶם וְיַטְהִרֵנִי בְּחַמְטָה, אִם לֹא יוֹעִילוּ נַחֲרוֹת דְּמַשְׁק אוֹד יוֹעִיל תִּרְדּוּ? וְיִפְּן וְיִלְךְ בְּחַמְטָה: יג וְיִגְשׁוּ עֲבָדָיו וְיִדְבְּרוּ אֵלָיו וְיֹאמְרוּ אָבִי אַרְוִי, אִם דְּבַר גְּדוֹל דְּבַר טַרַח גְּדוֹל הֵיִתְּ הַנְּבִיא דְּבַר אֵלֹדִי הֵלֵא תַעֲשֶׂה וְכִי לֹא תַעֲשֶׂה וְאָף כִּי מִכָּל־שִׁבּוֹן

וְאָף כִּי אָמַר, וְכָל־שִׁבּוֹן שְׁאִמְרֵי (יד) וְיַטְהֵר, וְהַתְּרַפָּא. (טו) וְיַעֲמֹד לְפָנָיו, כְּעַבְדֵי לְפָנֵי הָאֲדוֹן. בְּרַכָּה, מְנַחַת שְׁלוֹם. כְּמוֹ "קַח נָא אֶת בְּרַכְתִּי" (בְּרֵאשִׁית ג'א). (יז) וְלֹא, לְשׁוֹן בְּקַשָּׁה, כְּמוֹ "הֵלֵאֵי". מִשָּׂא צְמוּד פְּרָדִים אֲדַמָּה, עַפְר מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעוֹר מִשָּׂא שֶׁל שְׁנֵי פְרָדִים. בְּשִׁבּוֹל לְמֵלֵא מִתְּמֵ מוֹבַח לְזַבַּח עָלָיו לְהֵי, וְלֹא רָצָה לַעֲשׂוֹת כֵּן מִכָּל־יְהוָה וְיָמֵן לוֹ רָשׁוּת לְהוֹ. (יח) בֵּית רַמּוֹן, בֵּית עֲבוּד־הַיְהוָה שְׁשֻׁמָּה רַמּוֹן. וְהַשְׁתַּחֲוִייתִי בֵּית רַמּוֹן, וְבַעֲלֵי כִרְחִי אֲשַׁתְּמַחָה גַם אֲנִי עִמּוֹ. (יט) כְּבָרַת אֲרִיז, מִדַּת קַרְקַע, וְהוּא שַׁעוֹר מִיֵּל.

נַחֲרוֹת דְּמַשְׁק מִכָּל מִימֵי יִשְׂרָאֵל הֵלֵא־אַרְחִיז בָּהֶם וְיַטְהִרֵנִי וְיִפְּן וְיִלְךְ בְּחַמְטָה: יג וְיִגְשׁוּ עֲבָדָיו וְיִדְבְּרוּ אֵלָיו וְיֹאמְרוּ אָבִי דְבַר גְּדוֹל הַנְּבִיא דְבַר אֵלֹדִי הֵלֵא תַעֲשֶׂה וְאָף כִּי־אָמַר אֵלֹדִי רַחֵן וְיַטְהֵר: יד וְיִרְד וְיַטְבֵּל בִּיְרֵדוֹן שִׁבַע פְּעָמִים בְּדַבְרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים וְיִשָּׁב בְּשָׂרוֹ כְּבִשְׂרֵי נַעַר קָטָן וְיַטְהֵר מִן הַצַּרְעָת: טו וְיִשָּׁב אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל־מַחְנֵהוּ וְיָבֵא וְיַעֲמֹד לְפָנָיו כְּעַבְדֵי לְפָנֵי הָאֲדוֹן וְיֹאמְר הַנַּחֲמָנָא יְדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים כְּכָל־הָאֲרִיז כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח־נָא בְּרַכָּה מִנַּחֲמָת עֲבָדָד: טז וְיֹאמְר חֵרֵי יְהוָה אֲשֶׁר־עֲמַדְתִּי שְׂאֵנִי רֵגֵל לַעֲמוּד לְפָנָיו בְּתַפְלָה אִם־אֶקְחָ וְיַפְצַרְכוּ לְקַחַת וְיִמָּאן: יז וְיֹאמְרֵי נַעֲמֵן וְלֹא הֵלֵא יְתַנַּגָּא לְעַבְדָּד מִשָּׂא צְמוּד וּגְ פְרָדִים שֶׁל אֲדַמָּה מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׂאת אוֹתָהּ לְעוֹרֵי, וְאֲעֲשֶׂה אוֹתָהּ מוֹבַח כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה עוֹד עֲבָדָד עֲלָה וְזַבַּח לְאֱלֹהִים אַחֲרֵים כִּי אִם־לַיהוָה: יח שְׂאֵל נָא מַה' לְדַבְרֵי הַזֶּה שֶׁיִּסְלַח יְהוָה לְעַבְדָּד כִּי בָּבֹא אֲדַעֵי מִלְּךָ אַרְם בֵּית־רַמּוֹן שֶׁם עֲבוּד־הַיְהוָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת שְׁמָה וְהוּא | גִּשְׁעֵן עַל־יָדַי וְהַשְׁתַּחֲוִייתִי בֵּית רַמּוֹן כְּבַהֲשְׁתַּחֲוִייתִי בֵּית רַמְן וְיִסְלַח יְהוָה לְעַבְדָּד בְּדַבְרֵי הַזֶּה: יט וְיֹאמְר לוֹ לְךָ לְשָׁלוֹם וְיִלְךְ מֵאַתָּה כְּבָרַת אֲרִיז:

שְׁדַבְרֵי קָל "אָמַר אֵלֹדִי רַחֵן וְיַטְהֵר: יד וְיִרְד וְיַטְבֵּל בִּיְרֵדוֹן שִׁבַע פְּעָמִים בְּדַבְרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים וְיִשָּׁב בְּשָׂרוֹ צַח וְיִטְהֵר כְּבִשְׂרֵי נַעַר קָטָן וְיַטְהֵר מִן הַצַּרְעָת: טו וְיִשָּׁב אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל־מַחְנֵהוּ וְיָבֵא וְיַעֲמֹד לְפָנָיו כְּעַבְדֵי לְפָנֵי הָאֲדוֹן וְיֹאמְר הַנַּחֲמָנָא יְדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים כְּכָל־הָאֲרִיז כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה כְּעַבְדֵי הַרְפּוּאָה וְהַחֲדָאָה הוּאֵת קַח־נָא מִמִּנֵי בְרַכָּה מִנַּחֲמָת עֲבָדָד: טז וְיֹאמְר חֵרֵי יְהוָה אֲשֶׁר־עֲמַדְתִּי שְׂאֵנִי רֵגֵל לַעֲמוּד לְפָנָיו בְּתַפְלָה אִם־אֶקְחָ וְיַפְצַרְכוּ לְקַחַת וְיִמָּאן: יז וְיֹאמְרֵי נַעֲמֵן וְלֹא הֵלֵא יְתַנַּגָּא לְעַבְדָּד מִשָּׂא צְמוּד וּגְ פְרָדִים שֶׁל אֲדַמָּה מֵאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׂאת אוֹתָהּ לְעוֹרֵי, וְאֲעֲשֶׂה אוֹתָהּ מוֹבַח כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה עוֹד עֲבָדָד עֲלָה וְזַבַּח לְאֱלֹהִים אַחֲרֵים כִּי אִם־לַיהוָה: יח שְׂאֵל נָא מַה' לְדַבְרֵי הַזֶּה שֶׁיִּסְלַח יְהוָה לְעַבְדָּד כִּי בָּבֹא אֲדַעֵי מִלְּךָ אַרְם בֵּית־רַמּוֹן שֶׁם עֲבוּד־הַיְהוָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת שְׁמָה וְהוּא | גִּשְׁעֵן עַל־יָדַי וְהַשְׁתַּחֲוִייתִי בֵּית רַמּוֹן עַל־יָדַי וְהַשְׁתַּחֲוִייתִי בֵּית רַמְן עַל־לְכַפְרֵי קוֹמַתִי כִּי שְׂיִכַל הַמְלָךְ לְהַשְׁתַּחֲוֹת וְעוֹד כְּבַהֲשְׁתַּחֲוִייתִי שְׂנִית

בֵּית רַמְן אַחַר כֵּן לְבַד כִּי שְׂאֵל יְרִיֵשׁ הַמְלָךְ שְׁכַפְרַתִּי כְּעַבְדֵי־הַיְהוָה וְיִסְלַח־נָא יְהוָה לְעַבְדָּד בְּדַבְרֵי הַזֶּה שֶׁיִּזְדַּע שִׁימְרַתִּי עֲבוּדְתִי אֵלָיו, וְהַשְׁתַּחֲוִייתִי הַשְּׂנִית הִיא רַק מִיְרַאת הַמְלָךְ: יט וְיֹאמְר לוֹ לְךָ לְשָׁלוֹם נָתַן לוֹ בְּקַשְׁתוֹ כְּמֵה שְׁכַפְשׁ לוֹ לְעַבְדֵי אֵת הַשֵּׁם וְיַחֲבֹד וְיִלְךְ מֵאַתָּה כְּבָרַת אֲרִיז מִל:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

מֵזו « וְיִדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָתָם לְפָנֵי־יְהוָה וַיִּמָּתוּ: וַיֹּאמְר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אַחִידִי וְאֶל־יָבֵא כְּכַל־עַת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכַת אֶל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאֲרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲזָן אֲרָאָה עַל־הַכַּפֹּרֶת: ג בְּזֹאת יָבֵא אֶהֱרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפָר כֹּהֵן בְּנֵי־לֵוִי לְעֹלָה: ד כַּתֻּבֹת־כֹּהֵן קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי־כֹהֵן יִהְיוּ עַל־

הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאֲרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲזָן אֲרָאָה עַל־הַכַּפֹּרֶת: ג בְּזֹאת יָבֵא אֶהֱרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפָר כֹּהֵן בְּנֵי־לֵוִי לְעֹלָה: ד כַּתֻּבֹת־כֹּהֵן קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי־כֹהֵן יִהְיוּ עַל־

הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמֵלֶא חֲפָנָיו קָטַרְתָּ סָמִים
 דָּקָה וְהֵבִיא מִבֵּית לְפָרֶכֶת: ^ה וַנִּתֵּן אֶת־הַקָּטָר
 עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִסָּה | עֲנַן הַקָּטָרְתָּ אֶת־
 הַכִּפָּרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת: ^ו וְלָקַח
 מִדָּם הַפָּר וְהִזָּה בְּאֶצְבְּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכִּפָּרֶת קִדְמָה
 וּלְפָנֵי הַכִּפָּרֶת יִזֶּה שִׁבְעַ־פְּעָמִים מִן־הַדָּם
 בְּאֶצְבְּעוֹ: ^ז וְשָׁחַט אֶת־שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר
 לָעֵם וְהֵבִיא אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לְפָרֶכֶת וַעֲשֵׂה
 אֶת־דָּמּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ
 עַל־הַכִּפָּרֶת וּלְפָנֵי הַכִּפָּרֶת: ^ח וְכִפֵּר עַל־הַקֹּדֶשׁ
 מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם
 וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ
 טְמֵאֹתָם: ^ט וְכָל־אָדָם לֹא־יִהְיֶה | בְּאַהֲל מוֹעֵד
 בְּבֹאֹ לְכִפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכִפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד
 בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל:

בָּשָׂרוֹ וּבְאֹנְגוֹ בְּדַ יִחַזֵּר וּבְמִצְנֶפֶת בְּדַ יִצְנָף
 בְּגִדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ בְּמַיִם אֶת־בָּשָׂרוֹ וּלְבָשֶׁם:
^י וּמֵאֵת עֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׁעִירֵי עֲזִים
 לְחַטָּאת וְאֵיל אֶחָד לְעֹלֹת: ^{יא} וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת־
 פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ:
^{יב} וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהִעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי
 יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^{יג} וַנִּתֵּן אֶהָרֵן עַל־שְׁנֵי
 הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת גִּרְלוֹת אֶחָד לַיהוָה וְגִרְלוֹ אֶחָד
 לְעֹזָאוֹל: ^{יד} וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת־הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה
 עָלָיו הַגִּרְלוֹ לַיהוָה וַעֲשֵׂהוּ חַטָּאת: ^{טו} וְהַשְּׁעִיר
 אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגִּרְלוֹ לְעֹזָאוֹל יַעֲמִד־חֵי לִפְנֵי
 יְהוָה לְכִפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאוֹל הַמִּדְבָּרָה:
^{טז} וְהִקְרִיב אֶהָרֵן אֶת־פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֵּר
 בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־
 לוֹ: ^{יז} (יִשְׂרָאֵל) ^{יח} וְלָקַח מִלֵּא־הַמַּחֲתָה גִּחְלֵי־אֵשׁ מֵעַל

אגרות קודש

ב"ה, ב' אייר, תשי"ח
 ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
 מו"ה לוי יצחק שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מאדר"ח אייר

כבר ידוע דעתי בכגון דא, שנכון הדבר לקנות בית ולא לשכור דירה, שהרי באותן דמי שכירות שמשלמים לאחר, יש שלם המשכנתא לעצמו, וק"ל. ומובן שבהנוגע לדירה מסוימה, יש להתדבר עם מומחים במקצוע זה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור וכן בהנוגע להוספה בענייני החזקת היהדות והפצתה בכלל והפצת המעיינות בפרט שזוהי הנקודה התיכונה.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל מתוך בריאות.

ביאורים לפרקי אבות

פרק ב משנה ח

רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאִי קָבַל מֵהֵלֵל וּמִשְׁמַאי. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אִם לְמַדְתָּ תוֹרָה תִּרְבֶּה, אֵל תַּחֲזִיק מִזִּבְחָה לְעֶצְמְךָ, כִּי לְכָךְ נּוֹצְרֶתָ.

~ נקודות משיחות קודש ~

צריך להבין: א. משמעות הלשון "תורה הרבה" היא שהלימוד הוא יותר מהמתחייב, ואם כן מדוע נאמר "כי לכך נוצרת" (הלוא – אם הוא נוצר "לכך" סימן שמחוייב בזה, ובמה זה "הרבה")? ב. הלשון "תורה הרבה" סתום הוא – ומדוע לא נתפרש מהו שיעור החיוב ומהו "הרבה"?

והביאור בזה:

על בעל המאמר – רבן יוחנן בן זכאי – מצאנו שלמד תורה ארבעים שנה⁷. ארבעים שנה הוא מספר השנים הדרוש לקבלת סמיכה להורות הלכה⁸. לפי זה יוצא שבארבעים שנות לימודו הגיע רבן יוחנן בן זכאי לשלימות מסויימת בלימוד התורה ("בן ארבעים לבינה"⁹) וכל מה שלמד לאחר מכן (כמו שאמרו עליו¹⁰) "לא הלך ארבע אמות בלא תורה" היה למעלה מאותה שלימות.

ויש לומר, שכן הוא גם במשנתנו – החיוב הוא ללמוד ולהגיע להוראה, ומה שמעבר לזה נקרא "תורה הרבה".

זהו שאמר רבן יוחנן בן זכאי "אם למדת תורה הרבה", דהיינו לימוד מהסוג והדרגה שהוא בעצמו עסק בו – "אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת".

ההבדל בין "בריאה" ל"יצירה" הוא ש"בריאה" היא עצם התהוות המציאות, ואילו "יצירה" זו הצורה שבאה כדבר נוסף על עצם המציאות.

בלימוד תורה, החילוק בין בריאה ליצירה הוא כדלהלן: מצד ה"בריאה" – עצם (התהוות) מציאות שכל האדם – אזי כאשר הוא מגיע להוראה, לאחר הלימוד של ארבעים שנה, נשלמה מטרת בריאתו. אך לגבי "יצירה" – הצורה של המציאות – אין לדבר סוף, ואפשר להוסיף וללמוד תורה עוד ועוד.

זהו אם-כן פירוש משנתנו: גם "אם למדת תורה הרבה" – למדת תורה במידה כזו שזכית והגעת להוראה, כלומר, השלמת את מטרת בריאתך; "אל תחזיק טובה לעצמך – כי לכך נוצרת"; מצד ענין ה"יצירה" שבך (תוספת הצורה), מוטל עליך להוסיף עוד ועוד בלימוד התורה, בלי הגבלה.

(תורת'נחם – התוועדויות תשמז, כרך ד, עמ' 150)

לכאורה יש להקשות: על תלמידיו של הלל הזקן נאמר בגמרא¹ "גדול שבכולן – יונתן בן עוזיאל; קטן שבכולם – רבן יוחנן בן זכאי". ולכאורה, הן אמת שגדלותו בתורה של רבן יוחנן בן זכאי היתה עצומה, ש"לא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכה ואגדה.. דבר גדול ודבר קטן"², אבל מכל-מקום לפי ערך תלמידי הלל היה "קטן שבכולם"; מדוע אם-כן נאמר כאן רק מה ש"רבן יוחנן בן זכאי קיבל מהלל.. ולא הובאה שום מימרא מרבי יונתן בן עוזיאל, שהיה גדול תלמידיו של הלל! ? ויש לומר שזהו בהתאם לכללות ענין מסכת אבות, המתחילה ב"משה קיבל תורה מסיני ומטרה.. מטרה לאנשי כנסת הגדולה; הם אמרו.. והעמידו תלמידים הרבה"; כלומר, סגנון המסכת הוא של מימרות תנאים, מקבלי התורה, שהמשיכו בהעברת המסורה לדורות הבאים אחריהם.

על-פי זה יש לומר, שבמסכת זו הובאו אך ורק דברי התנאים שענינם היה מסירת התורה. אף-על-פי שהיו תנאים גדולים מהם, שלימודם היה באופן נפלא ביותר, מכל-מקום דבריהם לא הובאו מכיון שלא היו שייכים לענין מסירת התורה.

על יונתן בן עוזיאל מסופר בגמרא³ ש"בשעה שיושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו מיד נשרף", ומבואר בתוספות⁴ שזהו משום "שהדברים שמחים כנתינתם מסיני שניתנה תורה באש". מזה מובן גודל ההפלאה של לימודו – שמצד אחד היה נפלא ביותר, אך מצד שני, מטעם זה גופא לא היה שייך להעברת התורה לאחרים ובוודאי לא לכלל ישראל.

לעומתו, רבן יוחנן בן זכאי ענינו היה העברת התורה לאחרים, כמבואר בגמרא⁵ ש"ארבעים שנה לימד", וכמסופר עליו עוד⁶, שביקש ממלך רומי "תן לי יבנה וחכמיה", שבזה הבטיח את המשך קיום ולימוד התורה בעם ישראל כולו.

ולכן במסכת אבות (שענינה כאמור מסירת התורה לישראל) הובאו דברי רבי יוחנן בן זכאי שקיבל מהלל (ולא דבריהם של תלמידים אחרים).

(שיחות קודש תנש"א – פרשת שלח)

(1) סוכה כח, א. (2) בגמרא שם. (3) שם. (4) ד"ה כל עוף. (5) סנהדרין מא, א. (6) גיטין נו, ב. (7) סנהדרין מא, א. (8) ראה סוטה כב, ב. (9) להלן פרק ה משנה כב. (10) סוכה כח, א.

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

זמני יום ראשון ויום שבת	זמני יום ראשון ויום שבת	צאת המוכבים		שקיעה		מנחה גדולה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	אדמו"ה ^ז		מג"א		ש	א	
										ש	א	ש	א			
20:00	19:01	19:49	19:45	19:22	19:17	13:11	13:12	10:23	10:26	9:14	9:17	8:37	8:41	5:54	6:00	באר שבע (ק)
20:03	18:53	19:52	19:47	19:26	19:22	13:11	13:11	10:22	10:24	9:12	9:15	8:34	8:38	5:51	5:57	חיפה (ק)
20:00	18:45	19:49	19:44	19:26	19:21	13:10	13:10	10:21	10:24	9:12	9:15	8:34	8:38	5:52	5:57	ירושלים (ק)
20:02	19:00	19:51	19:46	19:23	19:19	13:12	13:12	10:23	10:25	9:14	9:17	8:36	8:40	5:53	5:59	תל אביב (ק)
21:05	19:52	20:49	20:40	20:11	20:03	13:28	13:28	10:25	10:29	9:10	9:16	8:15	8:23	5:32	5:43	אוסטריה, וינה (ק)
18:11	17:14	18:00	18:07	17:32	17:39	12:47	12:48	10:32	10:31	9:38	9:36	9:00	8:58	7:03	6:57	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:00	19:50	20:45	20:36	20:09	20:01	13:30	13:30	10:30	10:33	9:15	9:20	8:23	8:30	5:40	5:49	אוקראינה, אודסה (ק)
20:51	19:38	20:35	20:26	19:57	19:49	13:13	13:13	10:10	10:14	8:55	9:01	8:00	8:08	5:17	5:27	אוקראינה, דניפופטרובסק (ק)
21:25	20:09	21:08	20:58	20:28	20:19	13:39	13:39	10:34	10:38	9:18	9:24	8:19	8:27	5:37	5:48	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:18	20:02	21:02	20:51	20:21	20:12	13:32	13:32	10:27	10:31	9:10	9:16	8:10	8:19	5:29	5:40	אוקראינה, קייב (ק)
19:29	18:32	19:19	19:15	18:53	18:50	12:52	12:53	10:08	10:10	9:01	9:03	8:27	8:30	5:46	5:51	אירוד אמירויות, אבו דאבי (ח)
21:22	20:13	21:08	21:00	20:35	20:27	13:56	13:56	10:57	11:00	9:42	9:47	8:52	8:59	6:08	6:18	איטליה, מילאנו (ק)
18:46	17:56	18:37	18:38	18:14	18:15	12:41	12:42	10:10	10:11	9:07	9:08	8:38	8:39	6:08	6:08	אקוודור, קיטו (ח)
18:48	17:52	18:37	18:43	18:10	18:16	13:21	13:21	11:04	11:03	10:09	10:07	9:33	9:31	7:31	7:27	ארנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:32	18:32	19:20	19:27	18:49	18:57	14:12	14:13	11:59	11:58	11:06	11:04	10:27	10:24	8:35	8:28	ארנטינה, בריליניה (ח)
20:46	19:43	20:33	20:27	20:02	19:56	13:38	13:38	10:44	10:47	9:32	9:36	8:49	8:54	6:05	6:12	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:39	19:35	20:26	20:19	19:54	19:48	13:28	13:28	10:32	10:36	9:20	9:25	8:36	8:41	5:52	5:59	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:40	19:36	20:27	20:20	19:55	19:49	13:28	13:28	10:33	10:36	9:21	9:25	8:36	8:42	5:52	6:00	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:21	20:15	21:07	21:00	20:34	20:28	14:04	14:05	11:08	11:11	9:55	9:59	9:09	9:14	6:24	6:33	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:38	19:41	20:27	20:23	20:01	19:57	13:52	13:52	11:05	11:07	9:56	9:59	9:19	9:23	6:37	6:42	ארה"ב, הוואסטון (ק)
20:18	19:19	20:06	20:01	19:37	19:33	13:23	13:23	10:33	10:35	9:23	9:26	8:44	8:48	6:01	6:07	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:30	19:35	20:19	20:16	19:54	19:50	13:51	13:51	11:06	11:08	9:58	10:01	9:24	9:27	6:42	6:47	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:37	19:33	20:24	20:17	19:52	19:45	13:24	13:24	10:28	10:31	9:15	9:20	8:30	8:36	5:46	5:54	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:46	19:41	20:33	20:26	20:00	19:54	13:31	13:31	10:35	10:38	9:22	9:27	8:37	8:42	5:52	6:00	ארה"ב, ניו יורק, ניו יורק (ק)
21:03	19:59	20:50	20:43	20:18	20:12	13:52	13:52	10:57	11:00	9:45	9:49	9:00	9:06	6:16	6:24	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
20:38	19:33	20:24	20:17	19:52	19:45	13:23	13:23	10:26	10:30	9:14	9:18	8:28	8:34	5:44	5:52	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:47	17:56	18:37	18:40	18:14	18:17	12:59	13:00	10:35	10:35	9:35	9:35	9:05	9:04	6:45	6:44	בוליביה, לה פס (ח)
22:07	20:49	21:50	21:38	21:08	20:59	14:17	14:16	11:10	11:14	9:53	9:59	8:51	9:01	6:11	6:22	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:05	20:48	21:48	21:37	21:07	20:58	14:17	14:17	11:11	11:15	9:54	10:00	8:53	9:02	6:13	6:24	בלגיה, בריסל (ק)
18:13	17:21	18:04	18:07	17:43	17:47	12:33	12:34	10:12	10:11	9:14	9:13	8:42	8:41	6:28	6:25	ברזיל, סאו פאולו (ח)
18:02	17:10	17:53	17:56	17:28	17:32	12:22	12:22	9:59	9:59	9:01	9:00	8:29	8:29	6:15	6:13	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:26	20:11	21:09	20:58	20:29	20:19	13:35	13:35	10:28	10:32	9:11	9:17	8:08	8:18	5:28	5:40	בריטניה, לונדון (ק)
21:46	20:26	21:27	21:15	20:43	20:32	13:44	13:44	10:34	10:39	9:16	9:23	8:07	8:18	5:30	5:42	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:38	20:17	21:20	21:08	20:38	20:28	13:41	13:41	10:33	10:37	9:16	9:22	8:10	8:20	5:31	5:43	גרמניה, ברלין (ק)
21:44	20:28	21:28	21:17	20:48	20:39	13:59	13:59	10:54	10:59	9:38	9:44	8:39	8:48	5:58	6:08	גרמניה, פראנקפורט (ק)
18:11	17:18	18:01	18:06	17:42	17:47	12:34	12:35	10:13	10:13	9:16	9:15	8:43	8:42	6:32	6:29	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:36	18:43	19:26	19:24	19:02	19:00	13:08	13:08	10:27	10:29	9:20	9:23	8:48	8:51	6:09	6:13	הודו, מומבאי (ח)
19:31	18:39	19:21	19:19	18:57	18:55	13:04	13:04	10:23	10:25	9:17	9:19	8:45	8:47	6:06	6:10	הודו, פונה (ח)
20:51	19:39	20:36	20:26	19:58	19:50	13:17	13:17	10:15	10:19	9:00	9:06	8:07	8:14	5:24	5:33	הונגריה, בודפשט (ק)

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		מנחה גדולה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	אדמו"ר		מג"א		ש	א	
										ש	א	ש	א			
19:45	18:40	19:31	19:25	18:59	18:53	12:32	12:33	9:37	9:40	8:25	8:29	7:40	7:45	4:56	5:04	טורקיה, איסטנבול (ח)
21:01	19:59	20:48	20:42	20:18	20:12	13:57	13:57	11:04	11:07	9:52	9:56	9:11	9:16	6:27	6:34	יוון, אתונה (ק)
21:10	19:59	20:55	20:46	20:18	20:10	13:38	13:38	10:37	10:40	9:22	9:27	8:29	8:36	5:46	5:55	מולדובה, קישינב (ק)
19:34	18:41	19:24	19:22	19:00	18:57	13:05	13:05	10:24	10:25	9:17	9:19	8:45	8:48	6:06	6:10	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
18:11	17:08	17:58	18:06	17:25	17:34	12:56	12:57	10:47	10:45	9:55	9:51	9:12	9:09	7:27	7:20	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)
19:16	18:20	19:05	19:01	18:39	18:35	12:34	12:34	9:48	9:50	8:40	8:43	8:04	8:08	5:23	5:28	נפאל, קטמנדו (ח)
19:55	18:50	19:42	19:36	19:11	19:05	12:46	12:46	9:52	9:55	8:40	8:44	7:56	8:02	5:12	5:20	סין, בייג'ינג (ח)
19:38	18:48	19:29	19:30	19:06	19:07	13:32	13:33	11:00	11:01	9:57	9:58	9:27	9:29	6:57	6:58	סינגפור, סינגפור (ח)
21:06	19:46	20:48	20:36	20:05	19:55	13:10	13:10	10:03	10:07	8:45	8:52	7:41	7:51	5:02	5:13	פולין, ורשא (ק)
18:27	17:37	18:18	18:20	17:55	17:57	12:35	12:36	10:08	10:09	9:08	9:08	8:38	8:38	6:15	6:15	פרו, לימה (ח)
21:41	20:32	21:26	21:18	20:51	20:43	14:14	14:14	11:14	11:17	9:59	10:04	9:09	9:16	6:25	6:34	צרפת, ליון (ק)
22:04	20:50	21:48	21:38	21:11	21:02	14:24	14:24	11:21	11:25	10:05	10:11	9:09	9:17	6:27	6:37	צרפת, פריז (ק)
18:34	17:44	18:25	18:25	18:02	18:02	12:24	12:25	9:50	9:51	8:47	8:48	8:17	8:18	5:44	5:46	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:11	20:04	20:57	20:49	20:26	20:18	13:50	13:50	10:52	10:55	9:39	9:43	8:51	8:57	6:07	6:15	קנדה, טורונטו (ק)
20:54	19:45	20:39	20:31	20:05	19:58	13:27	13:27	10:27	10:31	9:13	9:18	8:23	8:29	5:39	5:48	קנדה, מונטריאול (ק)
20:13	19:14	20:02	19:56	19:32	19:28	13:16	13:17	10:26	10:29	9:16	9:19	8:36	8:41	5:53	5:59	קפריסין, לרנקה (ק)
21:42	20:15	21:22	21:08	20:35	20:24	13:31	13:31	10:20	10:25	9:01	9:08	7:46	7:59	5:12	5:25	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
21:21	19:52	21:00	20:46	20:16	20:04	13:05	13:05	9:52	9:57	8:33	8:40	7:12	7:27	4:42	4:56	רוסיה, מוסקבה (ח)
20:27	19:16	20:12	20:03	19:35	19:27	12:54	12:54	9:53	9:57	8:38	8:43	7:45	7:52	5:02	5:12	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
21:33	20:21	21:17	21:08	20:45	20:37	13:59	13:59	10:57	11:01	9:43	9:48	8:49	8:57	6:06	6:16	שווייץ, ציריך (ק)
19:08	18:16	18:58	18:57	18:35	18:33	12:47	12:47	10:09	10:10	9:03	9:05	8:32	8:35	5:56	5:59	טאילנד, בנגקוק (ח)

(* הזמנים נערכו על־פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשקמה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל־פורענות המתרגשות וקאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותנמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כחניינים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמדות נדרים פלוס

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב